

shelve as

Gerefor-
meerde
Kerken in
Neder-
land.
Het zend-
ingsblad

1934

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Donkerheid en licht. — D. Koelewijn †. — Van Zending-
aangelegenheden: De Opleidingsschool voor Inheemsche Zending-
onderwijzers; De Generale Kas der Zending; Het steunen van
andere zendingen; Afscheid van J. C. Streefkerk van Jogja. — Zending
Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen
uit het binnenland; De Zendingcommissie te Onstwedde; De Zending-
commissie te Oldenzaal. — Zending Friesland: Dr. D. Verveen; Afscheid
Dr. D. Verveen; Wonosobo; Het Zendingclubje te Apelscha. — Zen-
ding Utrecht en Gelderland: De zestiende Zendingssynode. — Zending
Noord-Holland: Mej. I. v. d. Werff; Mej. G. Vriend; De begroting voor
1937. — Zending Zuid-Holland Noord: Dr. Zuidema en gezin; Brief van
Mevrouw van Andel-Rutgers; Solokring. Zending Zuid-Holland Zuid:
Het echtpaar Kal. — Zending Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: De
bevestiging en intrede van Ds. C. van Nes; Zending van de Holl. Geref.
Kerk in Palembang en van de Jav. Kerken van Midden-Java in Zuid-
Sumatra. — Het Christelijk Perswerk in Indië: Eenzaam; Het comité voor
lectuurverspreiding aan Zendelingen. — Korte berichten. — Leestafel.
— Giften.

DONKERHEID EN LICHT

1937
Want ziet, de duisternis zal de aarde bedekken, en donkerheid de volken; doch over u zal de Heere opgaan, en Zijne heerlijkheid zal over u gezien worden.

En de Heidenen zullen tot uw licht komen, en koningen tot den glans, die u is opgegaan.
Jesaja 60 : 2—3.

Het Woord onzes Gods is voor alle tijden. Hoe treffend blijkt dat ook hier in deze profetie van duisternis en licht.

Duisternis de aarde bedekkend en donkerheid de volken. Zoo was het in de dagen, waarin de profetie ons verplaatst, toen Israël rondoolde in ballingschap of pas was teruggekeerd naar Kanaän. Zoo is het telkens geweest de eeuwen door. En zoo is het nog. Ja vooral thans, bij den ingang van 1937: Duisternis bedekt de aarde en donkerheid de volken.

Machtig is de cultureele ontwikkeling; geweldig is de kennis der wetenschap; en de wonderen der techniek verbazen ons van dag tot dag.

En toch, ondanks dat alles is zwaar, ontzettend zwaar de duisternis, die over de wereld hangt en zwaar als de nacht de donkerheid, die zich thans over de volken gespreid heeft. Al dieper en dieper zinkt de menschheid weg in zedelijke ellende en in geestelijke ellende. Tienduizenden vragen in bange vreeze: „Waar gaat het heen?” En niemand weet het. Maar het staat ons geboekt: „*Ziet, de duisternis zal de aarde bedekken en donkerheid de volken*”.

Maar door die duisternis en donkerheid breekt hemellicht door van omhoog.

Tot zijn volk zegt het profetisch Woord: „*Doch over u zal de Heere opgaan en Zijne heerlijkheid zal over u gezien worden*”.

Over u, dat is over Zion, over Israël, over de Kerk des Heeren, over Gods volk, zal de Heere met Zijne heerlijkheid opgaan.

De heerlijkheid van Jehova, Israëls God, den God des Verbonds, is de innerlijke schoonheid Gods, die van uit de diepten van Zijn wezen uitstraalt door die zwarte duisternis heen, die de zonde in deze wereld bracht. Het is de ontsluiting van Zijn oneindige wijsheid en liefde, Zijn genade en erbarmen en Zijn macht en trouw tot redding van zondaren en tot behoudenis dezer wereld, die midden in het booze ligt. Iets van die heerlijkheid schemerde reeds in de heilsbelofte van Eden. En in gedurig rijker glans straalde zij uit door al de eeuwen heen onder de bedeeeling des Ouden Verbonds. En eindelijk, in den Kerstnacht, in

de kribbe van Bethlehem, daar is het vervuld, wat Jesaja mocht boeken, daar is „uit 's werelds donkere volken het licht der lichten opgegaan”, daar straalde de innerlijke schoonheid onzes Gods, heel den rijkdom van Zijn zondaarsliefde, Zijn wijsheid, Zijn genade, Zijn erbarmen, Zijn macht en Zijn trouw over Zijn volk in onzen Heiland Jezus Christus.

En die heerlijkheid des Heeren over Zijn volk is gezien en bezongen door de Engelen in de velden van Efratha en is gezien door de herders en door Simeon en Anna.

En zij is gezien door al de eeuwen heen in de vergadering en bewaring van Gods Kerk op aarde.

En zij wordt gezien over elke zondaar, die wordt toegebracht en genade vindt, in de rechtvaardiging, in de vernieuwing, in de heiliging en in de verheerlijking van de Gemeente Gods en in de komst van Gods Koninkrijk op aarde.

Moge ook over ons maar gezien worden de heerlijkheid des Heeren! Dan zal het ook voor ons licht zijn in alle duisternis.

En nu staat hier iets groots: *En de Heidenen zullen tot uw licht komen en koningen tot den glans, die u is opgegaan.*

Christus is het licht der wereld, de zon der gerechtigheid. En Hij heeft dat licht ons gezet op den kandelaar des Woords.

Wij hebben dat licht. En het geloof ziet den glans van dat licht. En onzer is het dat licht te dragen, in dat licht te wandelen, dat licht te laten stralen op alle levensterrein en dat licht uit te dragen onder de volken tot aan de verste stranden. Dat is de groote zendingsgedachte, zoo rijk en breed ons gepredikt in dit woord. En het zal niet te vergeefs zijn.

Schier onoverkomenlijk zijn de moeilijkheden waarmede de zending heeft te worstelen. En het ergste is nog ons eigen traagheid en ontrouw. Maar voor wat zorgen en moeiten de zending ook sta en kome te staan — zij weet waar het heengaat. Zij draagt den kandelaar des Woords uit onder de volken in duisternis en schaduw des doods. Maar zij heeft in dat woord ook zelf de lamp voor haar voet en het licht voor haar pad. De Heidenen, de keur uit alle volken naar de verkiezing Gods, zullen tot ons licht komen en koningen, vorsten in staatsbeleid, en veldheerstalant, in wetenschap en in kunst, in handel en bedrijf — koningen op onderscheiden gebied — zullen komen tot den glans, die ons is opgegaan. Het licht zal triumfeeren over de duisternis.

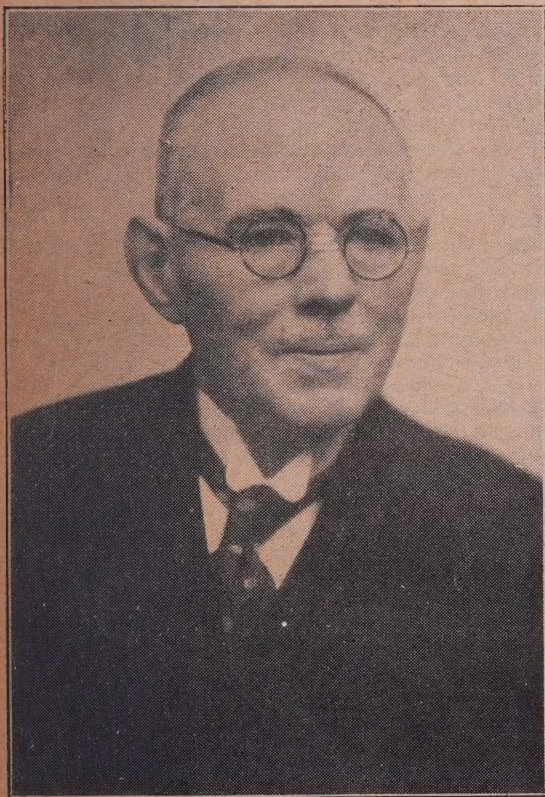
S.

W. B.

D. Koelewijn

30 April 1869 — 22 December 1936.

D. Koelewijn.

aannam. In het voorjaar van 1905 legde hij zijn arbeid aan de school te Koog-Zaandijk neder en ging hij over in dienst der Zending. Gedurende ruim een jaar heeft hij zich hier te lande voorbereid voor het werk dat hem in Indië wachtte, waartoe hij o.a. enkele colleges volgde aan de Universiteit te Leiden. In Juni 1906 vertrok hij met zijn gezin naar Indië.

De 30ste Augustus was in het leven van Br. Koelewijn en in de geschiedenis onzer zending een zeer gewichtige dag. Op dien dag zijn Ds. Dirk Bakker en Br. Dirk Koelewijn geïnstalleerd, de eerste als docent der tweede afdeling en de laatste als directeur der eerste afdeling van de Keuchenius School. De eerste afdeling bedoelde de leerlingen op te leiden tot Inlandsche Onderwijzers, terwijl de tweede afdeling, die haar leerlingen inzonderheid uit de onderwijzers moest trekken, haar leerlingen vormde tot helpers bij den dienst des woords.

Tot 1911 zijn die twee afdelingen met elkander in nauw contact gebleven. Daarna zijn die beide afdelingen gescheiden en elk zelfstandig geworden.

Gelijk de vroegere tweede afdeling onder de leiding van Ds. D. Bakker zich heeft ontwikkeld tot een Theol. Opleidingsschool van groote beteekenis, zoo is onder de leiding van br. Koelewijn de eerste afdeling uitgegroeid tot een Christ. Normaalschool, die gelijk gesteld is geworden met een Gouvernements-Normaalschool, zoodat de geslaagde leerlingen der Keuchenius School dezelfde bevoegdheid hadden als die van een Normaalschool van het Gouvernement.

Gedurende een twintig-tal jaren heeft br. Koelewijn in nauwe samenwerking met Ds. D. Bakker de zending gediend. Honderden leerlingen zijn door hem opgeleid tot onderwijzers voor onze zendingscholen. Een groot deel van de tegenwoordige helpers bij den dienst des woords en van de Inlandsche predikanten heeft vroeger zijn onderwijs genoten.

In 1926 was de tijd gekomen, dat hij gerechtigd was om met vol pensioen te repatriëeren naar Holland. Hij oordeelde, dat hij toen zijn arbeid in Indië moest neerleggen.

Op de meest eervolle wijze ontving hij ontslag uit den actieven dienst, en kwam hij naar Nederland.

Zijn arbeid in Indië is voor onze zending van groote beteekenis geweest.

De Heere had br. Koelewijn gesierd met rijke gaven. Hij studeerde bijzonder gemakkelijk. Behalve de hoofd-akte en de l.o.-acte Fransch, Duitsch en Engelsch, bezat hij ook de acte voor Javaansch, Maleisch en Land- en Volkenkunde.

Ook was hij een zeer actief man. Hij heeft op Java hard gewerkt. En na zijn terugkomst heeft hij hier te lande nog op onderscheidene scholen tijdelijk hulp verleend.

Het is wel zeer opmerkelijk, dat die twee mannen, die voor het zendingswerk op Midden-Java zooveel hebben gedaan: Ds. D. Bakker en D. Koelewijn, niet alleen tegelijk zijn geïnstalleerd tot het werk, dat voor beiden de hoofdarbeid van hun leven is geworden, maar dat zij ook beiden op zeven-en-zestig-jarigen leeftijd op den zelfden datum, 22 December, zijn overleden.

Vier jaar geleden ging op dien dag Dr. Bakker de eeuwige ruste in en thans volgde op dienzelfden datum zijn mede-arbeider van weleer, br. D. Koelewijn.

Donderdag 24 December is op de begraafplaats te Haarlem br. D. Koelewijn ter ruste gelegd tot den morgen der opstanding.

Terwijl een breedten kring van belangstellenden met de familie stond rondom de geopende groeve, sprak eerst de wijkpredikant Ds. J. W. Siertsema een treffend woord in verband met het naderend Kerstfeest, waarbij hij zich bijzonderlijk richtte tot Mevr. Koelewijn en de kinderen. Daarna is door schrijver dezes namens de Generale Zendingsdeputaten en door Dr. A. Pos namens den Zendingskring in Java op de arbeid van Br. Koelewijn in dienst der zending gewezen. Ten slotte gaf een oud-leerling uiting aan zijn dankbare waardeering van het onderwijs, dat hij weleer van Br. D. Koelewijn had genoten. Toen vertoonden we het kerkhof onder den indruk dat een bescheiden man, die zichzelf nooit op den voorgrond plaatste, maar die heel veel heeft mogen arbeiden in den dienst des Heeren, uit onze kringen was heengegaan.

W. BREUKELAAR.

Van Zendingsaangelegenheden.

De school tot opleiding van Inheemsche Zendingsonderwijzers.

Na de sluiting van de Keucheniuschool in 1934 was het te voorzien, dat weldra de vraag zeer urgent zou worden, hoe de zending in het vervolg zou kunnen komen aan geschikt personeel voor hare scholen.

Tot Juni 1934 werd het personeel voor onze zendingscholen op Midden Java opleidde aan de Keucheniuschool. Deze school was geheel ingericht naar het model der Gouvernements-normaalschool. Dat moest wel, want anders kwam zij niet voor subsidie in aanmerking en waren de geslaagde leerlingen niet bevoegd om werkzaam te zijn aan de standaardscholen, waartoe de zendingsscholen meestal behoorden. Zonder subsidie kan de zending een school, zooals de Keucheniuschool was, onmogelijk onderhouden.

Toen dan ook de Regeering tengevolge van de malaise, moest breken met haar dure onderwijssysteem, haar eigen Normalscholen ophief, en de subsidie voor de bijzondere Normalscholen introk, moest ook de Keucheniuschool, noodgedwongen, worden gesloten.

Spoedig werd echter reeds de behoefte gevoeld, dat er een Christ. inrichting moest komen tot opleiding van Inheemsche onderwijzers voor de volksscholen der zending.

Deze zeer belangrijke zaak werd gebracht ter Generale Synode, die onlangs te Amsterdam is gehouden. Deze besloot:

a. In beginsel te aanvaarden het voorstel van de Alg. Vergadering van de Zendingsonderwijzers op Java tot stichting van een nieuwe Opleidingsschool voor Inlandsche Onderwijzers;

b. aan de te benoemen deputaten voor de zending op te dragen met de Algemeene Vergadering nog nader in overleg te treden omtrent de financiële consequenties, en hen te machtigen, wanneer naar hun oordeel deze zaak financieel uitvoerbaar is, tot de oprichting dezer school over te gaan en alles te doen, wat in verband daarmee noodig is.

De deputaten der Generale Synode zijn overeenkomstig deze opdracht, zoo spoedig als mogelijk was

in nadere correspondentie getreden met de Alg. Vergadering op Java.

Het doet ons genoegen thans te kunnen melden, dat de plannen tot oprichting dezer school een vasten vorm hebben verkregen, die financieel uitvoerbaar is.

De school zal voorloopig gevestigd worden te Solo. Zoo eenigszins mogelijk zal zij ondergebracht worden in een gehuurd gebouw.

Misschien vraagt deze of geene waarom daarvoor niet gebruikt worden de prachtige gebouwen der Keucheniuschool te Djokja, die toch leeg staan. Dat zou echter veel te duur worden. Stellig zou de Regeering voor het gebruik van die gebouwen, die voor $\frac{3}{4}$ zijn betaald uit Regeeringssubsidie, een flink bedrag vragen, wat te veel zou kosten. Bovendien zijn die gebouwen veel te westersch ingericht om voor de nieuwe eenvoudige school geschikt te zijn. Het is volstrekt niet de bedoeling nu een tweede Keucheniuschool te stichten.

Bij de Keucheniuschool was men genoodzaakt het type der Gouvernements-Normalscholen te volgen. En stellig heeft zij veelszins uitnemend personeel geleverd voor onze zendingscholen. Maar zij was toch te veel Europeesch ingericht en kan niet genoeg rekening houden met de eischen van het Javaansche leven. Zij moest zich schikken naar het toen geldend systeem der Regeering.

De nieuwe school, die geen subsidie ontvangt en veel eenvoudiger zal worden ingericht, is geheel vrij. Het is de bedoeling haar zoo in te richten, dat de door haar gegeven opleiding zich geheel schikt naar de behoefte der Inlandsche bevolking.

Getracht wordt de school reeds 1 Februari a.s. te openen. In elk geval staat de opening spoedig te verwachten.

Er hebben zich voldoende sollicitanten aangemeld, zoodat het wel waarschijnlijk is, dat daaronder een geschikte kracht voor het hoofdschap der school gevonden zal kunnen worden. Het aantal leerlingen dat zich heeft aangemeld, is ook meer dan voldoende. Door de terreinen zullen voorloopig de volgende aantallen leerlingen naar de school worden gezonden: Banjoemas 3, Keboemen 4, Poerwodjo 5, Magelang 4, Djokjakarta 5, Solo 8, en Salatiga Zending 6, totaal 35. Er zal dus een behoorlijke klasse kunnen worden gevormd.

Deze school zal dus ook leerlingen van andere zendingsopleiden. De Salatiga zending gaf reeds 6 leerlingen aan.

Ook zal deze nieuwe school niet uitsluitend onderwijzers opleiden voor de volksscholen. Het is de bedoeling een driejarige opleiding te geven en de leerlingen zoo te vormen, dat zij later ook onderwijs kunnen geven aan de Vervolgscholen.

De directeur van Onderwijs te Batavia is met onze plannen in kennis gesteld. Hij deelde mede, dat het Departement met belangstelling deze proefneming zal volgen.

Stellig is de oprichting der Opleidingsschool voor Inheemsche zendingsonderwijzers één van de belangrijkste dingen, die onze Zending in 1937 denkt te beginnen.

De Generale Kas der Zending.

Naar den eisch harer beginselen gaat bij de Gereformeerde Kerken de Zending uit van de plaatselijke Kerk. Geen enkele plaatselijke Kerk is echter finan-

tieel sterk genoeg om de exploitatie van een Zendingsterrein alleen ∞ kunnen bekostigen. Vandaar, dat alle zendende Kerken met andere Kerken moeten samenwerken om een Zendingsterrein te kunnen verzorgen.

In verband hiermede is de Zending onzer Kerken zeer gedecentraliseerd, ook finantieel. Men zou zeer wel kunnen zeggen, dat de Geref. Kerken van Nederland zeven Zendingen hebben. De Zending op Soemba, waarvoor alle Kerken van Groningen, Drenthe en Overijsel samenwerken; de Zending van Friesland met Heeg als zendende Kerk; de Zending van Utrecht en Gelderland, waarbij de Kerk van Utrecht de zendende Kerk is; de Noord-Hollandsche Zending, waar als zendende Kerk Amsterdam optreedt; de Zending van Zuid-Holland ten Noorden met Delft als zendende Kerk; de Zending van Zuid-Holland Zuid, die de Kerk te Rotterdam als zendende Kerk heeft en de Zending van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, waarbij Middelburg de zendende Kerk is. Feitelijk zeven Kerkgroepen, die onafhankelijk van elkander elk een eigen Zending hebben. En bij elke groep werken alle met elkander samenwerkende Kerken voor haar eigen Zending en dragen de gelden, die men voor de Zending bijeenbrengt, af aan de eigen Zendingskas, waaruit de exploitatiekosten van het eigen terrein worden gedekt. Dus eigenlijk zeven verschillende Zendingen, die elk zelfstandig zijn en van elkander onafhankelijk en eik een eigen Zendingskas hebben.

Maar daarmee is niet gezegd, dat er geen gemeenschappelijke Zendingsbelangen zouden zijn, die alle Kerken met elkander hebben te behartigen. Integendeel. Er zijn heel wat Zendingsaangelegenheden, waarvoor de Kerken gezamenlijk hebben te zorgen. We noemen slechts: de theologische Opleidingsscholen op Java en Soemba; de medewerking aan het Zendingsconsulaat; de steun aan het Christ. perswerk in Indië; de school ter opleiding van Inheemsche Zendingsonderwijzers; de subsidie voor de Zending te Wonosobo en voor de Zending te Magelang; de ondersteuning voor haren Zendingsarbeid aan de Kerken te Batavia en te Soerabaja; de bijdragen voor de Zending onder de Chinezen en de studeerende Oosterlingen hier te lande, en voorts nog onderscheidene andere Zendingsbelangen, zooals het Zendingsbureau enz. enz.

Het spreekt vanzelf, dat de behartiging van al deze gemeenschappelijke Zendingsaangelegenheden een aanzienlijk bedrag vordert. Daartoe nu dient de Generale Kas. Als alles uitgevoerd wordt, waartoe de l.g. Generale Synode besloot, zal, zelfs bij een zeer zuinig beheer, de Generale kas elk jaar omstreeks f 80.000 hebben te betalen. Dat is stellig geen gering bedrag. En toch voorzien we, dat deze som beslist noodig zal zijn, willen de deputaten der Generale Synode voor de Zending uitvoering geven aan wat hun opgedragen is.

Vele bronnen van inkomst heeft de Generale kas niet. Zij ontvangt zoo nu en dan wel eens een gift en een enkele maal een legaatje. Maar dat betekent toch de meeste jaren niet veel.

De hoofdbronnen, waaruit de Generale kas haar inkomsten trekt, zijn de opbrengst van het Zendingsblad en den Zendingskalender en de bijdragen der zendende Kerken.

De Generale Synode heeft bepaald, dat de Kerken van alle inkomsten voor de Zending 10 % behooren te storten in de Generale kas. De l.g. Generale Synode heeft het nog eens weer zeer nadrukkelijk uitgesproken, dat van alle inkomsten voor een Zendingsdoel, zonder enige uitzondering 10 % aan de Generale kas moet worden afgedragen. Dus niet alleen van de gewone inkomsten voor den hoofddienst, maar ook van alle ontvangsten voor den medischen dienst of den schooldienst, van alle legaten, van alle giften met een bepaalde bestemming; kortom van alles wat op de één of andere manier voor de Zending inkomt. Wanneer de Kerken zich daaraan stipt houden, dan hebben we hoop, dat de Generale kas aan haar verplichtingen zal kunnen voldoen.

Tot onze spijt moeten we echter opmerken, dat er nog wel eens Kerken zijn, die deze bepaling niet getrouw nakomen. Dat is zeer te betreuren. Geen enkele Kerk heeft het recht zich voor een deel te onttrekken aan de verplichting om de gezamenlijke lasten te helpen dragen. Alle Kerken genieten voor haar Zendingswerk de vruchten van de gemeenschappelijke Zendingsinrichtingen, zooals de Opleidingsscholen enz. enz. Alle Kerken behooren daarvoor ook haar bijdrage te geven.

Indien de Kerken niet zeer getrouw de 10 % van al hare ontvangsten voor de Zending afdragen aan de Generale kas, dan loopt het met die kas stellig vast.

Vanaf 1 Januari fungeert Ds. J. Krüger te Castrium als eerste quaestor der Generale kas. Vriendelijk wordt men verzocht alle gelden, die voor deze kas zijn bestemd, aan hem te zenden. Zijn postrekening-no. is 35811.

Het steunen van andere zendingen.

Het behoeft geen betoog, dat de leden der Gereformeerde Kerken in betrekking tot het Zendingswerk zijn geroepen hunne gaven in de eerste plaats af te zonderen voor de eigen Zending onzer Kerken. Wel bij te dragen voor andere Zendingen, maar de eigen Zending te laten tobben met tekorten, zou niet betamelijk zijn. Naar goede orde moet men eerst behoorlijk voor de eigen Zending bijdragen, voordat men andere Zendingen steunt.

Maar natuurlijk is daarmee volstrekt niet gezegd, dat onze Gereformeerde menschen geen hulp aan andere Zendingen zouden mogen verleen. Meermalen hebben we ook wel andere Zendingen aanbevolen voor het zenden van een gift. Zelfs geeft ons Zendingsblad aan een tweetal andere Zendingen, die in zeer bijzondere omstandigheden verkeerden, gelegenheid haar werk in zijn kolommen aan te bevelen en ontvangen giften te verantwoorden.

Wij zijn zoo eng niet, dat we niet zouden waardeeren den arbeid, die door andere Zendingen geschiedt. We weten zeer wel en verheugen ons er in, dat de samenwerkende Zendingscorporaties, die in het Bureau te Oegstgeest haar middelpunt hebben, in Ned. Indië veelszins uitnemend werk doen. En gaarne zien we, dat ook onze menschen als zij voor onze eigen Zending behoorlijk bijdragen, ook nog iets naar Oegstgeest zenden. En het verblijdt ons, dat dit vaak gebeurde.

Wel deed ons echter een opmerking, die we te dezer zake vonden in het December-no. „Nederlandsch Zendingsblad”, het orgaan van Oegstgeest, wat vreemd aan.

Na een hartelijke dankbetuiging aan de leden der Gereformeerde Kerken, die bijdragen zonden voor den arbeid der samenwerkende Zendingscorporaties, lezen we daar:

„Aan die dankbaarheid doen wij niets af, wanneer wij de volgende vraag stellen: Waren het niet hun grootvaders, die met de onze den tegenwoordigen zendingsarbeid aanvingen? Nu hebben hun vaders of zij zelven de Ned. Herv. Kerk verlaten en hebben ons laten zitten met een steeds groeienden en dus veel geld kostenden arbeid. Zij hebben een stukje van den zendingsarbeid opgenomen en dat voortreffelijk uitgebouwd. Maar ligt het ook op hun weg om ons zendingswerk, het erfgoed onzer vaderen, mee te helpen steunen? Hun hulp is ons te allen tijde zeer welkom.”

De schrijver, die deze vraag stelt, schijnt van oordeel te zijn, dat de menschen, die in '34 of '86 en later de Ned. Herv. Kerk verlieten, de Zendingsvrienden in de Herv. Kerk hebben laten zitten met het zendingswerk. Een zeer eigenaardige meening. Het zou dan niets anders dan een staaltje van onze plicht zijn eenvoudig een deel der kosten van het zendingswerk, dat van Oegstgeest uitgaat, finantieel voor onze rekening te nemen. Maar dat is er toch wel wat bezijden, naar het ons voorkomt.

We meenden, dat de corporaties, die te Oegstgeest samenwerken, vooral in vroeger jaren, geheel buiten de Kerken stonden en juist geen Kerkelijke Zending wilden zijn. Hoe men door het verlaten der Herv. Kerk die corporaties kon laten zitten met haar werk, begrijpen we niet.

Bovendien hebben de Kerken van '34 reeds spoedig,

nog in denzelfden tijd, dat de meeste der Zendingscorporaties in het leven zijn geroepen, op eigen Zending aangestuurd.

En de menschen van '86 steunden bijna allen de Ned. Geref. Zendingsvereniging. En men heeft die Vereeniging allerminst met haar werk laten zitten. Heel den arbeid van die Zendingscorporaties is door de Geref. Kerken overgenomen en voortgezet. Daaruit is onze Zending op Midden-Java ten Zuiden ontwikkeld.

Hoe men nu uit het verlaten der Ned. Herv. Kerk een zekere plicht voor de leden der Geref. Kerk kan afleiden om de samenwerkende corporaties te steunen, ontgaat ons ten eenenmale.

We vermoeden, dat die gedachte in onze kringen wel geen weerklank zal vinden, maar veeleer schade zal doen aan het steunen van het werk, dat van Oegstgeest uitgaat.

Van harte juichen we het toe, dat onze menschen, als zij dat kunnen zonder dat zij aan onze eigen Zending te kort doen, ook de samenwerkende Zendingscorporaties steunen in haar finantieelen nood, maar dan ontleene men den drang daartoe aan haar Zendingswerk, dat roept om hulp, doch brenge dit niet in verband met het verlaten van de Ned. Herv. Kerk, want dat gaat mank.

Santpoort, 30 Dec. 1936.

W. B.

Afscheid van J. C. Streefkerk van Jogja.

De omstandigheden hebben er toe geleid, dat onze hulpprediker zijn arbeid moest neerleggen. In verband met het klassikale perswerk was Ds. Kuipers gedeeltelijk vrijgesteld van zijn gemeentelijk werk

Afscheid Cand. en Mevr. Streefkerk van de Chin, gemeente te Jogjakarta 28 Nov. 1936.

voor de persarheid en werd de gemeente van Jogja financieel in de gelegenheid gesteld een hulpprediker te beroepen. Maar nu het perswerk bij klassisbesluit anders is geregeld, zag de kerk van Jogja zich tot haar spijt genoodzaakt, aan het eind van het driejarig verband haar hulpprediker los te laten. En zoo was eind Nov. de tijd aangebroken om van hem afscheid te nemen.

Zaterdagavond, 28 Nov. was een afscheidsavond belegd met de Chin. gemeente alhier, de kring, waarin Streefkerk den laatsten tijd heeft gearbeid. Op hartelijke wijze werd hij toegesproken door den Chineeschen Goeroe Go Tiang Lioe. Dat deze arbeid gezegend is geworden, bleek Zondag, 29 Nov. in de avonddienst der Chin. gemeente, waar een zestal volwassen catechisanten van Cand. Streefkerk in de gemeente door den doop werden opgenomen.

Dinsdag 1 Dec. had de Holl. Gem. een afscheidsavond belegd, waar de Jogjaneezen en de onder onze gem. ressorteerende kringen in grooten getale waren opgekomen. Verder waren aanwezig verscheidene Indo-Europeanen en militairen, onder wie Cand. Streefkerk gearbeid heeft. Dr. F. L. Bakker sprak onzen scheidenden hulpprediker in warme bewoordingen toe en memoreerde, dat hij en mevr. door hun eenvoud in optreden, in zoo korten tijd een plaats hadden veroverd in de zoo moeilijk toegankelijke Chineesche wereld, en dankte namens de Chin. gem. voor al den arbeid door hen verricht.

Namens de Holl. gem. en de kringen werd Cand. Streefkerk toegesproken door den heer M. Lenters. Spreker betreurde het, dat dit zoo gezegende werk moest worden afgebroken en sprak de wensch uit, dat Cand. Streefkerk spoedig weer tot den arbeid in Gods Koninkrijk mocht worden geroepen, kon het zijn onder de Chineezen op Java.

Uit de groote opkomst en niet minder uit het aandenken, dat Cand. Streefkerk en mevr. werd aangeboden, bleek wel, hoe zijn arbeid ook algemeen in de Holl. gem. werd gewaardeerd.

Diep onder den indruk sprak de scheidende hulpprediker een treffend dankwoord, waarin hij ook zijn moeder herdacht, die hem in zijn arbeid steeds tot zoo grooten steun was geweest, door haar dagelijksch gebed.

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit het Binnenland.

No. 26.

Urenlang reed Poeloe achter mij met de bagage. Hij zei niets, reed maar. Hij had de zak met levensmiddelen over de nek van het paard gehangen, terwijl hij zelf voor zich op het paard het pak met de andere bagage vasthield. Dat was nog al een flink pak, want daar zat een koffer in met het avondmaalstel en andere reisbenodigdheden. Zoo in het binnenland moet men van alles meenemen, tot zijn eigen koffie en suiker toe.

Poeloe deed het niet voor zijn plezier! Trouwens het is ook geen pleziertje zes uur achter elkaar op

den rug van een paard te zitten zonder zadel, en dan een groot pak meedragen. Maar ik moet er dadelijk aan toevoegen dat het voor een Soembanees niet zoo zwaar valt, als het ons vallen zou, want hij zit dagelijks op den rug van een paard, en is er zoo aan gewoon, dat hij verwonderd staat te kijken, als ik na drie uur rijden afstap, en dan een kwartiertje ga wandelen, met het paard achter mij aan, om eens een andere beweging te hebben. Dan informeert Poeloe belangstellend, of het paard soms zoo afgemat is, dat ik zelf moet loopen. Als ik hem dan antwoord, dat niet het paard moe is, maar dat ik moe ben van het zitten, dan kijkt hij mij ongeloovig aan. Dat heeft hij nog nooit gehoord, dat iemand moe kan zijn van het zitten!

Maar hoe dan ook Poeloe deed zijn werk niet voor zijn plezier!

Het had heel anders kunnen zijn, en zijn bedoeling was ook heel anders geweest, maar de bom was verkeerd gesprongen.

Dat zat zoo: Op den heenweg had een ander mijn bagage te paard meedragen. Dat had Poeloe met leede oogen aangezien, want hijzelf had wel wat geld willen verdienen, en hij wist, dat de drager twee cent per kilometer loon ontving.

Poeloe had er over loopen piekeren, hoe hij dat geld machtig zou worden. Want erg nauw van geweten was hij niet. Hij zag niet tegen een leugen op, en stelen vond hij geen zonde.

Daarom vond hij al gauw een middeltje. Terwijl niemand er op lette, maakte hij het paard van den eersten drager los, en liet het wegloopen. Ziezo, dacht hij, nu heeft hij geen paard, en nu moeten ze mijn hulp inroepen straks om de bagage terug te brengen. Dan verdien ik daar een gulden mee.

Vandaar, dat ik tot mijn groote verbazing op zeker oogenblik voor het huis van den goeroe een zeker partij zag. Twee jonge mannen wilden elkaar te lijf. Dat was mijn drager, die Poeloe een gevoelige afstraffing wilde toedienen, toen hij hoorde, dat Poeloe zijn paard had losgemaakt, en dat het paard wegge-loopen was.

De goeroe ging er gauw op af, en beval vrede. Al was de goeroe veel kleiner van kracht, ze waren toch gehoorzaam. De goeroe onderzocht de kwestie, en.... veroordeelde Poeloe, om met zijn paard toch mijn bagage te dragen, maar zonder loon, voor straf.

En Poeloe was gehoorzaam; misschien omdat hij toch hoopte op een beloning, maar ook omdat hij anders weggejaagd zou worden uit het huis van den goeroe, waar hij in dienst was.

Zoo kwam het, dat Poeloe stilzwijgend voortreed; want hij had zijn loon verspeeld. Hij kreeg alleen.... een sigaartje als loon, dat hij lachend aanstak, terwijl hij zeide: „ja, het is ook mijn eigen schuld, ik mag niets vragen”. P. J. LAMBOOY.

De Zendingscommissie met hare dames-collectanten te Onstwedde.

De Zendingscommissie te Onstwedde gaat zelf tweemaal in het jaar de Gemeente door in het belang der Zending. Maar de hulp der dames-collectanten is voor haar onmisbaar. De voorzitter der Commissie de heer D. A. Koebrugge schrijft ons: „Als we de hulp niet hadden van onze meisjescollectanten, wier onverflauwde ijver boven onzen lof

Zendingcommissie met collectanten te Onstwedde.

is verheven, zouden we moeilijk aan het bedrag komen, waarvoor we aansprakelijk zijn. Week aan week gaan zij rond en verzamelen de kleine gaven en bewijzen de waarheid van het spreekwoord, dat vele kleintjes een groote maken".

Blijfve deze prijzenswaardige activiteit nog lang de lof van deze jonge dames!

W. B.

De Zendingcommissie te Oldenzaal met haar collectanten.

Onlangs vergaderde de Zendingcommissie te Oldenzaal met haar collectanten. Van een viertal meisjes, die omstreeks vijf jaar de Zending gediend hadden, nam men afscheid. Een ander viertal zou

hunne plaats gaan innemen. Vooraf werd er echter een kiekje genomen, dat men ons toezond met verzoek om plaatsing in het Zendingsblad.

De Commissie is bijzonder dankbaar voor wat de collecteerende meisjes de laatste jaren gepresteerd hebben. Naar verhouding doet Oldenzaal van al de Kerken harer Classis het meest voor de Zending, dank zij den ijver der meisjes-collectanten.

Stellig zullen de nieuwe meisjes hun best doen om die eer voor Oldenzaal te behouden.

W. B.

Zending Friesland

Wonosobo.

Dr. D. Verveen.

Dr. D. Verveen, de directeur van het Zendingshospitaal te Wonosobo, is al weer vertrokken naar Java. Zoodra dit No. van het Zendingsblad verschijnt, zal hij, als er geen verhindering tusschen beide gekomen is, zijn werk in het Hospitaal reeds weer hebben hervat. Wat ligt dat hospitaal hem na aan het hart! Ieder, die hem ontmoette en even met hem over Wonosobo sprak, merkte dit oogenblikkelijk. En dat kunnen we ten volle begrijpen. Dat ziekenhuis doet in Wonosobo zoo'n mooi en gezegend werk. Het is nog maar eef jaar geleden dat de uitbreiding klaar was. En het is nu al weer te klein. Het gaat zoo bijzonder goed met den medischen dienst te Wonosobo.

Tijdens zijn verlof heeft hij in Friesland op onderscheidene plaatsen gesproken en een Zendingfilm vertoond van het oude en van het nieuwe hospitaal

Zendingcommissie en collectanten te Oldenzaal.

en daarbij de noodige toelichting gegeven.

Vroeger hebben we een en ander van Dr. en Mevr. Verveen—Vermeer medegedeeld. We zullen dit nu niet herhalen. In het voorjaar van 1929 gingen zij samen als jong echtpaar naar Indië. Hun huwelijk is gezegend met vier schatten van kinderen; zooals we op de foto kunnen zien. Van l. naar r. toont ons deze kiek

warmen handdruk afscheid te nemen.

Het is altijd een groot genot om onze Zendingsmensen in den tijd van verlof te ontmoeten. Dat is ook de tijd, waarin wij onze kennis verrijken. De ontmoeting met Dr. en Mevr. Verveen was wel een bijzondere. Veel hadden wij reeds met hem gecorrespondeerd, maar wij hadden elkander nooit van aangezicht tot aangezicht gezien. Want immers kwam Dr.

Dr. D. Verveen en gezin.

Anton, geboren te Wonosobo, 20 Jan. 1935.

Marietje, geboren te Klaten 24 Nov. 1932.

Bartje, geboren te Klaten 11 Sept. 1930.

Arie, geboren te Arnhem 30 April 1936.

Dr. Verveen schreef ons: „We hebben een aangenaam verlof in Holland doorgebracht en gaan gesterkt en vol goeden moed naar Wonosobo terug.”

W. B.

Afscheid Dr. D. Verveen.

Na geëindigden verloftijd is Dr. D. Verveen, Geneesheer-Directeur van ons Zendingziekenhuis te Wonosobo, den 12den December naar Indië teruggekeerd. Hij ging zelfs rijker dan hij gekomen was, want tijdens zijn verlof heeft het gezin zich uitgebreid. Het gezin bestond nu uit zes personen, Dokter, Mevrouw en vier kinderen, plus de baboe, en allen bevonden zich in den meest welvarenden toestand. Men kon het aanzien, dat de rust en het verblijf bij de familie hun goed had gedaan.

Vóór het vertrek hebben Ds. Hangelbroek, de scriba der Deputaten en ondergeteekende een afscheidsbezoek bij de familie te Utrecht gebracht. Woorden van afscheid en bemoediging werden door den scriba gesproken, en in het gebed werd sterkte bij den Heere gezocht.

Een heele drukte was het bij den trein, eerst te Utrecht en later te Arnhem, want verschillende familieleden waren ook gekomen om de vertrekkenden nog een laatst vaarwel toe te roepen, en met een

Verveen als arts te Klaten, in dienst van de Kerk van Delft, in dienst der Friesche Kerken. Wel hadden wij uit zijn brieven indrukken gekregen, en hadden wij ons een voorstelling van hem gevormd, maar hoe zou de werkelijkheid zijn? Gelukkig mogen wij zeggen, dat de omgang met den Kerkeraad van Heeg en met de Deputaten, een allerhartelijkste is geweest. Enkele malen bezocht hij onze vergaderingen, en konden wij van zijn adviezen een dankbaar gebruik maken. De laatste vergadering van Kerkeraad en Deputaten kon hij helaas niet bijwonen wegens ziekte van Mevrouw welke zich eerst ernstig liet aanzien.

Allen, die in Friesland met Dr. Verveen kennis hebben gemaakt, zullen het met dit ons getuigenis eens zijn. In verschillende plaatsen heeft onze dokter bij het vertoonen van de film van het Medische werk te Wonosobo, over zijn Zendingarbeid gesproken. 28 en 29 November was hij de gast van de Kerk van Heeg. Vooral het woord door Dr. Verveen gesproken, na de bediening van het Woord, op den rustdag, zullen wij hier in Heeg niet licht vergeten. De nadruk werd gelegd op de vervulling van de heerlijke roeping in dienst van onzen grooten Koning en barmhartigen Hoogepriester.

Namens de Kerk van Heeg en alle Friesche Kerken heeft toen de pastor loci een hartelijk woord van afscheid gesproken, zich daarbij aansluitend aan de behandelde stof, Zondag 10, handelend over de Voorzienigheid Gods. Daarna heeft de gemeente hem Psalm 121 : 4 toegezongen, en heeft de Dienaar des

Woords hem en de zijnen in den gebede toevertrouwd aan Gods Vaderzorg.

Laten de Friesche Kerken ook aan dezen dokter en zijn gezin blijven denken. En stelle de Heere hem nog tot rijken zegen voor het Medische Zendingswerk. He e g, 16 Dec. 1936. G. M. VAN RENNES.

Wonosobo.

Aan een schrijven van den missionairen predikant te Wonosobo is het volgende ontleend: W. B. „Gisteren was het voor de Gemeente te Wonosobo een blijde dag. Ik mocht zes volwassenen en één kind doopen, en zes jonge mensen, in het midden der Gemeente belijdenis des geloofs laten afleggen. Daarna vierden wij samen het Heilig Avondmaal. Er waren meer dan 100 aanzittende gasten.

Ook op andere plaatsen geeft de Heere zegen. Wij hebben, omdat er geregelde bezoekers zijn, nu ook een samenkomst ingesteld te Kepil en een te Tambi, niet ver van Kadjadjar. Daar gaat om de 14 dagen een van de Wonosobosche Helpers of ondergeteekende naar toe; de andere Zondagen moeten zij zich behelpen met een niet-helper.

We hielden in September een zaaitijd, waarin de Helpers twee aan twee gedurende 14 dagen op reis waren om in plaatsen, waar het Evangelie tot nu toe geen ingang vond, de blijde boodschap te brengen. Op sommige plaatsen ontmoetten zij wel uitgebreide belangstelling. Vooral in de omgeving van Freemasan doen zich nieuwe steunpunten voor. In Watoe malang en in Wanasraja worden sedert op geregelde tijden met enkele mensen samenkomsten in de week gehouden. Geve de Heere, dat het uitgestrooide zaad wortel moge schieten.”

Het zendingsclubje van Apelscha.

Apelscha heeft een clubje van meisjes en jongens — als we goed hebben geteld, negen in getal — die trouw elke veertien dagen de uitgestrekte Ge-

Zendingscolleëtantjes te Apelscha.

meente doorgaan met hun Zendingsbusjes. Daardoor helpen zij Apelscha's Kerk de gelden bijeen te brengen, die van haar voor de Zending verwacht worden. Ook belast dit clubje zich met de bezorging van het Zendingsblad en van het blad voor de Zending onder de joden. En zij doen het stipt, zooals ons gemeld werd. Was dat laatste overal maar zoo, dan zouden de Zendingsbladen niet soms een maand of nog langer te laat bezorgd worden, gelijk nu hier en daar het geval is. Het Zendingsclubje te Apelscha kan voor menige plaats een voorbeeld zijn.

W. B.

Zending Utrecht en Gelderland

De zestiende Zendingssynode.

Uit het korte verslag van de zestiende Zendingssynode van Utrecht en Gelderland, die gehouden is 26 Nov. l.l. te Arnhem, nemen we het volgende over:

W. B.

Zij overtrof haar voorgangsters ongetwijfeld in menigte van leden en gasten, die op eenige wijze tot Indië in betrekking staan of gestaan hebben. Nog nooit waren er zooveel „deskundigen” bij elkaar als thans. Waarmee ik stellig niet gezegd wil hebben, dat de overigen niet deskundig zijn te achten. Verre van dat; die aanhalingsteekens zeggen voor den goeden verstaander reeds genoeg.

Onder de leden ontdek ik 1 oud-zending; 2 broeders, die het Gouvernement ginds jaren hebben gediend; en voorts 3 mannen, die bij het Christelijk onderwijs in Indië met eere hun plaats hebben ingenomen.

Rechts van den Voorzitter (ook ditmaal Ds. Alkema) nemen onze adviseerende gasten een eereplaats in. Het zijn allereerst Dr. Flach, die voorgoed, en Dr. Slettenaar, die met verlof in het vaderland terug is. Verder de heer Kranenburg, hoofd der Holl.-Javaansche School te Poerworedjo, die — hij moge niet door de zendende kerk uitgezonden zijn — toch bij den zendingsarbeid op 't nauwste verbonden is, zich daaraan met ijver gegeven heeft. Ook: Dr. J. v. d. Linden.

's Morgens liep de bespreking hoofdzakelijk over de zendingsactie hier in het vaderland. Prachtig dat deze zaak nu eens alle aandacht kreeg. Ds. Delleman bracht de discussie op gang door zijn uitvoerig rapport over wat er „achter het front” (d.w.z. in Utrecht en Gelderland) gebeurt om de liefde voor dit groote werk te sterken. Hierover werd lang en breed gesproken. Het geldt een belang van de eerste orde; ieder die kennis nam van wat Dr. Kraemer dienaangaande aan de Nederlandsche Christenheid op 't hart bond, stemt dat toe. Wij zijn inderdaad niet klaar met een antwoord van ongeveer den volgenden inhoud: „Dr. Kraemer, bij ons is alles aardig in orde; wij hebben kerkelijke zending; op onze kerkelijke vergaderingen heeft de Zending rechtens haar plaats; men volge dus slechts ons voorbeeld”. Immers — wie zich op de hoogte stelt, merkt al spoedig, dat verdieping van het zendingsleven in onze kerken verre van overbodig is. En dat vooral onze predikanten hier een gewichtige, verantwoordelijke taak hebben. Nu — Ds. Delleman leest zijn uitvoerig rapport voor.

Veel, waarvoor we dankbaar, mogen zijn. U begrijpt al wat er nu komt: veel ook, wat nog te wenschen overlaat. Dat is nu eenmaal niet anders in deze wereld. Doch Utrecht gaat met goeden moed verder. De begroting sluit met een tekort van f 1400. Geen kleinigheid; doch eenerzijds de overtuiging, dat deze begroting met de uiterste zuinigheid werd saamgesteld; anderzijds de wetenschap dat onze kerken het aangevangen werk met alle kracht begeeren voort te zetten, gaven de Synode de vrijmoedigheid om deze begroting aan te nemen.

Als het rapport van Ds. D. zijn vrucht in de kerken mag dragen, dan zal het ons in het nieuwe jaar aan geen ding ontbreken, wat we voor den dienst van onzen Koning noodig hebben.

's Middags hield het rapport van Ds. Keuchenius ons bezig. Naar aanleiding daarvan trokken groote en schoone dingen ons oog voorbij; als daar zijn: de *hartelijke medewerking*, die de Evangelie-prediking tegenwoordig ondervindt bij de Javaansche kerken zelf. Lang bleef die medewerking sluimeren, zeer tot teleurstelling en beschaming van de zendingsarbeiders; thans is ze ontwaakt en geeft zich met de frische kracht der eerste toewijding aan de uitbreiding van het Koninkrijk. De dankbare stemming, die de broeders in Indië vervult, beziele ook onze kerken hier tot vreugdevol voortbouwen. Verder sprak ook *het jeugdwerk in Indië ons toe*. Het heeft allerlei organisaties in het leven geroepen, die onderlinge voorlichting en sterking van het geloofsleven najagen. Niet minder van belang is de *arbeid van Javaansche vrouwen*. We hebben daarvoor zelfs een cursus te Djokja, waar ze een speciale opleiding van een jaar ontvangen.

Dan de *schoolarbeid*; ook een zaak van uitnemende betekenis voor een ontwakend volk.

De heer Kranenburg las een saamvattend verslag voor van den arbeid, die op ons zendingsterrein verricht wordt door meerdere Holl.-Javaansche en Holl.-Chineesche scholen. Laten we daarbij goed onthouden, dat deze kostelijke scholen aan onze Zending heel geen moeite van oprichting, uitzending der onderwijzers, onderhoud en wat dies meer zij, bezorgen; we krijgen ze eigenlijk cadeau; het zijn onbezoldigde, moedige, krachtige medestanders in den goeden strijd. Eén onder hen is wat zwak. Ik bedoel de Huishoudschool te Poerworedjo. Ze is geboren in een tijd van groote versobering der Indische huishouding. De schatkist, waaruit dergelijke scholen indertijd bijna al haar nooddrift ontvingen, bleef voor haar gesloten. Zoo heeft ze van haar geboorte af een moeilijk bestaan gehad. Het is te verklaren dat de Synode graag een toelage had aangeboden, waardoor aan deze school haar behoorlijke leeftocht gewaarborgd werd. Maar de gedachte aan het reeds bestaande tekort van f 1400 woog te zwaar.

L. N.

Zending Noord-Holland.

Mej. I. v. d. Werff.

Ten gevolge van de uitbreiding van den Medischen dienst te Djokja o.a. door de oprichting van het Sanatorium te Pakem, moest ook het personeel voor den Medischen dienst worden vermeerderd. Met het

Mej. I. v. d. Werff.

oog op die uitbreiding is enkele maanden geleden tegelijk met Mej. P. F. ten Kate, die reeds in September naar Djokja is vertrokken tot verpleegster in dienst der Zending van de Noord-Hollandsche Kerken Mej. I. v. d. Werff benoemd. Ienskje v. d. Werff is geboren 13 Nov. 1906 te Leeuwarden. Zij is dus een Friesche, gelijk haar naam reeds vermoeden doet.

In Doesburg, waarheen haar ouders verhuisden, bezocht zij de lagere en de M.U.L.O.School.

Haar opleiding tot verpleegster ontving zij in het Juliana-Ziekenhuis te Amsterdam. Hier behaalde zij in Juni 1934 haar diploma voor ziekenverpleging en in Juni 1935 het diploma voor kraamverpleging. Van Augustus 1935 tot Juni 1936 volgde zij de cursus aan de School voor Maatschappelijk werk, waar zij in Juni 1936 het diploma tuberculosebestrijding en wijkverpleging verwierf. In September l.l. was zij werkzaam op het consultatiebureau voor tuberculosebestrijding te Apeldoorn. Daarna was zij twee maanden, October en November, werkzaam in het Sanatorium Sonnevank om eenige ervaring op te doen van sanatoriale behandeling van t.b.c.patiënten. Zij heeft daar gewerkt op verzoek van den directeur van het Petronella-Hospitaal met het oog op den arbeid in het Sanatorium te Pakem, waarvoor zij bijzonder bestemd is.

Mej. I. v. d. Werff is met groote ambitie voor den haar wachtenden arbeid op 9 Januari van Marseille met de „Indrapoera” naar Java vertrokken. W. B.

Mej. G. Vriend.

De uitbreiding, die de Kraamvrouwenkliniek te Djokja, uitgaande van het Petronella-Hospitaal, de laatste maanden ontving, maakte het noodig, dat Mej. J. Prins onder wier leiding deze inrichting staat, een Hollandsche hulpkracht ontving, die een deel van haar werk kan overnemen.

De directeur alsmede Mej. J. Prins achtten het 't meest gewenscht, dat hiervoor werd uitgezonden een huishoudkundige dame, die bekwaam was de zorg voor de huishouding van deze kliniek op zich te nemen.

Deze werkkraft is gevonden in Mej. G. Vriend, die met Mej. J. Prins van nabij bekend is en onlangs op advies der Commissie door den Kerkeraad te Amsterdam is benoemd en gaarne bereid was de Zending te dienen. Mej. G. Vriend is in 1901 te Andijk geboren. In haar geboorteplaats bezocht zij de Christelijke School, volgde later onderscheidene cursussen voor algemeene ontwikkeling, haalde o.a. de acte N. H. en bekwaamde zich intusschen in huishoudelijke zaken.

In 1922 werd zij benoemd tot vakonderwijzeres aan de beide Christ. Scholen te Andijk. Als zoodanig was zij eenige jaren werkzaam totdat hare ouders krank werden en zij zich geroepen achtte hare ouders te verplegen, wat zij gedaan heeft tot aan hun overlijden.

Daarna heeft zij haar arbeid als vakonderwijzeres hervat, waarin zij werkzaam is gebleven, totdat zij enkele weken geleden de benoeming voor den dienst

der Zending ontving en met blijdschap aannam.

Als dit No. van het Zendingsblad verschijnt zal Mej. Vriend wellicht de reis naar Java reeds hebben aanvaard. Het was het voornemen, dat zij tegelijk met Mej. I. v. d. Werff den 9 Jan. '37 van Marseille met de „Indrapoera” zou vertrekken naar de plaats harer bestemming.

Zoo wordt de staf van arbeiders, die de Zending te Djokja heeft, weer met twee arbeidskrachten versterkt, van wie goede verwachting voor den dienst der Zending gekoesterd wordt.

W. B.

De begroting voor het jaar 1937.

De zendingsarbeiders te Djokja hebben ook ditmaal er weer voor gezorgd, dat de conceptbegroting over 1937 bijtijds gereed kon zijn. Voor den hoofddienst alsmede voor den schooldienst is de begroting voor het volgende jaar ontworpen en naar Holland gezonden door Ds. D. J. B. Allaart en Ds. G. J. van Reenen. En de directeur van het Petronella-hospitaal, Dr. K. P. Groot, diende de begroting in voor den Medischen dienst en deed daarbij opgave van wat in 1937 voor dezen dienst uit Holland wordt verwacht.

Ongeveer geheel in overeenstemming met de opgaven, die uit Indië zijn verstrekt, heeft de commissie van administratie in samenwerking met de comm. van advies voor de zaken der zending een conceptbegroting voor het jaar 1937 ontworpen en bij den kerkeraad van Amsterdam ingediend.

Overeenkomstig dit concept heeft de kerkeraad de begroting vastgesteld. Zij luidt aldus:

UITGAVEN:

Uitgaven in Ned-Indië:

Hoofddienst.

Tractementen Miss. Predikanten	f 11.550.—
Idem Helpers	14.000.—
Pensioenen	1.800.—
Huishuren	1.700.—
Onderhoud	500.—
Grondlasten verz.	600.—
Extra toelagen	900.—
Reis- en verhuiskosten ..	3.400.—
Leggelden	800.—
Salarissen Colporteurs ..	2.600.—
Inkoop boeken	1.200.—
Procenten reiskosten	700.—
Abonnementen Mardi Rahardja	800.—
Algem. Administratie	2.000.—
Jeugdwerk	200.—
Onvoorzien	250.—
	<hr/> f 43.000.—

Schooldienst.

Salarissen	f 11.000.—
Huur en onderhoud	1.400.—
Extra toelagen	200.—
Reiskosten	600.—
Leermiddelen	1.200.—
	<hr/> f 14.400.—

Mej. G. Vriend.

Medische dienst.	
In totaal	f 208.420.—
Totaal f 265.820.—	

Uitgaven in Holland:	
Hoofddienst.	
Pensioenrekening	f 2.700.—
Reparatiefonds	500.—
Zendingsstudieraad	300.—
Generale Kas 10 %	5.600.—
Zendingsstudie V. U. Theo- logische School	50.—
Onkosten	350.—
	f 9.500.—

ONTVANGSTEN:

Ontvangsten in Indië:	
Hoofddienst.	
Bijdr. Jav. Gemeenten	f 200.—
Contributies en Giften van de Colportage	1.600.—
Verkochte boeken	1.200.—
Bijdrage M. U. L. O.-jeugd- werk	240.—
	f 3.240.—

Schooldienst.	
Subsidie	f 4.000.—
Schoolgelden	860.—
Bijdr. schoolver. Djokja	100.—
	f 4.960.—

Medische dienst.	
In totaal	f 198.420.—
Totaal f 206.620.—	

Ontvangsten in Holland:	
Hoofddienst.	
Giften	f 3.200.—
Van de kerken	46.060.—
	f 49.230.—

Schooldienst.	
Schoolactie	f 2.500.—
Van de kerken	6.940.—
	f 9.440.—

Medische dienst.	
Van de Vereeniging Dr. Scheurers Hospitaal	f 7.000.—
Van de kerken	3.000.—
	f 10.000.—
Totaal f 67.800.—	

De gezamenlijke ontvangsten en uitgaven der zending te Djokja voor het jaar 1937 zijn dus geraamd op f 275.320.—. Verreweg het grootste deel dezer uitgaven wordt gedekt door de ontvangsten voor den medischen dienst in Indië zelf.

Wanneer we deze begrooting van de drie diensten vergelijken met de begrooting voor 1936 springt het in het oog, dat er van de kerken voor den dienst der zending in 1937 geen. hogere bijdrage verwacht wordt, niettegenstaande het werk zich nog al uitgebreid heeft en er bij de samenstelling der begrooting reeds mede gerekend is, dat sommige posten ten gevolge van de devaluatie van den gulden en de daarmee in verband staande prijsstijging van onderscheidene dingen, wat hooger moesten worden geraamd.

Wat den hoofddienst betreft is de post *Tractementen der Helpers* f 1500.— hooger dan het vorig jaar. Dit is in hoofdzaak het gevolg der uitbreiding van het getal Inlandsche helpers. Het heeft dus een verblijvende oorzaak, want hoe meer flinke helpers de zending in haar dienst heeft, hoe meer er ook gedaan kan worden.

Op andere posten kon gelukkig nog wat bezuinigd worden, zoodat toch het eindcijfer der uitgaven nog iets lager kon geraamd worden dan het vorig jaar.

Onder de ontvangsten voor den hoofddienst is de post *giften* gesteld op f 3200.—. Deze post is natuurlijk zeer onzeker. Brengt deze post minder op, dan zullen de kerken van Noord-Holland het ontbrekende moeten aanvullen door verhooging harer bijdragen.

Wat betreft den schooldienst is er op gerekend, dat de schoolbusjes zullen opbrengen f 2500.—. Dat kan ook heel gemakkelijk als men er zich maar een beetje voor inspant.

Zelfs zou, als de Gereformeerde scholen alle maar mede deden en ook op de gemengde scholen met schoolbusjes gewerkt werd en van de opbrengst een evenredig deel aan de Geref. zending werd afgedragen, dit bedrag stellig wel tot f 5000.— kunnen worden verhoogd. Stellen de schoolbusjes teleur, zoodat er niet van komt wat er van verwacht wordt, dan zal elke kerk ter plaatse, waar de school in gebreke bleef, hare bijdrage behooren te verhoogen met het bedrag, dat van die school mocht worden verwacht. Want de zending kan natuurlijk die f 2500 niet missen, evenmin als de genoemde f 3200 die naar we hopen aan giften zal inkomen.

Voor den medischen dienst gaven we geen specificatie van te verwachten ontvangsten en uitgaven. Dat zou veel te veel ruimte in beslag nemen. Volgens de begrooting kan de rekening over 1937 sluiten met een klein batig saldo van f 650.—. Er wordt op gerekend dat Nederland voor dezen dienst in 1937 weer f 10.000 zal bijdragen. Gehoopt wordt, dat de Vereeniging Dr. Scheurers-Hospitaal f 7000 zal bijeenbrengen. Wat daaraan mocht ontbreken zullen de kerken er natuurlijk moeten bijdoen.

Als alle bronnen van inkomst vloeien zooals geraamd is, zullen de kerken van Noord-Holland voor het prachtige zendingswerk te Djokja, dat in zijn geheel f 275.320.— zal kosten, slechts hebben bij te dragen f 56.000.—.

De kerken in Noord-Holland tellen ongeveer 78000 zielen. Het is dus gemiddeld genomen slechts ruim 70 cent per ziel dat rechtstreeks door de kerken moet

bijgedragen worden. En dat in 'n geheel jaar. Zeker is dat niet veel.

Volgens den geldenden rooster van omslag zullen de verschillende Classes van Noord-Holland van de f 56000.—, die van de kerken verwacht worden, hebben bij te dragen:

Cl. Amsterdam	38	% v. f 56.000 = f 21.280
Cl. Enkhuizen	8½	„ v. „ 56.000 = „ 4.760
Cl. Haarlem	20	„ v. „ 56.000 = „ 11.200
Cl. Hilversum	12½	„ v. „ 56.000 = „ 7.000
Cl. Zaandam	12½	„ v. „ 56.000 = „ 7.000
Cl. Alkmaar	8½	„ v. „ 56.000 = „ 4.760

Het is natuurlijk aan elke kerk wel bekend op welk percentage zij staat in den classicalen omslag. Mitsdien kan nu ook elke kerk gemakkelijk het bedrag berekenen, dat van haar verwacht wordt

W. B.

Zending Zuid Holland Noord

Dr. S. U. Zuidema.

Van heel het Zendingsveld onzer Kerken op Mid-den-Java ten Zuiden is Solo wellicht het meest vruchtbare terrein, waar de hoofddienst met den schooldienst zich het breedst heeft ontwikkeld.

Wat betreft den medischen dienst, staat stellig

Amsterdam waar hij 17 Mei 1930 zijn kandidaats-examen deed. Van af 5 Juli 1931 tot 10 Februari 1935 heeft hij met zegen de Kerk te Anna Paulownapolder gediend. Toen moest deze Kerk echter haar dienaar afstaan voor het werk der Zending, want Dr. Zuidema werd door de Kerk te Delft beroepen tot missionair dienaar des Woords voor Solo om te zijner tijd Dr. H. A. van Andel op te volgen. Ofschoon Dr. Zuidema zich voorheen wat zijn studie betreft niet bijzonder op Zendingsgebied had bewogen, nam hij toch gaarne die benoeming aan.

Met bereidwillige toestemming van de Kerk te Delft en de deputaten voor de Zending in Zuid-Holland ten Noorden zette Dr. Zuidema, terwijl hij zich tevens voorbereidde voor het wachtend Zendingswerk, ook zijn studie in de wijsbegeerte voort en doctoreerde hij 2 October l.l. met een veel geprezen dissertatie getiteld: „De filosofie van Willem van Occom in zijn commentaar op de Sententiën”. Zijdelings is deze studie stellig ook voor zijn Zendingsarbeid wel van beteekenis. Met goed gevolg legde hij 10 Dec. l.l. in de Classis Den Haag zijn missionair examen af.

De bevestiging en de intrede had plaats Woensdag 30 Dec. l.l. in de Westerkerk te Delft.

Als bevestiger trad op Ds. K. van Anken van Delft, die praeses van de Zendingsdeputaties der samenwerkende classes is. Als tekst ter bevestiging koos

Dr. Zuidema en gezin.

Djokja vooraan. Maar in de andere diensten spant Solo de kroon. Het is trouwens ook het grootste van alle terreinen.

Weer staat thans een jeugdig, begaafd predikant gereed om zich te wijden aan den Zendingsarbeid op dit, uit Zendingsoogpunt gezien, zoo belangrijk arbeidsveld. Wanneer dit No. van het Zendingsblad verschijnt, zal Dr. Zuidema, als er geen verhindering is gekomen, de reis reeds hebben aanvaard.

Sytse Ulbe Zuidema is geboren te Kampen 22 April 1906. Hij groeide op te Apeldoorn waar hij na de School het Gymnasium bezocht. In 1925 werd hij student in de theologie aan de Vrije Universiteit te

deze 2 Kor. 5 : 14: „Want de liefde van Christus dringt ons”, in welk apostolisch woord de bevestiger het zuivere zendingsmotief zag, waaraan hier ten eerste met Goddelijke klem herinnerd wordt, en dat ten tweede tot zware verantwoordelijkheid roept.

Nadat gemeenschappelijk gezongen was Gezang 27 : 1 en 2, werd overgegaan tot de bevestiging, waarbij den missionairen predikant de zegenbede uit Psalm 134 werd toegezongen..

Vervolgens deed Dr. Zuidema zijn intrede in de zendende Kerk van Delft, sprekende over 1 Tim. 3 : 16: „En buiten allen twijfel, de verborgenheid der Godzaligheid is groot; God is geopenbaard in het

vleesch, is gerechtvaardigd in den Geest, is gezien van de engelen, is gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld, is opgenomen in heerlijkheid". Als thema van dezen tekst stelde spreker: het mysterie der Godzaligheid, de Mensch Gods en der menschen, waarbij achtereenvolgens werd aangetoond hoe in Hem de schepping behouden is, hoe engel en mensch tot getuigen gesteld, en hoe aarde en hemel ontsloten zijn.

Daarop dankte Dr. Zuidema den bevestiger, den kerkeraad voor het in hem gestelde vertrouwen, de Zendingsdeputaten en de afgevaardigden van de classis 's-Gravenhage, om met een woord speciaal tot de gemeente van Delft te eindigen.

Ten slotte volgden nog toespraken van Ds. Van Anken in het bijzonder namens de collega's in Delft, van Ds. Ingwersen namens de saamwerkende kerken en van Ds. Wiersinga namens de classis "s-Gravenhage".

Dr. Zuidema is 16 Juni 1931 gehuwd met Mej. Froukje Buwalda, geboren te Dokkum 12 Jan. 1909. Zij zijn gezegend met een drietal kinderen. De oudste Lucia is geboren 22 Jan. 1933 en de tweede: Minke, 4 Maart 1934, beiden te Anna Paulowna, terwijl de jongste een Haarlemsche jongen is, geboren 15 Oct. 1935 en genaamd Roel.

Dr. en Mevrouw Zuidema—Buwalda met hun kinderen zijn 13 Jan. 1937 vertrokken van Amsterdam met de „Marnix van St. Aldegonde".

Vervulle de Heere door Zijn zegen de goede verwachting, die we van dezen jongen, weltoegerusten Zendingsman hebben.

W. B.

Brief van Mevrouw van Andel-Rutgers.

Solo, 24 November 1936.

Waarde Vrienden,

Nu het einde van het jaar alweer bedenkelijk dichtbij komt, wordt het tijd, dat we nog voor dat einde iets van ons laten hooren. Het is wel met een schuldig gevoel over veel correspondentie-nalatigheid dat ik mijn brief begin. Maar het is nu juist tegen het einde van de Jav. vasten maand en dan vragen de Javanen elkaar vergeving voor wat ze gedurende het afgelopen jaar jegens elkaar misdeden. Dat zal ik dan ook maar doen. Ik durf niet eens beterschap te beloven.

We hebben dit jaar naast het gewone werk ook bijzondere dingen gehad. Allereerst twee vrouwen-conferenties. Een voor Hollandsch-sprekenden eind Mei, waar ongeveer 60 deelneemsters van heel midden-Java kwamen. Dit was een zeer vruchtbare conferentie, waar we allerlei onderwerpen speciaal op het gebied van het vrouwen-werk bespraken, en wel diep onder den indruk kwamen van de groote moeilijkheden aan dit werk verbonden. Ook van de vele zegeningen, die dit werk vergezelden. Verschillende aspecten van dit werk werden besproken: het ziekenhuiswerk, het wijkwerk, de bijeenkomsten van vrouwen en het zoo uiterst moeilijke huisbezoek, de opleiding van de vrouwen der leerlingen van de Theologische School, en de arbeid onder oud-leerlingen der Christelijke Scholen. Speciaal werd uitgesproken, dat het wenschelijk is, dat vrouwen gehuwde zoowel als ongehuwde, die uitgezonden worden eenige voorbereiding ontvangen. In dit verband werd de G.O.Z.E.

te Arnhem genoemd, waarvan een oud-leerlinge in Januari tot hulp van Mej. Merwart te Djokja uitkomt. Door een levendige discussie hebben we veel van elkander geleerd, en het voornemen bestaat elke twee jaar zulk een bijeenkomst te houden.

In het najaar werd een dergelijke conferentie voor Javaansche vrouwen in de Javaansche taal gehouden. Ook daar was de deelname zeer bevredigend. De Javaansche vrouwen verenigingen staan organisatorisch nog aan het begin, maar er is groei en op een volgende conferentie zal, naar we hopen een bond van de verenigingen op Midden-Java tot stand komen.

Oost-Java heeft al zulk een bond of federatie en Noord-Java zet evenals de vrouwen hier de eerste stappen op dien weg. Men kan dan later tot meer contact tusschen deze bonden komen. Om de groote reiskosten en de moeilijkheid, althans voor de getrouwde vrouwen op Midden-Java om van huis te gaan voor een conferentie op verren afstand, zal dit contact vermoedelijk niet zoo intensief kunnen zijn als men zou wenschen. Er komt onder de vrouwen wel opleving, en er is veel meer bereidheid dan vroeger hier in Solo om het Evangelie ook aan anderen te brengen. Daartoe heeft zeker het werk der beide zendingszusters veel bijgedragen.

Op deze Javaansch sprekende conferentie hebben de verenigingen van Midden-Java ook besloten een, zij het bescheiden, geschenk aan H.K.H. Prinses Juliana aan te bieden ter gelegenheid van haar huwelijk, en zij hebben daartoe gekozen 15 beelden uit het Javaansche vrouwenleven van de gewone desavrouw op Midden-Java. Vermoedelijk heeft dit geschenk, als U dit leest, zijn bestemming reeds bereikt.

In dit jaar heeft onze dochter een eigen werkkring gekregen: ze is aangenomen als leerling verpleegster in het Protestantse (Koningin Emma of Tjikini)-ziekenhuis te Batavia. Het was voor haar de vervulling van een lang gekoesterden wensch en we zien haar graag in dit werk. Vanzelf vergezel ik nu af en toe mijn man als hij voor schoolzaken naar Batavia moet!

Met het oog op de belangen van het werk hier hebben we ook ons definitief vertrek van Solo nog wat uitgesteld. We zijn gelukkig beiden gezond, en zoolang God ons de gezondheid en werkkraft laat, is het ons een vreugde om hier te werken. Al gaat het tempo misschien wel wat langzamer, we komen toch altijd nog klaar. Voor mij is het geen ideaal om straks in Holland te wonen, het grootste deel van mijn leven ben ik hier geweest. En het losmaken van al de banden, die hier gelegd zijn, zal heel moeilijk zijn. Het is nu gelukkig weer tot 1940 verschoven, naar we hopen.

Op schoolgebied hebben we een goed jaar gehad. Nog nooit hadden de Inlandsche scholen zooveel leerlingen. We zijn de 7000 voorbij. Alle Christelijke scholen samen hebben in Solo meer dan 10.000 leerlingen. 't Is wel veel, maar de aanwas van de bevolking is 40.000 per jaar.

In al de gezinnen van onze leerlingen komt elk jaar een Evangelie en komt door de kinderen het Christelijke lied. Dat is een groote kracht. En we denken wel eens, dat naast de vele gramfoonplaten met minder mooie Javaansche en Hollandsche liederen, er toch noodig platen moeten komen met Javaan-

sche Christelijke liederen. Zeer velen in dit land hebben een gramfoon en naast de Christelijke radio-uitzending zou zeker de Christelijke gramfoonplaat, die deze liederen in de huizen brengt, velen ten zegen kunnen zijn.

Dat hier het huwelijk van de Prinses feestelijk gevierd zal worden, behoef ik U eigenlijk niet te schrijven. Dat spreekt wel vanzelf. Elke plaats in Indië heeft haar feest-comité. De kinderen van de Javaansche scholen studeeren een tembang in voor de aubade. De scholen met Hollandsch als voertaal zullen wel niet achter blijven. Ook zorgt 't Departement van Onderwijs dat alle leerlingen een portret krijgen. We zullen in Solo ook een Christelijken Oranjeavond hebben voor Hollandsch sprekenden. Het is alleen jammer, dat we net in den regentijd zijn,

kast in ons Hospitaal te Solo weer zijn gewonen gang. Knipsters en naaisters werkten ijverig, zoodat er 4 groote kisten met den bekenden inhoud konden verzonden worden. Ook stuurden we een groot stuk kleurecht goed voor tafelkleedjes. Dit was een wensch van de zuster, die voor de linnenkast zorgt.

Naar Klaten gingen dit jaar 145 stuks.

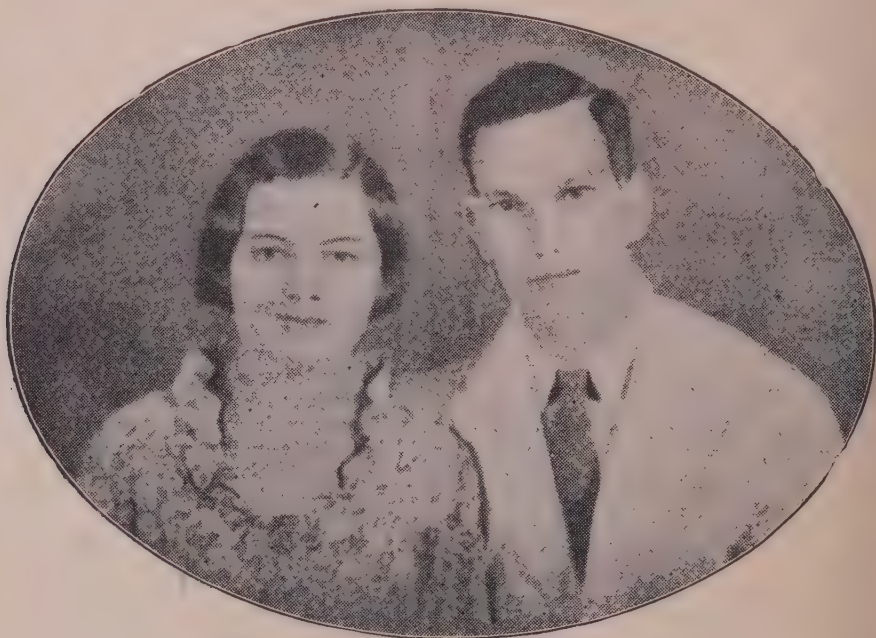
Moge Gods zegen ook in 1937 het werk voor Solo kronen.

J. B. VAN BAREN—
v. d. Voorn Grootenboer.

Delft, Dec. '36.

Zending Zuid-Holland Zuid.

Het volgende stukje, dat door Dr. Esser is geschre-

Dr. Kal en echtgenote.

waardoor illuminaties en versieringen wel niet zoo tot hun recht zullen komen. De deelname is algemeen, ook in de kampongs geven de menschen hun halve cent en hun cent voor het cadeau aan de Prinses.

Ten slotte wenschen mijn man en ik U allen met het Kerstfeest en de jaarwisseling recht goede dagen. Moge in Uw blijdschap bij het herdenken van de komst van den Verlosser gemengd zijn het gebed voor de talloos velen ook in dit land, die Hem niet kennen, de bede om Zijn komst ook in hun donkere harten en levens. En geve de Heere U en ons in weerwil van de donkerheid der tijden aan Zijn hand en in Zijn licht het nieuwe jaar in te gaan.

Met onze hartelijke groeten aan U allen, Uw

A. C. VAN ANDEL-RUTGERS.

Solokring.

In 't afgelopen jaar ging het werk voor de linnen-

ven willen we gaarne overnemen in het Zendingsblad.

W. B.

Het echtpaar Kal.

Reeds al te lang heeft ons blad gezwezen over de groote aanwinst die onze Zending in Dr. Kal en zijn vrouw ontvangen heeft.

Dr. Kal is de zoon van wijlen E. Th. Kal, in leven een zeer geacht ouderling der Gereformeerde Kerk van Batavia (Kwitang). Deze was de rechterhand der predikanten aldaar, de wijze en bedachtzame vriend reeds van Ds. Wijers.

Zijn jongste zoon heeft de medicijnen gestudeerd aan de Medische Hoogeschool te Batavia.

Na een voorspoedige studiegang, die door een loflijken examen werd beëindigd, heeft hij zich voor het Ziekenhuis te Trenggiling (Poerbolinggo) beschikbaar gesteld. Reeds lang was het de begeerte van zijn

hart God in de Zending te mogen dienen.

Begin Maart aanvaardde hij zijn werk.

Wij hopen zeer, dat hij voor vast aan ons Ziekenhuis verbonden zal worden. In 1933 ging Dr. Hoekstra weg. Wat hebben wij sedert die tijd niet een mutaties gehad! Chineezers, Ambonneezers, Menadoneezers, Javanen, een vrouwelijke dokter, mijn broer uit Zuid-Afrika: er was geen eind aan de verwisseling. Daarbij waren wij zelden zeker van de zoo noodige eenheid des geestes. Een paar maal moest er zelfs een Mohammedaansche dokter worden aangenomen. Zelfs eens onder Dr. Vogelesang werd een besliste tegenstander van Zending en Christendom ons gezonden, toen Dr. Vogelesang ziek was. Dit worde hier slechts vermeld om te doen zien hoe moeilijk het is in Indië Christen-dokters te vinden.

Gelukkig is het laatste hoge uitzondering geweest. Het was anders toch al erg genoeg. En nu kan Dr. Miedema de weelde niet op, eindelijk eens een jonge man naast zich te hebben uit de eigen Gereformeerde Kring, één in het geloof en met hartelijke liefde voor de zaak des Heeren bezield.

Een man met een Zendingshart.

Zulk een man moeten wij vasthouden.

Zijn jonge vrouw J. Pompe van Meerdervoort, evenals hij in Indië geboren, is ééns geestes met hem. Zij heeft het gymnasium afgeloopen en is daarna aan bedoelde Hoogeschool en elders in Batavia werkzaam geweest.

Begin Augustus huwden zij in Batavia. Na een korte vacantie kwamen zij weer in Poerbolinggo terug. Natuurlijk vierden wij hier de bruiloft nog dunnetjes over!

Wij hadden daar te meer behoefte aan, omdat wij hen in de afgeloopen maanden recht lief gekregen hadden. Het bruidje had vóór haar huwelijk (als verloofde van den jongen dokter) ook enkele maanden in het Ziekenhuis gewerkt. Zij woonde toen in de pastorie. Aangezien haar de bestiering van het huishouden in het hospitaal was opgedragen, moest zij elken morgen al om kwart vóór zes op pad. Het was een drukke zware taak. Maar zij heeft het er goed afgebracht.

Begin October moest de jonge Mevrouw Kal geopereerd worden voor blindedarmontsteking. De Heere heeft de dokters geholpen. De operatie is uitstekend geslaagd.

Zoo hopen wij haar spoedig weer in hun huis (naast het onze) terug te zien.

Het zijn goede bureu. Maar toch hopen wij voor zijn werk, voor Dr. Miedema en voor hen, dat er spoedig een weg gevonden wordt om bij het Ziekenhuis een woning voor hen te bouwen. Want de afstand van een kleine drie Kilometers brengt wel héél groote bezwaren met zich!

Onze Dr. Miedema, al is hij moe of ziek, staat dan dag en nacht voor alle extra dingen, zoowel op de Ziekenzalen en de honderden patiënten daar, als voor de binnenkomende ongelukken enz., alleen, voor zoover die voorkomen in de uren, dat de tweede arts er niet is. Ook de nachtdienst altijd alleen. En dat is een veel te groot verband, een te zware spanning.

Moge het onzen jongen dokter en zijn vrouw gegeven zijn een lange reeks van jaren zijn toewijding, liefde en gaven in den dienst van onze Zending te besteden.

E.

Zending Zeeland Noord-Brabant en Limburg

De bevestiging en intrede van Ds. C. van Nes als missionair dienaar des Woords.

Donderdagavond 17 December j.l. had in de Noorderkerk te Middelburg de bevestiging en intrede plaats van Cand. C. van Nes, den door de Geref. Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg beroepen Miss. predikant voor den dienst te Magelang als opvolger van Ds. Merkelijn.

Bevestiger was Ds. S. Groeneveld, tot voor kort predikant te Terneuzen en Zendingsdeputaat, thans emeritus-predikant. Deze wees er in zijn inleidend woord op, dat het thans voor de Geref. Kerken in het Zuiden, voor die van Middelburg als Zendingskerk in het bijzonder en ook voor de Zendingsdeputaten een belangrijke ure is. De opvolger van Ds. Merkelijn staat thans gereed om aan de kerk van Middelburg verbonden te worden om dan over ongeveer vijf maanden te vertrekken. Ook voor de ouders Van Nes, die hun tweeden zoon naar Indië zien vertrekken en voor de ouders-De Putter, die hun eenig kind voor de Zending afstaan, is het een aangrijpend moment.

Het zal D.V. mogelijk zijn, dat Ds. Van Nes alvorens het werk van Ds. Merkelijn over te nemen nog ongeveer een jaar met hem zal samenwerken.

Het is te begrijpen, dat men ook te Magelang vanavond met ons meeleeft.

Wij gelooven, dat wij in Cand. Van Nes den man van Gods raad mogen zien. Van harte wenschte spr. de kerken met hem geluk. Ook met zijn vrouw, die te Leiden eveneens de studies volgde en haar man bij zijn voorbereiding in alles behulpzaam was. Naar aanleiding van Hand. 22 vs. 21 wees spr. er achtereenvolgens op: 1e. wie Paulus zendt (de zendende kerk, geleid door Gods Geest), 2e. waarheen hij moet gaan (niet naar het eigen volk, maar naar de Heidenen) en 3e. hoe Paulus moet gehoorzamen. Spr. wenschte Cand. Van Nes toe, dat hij ook zoo, n.l. veilig onder Jezus' hoede en gedragen door het gebod der gemeente zijn arbeid straks mag verrichten.

Hierna had de bevestiging plaats. Na de handoplegging waaraan behalve de bevestiger nog zeven predikanten deelnamen (de Middelburgsche predikanten en de Zendingsdeputaten) zong de gemeente Ds. Van Nes Psalm 134 vs. 3 toe.

Daarna hield Ds. Van Nes de intreerede. Na een kort inleidend woord, waarin hij wees op de belangrijke ure voor de kerken en voor hem persoonlijk en zijn dank uitsprak dat straks zijn hoogste levenswensch in vervulling mag gaan, zeide Spr. niet te willen komen met allerlei beloften, maar het oog naar Boven te willen richten. Het Woord bedienend uif 2 Thess. 3 vs. 1a toonde Spr. aan, dat de Zending in de eerste plaats een gebedszaak is. Daaraan is de geldzaak volkomen ondergeschikt. Sprekend over de voorbede voor de Zending zette Spr. uiteen waardoor, waarvoor en waartoe gebeden moet worden. Spr. deed een krachtig beroep op de persoonlijke voorbede der gemeente, niet kleurloos, maar concreet, voor de Zendingsarbeiders en hun werk, omdat die arbeiders

daaraan zoo dringend behoefte hebben, maar bovenal opdat het Woord van God zijn loop hebbe. Wie dat durft bidden, zal door een ontrouw rentmeesterchap het binnenhalen van den oogst niet bemoeilijken.

Hierna richtte Spr. toespraken tot zijn bevestiger, tot predikanten en kerkeraad van Middelburg, tot deputaten voor de Zending, zijn ouders, schoonouders en vrouw en tot de gemeente van Middelburg en de Geref. Kerken in het Zuiden.

Ds. Oussoren, sprekende namens de zendende kerk, meende in de aanwijzing van Ds. Van Nes duidelijk Gods leiding te zien en gaf de verzekering, dat de gemeente van Middelburg Ds. en Mevr. Van Nes, en Ds. Merkelijn in den gebede steeds zal gedenken.

Ds. Heij va Koudekerke het woord voerende namens de Zendingsdeputaten, gaf uiting aan de blijdschap dezer deputaten, dat Ds. Van Nes den arbeid van Ds. Merkelijn, een uitmuntend Miss. predikant, mag voortzetten. Daaraan voegt Spr. toe een woord van gelukwensch tot Ds. en Mevr. Van Nes en de wederzijdsche ouders, al weet hij wel dat door hen een offer gebracht moet worden. Tenslotte hoopte Spr., dat in alle Geref. Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg de liefde voor de Zending bestendig moge groeien.

Nadat Ds. Van Nes in dankgebed was voorgegaan, werd de dienst op de gewone wijze beëindigd.

(De Zeeuw).

Zending van de Hollandsche Gereformeerde Kerk
in Palembang en van de Javaansche Kerken
van Midden-Java in Zuid-Sumatra.

(Vervolg). III.

De dag na aankomst hielden wij, n.l. de verken-
ners en ik, met de Kerkeraad in de ruime, mooi gemeubi-
leerde consistorie een samenspreking. De daarop vol-
gende dag met de zendingscommissie, in het huis van
een ouderling, die woont op het terrein van de Ba-
taafsche petroleummaatschappij.

Beide malen hoorden wij uit de mond van de Javaansche predikanten hun relaas. Zij hebben hun ervaringen ook neergelegd in een gedrukt rapport, dat zij aan de Synode, op haar vergadering van 20 tot 22 Juli te Poerwokerto, aanboden. Ze hadden sterk het besef, dat de Heere tot een mooie en niet af te wijzen taak roept. Bizar was zij er door bemoedigd, dat de reis, waar zij erg tegen opgezien hadden, zoo bijzonder hun gemakkelijk was gemaakt door de medewerking, sympathie en liefde van velen.

Dat geldt inzonderheid ook Palembang. De Kerkeraad had voor hen logies besproken ten huize van den Heer Tobing, een Bataksche goeroe, in dienst van de Methodisten. Nog pas enkele maanden geleden was hij uit Medan hier gekomen. Zijn hoofdwerk geldt, gelijk de Methodistische zending op Sumatra in het algemeen, de Chineezzen. Persoonlijk maakte ik kennis met hem en zijn vrouw, die hare opvoeding gekregen heeft in de familiekring der Keucheniuszen, bij de grootmoeder van onzen missionair-predikant van Poerworedjo, Mevr. Bik.

Zij waren lang op Java geweest en wij hadden verschillende gemeenschappelijke kennissen.

Hij bracht mij bij den sympathieken leider dezer zending Dr. Prüssner, oorspronkelijk Duitscher, die het Hollandsch vloeiend spreekt.

Natuurlijk wil goeroe Tobing zich ook, zoo veel het op zijn weg ligt, voor zijn volksgenooten in Palembang verdienstelijk maken.

Wat onze Gereformeerde zending betreft: afgesproken werd, dat Palembangs gemeente allereerst zou trachten wat te doen voor de Javaansche Christenen ter plaatse en in de omstreken. Trouwens: voor zoover zij Hollandsch verstaan, geschiedt dit reeds. Met name twee Hollandsch sprekende Javaansche verpleegsters, hebben zich bij onze Kerk aangesloten en volgen als zij vrij hebben zooveel mogelijk de godsdienstoefeningen.

Bovendien zal Palembang er naar streven, voor zoover haar zwakke krachten reiken, een zegen te zijn voor de Javaansche kolonisten in Bengkoelen. Zij wilden dit maar heel eenvoudig beginnen door middel van enkele Christenlandbouwers; die een beetje meer ontwikkeld zijn dan de anderen. Wij beloofden hun hier bij te staan door te trachten een paar gezinnen te zoeken, die bereid zijn naar Bengkoelen te verhuizen. Mogen zij dan tot een zuurdesem voor hun omgeving worden!

De grootste en meest omvattende taak n.l. die in de Lampongs onder de daarheen geëmigreerden van Java, zou volgens het in Palembang besprokene aan de Javaansche Kerken van Midden-Java toevertrouwd worden. In dien zin deden de Deputaten eind Juli hun voorstellen aan de in Poerwokerto vergaderde Synode en deze heeft met algemeene instemming en met geestdrift deze taak aanvaard. De op de vorige Synode benoemde commissie werd gecontinueerd om aan de volgende Synode een ontwerp aan te bieden, dat voor spoedige verwezenlijking vatbaar moet zijn. Want van plannen maken wil men komen tot werk doen, van woorden tot daden.

Persoonlijk ontveins ik mij niet, de groote moeilijkheden, waarvoor men zoowel van de zijde onzer Nederlandsche als van die der Javaansche Kerken staat.

De institueering, de bouw van kerk en pastorie, de overkomst van Ds. Sybesma zijn even veel vraagstukken geweest.

Maar Palembang is thans na de uitbreiding, die het door de petroleum-emplacementen gekregen heeft, de grootste stad van de Buitengewesten. Makassar en Medan heeft het voorbij gestreefd.

Zuid-Sumatra is ook wat landbouwondernemingen en mijnbouw betreft een land in opkomst.

Tegenover den ingang van de Moesi ligt het belangrijke eiland Bangka.

Waarlijk in zulk een centrum mag, zoo het eenigszins kan, onze Gereformeerde Kerk, was het alleen reeds voor de verzorging der verstrooide leden onzer Kerken, niet ontbreken.

Maar ook buitendien: de predikant aldaar vindt een mooi arbeidsveld onder heel de Hollands sprekende maatschappij.

En als men dan nog bedenkt, hoe gewenscht het is, dat onze Javaansche Zending steun en advies kan krijgen van een Hollandschen predikant en kerkeeraad daár, niet van hun nieuw zendingsterrein, dan lijkt het mij niet twifelachtig, dat wij voor de insti-

Een kreek met huizen in het oude gedeelte der stad te Palembang.

tueering en beroeping van een predikant te Palembang dankbaar behooren te zijn.

Wel zullen de broeders zich de grootst mogelijke zuinigheid moeten opleggen, wat niet gemakkelijk is in een omgeving, die weinig van de malaise te lijden heeft.

Op één voordeel wil ik terloops nog wijzen.

Door de nieuwe treinverbindingen is de reis van Palembang naar Midden-Java, kort gemaakt, geriefelijk en goedkoop. Woensdag 's morgens om 8 uur verliet ik de plaats. Donderdagavond vóór 7 uur was ik al in Poerwokerto, waar vandaan een taxi in een half uur naar Poerbolingo brengt. Het contact van het kolonisatieoord in de Lampons met Midden-Java kan nog in korten tijd verkregen worden in ongeveer 26 uur.

Ook dit is een factor, waardoor zending aldaar aan de Kerken op Midden-Java nader gebracht wordt.

De beide afgevaardigden, die na thuiskomst in de centrale gemeente van Midden-Java Zuid optraden om belangstelling op te wekken, verzuimden dan ook niet er op te wijzen, dat het eindeloos verre en afgelegene waarvoor Sumatra in de gedachten der menschen iets afschrikwekkends heeft, naar het gebied der fabelen kan verwezen worden.

Moge de Heere in Midden-Java en in Holland opgewektheid en ijver schenken en Zijn bemoedigende en sterkende leiding doen ervaren.

Als ik in dit verband Holland noem, den denk ik minder aan de Zending, dan wel aan Palembang. Er zal een weg gevonden moeten worden Palembang met raad en daad krachtiger te steunen dan tot nu het geval is geweest. Want anders zou de momenteel nog kleine schare van geestverwanten, zich geplaatst ziende voor een hun te zware taak, dreigen moedeloos te worden. Steeds op zijn teenen te moeten staan, houdt men op de duur niet uit, ook al wekt hun pas verschenen kerkelijk blaadje onder de naam „Volharderen” nog zoo tot volhouden op.

P.

E.

Het Christelijk Perswerk in Indië

Eenzaam.

Helder stralen de sterren aan den tropenhemel.

Eentonig stampend vervolgt de K.P.M.mer zijn weg door de Javazee en voert menschen en vrachten naar afgelegen eilanden van den Indischen archipel.

De machinist controleert de machine's. Terwijl in de hutten alles slaapt, waakt daar beneden in het hart van de boot, het inlandsche en een deel van het Europeesche personeel.

De machinist vaart al jaren lang op deze boot. In de stille nachten glijden de gedachten. Het leven bracht ook hem niet, wat hij er van verwacht had. Hij heeft er zooveel voor opgeofferd. Hij wilde het leven grijpen. Alles heeft hem teleurgesteld.

Met weemoed denkt hij aan het ouderlijk tehuis met zijn stoere vroomheid. Dat is hij alles kwijt. En wat heeft hij er voor in de plaats?

Op de bank liggen een paar kranten. Die komen in elke havenplaats aan boord. Er zijn ook Zaaiers bij. In zoo'n nacht vol verveling „komt men er zelfs toe om Christelijke lectuur te lezen”. Hij las het blad al vaker. Het maakte weer iets in hem wakker. Kwamen die fantasieën van daar net misschien alleen al daarvan, dat hij die Zaaier had zien liggen?

Wat heeft een mensch ook aan boord? Dominees zie je niet. Kerkgaan kun je niet. Daarvoor lig je in den regel te kort in een haven. Verleiding is er wel. Ja, al te veel.

Hij wou er wel eens meer van weten van die godsdienst. Hij heeft er eigenlijk veel te weinig van gehoord. Zoals hij het vroeger hoorde, was het niet gewapend tegen het leven zoals hij dat nu kent. Maar dat geeft de lectuur van dit blad wel.

Ondertusschen is De Zaaier geopend. De nacht verglijdt al lezende. Zijn oog valt op een annonce van een paar boekjes. Zou hij het eens probeeren? Misschien helpen ze hem verder.

De volgende morgen gaat zijn bestelling reeds weg, als ze in de haven liggen.

Broeders en zusters, zoo trachten wij uw dwalende kinderen te bereiken, die door hun levensomstandigheden door niemand anders bereikt kunnen worden.

Wilt ge ons helpen in dit werk?

TH. KUIPERS.

Het Comité voor lectuurverspreiding aan Zendingen

In dit jaar mochten wij wederom ervaren hoevelen er gevolg gaven aan onze vraag naar lectuur.

Hartelijk dank aan hen, die ons weer op eenigerlei manier hielpen, hetzij met lectuur, hetzij met een gift.

Van harte hopen wij dan ook, dat er nu ook weer vele Zendingsvrienden zullen zijn, die ons willen steunen in dit mooie werk. Als wij ons maar eenigszins realiseeren, wat lectuur voor onze Zendingen beteekent. Ongetwijfeld zullen er dan meerderen zijn, die gaarne hun gelezen lectuur willen doorgeven.

De verschillende brieven, die ons Comité ook dit jaar weer bereikten, getuigden van de groote vreugde, waarmee de tijdschriften werden ontvangen.

Een der zendingen schrijft: „Wij hebben een internaat met ± 70 jongens van 18—22 jaar, waarvan er ook Hollandsch spreken. Wij zouden zoo erg graag geïllustreerde bladen ontvangen. De jongens genieten van de platen en foto's. Wie kan ons hiermee een handje helpen?”

Verschillende zendingen vroegen in dit afgelo-

pen jaar om een theologisch tijdschrift. Helaas konden wij aan deze wenschen niet tegemoet komen. Wie helpt ons hieraan?

Misschien zijn er onder de lezers wel predikanten, die graag hun gelezen exemplaar willen afstaan? Gaarne zullen wij U daarvoor een adres verstrekken.

Een ieder wordt er aan herinnerd, dat ons Comité geen boeken of tijdschriften ontvangt ter verzending, maar gaarne adressen van Zendingen doorgeeft.

Tenslotte bevelen wij dit zegenrijke en vreugdevolle werk in Uw aller belangstelling aan.

Het Bestuur:

Mevr. J. E. Boissevain-Fabius, „de Nije Wehme”, Zeist, Presidente.

Mej. J. Miedema, Secretaresse, Arnhemse Straatweg A 39, Brummen.

Mej. A. Coblijn, Penningmeesteresse, Rubenslaan 10, Bilthoven. (Giro 65663).

Korte berichten.

Dr. R. Veen.

Na een reis van ruim twaalf weken is Dr. R. Veen, missionair arts aan het Petronella Hospitaal via Amerika 20 Dec. in welstand in Holland aangekomen. Tengevolge van de staking der zeelieden in Amerika werd hij drie weken op Honoloeloe opgehouden, wat de plannen voor de bezoeken, die hij in Amerika wilde brengen wel wat in de war gestuurd heeft. Voorloopig is zijn adres: Ds. K. Veen, St. Anna Parochie (Friesl.).

Dr. en Mevr. Van Andel—Rutgers.

Zooals men weet hebben Dr. en Mevr. van Andel—Rutgers de zendende kerk te Delft aangeboden om, ofschoon zij reeds in 1937 naar Holland zouden kunnen komen, nog tot 1940 te Solo te blijven. Wij kunnen thans mededeelen dat de Kerkeraad van Delft op advies van de Zendingdeputaten met groote dankbaarheid van dit bijzonder te waardeeren aanbod gebruik wenschte te maken.

Doordat Dr. H. A. van Andel met Mevrouw nog zoolang te Solo willen blijven zullen nu voor hun vertrek vandaar, eerst Ds. Van Elk en Ds. Kuiper met verlof nog naar Holland kunnen gaan en weer in Solo terug kunnen zijn.

Dr. J. H. Sillevius Smitt.

Naar het voornemen is zal in November a.s. Ds. J. H. Sillevius Smitt van Semarang met verlof naar Holland komen.

L. W. Korvinus.

Naar wij vernemen hoopt candidaat Korvinus, die is beroepen tot missionair predikant voor Keboemen 19 Mei a.s. met zijn gezin te vertrekken naar Java.

Mej. M. van Woerden.

Op 30 December is met het s.s. „Jan Pietersz.

Coen” naar Java vertrokken mej. M. van Woerden, van 's-Gravenhage. Zij zal zich vestigen te Djocjakarta, als hulp van mej. P. Merwart, die na ontvangen pensioen zich geheel wijdt aan het nazorgwerk onder haar oud-leerlingen der Koningin-Wilhelminaschool. Een gepensioneerde dus, die niet in Holland op haar lauweren ging rusten, maar actief werkzaam bleef in de Zending.

Mej. M. van Woerden ontving haar opleiding bij de G.O.E.Z. (Gereformeerde Opleiding voor Zending en Evangelisatie) te Arnhem. Deze cursus bestaat uit twee jaar theorie en een jaar praktijk. Zoo kan zij goed onderlegd haar werk te Djokjakarta aanvangen.

Het Comité van Bijstand voor Chr. Javaansche Meisjesscholen, dat in Nederland de belangen van dezen Zendingenarbeid behartigt, is dankbaar zulk een goede kracht aan mej. Merwart te kunnen zenden.

Scandinaafsche zendingen.

Het Duitsche stoomschip „Potsdam” vervoerde op zijn laatste reis niet minder dan 25 Scandinaafsche zendingen, die naar het zendingsterrein in China onderweg waren.

Kerk en religie in Rusland.

Vóór de Sovjet-revolutie waren er in het gebied dat nu Sovjet-Rusland is, meer dan 54000 kerken, 23000 kapellen en 1100 kloosters. Het aantal geestelijken of daarmede gelijk te stellen personen, dat in dienst der kerken stond, bedroeg rond 400.000. Bovendien kan men rekenen dat er ca. 44000 personen in dienst bij andere confessies dan de Christelijke waren. Nu echter, na 19 jaren Sovjet-bewind, is het getal kerken, dat nog geopend en onbeschadigd is, nauwelijks meer dan 1500 en op een gezamenlijke bevolking van 180 millioen staan slechts circa 20.000 personen in dienst der kerk. Moskou heeft door middel van de Gepeoe een verbitterden strijd tegen de kerk gevoerd. Deze strijd is beduidend scherper nog geworden, sedert Jeskow tot commissaris voor binnenlandsche aangelegenheden is benoemd.

De Assyrische Christenen.

De ongelukkige Assyrische Christenen, zooals bekend is een der oudste Christelijke kerken der aarde, worden door ramp op ramp vervolgd. Veranderingen in de internationale situatie schijnen altijd op hun nadeel te moeten uitloopen. Dat Frankrijk het mandaat over Syrië opgeeft, is begrijpelijk op zichzelf, doch plaatst de Assyrische Christenen voor nieuwe moeilijkheden. Zij die zich aan de oevers van de Khabur hebben gevestigd, komen nu weer onder de regeering van Irak op een oogenblik dat hun ergste vijanden te Bagdad het heft in handen hebben. De woonplaats was overigens geschikt. Maar het zal weer trekken worden.

De Islam in Japan.

Opmerkelijk is dat de Japansche regeering in de

laatste jaren den Islam vriendelijk tegemoet komt. In 1934 werd met goedvinden der autoriteiten de eerste moskee in Japan gebouwd, in 1935 volgde de de tweede. De regeering erkent den Islam officieel als godsdienst. Mohammedaansche scholen en wetenschappelijke instituten mochten opgericht worden. Er zijn thans ruim 20.000 Mohammedanen in Japan.

Zendingskansen in Britsch-Indië.

In verband met de groote successen welke de zending in Britsch-Indië tegenwoordig bereikt, vergaderde den 8sten October te Londen onder voorzitterschap van den aartsbisschop van Canterbury een zendingsconferentie, die zich hiermee bezig hield. De Anglicaansche bisschop van Dornakel zegt, dat in zijn diocese alleen ongeveer 1 miljoen menschen opname in de Christelijke kerk begeeren. Een 30.000-tal Hindoes zijn in de laatste jaren reeds tot het Christendom overgegaan. En de aanvragen om onderwijs in den Christelijken godsdienst komen van honderden dorpen tegelijk in.

Effatha.

Gedurende de laatste weken werd „Effatha”, Chr. Instituut voor doofstomme kinderen te Voerburch, tweemaal verblijd met een gift à f 100.—. De eerste was van een bewoonster van Urk; de tweede van Mejuffrouw S. te A.

Het Bestuur van „Effatha” stelt er prijs op voor dien ongedachten steun, zijn hartelijken dank te betuigen.

Namens voornoemd Bestuur,
A. SCHILDER, Penningmeester.

Leestafel.

Menschen rondom Jezus, door Dr. J. H. Bavinck bij Kok te Kampen f 2.25; geb. f. 2.90.

De titel van dit fijn gestileerde boek zegt ons den inhoud. Dr. Bavinck is psycholoog. Hij teekent in vijftien hoofdstukken de zielsgeschiedenis van de menschen rondom Jezus. En hij doet het trefend schoon. Het is een genot om dit boek te lezen. Ook uit Zendingsoogpunt is het niet onbelangrijk.

Troon en Volk, door Dr. B. Wielenga bij Kok te Kampen f 0.75.

De fijne pen, van Wielenga biedt in dit gulden boekje geen gewoon verhaal van gebeurtenissen en historische bijzonderheden, maar teekent ons het treffend bestel Gods in de geschiedenis van Neerland en Oranje. Aanbeveling is overbodig. De naam van den schrijver zegt genoeg. De uitgave is wel verzorgd.

Oranjebloesem, door Anne de Vries, bij Kok te Kampen, f. 0.40 bij getallen lager prijs.

Dit boekje van den bekenden volks- en kinderschrijver is uitgegeven bij gelegenheid van het

vorstelijk huwelijk. Een prachtig boekje voor de jeugd. En schitterend geïllustreerd met heel wat mooie foto's.

Aan Moeders hand tot Jezus, door Prof. Dr. J. Waterink bij Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen f 1.90.

Een vlot en vloeiend geschreven bijzonder mooi boek. Eenvoudig, door en door praktisch, echt-Christelijk, naar inhoud en vorm, superieur werk. In vier weken, beleeft het drie drukken. Dat zegt heel wat. Ook de uitgave laat niets te wenschen over.

Genesis, door Dr. G. Ch. Aalders. Derde deel bij Kok te Kampen f 2.50.

Met dit derde deel is in de uitgave: „Korte verklaring der Heilige Schrift met nieuwe vertaling” het boek Genesis voltooid. Een prachtwerk. Rijpe vrucht van breede en diepe studie. En zeer principieel. Een verrijking van onze uitlegkundige werken. Ook de Zendingsgedachte is niet vergeten.

Uw Koning komt. Acht preeken voor den tijd van Advent, Kerstfeest, Oud- en Nieuwjaar, door Dr. K. Dijk bij Kok te Kampen.

De gevierde prediker van Den Haag, straks D.V. hoogleeraar te Kampen, heeft met dezen bundel voortreffelijke preeken de serie voltooid, die aanvang met: „Op den lijdensweg” en gevolgd werd door „Met eere gekroond”. Natuurlijk wordt de Zendingsgedachte niet gemist.

De moderne Ethnologie als historische wetenschap. Rede gehouden ter aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleeraar van de Rijksuniversiteit te Utrecht door Dr. H. Th. Fischer, bij N.V. Wolters Uitg.mij. Groningen f 0.75.

Een doorwrochte rede waarin de geleerde schrijver flink positie kiest tegenover de evolutionistische Ethnologie, die al het „hoogere” uit het „lagere” wil verklaren.

Christus Kerkvisitator, door Dr. P. Prins en Ds. H. A. Wiersinga, bij Kok te Kampen f 1.90; geb. f 2.50.

Afgedacht van den titel van dit boek en de titels van sommige hoofdstukken, die wat vreemd aandoen, is van dit boek heel veel goeds te zeggen, ook uit zendingsoogpunt. Het geeft in vloten stijl een frissche beschouwing over de zeven brieven aan de Gemeenten in Klein-Azië, waarbij telkens blijkt hoezeer die brieven ook voor onzen tijd gepast zijn. Metterdaad een mooi boek.

Het huwelijk als inzetting Gods, door Dr. B. Wielenga bij Kok te Kampen f 2.75; geb. f 3.50.

De zeldzaam vruchtbare pen van den gevierden schrijver biedt ons in dit werk een boek van res-

pectabelen omvang. Het is een omwerking van een vroeger door hem geschreven boek. Ook dit werk is weer superieur, zooals we het van Wielenga gewoon zijn.

Amok, door M. v. d. Hilst bij van Bottenburg te Amsterdam f 2.90.

Een zeer bijzonder boek. Geen roman in den gewonen zin. Voor een groot deel heusche geschiedenis, de beschrijving van wat een Indisch ambtenaar beleefde die in aanraking kwam met de schrikkelijke krankzinnigheid, die „Amok” heet. Een boeiend en tevens leerzaam verhaal, dat ons Indische toestanden leert kennen en van Christelijke strekking is. Voor de zending niet van belang ontbloomt.

Christus langs de havens door G. F. Dempster. Uit het Engelsch door H. de Boer vertaald bij J. N. Voorhoeve, den Haag f 1.40 — geb. 1.90.

Ds. Dempster, die werkt onder de havenarbeiders in Londen, vertelt in dit merkwaardige boek van zijn arbeid en teekent de ontroerende toestanden in Londen's donkere achterbuurten. Een goed Evangelisatieboek; dat voor den Evangelisatiearbeid veel leering biedt.

Kerstnummer van het Schouwvenster.

Goed geslaagd. Rijk van inhoud. Aardig geillustreerd. En een prachtige plaat erbij.

Van Moskou naar Golgotha door G. Oversteegen bij Nauta en Zoon, te Velsen.

De schrijver, die overtuigd communist is geweest, vertelt in dit belangwekkend boekje, hoe hij is gebracht van „Moskou naar Golgotha” en toen rust voor zijn hart vond.

Jaarboekje van het verbond van Evangelisatie-commissie's van Gereformeerde Kerken in Nederland.

Zeer oriënteerend. Met mooie, voor de praktijk der Evangelisatie zeer leerzame bijdrage van onderscheidene op dit terrein toonaangevende mannen. Verkrijgbaar bij Meinema te Delft, f 0.25.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
  - Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
  - Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
  - cartonnen busjes: per stuk f 0.10.
- Strooken, om deze busjes — na opening — weder

te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinschede 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood enz.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Giften.

Ontvangen voor de Generale kas der zending.

Van K. S. Boersma te Heerenveen f 8.57. Van N.N. te Bennekom f 5.—. Door Juriën Veldkamp 10 % van de ontvangsten in Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost Friesland, eerste storting f 9000.—. Door het Zendingsbureau te Oegstgeest aandeel collecte Christ. Nat. Zendingsfeest f 65.—. Door Adr. v. Rijswijk, gift van de Geref. Kerk te Ouderkerk aan den IJssel f 10.—. Door D. Romeijn te Barneveld van de Hulp Zend. Ver. aldaar f 12.—. Door W. Boot 10 % van de ontvangsten in Zuid-Holland ten Noorden f 4100.—. Door H. Redert, opbrengst Zend. busje Chr.

Sch. te Zuid-Beijerland f 633.—. Door J. G. van Marle van de Christ. Scholen der Ver. tot bevordering van Christ. Onderw. te Amsterdam f 34.63. Collecte Geref. Kerk te Soestdijk voor het hospitaal te Wonosobo f 28.—. Door J. Breekveldt van de kinderen der Chr. Sch. te Benschop f 2.42. Door Ds. M. A. van Pernis 10 % der ontvangsten in de Classis Zutphen over 1936 f 530.84.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 31 Dec. 1936.

Giro No. 32806.

De eerste Geref. Kerk in West-Indië.

Zevende verantwoording.

Tot op 24 Dec. ontving ik slechts drie giften. Gelukkig waren dat geen kleine, zelfs was er een van f.100 bij. Heerlijk was het ook om een gift uit Oost-Indië voor W.-Indië te ontvangen. Maar toch mogen we wel aansporen dat vele lezers van dit blad spoedig een gift zullen zenden. De kerk is nu in gebruik genomen en Deputaten zonden al heel wat geld naar Curaçau voor dit doel, maar daardoor is er een flink tekort in onze kas.

Wie helpt?

Wie zendt voor dit mooie doel nu z'n gift?

Ontvangen is tot op 24 Dec. van Ds. B. te L. f 10; Ds. v. d. B. te Makassar f 6.50; van N.N. te N. f 100; samen f 116.50.

Vorige verantwoording f 569.28; totaal f 685.28.

Deputaten v.n.

Ds. A. H. v. MINNEN, Praeses.

Ds. T. J. HAGEN, Scriba.

Giften aan Ds. T. J. Hagen te Delft, giro 35595.

Kerstfeestviering Solo.

Ontvangen van de Geref. Kerk te Md. f 2.—.

26 Dec. 1936.

H. DE LANGE,

Postrek. 245952.

Irisstr. 37, Den Haag.

Suriname.

Toen de zendingsdrang in de uitgeleide kerken begon te ontwaken, is er een tijd geweest, dat men nog niet goed wist, in welke richting men zijn zendingsactiviteit zou gaan ontplooiën. Men heeft toen eerst gedacht aan de West, omdat verschillenden in onze Gereformeerde Kerken gevoelden, dat hier een oude schuld te boeten viel; immers, een *Duitsche* zending had veel goedgeemaakt van wat onze Geref. voorvaders in Suriname bedorven en verzuimd hadden. Die *Duitsche* zending had gedurende 1½ eeuw met tonnen gouds per jaar ons Suriname weten op te voeden tot de meest Nederlandsche kolonie, waar door de gekleurde bevolking van verschillende rassen Hollandsch gedacht én gebeden werd.

Er zijn ook inderdaad een paar broeders ter verkenning van het terrein uitgezonden. Mede door hun rapporten is onder ons Gereformeerden ingezien, dat de in Suriname ontstane Chr. Kerk als onder Gods bijzondere leiding tot bloei is gekomen, zoodat we dit prachtig werk niet behoeven te vervangen of verdringen, maar daarentegen moeten steunen, omdat door de Herrnhutters geschiedt, wat door Chr. Nederland had gedaan moeten worden.

Vrienden van Suriname. De Herrnhutter-kerk drijft niet als genootschap, maar als kerk, als gemeente van Christus zending; zij zendt ook alleen haar geordende dienaren uit als zending. Daarom heeft het Idenburg-fonds evenals zijn naamgever volle vrijmoedigheid, om u op te wekken tot daadwerkelijken en geregelden steun.

W. F. E. SMELIK.

Idenburg-fonds

Verantwoording over het tijdvak 24 Nov. 1936 tot en met 19 Dec. 1936.

Giften. J. H. te Hb. f5; I. J. V. te A. f1; G. K. te Apd. f7.50; Fa. S. en K. te F. f1; J. K. te G. f1; D. J. B. en H. A. H. te G. f2.50; Zendingscommissie Geref. Kerk te Oosterbeek f10; kinderen Chr. School te Oosterwolde (Fr.) f1.50; idem der Chr. School te Kruijningen (Zeeland f1.80; Geref. Meisjesv. „'t Schoon Verplicht" te Utrecht f10.50; door L. J. Sch. te K. van N. N. te K. f2.50; J. J. B. te den H. f2; G. J. V. te S. f2.50; verzameld door J. Edauw te Apeldoorn f42.25; M. L. te W. f2.50; L. D. v. d. H. te H. f1; A. de P. te V. f3; J. M. U. te Soerabaja (N.O.I.) f5; Geref. Kerk te Boskoop f5; bijeengebracht door de Geref. Meisjesvereniging te Heeg (Fr.) f20.45; E. J. te G. f2 (waaronder 170 gespaarde halve centen); bijeengebracht door Mej. Hagen te Steenwijk f24.15; Geref. Kerk van Ouderkerk aan den IJssel f2.50.

Collecten: van de Gereformeerde Kerk te Donkerbroek f14.41.

Contributies: uit Hoofddorp f3.25; Driebergen f14.25; Loenen aan de Vecht f0.50; Hilversum f0.25; Kampen f9.75; 's-Gravenhage f1; Nieuwdorp (Zld) f2.50; Deventer f1; Zeist f1; Heeg f3.

Schenkingen: van wijlen Mej. E. Jonker te Loenen op de Veluwe f500.

Rechtstreeks ontvangten door het Zendingsgenootschap te Zeist: van J. C. Smalen te 's-Gravenhage, maandelijksche bijdrage f1.

Secr. Penningmeester van het Idenburgsfonds.

K. R. HUMMELEN,

Postrekening no. 196921.

Kampen, 19 December 1936.

1e Ebbingestraat 39 I.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

39e verantwoording van 22 Nov. tot 22 Dec. 1936.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: Ds. B. R. te D. (j.l.) f1; G. K. te A. f7.50; W. K. te K. f1; Ger. Zend. te N. f5; Dr. A. L. C. K. te W. (j.l.) 1; H. K. te U. f2; Mevr. A. E. F. te E. f1.25; J. J. A. S. te H. (3 mnd.) f2.50; J. R. S. te A. f2.50; Mej. J. A. H. te Ne. P. f1; Ds. D. W. v. L. te S. f2.50; A. C. B.-W. te Z. f2; Mej. G. J. v. d. K. (½ j.) te K. f2.50; Geref. Kerk te A. a.d. R. f50; Ds. F. B. te L. f5; W. H. v. K. te W. (j.l.) f2.50; Ds. K. O. te B. f0.50; H. P. te G. f1; N. N. te H. f25; Kransje te H. f9.55; J. W. W. te D. f0.25; J. G. H. te A. (mnd.) f0.50; A. B. te 's-Gr. f2; H. v. W. te L. f0.15; C. J. v. d. M. te O. (j.l.) f5. Tezamen f133.10. Totaal met vorige verantwoordingen f9746.79. Dit lijstje van 25 giften is niet zoo mooi als van de vorige maand.

Een viertal Geref. predikanten zonden hun gift waar blijven al de Hervormden?

Onzen bijzonderen dank voor de mooie gift van een Geref. Zend. Comm.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Galileistraat 139, den Haag.

Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

11e Verantwoording van 25 Nov. tot 24 Dec. 1936. Provincie Groningen:

Kinderen H. Scholten, Zuidhorn, busje f4.33½; per

Ds. J. H. Lamertsma, Appingedam, coll. gift f 5.—; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f 635.57; Ds. M. Stadig, Ezinge, halve ct. L. en D. de G. f 0.50; idem, zend.vereen. f 40.—; per J. A. Roukema, Harkstede f 11.20; H. Timmer, Niezijl f 35.—; Geref. Kerk, Gerkeskl. Stroobos, busjes kinderen f 35.29; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, coll. gift f 10.—; idem, busje Emke Faber f 1.40; Mej. A. G. Beintema, Zuidhorn, Nikk. Chr. Sch. f 5.—; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.comm. f 400.—; per E. Stamhuis, Loppersum, busjes f 22.90; Z. Mulder, Gerkeskl. Stroobos, Nikk. Chr. Sch. f 26.05; G. Bos, Houwerzijl, Zend.vereen. f 70.—; Tr. Bos, Spijk, busjes Spijk, Losd. Godlinze f 36.64; J. Boersma, Bedum, Zend.comm. f 500.—; per H. Blaak, Marum f 50.—; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes f 47.23; Geref. Kerk, 2e Excl.mond, busje St. Baas f 8.75; idem, nagift f 10.—; Ds. Kievits, 't Zandt, coll. gift f 1.—; J. Knol, Overschild, busjes f 11.32½; idem, Nikk. f 10.91; idem, Knapenbusje f 1.52½; K. Bosma, Middelstum, h. ct. Terpstra f 0.73; idem, h. ct. Wildschut f 1.66; idem, coll. gift f 5.—; idem, busje J. V.-A. f 2.88; idem, busje J. V. B.-C. f 5.12; idem, Meisjesver. f 5.20; idem, coll. gift f 25.—; id. Zend.comm. f 150.—; L. Boer, Winschoten, busjes kerk f 110.—; idem, Nikk. v. overl. zuster f 2.58; J. Jonkman, Baflo, Zend.comm. f 50.—; idem, h. ct. Jantje Ruiter f 1.50; per J. Sikke- ma, Boerakker f 30.—; D. A. Koebrugge, Onstwedde, Zend.kas f 60.—; idem, busjes f 36.18; E. Warringa, Nieuw Buinen, busjes f 24.42; F. Visser, Gerkeskl. Stroobos, saldo zend.bladen f 75.—; J. Dijkema, Ten Boer, busjes f 9.40; J. de Boer, Grootegast, Nikk. Geref. Sch. f 20.—; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busjes langs de huizen f 33.45; H. Huizinga, Kommerzijl, Zend.-comm. f 20.—; Nettie Busz, saldo kalenders Bierum f 12.58; Ds. M. Kamper, Nw. Weerdinge, bruiloft D. N. en G. v. d. H. f 1.38; O. v. d. Wal, Groningen, Zend.-comm. f 736.—; idem, idem f 311.75; per Ds. Deddens, Gron. 180 halve ct. f 0.90; idem, 100 h. ct. Martha Wigboldus f 0.50; idem, 365 h. ct. D. Piersma, f 1.82½; idem, van N. N. f 5.—; Leerschool, Groningen, leerl. 4e klas f 8.—; Geref. Jongver. Sauwerd f 3.45½; P. Teune, Onderdendam, busje school f 30.50; idem, zend.vereen. f 75.42; M. v. d. Veen, Houwerzijl, Nikk. Geref. School f 40.50; H. Blaak, Marum, busjes en kalenders f 60.—; Ds. W. Weener, Munnekezijl, Meisjesver. „Dorcas” f 7.50; idem, Zend.kas f 10.—.

Provincie Drenthe:

Ds. J. A. van Arkel, Diever, coll. gift f 10.—; per Ds. Drenth, busje M. de W. Oosterwolde f 8.88; K. Scholing, Hollandscheveld, gift f 2.50; Ds. J. F. de Gier, Zuidwolde, Dr. kalenders f 3.66; B. Koster, Nieuweroord, vaste bijdragen f 40.—; R. Bovenhuis, Assen, Zend.comm. f 100.69; H. Bisschop, film Alteveer f 12.50; Geref. Kerk, Emmercompascum, busjes f 22.05; Mej. J. H. Mulders, Meppel, Catech.busjes, coll. gift, enz. f 24.71; W. v. d. Veen, Beilen, giften f 11.—; J. Bos, Ruinerwold, J.V. Nath. f 10.44; Ds. S. Hania, Schoon- oord, busjes f 20.68; H. Buter, Emmererfsch.veen, saldo kalenders f 49.60.

Provincie Overijsel:

G. Slood, Kampen, contributies, f 106.85; K. Stad, Bergentheim f 25.—; H. Bolhuis, Vroomshoop, busjes f 43.90; Ds. J. H. Meuleman, Den Ham, dankoffer, f 10.—; Zendingsvereen. De Krim f 235.57; Geref. Kerk, Blokzijl, coll. gift f 5.—; Ds. J. Visser, Olde- markt, busjes A. Loo en G. Wierda f 7.56; G. de Leeuw, Kamperveen, busjes f 21.34; D. Ypma, Den Ham, Zend.comm. f 53.—; Mej. R. Fennema, Ommen, kerkcoll. f 66.38; idem, coll. bruiloft f 1.50; M. Stad, Bergentheim, Zend.comm. f 22.—; idem, Meisjesver.

f 5.—; D. de Vries, Steenwijk, busjes f 68.31; J. de Vries, Nijverdal, Zend.comm. f 300.—; B. A. v. Marle, Nieuwleusen, busjes van H. J. Stolte, H. Petter, J. Visscher, J. Harke, Gr. Timmerman, Gr. Pierink, D. en R. Hof, R. Snijders, J. Schoenmaker, F. v. Dor- sten, N. Boers, J. en H. Boer, A. Visscher f 100.—.

Soembaweken Groningen:

Kanten, nagift f 1.—; Hornuizen f 63.75; 't Zandt f 164.35; Garrelswear f 163.65; Wagenborgen f 202.25; Warffum f 231.25; Siddeburen f 286.—; Ten Boer f 163.70; Uithuizen f 487.40; Onderdendam f 223.85; Oostwolde Old. f 53.37.

Soembaweken Drenthe:

Roden f 75.—; Sleen f 52.07; Schoonoord f 70.64; Hijken f 71.75; Emmererfscheidenveen f 14.20; Zwar- temeer f 19.02.

Soembaweken Overijsel:

Kampen f 722.08; Hardenberg f 44.20; Genemuiden f 20.—; Delden f 17.17.

2e Algem. Collecte Groningen:

Appingedam f 70.35; Munnekezijl f 23.10; Ezinge f 35.36; Appingedam, nagift f 10.—; Pieterburen f 31.41; Winsum Gr. f 89.43; Nieuwe Pekela f 22.36; Scheemda f 39.66; Oldehove f 29.45; Niezijl f 25.09; Zuidwolde Gr., nagift f 16.46; Vlagtwedde f 5.62; Meeden f 17.61; Spijk f 59.36; Woldendorp f 13.01; Grijskerk 31.31; Sellingen f 19.85; Veendam, plus nagift f 138.16; Zuidhorn f 57.14; Onderdendam f 20.23.

2e Algem. Collecte Drenthe:

Smilde f 40.39; Vries f 18.32; Borger f 14.77; Hauler- wijk f 17.07; Oosterwolde f 9.76; Veenhuizen f 7.44; Gasselternijvee f 33.24; Appelscha f 7.25; Nieuwer- oord f 14.22.

2e Algem. Collecte Overijsel:

Olst f 5.80; De Krim f 43.70; Almelo f 218.95; Daar- lerveen f 20.24; Blokzijl f 16.24; Oldemarkt f 10.52; Hardenberg f 50.55.

Diverse ontvangsten:

Per Ds. M. Uytenhoudt, Coevorden, v. d. Classic. Zendingstentoonst. f 127.71; per Ds. S. Hania, Schoon- oord, v. d. Classic. Zendingdag f 200.—.

Totaal 11e-verantwoording . . . . . f 10.097.94½
1e tot en met 10e verantwoording . . . „ 64.513.92

Totaal tot op heden . . . . . f 74.611.86½

Mag ik aan de Kerkeraden en Zendingscommissies verzoeken om de nog onder hun berusting zijnde gelden (o.a. van Kerstcollectes bestemd voor Soemba) zoo spoedig mogelijk in te zenden? Gelden, die door mij worden ontvangen vóór 8 Januari, kun- nen nog op het jaar 1936 worden geboekt.

Met dank voor toezending van het bovenstaande.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 24 December 1936.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD:

Tien mannen uit de Heidenen. — Het missionair jubileum van Ds. Merkelijn. — Van Zendingsaangelegenheden: De opleiding van het verplegend personeel in dienst der Zending. — De steun door onze Zending verleend aan Dr. E. Verwiebe te Tarotoeng, Sumatra. — De kosten der Zendingsleiding hier te lande. — Het Gereformeerd Kerkelijk leven in Ned. West-Indië. — Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba (XXVII); De ontwikkeling van den Medischen dienst te Pajeti; Overzicht van het Ziekenhuis te Pajeti; Het zevental collectantjes te Tweede Exloermond. — Zending Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: Mooi werk in Magelang; De Zendingscommissie te Middelburg met de jonge dames, die haar helpen. — Zending Noord-Holland: Sanatorium „Pakem“; De Kinderzendingsvereniging te Amsterdam-Noord; Zending onder de Chineezinnen in ons land; Kort verslag der Kerstfeestviering met Chineezinnen; De Groote Onrust. — Korte Berichten. — Leestafel — Giften.

TIEN MANNEN UIT DE HEIDENEN

Alzoo zegt de Heere der heirscharen: Het zal in die dagen geschieden, dat tien mannen, uit allerlei tongen der heidenen, grijpen zullen, ja de slip grijpen zullen van een Joodschen man, zeggende: Wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is.

Zacharia 8 : 23.

Het geheim en de kracht van allen zendingsarbeid ligt hierin, dat het Christus is, die de heidenen brengt tot de Kerk. Ware dit niet zoo, de Kerk zou tevergeefs haar getuigenis aan de wereld doen hooren. Maar Hij doet dit op een eigenaardige wijze, zoo, dat voor de Kerk alle nadruk valt op haar verantwoordelijkheid. Hij vergadert zeer zeker de uitverkorenen uit het gansche menschelijke geslacht, maar Hij drijft ze niet van buiten af naar de Kerk toe. Aan de Kerk en in de Kerk openbaart Hij zich. Zijn gemeente vertoont Zijn beeld. Zij mag in Hem als Zaligmaker roemen, maar Zij moet Hem ook aan de heidenen verkondigen. Christus brengt de heidenen tot de Kerk, wanneer de Kerk het beeld van Christus vertoont en Hem tot de heidenen brengt.

Daarover mogen we bij onzen zendingsarbeid ook wel eens denken. We spreken tot elkander over onze dure roeping en het moeilijke van dat werk, we bedenken hoe afhankelijk we zijn en hoeveel we tekort komen — en we mogen dat alles niet vergeten — maar laten we toch ook niet vergeten elkander er vooral op te wijzen, dat er zulke rijke beloften voor het zendingswerk zijn. De Heere zal zelf de heidenen begeerig maken. Wanneer Christus leeft in de Kerk en Zijn licht uit de Kerk naar buiten straalt, dan trekt Hij als een magneet de heidenen tot Zich en daardoor tot de Kerk. Dan wil de wereld ook deelen in het rijk bezit van het volk des Heeren. Dan wordt de Kerk de toevlucht voor menschen met allerlei godsdienst, met allerlei opvatting en stelsel, met allerlei zielenood. Dan behoeft zij zich maar te vertoonen met haar evangelie van den levenden Christus, of de heidenen stroomen van alle kanten toe. Dat is nu ook wat Zacharia bedoelt in dat eigenaardige woord van tien mannen uit allerlei tongen der heidenen die de slip van éénen Joodschen man zullen grijpen en zeggen: wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is.

* * *

De profeet ziet het volk uit de ballingschap optrekken naar Jeruzalem. Toen hij tot hen

sprak, waren ze er al, ijverig bezig met het opbouwen van stad en tempel. Maar het viel alles zoo bitter tegen. De moeilijkheden waren zoo vele. Ze hadden het zich bij hun optocht zoo heel anders voorgesteld. Maar nu komt de profeet met een veelheid van beloften hen opwekken. Uw optocht uit ballingschap naar de heilige stad loopt niet uit op een teleurstelling en mislukking. Het is alles zelfs veel heerlijker dan ge u hebt voorgesteld. Het wordt schooner dan in de rijkste dagen van weleer. Nu zijt ge een verachte natie, maar zelfs in de dagen van uw glorie waart ge een alleenwonend, niet begerd volk. Maar nu wordt het anders. De heidenen zullen elkaar opwekken om naar Jeruzalem te gaan. De dienst des Heeren zal bij heel de wereld in eere komen. Ge zult niet meer veracht en vervolgd worden en beven voor de sterke wereld, maar de wereld zal de hulpe-looze zijn en bij u een toevlucht zoeken. Want dat beteekent „de slip grijpen”. Het is: zich onder iemands bescherming stellen en zijn geleide aanvaarden.

Tien mannen, een volheid van heidenen, uit allerlei volk en taal, zij zullen, wanneer gij optrekt naar uw heiligdom zich bij u aansluiten om met u den Heere te dienen, om te deelen in uw vrede en geluk. En zoo is deze tweede tempel heerlijker dan de eerste. Daar is een toekomst vol licht voor het nu verachte Joodsche volk. Want het gaat niet om de personen afzonderlijk, maar om hen als gemeente Gods, om de openbaringsheerlijkheid die in hen is. Niet omdat zij persoonlijk zoo aantrekkelijk zijn of persoonlijk zoo vroom en godsdienstig zijn. Want de tien mannen grijpen de slip van éénen Joodschen man, maar zij zeggen: wij zullen met ulieden gaan, want wij hebben gehoord, dat God met ulieden is. Hier is dus een belofte voor de Kerk.

* * *

Deze belofte kon natuurlijk niet vervuld worden in het vleeschelijk Israël en zal ook in de toekomst in dat Israël geen werkelijkheid kunnen worden. Maar het Oude Israël vindt zijn vervulling en ontplooiing in de nieuwtestamentische gemeente. De profetie is dus letterlijk vervuld. De Joodsche man wordt door de kerk van het Nieuwe Verbond niet opzij gezet, maar in haar komt zijn eigenlijke wezen en bestemming tot openbaring. De Kerk leeft uit Christus en naar het vleesch is Hij uit het geslacht der Joden gesproten. Hij staat in het midden der gemeente als het aantrekkingspunt voor alle

volkeren der aarde. Hij heeft beloofd, allen tot zich te trekken, wanneer Hij verhoogd zou zijn.

Verstaan wij nu onze roeping, om Christus tot de wereld te brengen? Want deze belofte houdt een roeping in. Er is een voorwaarde bij. De heidenen nemen alleen de toevlucht tot de kerk, wanneer zij kunnen zeggen: wij hebben gehoord, dat God met ulieden is. Ze moeten het dus hooren. Daarin ligt voor ons de roeping tot Zendingsarbeid. Ze moeten het ook aan ons kunnen zien. Christus moet almeer in ons gestalte verkrijgen. Zijn Woord moet onder ons almeer tot heerschappij komen. Heel de wereld moet weten dat wij reizen met het aangezicht naar Jeruzalem. De hoop der heerlijkheid moet een hemelschen glans werpen over ons leven.

Dan komen de heidenen. Niet dat de Zendingsarbeid altijd even gemakkelijk gaat. De geschiedenis gewaagt van grooten tegenstand, van ploegen op rotsen, van verkoeling, waar aanvankelijk belangstelling was. Van de kerk wordt ook groote inspanning en zelfverloochening gevraagd. Maar God zorgt voor de uitkomst. Ze zijn reeds gekomen in grooten getale. De kerstening van Europa is ook een vervulling van deze belofte. God brengt in onzen tijd de volken tot elkander en op allerlei wijze in aanraking met het Evangelie.

O Kerk, besef dan uw roeping! Laat uw licht schijnen voor de menschen. Dan eerst vat ge den troost van deze belofte. En dan komen ze aan, van heinde en verre, door goddelijk licht geleid.

A.

de B.

Het missionair jubileum van Ds. Merkelijn.

Dezer dagen is het 25 jaren geleden, dat Ds. Merkelijn, de missionaire predikant van Middelburg, in Indië kwam en zijn zendingsarbeid begon. Het was in het begin van Januari 1912, dat hij met zijn gezin naar Java vertrok. En thans is het 25 jaar later.

Meermalen deelden we in het Zendingsblad iets mede van zijn persoon, zijn gezin, en zijn arbeid. We zullen dit thans niet herhalen. Maar het Zendingsblad mag toch zijn jubileum niet geheel onopgemerkt laten voorbijgaan.

Er is in die 25 jaren heel wat gebeurd. In het eerst heeft Ds. Merkelijn in zijn gezin en in zijn arbeid een moeilijken tijd doorleefd. Later is hij echter in zijn werk als zendeling bijzonder gezegend.

Ds. Merkelijn is geheel en alleen zendeling. En daarvoor heeft hem de Heere met uitnemende gaven toegerust. Ofschoon hij heel goed weet, wat hij wil, is hij toch een zeer aangenaam en vriendelijk man, met wien men bijzonder gemakkelijk kan samenwerken, wat voor een zendeling van veel belang is. Merkelijn is een man des vredes.

Daarbij heeft hij in rijke mate de gave om telkens weer nieuwe wegen en middelen voor zijn arbeid te vinden. De Kerk te Middelburg met de Kerken, die

met haar samenwerken, vormt de groep, die financieel de zwakste is van alle samenwerkende Kerken, die op Midden-Java arbeiden. Het natuurlijk gevolg daarvan was, dat Ds. Merkelijn steeds met beduidend geringer geldmiddelen moest werken dan de andere zendingen. Maar zijn bijzonder organisatorisch talent wist met weinige middelen veel te doen.

En de Heere heeft dat werk heerlijk gekroond met Zijn zegen. Toen hij 25 jaren geleden zijn arbeid te Magelang begon, was er nog niets. Thans is het een bloeiend Zendingsterrein met drie geïnstitueerde

Ds. A. Merkelijn.

Kerken, waarvan één reeds een eigen Inlandsch predikant heeft, en met meer dan 25 posten, waar geregeld gewerkt wordt, terwijl al die gemcenten en posten samen meer dan 1200 zielen tellen. De Heere geeft Ds. Merkelijn bij de viering van zijn jubileum te mogen zien op zeer rijke vrucht, die zijn arbeid droeg.

Straks vertrekt Ds. van Nes, die eerst nog met hem te Magelang zal arbeiden en later zijn werk zal overnemen. Wanneer Ds. Merkelijn zijn arbeidsveld aan Ds. van Nes zal overdragen, weten we nog niet. We hopen, dat dit nog niet te spoedig noodig zal worden. Maar als het zoover is, geniet Ds. Merkelijn het voorrecht, dat hij een vruchtbaar en gezegend zendingsterrein aan zijn opvolger mag overgeven.

Stellig zal in Indië het jubileum van Ds. Merkelijn wel op gepaste wijze worden gevierd. Ook het Zendingsblad wenscht hem van harte geluk met zijn voorrecht.

W. B.

Van Zendingsaangelegenheden.

De opleiding van het verplegend personeel in dienst der Zending.

Het is nu tien jaar geleden, dat Mej. Dr. G. J. Dreckmeier, de tegenwoordige directrice van het Zendingziekenhuis te Magelang, een krachtig pleidooi heeft gevoerd voor een betere vooropleiding voor hen, die in de hulpdiensten: den medischen dienst en den schooldienst, de Zending gaan dienen.

Er is in dien tijd en ook daarna over die betere vooropleiding heel wat gesproken en geschreven.

Alle arbeiders op de Zendingsterreinen waren overtuigd, dat het niet in orde was zooals het ging. Onderscheidene malen is er in brieven en rapporten op gewezen, dat er broodnoodig verandering moest komen. Meermalen is heel duidelijk uiteengezet, dat het niet genoeg is de noodige diploma's te bezitten, een warm hart te hebben voor de Zending, wel voorzien te zijn van Hollandsche ervaring en in het algemeen wel geschikt te wezen voor het werk in Indië, maar dat bovendien zeer gewenscht is, wat kennis te hebben van Indische ziekten en de behandeling daarvan, een beetje van de Zending te weten en vooral ook van de taal iets machtig te zijn.

Van deskundige zijde is dit met nadruk bepleit. En de Generale Synode van 1930 heeft zich in het algemeen vereenigd met de lijnen, die waren aangegeven in het rapport over de betere vooropleiding van alle missionaire arbeiders en arbeidsters, dat was ingediend door de deputaten voor de zending en waarin ook is gehandeld over de opleiding van het verplegend personeel, dat uitgezonden wordt voor den dienst der zending. Dat is nu bijna zeven jaren geleden. Maar tot heden is er in deze zaak geen verandering gekomen. Het is gebleven zooals het was. Gedurig worden verpleegsters uitgezonden voor het werk der zending. Het zijn meestal uitnemende werkrachten. Er zijn tal van Christelijke verpleegsters, die zeer gaarne de zending willen dienen. Het aanbod is vaak wel tienmaal zoo groot als de vraag. En het spreekt van zelf, dat de commissies, die met het maken der voordracht zijn belast, steeds trachten de besten uit de besten te kiezen, ook al is het mogelijk, dat men zich wel eens wat vergist. Gerust mag derhalve gezegd, dat het uitgezonden verplegend personeel alleszins bekwaam is. Zij hebben de noodige diploma's, bezitten genoeg ervaring en algemeene ontwikkeling en zijn in den regel van dat hout, waaruit zeer geschikt hoofdverpleegsters voor een Hollandsch ziekenhuis zouden kunnen worden gesneden. Ook ontbreekt de liefde en de belangstelling voor de zending niet. Men heeft meestal wel Zendingsconferentie's bijgewoond, soms een zendingscursus gevolgd en wel wat van de zending gelezen.

Maar — en dat is het groote gebrek vrij wel bij allen — men mist een bepaalde voorbereiding voor het werk, dat hen als zendingszuster in Indië wacht. Schier altoos gaan de verpleegsters reeds uit, een paar weken nadat zij uitgetreden zijn uit haar dienstverband hier te lande.

Van de behandeling van zieken, die lijden aan tropische ziekten, weet men niets. Dat is echter nog niet zoo erg. Maar ook van de taal van de menschen, die zij straks moeten helpen verplegen, verstaan zij geen

woord. Men begrijpt hoe weinig de christelijke invloed op de patiënten kan wezen als men geen woord met hen spreken kan. Bovendien zijn bijna alle verpleegsters, als zij voor het eerst uitgaan, geheel onvoorbereid voor hun zendingsstaak. Dat is erg jammer. Vaak wordt er in Indië naar haar komst verlangend uitgezien, zoodat de uitzending plaats heeft zoo spoedig als mogelijk is, en dan rekent men maar, dat men, wat er in de opleiding ontbreekt, wel in Indië leeren zal. En dat gebeurt dan allengs ook wel, maar heel vaak niet zoo spoedig en zoo degelijk als wel gewenscht zou zijn. De practische arbeid in het ziekenhuis legt vaak zoozeer beslag op haar tijd en kracht, dat er maar weinig tijd overblijft voor taal- en zendingsstudie. Onderscheidene zusters blijven jaren lang de gevolgen ondervinden, dat men geen goede opleiding voor zendingszuster genoot, eer men naar Indië ging.

Het zijn allerminst nieuwe dingen, die we zeggen, als we hierover weer eens iets schrijven. Er is in vroeger jaren gedurig op gewezen. Maar tot nu toe kwam er geen verandering.

Nu is het wel te begrijpen, dat er van een goede vooropleiding der verpleegsters tot nu toe nog niets is gekomen. In 1930 begon al de malaise, die ook op het gebied der zending vaak zeer remmend werkte. Dat is mede oorzaak geweest, dat de benoeming van een zendingshoogleraar nog steeds tot de vrome wenschen behoort. En de bedoeling was, dat de te benoemen Zendingsprofessor zich ook zou belasten met het geven van onderwijs aan benoemde verpleegsters om haar voor te bereiden voor het zendingswerk. Gevolg daarvan is geweest, dat er van een betere opleiding der zendingszusters niets is gekomen en er zelfs niet meer over gesproken of geschreven wordt.

Toch is die betere vooropleiding van onze zendingszusters een zaak van geen gering belang. De medische dienst is hulpdienst voor de zending. Het is niet genoeg, dat onze ziekenhuizen en de behandeling en verpleging uit medisch oogpunt in orde zijn. Zeker, dat moet ook. Onze zendingshospitalen met al wat daar gebeurt moet de medische controle kunnen doorstaan. Daar gaat niets van af. Maar 't moet alles toch ook staan in den dienst der zending. En daarom is het broodnoodig, dat onze missionaire artsen en niet minder onze verpleegsters, ook deugdelijk voorbereid worden voor hun zendingsstaak, en dat dit zoo eenigszins mogelijk gebeurt eer zij uitgaan.

We hopen van harte, dat ook deze zaak eindelijk eens met kracht worde aangevat en in orde kome. En daarom meenden we, dat het niet ondienstig was hierop nog eens te wijzen.

Droef genoeg heeft de zaak der benoeming van een zendingshoogleraar bijna geen voortgang. Deze zaak moet onderscheidene instanties doorloopen eer de benoeming kan plaats hebben. Als er geen verhaasting komt in den slakkengang der behandeling dezer aangelegenheid, zal het nog lang duren eer men aan de benoeming toe is. Ook is het nog zeer de vraag of er wel genoegzame eenstemmigheid gevonden zal kunnen worden over de vraag wie ter benoeming zal moeten worden voorgedragen. Mocht het nog niet tot de benoeming van een zendingshoogleraar komen, dan zal eens ernstig moeten worden overwogen hoe dan het beste kan worden voorzien

in de betere voorbereiding onzer zendingszusters voor de zendingstaak, die in Indië haar wacht. We achten dit nog steeds en zelfs in klimmende mate een zendingsbelang van geen geringe beteekenis.

De steun door onze Zending verleend aan Dr. E. Verwiebe te Taroetoeng, Sumatra.

Van dr. E. Verwiebe, die weleer onder de Bataks op Sumatra uitnemend heeft gearbeid en thans als Ephorus van de Rijnsche zending op Sumatra werkzaam is, werd enkele maanden geleden een schrijven ontvangen, waarin hij mededeelde, dat hij voor dringend noodzakelijke uitgaven stond tot een bedrag van omstreeks f5000 maar dat hem ten gevolge van de maatregelen der Duitsche Regeering dit bedrag uit Duitschland niet mocht worden verstrekt.

De deputaten der Generale Synode voor de Zending hebben hem geantwoord, dat zij wel gaarne hulp zouden verleen, doch geen fonds hadden, waarover zij vrij mogen beschikken, maar dat zij deze zaak zouden brengen ter Generale Synode.

Overeenkomstig deze belofte hebben zij deze zaak aan het oordeel der synode onderworpen. Het kwamen de deputaten wel gewenscht voor, dat voor dit doel een bedrag van minstens f1000 uit de generale kas beschikbaar zou worden gesteld.

De onlangs gehouden Generale Synode stemde hiermede in. Zij besloot met het oog op de zeer bijzondere omstandigheden, waarin Dr. Verwiebe verkeerde, dat hem uit de Generale Zendingskas f1000 zou worden gezonden.

Het spreekt van zelf, dat de deputaten der Generale Synode voor de Zending dat besluit der Synode hebben uitgevoerd en aan Dr. Verwiebe genoemd bedrag hebben doen toekomen.

Van Dr. Verwiebe werd een hartelijke dankbetuiging ontvangen. Hij deelde daarbij tevens mede, dat in de Duitsche Gereformeerde kringen met blijdschap van het besluit onzer Generale Synode werd kennis genomen en dat de Duitsche Reformierte Kirchenzeitung met groote waardeering daarvan melding maakte en daarin een teken van broederlijke hulpvaardigheid zag.

„Zoo helpt — aldus schrijft Dr. E. Verwiebe — deze daad ook mede degenen vaster aan elkander te binden, die uit verschillende volkeren komend, in Jezus Christus onzen Heiland en Verlosser, den Koning zijner Kerk, samen behooren.”

Dr. Verwiebe heeft nu 4/5 van het bedrag, dat hij meende noodig te hebben, bijeen en hoopt, dat hij met groote voorzichtigheid er nu wel zoowat komen zal. Hij ziet in de hulp, die hij uit Holland ontving, de vriendelijke hand des Heeren, die hem juist in de eerste maanden, na de aanvaarding van zijn nieuwe ambt, vele blijken van Zijn gunst schonk en hem over de ergste finantieele moeilijkheden heeft heen geholpen.

De kosten der Zendingsleiding hier te lande.

Het spreekt van zelf, dat de behartiging van de zendingsbelangen hier in Nederland niet geheel zonder eenige kosten kan geschieden. De deputaten, aan wie de behartiging dier belangen is opgedragen, moeten gedurig met elkander vergaderen om die belangen te bespreken, waartoe vaak heele einden moet worden gereisd. Zij hebben voorts heel wat te cor-

respondeeren. Er zijn wel deputaten, die elk jaar eenige honderden brieven hebben te schrijven. Voorts moeten er, om meer niet te noemen, vaak rapporten worden opgesteld en getypt of gedrukt. De behartiging der zendingsbelangen brengt voor sommige deputaten veel meer werk mede, dan men meestal vermoed. Het ligt voor de hand, dat een en ander eenige uitgaven meëbrengt en dat deze uit de zendingskas- sen worden betaald.

Soms moest er ook wel eens wat werk aan derden worden opgedragen, zooals de arbeid, die op het zendingsbureau moest geschieden, waar geregeld elken werkdag iemand een halven dag aan het werk is. Natuurlijk behoort alle arbeid, die aan derden is opgedragen, ook redelijk te worden beloond.

Maar dat zijn dan ook al de kosten die hier te lande aan de behartiging van de zendingsbelangen zijn verbonden.

Misschien is het niet ondienstig dit eens heel duidelijk te zeggen. Er schijnen wel eens geruchten te loopen, alsof er onder de zendingsdeputaten zijn, die voor hun arbeid een beduidend honorarium zouden genieten. Onlangs hoorden wij daarvan een zeer sterk staaltje. Nog maar kort geleden vertelde een lid van een Gereformeerde Kerk aan één onzer missionaire predikanten, dat hij had vernomen, dat van alles wat voor de Zending gegeven wordt, slechts één tiende deel naar het zendingsveld gaat en negen tiende deel hier in Holland aan den strijkstok blijft hangen en dat hij daarom maar niet meer voor de Zending gaf. Op zijn vraag of dit waar was gaf die missionaire predikant hem natuurlijk ten antwoord dat het klinkklaar laster was wat hij gehoord had. Hoe zulke onzinnige geruchten in de wereld zijn gekomen weten we niet. En evenmin hoever die praatjes verspreid zijn. Was het waar, dat de Zendingsdeputaten voor hun arbeid flink werden gehonoreerd, dan zouden we heel goed kunnen begrijpen, dat dit de offervaardigheid voor de zending zeer zou schaden. Ons is echter geen enkel deputaatschap voor de zending onzer Kerken bekend, waaraan een salaris of honorarium is verbonden. Reis- en vergaderkosten worden natuurlijk gerestitueerd. Ook bureau- en redactiekosten worden vergoed. Maar daarbij blijft het ook.

Van alle nog al omvangrijke Nederlandsche zendingen is er niet één die zoo weinig kosten heeft voor de behartiging van de zendingsbelangen hier te lande dan de zending van de Geref. Kerken.

Voor ons ligt **Neerlandsch Zendingsblad van December**. We vinden daarin eene opgave van de kosten over 1935 van het Zendingsbureau te Oegstgeest. In dit bureau hebben de samenwerkende Zendingscorporaties: het Ned. Zendingengenootschap, de Ned. Zendingsvereniging, de Utrechtsche Zendingsvereniging en nog enkele anderen, hun verenigingspunt. Het is dus heel iets anders dan ons zeer bescheiden Zendingsbureau te den Haag. Die twee zijn eenvoudig niet met elkander te vergelijken.

De te Oegstgeest samenwerkende zendingscorporaties vormen het grootste deel van de Nederlandsche zending. De gezamenlijke ontvangsten over 1936 zijn geraamd op f936.000.

Voor de kosten der behartiging van de zendingsbelangen hier in Nederland hebben de samenwerkende zendingscorporaties in 1935 betaald f108.329.33, dus ruim een ton. Oegstgeest heeft behalve vier

directoren nog een staf van helpers, die allen geheel in dienst der zending staan en uit de zendingskas hun traktement of salaris ontvangen.

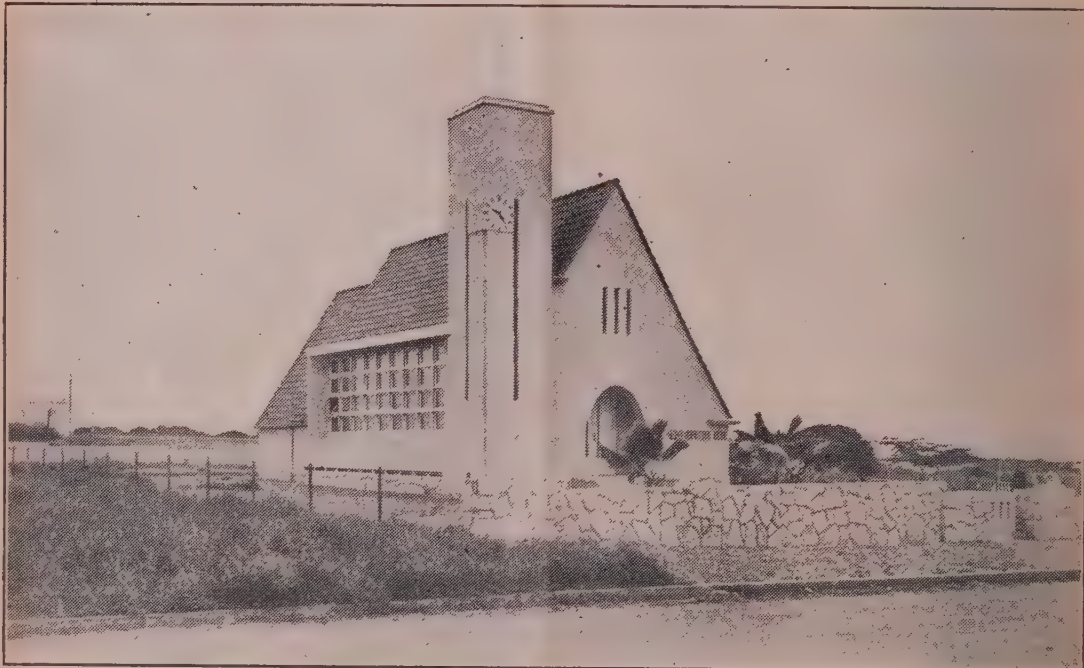
De ontvangsten voor de Zending onzer Kerken beloopt per jaar omstreeks f450.000, dus omstreeks de helft van het bedrag waarop Oegstgeest zijn inkomsten heeft geraamd.

Nu weten we niet precies hoeveel onze Kerken elk jaar uitgeven voor de behartiging van de belangen der zending hier te lande. Niet alle zendende Kerken publiceeren hun uitgaven, die zij hiervoor hebben. Maar dit is toch wel zeker, dat alle kosten, die de Zending onzer Kerken hier te lande heeft, verre beneden een tiende deel blijft van wat te Oegstgeest daarvoor uitgegeven wordt.

geen enkele nog al beduidende zending is, die zoo weinig uitgeeft voor de actie hier te lande dan de zending der Gereformeerde Kerken. Gelukkig zijn er in onze Kerken nog wel mensen, die gaarne bereid zijn een niet gering deel van hun tijd en kracht, als het moet ook met opoffering van veel nachtrust te geven voor de groote zaak der Zending, zonder te vragen: „Wat verdien ik er meê voor mij zelf”. En zoolang er zulke mensen zijn, zal het met de behartiging van de zendingsbelangen hier te lande nog wel zoo wat loopen, ook al zou het wellicht niet ongewenscht zijn, dat we enkel mannen hadden, die zich aan dat werk geheel konden wijden, zonder voor hun levensonderhoud anderen arbeid te moeten doen.

Stapport, 30 Jan. 1937.

W. B.

Gereformeerde Kerk op Curaçao.

Natuurlijk bedoelen we, als we dit schrijven, daarmee allermint eenige critiek te maken op wat men te Oegstgeest doet. Het systeem dat de samenwerkende zendingscorporaties te Oegstgeest volgen, brengt uit den aard der zaak mede, dat men voor het werk hier te lande arbeidskrachten in dienst heeft, die gesalarieerd moeten worden. Gaarne gelooven we, dat die salariering allermint overdadig geschiedt.

Ook willen we geenszins betoogen, dat het bij ons gevolgde stelsel, waarbij onze zending hier te lande niet één man heeft, die al zijn tijd en kracht aan de behartiging van de zendingsbelangen kan geven en daaruit zijn levensonderhoud ontvangt, zoo aanbevelenswaardig is. Maar hierop gaan we niet nader in.

Wij willen ditmaal alleen slechts zeggen, dat voor de behartiging der zendingsbelangen hier in Nederland onze Kerken — voor zoover ons bekend is — niet werken met gesalarieerde deputaten, zooals men hier en daar schijnt te denken. En voorts bedoelen we eens duidelijk uit te spreken, dat er in ons land

Het Gereformeerd Kerkelijk leven in Ned. West-Indië.

Gelijk men weet is Ds. H. W. Kroese door de Gereformeerde Kerk te den Haag-West in 1934 beroepen en uitgezonden voor den arbeid onder de Gereformeerden in Ned. West Indië. De arbeid gaat daar onder den zegen des Heeren voorspoedig voort.

Ds. Kroese zond ons een foto van het kerkgebouw dat daar enkele maanden geleden in gebruik is genomen, alsmede een schrijven waaraan in hoofdzaak is ontleend hetgeen we hier mededeelen.

Te oordeelen naar de foto is het een mooi en tamelijk ruim gebouw dat de Gereformeerden op Curaçao thans bezitten voor hun kerkdiensten.

Dit kerkgebouw mocht in gebruik genomen worden den 27sten Nov. 1936. Door inspanning van alle kracht werd alzoo onder Gods zegen bereikt, wat met name de Geref. kerngroep op het eiland Curaçao zoo vurig verlangde. Ook de kring op Aruba werkte goed mede en was op den avond van de ingebruikneming

door 4 leden vertegenwoordigd, die daartoe per K.L.M.-vliegtuig waren overgekomen.

Weliswaar drukt nog schuld het gebouw, doch verwoutd mag worden, dat de broeders en zusters in het Vaderland de eenzame, vooruitgeschoven post van Geref. kerkelijk leven in de West niet zullen vergeten.

Het Gereformeerd kerkelijk leven ontwikkelt zich in gestadigen vooruitgang.

Voor zoover bekend is, zijn er in West Indië ongeveer 200 personen, die krachtens doop en belijdenis behoren tot de Geref. Kerk.

Op het hoofdeiland Curaçao, waar de meeste Gereformeerden wonen, worden elken Zondag kerkdiensten gehouden. En op Aruba, waar de kring onder leiding staat van een kring-ouderling, komt Ds. Kroese minstens vijfmaal 's jaars. Dan worden alle leden bezocht en één of meer kerkdiensten gehouden en de sacramenten bediend.

De Gemeente in West Indië is nog niet geïnstitu-eerd. Maar het is te verwachten, dat dit weldra geschieden zal.

De kerkelijke arbeid en het gemeentelijke leven vertoont overeenkomst met de Geref. kerken in Ned. Oost Indië. Ter verbreiding van de Christelijke gedachte wordt ook hier o.a. „De Zaaier” gebruikt, een uitgave der Geref. Kerken in Ned. Indië. En alle verstrooiden ontvangen geregeld preeken „Uit de Levensbron”.

Ten slotte zij nog op één zaak de aandacht gestevigd, juist voor ons Zendingsblad van beteekenis. Op Curaçao wonen naar ruwe schatting zeker 150 à 200 leden der Evangelische Broedergemeente van Suriname, „verstrooide” Herrnhutters, aan welke de Broedergemeente van Suriname vooral in deze financieel-zorgelijke tijden geen regelde geestelijke verzorging kan schenken. Reeds sinds 1934 bezoeken verscheidenen hunner onze kerkdiensten. Door huisbezoek en leetuurverspreiding werd van Geref. zijde het contact verstevigd. En nu is de Geref. wijkraad door het bezit van een eigen gebouw in de gelegenheid meer voor deze mede-Christenen te doen. In de kringen dezer Surinamers zelve kwam eenige opwaking en werd verrassende activiteit openbaar. Met het Kerkbestuur der Ev. Br. Gem. van Suriname kreeg de wijkraad al contact. Betreffende verschillende zaken wordt overleg gepleegd. Het doel is om, in voortdurend overleg met de Broedergemeente in Suriname, de onderlinge band dezer verstrooide Herrnhutters te versterken, hen tot nieuw geestelijk leven op te wekken en tot een eigen gemeentelijk leven terug te voeren. Namens de Ev. Broeder Gem. werd 7 Dec. j.l. voor de eerste maal in de Geref. Kerk 't huwelijk bevestigd van een Surinaamsch echtpaar. En op 10 Dec. hielden de Herrnhutters hun eerste samenkomst in de Geref. Kerk. 41 leden der Broedergemeente waren tegenwoordig. Een klein mannenkoor uit hun eigen kring zong eenige liederen. Zoo God de plannen zegent, zullen speciale weekdiensten voor leden der Broedergemeente in het jaar 1937 geregeld worden gehouden, voorloopig althans onder leiding van de Geref. predikant. De Broeders zingen uit hun eigen bundel en sluiten zich ook verder zooveel mogelijk weer aan bij de hun eigen liturgie.

Het is zeker een bewijs van de goede verhouding tusschen de Gereformeerden en de leden der Broe-

der-Gemeente, dat men met behoud van eigen beginsel elkander helpt en steunt.

W. B.

Zending Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit Soemba.

XXVII.

Tijdens een algemeene vergadering van de Zendingsarbeiders op Soemba, gehouden in Karoeni, kreeg ik bericht, dat een der kinderen ernstig ziek was, en over de 40 koorts had.

Daarom moest ik onmiddellijk vertrekken; de andere broeders van Pajeti wilden mij niet alleen laten reizen, en daarom vertrokken wij des avonds ongeveer zeven uur per auto, het eenig goede vervoermiddel op Soemba. Het was op Karoeni erg heet, maar wij namen d jassen maar mede, want wij moesten door de bergen om naar Midden-Soemba te komen.

Het eerste deel van den weg was een rechte, goed aangelegde weg. De auto suiste over den weg. Het was gelukkig lichte maan, zoodat er wat te zien was van de streek, waar wij doorreden.

Het was niet zo stil in dien avond, als men denken zou. Want velen maken gebruik van den koelen nacht om te reizen en goederen te vervoeren. Telkens zagen wij eenige glinsterende oogen op dien weg, welke van paard of karbouw bleken te zijn. Vooral karbouwen maken het lastig met hun logge lichamen, welke niet gauw van den weg af te voeren zijn. Soms rakelings vloog de auto langs een karbouw heen. Als men er op in rijdt, dan is men er zeker van, dat een deel van de auto in elkaar gedrukt wordt, en dan is het een wonder, als men er zelf ongedeerd afkomt.

Langzaam steeg de weg, totdat wij kwamen langs de post van den pastoor. Dan gaat het op de tweede versnelling naar boven, 500 meter hoog. Achter ons zagen wij het landschap diep weg liggen in den manschijn. Wij reden tusschen bosschen en langs ravijnen, zoodat wij soms het hart vasthielden. De weg werd eenzamer. Anderhalf uur hadden wij gereden, tot wij in de verte de lichten van Wai Kaboebak zagen.

In het doktershuis werden wij met de gewone gastvrijheid ontvangen. Wij werden getraceerd op een kop koffie, want brood hadden wij van uit Karoeni voldoende meegebracht. Dat was het eerste Zendingshuis, dat wij tegen kwamen. Dokter Berg was dien dag naar huis gegaan voor eenige ernstige patiënten, maar anders hadden twee vrouwen daar alleen gezeten; te midden der Soembaneezen. Wij moesten verder, na benzine ingenomen te hebben.

Na twee kilometer hielden wij even op, om Mevrouw Onvlee te groeten, die verbaasd stond ons te zien. Uit de verte is het eenzame huis reeds te zien. En uit de donkere schaduwen van het huis kwam Mevrouw Onvlee ons groeten. Al weer een eenzame Zendingsvrouw, achtergelaten met haar kinderen, als haar man op reis moet voor zijn arbeid.

Bijna onmiddellijk reden wij weer door. Soms rechte stukken, soms vele bochten en ravijnen, een half uur lang. De jassen hadden wij aangetrokken, want

het was koud geworden, zoo des avonds in een open auto, in het gebergte. Na een half uur rijden met flinke vaart, kwamen wij op een hoog punt aan den ingang van de vlakte Anakalang. Daar heel in de verte schenen een paar lichten. Dat was de pastorie van ds. Luyendijk. Eenzaam, te midden van Soembaneesche kampongs, op een groote vlakte, aan den horizon eenige bergtoppen. Ook daar woont een eenzame Zendingsvrouw, als haar man op reis is. Alleen, als Europeesche vrouw, op 20 km. afstand van de dichtsbijzijnde Europeanen.

Ook daar gingen wij even aan, om een kleine onverwachte onderbreking te brengen in den stillen, eenzamen avond.

Daarna weer verder, den duisteren weg op. Een moeilijk stuk stond ons te wachten, uren lang. Berg op, berg af, bochten zonder eind, bruggetjes, die bij daglicht al gevaarlijk zijn. Gelukkig had het niet geregend, want dat zou den weg nog gevaarlijker gemaakt hebben. Op een hoek van den weg lagen eenige Anakalangers te slapen, zoo maar in de buitenlucht, in de kou van den nacht in de bergen. Zij waren op zijn Anakalangs gekleed, d.w.z. alleen een dunne sjerp om het middel, verder niets. Zij waren daar voor de heerendiensten. Hoe zij het kunnen uithouden in die nachtkou is ons een raadsel.

De auto rijdt maar, uur na uur. Wij worden stil. Het stille gebergte met zijn toppen en afgronden doet zijn invloed op ons gelden.

Om twaalf uur komen wij de Lewa-vlakte inrijden. In de verte zien wij licht vlak bij de nederzetting van den heer Van Dijk. Het is geen gewoon licht, het gaat aan en uit. Wat zou het zijn? Dichtbij gekomen bleek het een... auto te zijn, welke ons had zien aankomen en gewaarschuwd had. Het was tenminste iets, wat men auto kon noemen met eenigen goeden wil. Want erg mooi was het vehikel niet. Een landbouwopzichter had bericht gekregen, dat zijn vrouw in Wai Kabobek erg ziek was. Hij huurde deze auto, maar op de Lewavlakte stopte deze.... en er was geen beweging in te krijgen. De chauffeur zeide, dat hij nu hersteld was, en dat ze dan weer door konden rijden. Zij hadden er precies 12 uur gestaan. Later hoorden wij, dat hij er nog 12 uur langer gestaan had.

Wij moesten verder.

Daar was weer zoo'n eenzame bergpost, de nederzetting van den heer van Dijk. Ook daar weer een eenzame vrouw, nu haar man op reis was. Zestig K.M. aan beide zijden verwijderd van de dichtsbijzijnde Europeanen.

Wij moeten eerbied hebben voor die Zendingsvrouwen, die in die groote eenzaamheid achterblijven, als haar man op reis is. En hoe vaak moet hij niet weg, soms voor eenige weken achter elkaar? Dan zitten zij daar, nacht en dag alleen, alleen. Wat een volhardingsvermogen eischt dat niet! Te meer als de kinderen in Holland zijn, om daar op school te gaan. De moeder van een groot gezin zit dan toch nog vele dagen van haar leven, alsof zij alleen was op de wereld, te midden van een onbeschaafde omgeving.

Eindelijk om twee uur waren wij thuis, na bijna 7 uur rijden. Ook daar waren drie eenzame vrouwen, maar zij wonen daar met hun drieën dicht bij elkander, al is het ook stil en eenzaam. De kleine zieke begon iets op te knappen.

En nu heb ik nog niet gesproken van Oost Soemba, waar ook Mevrouw Goossens eenzaam woont met haar gezin op 60 K.M. afstand van de andere Europeanen, als haar man op reis is. En dat in het heete klimaat van de kust.

En dat niet, een of twee maanden, maar jaar op jaar. De reeds ontslapen Mevrouw de Bruyn vertelde eens, dat zij geen 7 jaar een andere Europeesche vrouw had ontmoet.

Het is heusch geen weelde, als de Zendingsgezinnen eens in de zeven jaar met verlof naar Holland mogen komen.

P. J. LAMBOOIJ,

De ontwikkeling van den Medischen dienst te Pajeti.

Sinds tal van jaren heeft Pajeti een klein zendingsziekenhuis. Er is geen missionair arts aan dit ziekenhuis verbonden, die als directeur aan het hoofd staat. Het staat onder de leiding van den hoofdverpleger Br. D. H. Krijger. Met zeer bescheiden middelen is het ziekenhuis te Pajeti geëxploiteerd. Toch heeft het zich ontwikkeld tot een inrichting van beteekenis en doet het uitnemend werk in den dienst der zending.

Van de uitbreiding, die dit ziekenhuis en zijn arbeid in den loop der twintig jaar ontving, vonden we onderstaand overzicht, dat we gaarne even doorgeven aan de lezers van het Zendingsblad.

Overzicht van het Ziekenhuis te Pajeti over de jaren 1915—1935.

Over het jaar	1915	1920	1925	1930	1935	
Aantal bedden .	10	48	48	48	48	2 reserve
Opgenomen patienten per jaar	84	512	698	778	1022	
Verpleegdagen per jaar	1341	16536	18481	15582	17217	
Gemiddeld per dag	3	46	51	42	47	
Poliklin. nieuw ingeschreven .	730	3210	3368	2847	6287	
Per jaar behandeld op de polikliniek . .	8231	30002	19780	21494	21897	
Gemiddeld per dag	26	82	64	71	73	
Neo Salversan inj. voor Frambosia . .	—	—	1000	1050	2070	
Verlossingen in het ziekenhuis	—	6	3	16	27	
Buiten het ziekenhuis bij verlossingen geholpen . . .	—	—	—	5	8	
Operaties in het ziekenhuis . .	—	2	—	5	22	

Deze cijfers spreken voor zich zelf.

W. B.

Het zevental collectantjes te Tweede Exloermond.

De Kerk te Tweede Exloermond ligt wat achteraf, in een veenkolonie. Maar zij leeft wel mee, althans

wat de zending betreft. Zij heeft een zevenstal collectantjes, waarvan men ons veel goeds vertelde. Deze meisjes zijn ijverig. Zij gaan elke week door de

Het zevenstal collectantjes te Tweede Exloërmond.

Gemeente om bijdragen voor de zending op te halen. En zij werken met trouw en volharding en niet zonder verheugend resultaat. Men stelt er prijs op het eens te zeggen, dat men over het werk dezer meisjes bijzonder tevreden is.

W. B.

Zending Zeeland Noord Brabant en Limburg

Mooi werk in Magelang.

Te weinig heeft de zending onzer kerken tot nu toe voor haar arbeid in den hoofddienst gebruik gemaakt van vrouwelijke krachten. Maar er komt verandering. Op onderscheidene terreinen gebruikt men reeds dames in zendingsdienst. Hoe mooi dit werk is blijkt uit een brief van Mej. Baarbe, die zonder zelf eenig honorarium te genieten zich geeft voor het werk te Magelang.

Wij laten hieronder den brief volgen, dien zij naar Holland schreef.

W. B.

Magelang, 30 November '36.

Van de eerste vier maanden mijner werkzaamheid in dienst der Zending ontving U bereids een verslag, t.w. van de maanden April, Mei, Juni en Juli dezes jaars.

Hierbij doe ik U enkele mededeelingen over het tweede vier-tal maanden, waarin het mij gegeven werd te arbeiden.

Zooals U bekend is, zijn mij twee Javaansche medewerksters toegevoegd in den dienst der Evangelieverkondiging onder vrouwen en meisjes. Zij beiden hebben een korten cursus gevolgd aan de Theologische school in Djokja, en wonen nu met mij samen. Ik heb het van groot belang geacht voor den arbeid,

dat mijn medewerksters en ik dagelijks van gedachten konden wisselen ten opzichte van het werk, dat ons allen nog zoo nieuw is. Van daar dat ik een huis van behoorlijke afmetingen heb gehuurd, waarin wij allen tezamen onderdak vinden. Wij kunnen nu samen plannen maken voor den arbeid, samen de kansen bespreken die ons gegeven zijn, elkander verslag doen van genoten zegeningen, elkander sterken bij ondervonden tegenstand, gezamenlijk de nooden van onze in duisternis levende zusters in het gebed opdragen. Wij danken God, dat Hij het zoo geleid heeft, dat wij ook daadwerkelijk dien steun aan elkaar mogen hebben.

Mijn eene Javaansche medewerkster, Mej. Soetirah, werkt in de vrouwenzalen van het Zendingsziekenhuis. Zij zit bij de bedden, onderhoudt zich met de zieken, leest uit den Bijbel en bidt met hen. Ze heeft ook af en toe een korte Andacht op de zaal. Vooral de patiënten, die in het ziekenhuis reeds belangstelling toonden, worden, nadat ze uit het ziekenhuis ontslagen zijn, door Mej. Soetirah in het oog gehouden, en later in hun eigen huizen bezocht. Wanneer tenminste de afstand het eenigszins toelaat, want de patienten van het Zendingsziekenhuis komen soms van heel ver. Laat de gelegenheid van vervoer het niet toe, dan worden hun namen opgegeven aan den goeroe Indjil, in wiens ressort zij woonachtig zijn. Het is voor ons een gedachte die voldoening wekt, dat het uitgestrooide zaad nu wel bevochtigd kan worden en zoo den wasdom mag ontvangen, dien God er voor voorzien heeft.

Mijn andere medewerkster zoekt contact met de vrouwen door aanbieding van lectuur, en door huisbezoek. Zij heeft na enkele maanden van werken in een der stadswijken reeds een kleine bijbelkring kunnen vormen van belangstellende vrouwen. Wij zijn daar den Heere heel dankbaar voor.

Mijn beide medewerksters zijn vrouwen, die zich overgegeven hebben tot den dienst des Heeren. Zij zijn, hoewel zeer verschillend in aanleg en ontwikkeling, beiden vol toewijding voor den arbeid. Ook de meer begaafde is tevreden met het kleine salaris, dat de Zending haar geeft. f 10.— in de maand, waarvan zij mij f 4.— aan kostgeld betaalt).

Op allerlei manieren zoeken wij aanraking met de bevolking.

Al werkt de Zending hier in Kedoe reeds bijna vijf en twintig jaar, toch zijn het nog slechts de enkelingen, die het Evangelie hebben aangenomen. In vergelijking met de honderdduizenden, die hun eigen godsdienst vasthouden en daar zelfs nog in toenemen, mee als reactie op de activiteit der Zendingsarbeiders.

Van „neutralen” kant is er een vereeniging opgericht, die zich ten doel stelt, arme dessavrouwen en -meisjes kosteloos naai- en kniponderwijs te verschaffen en alzoo bij te dragen tot betere economische verhoudingen in de dessa. De meeste vrouwen laten tot nog toe hun bovenkleeding naaien, omdat ze nooit school gegaan hebben en de naaikunst niet machtig zijn. Vele dessavrouwen kunnen geen naald vasthouden. Het geld, dat ze uitgeven voor het doen naaien van haar baadjes, en voor de kledingstukken voor haar mannen en kinderen, konden ze op meer economische wijze aanwenden in haar eenvoudige huishouding, b.v. voor betere voeding. Het plan van

die „neutrale” vereniging kan aanvankelijk geslaagd heeten, al zijn er nog maar een twintigtal van die cursussen op geheel Java.

God heeft ons de gedachte gegeven, een dergelijk plan uit te werken in Zendingsgeest. We konden dan bij het materiele doel, dat we ons stelden, ook het Evangelie een kans geven in de kampongs en dessa's, waar we zoo'n cursus oprichtten. Drie dingen zouden ons daartoe noodig zijn, zoo stelden we ons voor:

- 1o. een geschikte Javaansche leidster voor die cursussen;
- 2o. een behoorlijk aantal leerlingen;
- 3o. en de noodige gelden.

Als we nu terug zien op wat God in betrekking tot dit plan in de maanden Augustus tot November heeft gegeven, dan vervult dankbaarheid ons hart. We kregen een leidster, die den Heere wil dienen in dezen tak van Zendingsarbeid. We mochten in het geheel acht cursussen oprichten, vier binnen de stadsgemeente Magelang en vier in de omliggende dessa's. Het leerlingenaantal overtrof onze verwachtingen; in het geheel bedraagt het nu reeds 200. Soms verwachtten we een 5-tal meisjes — en kwamen er tot onze verbazing meer dan 30 opzetten, zoodat de leidster met de handen in het haar zat, want ze had maar werk voor 20 bij zich. Wat de financiëring van het plan betreft: ik zelve kan mij uit mijn eigen middelen nog veroorloven het salaris van de leidster te bekostigen. Waar deze leidster ook in allerlei vertaal-arbeid voor mij bezig is en het aantal cursussen zich zoo ongedacht uitbreidde, achtten Ds. Merkelijn en ik het zeer gewenscht een tweede leidster aan te stellen op een salaris van f12.— in de maand. Dat is ook geschied. Zooveel mogelijk laten we de leerlingen iets bijdragen in de kosten van het materiaal, al is het maar 1 cent, 2½ cent of 5 cent in de maand. In Grabag hebben wij Chineesche meisjes. Die kunnen wel 5 cent bijdragen.

Het geld voor het materiaal wordt echter grootendeels gevonden uit de intekeningen op de zoogenaamde „kwartjeslijst”. We laten n.l. iedere maand

een lijst circuleeren onder de Hollandsche Christenvrouwen in Magelang; ook enkele Chineesche en Javaansche doen er aan mee. We hebben een 45-tal namen op die lijst mogen zetten van zusters, die ons werk iedere maand met een kwartje willen steunen. Het is een uitgave, die zij zelve haast niet voelen; maar door de velen die helpen, wordt alles tezamen toch nog een bedrag, waaruit ik voorloopig de onkosten van den naaicursus bestrijden kan.

Van die 200 vrouwen en meisjes heeft zeker de helft nog nooit van het Evangelie gehoord.

We hebben cursussen in: Patèn, Bogeman, Menowo, Tidar — binnen de stadsgemeente: Blondo, Tempoe-ran, Grabak, Nambangan — in de omgeving van de stad.

Met de meeste hoogachting,

Uw dw.,

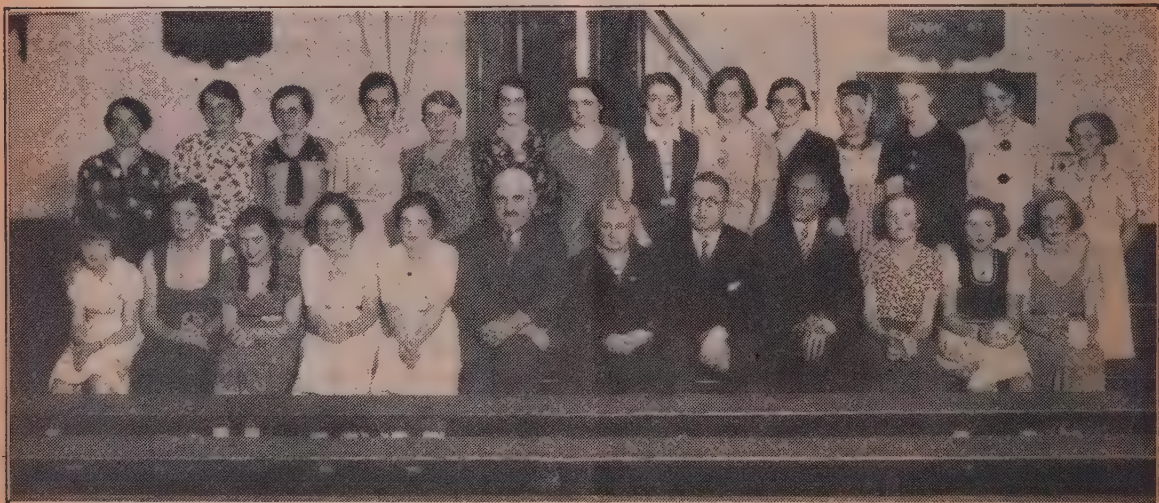
C. BAARSE.

De Zendingscommissie te Middelburg met de jonge dames, die haar helpen.

Deze foto laat ons zien een gedeelte van de werkers en werksters voor de Zending in Middelburg. Middelburg is zendende kerk. Heeft niet alleen als kerk in de classis 28 % van de totale classicale bijdrage op te brengen, maar bovendien heeft het de zorg voor de loopende zaken. Daartoe bestaat naast de zendingscommissie een zendingscomité. Dit alles brengt mee dat Middelburg's gemeente zendingsvreugde maar ook zendingzorgen kent. Met liefde echter geeft de zendingscommissie met de trouwe helpsters, die zeer haar best doen, zich aan dien arbeid.

En het werk gaat niet ongezegd.

W. B.

Zendingcommissie Middelburg.

Zending Noord-Holland.

Sanatorium „Pakem”.

Men zond ons nog een foto van het Christelijk Sanatorium voor t.b.c.lijdens te Pakem. Gelijik men weet is dit het eerste Christ. Sanatorium voor deze lijdens in Ned.-Indië. Het gaat uit van het Petronella-hospitaal te Djokja. Het is daarvan een afdee-

De tarieven (per dag) zijn als volgt:

	1ste klasse	2de klasse	3de klasse	4de klasse
1ste maand	f 2.50	f 1.50	f 1.—	f 0.75
2—3 maand	f 2.25	f 1.30	f 0.90	f 0.65
4—5 maand	f 2.—	f 1.10	f 0.80	f 0.55
6—7 maand	f 1.75	f 1.—	f 0.70	f 0.45
volgende maanden	f 1.50	f 0.80	f 0.60	f 0.35

Iedere patiënt moet bij opname f 25.— waarborg-

Sanatorium „Pakem”.

ling en is dus geheel een zendingsinrichting. Het is het vorige jaar geopend en nu reeds voor een groot deel bezet.

Het ligt op eenigen afstand van het Petronella Hospitaal, tegen de helling van den beruchten vulkaan Merapi, die gedurig in werking is. Maar dit levert toch geen gevaar voor het sanatorium. De uitbarstingen zijn steeds aan een geheel andere zijde van dit geweldig berggevaarte.

Op de foto, die ons een kijk geeft op het terrein van het sanatorium, ziet men op den achtergrond de top van den Merapi en de rookwolken, die uit den krater opstijgen.

Het prachtig gelegen terrein van het sanatorium wordt door deskundigen geroemd als zeer geschikt voor het doel. Alle patiënten moeten een bedrag betalen voor hun verblijf in deze inrichting.

som storten, die bij ontslag wordt terugbetaald. Bij vertrek zonder toestemming van den behandelenden geneesheer is deze som verbeurd.

Dekens, lakens, kussensloopen en handdoeken worden door de inrichting verstrekt. De patiënt draagt zijn eigen kleeding.

Vermoedelijk zal nog in den loop van dit jaar het sanatorium een beduidende uitbreiding ontvangen. Het biedt thans plaats voor 24 mannen en 24 vrouwen. Enkele weken geleden waren er reeds 33 plaatsen bezet, 21 op de mannenafdeeling en 12 op de vrouwenafdeeling. Bovendien was de directeur nog over de opname van eenige patiënten in correspondentie. Het mannenpaviljoen is nu feitelijk geheel bezet.

Het is natuurlijk zeer ongewenscht patiënten te moeten afwijzen omdat er geen plaats meer is. De

directeur Dr. K. P. Groot heeft daarom voorgesteld reeds nu tot uitbreiding over te gaan door den bijbouw van een tweede mannenafdeeling met 46 bedden. Als die uitbreiding gereed is, zal het sanatorium 94 patiënten kunnen bergen. Bovendien is het de bedoeling tegelijk een nieuwe woning te bouwen voor den Javaanschen hoofdverpleger en voor het internaat der in het sanatorium werkende Javaansche

dingsvereniging, die nuttig werk voor de zending doet.

Zij staat onder de leiding van de dames-Mej. J. H. Klukkert en W. Pauw.

Elke maand vergadert de vereeniging in het Kerkgebouw, waarbij steeds van de zending verteld wordt, waardoor de liefde voor de zending bij de kinderen wordt gewekt en gesterkt. De vereeniging telt onge-

Kinderzendingenvereniging Amsterdam Noord.

verplegers. De bestaande woning zal dan bestemd worden voor de Europeesche hoofdverpleegster, die de leiding van alles heeft met hare Javaansche verpleegsters. Dr. Groot schat, dat deze uitbreiding omstreeks f 18000 zal kosten. Hij oordeelt, dat deze kosten uit de geldmiddelen in Indië kunnen worden gedekt zonder dat hiervoor uit Holland geld zal behoeven gezonden te worden.

Het nieuwe paviljoen zal geheel bestemd worden voor opname van patiënten uit de beide laagste betalingsklassen. In het bestaande paviljoen zullen dan worden opgenomen de patiënten uit de hoogste betalingsklassen. De directeur stelt zich voor bij de bestaande klassen nog een hogere betalingsklasse in te voeren, waar het verpleggeld dan wellicht f 4,— per dag zal bedragen. Uit gevoerde correspondentie's is gebleken, dat er uit welgestelde kringen eenige vraag is naar een hogere klas. En het is gewenscht dat ook daaraan kan worden voldaan.

Met het sanatorium gaat het dus zeer naar wensch. De Heere zegent ook dezen tak van zendingsarbeid in rijke mate. En uit zendingsoogpunt gezien is deze arbeid van groote beteekenis.

W. B.

De Kinderzendingenvereniging te Amsterdam-Noord.

De Kerk te Amsterdam Noord — van ouds Buiksloot — heeft sinds jaren een bloeiende kinderzen-

veer 60 leden, dus veel meer, dan deze foto laat zien.

De oudste jongens en meisjes gaan elke week door de Gemeente en halen met hun zendingsbusjes elk jaar een flink bedrag voor de zending bijeen, dat natuurlijk aan den Kerkeraad wordt afgedragen voor het werk te Djokja.

W. B.

Zending onder de Chineezzen in ons land.

Bij ons werk onder de Chineezzen, hebben wij niet alleen met volwassenen, maar ook met kinderen te doen, want vele Chineezzen zijn gehuwd.

De arbeid onder die vrouwen van verschillende nationaliteit en onder de kinderen, die allen in Nederland geboren zijn, wordt niet gedrukt door de moeilijkheden van de taal of dat hun leven zoo geheel buiten de Nederlandsche of Europeesche sfeer is.

Hoe lang duurt het vaak, eer wij de ziel van den Oosterling behoorlijk geraakt hebben. Onbehoorlijk gebeurt het, helaas, door ons volk meer dan eens en al lacht de Chinees dan met zijn breeden lach, uit angst of uit aangeboren beleefdheid: hij ondergaat en bewaart de hardheid van die behandeling.

Nu de politie zich bemoeit om Chineezzen naar Engeland en vandaar naar hun vaderland te verschepen, openbaren sommigen zich wel over hun verblijf in ons land.

Treffend was het, dat eenigen, die geregeld onze samenkomsten bijwoonden, zeiden: „Nederlanders

verkeerd, Chineezzen ook verkeerd, Jezus alleen goed". Als het levende zaad des Woords maar in de harten gevallen is, als in een toebereiden bodem, dan mogen ze gezonden worden, naar welk land ook, dan gaat dat zaad toch niet verloren.

Van het werk zegt Ds. Pieron ons weer wat in een kort verslag over de Kerstfeestvieringen, die al tot zes gestegen waren.

De verspreiding der Chineezzen in ons land geeft onzen Missionaris steeds meer werk, maar „kringen" openen zich gemakkelijker dan de massa.

Bij vernieuwing durven wij om Uw gebed vragen voor het werk waaraan Ds. Pieron en Ds. Verkuijl zich gegeven hebben. Van het werk van Ds. Verkuijl zou veel te zeggen zijn, maar het is beter om dat niet te doen. Wij dienen de belangen door te zwijgen.

Ds. Pieron heeft in de maanden Febr.—April nog eenige avonden beschikbaar om te komen spreken over het werk voor een collecte.

Ds. Popma zal gaarna weer kleine en groote bijdragen ontvangen.

V.

Kort verslag der Kerstfeestviering met Chineezzen.

Konden we verleden jaar omstreeks dezen tijd U iets vertellen over twee Kerstfeestvieringen met de Chineezzen in ons vaderland, n.l. te Katendrecht en te Utrecht, ditmaal mogen we met groote dankbaarheid terugzien op 6 bijeenkomsten in 5 verschillende plaatsen, waarop we aan deze „vreemdelingen binnen onze poorten" het Evangelie van den geboren Koning mochten verkondigen.

Te Katendrecht hebben we in ons eigen zaaltje 2 bijeenkomsten het Kerstfeest gevierd. In de eerste bijeenkomst met de Chineesche halfbloedjes van onze Zondagschool en hun moeders, in de tweede met de Chineesche volwassenen aan een feestelijken maaltijd. Te Utrecht, Eindhoven en Amsterdam zijn de Chineezzen genoodigd tot gezellige bijeenkomsten. We hebben daar niet alleen verteld van de liefde van Hem, die arm is geworden om zondaren rijk te maken, maar ook getracht iets van Zijn barmhartigheid te toonen in een uitdeeling van nuttige geschenken en een royale tractatie.

Zeer eigenaardig is het Kerstfeest met de Chineezzen van Dordrecht gevierd. Evenals te Katendrecht aan een feestelijken maaltijd, maar hier niet op Hollandsch terrein, maar in het ruime winkelhuis van één der Chineezzen zelf.

Op kosten van de Dordtsche Commissie is daar een uitnemend Chineesch diner aangericht, waar bijna alle Dordtsche Chineezzen en zelfs eenige uit Breda hebben aangezeten.

U zult begrijpen, dat er bij deze 6 vieringen zich allerlei kleinere en grootere moeilijkheden voordeden. Maar die waren er om met Gods hulp overwonnen te worden. Met Chineesche convocaties, die we in de verschillende plaatsen in de Chineesche verblijven hadden aangeplakt, zijn deze bijeenkomsten bekend gemaakt. Maar zelfs dit middel waarborgde ons geen talrijke opkomst. Nee, je moest nog meermalen persoonlijk gaan uitnoodigen, uitduiden waar het zaaltje zich bevond, nogmaals aan den datum herinneren en dikwijls nog den avond zelf de gasten gaan afhalen of tegemoet loopen, omdat ze anders nog hopeloos zouden verdwalen. Dit was vooral het geval in de plaatsen, waar we dit keer een eerste poging gewaagd

hebben. In Amsterdam moesten we ons opstellen op de kruispunten der wegen om al onze gasten veilig binnen te loodsen. Te Eindhoven ben ik met een heel gevolg van eerbiedig achter me aan loopende Chineezzen van hun verblijf naar „Rehoboth" getogen. Een ander is met een Chineesch briefje een andere cub gaan afhalen. En ook hij kwam met zijn glimlachend gevolg aan op de bestemde plaats.

En dan de taalmoeilijkheden! Eenige bijeenkomsten moesten in twee dialecten geleid worden. Mijn medewerker Br. Dols sprak dan in het Noord-Chineesch, ik in het Zuid-Chineesch. Andere geheel in het Noord-, weer andere geheel in Zuid-Chineesch, al naar de situatie ter plaatse.

Van al deze bijeenkomsten een verslag te geven, zult U wel niet van me verlangen. 't Kerstevangelie is verkondigd, in woord en beeld (projectielantaarn) in gezang en daad van hulpbetoon. Van dat gezang wil ik U nog iets vertellen. Meermalen hebben we daar met elkaar Hollanders en Chineezzen op dezelfde bekende wijze onze Christelijke liederen gezongen ter eere van Hem, die ons kocht met zijn bloed. Eenige malen steeg er zelfs een 3 talig gezang naar omhoog, in 't Nederlandsch, in het Noord- en in 't Zuid-Chineesch. Was het wonder, dat we toen dachten aan dat nieuwe lied, dat eens in Gods Heerlijkheid gezongen zal worden ter eere van het Lam, dat de Zijnen gekocht heeft uit alle geslacht en taal en volk en natie?

Met vriendelijken dank aan de gevers verantwoordt onze penningmeester, Ds. H. Popma, Strevelsweg 5, Rotterdam-Z., giro 92886, de volgende giften:

Opbrengsten van spreekbeurten Ds. P.: T. C. a. d. IJ. f10; te D. f9; te Linschoten f15.34 en f0.66; te R'dam Zuid f81.39 en f0.66 (voor het Kerstfeest; te 's-Gravenzande f28.38; te Abcoude f24.16; te Mijdrecht f20; J. A. B. te A. f2.50; D. J. te R. f1 (voor 4 maaltijden); Mevr. D. v. d. L. te M. f1. d. b. v. Ds. St. te R.-Z. f1; d. b. v. Ds. d. B. te R. f6; Mej. J. D. te Z. f1; d. b. v. Ds. v. A. te R.-Z. f5 (voor de maaltijden) en f0.50.

PIERON.

De Groote Onrust.

Hij droeg een goede Gereformeerde naam. In Holland had een ernstig voorgeslacht geleefd. Veel kinderen Gods van het oude stempel. Maar nu woonden al reeds twee of drie geslachten in Indië, geheel van alle godsdienst vervreemd. Zoo totaal, dat er zelfs van geen doop meer sprake was. Een Mohammedaan weet nog meer van God.

Het leven was een groote teleurstelling geweest de laatste jaren. De promotiekansen waren nihil. Het salaris was nauwelijks de helft van waar hij 15 jaar geleden mee begonnen was. Hij sputterde tegen het leven. Heel zijn leven was een en al onrust en ontevredenheid.

Een kennis gaf hem een boekje van De Zaaierbibliotheek. In de nacht las hij het, het boeide hem. Hij vroeg om meer. Hij las. Hij las. We spraken met hem.

Nu is hij een kind van God geworden. God nam de afgebroken verbondslinje weer op.

Gij zijt blij met ons?

Och laat dat dan even blijken.

Th. KUIPERS.

Korte berichten.

Ds. J. Krüger.

Nogmaals wordt herinnerd, dat sinds 1 Januari l.l. Ds. J. Krüger te Castricum 1ste quaestor is van de Generale Kas der Zending van de Gereformeerde Kerken. *Alles wat voor de Generale Kas is bestemd zende men derhalve aan Ds. J. Krüger te Castricum. Zijn postrekening No. is 35811.*

Ds. C. van Nes.

D.V. zal Ds. C. van Nes, de tweede missionaire predikant van Middelburg voor Magelang, met zijn gezin 28 Mei a.s. te Genua aan boord gaan van de *Toban* van Oldenbarneveld tot vertrek naar Java.

Dr. R. Veen.

Het adres van den missionaire arts Dr. R. Veen is thans Wassenberghstraat 10a, Groningen. Om zich nog nader te bekwamen in de Röntgenologie volgt hij de lessen aan het Radiologisch Instituut. In Maart denkt hij naar Sonnevanc te gaan om zich deugdelijk op de hoogte te stellen van de sanatoriale behandeling van t.b.c.lijdens, wat hem later voor zijn werk te Djokja zeer van pas komen kan.

Mej. H. F. ten Kate.

Mej. H. F. ten Kate, die als hoofdverpleegster is verbonden aan het Zendingshospitaal te Keboemen, is met verlof in Nederland. Haar adres is: J. Schoneville, Erica (Dr.).

Ds. J. Verkuil.

Ds. J. Verkuil te Laren, die door de Kerk te Leiden is beroepen tot missionair predikant voor den arbeid onder de studeerende Oosterlingen hier te lande, zal D.V. aan het einde van Februari zijn arbeid te Laren neerleggen. Zijn bevestiging en intrede is bepaald op 14 Maart a.s.

Zijn adres vanaf begin Maart is: Oegstgeest, Frederik Hendriklaan 10.

H. Jonkman.

De heer H. Jonkman, leeraar aan de Christ. Holl. Inl. Kweekschool te Solo, is met verlof in Nederland. Hij is gaarne bereid te spreken over het Zendingsonderwijs in Indië. Zijn adres is: Haarlem, Wagenvweg 218.

J. L. Erkelens.

Deputaten vóór de Soemba-zending der Geref. Kerken hebben tot schoolopziener op Soemba, in de plaats van den heer T. van Dijk, die in 1938 zal repatriëeren, benoemd den heer J. L. Erkelens te Oegstgeest, onderwijzer aan de Chr. Opleidingsschool aan de Hooglandsche Kerkgracht te Leiden. De heer Erkelens zal worden belast met het leiding geven aan het volksonderwijs en het beheer der scholen, die vanwege deze Zending, die van de Geref. Kerken van Groningen, Drente en Overijssel uitgaat, op Soemba gesticht zijn.

Dr. Ong. Yan Hong.

Tot missionair arts voor de zending te Makassar is

benoemd Dr. Ong. Yan Hong, die deze benoeming heeft aangenomen en misschien thans reeds naar Makassar is vertrokken.

Ds. H. v. d. Brink, de zeer actieve missionaire predikant te Makassar, krijgt dus al spoedig een helper in het zendingswerk, aan wien hij het medische werk kan overdragen.

Ds. H. G. Meynen.

De Kerk te Soerabaja, waar Ds. Veenhuizen het werk in de stad en onder de verstrooiden in het geweldig gebied, waarover de verzorging van deze Kerk was opgedragen, onmogelijk nog langer alleen kon doen, heeft Ds. H. G. Meynen beroepen tot tweeden dienaar des Woords.

Ds. Meynen heeft deze roeping aangenomen en zal dus D.V. spoedig het nog kleine getal van onze predikanten in Indië versterken. Ds. Meynen denkt 5 Maart a.s. van Genua te vertrekken.

Het Christelijk Nationaal Zendingsfeest.

D.V. zal dit jaar het Christ. Nat. Zendingsfeest gehouden worden den 1en Juli op het landgoed Middachten, dat daartoe door Graaf Bentinck bereidwillig is afgestaan.

Dame voor de huishouding.

Het Petronella-Hospitaal te Djokja moet spoedig nog een dame hebben voor de huishouding.

Natuurlijk wordt daarvoor iemand gezocht, die van zessen klaar is in keuken en linnenkamer, liefst iemand, die in een groote inrichting, b.v. een ziekenhuis, in dat soort werk gediend heeft

Gedenboek van de Zending te Magelang.

Dit jaar is het 25 jaar geleden, dat de Kerk te Middelburg met de Kerken van Zeeland, N.-Brabant en Limburg den arbeid der Zending te Magelang begon. Naar wij vernemen zal er weldra voor zeer lagen prijs een bijzonder mooi gedenboek verschijnen.

Leestafel.

Overwonnen, door J. C. de Koning, bij Kok te Kampen. f 1.75, geb. f 2.25.

Een goed geschreven verhaal, dat met genoegen te lezen is, gelijk we het trouwens van dezen schrijver verwachten kunnen. Maar Harm is voor een Hollandsche jongen wel wat al te zoet.

Samuel de Knecht des Heeren, door Ds. J. Douma, bij Kok te Kampen, f 1.50, geb. f 2.25.

Een kostelijk boek. Vruucht van grondige bijbelstudie. Echt stichtelijk. Een boek om te lezen en te herlezen, want het behoudt zijn waarde.

Ds. Douma gaf het uit bij gelegenheid van zijn veertigjarige ambtsbediening en wijdde het aan de nagedachtenis zijner vrouw.

Jaarboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Nederland; bij Oosterbaan & Le Cointre, Goes. f 1.—, gecart. f 1.25.

Het jaarboek verscheen goed bij tijds. Ook ditmaal is het weer wat uitgebreider geworden. Wat zouden we vaak verlegen staan, als we deze vraagbaak voor ons kerkelijk leven moesten missen. Gerekend naar

wat het geeft, is het goedkoop.

Ofschoon het „Kerkelijk overzicht 1936”, dat minder objectief is dan we vroeger gewoon waren, de Zending stilzwijgend voorbijgaat, is in het jaarboek zelf aan de Zending een behoorlijke plaats gegeven.

De Spiegel, Christelijk Nationaal Weekblad. Uitgave Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen.

Het bekende Christelijk Nationale weekblad „*De Spiegel*” mag zich in een bijzondere belangstelling verheugen. Het aantal betalende abonnees op dit steeds inhoud-rijke en prachtig geïllustreerde blad is nu reeds ver over de 20.000. Niemand, die dit blad kent, zal dit echter verwonderen. Het is een schitterend blad.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door J. de Haan te Berlikum van de kinderen der Christ. School f25; Door S. v. d. Berg uit het Zendingbusje van de Wilh. M.U.L.O. Sch. te Voorburg f10.75; Door Th. de Ruig Jbz. van de Ned. Geref. Zend. Ver. f53.45; Van C. G. Visser te Lochem f1.27; Door R. Potze H. Chr. Sch. te Terapel Oost van de schoolkinderen f7.50; Van wijlen de Wed. Tjalling Hoekstra te Urk f5.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 26 Januari 1937.
Giro No. 32806.

Men verzocht ons mede te deelen dat door Ds. A. Schweitzer in Februari '36 van N.N. f1000 is ontvangen voor medicijnen en verbandmiddelen ten behoeve van den Med. dienst der Zending.

W. B.

Door Ds. S. v. Dijken 10 % van de ontvangsten in de Classe Harderwijk restant 3e kw. 1936 f8.25 en 4e kw. f50.75, samen f159.

J. KRÜGER,

1ste quaestor Generale Kas.

Castricum, 29 Januari '37.
Giro No. 35811.

De Zending te Makassar.

Voor de Zending te Makassar ontving ik eenige giften, waarvoor ik gaarne namens de drie samenwerkende Kerken, Soerabaja, Malang en Semarang, en ook namens Ds. van den Brink hartelijk dank zeg.

Ik ontving: P. de Z. te B. f2.50; A. R. te E. V. f5; M. W. te 's-G. f50; S. G. Sr. te E. f5; P. J. v. L. te U. f1; Ds. K. B. te L. f1; Geref. Kerk te L. f2.

Voor het medische werk te M. Door tusschenkomst van Mevr. B. te H. f13.85; J. V. te Z. f4.30; A. v. d. B. te W. f5; Zend. Comm. te W. f15; D. R. te W. f25; G. Ph. W. te W. f0.95; A. M. te W. f1; P. van 't R. te W. f2.50; K. F. te W. f0.95; Wed. B. te W. f5; H. A. v. d. H. te W. f1; A. P. te W. f1; H. B. te W. f1; I. R. te 's-G. f1; D. S. R. te 's-G. f1; A. C. M. te W. f1; N. K. te W. f0.45; C. J. B. te W. f0.45; J. H. te W. f0.45; M. A. D. H. S. te W. f0.45; J. W. H. R. te W. f0.45.

Het verblijdt ons ten zeerste zooveel giften te hebben ontvangen. Dit werk heeft Uw steun zoo zeer nodig.

Ook verblijdt het ons zeer, dat Ds. D. Pol te Rijs-oord, Ds. W. Breukelaar te Santpoort, Mr. A. J. L. van Beeck Calkoen te Den Haag, Dr. W. G. Harrensein te Santpoort, Ds. A. Ringnalda te Ermelo-Veldwijk, Ds. P. van der Spek te Den Haag, zich bereid verklaarden zitting te nemen in een comité van aanbeveling voor het zendingswerk in Makassar.

De verkoop van kalenders voor het medische werk in Makassar verliep vrij goed. De prijs was misschien voor velen een bezwaar f1.70 is voor velen in dezen tijd een heele som. Nu hebben we echter nog een restant. Graag zouden we die toch nog in Holland plaatsen en daarom besloten we de laatste exemplaren aan te bieden voor f1 franco thuis. Wie er alsnog een hebben wil, en op deze wijze het werk in Makassar wil helpen, storte dus f1 op onze giro-rekening No. 289929.

Ook voor de ontvangst van verdere giften houd ik me vriendelijk aanbevelen.

G. M. A. LAERNOES.

Vlissingen, Koudekerksche weg 59.

Kerstfeestviering Solo.

Ontvangen door K. v. d. Zendingcomm. Geref. Kerk te W. f20.

H. DE LANGE.

Den Haag, Irisstraat 37.
Postrekening No. 245952.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

12e verantwoording van 25 tot 31 December 1936.

Prov. Groningen:

J. Klok, Oude Pekela, busjes f110; id. Gebr. Schuurman f0.50; Mej. W. G. Dop, Westerlee, Chr. Sch. f5.72; O. v. d. Wal, Groningen, Zend. Comm. f480; J. Wildvank, Delfzijl, Nikk. Ger. Sch. f36.96; H. Witkop, Ter Apel, busjes f33.74; idem, coll. gift f5; idem saldo zend.bladen f6; Mej. H. F. v. d. Meulen, Sauwerd, zend.bladen en kalend. f34; Geref. Kerk, Uithuizen, coll. giften f6; Ds. W. Reinders, Overschild, kalenders f6.47; N. N. te Nietap, 104 h. ct. f0.52; O. v. d. Wal, Groningen, busjes en giften f64.70; Per F. Klaassen, Sappemeer, contrib., busjes, halve ct. f116.70; K. ter Laan, Schildwolde, Nikk. Sch. f7; idem, coll. giften f2; Geref. Kerk, 2e Exloërmond, kalenders f4.45; idem, busje L. Gnodde f7.11; idem, J. Moesker f9.35; idem, kl. Meisjesver. f10.35; A. Algra, Stadskanaal, Zend. kas f24.80; L. Boer, Winschoten, busjes f351.19; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, zend.ver. f30; K. Bosma Jr., Middelstum, Nikk. Chr. Sch. f11.52; A. Kaspers, Winsum Gr., zend. comm. f80; id. N. N. gift f1; id. H. Korf f0.28; H. Kuipers, Nieuwe Pekela, busjes f70; J. A. Roukema, Harkstede, Nikk Chr. Sch. f11.65; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll. giften f11; N. Zevenbergen, Musselkanaal, Schoolb. f9.03; idem, andere bijdr. f132.10; Geref. Kerk, Helpman, busjes f62; id. zend.bl. f15.88; id. bijdr. etc. f219.15; R. Looyenga, Zevenhuizen, Nikk. Ewijk f10; id. kl. Zend.ver. Ewijk f5.92; id. Zend. comm. f67.58; P. Buwalda, Hornhuizen, zend. comm. f17.90; Ds. G. v. Doorn, Mussel, kalend. f7.83; id. busjes f48.65; E. Warringa, Nw. Buinen, busje f44.76; E. Stamhuis, Loppersum, kalenders f13.70; J. Wildvank, Delfzijl, busjes f120; E. Warringa, Nw. Buinen, kalenders f9.56; id. busje J. V. f6.89; Geref. Kerk, Pekelderweg, bijdr. en busjes f66.60; Geref. Kerk, Kornhorn, f10; Geref. Kerk, Leens, f120.50; Geref. Kerk, Pieterburen, busjes f12; id. zend. comm. f10; D. Boerema, Midwolde Old, school f12; id. bijdr. f15.85; W. Mulder, Sellingen, busjes f50.21; F. Lameris, Wagenborgen, kalenders f18.29½; id. nikk. School f9.60; id. school-kind. f47.76½; O. v. d. Wal, Groningen, contrib. f241.94; H. Boskma, Uithmeeden, kerkbusjes f26.18; id. zend.bl. f4.36; D. v. d. Laan, Uithuizen, kalenders f14.50; J. L. Zijlman, De Wilp, zend.bladen en kalenders f18.21; id. zend.kas f10; D. Smits, Zuidwolde Gr., dankgift f5; id. kalenders f75; J. Sterkenburg, Zoutkamp, zend. comm. f49.43; E. Stamhuis, Loppersum, gift N. N. f30; id. school m. d. B. f35; id. zend. busjes

f27.16; Geref. Kerk, Kielwindeweer, extra gift f15; Ds. H. Wiersema, Oldehove, spreekbeurt Ds. v. Dijk f17.54; Per Dr. v. d. Zanden, Gron., halve ct. f0.50; K. H. v. d. Riet, Oldekerk, busje kl. I f7.27½; W. Zijlstra, Haren, zend. comm. f138.48; id. huwel. busjes f2.50; Ds. J. J. Miedema, Gron. catech. bus f9.17½; P. Pilon Pz., Stedum, zend. vern. f21; id. schoolkind. f16; id. I. Oosterveld, h. ct. f0.50; id. M. V. Juliana f12.50; Per Ds. van 't Veer, Groningen, halve ct. f28.39.

Prov. Drenthe:

Per Ds. Drenth, schoolbusje Oosterwolde f1.11; Joh. G. W. Kuiper, Een, Nikk. School f4.35; id. saldo kalenders f7.61; id. saldo zend.bl. f7.10; B. Roosjen, Diever, busje f14; Mej. G. M. Hoogeveen, Appelscha, Chr. Sch. f6; Mej. J. H. Mulder, Meppel, extra gift f1; id. zend.bl. en kalenders f16.71; J. Barneveld, Coevorden, zend. busjes f20.83; id. zend. kalender f3.86; Ds. A. J. Noordewier, Westerbork, busje A. Kuiper, Witteveen f14.25; W. v. Veen, Beilen, kalenders f13.85; id. col. gift f1; Ds. N. v. Haerlingen, Zweeloo, coll. gift f2.50; Geref. Jongel. ver. Ruinerwold, f7.90; L. Matter, Nijeveen, zend. comm. f11.22; id. busjes f22.79; B. Koster, Nieuweroord, kerstcoll. f29.39; id. bijdragen f30.61; Geref. Kerk, Assen, coll. gift f1; Geref. Kerk, Hoogeveen, kerstcoll. f112.55; Per A. Sliemers, Nieuwlande f19.60; Per Ds. Drenth: busjes Veenhuizen f20.12; id. busjes Borger f64.87; id. kalenders Borger f9.93; id. film Borger f10.09; Ds. M. Uytendhout, Coevorden, kalend. etc. f1.58; Per Ds. A. J. Noordewier: Zond. sch. feest, Vledder f1.93; id. coll. gift Vledder f1; Geref. Kerk, Hijken, zend. comm. f60; Per B. J. Scharft, Roden, kalenders f10.73; id. schoolbusje f10; id. busjes 4e kwart. f32.58; A. Ofereins, Smilde, nag. Pinkst. coll. f1.

Prov. Overijsel:

S. Malda, Lutten, Geref. School f91; Mej. R. Fenema, Ommen, zend. comm. f100; H. A. Beukenkamp, Den Ham, Geref. Sch. f45; Geref. Kerk, Enschedé f350; J. A. v. Klaveren, Rijssen, zend. comm. f150; Per Ds. J. Visser, Oldemarkt, zend. bladen f7.50; Geref. Kerk, Avereest, busjes f138.17; L. Oosterhof, Daarle, busjes f56.66; A. J. P. ten Hoopen, Haaksbergen, gift N. N. f1.50; H. J. Aanstoot, Holten, busjes Chr. Sch. f60; H. Munneke, Ommen, f25; W. F. Eugster, Hengelo, 2 busjes f3.60; id. bijdr. 4e kwart. f61.66; P. Yspeert, Vollenhove, kerkbusjes f5.84; Zend. Comm. Wierden, bladen en kalend. f50.88; D. Visserman, Blokzijl, Zond. sch. ver. f8.23; S. Malda, Lutten f40; J. Olthoff, Hardenberg, kerstcoll. f187.80; D. de Vries, Steenwijk, zend. comm. f42; T. Oegema, Dedemsvaart, zend. comm. f116; J. Olthoff, Hardenberg, zend. ver. f125; W. Tempelman, Mariëenberg, zend. comm. f42.91; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje Elis. Posthumus f12; Per Ds. Broek Roelofs, busjes Lemele f33.38; id. voor Dalfsen f47.70; D. P. Bierma, Bruchterveld, bijdragen f38; B. v. Marle, Nieuwleusen, gift N. N. f5; Geref. Kerk, Dalfsen, f12.03; id. id. busjes f97.93; J. Smeenk-Knap, Blokzijl, 1/3 opr. bazar v. d. Geref. Meisjesver. f51.50; Jongel. en Meisjesver. Dalfsen, coll. jaarfeest f10; Geref. Kerk, Avereest, coll. Chr. School Balkbrug f3.40; Geref. Kerk, Blokzijl, f34.23; G. Sloot, Kampen, Jonge Garde f95.53; id. huisbusjes f38.63; id. zend. bladen en kalenders f56.75; J. Odding, Oldenzaal, busje Bron-Gringuis f18.49½; id. busje Moes Odding f14.42½; id. restant kalenders f16.08; Geref. Kerk, Borne, gift f10; Geref. Kerk, Heemse, bijdragen f188.21; id. kl. Meisjesver. f6.39; id. Nikk. Chr. School f24.97; id. Meisjesver. f12.98; Geref. Kerk, Onnen, tweemaandel. contr. f42.35.

Soembaweken Groningen:

Nieuwe Pekela f20.28; Grijskerk, nag. f3; Aduard f178.74; Overschild f75.75; Zuidbroek f27.01; Schildwolde f190; 2e Exloërmond f128.57; Stadskanaal f150.84; Westerlee f35.16; Winschoten f89.06; Mussel f26.16; Nieuw Buinen f39.89; Kornhorn f38.25; Grootegast f249.79; Ennatil f67.65; Meeden f25.01.

Soembaweken Drenthe:

Gees f25; Emmen f186.80; Nieuwlande f89.55; Klazinaveen f65.46; Emmercompascum f75; Ruinerwold f109.25; Veenhuizen f16.91; Borger f87; id. nagift f10; Nieuwleusen f21.53.

Soembaweken Overijsel:

Oldenzaal f44.50; Daarle f52.55; Haaksbergen, plus nagift f13.80; Staphorst f8.75; Goor f29.45; Rouveen f164.45; Almelo f405; Dedemsvaart f194.05; Lutten f57.50; Glanerbrug f25.02; Zwolle, gedeeltel. f300; Bergenheim f29; Daarlerveen f20.03; St. Jansklooster f68.09; Vroomshoop f70; Lemele f34.98; Borne f24.25; Onnen 44; Oldenzaal, nagift f1.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Ulrum f48.37; Baflo f64.05; Wildervank f61.70; Zevenhuizen Gr. f61.83; Stadskanaal f74.36; Mussel f12.91; Hornhuizen f12.27; Pekelderweg f20.20; Midwolde Old f46.15; Delfzijl f97.71; Kommerzijl f9.95; Leens f42.38; 't Zandt f40.08; Groningen f566.85.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Hoogersmilde f11.61; Roden f21.18; Een f7.60; Mepel f143.18; Sleen f24.70; Nijeveen f23.84; Coevorden f47.58; Diever f27.70; Vledder f10.56.

2e Algemeene Collecte Overijsel:

Deventer f61.91; Den Ham f93; Daarle f31.24; Bruchterveld f20.—; Hengelo f47.—; Vollenhove f27.53; Glanerbrug f17.08 Steenwijk f48.—; Mariëenberg f34.54; Kamperven f5.63; Avereest f34.54; Kampen f186.15; Lemele f18.54.

Diverse ontvangsten:

Eerste uitkeering Legaat wijlen Mevr. de Groot-Panman f500.—; Geref. Kerk, Wieringerwerf, gift f2.—; per Mej. Visser, Groningen, Zending-Soembaliederen f15.50; verkocht theelood en zilverpapier f11.30.

Totaal 12e verantwoording . . . . . f 12.908.19
1e tot en met 11e verantwoording . . . . . f 74.611.86½

Totaal tot op heden . . . . . f 87.520.05½

Ik moge het jaar 1936 besluiten met een woord van hartelijken dank voor de medewerking, die ik bij de vervulling van mijn taak als Quaestor heb mogen ondervinden. Eveneens hartelijk dank voor de toezending van het bovenstaande. Er werd, zooals onze meelevende broeders en zusters uit de verantwoordingen zullen hebben bemerkt, f 8600.— minder ontvangen dan in 1935. Laten wij allen doen wat in ons vermogen is, om onder den zegen des Heeren deze schade in het thans begonnen jaar in te halen, opdat Deputaten niet genoopt worden door geldnood, zeer tot schade van den voortgang van het heerlijk werk op Soemba, een deel van den arbeid stop te zetten. Niemand onzer onttreke zich aan de verantwoordelijkheid daarvoor. Met aanbeveling voor 1937.

JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, Januari 1937.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 1sten dag van de maand, waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD: Jezus stierf ook voor de Heidenen. — Van Zendingsaan-
gelegenheden: Deelneming aan de komende Wereld-Zendingscon-
ferentie; Slechte bezorging van het Zendingsblad; Zending van de
Geref. Kerk te Leiden: Ds. J. Verkuyl. — Zending Groningen, Drenthe,
Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba No. 28;
Verslag van de Vervolgschool; Kort verslag van de vergadering der
Soemba-deputaten. — Zending Friesland: De Zendingscommissie te
Ee; Statistiek Wonosobo. — Zending Utrecht, Gelderland: De eerste
vruchten van de Huishoudschool; De Zendingscommissie te Ermelo.
Zending Noord-Holland: Een dame van de Huishouding van het
Petronella-hospitaal; Uitbreiding van het Sanatorium te Pakem. —
Zending Zuid-Holland Noord: Het werk te Solo; Ds. E. de Jong; Ds.
H. G. Meynen. — Zending Zeeland, Noord-Brabant, Limburg: Het ge-
denkboek; Brief van Mej. Baarbé; G. Vermeulen te Sliedrecht; H. W.
Polet; Van andere Zendingen: De zending in Abessynië; De zending
in Korea; Opleving in Siam; Van den Islam; Tsjiang Kai-Sjek; Een
merkwaardige tempel; Bijbelgenootschap in Ned. Indië; Canada.
Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

JEZUS STIERF OOK VOOR DE HEIDENEN.

Joh. 11 : 52: en niet alleen voor dat volk, maar opdat Hij ook de Kinderen Gods, die verstrooid waren, tot één zou vergaderen.

Nog een paar weken, en de Paasch-psalmen van Christus' Kerk zullen weer jubelen van leven en vrede, in de zekerheid des geloofs, dat eens toch die volle vrucht van Jezus' sterven zal rijpen voor deze arme wereld vol onrust en verwarring en ellende en dood.

Kajafas, de hogepriester in Jeruzalem in het jaar, waarin Jezus werd overgeleverd tot den kruisdood, heeft daarvan geprofeteerd; ofschoon hij het zich niet bewust was, dat de Heilige Geest hem gebruikte om Zijn openbaringslicht te laten vallen over het vreeselijk donkere kruis op Golgotha.

Ja, het was nut, dat één mensch voor het volk stierf en het geheele volk niet verloren ging (vs. 50). Jezus' sterven moest dienen om Zijn volk te behouden.

Niet in dien oppervlakkig-uitwendigen zin, waarin die goddelooze hogepriester het bedoelde, die tegen alle recht in den mensch Christus Jezus maar opofferen wilde, opdat het Joodsche volk niet in ijdel en strijd voor zijn Christus-Koning door de Romeinsche legioenen verslagen en vernietigd zou worden. Ook Kajafas verstond niets van de schaduwwachtige beteekenis van Israel, dat nu zijn roeping vervuld had; noch van de geestelijke aard van het Koninkrijk Gods, dat in Christus op aarde was gekomen.

Maar de Geest der profetie getuigde door Kajafas' mond van de rijke waarde van Jezus' sterven voor de wereld.

Hij zou sterven voor Israel, zoodat dit volk niet sterven zou, hoezeer het door zijn zonden den dood had verdiend. De straf zijner zonden wordt voltrokken aan zijn Borg; en voor Israel is daardoor vergeving van zonden en redding ten eeuwigen leven.

Maar de profetie, die de Heilige Geest geeft in het woord van den hogepriester, heeft breder strekking. Zij kan niet blijven bij het schaduwbeeld, maar moet spreken van de werkelijkheid: zij moet van het vleeschelijk Israel komen tot het geestelijk Israel, het volk der uitverkorenen Gods, dat niet slechts uit Abrahams geslacht vergaderd wordt, maar uit alle in Abrahams zaad gezegende geslachten der volkeren.

Daarom kan de beteekenis van Jezus' sterven niet opgaan in die plaatsvervangende voor (de uitverkorenen uit) Israel.

Maar Jezus sterft ook voor de kinderen Gods, die verstrooid waren, verstrooid in de wereld

der heidenen: opdat ook deze tot één zouden vergaderd worden.

Er zijn kinderen Gods in de heidenlanden, verloren zonen en dochteren, die de Vader naar Zijn eeuwigen heilsraad heeft gekend en heeft liefgehad, hoewel ze Hem niet kenden en naar Hem niet vraagden. In rechtvaardige vergelding van hun boos verzet tegen de veroordeelende stem van hun geweten zouden ze in eeuwigen dood zijn weggestorven en verloren gegaan met de andere heidenen bij den zwijnen-draf van afgoderij en ongerechtigheid.

Maar Jezus stierf ook voor hen; Hij liet hun doodvonnis aan zich voltrekken.

Opdat Hij ook die kinderen Gods tot één zou vergaderen. Zij zullen, als vrucht van Zijn plaatsbekleedend sterven, uit den dood worden gered en van de zonde worden verlost; en uit de verstrooiing in de heidenwereld vereenigd worden met al Gods kinderen in het huis des Vaders.

Dat is de volle vrucht van Jezus' sterven: alle de uitverkorenen als kinderen Gods vereenigd in Christus' kerk, om eeuwig het leven te genieten in de zalige liefde des Vaders en in heilige wederliefde tot Hem.

De lijdensweken met hun indringende prediking van den stervenden Heiland en Borg, willen daarom ook bij ons verlevendigen de hoop op die heerlijkheid, dat ook de verstrooide kinderen Gods uit de heidenlanden tot één vergaderd zullen zijn;

en dus verlevendigen den ijver der Zending, waardoor wij in de belijdenis dier hoop mogen medewerken, om die kinderen Gods, die verstrooid zijn, te brengen naar het kruis, waaraan Jezus voor hen stierf, en alzoo naar het Vaderhuis, waar het feestmaal op hen wacht.

N. A'dam.

N. DUURSEMA.

Van Zendingsaangelegenheden.

Deelneming aan de komende Wereld-Zendings-Conferentie te Hangchou.

Zooals algemeen bekend is, zal er D.V. in 1938 een wereld-zendingsconferentie gehouden worden te Hangchou in China. Reeds hebben we in het Zendingsblad van December '36 de hoofdthema's medegedeeld, die zullen behandeld worden.

In een enkele uittaling in de pers is gemeld dat ook de Gereformeerde Zending van Midden Java op deze conferentie vertegenwoordigd zal worden, waarbij tevens bevreemding werd uitgesproken, dat, terwijl de Gereformeerde Kerken over het algemeen bezwaar hebben tegen deelneming aan de oecumenische beweging, wel van Gereformeerde zijde zal worden

deelgenomen aan die wereldzendingconferentie.

Wellicht in het niet ondienstig hierover een enkel woord te zeggen. Natuurlijk is het daarbij allerminst ons doel de bezwaren te ontwikkelen, die van Gereformeerde zijde worden ingebracht tegen de oecumenische beweging van den laatsten tijd. Wij achten dit, na al wat daarover geschreven is, geheel overbodig. Maar wel willen we even herinneren welk standpunt door de Zending onzer Kerken is ingenomen inzake het bijwonen van Zendingconferenties.

Door de Generale Synode is te dezer zake een uitspraak gedaan te Utrecht in 1905.

Aan de Synode was de vraag voorgelegd welke gerechtslijn de deputaten der Generale Synode hebben te volgen in zake het bijwonen van conferenties.

De rapporterende Commissie der Synode sprak als haar oordeel uit:

a. *dat in het algemeen niet gezegd kan worden, dat de deputaten geen enkele conferentie mogen bijwonen. Het kan toch voorkomen, dat op de eene of andere conferentie zaken besproken worden, waarbij ook de Gereformeerde Kerken wel belang hebben.*

b. *dat echter ook niet gezegd kan worden, dat de deputaten nu maar alle conferenties, zonder eenig onderscheid, zullen kunnen gaan bijwonen omdat mogelijk is, dat een of andere conferentie samenkwam op een verkeerden grondslag.*

c. *dat daarom wel gewenscht is, dat elk geval tot bijwoning van eene conferentie op zich zelf worde beoordeeld; en*

d. *dat men zich bij de beoordeeling van de vraag of men aan eene uitnodiging gevolg zal geven, late leiden door deze twee regelen:*

1. *Men vergewisse zich vooraf of eene conferentie bijeenkomst op den een of anderen grondslag.*

2. *Komt zij niet op een bepaalde grondslag bijeen, dan is er in het algemeen — behoudens uitzonderingen — geen bezwaar tegen bijwoning; komt zij wel op een bepaalden grondslag bijeen dan is er evenmin bezwaar tegen bijwoning, mits die grondslag niet in strijd zij met de drie Formulieren van Eenigheid".*

De Generale Synode van 1905 vereenigde zich met het oordeel harer commissie en heeft in overeenstemming met dat rapport besloten, dat het bijwonen van conferenties aan de wijsheid der deputaten voor de zending wordt overgelaten en voor eventuele bijwoning de sub 1—2 genoemde regelen vastgesteld.

Nog steeds is dit besluit van kracht. En in dit naar het ons voorkomt zeer verstandig besluit, is voor onze zending ter zake het bijwonen van conferenties den juisten weg gewezen.

In overeenstemming met dit synodaal besluit is thans reeds meer dan 30 jaar gehandeld.

Aan de Algemeene Nederlandsche Zendingconferentie is vrijwel geregeld elk jaar ook door Gereformeerden deelgenomen. In het comité voor deze conferentie, die geen confessioneelen grondslag heeft, zitten ook een paar vertegenwoordigers van de Gereformeerde zending, terwijl gewoonlijk op de conferenties ook één of meer Gereformeerde zendingsmannen een onderwerp behandelen.

De continentale Zendingconferentie, die zoo nu en dan te Bremen gehouden wordt, werd meermalen door één of meer mannen van de zending onzer kerken bijgewoond.

En evenzoo staat het met de Wereld-Zendingcon-

ferenties, die tot nu toe gehouden zijn. De eerste wereldzendingconferentie kwam in 1911 te Edinburg bijeen. Op deze conferentie waren uit de zending-deputaten aanwezig wijlen Ds. H. Dijkstra en Ds. W. B. Renkema.

En de conferentie te Jeruzalem in 1928 is bijgewoond door Dr. en Mevrouw van Andel-Rutgers uit Solo.

Wanneer in 1938 aan de komende wereldzendingconferentie te Hangchou zou worden deelgenomen door één of meer personen uit onze zending, zou dit geenszins iets nieuws wezen, of in strijd zijn met wat door de Generale Synode is bepaald. Dat zou wel zoo wezen, wanneer die conferentie zou samenkomen op een grondslag, die in strijd zou zijn met onze belijdenisschriften. Maar dat is niet het geval. Ook zou er natuurlijk een onoverkomelijk bezwaar zijn tegen het bijwonen van deze conferentie, indien daar besluiten konden worden genomen, die ook maar in eenig opzicht de daar aanwezige zendingen zouden kunnen binden. Maar ook dat is niet het geval. Elke zending blijft volkomen vrij.

Het komt ons dan ook wel gewenscht voor dat ook uit den kring onzer zending één of meer personen aan de komende zendingconferentie te Hangchou deelnemen.

Er komen daar metterdaad zeer gewichtige zaken aan de orde. Zooals we vroeger reeds mededeelden zullen, naar het voorloopig vastgestelde plan, de volgende vraagstukken worden besproken:

„Het geloof waaruit de kerk leeft"; „Het getuigenis der kerk in den evangelisatiearbeid"; „De innerlijke levenskracht der kerk"; „De houding der kerk tegenover de sociale, economische, politieke en rassenvraagstukken"; „De grootst mogelijke samenwerking tusschen de kerk en Christelijke organisaties".

Op de conferentie zal behalve bovengenoemde onderwerpen ook speciaal de ontwikkeling der „nationale" kerken in de niet-Europese landen worden besproken, daar de organisatie van speciale inheemsche kerken een probleem is waarvoor elke zendingarbeid staat.

Niemand zal ontkennen dat op deze conferentie wel zaken zullen worden behandeld, waarbij — om met de Generale Synode van 1905 te spreken — „ook de Gereformeerde Kerken wel belang hebben". Zeer stellig is het ook voor onze zending wel van belang, dat iemand uit haar arbeiderskring de conferentie bijwone, deelname aan de beraadslaging en zijn stem late hooren, vooral wanneer er principieele onderwerpen aan de orde zijn.

De deelneming aan de conferentie is echter zeer beperkt. Het is de bedoeling, dat vooral de Inheemsche Kerken er flink vertegenwoordigd zullen zijn. Te Edinburg in 1911 waren er nog slechts enkelen uit de Inlandsche Kerken aanwezig. Te Jeruzalem waren deze reeds sterker vertegenwoordigd. Te Hangchou zullen, naar het plan is, vele vertegenwoordigers uit de Inlandsche Kerken komen.

Nederland zal, naar het voorloopig plan 3 vertegenwoordigers mogen zenden. En Nederlandsch Indië 10 Inlanders en 5 zendingen.

Reeds heeft de pers enkele namen vermeld van zendingen, die zouden zijn aangewezen om naar Hangchou te gaan, waarbij ook een van onze zendingsmannen van Midden Java werd genoemd. Wij ontvingen echter nog geen officieel bericht, dat ook

onze zending in Indië een vertegenwoordiger kan zenden. Maar wij verwachten, dat dit toch wel zoo zal zijn. De vergadering van de missionaire predikanten op Midden Java heeft reeds de zaak besproken. Zij oordeelt het gewenscht, dat één onzer zendingsmannen het volgend jaar naar Hangchou gaat om aan de conferentie deel te nemen. Bij de vraag wie daaraan dan zou deelnemen, viel de keus op Ds. A. Pos, één der docenten van de Opleidingsschool te Djokja, die thans met verlof in Holland is.

Naar we vernemen is Ds. Pos wel bereid aan het verzoek van de Afzonderlijke vergadering van missionaire predikanten op Java te voldoen en de conferentie D.V. te gaan bijwonen.

Slechte bezorging van het Zendingsblad.

Gedurig bereiken ons klachten over slechte bezorging van het Zendingsblad. Sommigen klagen, dat men het blad nu eens een week of drie, vier te laat ontvangt en dan weer, dat er soms twee op elkander volgende No. tegelijk worden bezorgd. Anderen klagen, dat er soms nummers tusschen uitvallen, die men in het geheel niet krijgt.

Het spreekt van zelf, dat de redactie hieraan geen schuld heeft. Ook aan de drukkerij valt hierover niets te verwijten. Steeds wordt het blad omstreeks het midden van elke maand verzonden. Dat hapert nooit. In tal van jaren is dit althans niet gebeurd. Valt het midden van de maand op Zaterdag of Zondag dan geschiedt de verzending gewoonlijk een paar dagen later, maar toch altoos ongeveer in het midden der maand. Voor te late of onregelmatige bezorging mag dus *nimmer redactie of uitgever aansprakelijk worden gesteld*.

De schuld daarvoor ligt steeds bij wie plaatselijk met de bezorging van het blad zijn belast.

Ter besparing van verzendingskosten worden naar verreweg de meeste kerken de bestelde Zendingsbladen in een pakket tezamen verzonden aan de commissie of de personen, die de verspreiding op zich hebben genomen of daarmee belast zijn. En nu schijnt het hier en daar nog al eens te gebeuren, dat de bezorging niet geregeld, niet op tijd en niet getrouw plaats heeft.

Dat is zeer te betreuren. Wie nog eenig belang er in stelt om het blad te lezen, verliest natuurlijk alle ambitie daarvoor, als hij het blad soms drie of vier weken te laat krijgt en soms heelemaal niet ontvangt. Ook spreekt het vanzelf, dat dit de belangstelling en de liefde voor de Zending op den duur verzwakt en daardoor ook schade doet aan de inkomsten.

Omdat we over die slordige bezorging van het Zendingsblad gedurig klachten vernemen, schijnt het, dat er heel wat Kerken zijn, waar de bezorging nog al te wenschen overlaat.

Het is daarom, dat we meenden er eens een enkel woord van te moeten zeggen in het belang van de Zending.

De plaatselijke Zendingscommissies of als er die niet zijn, dan de Kerkeraden, zullen wel doen er acht op te geven of het blad wel *tijdig* en *getrouw* bezorgd wordt door wie daarmee belast zijn. Wanneer iemand te druk is of er geen zin in heeft om dit werk niet wat nauwgezetheit te doen, laat hij er dan liever van afzien en het aan anderen overgeven, dan zoo ontrouw te zijn in wat hij op zich nam.

Het komt ons voor, dat er toch in elke gemeente nog wel menschen zijn te vinden, die tijd genoeg beschikbaar hebben en ook genoeg liefde gevoelen voor de Zending, om zich met de bezorging van het Zendingsblad te belasten en dit getrouw te doen. Ons zijn plaatsen bekend, waar met loffelijke trouw het Zendingsblad steeds in alle gezinnen der Gemeente op tijd bezorgd wordt.

En de Zending wordt er mede gediend.

In de Gemeenten, die we op het oog hebben, heeft men ook niet te tobben om het bedrag bijeen te brengen, dat men voor de Zending heeft bij te dragen.

W. B.

Santpoort, 27 Februari 1937.

Zending van de Geref. Kerk te Leiden onder de hier te lande studeerende Oosterlingen.

Ds. J. Verkuijl.

Reeds gedurende twee jaar heeft Ds. Verkuijl te Laren een gedeelte van zijn tijd en kracht gewijd aan de bearbeiding van hier te lande studeerende Oosterlingen. Het was in Januari 1935 dat hij met dit werk begon.

Ook voorheen werd in onderscheidene kringen wel gevoeld hoe dringend noodig het was om onder het groot getal Inheemschen, die in Nederland studeeren en voor verreweg het grootste deel geheel vreemd zijn van het Christendom, te arbeiden met het Evangelie. Meermalen is van verschillende zijde ook wel eens wat gedaan om de studeerende Oosterlingen in aanraking te brengen met het christendom. Maar vanwege onze zending werd vroeger niets gedaan. Eindelijk ging er echter ook in onze kerken het oog voor open van hoe groote betekenis dit werk moest worden geacht.

De Generale Synode van 1933 besloot voor dit werk een behoorlijke subsidie toe te kennen uit de Generale Zendingskas, waardoor het finantieel uitvoerbaar werd dit werk flink aan te vatten.

De deputaten voor deze zending vonden Ds. Verkuijl te Laren bereid hieraan, in overleg met zijn kerkeraad, een deel van zijn tijd en kracht te wijden. En zoo is van af Januari '35 dit werk goed aangevat. Ten minste twee dagen in de week en voorts enkele Zondagen gaf Ds. Verkuijl aan dezen arbeid, waartoe de kerk te Laren hem gedeeltelijk ontheffing van zijn werk in de Gemeente aldaar verleende.

Weldra bleek, dat de Heere dit bijzonder moeilijk maar ook bij uitstek belangrijke werk met zijn zegen in ruime mate kroonde.

De aard van dezen arbeid maakt het echter zeer ongewenscht van dit werk zelf veel te zeggen.

Met het oog op de groote betekenis van dit zendingswerk hebben niet alléén de deputaten voor deze zending, maar ook de deputaten der Generale Synode geoordeeld, dat het alle aanbeveling zou verdienen wanneer Ds. Verkuijl zich geheel voor dit werk kon geven. Deze zaak is gebracht op de l.g. Gen. Synode, die het maximum der subsidie voor dit werk, als er een predikant voor werd beroepen, die deze beroeping aannam, verhoogde van f 3000 tot f 4500 per jaar. Hierdoor werd de beroeping finantieel uitvoerbaar.

Na eenig voorafgaand overleg tusschen de kerk te Leiden en de met haar voor dezen arbeid samenwerkende kerken en de deputaten, heeft Leidens kerk Ds. J. Verkuyl beroepen tot missionair predikant voor den arbeid onder de studeerende Oosterlingen. Aangezien juist te Leiden veel Indiërs studeeren, lag het

gelegd en moest de kerk te Laren haar gevierden predikant missen. Naar het voornemen was zou de bevestiging en intrede te Leiden plaats hebben den 9den Maart. Begin Maart heeft Ds. Verkuyl zich gevestigd te Oegstgeest, Frederik Hendriklaan 10.

W. B

Ds. Verkuyl en gezin.

allereerst op den weg van deze kerk om op te treden als zendende kerk.

Ds. Verkuyl heeft deze beroeping aangenomen en zal nu weldra plaats nemen onder onze missionaire predikanten, die hier te lande in de zending werkzaam zijn.

Johannes Verkuyl is 16 Januari 1908 te Nieuw Vennep geboren. Na in zijn geboorteplaats de lagere school te hebben bezocht, was hij gedurende twee jaren leerling van de Christ. H.B.S. te Leiden en ging daarna over naar de gymnasiale afdeeling van het Christ. Lyceum te Haarlem, waar hij na vier jaren eind-examen deed. Van 1927 tot 1932 studeerde hij aan de Vrije Universiteit, waar hij in Februari 1932 slaagde voor het candidaatsexamen in de Theologie. Den 28sten Augustus 1932 deed hij zijn intrede te Laren, na vooraf te zijn gehuwd met Mej. Maria Mijnsje van den Heuvel, geboren 30 Januari 1908.

De Heere heeft hun echt gezegend met twee lieve kinderen: Eva, geboren 24 Juli 1933 en Cornelis Christiaan, die 8 April 1935 ter wereld kwam.

Ds. Verkuyl is zendingsman in merg en been. Maar in bijzonderen zin. Te mogen werken onder de studeerende jongelingschap, waarvoor de Heere hem bijzondere gaven schonk, is zijn lust en zijn leven.

Als missionair predikant te mogen arbeiden onder de studeerende Oosterlingen en daaraan zich geheel te gaan wijden, is hem geen offer, maar de vervulling van den wensch zijns harten.

Eind Februari heeft hij zijn arbeid te Laren neer-

Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Schetsen uit Soemba.

No. 28.

Ndiloe zat dag en nacht in spanning met zijn gezin. Dat was ook geen wonder.

Aan den kant van een dal, waar nooit een vreemdeling was gekomen, had hij zijn tuinen en akkers. Het was de plek, waar vele van zijn voorvaderen ook gewerkt en geleefd hadden.

Altijd was het hem goed gegaan. Maar den laatsten tijd gebeurde er telkens iets vreeselijks.

Hij vroeg zich af, welke zonde hij toch gedaan zou hebben, of welke zonden zijn vrouw zou gedaan hebben, dat zijn vrouw zoo vreeselijk gestraft werd.

Maar beiden konden zich niet herinneren iets verkeers gedaan te hebben; zij waren brave menschen, die zich geheel aan de oude adat en gewoonten hielden.

Toch brachten zij den Marapoe Wai Maringoe, den verlossersgod, maar een offer. Want deze Marapoe wilde door middel van zijn priester wel alle zonde en schuld op zich nemen tegen betaling.

Maar ook dat hielp niet.

Zij waren ten einde raad!
Want wat gebeurde er dan?

Ndiloë's vrouw was ziek, en meerdere malen in de week werd zij ontzet wakker, het heele gezin wakker gillend. Dan werd zij aangevallen door een booze geest, welke er verschrikkelijk uitzag, en haar gelaat, beenen en armen openkrabde. Dat het geen verbeelding was, bleek wel na iedere aanval; de sporen waren duidelijk te zien. En nauwelijks begonnen de schrammen weer te genezen, of zij werd weer aangevallen. Zij durfde nauwelijks meer te gaan slapen, maar de vermoeidheid dwong haar toch.

Zij werd hoe langer hoe zieker. Zij peinsde maar over haar zonden, en zij slachtten varkens, ja zelfs eenmaal een buffel aan hun stamgod, den Marapoe, maar niets hielp.

Sidderend van angst lagen de anderen op hun matje weggekropen onder hun doek, als de moeder weer aangevallen werd.

Men verwachtte niets anders dan dat zij binnenkort wel sterven zou.

Maar ziet, op een dag komt er toch een onbekende binnen. Zij hadden al wel van hem gehoord, dat hij gekomen was, maar zij hadden hem nog niet gezien. Het was de Goeroe Indjil, de Evangelist, die nu in hun buurt een huis had gebouwd.

Wat hij kwam doen?

Wel praten over den Schepper van Hemel en Aarde, den Menschenmaker. Zij kenden Dien toch wel? De Almachtige God die alles Regeerde en voor Zijn kinderen zorgt als een vader?

Ja, daar hadden zij hun ouders ook wel over hooren praten, maar het was heel vaag, wat zij van hem wisten. Zij wilden er wel meer van hooren.

Aldus uitgenoodigd bleef de goeroe verscheidene uren praten.

Toen dorst Ndiloë hem ook het moeilijke geval voor te leggen van zijn vrouw, die zoo dikwijls door een booze geest werd aangevallen, en hun offers aan de Marapoe's. Maar wat zij ook deden, niets hielp.

Toen vroeg de Goeroe of zij aan God wel eens om hulp gevraagd hadden, want waar God was, daar kon geen booze geest komen.

Neen, dat hadden zij niet, want zij kenden de regels niet van het bidden tot God; misschien wilde de goeroe hen die wel leeren.

Maar de goeroe zeide, dat daar geen regels voor waren, net zoo min als voor een kind, dat iets aan zijn vader vraagt. Hij vraagt het maar, en als het goed is voor hem, dan geeft de Vader het ook. Vooral de Hemelsche Vader, welke Almachtig is.

Toen vroeg Ndiloë of de Goeroe maar voor hen bidden wilde.

Dat wilde de goeroe wel, maar dan moesten ze beloven zelf ook te bidden, en dikwijls naar hem te komen luisteren.

Zoo bad de goeroe om verlossing van den boozen geest.

Sinds dien dag is de vrouw vrij gebleven van aanvallen, zij is geheel opgeknapt.

En de goeroe heeft geen trouwere leerlingen dan dat gezin.

P. J. LAMBOOY.

De meisjes en jongens te Ambt-Vollenhoven Cadoelen

Het is nog maar sinds korten tijd, dat men in de kerk te Ambt-Vollenhoven Cadoelen met collectantjes werkt om de inkomsten voor de zending te versterken. Ruim een jaar geleden heeft men hier meisjes

Ambt-Vollenhoven Cadoelen.

en jongens aan het werk gezet om in hun zendingsbusjes gelden te verzamelen. En 't gaat best. Het eerste jaar brachten zij omstreeks f 150 bijeen. Dat is voor een betrekkelijk kleine kerk een flink bedrag. En het helpt de kerk om aan haar verplichting te voldoen. Alle eer aan den ijver van deze collectantjes.
W. B.

Verslag van de Vervolgschool met practisch landbouwonderwijs te Lewa (Soemba) over het eerste cursusjaar 1935/'36.

Leerlingen.

In April 1935 werd begonnen met een 12-tal leerlingen, allen oud-leerlingen van de volksschool. Het meerendeel (acht) was afkomstig van scholen uit de omgeving; verder 1 uit Anakalang; 1 uit Oemboe Ratoe Nggai en 1 uit Masoe; 1 uit Kambara.

Allen waren ongeveer van denzelfden leeftijd: 12 à 13 jaar.

Hoewel er veel aanvraag was van vreemdelingen — Savoeneezen en Amboneezen — werden alleen Soembaneezen aangenomen.

Bij het eind van den cursus was dezelfde groep nog aanwezig.

Onderwijzend personeel.

Dat bestond uit twee leerkrachten: ondergeteekende als hoofd en een Amboneesch onderwijzer. Aan dezen, in het bezit van een diploma cultuurschool en met een veeljarige ervaring in de cultures, was de leiding opgedragen van 't schoollandbouwbedrijf, terwijl eerstgenoemde onderwijs gaf in de schoolvakken.

Werkwijze van de school.

Overeenkomstig het doel van de school: de vorming van Soembaneezen voor een plaats in hun eigen samenleving, nam de praktische beoefening van den landbouw een groot deel van den tijd in beslag.

Deze bestond in het aanleggen van een ladang

(droog rijstveld) voor rijstaanplant van 1.7 H.A.; voor mais van 0.35 H.A.; voor cassave van 0.21 H.A.

Verder werd een koffietuin in gereedheid gebracht, d.w.z. op het graven van de plantgaten na, wat door koelies is gedaan. Oppervlakte een halve hectare.

Op het veld voor de rijst werd na de oogst nog weer mais geplant, op dat voor de mais cassave.

Al die arbeid van planten en wieden en oogsten nam de leerlingen elken dag den geheelen voormiddag in beslag, d.w.z. van half zes tot twaalf uur met een pauze van een uur. Toen na het planten de drukste tijd voorbij was, werkten ze in den tuin tot 11 uur en hadden dan nog tot 12 uur school.

Van 12 tot 3 was rusttijd, in welken ook de maaltijd viel.

Daarna hadden ze van 3 tot kwart over 5 les. Van 7 tot 8½ kwamen ze weer in het schoollokaal samen om hun lessen te leeren of huiswerk te maken. Negen uur was alles in de rust tot kwart over 5 de bel voor het opstaan weer luidde.

Zaterdag was er niet in de tuinen gewerkt. Dan was de voormiddag bestemd voor het schoonmaken van hun woningen en 't schoolgebouw; het onderhoud van het erf en het wasschen van hun kleeven; de namiddag voor spel of uitgaan; de avond voor vertellen, voorlezen of zingen.

De leerlingen waren ondergebracht in twee eenvoudige inlandsche woningen: aarden vloer, rieten wand, alang-alang dak. In elke woning zes jongens, die hun eigen huishouding voerden; om beurten werd een jongen van elke groep daartoe een dag vrijgesteld van het werken in den tuin, niet van de lessen; zoodat deze met rijststampen, eten koken en het in orde houden van het huis zijn dag toch ook weer goed bezet had.

Onderwijs.

Dat omvatte de vakken: Bijbelsche geschiedenis (3 uur per week); natuurkennis (2 uur); aardrijkskunde (2 uur); taal (2 uur); lezen (2 uur); rekenen (2 uur); landbouwonderwijs (1½ uur); teekenen (1 uur); schrijven (½ uur).

Bijbelsche geschiedenis werd behandeld als openbaringsgeschiedenis. Besproken werd het Oude Testament tot en met het Richtertijdvak.

Het vak natuurkennis werd dit jaar onderwezen door te bespreken de plaats, waarop God de mensch gezet heeft te midden van Zijn schepping; als er van afhankelijk; als ze beheerschend; als ze ontsluitend als het wonderwerk van Gods almacht en wijsheid. Dit alles natuurlijk voor deze leerlingen op eenvoudige wijze; ze sprekend over hun voedsel, hun klee, hun gereedschap. Zoo sluit het landbouwonderwijs hierbij aan.

Wat als aardrijkskunde werd onderwezen hangt daarmee ook weer ten nauwste samen. De verhouding van den mensch tot den grond, waarop hij woont. De taak, die die grond hem van Godswege stelt en de middelen, die hem daarbij helpen. Zoo kwam dan ter sprake: keuze van woonplaats (vruchtbare en onvruchtbare grond, water); bosschen; bergen; rivieren. En zoo kwamen we verder tot de producten; uitlevering van producten; andere stammen en hun woonplaats; andere eilanden; zeeën en scheepvaart; groote handelscentra. Dit jaar bepaalden we ons alleen tot Soemba en naaste omgeving met aan den

horizon Makassar en Soerabaja en Batavia; Balikpapan (onze petroleum); Minahassa en Ambon (Menadoneezen en Amboneezen op Soemba).

Dit kan niet behandeld worden zonder van de geschiedenis en het economisch leven te spreken. De ligging van de stam-kampongs op hooge bijna ongevaarbare punten spreekt er van hoe vroeger steeds een oerval van den vijand dreigde. Daarbij kwamen ter sprake de wijze van oorlogvoeren; rooftochten; slavenhandel. Tengevolge van die toestanden was er geen onderling verkeer van de verschillende stammen mogelijk, wat daarin uitkomt, dat bepaalde gemeenschappen haar eigen bepaalde producten voortbrengen.

Het wonen van de bevolking thans in tuinhuisen in de vlakte was een bewijs van den invloed van het optreden van het Nederlandsch Gouvernement, waardoor betere productie, onderling verkeer en handel mogelijk werd. Ook school en Zending werden in dit verband behandeld.

Taal en lezen trachtte de leerlingen in aanraking te brengen met velerlei lectuur en leiding te geven bij het verstaan daarvan. Tevens werd aandacht besteed aan stellen en zuiver schrijven.

Rekenen was in de eerste plaats herhaling van de vier hoofdbewerkingen met geheele getallen. Verder werd onderwezen hetzelfde met decimale getallen; oppervlakte- en inhoudsberekening; percentberekening.

Wijl er geen Soembaneesch onderwijzer ter beschikking was, kon het onderwijs in het Soembaneesch niet voldoende tot zijn recht komen.

Resultaten.

Inzoverre het opvoedend werk is, kan natuurlijk nog niet van resultaten worden gesproken. Dat de leerlingen hier ijverig gewerkt hebben, inderdaad boven alle lof ijverig; dat ze regel in hun leven hadden; dat zegt nog niets, want ze stonden onder strenge leiding en voortdurend toezicht. Alleen zou het wel als vrucht van de opvoeding kunnen worden aangemerkt, dat ze, zonder eenig verzet, steeds blijmoedig de leiding volgden en waardeerden.

De bedoeling van het bedrijf was niet alleen opleiding van de leerlingen, maar tevens om ze te doen zien, dat ze door geregelde arbeid in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Dat doel nu is niet ten volle bereikt. Het door die twaalf leerlingen bebouwde stuk grond heeft voldoende voedsel opgeleverd voor die 12 gedurende een jaar. Maar dan is de opbrengst natuurlijk niet genoeg. Ze hebben kleding en ligging noodig; ze moeten gereedschappen en boeken hebben; hun woningen moeten onderhouden worden; eigenlijk zullen ze voor het onderwijs moeten betalen. Ze moeten zich toch bewust worden, dat al wat ze noodig hebben uit het bedrijf moet komen.

Wat de resultaten van het onderwijs betreft, die kunnen over het geheel voldoende genoemd worden. Twee van de twaalf hadden het niet kunnen volgen. Bij den arbeid in den tuin waren deze twee echter mee van de besten. Omdat we meenden, dat deze jongens trots hun onvoldoendes voor lezen, taal en rekenen toch het doel van de school wel zouden kunnen bereiken hebben we besloten, dat ze zouden blijven als leerlingen van de tweede klas. Ze zijn

van enkele lessen vrijgesteld en hebben dus wat meer tijd voor het werk in den tuin. Overigens gaan ze met de andere leerlingen in alles gewoon op.

Gezondheidstoestand.

Daarover viel in geen enkel opzicht te klagen. Het is een lust om te zien hoe prachtig die jongens zich in dat jaar ontwikkeld hebben. Van die kleine,

ontvangen dan in 1935. Gevolg is dat dit jaar met een tekort zal moeten sluiten.

Aan legaten is ontvangen f 2400.

Van de schuld aan particulieren is afgelost f 2500.

Bij den huidige stand der financiën en bij de uitbreiding der uitgaven voor school en medische dienst, kunnen inkomende legaten, althans voorloopig, niet worden gereserveerd.

Zendingencommissie met haar collectantjes te Ee.

miezerige, voor 'n deel ondervoede jongetjes zijn stoere, flinkgebouwde knapen geworden. Vooral een was toen hij kwam een bleek, slap, futloos ventje. Bij onderzoek in het ziekenhuis bleek, dat hij door malaria en mijn-worm totaal uitgeput was. Hij is daarvoor toen behandeld en daarna hier teruggekomen. Sedert is hij flink geworden en heeft steeds zijn aandeel in het werk zonder bezwaar aangekund. Was deze jongen in de kampong gebleven, dan was hij zonder hulp binnen korten tijd te gronde gegaan.

Het geheele jaar kwam geen ziekte voor, behalve dan dat een enkele in het begin nog wat te kampen had met wat hij uit de kampong meegebracht had.

De leider,
(w.g.) T. VAN DIJK.

Aan het Kort verslag van de vergadering der deputaten voor de Zending op Soemba zijn de volgende mededeelingen ontleend:

Ds. Goossens, die vroeger nog al bezwaar had om zijn attestatië in te dienen bij de zendende kerk, heeft dit thans toch gedaan. De Kerk te Appingedam heeft met voldoening deze attestatie ontvangen.

Finantiën.

De quaestor deelt mee, dat dit jaar f 7300 minder is

Kerkinstituëering op Soemba.

De Kerkeraad van Nijverdal heeft met blijdschap het bericht ontvangen, dat in Waika Boebak en Rara allicht spoedig de ambten zullen kunnen worden ingesteld.

Dr. Onvlee en de taalarbeid.

Op onderscheidene volksscholen is de landstaal als voertaal ingevoerd.

Afgelost is aan het N. B. f 750 en voor den arbeid van Dr. Onvlee is eveneens f 750.— gestort.

Uitstel verlof Mej. Zigterman.

Mej. Zigterman heeft voorgesteld haar verlof uit te stellen tot Februari 1939.

De deputaten waardeeren zeer deze daad van Mej. Zigterman.

Zending Friesland

De Zendingencommissie met haar collectantjes te Ee.

De Geref. Kerk te Ee in Friesland, die bijna ruim honderd zielen telt, en gelijk vanzelf spreekt ook flink wat voor de zending heeft bij te dragen, heeft nog maar kort een Zendingencommissie gekregen; nog geen twee jaar.

Maar de nog jonge Commissie is kerngezond. Zij werkt met lust en liefde voor de Zending. En zij wordt daarbij trouw geholpen door een flink troepje jongens en meisjes, die de kleintjes bijeenverzamelen. Dank zij den arbeid der Commissie met haar collectantjes komt in de Kerk te Ee onder den zegen des Heeren betrekkelijk gemakkelijk het bedrag bijeen, dat er voor de Zending noodig is. W. B.

Statistiek v/h. Zendingsterrein Wonosobo, Op 31 December 1936.

Plaatsen, namen en aantal van de:

Gemeenten	Helpers	Gedoopten	Belijden. leden.	Scholen	Onderwijzers.	Leerl.
1. Wonosobo 1)	1. Soeganda 2. Abraham	187	118			
2. Bendoengan	3. Siméon	87	49	2	4	176
3. Kalimadé	4. Sartoén	63	32			
4. Ketjís	5. Koemina	37	19			
5. Taloenamba	6. Doelahredja	97	46			
6. Tripis (met Kaseneng)	7. Mitiraredja	77	39			
7. Proemasan						
8. Sapoeran 2)	3. Siswardja	35	18			
(m. Gando kan)		13	7			
Totaal		601	328	2	4	176

1) Wonosobo heeft een Chr. Holl. Chin. School met 205 leerlingen; en 3 Holl., 1 Jav. en 2 Chin. leerkrachten. Hoofd de Heer E. Verhoeff. Het zendingshospitaal te Wonosobo heeft 120 bedden. Directeur de Heer D. Verveen, die eind 1936 terugkeerde met verlof. Hij wordt bijgestaan door een Inl. arts, in dienst van het Gouvernement. Verpleegsters zijn Mej. Rinck en Mej. Hangelbroek.

2) Het kringetje in Soepoeran is erg klein. Zooveel doenlijk vergadert het geregeld bij den Verpleger, die te Sapoeran woont. Eens in de twee weken gaat er een Helper heen uit Wonosobo. Behalve in Sapoeran wordt ook geregeld dienst gehouden te Tambi, niet ver van Kedjadjar, en te Batoer in het Banjoemaasche. Op het Wonosobosche terrein werkt een Colporteur, voor wien we van het Br. en Bt.l. Bijbelgenootschap subsidie ontvangen. Wij verspreiden maandelijks 1500 ex. van het Jav. maandblad, benevens andere Jav. lectuur.

Voor de opgave: K. VAN DIJK.
Wonosobo, 4 Jan. 1937.

Zending Utrecht en Gelderland

Huishoudschool.

De eerste vruchten van de Huishoudschool.

De 29e November was een blijde Zondag. Twee meisjes van de huishoudschool zouden gedoopt worden en één zou belijdenis doen. De twee doopelingen waren beiden uit een niet-Christelijk gezin; de een was vroeger op een openbare H. I. S. geweest en de ander op onze H. J. S. Daar ontving zij al godsdienst-onderwijs van Ds. Keuchenius en stelde er heel veel belang in. Op de huishoudschool kreeg zij er weer onderricht in en ging haar belangstelling over tot de wetenschap, dat zij graag haar hart en leven aan den Heere Jezus over wilde geven.

De andere doopeling had voor haar komst op onze school nog nooit iets gehoord over de Christelijke godsdienst. Voor haar was 't dus alles nieuw. Van

't begin af aan toonde zij een groote belangstelling en uitte dit in 't doen van vragen en 't trouw lezen van haar Bijbel. Zelfs thuis liet zij zien, dat zij God wilde dienen, door te bidden en te danken voor en na tafel en voor te lezen uit de Bijbel.

Het derde meisje is een dochtertje van de U reeds bekende Ds. Wirja Tenaja uit Tlepok. Zij is dus van kind af aan reeds onderwezen en bekend gemaakt met de Bijb. geschiedenis.

Deze drie verzochten aan Ds. Keuchenius om in 't openbaar hun geloof te mogen belijden. Na een tijd van catechisatie gehad te hebben, werden ze door de kerkeraad gehoord en werd hun verzoek toegestaan. Gelukkig hadden de ouders geen bezwaren er tegen. In één van de gezinnen is zelfs belangstelling gekomen voor 't Christendom. De Bijbel wordt er gelezen en de Javaansche dominee komt er wel eens aan huis. Ook was de vader zeer dankbaar voor alles, wat aan zijn dochter was gedaan.

We gingen dan de 29e November met heel wat meisjes van school naar de kerk. Behalve die van het internaat, waren er ook gekomen, die anders nooit kwamen. 't Was om eens te kijken, want zoo iets hadden ze nog nooit gezien. Ook is er altijd nog een soort angst voor de doop. Er wordt op school zoo vaak de vraag gedaan: Kunnen we ook zalig worden zonder gedoopt te worden? Moeten we ons laten doopen? We wijzen er dan altijd heel sterk op, dat alleen de doop bediend wordt, wanneer iemand het zelf vraagt en 't graag wil.

Ds. Keuchenius ging in deze dienst voor en preekte over Hebreë 13 : 12, 13 14. Na 't lezen van 't formulier, moesten eerst de doopelingen de vragen beantwoorden. 5 vragen werden hun gesteld; met beslistheid kwam telkens 't antwoord. Daarna ontvingen ze knielend de doop. 't Was een ontroerend oogenblik, toen daar die twee jonge meisjes de eed van trouw aflegden aan hun Heiland.

Na de doop werd belijdenis afgelegd. Ook dit is altijd een mooi oogenblik. Ds. Wirja Tenaja was er ook bij aanwezig en had de blijdschap zijn dochter de goede keuze te zien doen.

We hopen dat deze drie meisjes later in hun omgeving, waar nog zoo weinig van God bekend is, hun licht zullen laten schijnen. Deze drie zijn de eerste openbare vrucht geweest van ons werk aan de huishoudschool. Wel zijn er meer leerlingen waar we van weten, dat ze God in hun hart liefhebben, of ook wel meer van Hem willen weten maar er nog niet toe kunnen besluiten, dit in 't openbaar uit te spreken. Er zijn vaak zooveel moeilijkheden en tegenwerking dat er veel moed voor noodig is, om door te zetten. Gelukkig, dat ze voor zichzelf de weg weten, om vrede in 't hart te bekomen en zich veilig te weten in hun zoo met angst vervulde omgeving.

Poerworedjo, December 1936.

A. M. N.

De Zendingscommissie met de Meisjes-Zendingskring te Ermelo.

Deze photo laat ons zien het Moderamen van de Zendings-Commissie en de predikanten met de Meisjes-Zendingskring, beter bekend als de „Collectantjes voor de Zending" te Ermelo. Het zijn van links naar rechts,

staande: Truida van Dort, Rika Vlijm, Nellie van Dort, Jansje Vlieg, Corrie van Diermen, Annie van Randen, Alie Luiting,
zittend: Anneke Vlijm, Klaasje van Diermen, Jansje Goederee, Tienieke van Nieuwkerk, Mappie Vis, Roelie van Randen, Rennie Rakers.
Zijn deze meisjes niet de uiterste voorposten in

Mej. Looyenga neemt wel weer in krachten toe, zoodat er wel hoop is, dat zij nog weer naar Djokja zal kunnen terugkeeren, maar zij is toch geenszins genoegzaam hersteld om reeds nu de terugreis te aanvaarden en den omvangrijken arbeid te Djokja te hervatten.

Op voorstel van den directeur Dr. K. P. Groot is

Zendingencommissie te Ermelo.

Ermelo van het groote leger, dat, namens onze Kerken, arbeiden mag in het schoone Zendingswerk, dat de Koning der Kerk Zijn gemeente toebetrouwde?

Ermelo en de Zending behooren sedert jaren, jaren her bijeen.

't Is moedgevend, dat niet alleen ouderen, maar ook jongeren in eenvoudige trouw, zich aan de actie ten bate der Zending geven.

't Is reden tot blijdschap, dat al deze meisjes van week tot week hun collectewerk willen doen met toch altijd weer verrassend resultaat.

Oud en jong blijve onder ons één in liefde en offervaardigheid voor het werk tot de komst van Gods Koninkrijk, ook in de wereld van Heidendom en Mohammedanisme!

J. v. H.

Zending Noord-Holland.

Een dame van de huishouding van het Petronella-hospitaal.

Mej. Looyenga, die jaren lang met groote toewijding de Zending in het Petronella-hospitaal als dame voor de huishouding heeft gediend, moest geruimen tijd geleden wegens langdurige ongesteldheid met verlof naar Holland gaan.

In haar plaats is toen benoemd Mevr. Gerlach, die ook met bekwaamheid en toewijding in dezen arbeid werkzaam is geweest. Wegens familieomstandigheden moet Mevrouw Gerlach echter dit werk neerleggen.

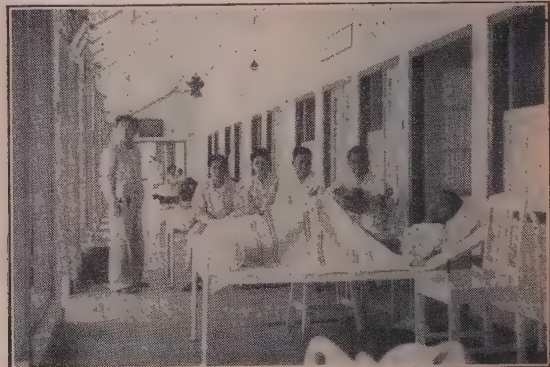
nu door den Kerkeraad te Amsterdam besloten zoo spoedig als mogelijk is te benoemen en uit te zenden een dame voor de huishouding in het Petronella-hospitaal.

Terwijl we dit schrijven, heeft er nog geen benoeming plaats gehad. Maar vermoedelijk zal er, zoodra dit No. van het Zendingsblad verschijnt, wel eene voordracht voor een benoeming gereed zijn.

W. B.

Uitbreiding van het Sanatorium te Pakem.

In het vorige No. van het Zendingsblad deelden

Enkele patiënten in de lighal van het Sanatorium te Pakem.

we' het plan tot uitbreiding van het Sanatorium te Pakein mede, dat door Dr. K. P. Groot was ingediend bij den Kerkeraad te Amsterdam.

Gelijk te verwachten was, heeft de Kerkeraad besloten op dat voorstel in te gaan en Dr. Groot gemachtigd tot den bouw van een nieuw mannen-paviljoen met 46 bedden. Hierdoor zal de capaciteit van het Sanatorium van 48 op 94 bedden worden gebracht. Bijgaand kiekje laat ons de lighal zien met eenige patienten.

W. B.

Zending Zuid-Holland Noord.

Het werk te Solo.

In vroeger jaren ontving het Zendingsblad gedurig belangrijke en vaak vrij uitvoerige mededeeling van het veel omvattende en rijk gezegende Zendingswerk in Solo. Den laatsten tijd is dit veel minder het geval. Hieruit mag echter niet worden afgeleid, dat het met het Zendingswerk in Soerakarta de laatste jaren minder voorspoedig gaat dan voorheen. Stellig zijn we dichter bij de waarheid, wanneer we veronderstellen, dat het aldaar zich uitbreidend werk zoo zeer

beslag legt op de missionaire predikanten, dat er bijna geen tijd overblijft om mededeeling van den arbeid te doen aan de pers in Holland en men wel eens vergeet, dat men hier te lande gaarne zoo nu en dan eens wat mag hooren ook van het Zendingswerk in Solo. Dat het heel goed gaat met de Zending in Solo bleek ons dezer dagen uit een persoonlijk schrijven, dat we ontvingen.

In 1936 zijn er op het Zendingsterrein van Zuid-Holland precies 600 Javanen (volwassenen en kinderen) gedoopt en bovendien 34 Chineezers. Meermalen had Solo zeer hooge cijfers. Maar zoo groot is het getal der gedoopten in één jaar vroeger nooit geweest. Dat cijfer van 600 spreekt van den bijzonder rijken zegen, dien de Heere over den Zendingsarbeid te Solo schonk. Van alle statistische gegevens is het getal van de gedoopten steeds het meest van belang. Dat cijfer doet ons het beste benaderen hoeveel vrucht het werk droeg. Het is in 1936 te Solo heel goed gegaan. Groot was het getal, dat in de Kerk des Heeren is opgenomen.

En het jaar 1937 is weer rijk begonnen. Den eersten Zondag in Januari mocht Ds. v. Eijk alweer 19 menschen in de desa doopen.

Ook de arbeid onder de vrouwen wordt zeer gezegend. Gelijk men weet heeft de Zending te Solo twee Hollandsche dames, die speciaal onder de Javaansche vrouwen arbeiden. Het zijn de Zendingszusters Mej. Bos en Mej. Goemaat.

Tot nu toe heeft, behalve Magelang, nog alleen slechts Solo Zendingszusters in dienst. Sinds deze dames daar werken, is de arbeid onder de vrouwen zeer toegenomen. Het laatste Kerstfeest gaf daarvan een duidelijk blijk.

Bij de Kerstfeestviering in de Kerk te Margajoedan (Solo) waren er in de Kerk omstreeks 800 vrouwen aanwezig. Van die 800 waren er hoogstens een vierde deel Christenen. De anderen waren nog Mohammedaan of heiden. Die Kerstfeestviering teekende wel heel duidelijk de groeiende belangstelling voor het Christendom ook onder de vrouwen op Midden-Java, bepaaldelijk in Solo. Om dit cijfer in zijn rechte waarde te schatten, mogen we echter niet vergeten, dat de Javanen gaarne feestvieren en het Kerstfeest wel zeer bijzonder in trek is.

Nog iets anders willen we van Solo vertellen.

Ook te Solo is het Prinsessefeest heel feestelijk gevierd. De Javanen houden er van, als zij feestvieren, alles rijk te versieren, hoe meer en hoe bonter, hoe liever. Natuurlijk moesten er voor de feestviering bij het huwelijk van Prinses Juliana met Prins Bernhard heel wat versieringen worden aangebracht. Daarbij is ook veel oranjekeurig geverfd goedkoop katoen gebruikt. Het kiekje, dat we hierbij plaatsen, laat ons eenige Javaansche vrouwen en meisjes zien, die bezig zijn met het oranjeverven van katoen voor versieringsdoeleinden. Dat verven gebeurt met prachtige oranje-verf, zooals die ook in de battikerijen gebruikt wordt. Zij doen dit 'smorgens en hangen dan de geverfde katoen in de zon. Bij een temperatuur van over de 100 graden, zooals het toen was, is de geverfde katoen spoedig droog en voor het doel gereed.

Stellig was het een gunstig teeken van de goede verhouding tusschen Indië en Nederland, dat men ook in Indië zoo warm in die feestweek met Holland meeleefde.

W. B.

Voorbereiding voor het Prinsessefeest te Solo.

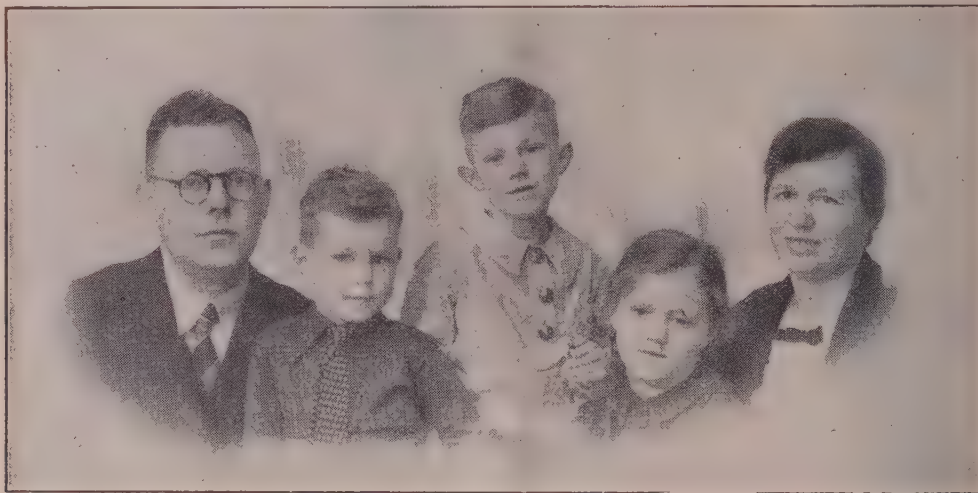

Ds. E. de Jong.

Wanneer er geen verhindering tusschenbeide is gekomen, zal Ds. E. de Jong, zoodra dit nummer van het Zendingsblad verschijnt, reeds weer zijn vertrokken naar Sumatra om zijn werk in de Kerk van Pematang Siantar te hervatten.

Kerk van Siantar heeft met de Kerk te Medan een eigen zendingsarbeid onder de 300000 Javanen, die op het terrein dier kerken wonen en arbeiden in de groote cultuurondernemingen.

Bovendien omvat het ressort waarvan de verzorging der aldaar wonende Gereformeerden aan Ds. de Jong is toebetrouwd, een aanmerkelijk deel van de

Ds. E. de Jong en gezin.

Verleden jaar in Juli is hij met verlof naar Holland gekomen. Mevrouw moest reeds negen maand te voren wegens ernstige ongesteldheid naar Nederland. Na tweemaal geneeskundig te zijn behandeld, is zij volkomen genezen en kon zij nu in goede gezondheid met haar man en haar kinderen terugkeeren naar Indië.

Dankbaar voor al het genot, dat men tijdens het verlof heeft mogen genieten, gaan Ds. en Mevr. de Jong—Punt terug naar haar arbeidsveld. Dat arbeidsveld ligt op Sumatra's Oostkust en omvat een terrein, dat viermaal zoo groot is als geheel Nederland.

Ds. de Jong is 11 Maart van den Haag vertrokken naar Marseille en 12 Maart aan boord gegaan van de „Baloeran” om te Balawan aan land te gaan en per trein en autobus de reis voort te zetten naar Taroetoeng, waar hij gaat wonen. Met het oog op zijn gezin is Taroetoeng, waar een grotere kring van Europeesche Christenen woont dan in Siantar, en ook een Holl. Christ. School staat, die Siantar nog mist, als woonplaats beter geschikt dan Siantar, waar hij vroeger woonde. Voor zijn drie kinderen: Jeantje, die al 8 jaar is, Sicco, die zes jaar telt en dus al naar school moet, en Hendrik Frans, die de vijf jaar vol heeft, en er dus ook al spoedig aan toe is, is het van groot belang, dat men van een goede school gebruik kan maken.

Meermalen merkten we op, dat de predikanten van de Geref. Kerken in Indië heel wat dichter bij de zending staan, dan de predikanten in Nederland en hun arbeid ook voor de zending beteekenis heeft. Vandaar dat het Zendingsblad meermalen iets van hen meedeelt. Vooral de predikanten, die op Sumatra werken, hebben met de zending veel contact. De

Bataklanden, waar de zoo gezegende Rijsche Zending werkzaam is. Het spreekt van zelf, dat een goede verhouding met die Zending en samenwerking met de daar wonende orthodoxe predikanten van groote beteekenis is. Als vrucht van die samenwerking is uit de eerste arbeidsperiode van Ds. de Jong o.a. eene vereeniging tot stand gekomen, die een ongesubsidieerde Holl. Inl. school heeft opgericht met een Europeesch hoofd. Deze school telt reeds 530 leerlingen. Van groot belang is het ook, dat de predikant de verstrooide Gereformeerden beziele tot de rechte zendingshouding, waardoor zij voor hun ontkerstende mede-Europeanen ten rijken zegen kunnen zijn.

Het ligt voor de hand, dat de predikant zelf, als hij een gebied heeft te verzorgen, dat viermaal zoo groot is als heel Nederland, maar een paar maal in het jaar al de leden kan bezoeken.

Ds. de Jong mocht echter in zijn eerste arbeidsperiode, door de opgewekte activiteit der leden, onder den zegen des Heeren meer dan 20 uit die geheel ontkerstende kringen zien komen tot belijdenis, waarvan er 6 den H. doop ontvingen.

Geve de Heere hem, dat zijn tweede arbeidsperiode nog rijker gezegend moge worden.

W. B.

Ds. H. G. Meynen.

Er is onnoemelijk veel verschil tusschen Nederland en Nederlandsch-Indië. Neêrland is maar heel klein en Indië is ontzaglijk groot; zestig maal grooter dan Nederland. En vergeleken bij Indië kent men in Nederland geen afstanden.

Ook in het Gereformeerd Kerkelijk leven is er tusschen Holland en Indië een enorm verschil.

Hier is het in onze Kerken: „*Overvloed van werk en werkkrachten*”. En het bekende Comité, dat aldus is genoemd, doet prachtig werk om dien overvloed van werkkrachten te helpen bij het vinden van werk. In Indië is het echter wel „*overvloed van werk*”, naar verhouding zelfs veel meer nog dan hier te lande, maar een *groot gebrek aan werkkrachten*.

Er leven in Ned.-Indië omstreeks 250000 Europeanen en die daarmede zijn gelijkgesteld. Van dat kwart miljoen zijn er ongeveer 5000, die tot de 11 Gereformeerde Kerken van Ned.-Indië behooren.

Die 5000 wonen over heel Indië verspreid. En die 11 kerken hebben tot heden 11 predikanten en één hulpprediker. Onder die predikanten zijn er die een ressort hebben te bewerken meer dan tienmaal zoo groot als geheel Nederland. Als men even indenkt hoe de toestand in Indië is, dan begrijpt men dat het daar is: Overvloed van werk, maar gebrek aan werkkrachten.

Voorals ook als we daarbij denken aan de ruime Evangelisatiegelegenheid, die Indië biedt.

Het verblijdt ons daarom zeer, dat het klein getal predikanten weer met een jonge toegewijde kracht wordt versterkt.

Ds. H. G. Meynen, een zoon van den bekenden en gevierden Dordtschen predikant Ds. W. W. Meynen, is 5 Maart van Genua vertrokken naar Soerabaja, om met Ds. Veenhuizen de Holl. Geref. Kerk aldaar te dienen.

Hendrik Gerrit Meynen is geboren 5 Juni 1904 te Overschie. Na het Gymnasium te Dordrecht te hebben doorloopen, studeerde hij aan de Vrije Universiteit, waar hij 4 Maart 1932 zijn candidaatsexamen in de theologie deed. Den 30sten November van datzelfde jaar deed hij zijn intrede in de Gereformeerde Kerk te Papendrecht. Reeds geruimen tijd was zijn oog naar Indië gericht, om daar te mogen arbeiden. Gaarne nam hij de beroeping aan van de Kerk te Soerabaja, om daar naast Ds. Veenhuizen de Gemeente te dienen ook in den arbeid onder de verstrooiden.

Ds. Meynen is 3 Maart gehuwd met Mej. Carolina Florence Gomm, geboren te Wisch 8 Augustus 1911. Zij doorliep het Gymnasium te Dordrecht, studeerde in de medicijnen aan de Stedelijke Universiteit te Amsterdam, waar zij 25 Sept. l.l. met goed gevolg haar artsexamen aflegde, en was daarna 3 maanden werkzaam in het Sophia kinderziekenhuis te Rotterdam. Het huwelijk is bevestigd door zijn vader, die gaarne zijn zoon wil geven voor het werk in Indië.

Te Soerabaja ziet men verlangend uit naar de komst van het jonge echtpaar Meynen-Gomm.

Het zal Ds. Meynen in Soerabaja, met zijn Gereformeerde Kerk van omstreeks 850 zielen, zijn meer dan 26000 Europeanen en zijn geweldig uitgestrekt verstrooidengebied met ongeveer 300 leden der Kerk, allerminst aan arbeid ontbreken.

Ds. Meynen staat niet in rechtstreekschen zendingsdienst. Maar voor de zending is het toch wel van groot belang, dat de Hollandsche Kerken in Indië goed verzorgd worden. Er kan van de Europeesche Christenen in Indië zooveel invloed uitgaan op de Inlanders. Wel terdege heeft daarom het gaan van Ds. Meynen naar Indië ook voor de zending betee-

Ds. en Mevr. Meynen.

kenis. Vergezelle de zegen des Heeren dit jonge paar, dat zich gaat wijden aan den arbeid in Indië.

W. B.

Zending Zeeland, Noord-Brabant en Limburg.

Een Gedenkboek over de Zending in Magelang en Temanggoeng.

Bij gelegenheid van het vijf en twintig jarig bestaan van de Zending in Magelang en Temanggoeng, dit jaar, zal een Gedenkboek verschijnen, dat een welsprekend getuigenis zal geven van den overvloedigen arbeid op dit Zendingsveld, verricht en den nog overvloediger zegen waarmee God dezen arbeid heeft bekroond.

Dank zij den vijftientwintigjarigen, rusteloozen arbeid van Ds. Merkelyjn konden behalve de Hollandsche en de Chineesche kerk niet minder dan 6 Javaansche kerken worden geïnstitueerd, terwijl onderscheidene gemeenten nog op institueering wachten.

Meer dan 20 scholen werden geopend, waar dagelijks ruim 3000 kinderen Christelijk onderwijs ontvingen.

De laatste jaren werden er elk jaar een paar hon-

derd door de doop tot de gemeenten toegelaten. Van al dezen arbeid en al dezen zegen zal het Gedenkboek verhalen. Het boek verschijnt begin April en zal ruim 100 pagina's bevatten. Het wordt gedrukt op mooi houtvrij illustratiepapier van groot octavo formaat en krijgt een fraaien stevigen omslag.

Zeër dringend is een kerkgebouw noodig in Blondo. Daar moeten de samenkomsten met vaak enkele honderden menschen gehouden worden in de primitieve Blondoschool. Deze school bestaat uit 3 lokalen, door zeilen van elkander gescheiden. Deze zeilen worden Zaterdagavond opgetrokken en zoo ontstaat het

Groep van Zendingsarbeiders in den Hoofddienst te Magelang.

Niet minder dan 60 prachtige foto's zullen in het boek worden afgedrukt.

Het is de bedoeling dat dit boek in elk Gereformeerd gezin in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg zal komen.

Daartoe is de eigenlijke kostprijs uiterst laag gehouden. (Deze zal niet meer dan 15 cent bedragen). Diegenen voor wie dit bedrag echter toch nog een bezwaar is, of ook zij die daartegen nog bezwaar zouden maken, ontvangen het boek gratis. Want de voornaamste bedoeling van het boek is te zorgen dat iedere Gereformeerde in de 3 Zuidelijke provincies op de hoogte wordt gebracht van de milde zegen waarmee God hun Zending heeft willen zegenen. Een circulaire werd reeds aan de Kerkeraden verzonden, waartoe hun medewerking werd gevraagd om te zorgen dat het boek in elk Gereformeerd gezin wordt gebracht.

Natuurlijk zullen er ook velen zijn die gaarne meer voor het boek willen geven. Daarom zal alles wat men meer geeft dan 15 cent beschouwd worden als Jubileumgave voor de Zending en bestemd worden voor kerkbouw op het zendingsveld.

Daar immers zijn enkele kerkgebouwen zéér noodig. Voor het kerkje in Parakan ontbreekt nog slechts een bedrag van f 1000.—

kerklokaal, dat ook zoo nog wel wat klein is om de menigte te bevatten. Ds. Merkelijn hoopt zeer dat de Jubileumgaven voldoende zullen zijn om ook in Blondo een eenvoudig kerkje te bouwen. Wat zou het heerlijk zijn als hij nog vóór zijn vertrek op Blondo nog een kerkje kon zien verrijzen, dat aan de moeilijkheden van 't vergaderen een einde maakte.

En dat temeer nu de Roomschen vlak naast Blondo een kerk hebben, waar de Roomsche Christenen op geregelde tijden vergaderen. Waarom de Roomschen juist vlak naast Blondo hun kerkje plaatsten, zullen zij zelf moeten verantwoorden, maar voor ons is het temeer noodzakelijk, dat we daar ons eigen kerkgebouw hebben, waardoor niet de indruk gevestigd wordt, dat de armenkolonie Blondo tot Rome behoort.

En dan is in de derde plaats ook in de groote stad Temanggoeng met zijn snel groeiende gemeente van nu reeds 130 zielen een kerkgebouw hoog noodig.

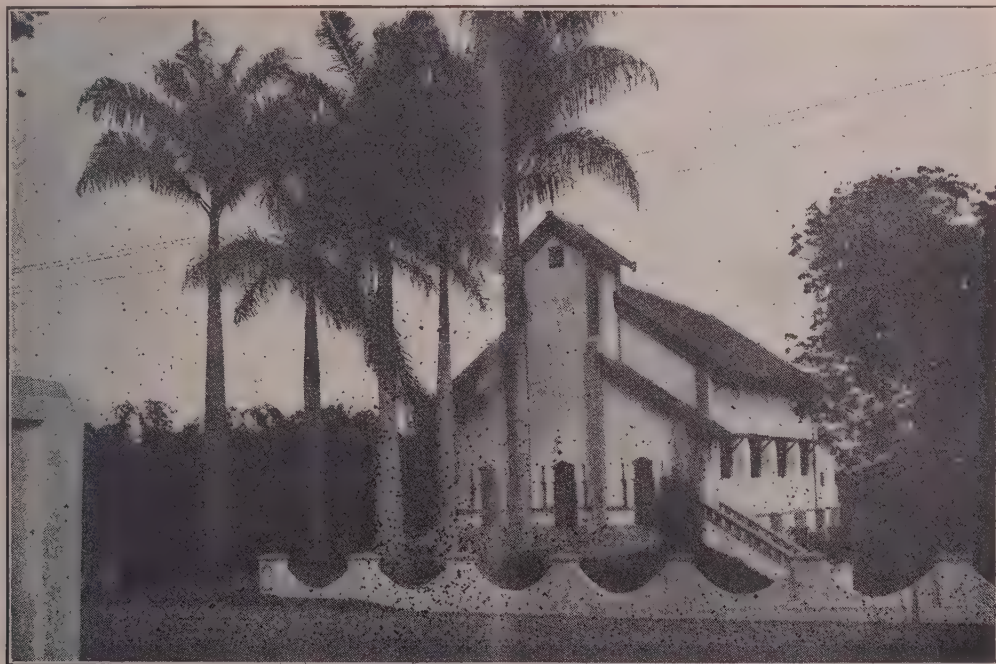
Wanneer nu ieder in plaats van vijftien cent eens één gulden voor het prachtige gedenkboek gaf, dan was niet alleen het boek betaald, maar dan was ook al het geld voor die drie kerkgebouwen door één Jubileumgave bij elkaar.

Vermoedelijk zullen er ook buiten de provincies Zeeland, Noord-Brabant en Limburg wel onderscheidene Gereformeerden zijn die gaarne het gedenkboek

willen bezitten. En wellicht willen ook zij graag iets voor de kerk in Blondo geven. Welnu, ieder die op de girorekening no. 163376 van Ds. C. van Nes te Oegstgeest een gift stort voor het kerkje in Blondo, ontvangt ook het Gedenkboek, zoodra het verschenen is, gratis! Als minimum bijdrage zou wel één gulden

ze dan allemaal een bordje rijst. We mogen onze blijdschap toch ook wel een materieelen vorm geven en Javanen waardeeren zoo iets heel erg. Ze vinden dat een blijk van gastvrijheid, tevens een uiting van vreugde van de zijde der gevers, die het feest aanrichten. In deze Oostersche landen voelt men zich

Javaansche Kerk te Magelang.

mogen worden vastgesteld. Maar mogelijk zijn er menschen die dit wel graag zouden willen geven, maar het toch niet kunnen. Welnu, laten zij storten wat zij missen kunnen en ook zij ontvangen gratis het mooie Gedenkboek.

C. VAN NES.

Oegstgeest, 26 Februari 1937.

P.S. Reeds ontving ik met veel dank voor de kerk in Blondo van den heer F. te W. f 10. Op een zendingssamenkomst te Kamperland f 31.85, idem te Zierikzee f 18.80, van Mej. B. te Z. f 1.— en door middel van Ds. V. te C. f 1.50.

In het Februari-no. van het Zendingsblad namen we de eerste helft op van een brief van Mej. C. Baarbe, waarin zij vertelt van haar werk te Magelang.

Hieronder laten wij nu het slot van dien brief volgen.

W. B.

Brief van Mej. Baarbe.

Magelang, 30 November 1936.

(Slot).

We stellen ons voor om op de meeste van die cursussen straks Kerstfeesten te vieren. Daarbij hopen we op ruime schaal de ouders en mannen der meisjes en vrouwen te inviteeren. Als attractie geven we

dicht bij de bijbelverhalen. De gelijkenissen van onzen Heere over het aanrichten van een grooten maaltijd ziet men hier in levende kleuren voor zich. Het aantal uitnoodigingen voor een feest is hier haast altijd onbeperkt. En het is een wonder, zooals er op zoo'n feest altijd de stemming in is. Daar is nooit een wanklank. Allen werken samen, allen werken mee aan den goeden gang van alles. Een feest is m.i. een bijzonder mooie gelegenheid om de blijde Boodschap des Heils tot de harten van velen te brengen. En ons heerlijke Kerstfeest, waarin wij vieren de komst van Hem, die het Licht der wereld is, en wiens stralen nu ook dit arme volk gaan koesteren en verlichten, is al buitengewoon geschikt voor een eerste Evangelie-prediking. De Zendingcommissie van de Javaansche Kerk zal ons helpen met sprekers op die Kerstfeesten. De gelden hoop ik uit Holland te ontvangen. Misschien zullen we voor het ontvangen en onthalen van elken gast f0.05 noodig hebben, misschien iets meer. Voor f 50.—, het bedrag waarop ik uit Holland reken, dat enkele Zendingsvrienden mij zullen toezenden — kunnen we, dus reeds in de verschillende dessa's 1000 gasten ontvangen.

Persoonlijk werk ik eigenlijk het meest onder Chineesche vrouwen tot nog toe. Daarvoor is kennis der Maleische taal noodig, waarin ik me eenigszins aan het oefenen ben. Met de vrouw van den Chineeschen goeroe, Njonjah Dhiong Hong Sik, ga ik eens in de week op huisbezoek in de Chineesche wijk. We leg-

gen dan door den ijver van mijn metgezellin van 7—9 bezoeken op een morgen af. Zij of een andere Chineesche Christen-vrouw vergezelt mij ook op mijn tochten buiten Magelang. In Grabag, over welke plaats Ds. Merkelijn U uitvoerig schreef, en in Blabak heb ik Bijbelkringen, of beter gezegd: samenkomsten, want van uitwisseling van gedachten kan nog geen sprake zijn bij deze eerste aanrakingen. Ik ben nog de eenige, die het woord voert, terwijl het publiek zwijgt. Toch mocht ik enkele teekenen van leven ontdekken. In Grabag b.v. heeft een Chineesche vrouw mij letterlijk gesmeekt om catechetisch onderwijs van mij te mogen ontvangen. Haar familie en haar bureu, die vijandig zijn, zouden er kwaad van spreken als zij van een man onderwijs in den godsdienst kreeg. Zij is een weduwe en heeft twee volwassen dochters, die het onderwijs mee begeeren.

Ds. Merkelijn en ik hebben gemeend, dat verzoek niet te mogen afwijzen. En zoo ben ik begonnen, daar in Grabag in het Maleisch catechisatie te geven aan Chineesche vrouwen. 't Gaat nog heel aarzelend en gebrekkig, maar Njonjah Dhiong Hong Sik is mijn trouwe helpster in dezen. In Blabak hebben ons enkele vrouwen met belangstelling gevraagd over het leven na den dood, het voortbestaan der ziel. Eén vroeg den laatsten keer, om voor haar te bidden, dat God haar hart mocht openen voor de dingen van Zijn Koninkrijk. Ze luisterden wel, de vrouwen, maar veel gaat haar nog voorbij. En ik ben toch al heel erg afgedaald, heel erg eenvoudig gaan spreken, om het ze maar zoo begrijpelijk mogelijk voor te stellen. Maar het is ook geen kleine overgang: tot nog toe hebben die Chineesche vrouwen eigenlijk voor niets anders belangstelling gehad dan voor de dingen van dit leven: koopen en verkoopen, winstmaken, een mooi huis bezitten — en nu wordt daar ineens haar aandacht gevraagd voor dingen, die onzienlijk zijn, van welke men zegt, dat ze veel meer waarde hebben dan al dat uiterlijke.

In het algemeen heeft men in dit land niet veel waardeering voor vrouwenwerk. Men telt het niet. Onder de Javanen niet — wij bespraken dit nog onlangs, een mijner Javaansche medewerkers en ik en onder de Hollanders neemt het ook geen plaats in, in belangstelling en gebed. Misschien is het aan den eenen kant ook beter, dat ons werk in het verborgen blijft, dat het geen opzien wekt. Over vrouwenwerk, die arbeid der liefde is, moet ook niet veel gerucht gemaakt worden. Maar aan den anderen kant: hoe zou een weinig meeleven onze harten verkwikken! Wij hebben het soms zoo zwaar, mijn medewerksters en ik. Ons werk is nieuw en de machten, die ons tegenstaan, zijn vele. De Satan laat zich niet gemakkelijk zijn prooi ontrukken. We voelen, dat we niets zonder gebed kunnen, gebed dat de Heere voor ons mag strijden. Dat wij steeds er van doordrongen mogen zijn, dat het van het begin tot het einde Zijn werk is, waarvoor wij staan. Mogen wij dit eene bewijs van belangstelling en meeleven van U vragen, dat gij ons helpt in de voorbede voor de vrouwen van dit volk, in de voorbede ook voor ons, dat wij ons door niets mogen laten ontmoedigen, dat geen omstandigheid ons geloof moge doen ophouden.

U dankend voor Uw aandacht,

Met de meeste hoogachting,

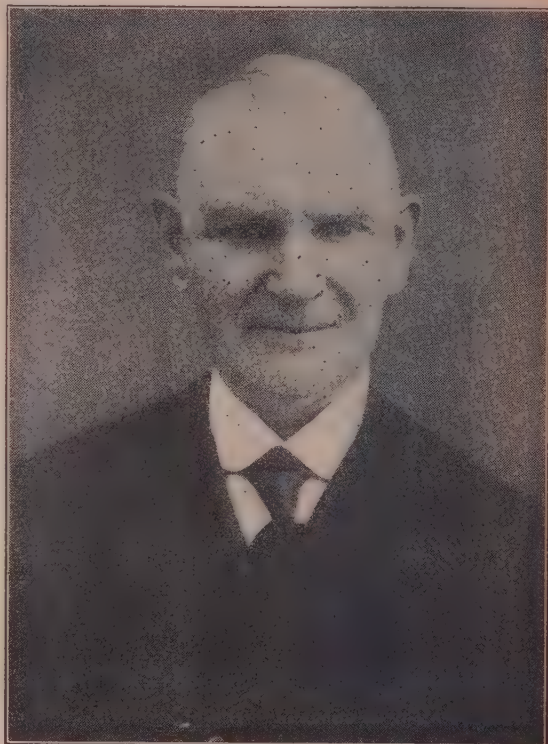
Uw dw.,

C. BAARBE.

G. Vermeulen te Sliedrecht.

Bij de vele foto's van collectantjes, nu ook eens een foto van een lid der Oude Garde.

Br. G. Vermeulen heeft 24 jaar lang de financiën beheerd van de Zending- en Evangelisatievereniging „Barnabas” te Sliedrecht.

G. Vermeulen.

Wegens hoogen leeftijd heeft hij gemeend nu zijn taak te moeten neerleggen.

Hij mag nu terugzien op een mooien staat van dienst. In al die jaren heeft hij met liefde en toewijding de Koning der Kerk in den Zendingsarbeid mogen dienen.

Geve de Heere hem nog langen tijd van zijn rust te mogen genieten en Zijn zegen daarbij in ruime mate te ervaren.

S.

v. d. B.

H. W. Polet.

Met de „Johan van Oldenbarnevelt” is 24 Februari j.l. van Amsterdam weer naar Java vertrokken de heer H. W. Polet met zijn gezin.

De heer Polet is leeraar aan de Christelijke Kweekschool te Solb. Gelijk men weet ging die kweekschool weleer uit van de Zending der Gereformeerde kerken.

Genoodzaakt door de bezuinigingsmaatregelen der Regeering moest deze in 1934 vereenigd worden met de Christelijke Kweekschool te Probolinggo.

Daarbij is de Kweekschool te Solo, in wier gebouwen de nieuwe Kweekschool is gevestigd, overgedragen aan een stichting, waarvan de bestuursleden voor de helft door onze zending worden aangewezen en

voor de helft door de samenwerkende zendingscorporaties te Oegstgeest. Al het personeel, dat vroeger in dienst van onze zending stond, is daarbij overgegaan in dienst dier stichting.

Ook de heer Polet, die tot 1934 in zendingsdienst van de Gereformeerde kerken werkte, is toen in den

cieel het verlof ontvangen, om hun zendingsarbeid in Abessynië voor te zetten, mits zij zich tot het gebied der religie beperken en niets tegen de wetten van den staat ondernemen. Zendingen, die er reeds vroeger werkten, mogen zonder meer terugkeeren, mits vaststaat, dat zij voorheen niet tegen Italië propageerden.

H. W. Polet en gezin.

dienst der stichting overgegaan. De leeraren der Kweekschool, en zoo ook de heer Polet, voelen zich echter nog geheel zendingsmensen. En dat zijn zij ook. De Kweekschool te Solo heeft nog evenzeer als vroeger voor het werk der zending in Indië groote beteekenis.

De heer en Mevrouw Polet hebben een genotvollen tijd van verlof in Holland doorgebracht. Met opgewektheid gaan zij weer naar Java terug om het werk te hervatten, dat hun lief is geworden. Zij genieten daarbij het voorrecht, dat zij al hunne kinderen nog kunnen meenemen. Kees is 9 jaar. Annie, die in Solo is geboren telt 6 jaar en Gerrit is reeds 11 jaar. Moge de zegen des Heeren ook dit gezin vergezellen.

W. B.

De zending in Korea.

Trots de groote moeilijkheden in Korea meldt de Presbyteriaansche zending flinken vooruitgang. Vooral de bijbelstudien neemt een bijzondere plaats in het Koreaansche kerkelijk leven in, en er zijn vele bijbelscholen opgericht. De verschillende bijbelcursussen hebben een leerlingental van niet minder dan 178.313, dat is ruim 15.000 meer dan het voorafgaande jaar. Er werden bijna 16.000 menschen gedoopt zoodat het getal gedoopten tot circa 120.000 steeg. De Zondagsgodsdienstoefeningen werden gemiddeld door 288.000 personen bezocht en het leerlingental der Zondagsscholen steeg met 20.000 tot 344.000.

Opleving in Siam.

„The American Bible Society” vertelt: In het Oostelijke deel van Siam is er een geweldige geestelijke opleving. Het volk is op eigen initiatief begonnen in den bijbel te lezen en te studeeren. Honderden hebben het evangelie aangenomen als den eenigen weg tot behoud. Geheele dorpen zijn „overgegaan” naar het geloof in Christus als hun eenigen verlosser. Ten gevolge van deze geestelijke opleving is er in Korat een bijbelschool gebouwd, wier doel is mannen en vrouwen op te leiden om het evangelie uit te dragen in de daarvoor rijpe streken.

Van den Islam.

Het schijnt dat de Islam zich ernstig inspannt om zich tegenover andere godsdiensten te handhaven en om nieuwen aanhang te winnen. Men heeft plannen gemaakt om moskeën te bouwen in verschillende Eu-

Van andere zendingen en van voor de Zending in het algemeen belangrijke verschijnselen.

Zending in Abessynië

Aangaande de zending in Abessynië wordt medegedeeld, dat de bepaling, dat alleen missionarissen van Italiaansche nationaliteit in Abessynië toegelaten zullen worden, slecht slaat op de Roomsche-Katholieke missie. Indien men deze bepaling voor de Protestantische zending toepasselijk zou hebben verklaard, zou dit met een zendingsverbod gelijk hebben gestaan, daar de Italiaansche Protestanten te zwak zijn. Thans hebben echter de Hermannsburgersending, de Engelsche Sudan-Interior-Mission met 75 Amerikaansche en Canadeesche zendingen alsmede het Britsche Bijbelgenootschap van de Italiaansche regeering offi-

ropeesche groote steden, zooals Warschau, Boedapest, Genève, e.a. In de laatste stad zal bovendien een Islamitisch instituut worden opgericht. Totaal verblijven er in Europa 8½ miljoen Mohammedanen. Alleen in Parijs zijn er 60.000.

Tsjiang Kai-Sjek als Christen.

Tsjiang Kai Sjek, de minister-president van China, is een overtuigd Christen. In een toespraak, die hij onlangs hield tot studenten, die hun studie voltooid hadden, zei hij o.m.:

„Wie geen godsdienst heeft, is gelijk een zeevaarder zonder kompas op den wijden oceaan. Een leven zonder godsdienst heeft geen doel. Wie geen godsdienstige gedachten heeft, verstaat nooit den waren zin van het leven; hij drijft doelloos af zonder veel te bereiken. De godsdienst alleen stelt den mensch in staat tot een strijd, die met vasten wil op een einddoel gericht is. Thans, nu gij uw examen hebt afgelegd, wil ik u vragen: weet gij wat Christendom is? Wat het beteekent? Christendom is een godsdienst met een doel en met een hoog plan. Jezus Christus de stichter gaf een voorbeeld voor wat het leven eigenlijk zijn moet. Hij was bereid zichzelf te offeren voor zijn volk. Weest er zeker van: gij presteert dan pas iets wezenlijks voor staat en menschheid, wanneer gij in den geest van het Christendom dient, in den geest van offerwilligheid.”

Mevrouw Tsjiang zei onlangs op een congres van Christenen: „Als ik tot zendelingen in China zeg, dat ik bewonder het offer, dat zij brachten door hun gaan naar een vreemd land, dan antwoorden zij steeds: „Dat was mijn plicht”. Hoeveel meer moeten Christenen dat zeggen. De regeering duldt de zendelingen niet slechts, zij heet hen hartelijk welkom. En waarom doet zij dat? Wij zijn tot de overtuiging gekomen, dat het Christendom ons alleen helpen kan. Het Christendom heeft thans in China grootere kansen dan in eenig ander land der wereld.”

Ned. Zend.bl.

Een merkwaardige tempel.

Gandhi heeft te Benares, de heilige stad der Hindoes, een tempel ingewijd, die zelfs voor Indië, het land van vele tempels, bijzonder is. In den tempel bevindt zich nl. geen beeld der godheid, maar een groote kaart van Britsch-Indië in marmorelief. De voor een zeer hoog bedrag gebouwde tempel is gelijkelijk voor Hindoes, Boeddhisten, Mohammedanen en leden van andere religieuze gemeenschappen bestemd. Naar Gandhi's woord zal de tempel „een platform zijn voor alle religies, kasten en geloofsbelijdenissen om de religieuze eenheid, den vrede en de liefde in het land te bevorderen.” Hij zal allen dienen, die „moeder Indië aanbidden willen.”

Dr. Ir. v. Beusekom deelt van dien tempel nog het volgende mede.

Deze tempel is voor rekening van een rijken Hindoe gebouwd, een vurig nationalist, die daaraan een bedrag van meer dan 80.000 ropijen heeft ten koste gelegd. De tempel is gebouwd van rooden Indischen zandsteen; maar het voorwerp van aanbidding is gemaakt van Carrarisch marmer, speciaal uit Italië aangevoerd. Dit is echter geen godheid of een altaar. Het is een zeer nauwkeurig afgewerkte relieffkaart van Indië, die op den vloer is aangebracht.

Deze kaart is het voorwerp dat wordt aanbeden. De tempel is gewijd aan Bharatmata, Moeder India. En duizenden komen hier tezamen om een nieuwe godheid te aanbidden, hun land. De ontwaking van het nationalisme heeft de oude goden van Indië doen wankelen. In deze technische, industriele wereld kunnen zij het volk niet meer redden. Voor hen is geen plaats meer. In Rusland hebben de tractor en de landbouwmachine de plaats van God ingenomen. In Indië stelt men het land op de plaats van de oude goden. Deze nieuwe tempel is een merkwaardig voorbeeld van de tegenwoordige ontwikkeling van het nationaal bewustzijn. Ook in Indië blijkt het betrekkelijke op de plaats van het absolute te worden gesteld. Het nationalisme wordt zelf een religie. Voor de andere godsdiensten, de oude Indische zoowel als het Christendom, bergt deze ontwikkeling groote gevaren in zich. Door deze verstrakking van het begrip nationalisme wordt het moeilijker om als Hindoe of Christen nationaal gezind te zijn. In het bijzonder de zending en de inheemsche kerk komen voor de zware taak te staan om te laten zien, dat een Indiër tegelijk een goed Christen en een goed vaderlander kan zijn.

Bijbelgenootschappen in Ned.-Indië.

Tot dusver werkten in Indië het Britsche en buitenlandsche bijbelgenootschap, dat bijbelvertalingen in verschillende Javaansche talen, het Toba-Bataksch en enkele andere talen verzorgt en zijn hoofddepot had te Malang (dr. C. P. Cohen Stuart) en het Nederlandsch bijbelgenootschap, dat in Indië den bijbel thans in 33 talen verspreidt en te Bandoeng zijn hoofddepot heeft. Deze dubbele verzorging leidde tot veel dubbele uitgaven en was ook organisatorisch om vele redenen ongewenscht. Daarom zijn op initiatief van het Nederlandsch bijbelgenootschap onderhandelingen met de Londensche organisatie aangeknoopt (commissie de heeren D. Crommelin, dr. H. Kraemer en dr. H. C. Rutgers), welke tot een overeenkomst hebben geleid, die de goedkeuring van de hoofdbesturen thans verkregen heeft. De Indische arbeid zal voortaan door beide genootschappen samen worden gedaan en door een commissie bestaande uit drie Nederlandsche en drie Britsche afgevaardigden geleid worden, terwijl de dagelijkse leiding is toevertrouwd aan den algemeenen secretaris van het Nederlandsch Bijbelgenootschap dr. H. C. Rutgers. Voor de practische toepassing en uitvoering der getroffen overeenkomst hoopt dr. Rutgers binnenkort in opdracht der beide bijbelgenootschappen naar Indië te gaan. Het practische nut der overeenkomst is, dat voortaan met hetzelfde geld aanmerkelijk meer werk zal kunnen worden gedaan.

Canada.

Op daartoe strekkend vriendelijk verzoek geven we het onderstaande een plaats in het Zendingsblad.

W. B.

Van Ds. P. Prins te Deventer ontvang ik een schrijven, dat betrekking heeft op de vestiging van Gereformeerde Nederlanders in Canada, met verzoek dit

te willen opnemen in ons Ouderlingenblad. Ik voldoe aan dit verzoek zeer gaarne, aangezien de zaak die in dat schrijven behandeld wordt mij voorkomt van zeer groot belang te zijn. En daar mij door de Generale Synode onzer kerken is verzocht mij te willen belasten met de ontvangst en de overmaking van gelden voor de Gereformeerde kerken in Canada, gevoel ik mij gedrongen de bijzondere aandacht op dit belang te vestigen. Want het is goed, het is kostelijk, dat wij de in Canada geformeerde kerken financieel steunen; maar het is ongetwijfeld van nog meer beteekenis, dat wij, voor zoover wij daaraan iets doen kunnen, de mogelijkheid van de vestiging van meerdere Gereformeerde kerken helpen vergrooten. En daartoe lijkt ons de raad, die vanuit Canada zelf gegeven wordt, zeer dienstig; zoodat wij er van ganscher harte toe medewerken om daaraan bekendheid te geven en daarvoor belangstelling te vragen.

Hieronder volgt dan wat Ds. Prins schrijft.

G. CH. AALDERS.

Een broer van mij, die zich tien jaar geleden als farmer in Canada vestigde, en zoowel door zijn ervaring als door zijn betrekkingen met officiële instanties een goeden kijk heeft gekregen niet alleen op de levenskansen, die daar voor Hollanders bestaan, maar ook op de gevaren, die ze er kunnen loopen, schreef mij dezer dagen o.a. het volgende:

„De vraag houdt me den laatsten tijd meer en meer bezig, wat er hier gedaan kan worden tot uitbreiding van het Calvinistisch leven. Er zijn in den loop der jaren al verscheidene gereformeerde gezinnen in dit land gevestigd, doch een groot deel daarvan is strijdensmoede afgezakt. Zooveel hebben bij hun vertrek uit Holland te weinig gedacht aan het bewaren van geestelijke gemeenschap. De een is hier en de ander daar terecht gekomen; sommigen waren in de waan, dat in elke plaats wel een Gereformeerde kerk zou zijn. Velen, die zich hier gevestigd hebben, ervaren met smart, dat ze geen geestelijk contact met hun omgeving kunnen krijgen. En als men eenmaal gevestigd is, kan men niet gemakkelijk verhuizen naar een plaats in de omgeving van een der weinige Gereformeerde kerken hier in Canada.

Canada is een van de weinige landen, die nog geschikt zijn voor emigratie. Wat kan er gedaan worden voor de geestelijke belangen van de gereformeerden, die hier nog zullen komen — wie weet hoe velen? Naar mijn overtuiging moeten zij zich zooveel mogelijk in eenzelfde streek vestigen. Waar kerken zijn is het land het dichtst bevolkt, dus duur; het land goedkoop is zijn geen kerken. Daarom moet men bij vestiging voeling houden met elkaar en met reeds in Canada wonenden. Dan kan in zoo'n streek een bloeiende kerk ontstaan, en kan de geestelijke verzorging met kracht worden ter hand genomen. Zou de kerkelijke pers er iets voor kunnen doen, dat de broeders, die uit Holland willen overkomen, zich met elkaar in verbinding stellen?”

Tenslotte verzocht de schrijver mij onderstaande mededeeling te publiceeren. Gaarne geef ik aan dit verzoek gevolg.

Een enkel woord aan Gereformeerden, die aan emigreeren denken.

Ofschoon het aantal der gereformeerde Hollanders,

die de laatste jaren naar Canada emigreerden, niet zoo groot was, is ondergeteekende er van overtuigd, dat er heden velen zijn, die zich de vraag stellen: Wat staat ons te doen? Is onze plaats nog hier of hebben we in Canada onze verdere levensroeping te volbrengen?

Hoewel de Canadeesche regeering meer eischen stelt aan immigranten, dan 10 jaar geleden, zijn deze voor velen toch geen onoverkomelijk bezwaar om hier te komen. Van regeeringszijde wordt veel meer gedaan om op stoffelijk gebied de komenden bij te staan, dan voorheen.

Doch voor ons Gereformeerden is er een andere vraag, die klemmt: Wat aangaande onze geestelijke belangen? Deze vraag laat ook mij hier niet los. Voor hen, die over weinig kapitaal beschikken, is het te bezwaarlijk zich in de omgeving der enkele Gereformeerde kerken die hier zijn te vestigen, wegens de dichtere bevolking en de daaruit voortvloeiende hogere landprijzen. Er is hier nog veel goed land, waar met weinig geld, onder Gods zegen, de vlijtige hand een levensbestaan kan vinden. Als nu eenige gezinnen zich vereenigen en in dezelfde omgeving zich vestigen, kan er op geestelijk gebied ook wat opgebouwd worden. De ervaring, die ik hier heb opgedaan, heeft me getoond, dat dit voorheen door velen niet genoeg overwogen is. Zoo heeft de een zich hier en de ander zich daar gevestigd, en de uitkomst hiervan was, dat het velen te moeilijk werd om staande te blijven. Gezamenlijk strijden op en bouwen aan de muren van Jeruzalem is de weg om den vijand te weerstaan.

Om niet te veel plaatsruimte te vragen moest ik beknopt zijn, maar belangstellenden kunnen zich vrij tot mij wenden om uitvoeriger inlichtingen, en zullen mij bereid vinden hen zooveel in mijn vermogen is te helpen.

J. PRINS,

Beverly — Alta — Canada.

Korte berichten.

Dr. H. Slettenaar.

Het adres van den missionaire arts van Utrecht, dr. H. Slettenaar, die met verlof in het land is, is thans Frederik Hendriklaan 12, Oegstgeest.

Mej. L. Goemaat.

Eén van de twee Zendingszusters, die werkzaam zijn in den hoofddienst te Solo, Mej. L. Goemaat, is met verlof in Holland. Haar adres is: Vliet, Rijnsburg. Stellig zal zij wel bereid wezen voor meisjesvereeningen, dameskransen enz. te komen vertellen van haar moeilijke maar ook mooie werk.

Ds. A. F. Keuchenius.

D.V. komt de missionaire predikant van Utrecht Ds. A. F. Keuchenius in April a.s. met verlof naar Holland.

Dr. L. Onvlee.

Dr. L. Onvlee, de taalgeleerde van het Nederlandsch Bijbelgenootschap op Soemba, is gereedgekomen met het bijbelsch leesboek in het Wajewa'sch, een der talen van Soemba. Er wordt thans onderzocht of het op Java dan wel in Nederland gedrukt zal worden.

Dr. D. Verveen.

Na een voorspoedige reis is Dr. D. Verveen den 3de Januari i.l. met zijn gezin in welstand te Wonosobo aangekomen. Hij trof alles in uitnemende orde aan en heeft met opgewektheid zijn arbeid in het hospitaal hervat.

L. W. Korvinus.

D.V. zal de heer L. W. Korvinus, die is beroepen tot predikant te Keboemen, 7 April a.s. zijn missionair examen doen.

Dr. A. Nortier.

De deputaten voor de Zending op Soemba benoemen, met het oog op de vervanging, noodig wegens buitenlandsch verlof van Dr. J. Berg in 1937, tot tijdelijk missionair arts aan het Zendingshospitaal der Gereformeerde Kerken te Waikaboebak dokter A. Nortier, miss. arts in dienst van het Nederlandsch Zendingengenootschap te Malang (Oost-Java).

De benoemde heeft, na gepleegd overleg met en bekomen vergunning van de Directie van het Nederlandsch Zendingengenootschap, bericht ingezonden, dat hij zijn benoeming als tijdelijk miss. arts ter vervanging van Dr. J. Berg op Soemba aanneemt.

De Zendingscommissie te Nieuwleuzen.

De Zendingscommissie te Nieuwleuzen verzoekt alle correspondentie inzake zendings-aangelegenheden te sturen aan den Secretaris: A. Siefers, Wijk A 133, Nieuwleusen.

De Joodsche immigratie.

Voor het Joodsche jaar, waarover men cijfers heeft, bedroeg de Joodsche immigratie in Palestina 61854 personen. Zij kwamen uit de volgende landen: Polen 27291, Duitschland 7747, Roemenië 3596, Griekenland 2122, Lithauen 1967, U.S.A. 1638, Yemen 1525, Tsjecho-Slowakije 1397, Letland 1042, Frankrijk 1021. De totale Joodsche bevolking op de aarde bedraagt 16.240.000, waarvan 5 miljoen in Amerika.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Leestafel.

Dreigende deformatie. II. Het voortbestaan, de onsterfelijkheid en de substantialiteit van de ziel, f 1.50. — *III. De vereeniging van beide naturen van Christus*, f 1.20, door Dr. V. Hepp, bij Kok te Kampen.

Vlug achter elkander gaf Prof. Dr. Hepp de 2de

en 3de brochure in het licht, die hij bij Kok laat verschijnen onder den titel „*Dreigende deformatie*”.

Reeds hebben deze twee brochures heel wat pennen in beweging gebracht.

Behalve wanneer het Zendingsliteratuur betreft, laten echter de aard en de ruimte van het Zendingsblad geen uitvoerige recensie toe van gezonden boeken. Ook bij deze brochures niet, hoe belangrijk zij ook mogen zijn.

Wij hebben nog eenige hoop, dat de ongenoemde schrijvers, tegen wier uitlatingen Prof. Hepp zich met kracht verzet, het wat anders bedoelden dan de aangehaalde woorden schijnen te zeggen. Hoe ernstig de dwalingen zijn, die Prof. Hepp daarin leest, en hoezeer deze afwijken van de belijdenisschriften onzer kerken, toont Prof. Hepp in een scherp betoog zoo glashelder aan, dat elk mensch van eenige ontwikkeling het begrijpen kan.

De eerste brief van den Apostel Paulus aan de Thessalonicensen met de Gemeente gelezen, door Ds. J. v. Dijk met een voorwoord van Prof. Dr. S. Greijdanus, bij S. Kleefsman en Co. te Sappemeer.

Een eenvoudige verklaring van Thessalonicensen I. In den vorm van een breedere omschrijving van den tekst, zeer kort. En toch duidelijk en leerzaam. Daarbij bijzonder goedkoop, slechts f 0.25.

Boeren met geld, door K. Lantermans, bij Gebr. Zomer & Keuning, Wageningen. Geb. f 2.50.

Een mooi boek, zooals van Lantermans is te verwachten. De teekening der figuren is goed, misschien iets te sterk.

Omhoog. De geschiedenis van een vrouw, door Helene Düvert. Uit het Duitsch vertaald door A. Tieleman; bij van Bottenburg, Amsterdam.

In dit boek wordt in boeienden vorm geteekend den moeizamen weg, dien zoowel Dorothee als haar volk hebben te gaan om te komen van uit de diepte naar omhoog, waar de Heere brengt als men wil gaan aan Zijne hand.

Het Opiummisbruik en zijn bestrijding, door A. K. de Groot. Afl. 5 van Lichtstralen op den akker der wereld. Uitgave van den Zendingstudieraad te Zeist.

Over het Opiumvraagstuk is veel geschreven. Dit boekje is zeer geschikt om iets van het opiummisbruik en zijn bestrijding te leeren kennen.

Verbondsgeschiedenis, door S. G. de Graaf; bij Kok te Kampen. f 0.75 per aflevering.

Een veelszins uitnemend werk. Vol frissche opmerkingen en origineele gedachten.

Schrijver en uitgever werken met bekwamen spoed. Reeds verscheen de zevende aflevering.

De ziel van het kind, door Dr. A. Kuypers; bij Gebr. Zomer & Keuning te Wageningen. Geb. f 2.75.

Dit zeer belangwekkend boek behandelt de psychologie van het kind tot aan de puberteit. Het komt ons voor, dat de schrijver, die blijkbaar veel studie over dit onderwerp heeft gemaakt, uitnemend is ge-

slaagd om een boek te leveren, dat zeer degelijk is en toch door ieder kan worden begrepen. Voor ouders van kleine kinderen en voor onderwijzers valt uit dit boek veel te leeren.

Het Christelijk Vrouwenleven. Uitgave van H. A. van Bottenburg, Amsterdam. Prijs per halfjaar f 2.45.

Met het Januari-nummer is dit voortreffelijk maandblad, onder eindredactie van Mevr. A. van Hoogstraten-Schoch, den 21en jaargang ingegaan. Het tijdschrift is jong en frisch gebleven en redactie en uitgeefster spannen zich in om het beste te geven wat gegeven kan worden. Dit nummer bevat meer dan 25 bijdragen op allerlei gebied — maatschappelijk, geestelijk, huishoudelijk. Ongetwijfeld zullen alle rubrieken onze Christenvrouwen interesseeren. Het is het leidend maandblad voor en door onze Christenvrouwen.

Het Schouwvenster. Christelijke weekillustratie. Uitgave van H. A. van Bottenburg. Prijs per kwartaal f 1.25.

Stellig is „Het Schouwvenster” één van onze beste weekillustraties. De inhoud is rijk en zeer gevarieerd. En altoos, althans in den regel, wel van belang.

Schrijvers en schrijfsters van naam geven artikelen over allerlei onderwerpen.

In weer en wind, Februari 1937.

Bij W. L. & J. Brusse's Uitgeversmaatschappij verscheen — zeer gevarieerd van inhoud en met tal van suggestieve illustraties — het tweede nummer van „In weer en wind”, maandblad, gewijd aan natuurleven, reizen, volkskunde en buitensport. Een voor natuurliefhebbers zeer mooie periodiek.

Giften.

Ontvangen van de Generale Zendingskas.

Door Mevr. Neijens uit het Zendingsbusje van het Juliana-ziekenhuis te Amsterdam f 15.50. Door Ds. H. L. Both 10 % der ontvangsten in de Classis Arnhem f 450.—; f 104.93; f 108.12 en f 20.63 te samen f 683.68. Van S. Lips te Melissant f 5.—. Door Ds. Alkema van de Classis Amersfoort f 668.65. Door Ds. de Brijnse 10 % van de Classis Breukelen f 310.—.

Santpoort 20 Februari.

Giro no. 32806.

W. BREUKELAAR.

Van de Geref. Kerk te Uithuizermeeden voor Wonosobo f 13.69.

W. BREUKELAAR.

Nogmaals zij er op gewezen, dat sinds 1 Januari l.l. Ds. J. Krüger, 1e quaestor is van de Generale kas. Wat voor die kas is bestemd zende men derhalve aan Ds. J. Krüger te Castricum. Postrekening no. 35811.

W. BREUKELAAR.

Van F. J. ter Hart 10 % over 1936 van de Plaatsel. Zendingskas Geref. kerk in Utrecht f 396.08.

Castricum. Giro no. 35811.

J. KRUGER.

Verantwoording van bijdragen en giften voor de

Zending in N. Holl. 2de halfjaar 1936.

2de halfjaar 1936.

1 Juli. Bijdr. van de Van Coev. Adriani-stichting f 100.—. 2 Juli. Classe Enkhuizen: Enkhuizen f 350, Me-

demblik f 40. 13 Juli. Classe Amsterdam: Amstelveen f 186.20, Amsterdam-West f 100, Diemen f 185, Amsterdam-West f 200, N. Amstel-Noord f 133, Watergraafmeer f 550, Amsterdam-West f 100, Ouderkerk a. d. A. f 186.20, Aalsmeer f 135. 13 Juli. Classe Haarlem: Santpoort f 100, Hoofddorp f 150, Bloemendaal f 150, Beverwijk f 102, Zandvoort f 45, Heemstede f 850, Velsen f 95, Vijfhuizen f 60, Halfweg f 400. 15 Juli. Classe Alkmaar: Alkmaar f 200.70, Bergen f 17, Broek op L. f 121, Dirks-horn f 57, Den Helder f 401, Heer Hugowaard f 40, Kolhorn f 11.40, Krabbendam f 28.50, Middenmeer f 22.80, Noord Scharwoude f 45.60, Oosterend f 74.10, Schermerhorn f 28.50, Sint Pancras f 45.60, Sloodorp f 2.80, Wieringen f 28.50. 16 Juli. Classe Hilversum: Weesp f 50, Bussum f 100, Naarden f 60. 16 Juli Geref. Kerk Amsterdam 3e kw. f 2713.20. 17 Juli. Classe Enkhuizen: Hoorn f 20. 22 Juli. Mei. J. H. Schut, laatste storting Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 1484.62, over 1935—1936. 31 Juli. Classe Hilversum: 's-Graveland f 52, Weesp f 150. 10 Sept. Classe Hilversum: Hilversum f 200, Muiderberg f 18. 11 Sept. Classe Zaandam: Koog-Zaandijk f 116.90. 17 Sept. Classe Alkmaar: Broek op L. f 121, Den Helder f 401. 19 Sept. Classe Hilversum: Ankeveen f 10, Bussum f 200. 25 Sept. Classe Zaandam: Edam f 35.35, Krommenie f 79.55, Landsmeer f 177, Marken f 61.85, Monnikendam f 61.85, Nieuwendam f 164, Oostzaan f 17.70, Tuindorp Oostzaan f 26.55, Wormer f 61.85, Wormerveer f 85, Zunderdorp f 17.79. 3 Oct. Classe Enkhuizen Urk f 309.40, Enkhuizen f 340. 10 Oct. Geref. Kerk Amsterdam f 200, Westzaan f 60. 17 Oct. Classe Enkhuizen: Opperdoes f 50. 17 Oct. Classe Hilversum: Muiden f 35, Huizen f 90, Laren f 70. 19 Oct. Classe Zaandam: Zaandam f 575, Purmerend f 79.55. 24 Oct. Classe Alkmaar: Alkmaar f 200.70, Bergen f 17, H. Hugowaard f 40, Kolhorn f 11.40, Krabbendam f 28.50, Middenmeer f 22.80, Noord-Scharwoude f 45.60, Oosterend f 74.10, Schermerhorn f 28.50, Sint Pancras f 45.60, Sloodorp f 22.80, Wieringen f 28.50. 5 Nov. Classe Haarlem: Oostzijde f 230, Sloterweg f 100, IJmuiden-West f 260, Zandvoort f 45. Santpoort f 100, Haarlem f 1000, Nw Vennep f 200, Hoofddorp f 100, Oostzijde f 140, Beverwijk f 59.16, Bloemendaal f 90, Halfweg f 191. 6 Nov. Mei. J. H. Schut, 1ste storting over 1935—'37 van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 1000. 6 Nov. Classe Enkhuizen: Medemblik f 44.75, Hoorn f 60. 15 Nov. Gift van J. J. ten beh. van de Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 650. 15 Nov. Classe Hilversum: Nederhorst den Berg f 40, 's-Graveland f 52, Bussum f 100. 23 Nov. Classe Zaandam: Zaandam f 110. 27 Nov. Classe Amsterdam: Amsterdam-West f 190, Amstelveen f 186.20, Amsterdam-Zd f 984.20, Aalsmeer f 60, Diemen f 127.50, Amsterdam-W. f 200, Amstelveen f 186.20, Amsterdam-W. f 75, N. Amstel-Nd f 133, Watergraafmeer f 550, Ouderkerk f 186.20, Amsterdam-West f 170, Amsterdam-Zuid f 984.20, Diemen f 59.90, Aalsmeer f 110. 27 Nov. Classe Haarlem: IJmuiden f 220, Velsen f 60, Sloterweg f 100, Heemstede f 550. 3 Dec. Classe Haarlem: Hoofddorp f 100, Haarlem f 1000, IJmuiden-Oost f 130, id. id. f 39.16 (dienst 1935), Zandvoort f 36, Castricum f 27, Santpoort f 63.50, Bloemendaal f 50, Vijfhuizen f 54, Hoofddorp f 50, Bloemendaal f 83, Haarlem f 500. 4 Dec. Classe Alkmaar: Alkmaar f 192, Broek op L. f 121, Den Helder f 401. Classe Zaandam: Edam f 35.35, Holysloot f 95.50, Krommenie f 79.55, Landsmeer f 88.50, Monnikendam f 61.85, Nieuwendam f 100, Oostzaan f 17.70, Tuindorp Oostzaan f 26.55, Wormer f 61.85, Zunderdorp f 17.70. 8 Dec. Classe Hilversum: Hilversum f 200, Nederhorst den Berg f 50, Ankeveen f 5, Muiderberg f 18. 10 Dec. Classe Enkhuizen: Andijk f 465. 11 Dec. Classe Zaandam: Wormerveer f 50. 17 Dec. Mei. J. H. Schut, 2de storting 1936-'37 Ver. „Dr. Scheurer's Hospitaal” f 1000. 17 Dec. Classe Hilversum: Hilversum f 175. 18 Dec. Classe Enkhuizen: Medemblik f 22.35, Urk f 309.40. 29 Dec. Classe Zaandam: Zaandam f 50. 29 Dec.

Classe Hilversum: Muiden *f* 35, Huizen *f* 60. 30 Dec. Classe Enkhuizen: Enkhuizen *f* 388, Andijk *f* 150. 2 Jan. 1937. Nog behoorende tot het boekjaar 1936. Classis Enkhuizen: Hoorn *f* 50, Hoorn *f* 10.60. Classe Zaandam: Marken *f* 61.85, Purmerend *f* 79.50, Koog-Zaandijk *f* 116.90. 9 Jan. Classe Hilversum: Weesp *f* 90, Bussum *f* 130, Hilversum *f* 250. 12 Jan. Classe Zaandam: West-zaan *f* 150. 16 Jan. Classe Alkmaar: Anna Paulownapolder *f* 211.34, Bergen *f* 17, Dirksborn *f* 57, H. Hugowaard *f* 40, Kolhorn *f* 11.40, Krabbendam *f* 28.50, Middenmeer *f* 22.80, Nd-Scharwoude *f* 45.60, Oosterend *f* 74.10, Schermerhorn *f* 28.50, Sint Pancras *f* 45.60, Slootdorp *f* 22.80, Wieringen *f* 28.50. 20 Jan. Classe Zaandam: Zaandam *f* 350. 22 Jan. Velsen *f* 37, Haarlem *f* 175, Heemstede *f* 82, Velsen *f* 24, Hoofddorp *f* 120, Oostzijde *f* 102.62, IJmuiden *f* 220.50.

De Commissie van Administratie,
J. v. d. GRAMPHEL.
Ds. A. SCHWEITZER.

ZENDING ZUID-HOLLAND TEN ZUIDEN.

Rekening en Verantwoording der Vereniging
„Medische Zending” te Rotterdam.

1 Nov. 1935—31 Oct. 1936.

Asperen: Mej. A. v. Ooyen, 1e halfj. *f* 8.—; 2e halfj. *f* 3.50. Barendrecht: Mej. M. C. v. d. Pols, 1e halfj. *f* 25.50; 2e halfj. *f* 4.50. Brielle: Mej. J. v. Rij, 2e halfj. *f* 8.75. Berkel en Rodenrijs: Mevr. Wed. Ds. D. Fleurke—Maaskant, 1e halfj. *f* 66.75; 2e halfj. *f* 66.—. Bleiswijk: Mej. A. Bos, 1e halfj. *f* 18.10. Zuid-Beijerland: Mevr. J. A. v. d. Bie—Vos, 2e halfj. *f* 10.—. Charlois: Zendingscommissie, v.j. *f* 150.—; 2e halfj. *f* 150.—. Delfshaven: Mej. N. v. Vliet, 1e halfj. *f* 118.18; 2e halfj. *f* 65.—. Dordrecht: Mej. M. W. v. d. Weg, 2e halfj. *f* 90.—. Feyenoord: Mevr. M. v. d. Poel—IJzerman, 1e halfj. *f* 13.25; 2e halfj. *f* 11.50. Gorinchem: Mevr. J. T. Zwaan—de Kok, 2e halfj. *f* 60.—. Hillegersberg (Str. w.): Mevr. H. v. Buuren, 1e halfj. *f* 151.05; 2e halfj. *f* 101.55. Hillegersberg (Terbr.): Me. S. v. Baarle, 2e halfj. *f* 33.25. Hellevoetsluis: Mevr. W. Oranje-Kramer, 1e halfj. *f* 1.60; 2e halfj. *f* 1.50. Katendrecht: Mevr. Broekstra, 2e halfj. *f* 24.13. Idem: Mej. A. E. Koster, 1e halfj. *f* 34.50; 2e halfj. *f* 50.—. Idem: Mevr. H. v. Randen, 1e halfj. *f* 12.25; 2e halfj. *f* 11.—. Idem: Mevr. J. Willemse—Maandag, 1e halfj. *f* 17.45; 2e halfj. *f* 22.20. Kralingen: Mej. C. A. v. Linschoten, 1e halfj. *f* 126.15; 2e halfj. *f* 69.55. Idem: Mevr. A. Vos—de Laat, 1e halfj. *f* 58.50; 2e halfj. *f* 64.25. Lexmond: Zendingscommissie, 1e halfj. *f* 23.41; 2e halfj. *f* 23.85. Leerdam: Zendingscommissie, 1e halfj. —; 2e halfj. —. Maasland: Mevr. H. Huisman, 1e halfj. *f* 43.75; 2e halfj. *f* 38.50; Maassluis: Mevr. Wed. A. Luyendijk, 1e halfj. *f* 91.50; 2e halfj. *f* 75.—. Molenaarsgraaf: Zendingscommissie, 2e halfj. *f* 20.—. N.-Helvoet, Mevr. W. Oranje—Kramer, 1e halfj. *f* 2.50; 2e halfj. *f* 2.60; Ottoland: Mej. R. Pierhagen, 1e halfj. *f* 27.14; 2e halfj. *f* 22.64. Ouddorp: Mej. A. Spee, 2e halfj. *f* 4.50; Pernis: Mej. C. Roseboom, 2e halfj. *f* 44.57. Rhoon: Mej. E. M. Schaberg, 1e halfj. *f* 17.85; 2e halfj. *f* 21.50; Rozenburg: Mej. C. Berkman, 1e halfj. *f* 16.05. Rijsoord: Mej. T. S. v. dd. Linden, 1e halfj. *f* 30.25. Rotterdam: Mej. K. G. v. d. Ploeg, 1e halfj. *f* 141.75; 2e halfj. *f* 121.05. Idem: Mej. D. P. Vermeer, 1e halfj. *f* 31.35; 2e halfj. *f* 46.85. Idem: Mej. J. E. Reitsma, 1e halfj. *f* 71.95; 2e halfj. *f* 36.20. Idem: Mej. J. Warmenhoven, 1e halfj. *f* 48.50; 2e halfj. *f* 36.—. Idem: Mej. C. J. Schoneveldt, 1e halfj. *f* 46.10; 2e halfj. *f* 44.35. Idem: Mej. N. Buitenhuis, 1e halfj. *f* 11.—; 2e halfj. *f* 15.—. Sliedrecht: Zendingscommissie, 1e halfj. *f* 33.—. Strijen: Mej. W. E. v. d. Nadort, 1e halfj. *f* 40.—. Slikkerveer: Zendingscommissie, 2e halfj. *f* 5.—. Vlaardingen: Mej. A. Kwakkelstein, 1e halfj. *f* 91.75.

IJsselmonde: Mevr. Mulder, 2e halfj. *f* 11.63. Zuidland: Mej. C. W. v. Lummel, 2e halfj. *f* 19.50. Zwijndrecht: Mej. Hoogerwerf, 2e halfj. *f* 37.—.

Ontvangen giften Nov. 1935—Nov. 1936. Hillegersberg: Mevr. H. v. Buuren van N.N. *f* 3.50 en *f* 10.50. Vlaardingen: Mej. A. Kwakkelstein van de kinderen der Geref. Zondagschool *f* 81.85. Rotterdam: Comm. van beheer giften *f* 15.—, van Mevr. Reitsma van familie Kr. *f* 5.—, den Heer v. d. Berg uit het potje T. *f* 10.—. Kralingen: den Heer L. J. Allaar van schoolbusje *f* 31.—, *f* 15.—, *f* 18.—, *f* 10.—; Mej. M. T. *f* 2.50; den Heer A. v. L. *f* 1.50; Mevr. T. te Z. *f* 5.45; Mej. L. Z. van N.N. *f* 1.—.

Ontvangen giften Linnenkast Nov. 1935—Nov. 1936.

Asperen: Mej. A. v. Ooyen naaikrans „Dorcas” *f* 6.—. Hoogvliet: Mej. A. E. Beversluis-Mooldijk Zendingskrans *f* 2.24 en *f* 2.90. Pernis: Mej. M. v. d. Steen *f* 1.50. Terbregge: Mevr. Kolff van krans *f* 12.75. Molenaarsgraaf: Mej. A. v. Essen—Eikelenboom Zendingskrans *f* 48.15. Lexmond: Mej. C. de Ruiter Meisjesvereniging *f* 2.—. Zeist: Mej. M. W. Esser *f* 3.—. Barendrecht: Mevr. Westra Zendingskrans *f* 11.—. Maasland: Mej. M. J. v. Walsum, krans *f* 7.50. Kralingen: Mevr. A. J. Heckman—v. Hiltten Zendingskrans *f* 25.50. Schiedam: Mej. A. Bos Zendingskrans *f* 165.—. Brielle: Mej. C. Hartog, Zendingskrans *f* 12.82 en *f* 9.10. Kralingen: Mej. v. Linschoten Zendingskrans *f* 15.61. Rotterdam: van naaikrans „Dorcas” *f* 42.90. Alblasterdam: Mevr. A. K. den Boer—Vermeulen Zendingskrans *f* 5.—. Vlaardingen: Mej. Hogerwerf Zendingskrans „Tabitha” *f* 12.50; Sliedrecht: Mej. G. de Jong Zendingskrans *f* 10.—. Vlaardinger-Ambacht: Mevr. S. Brünig—de Jong van krans *f* 26.—. Zuid-Beijerland: Mevr. J. A. v. d. Bie—Vos van krans *f* 7.50.

OVERZICHT.

ONTVANGSTEN.

Saldo giro *f* 15.26. Kasgeld *f* 7.06. Contributie 1e halfjaar *f* 1592.81. Contributie 2e halfjaar *f* 1448.57. Giften *f* 210.30. Totaal *f* 3274.

UITGAVEN.

Deputaten *f* 2275.—. Drukwerk *f* 88.03. Diverse onkosten *f* 2.80. Tekort voor linnenkast *f* 840.68. Kasgeld *f* 64.28. Giro. *f* 3.21. Totaal *f* 3274.—.

OVERZICHT LINNENKAST.

ONTVANGSTEN.

Giften *f* 428.97. Saldo tekort *f* 840.68. Totaal *f* 1269.65.

UITGAVEN.

Aan goederen *f* 11.35.26. Diverse onkosten *f* 134.39. Totaal *f* 1269.65.

Ontvangen van Trijntje en Wim Burggraaff *f* 6.39; Jan, Rietje en Jopie Batelaar *f* 7.38; Henk Bijkerk *f* 0.52; Simon, Grietje en Rijtje Bloemendaal *f* 5.63; Geert, Richard en Neelie Drexhage *f* 2.30; Alie Drexhage, Bas Nederhof en Jan Visser *f* 6.—; Willy en Kees Karssen en Leni Schaftenaar *f* 7.08; Adri, Map en Egbert de Lugt *f* 4.81½; Ida, Bé, André, Gerke, Mien, Henk, Mientje en rie v. d. Velden *f* 3.37; Jannine en Tonny Vos *f* 4.50½; Marietje Vlaanderen *f* 1.82; Gè, Gerda en Bertje Wiegers *f* 11.82; Van Gerrit Minckers 50 halve centen, voor verkocht theelood en zilverpapier *f* 1.50. Totaal *f* 75.07½.

Namens de Kinder-Zendingsvereniging
Mej. M. v. NORREN.

Bussum, Gooiberg 36.

Eerste Geref. Kerk in W.-Indië.
8e verantwoording.

N. N. te B. *f* 1.—; G. K. te B. *f* 1.50; V. te B. *f* 10.—; P. J. H. te G. *f* 2.50. Totaal *f* 15.—. Vorige verantw.

f 685.78. Totaal f 700.78, tot en met 23 Febr. 1937.
De 'boogst' gaat wel door, maar is toch schraal. Wie wil voor die kerk, de eerste Geref. Kerk in W.-Indië, nog een bouwsteen geven?
Giro 35595.

Namens Delft.
A. H. v. MINNEN, voorz.
T. J. HAGEN, penningm.

Suriname.

Het Surinaamse bergspoortje is in den tunnel blijven steken; d.w.z. de inkomsten der Herrnhutterzending zijn belangrijk minder dan het eindbedrag der begroting: f 98.000. Er is voor 1936 ruim f 20.000 tekort. Het reeds bestaande tekort van ruim f 37.000 nadert hierdoor de onrustbarende som van f 60.000. Bezuinigd kan er niet worden; de geestelijke verzorging is al beslist onvoldoende; de salarissen der zendingsarbeiders zijn al veel te laag en kunnen bovendien nu al een paar jaar lang niet op tijd worden uitbetaald.

Denkt aan het Indenburgfonds, dat een vertrouwd adres is in onze kringen voor ieder, die een roeping gevoelt tegenover de verwaarloosde West.

W. F. E. SMELIK.

Verantwoording over het tijdvak 20 Dec. 1936 tot en met 25 Jan. 1937.

Giften. Geref. Meisjesvereniging te Oldekerk (Gr.). f 9.42; N. N. te N. f 25; N. N. te B. f 2; E. J. O. te N. f 5; Mej. H. C. M. te A. f 12; kinderen Oranjeschool te Alphen aan den Rijn, Ie klasse f 2.42½, Iie klasse f 3.45, Iiie klasse f 1.75, Ve en Vle klasse f 4.37½, samen f 12; Zending(zuster)kring „Arpad” te Schrans bij Leeuwarden f 90; A. R. van N. Jr. te R. f 5; Zendingcommissie Geref. Kerk te Wassenaar f 15; Zendingcommissie Geref. Kerk te Arnhem f 5; Familie W. te Ooster N. f 10; kinderen Chr. Nat. School te Apelscha f 1.70; N. H. G. T. M. te B. en A'dam f 16; Geref. Meisjesvereniging „Dorkas” te Ezinge f 2.50; Chr. R. te H. f 1; J. P. van L. te D. f 0.50; J. M. U. te Soerabaja f 5; Zendingcommissie Geref. Kerk te Amsterdam-Zuid, opbrengst rondgang in de gemeente f 485.11; giften uit Deventer f 2.75; idem uit Wijhe f 0.50; uit busjes te Enter f 30.—; Geref. Kerk van 's-Gravenhage-West f 2.50; U. G. te Zierikzee, overschot Kerstfeest 1936 f 4.50; L. en H. O. te B. (opbrengst van zelf gekweekte bloemen) f 4.44; E. H. te R. f 25.—; Mevr. S. te Blokzijl, 1/3 van de opbrengst van een bazar gehouden door de Geref. Meisjesvereniging te Blokzijl f 51.50; verzameld door Mej. Brunsting te Amstelveen f 1.25; door Mej. De Jong te Enschedé f 5.50; Geref. Kerk te Roodeschool f 10.—; A. R. te A. f 1.—; gestort door „De Standaard” te Amsterdam f 11.—; C. M. van M. te W. f 2.50; P. v. d. L. te W. f 3.—; Zendingcommissie der Geref. Kerk te 's-Graveland f 2.50; idem te Bloemendaal f 25.— en idem te Zoetermeer f 19.—

Collecten. Van de Geref. Kerk te Hijken (Dr.) f 6.59; van de Geref. Kerk te 's-Graveland f 13.92.

Contributies. Uit Zaandam f 5.50; Loenen aan de Vecht f 0.50; Haarlem f 0.25; Hilversum f 0.50; Amstelveen f 7.25; Deventer f 2.—; Wijhe f 16.—; Amsterdam f 5.—; Arnhem f 1.—; Garijn f 1.—; Weesp f 1.50; Kampen f 2.—; Eindhoven f 0.50 en 's-Gravenhage f 2.50.

Rechtstreeks ontvangen door het Zeister Zendingsgenootschap te Zeist: J. C. Smalen te 's-Gravenhage, maandel. bijdrage f 1.— F. te N. f 0.50; S. R. Boersma te Heemse f 2.50; J. A. Abbink te Haarlem f 0.50 en B. J. v. Maare te Soestdijk f 3.—; drie maandel. bijdrage.

Verantwoording over het tijdvak 26 Jan. 1937 tot en met 25 Febr. 1937.

Giften. Geref. Kerk te Sloten (Fr.) f 2.50; L. S. Jzn. te H. f 2.50; Tj. H. te O. f 1.50; W. B. te Z.

f 1.—; leerlingen klasse V van de Dr. Abr. Kuijperschool te Vlaardingen f 15.—; Zendingcommissie Geref. Kerk te Berlikum f 10.—; L. B. te O. op T. f 1.50; A. E. te idem f 1.—; K. V. te S. f 1.—; J. P. van A. te E. f 2.50; K. J. S. te N. f 2.50; J. A. W. te H. f 1.50; N. N. te H. f 10.—; G. K. f 10.—; B. V. te A. f 2.50; L. R. te H. f 1.—; H. M. B. te R. f 5.—; verzameld door de dames Van Heijningen en Van Popta te IJmuiden f 5.65; Zendingcommissie Geref. Kerk te Hilversum f 100.—; Geref. Kerk te Dinteloord f 2.50; G. R.-V. te D. f 0.50; F. de B. te Gr. f 1.— en Geref. Meisjesveren. „Tébé” te Wierum (Fr.) f 4.—

Collecten: Van de Geref. Kerk te Oosterwolde (Fr.) f 9.35.

Contributies: Uit Hilversum f 22.75; Laren f 11.40; Bussum f 5.—; Huizen f 2.50; Weesp f 1.50; Nederhorst den Berg f 3.15; Muiden f 0.75; Naarden f 10.40; Hilligersberg f 1.—; Workum f 2.50; Loenen aan de Vecht f 0.50; Haarlem f 104.85 f Zwartsluis f 4.75; Hoofddorp f 8.50; Hoogeveen f 5.— en Zalk f 1.75.

Rechtstreeks ontvangen door het Zeisterzendingsgenootschap te Zeist: B. C. te Apeldoorn (reeds ontvangen Nov. 1936) f 1000.—; J. W. J. te Loenen, Veluwe f 100.—; A. B. te Z. f 5.—; F. te N. f 0.50; W. D. te Naaldwijk f 5.—; L. M. O. te Hellevootsluis f 5.—; Mej. J. Kl. te Zevenhuizen (Gr.) K. K. S. f 5.75; Mej. G. M. te Garrelswier f 4.50 en J. C. van S. te Den Haag f 1.—

K. R. HUMMELEN,

Secr. Penningmeester v. h. Idenburgfonds.

Kampen, 24 Februari 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

Postrekening no. 196921.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

40e verantwoording van 22 Dec. 1936—22 Febr. 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: J. T. te A. f 10.—, per J. H. H. van Mej. E. K. te D. f 1.—; J. J. S. te 's-Gr. f 1.—; J. T. te E. f 1.—; Ger. Zend. Comm. te O. f 10.—; per H. IJ. te O. schoolcol. te U. f 5.—; E. de G. te K. f 2.50; Mej. G. G. te A. f 2.25; J. G. M. V. te H. f 1.50; H. N. te 's-Gr. f 1.—; N. N. te A. f 5.—; leerl. Prot. sch. te den B. f 2.—; Joh. St. te U. f 7.—; Mr. E. J. K. te R. f 25.—; per H. IJ. van Tj. K. te U. f 1.—; J. D. S. te S. f 20.—; Zend. Com. Ger. K. te N. f 15.—; W. O. te E. (j.l.) f 1.—; Ger. K. te M. f 10.—; Mej. H. B. te H. f 5.—; H. v. W. Jr. te L. (mnd.) f 0.15; Ds. J. de W. te K. f 2.50; leerl. Pr. Mauritsch. te 's-Gr. f 15.—; Mej. H. P. te H. f 2.50; Zend. Ver. te V. f 2.50; H. A. S. M. te Z. f 1.—; Ger. K. te R. f 8.21; J. W. W. te D. (mnd.) f 0.25; W. B. Te H. f 2.—; Ds. D. P. te R. f 2.50; Ger. K. te G. f 1.—; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f 2.50; J. G. H. te A. (mnd.) f 0.50; Dr. C. M. v. M. te W. f 2.50; Zend. Com. Ger. K. te Z. f 19.—; A. F. te 's-Gr. f 10.—; W. G. Sch. te 's-Gr. (j.l.) f 1.—; Ds. P. N. K. te H. (j.l.) f 1.—; J. v. d. S. te R. f 5.—; R. S. te A. f 17.—; A. v. R. te W. f 1.—; H. v. W. te L. (mnd.) f 0.15; Mej. E. V. te E. f 1.—; W. v. d. B. te N. f 1.—; Dr. B. F. W. te H. f 5.—; J. F. de J. te A. f 2.—; Jonkvr. C. v. P. te Z. (j.l.) f 2.50; B. C. te A. f 100.—; M. de L. te G. f 10.—; P. A. V. te B. f 5.—; G. J. L. te S. f 1.—; J. de G. te S. f 0.75; Mej. W. C. J. H. te H. f 1.—; W. E. v. d. B.—C. te Z. f 1.—; J. W. H. L. te 's-Gr. (j.l.) f 1.—; Mej. G. te U. f 1.28; A. H. P. te A. f 1.—; Ds. J. K. te O. f 1.—; Ds. J. B. V. te G. f 1.—; E. v. E. te N. f 1.50; C. v. C. te E. f 2.50; A. T. te N. f 1.—; J. v. d. M. te L. f 4.40; E. P. te W. f 1.—; H. S. te Sch. f 5.—; col. Ger. K. te U. f 12.45; Mevr. Sch. te Z. f 5.—; Mej. H. f 27.50; W. M. te B. f 5.—; Ds. P. L. te O. f 1.—; H. v. d. P.

te Sch. f 6.—; J. W. W. te D. (mnd.) f 0.25; H. G. te Z. f 2.50; S. C. v. W. te V. f 1.—; H. J. D. te A. f 5.—; S. G. Sr. te E. f 10.—; F. C. de R. te J. f 3.—; A. J. B. te A. f 2.50; Ger. Meisj. „Febe” te W. f 4.—; F. de H. te E. (j.l.) f 1.—; J. H. v. d. B. te A. f 2.50. Tezamen; 447.19. Totaal met vorige verantwoording f 10193.98. Een mooie opbrengst van 2 maanden, waarmee wij de 1e 10.000 gulden hebben overschreden.

Weder zonden wij een boekje met mededeelingen van het Zendingsterrein, nu reeds het 7e, moge een en ander dienen om Uw belangstelling levendig te houden.

Den Haag, Galileistr. 139. Postgiro 6104.

Namens het steuncomité,
J. N. MUNNIK, penningm.

1e verantwoording van 1 Januari—24 Februari 1937.

Prov. Groningen:

C. Poortman, Valthermond, saldo kalenders f 16.37; Chr. School, Enumatil f 19.11; Geref. Kerk, Ten Boer, kalenders f 12.75; G. Yszenga, Hoogkerk, bruilofts-busjes f 21.73; P. W. Omta, Oldekerk, busjes f 25.—; id. id. Meisjesver. f 17.35; id. id. halve ct. f 0.17; W. Kloppenburg, Valthermond, busjes f 23.60; Geref. Kerk, Leens, nagift f 2.50; id. id. f 2.—; A. v. d. Velde, Kielwindeveer, kalenders f 9.50; Pieterijte v. d. Wiel, Munnekezijsl, halve ct. f 1.01; G. Yszenga, Hoogkerk, busjes f 130.49; Ds. L. Oranje, Groningen, halve ct. f 6.40; E. ten Have, Siddeburen, coll. gift f 5.—; W. Mulders, Sellingen, kalenders f 0.69; Nettie Busz, busjes Bierum f 90.14; Ds. J. A. de Winter, Kielw.veer, coll. gift f 5.—; H. Faber, Westeremden, kalenders f 3.20; Geref. Kerk, Uithuizen, schoolbusjes f 34.—; Geref. Kerk, Gerkeskl. Stroobos, busje kind. f 36.33; Geref. J.V. Enumatil f 11.53; Ds. H. de Zwart, Warf-fum, kalenders f 15.31; H. Huizinga, Kommerzijl, zend.comm. f 18.50; Tine Winter, Roodeschool, M.V. Dorcas f 11.25; Ds. J. Kopppe, Wagenborgen, deel catech. bus f 6.—; per J. Klok, Oude Pekela f 51.—; Geref. Meisjes-naalvereniging te Zuidhorn f 10.05; P. Winter, Ten Post, Zend.comm. f 30.—; Meisjesver. Lydia, Uith-meeden f 5.50; J. Wildvank, Delfzijl, coll. gift f 2.50; Ds. A. v. d. Ziel, Cadoelen, busjes 1936 f 156.37; id. busjes 1937 f 15.99; H. Wegener, Wilder-vank, contrib. en zend.bl. f 49.36; Ds. T. Klein, Wol-dendorp, busjes f 20.56; Geref. Kerk, Grootegast, ka-lenders f 6.67; J. T. ten Have, Meeden, Zend.ver. f 48.45; H. Witkop, Ter Apel, kalenders f 19.01; id. halve ct. J. Metz f 0.25; G. Miedema, Grijskerk, ka-lenders f 24.21; P. Buwalda, Hornhuizen, zend.comm. f 25.—; P. Kruisinga, Kantens, Zend.ver. f 30.—; id. id. busje J.V. f 5.25; D. A. Koebrugge, Onstwedde, zend.kas en busjes f 72.30; J. Wildvank, Delfzijl f 50.—; W. Pool, Marum, Chr. School f 35.—; E. Siertsema, Roodeschool, kl. meisj.v. „Mirjam” f 4.—; Ds. J. H. Lammertsma, App.dam, coll. gift f 1.—; Mej. G. Haan, Gron. busjes Nov. en Dec. f 300.—; Geref. Kerk, Onnen, Zend.kas f 7.06; Nelly v. d. Berg, Gron. halve ct. f 0.85; Jits en Piet Broersma, halve ct. f 1.—; Dr. A. Kuyperschool, Groningen f 2.81½; Mej. Graaf-huis, Haren, Schoolkind. f 13.50; K. Aten, Stadskaa-naal, Zond.school busje f 21.50; N. N. te Wagenbor-gen f 50.—; N. N. te Bedum f 10.—; R. G. Frima, App.dam, halve ct. f 0.80; Per Ds. P. Deddena, Gron. halve ct. f 3.99.

Prov. Drenthe:

Ds. M. Uytenhoudt, Coevorden, gift f 10.—; id. bus-jes f 23.—; Tj. Heldring, Klazinaveen f 1.—; Chr. School, Nijeveen, kl. 3 en 4 f 10.20; Geref. Kerk, Rui-nerw. Koekange, nagift f 10.—; R. Hummel, Ruinerw. Koekange, Recit.ver. f 40.72; A. Klingenberg, O. Schoonebeek, Chr. Sch. f 6.50; id. kalenders f 9.08;

Ds. D. Drenth, Zuidlaren, busjes en kal. f 104.84; Ds. J. A. v. Arkel, Diever, gift van een ged. der Geref. jeugd te Diever f 3.16; Mej. J. H. Mulder, Meppel, extra gift f 1.—; idem schoolbusje f 25.—; idem ½ opbr. contrib. f 23.75; idem Zend.kas f 22.45; Geref. Kerk, Emmererfsch.veen, busjes f 16.87; H. v. Mulli-gen, Ruinerw. Koekange, Knapenver. Samuel f 8.70; Joh. Leyssenaar, Alteveer, Zend.comm. f 125.—; Ds. D. Vreugdenhill, Appelscha, busjes f 13.77; idem ka-lenders f 3.55; Ds. J. Meijer, Hoogeveen, voor „vrije scholen” op Soemba van kinderen uit Drenthe over 1936 f 140.—; K. C. Eldering, Nw. Amsterdam, kin-deren Chr. School f 80.—; Per Ds. Drenth: ½ coll. Class. Zend.dag te Assen f 12.12; idem Zend. comm. Gasselternijf. f 40.—; idem busjes Knapenver. Een f 2.65; idem busjes Kerk Een f 9.70; idem kalenders Vries f 15.60; idem kalenders Oosterwolde f 6.36; idem busje M. de W. Oosterwolde f 9.06; idem gift Zuidlaren f 0.50; idem busje J. Rooks, Oosterwolde f 6.74; idem busje P. Dekker, Oosterwolde f 2.61; W. B. te Zwartemeer, gift f 0.50.

Prov. Overijsel:

Geref. Kerk, Gramsbergen, busjes f 74.33; Chr. School, Enter, busjes f 8.23; J. Kassies Azn., Daarler-veen, zend.comm. f 30.—; Geref. School, Beerzerveld f 9.35; J. v. Vliet, Deventer, aandeel rente legaat wijlen Korteling f 263.22; J. de Vries, Nijverdal, zend. comm. f 300.—; Geref. Kerk, Lutten, kalenders f 5.—; H. Smid, Schokland f 10.—; J. Klumpje, IJsselm. Grafhorst, meisje Aalbers f 14.06; idem restant bij-dragen f 26.—; P. de Liefde, Blokzijl, kalenders f 17.14; Ds. J. H. Meuleman, Den Ham, coll. giften f 15.—; H. J. Pen, Wetering, bij Blokzijl, Zond.sch. f 5.05; P. E. Visser, Zwolle, zend.comm. f 220.—; H. Evink, Wilsum Ov. f 6.—; P. Tjerkstra, Oldemarkt, busje f 10.34; Ds. J. J. Verleure, Zalk, kalenders f 9.80; Mej. R. Fennema, Ommen, zend.kas f 100.—; Geref. Kerk, Goor, kalenders f 3.21; R. van Dieren, Wilsum, Ov. zend.ver. f 53.30; Geref. Kerk, Vroomshoop f 21.60; Ds. A. v. d. Ziel, Cadoelen, busjes 1936 f 156.37; id. busjes 1937 f 15.99; H. Hopma, Deventer, busjes 1e halfj. f 64.67; id. uit de kas f 40.—; Geref. Kerk, Rouveen, coll. gift f 10.—; Zend. Comm. Wier-den, Soembafilms f 25.16; id. Geref. School f 11.80; id. Meisjesver. f 5.73.

Soembaweken Groningen:

Boerakker f 10.—; Sellingen f 21.82; Bierum f 135.99; Niezijl f 73.50; Spijk f 310.25.

Soembaweken Drenthe:

Zweelo f 114.50; Diever f 127.25; Schoonebeek f 115.14.

Soembaweken Overijsel:

Gramsbergen 1936 f 116.35; IJsselmuiden-Graf-horst f 45.—; De Krim f 179.30; Cadoelen 1936 f 8.89; Wijhe f 58.75; Nijverdal f 503.—; Zwolle restant f 77.95.

2e Algem. collecte Groningen:

Valthermond f 21.86; Houwerzijl f 24.92; Sappemeer f 44.05; Oostwold Old. f 115.94.

2e Algem. collecte Drenthe:

Alteveer f 11.20; Zuidlaren f 49.63.

2e Algem. collecte Overijsel:

Gramsbergen f 32.75; Zalk f 14.—; Cadoelen 1936 f 10.77; id. Kerstcoll. f 16.01.

Diversen:

Z. Klinkert, Veenwouden f 2.50.
Totaal 1e verantwoording in 1937 f 5983.70½.

Met dank voor de toezending,

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 24 Februari 1937.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD:

Zoo iemand dorst. — Van Zendingsaangelegenheden: Een ernstig ge-
vaar voor onze Zending; De eer onzer missionaire arbeiders. —
Zending van Zeeland, N.-Brabant en Limburg: Brief van Ds. Merkelijs;
Het Zendingscorps te Vrijhoeve-Capelle. — Zending van Zuid-Holland-
Zuid: Verslag van den Zendingsarbeid in Banjoemas 1 October—
31 December 1936. — Zending Zuid-Holland-Noord: Windhoos te Ta-
wangmangoë. — Zending Noord-Holland: Jaarverslag 1936. Hoofd-
dienst I; Het mannen-paviljoen van het Sanatorium Pakem. — Zending
Utrecht-Gelderland: Jaarverslag van den Mission. Predikant, ingediend
bij de Zendings-synode 1936; Het Jaarboekje; De Zendingscollectantjes
te Schettens en Langerhouw. — Zending van Groningen, Drenthe, Over-
ijsel, Bentheim en Oost-Friesland: Kort Jaarverslag van Midden-Soem-
ba; Schnetsen uit Soemba. — Zending Rotterdam-Zuid en Leiden:
Zending onder de Chineezen en Oosterlingen in ons land; Zending
onder de Chineezen. — Zending te Makassar: Mededeeling
van Ds. H. v. d. Brink; Evangelisatie in Indië. — Van andere Zendingen
en van voor de Zending belangrijke dingen: De Zending op Nias; De
Zending in Korea; De bevolking van Palestina; De herdenking der
Statenvertaling van den Bijbel. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

ZOO IEMAND DORST...

Zoo iemand dorst, die kome tot Mij
en drinke. Joh. 7 : 37b.

Luide weerklinkt de liefelijke noodiging van Jezus tot de dorstigen om tot Hem te komen en te drinken. 't Was op het Loofhuttenfeest en wel op den laatsten dag, den grooten dag van dat feest. Dan trokken de priesters zevenmaal, met takken in de hand, om het brand-offeraltaar. Een priester haalde in een gouden kruik water uit den vijver Siloah en goot dat aan het altaar in zilveren schalen uit, gedachtig aan het woord van Jesaja: Gijlieden zult water scheppen met vreugde uit de fonteynen des heils. Daaraan herinnert Jezus' woord: Zoo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke. Jezus *stond en riep het uit*. 't Moest weerklinken in aller oor.

Nog mag het gehoord worden overal. Ook onder de heidenen en de Mohammedanen. Ook op Soemba en Java.

Liefelijk lokt deze vriendelijke noodiging. Zoo iemand dorst, wie het ook zij, die kome tot Mij en drinke. Wie dorst naar verzoening, naar vrede met God, naar rust voor zijn ziel, die kome tot Christus. Hij kome vrijmoedig. Jezus Zelf noodigt. Hij lokt zoo vriendelijk. Wij zijn zoo arm, maar Hij is rijk. Wij zijn ledig, maar bij Hem is een volheid. Wij mogen tot Hem komen. Hij dringt er Zelf op aan. Met onze zonde en schuld, met onze onrust en kwelling, met onze ellende en nood mogen wij tot Hem gaan.

Ook de heidenen mogen komen. Allen, die afgedwaald zijn van God. Hun ellende is groot. Zij hebben geen vrede, zij kennen geen zaligheid, zij missen den Zaligmaker. In hun ziel is ook een verlangen naar heil, naar geluk, naar zaligheid, zij het dan ook onbewust, zonder klare voorstelling. Laat dan het evangelie naar hen uitgaan. Dat zij hooren van dezen Jezus, die zoo liefelijk lokt om tot Hem te komen. Dan zal de Heilige Geest in de harten werken, en naar den Christus leiden.

Lafenis wordt hier beloofd. Zoo iemand dorst, die kome tot Mij *en drinke*. Hij geeft het water des levens om niet. Een zondaar komt bij Jezus niet om. Niemand wordt afgewezen. Geen dorstige teleurgesteld. Die tot Hem komt zal Hij geenszins uitwerpen. Is Hij niet de steenrots met het levende water? Is Hij niet het brood des levens? Is Hij niet de weg, de waarheid en het leven? Is Hij niet Jezus, de Zaligmaker? Is Hij niet de machtige om te verlossen, en gewillig om te behouden? Als Hij dan lafenis belooft, zal Hij ook zeker ze be-reiden.

Laat ons dan als dorstigen drinken van het water des levens. Maar het dan ook weer brengen aan anderen, ook aan heidenen en Mohammedanen.

Jezus Zelf laat hierop volgen: Die in Mij gelooft, gelijkerwijs de Schrift zegt, stroomen des levenden waters zullen uit zijn binnenste vloeien. Die tot Hem komt en drinkt, wordt niet alleen zelf verzadigd, maar die wordt ook zelf weer een bron voor anderen, een middel voor dorstigen om van dit water te drinken.

Zoo worden wij, die de lafenis van het water des levens kennen, voor anderen ten zegen.

Daarin ligt onze roeping voor het werk der evangelisatie en der Zending. Een plicht is het, maar een voorrecht tevens. Wat heerlijk, zelf dezen Christus te kennen, van het levende water als dorstigen te drinken, den vrede des harten door Zijn bloed en de werking des Heiligen Geestes te smaken en dan ook anderen tot deze bron te mogen leiden! Wat voorrecht dezen Christus, die zoo liefelijk lokt, die lafenis belooft en geeft, aan anderen bekend te maken, ook aan veraf wonende volken. En welk een zegen, dat wij mede mogen arbeiden voor het werk der Zending. 't Is zoo'n rijk evangelie, dat evangelie van Christus. 't Mag luide weerklinken in alle landen, tot de uiterste einden der aarde. Zoo iemand dorst, die kome tot Mij en drinke.

N.

R. H.

Van Zendingsaangelegenheden.

Een ernstig gevaar voor onze Zending.

Er is, naar we vreezen, een ernstig gevaar, dat onze zending bedreigt.

Dat gevaar ligt niet op de zendingsvelden zelf. Wel heeft men daar te kampen met de taaie, altoos tegenwerkende krachten van heidendom en mohammedanisme. Maar dat is zeer natuurlijk.

Ook zien we dat gevaar niet bij onze zendingsarbeiders en de door hen toegepaste arbeidsmethoden. Natuurlijk is dat niet volmaakt. Er zal wel heel wat ontbreken. Maar onze zendingsarbeiders geven zich voor hun werk en het werk wordt geleid langs deugdelijke banen.

Maar wel vreezen we, dat er bij onze kerken hier te lande een gevaar opkomt, dat voor de zending onzer kerken zeer ernstig kan worden.

Dat gevaar is dit, dat men aan de zending de plaats niet geeft, die haar toekomst en allengs in droeve zelfvoldaanheid gaat wanen, dat er aan de zending bij ons wel genoeg gedaan wordt.

Soms hoort men wel zeggen, en men leest het ook wel, zelfs wel in toonaangevende bladen, dat het belang der zending niet in de eerste, maar pas in de derde of vierde rij der belangen aan de orde komt. En practisch wordt de zending maar al te veel daar-

heen verwezen en soms nog wel verder achteruit.

Maar de Heere heeft haar in Zijn woord een betere plaats gegeven.

We denken aan de zoo belangrijke verschijning van den verzen Heiland op den berg in Galilea, waar hij vooraf de discipelen bescheiden had, en met wier beschrijving Mattheus zijn Evangelie besluit.

Op dien berg heeft de verheerlijkte Christen ten aanhoore van zijn discipelen zijn arbeidsprogram voor alle eeuwen ontvouwd. En toen heeft hij na het woord zijner majesteit: „*Mij is gegeven alle macht in den hemel en op aarde*” aan de Apostelen en in hen aan zijn kerk de opdracht gegeven: „*Gaat dan heen: onderwijst alle volken, dezelve doopende in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes, leerende hen onderhouden alles wat ik u bevolen heb*”. In die opdracht ligt ongetwijfeld het voor alle eeuwen, ook voor onze eeuw, geldende zendingsbevel. En de uitvoering dier opdracht heeft hij gewaarborgd door de belofte: „*En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld*”.

En bij zijn laatste verschijning als hij op den Olijfberg van hen afscheid neemt, en opvaart ten hemel, herhaalt de Heere nogmaals de groote zendingsgedachte wanneer hij tot hen zegt: „*en gijlieden zult mijne getuigen zijn zoo te Jeruzalem, als in geheel Judea en Samaria en tot aan het uiterste der aarde*”.

Neen, onze Heiland heeft de Zending niet gezet in de derde of vierde rij der belangen, die we hebben te behartigen, maar Hij heeft ze geheel vooraan geplaatst in het middelpunt der Christelijke levensactie.

In de Kerk des Heeren behoort de Zending tot de dingen, die aan de spits moeten staan van haar geestelijken arbeid in deze wereld. De Zending heeft er recht op, dat zij niet achteruit geschoven worde en plaats ontvangende onder de belangen van den derden of vierden rang, maar dat zij een der eerste plaatsen inneeme. Daar heeft de verheerlijkte Heiland aan de Zending haar plaats gegeven.

In de belangstelling, de liefde, het gebed, de offervaardigheid en de toewijding der Gemeente des Heeren komt daarom aan de Zending een zeer belangrijke plaats toe. Zoo wil het de Heere.

Maar heeft de Zending in ons kerkelijk leven wel de plaats, die haar naar 's Heeren woord toekomt? Wij durven daarop geen bevestigend antwoord te geven.

Helaas, in alles komen we ook als Kerken te kort. We hebben maar een klein beginsel van de gehoorzaamheid, waartoe we zijn geroepen. Maar dat is — droef genoeg — wel in bijzondere mate het geval wat de Zending betreft.

Er is een tijd geweest, dat in onze kerken de belangstelling en de liefde voor de Zending krachtig opleefden, wat zich ook toonde in steeds toenemende activiteit. Maar de laatste jaren is het er, als we ons niet vergissen, niet beter op geworden. Zelfs meenen we symptomen van achteruitgang op te merken.

Uit correspondentie en gesprek blijkt het ons telkens, dat er bij de meer eenvoudige leden onzer Kerken over het algemeen wel belangstelling en liefde voor de Zending leven. Meermalen trof het ons, dat er juist in die kringen vaak een hartelijk meeleven met de Zending is. Maar in de kringen der meer ontwikkelden, waar juist breeder kennis en meer belangstelling zou mogen worden verwacht, staat het vaak anders. Ontstellend is meermalen bij menschen,

die overigens een vooraanstaande plaats innemen, het gebrek aan kennis van de Zending. We zouden daarvan uit eigen ervaring zeer frappante voorbeelden kunnen vertellen. In tal van dingen stelt men belang, waarvan vele ook wel belangrijk zijn. En men maakt zich druk over veel en velerlei, waaronder vaak heel wat is, dat zooveel drukte niet waard is. Maar de groote zaak der Zending, die de Heere, eer Hij van de aarde heenging, in de opdracht aan Zijn Kerk een eerste plaats gaf, staat, vooral vaak bij de menschen, die ons voorgaan moesten, geheel op den achtergrond.

Dat moest niet zoo zijn. Die daling van de belangstelling voor het Zendingswerk kan voor de Zending gevaarlijk worden.

Te meer omdat in verband daarmee in nog al breedten kring de gedachte heeft post gevat en verbreiding vindt, dat onze Kerken wat de Zending betreft nu wel zoo wat hare roeping getrouw vervullen en aan het eind zijn gekomen van haar kunnen. Er komt in zake de Zending een zelfvoldaanheid op, die bij verdere doorwerking voor onze Zending funest kan worden.

Wie waant, dat de Gereformeerde Kerken in Nederland een illuster voorbeeld van offervaardigheid voor de Zending geven, vergist zich zeer.

In het algemeen staat in Nederland bij de Christenheid de Zendingsactie zeer laag. Naar verhouding wordt door de Christenen in Engeland, Amerika en de Scandinavische landen veel meer gedaan voor de Zending, dan in ons land. De Christenheid in Nederland sukkelte wat dit betreft in de achterhoede.

En wat onze Kerken aangaat is er evenmin oorzaak van roem. Verreweg de meeste Kerken in andere landen overtreffen ons. Zelfs zijn er wel Kerken, die naar verhouding vijfmaal zooveel geven dan wij.

Gelijk meermalen is opgemerkt, wordt tegenwoordig door onze Kerken omstreeks f 0.75 per ziel elk jaar afgezonderd voor de Zending. In sommige provincies is het nog beduidend minder, maar in andere weer wat meer, zoodat we gemiddeld komen tot drie kwartjes per ziel.

Nu is dit stellig voor menig arm gezin een beduidend bedrag. We kunnen ons heel goed voorstellen, dat er wel gezinnen zijn, die moeilijk drie kwartjes per ziel elk jaar kunnen missen. Maar als we dit nu even door elkander nemen — de meer welgestelden en de armeren — dan is het toch eigenlijk slechts een bagatel, wat we voor de Zending geven. Wanneer we eens even narekenen, wat we elk jaar voor tal van andere dingen uitgeven, b.v. voor de genotmiddelen, dan zouden we er ons bijna voor schamen om het te zeggen, dat we voor de Zending in een heel jaar drie kwartjes over hebben en dat het soms nog moeite kost om die bijeen te krijgen. Neen — als we aan het rekenen gaan is er allerminst oorzaak van roem over onze offervaardigheid voor de Zending.

Wel erkennen we dankbaar, dat in de moeilijke tijden, die we doorleefd hebben, de ontvangsten voor de Zending niet verontrustend zijn gedaald, zij het ook, dat er hier en daar wel heel wat achteruitgang is.

Maar al zijn we nog zoo wat op dezelfde hoogte gebleven, het is waan te meenen, dat we ten opzichte van de Zending vrijwel aan het eind van onze financiële kracht zijn. Zeker, er moet voor veel worden gegeven. Maar dat we met drie kwartjes in een jaar voor dat groote werk, dat de Heere Zijn Kerk te doen geeft, aan de grens van ons kunnen zouden zijn, zal

toch wel niemand in ernst kunnen beweren.

En nog erger is de hier en daar opkomende zelfvoldaanheid, alsof wij wat de Zending betreft het hoofd kunnen opheffen en zeggen: daarmede zijn we klaar; voor de Zending volbrengen we onze roeping en doen wij genoeg.

Enkele malen beluisteren we zoo iets. Als dat zou doorwerken, dan zouden de gevolgen funest worden.

Neen, we zijn er nog niet. Op de Zendingsvelden geeft de Heere in rijke mate Zijn zegen. Hij opent tal van deuren voor het Evangelie. Het jaar 1936 gaf in het algemeen meer Zendingsvrucht dan eenig jaar tevoren. Maar vermeerdering van Zendingszegen verhoogt de Zendingsroeping. Er is nog zoo ontstellend veel te doen, vooral onder de meer dan 8.000.000 menschen, die op Midden-Java op ons Zendings-terrein wonen. Allerwege roept het werk om uitbreiding. En onze Kerken zijn daartoe stellig wel bereid, als men maar weet waar het om gaat. Meermalen hooren we de klacht, dat men de gelden, die men voor de Zending moet afdragen, zoo moeilijk bijeen kan krijgen. Gewoonlijk is dit echter de schuld van wie plaatselijk met de zorg voor de Zending zijn belast.

Misschien zijn er enkele Kerken, die zoo zeer verarmd zijn, dat men moeilijk 3 kwartjes in 't jaar per ziel kan missen voor de Zending. Maar dat is slechts hooge uitzondering. Bij haast alle Kerken kan dat beetje nog wel geofferd worden. En dat willen zij ook wel. Bij ervaring weten we, dat de groote meerderheid in onze Kerken gaarne een bijdrage voor de Zending geeft, als men met haar nooden maar bekend is.

Wanneer een kerk er moeite mee heeft om de bijdrage, die van haar voor de Zending verwacht wordt, bijeen te brengen, dan hapert het aan de plaatselijke Zendingsactie. Ons zijn tal van Kerken, waaronder ook wel financieel zwakke Gemeenten, van nabij bekend, waar het geld voor de Zending gemakkelijk bijeenkomt. Als de commissies of personen, die hiervoor zijn aangewezen, maar zorgen, dat de leden der Gemeente voldoende Zendingslectuur ontvangen en geregeld bearbeid worden, en ook in den dienst des Woords en vooral in de openbare gebeden aan de zaak der Zending gedacht wordt gelijk het behoort, dan loopt het met de inkomsten vanzelf. Want gelukkig mag nog wel gezegd worden, dat ons volk voor de Zending wel warm voelt. Als het plaatselijk met de organisatie der Zendingsactie in orde is, dan komen de noodige gelden gemakkelijk bijeen.

Maar als onze Kerken in zelfvoldaanheid gaan wanen, dat we met de Zending klaar zijn en ons peil hebben bereikt, zooals we dan hier en daar wel eens beluisteren, dan gaat het verkeerd. Alle zelfvoldaanheid ligt onder den ban, maar inzonderheid in het werk der Zending moet alle zelfvoldaanheid ten eerste veroordeeld en de deur uitgewezen.

De eer onzer missionaire arbeiders.

Onderscheidene malen vernamen we geruchten, waardoor de eer onzer missionaire arbeiders op schandelijke wijze wordt aangetast. Die geruchten komen hierop in hoofdzaak neer, dat onderscheidene Zendingsarbeiders zichzelf ten koste der Zending trachten te verrijken. Een paar weken geleden ontvingen we nog een schrijven van iemand, die als lid der Zen-

dingscommissie in een groote stad met ijver werkt en de leden der Kerk trouw bezoekt tot verkrijging van vaste bijdragen voor de zending.

„Meermalen” — zoo staat letterlijk in dat schrijven — „werd mij toegevoegd, dat men voor de zending niet meer gaf, daar de zendingsarbeiders en arbeidsters, voornamelijk doktoren en verpleegsters, zich in Indië verrijkten, door medische en verloskundige hulp te verleen aan Europeanen, en daarvoor de tijd aan het zendingswerk onttrokken werd, doch de daarvoor ontvangen gelden ten eigen bate aangewend en niet in de zendingskas gestort werden”. Wie die praatjes over onze zendingsarbeiders en arbeidsters heeft uitgestrooid, weten we niet, maar wel weten we, dat het vuile lasterpraatjes zijn.

Mogelijk zou het wel het beste wezen al die praatjes, gedachtig aan het spreekwoord: „het zijn de slechtste vruchten niet waaraan de wespen knagen”, maar stilzwijgend te laten loopen. Maar het schijnt, dat die laster hier en daar nog wel ingang vindt en aan de Zending en aan den goeden naam van onzen Zendingsarbeid nog al schade doet.

Daarom is het misschien wel goed er eens iets van te zeggen en te trachten de eer onzer Zendingsmensen hoog te houden, wat zij ten volle verdienen.

De zendingsarbeiders en arbeidsters, die werkzaam zijn in den dienst der zending van de Geref. Kerken, genieten een redelijk traktement of salaris, waarvan men onder gewone omstandigheden in Indië behoorlijk leven kan. Onze zending salarieert niet zoo karig, dat onze zendingsmensen gebrek lijden en haast niet weten, hoe zij zullen rondkomen, zooals het, mede ten gevolge van den druk der malaise, bij enkele andere zendingen helaas, tegenwoordig soms het geval is.

Het is een dure plicht der Kerken en voor het zendingswerk zelf van het hoogste belang, dat hare zendingsmensen niet al zuchtend onder de zorgen voor hun dagelijksch brood hun arbeid hebben te doen, doch een redelijk levensonderhoud ontvangen.

Maar meer krijgen zij ook niet en we mogen dit er tot hun eer en onze blijdschap bij zeggen, dat zij — een hoogst enkele uitzondering daargelaten — daarmede volkomen tevreden zijn.

Wel werd vroeger door het onderwijzend personeel der Christ. Holl. Inlandsche scholen een vrij hoog salaris genoten, dat wel wat minder had gekund. Maar daar was geen cent bij, die uit de zendingskas werd betaald. Die salarissen werden toen geregeld naar de bepalingen der Indische Regeering en konden uit de Gouvernemenssubsidie en schoolgeldten geheel voldaan worden. Die weeldetijd is echter, ook voor de onderwijzers, al lang voorbij.

En wat de dokters en verpleegsters betreft, die de zending dienen, is het niets dan laster, dat deze zich in Indië ten koste van de zending zouden verrijken.

Voorzover de zendingsarbeid dit toelaat, mogen de zendingsartsen wel eenige particuliere praktijk uitoefenen. Maar nooit ten koste van het zendingswerk. De zendingsarbeid gaat steeds voor. En de honoraria, die voor de particuliere praktijk genoten worden, worden gestort in de zendingskas. In de instructies, die de missionaire artsen ontvangen, wordt dit steeds zeer uitdrukkelijk bepaald. Voor bijna alle zendingshospitalen is die opbrengst van de particuliere praktijk een zeer beduidende bron van inkomsten. Ongetwijfeld zijn de missionaire artsen zelf de grootste

contribuanten voor den medischen dienst der zending. De preciese cijfers van al de verschillende hospitalen weten we niet. Maar wel weten we, dat die cijfers in de tienduizenden guldens loopen. Op verreweg de meeste, wellicht op al onze zendingsterreinen waar we een hospitaal hebben — althans op Midden-Java — is het bedrag, dat de missionaire artsen als opbrengst van hun particuliere praktijk in de zendingskas storten, meer, soms zelfs veel meer, dan wat de Kerken in Holland voor den medischen dienst bijdragen. Het moet eens heel duidelijk gezegd, dat de Zendingsartsen zelf de allerbeste contribuanten voor de zending zijn.

Santpoort, 27 Maart 1937.

W. B.

Zending van de Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland, N.-Brabant en Limburg.

Brief van Ds. Merkelijn.

Amice,

Laat ik U nu eens vertellen hoe het Zondags toegaat met den arbeid, die een zendeling verricht in de dessa. Ik noodig U uit om dezen Zondag mee te gaan. Het is een drukke dag, maar daarom kunt U op zoo'n dag het best een indruk krijgen van het zendingswerk. De auto staat voor de deur; het is 7 uur in den morgen; wij zullen ongeveer een half uurtje rijden en dan, als de auto niet verder kan, zullen we nog een klein uurtje moeten stijgen. We gaan naar Bono. Wonderlijk is het in dat Bono gegaan. Na mijn terugkomst in 1935 ben ik er in de maand Augustus voor het eerst heengegaan en nu moet ge er eens zien. Er staat al een kerkje door de leden der Kerk gebouwd en betaald. De één gaf hout, de ander eten voor de arbeiders en zoo is er een Kerkje verzeen, erg éénvoudig, maar toch erg gepast voor de dessa. En dan in het jaar 1936 alleen zijn er 47 groot en klein gedoopt; in het jaar 1935 ook zooveel ongeveer en binnen de twee jaar is daar dus een flinke gemeente ontstaan, waar ook krachten genoeg aanwezig zijn om aan institueering te kunnen denken. Wat kan het toch verschillend gaan. Er zijn plaatsen, waar ik reeds 20 jaar geleden begonnen ben en waar de samenkomsten nog erg klein zijn; waar ook geen groei in zit en weinig hoopvol het werk wordt verricht.

Ik heb achter mijn huis een djerboekboom staan, vele jaren geleden geplant, maar er zit geen groei in, een spichtig boompje, dat, wat er ook aan gedaan wordt, maar niet wil groeien. En dat boompje is een beeld van enkele gemeenten, waar het niet wil. Maar andere en daaronder behoort ook Bono groeien met een snelheid, waarover ik me telkens weer verbaas. Na een half uur rijden stappen we uit en genieten we, van een stevige wandeling. De natuur is er prachtig. Ge wandelt als door mooie tuinen. De weg is vol passer-gangers, dat zijn de menschen, die naar den passer (markt) gaan. Eens in de 5 dagen wordt hier zoo'n markt gehouden, deze valt vandaag juist op Zondag en nu ziet ge de verschillende wegen vol menschen, op weg naar den passer, allen beladen met artikelen,

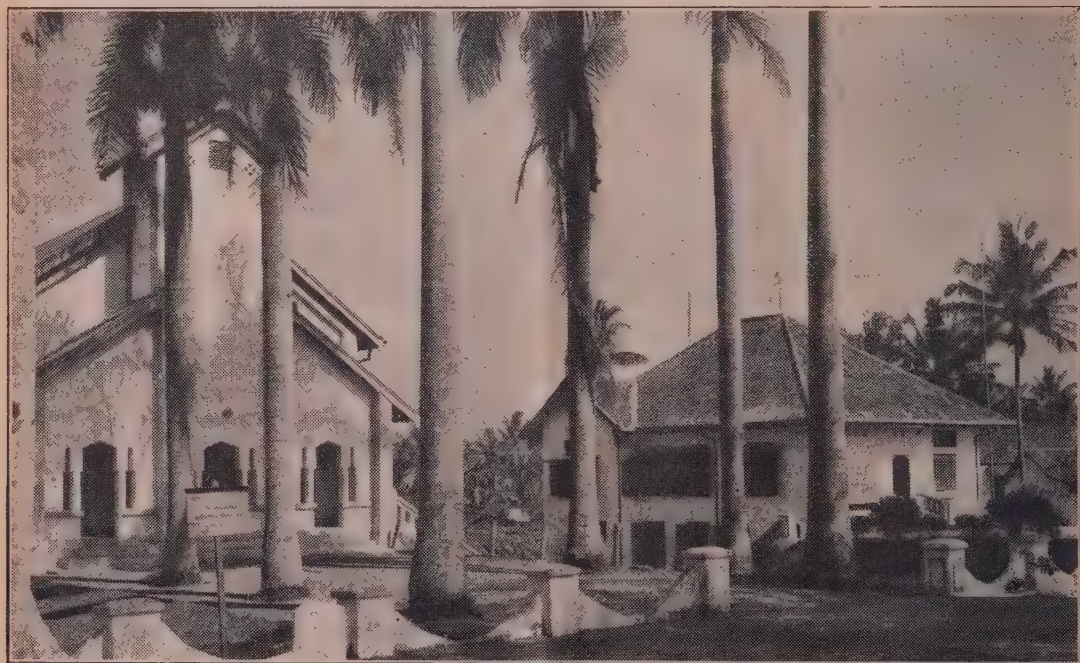
die ze daar hopen te verkoopen aan Chineesche opkopers of aan de dessa-menschen. Zoo nu en dan komt één van die menschen naar mij toe; menschen, die blijkbaar vroeger al eens de samenkomst in Bono hebben bijgewoond. Ik vraag ze, waarom ze niet naar de samenkomst gaan en het antwoord luidt telkens: dereng kepareng = het is nog niet toegestaan, n.l. door God. Wij zouden zeggen: ik heb er geen zin in, maar deze Javanen drukken hun gebrek aan lust om de samenkomsten bij te wonen zoo uit, dat daarin ligt de gedachte: God heeft in mijn hart de begeerte nog niet gewekt om de samenkomst bij te wonen. Ik zeg een paar woorden, waarin ik ze duidelijk tracht te maken, hoe verkeerd hun opvatting is, maar ze volharden in de aangenomen houding en lachend en vriendelijk groetend zetten ze hun tocht naar de pasar voort.

Eindelijk zijn we in Bono. In het huis van den Goeroe-Indjil zitten 6 volwassenen te wachten, die graag belijdenis van hun geloof zouden willen doen en nu eerst onderzocht moeten worden. Het onderzoek, waarvan ik den gang al wel eens in een vorigen brief beschreef, was bevredigend, ze waren goed onderwezen en konden de vragen duidelijk beantwoorden. Wel is het telkens weer roerend om zoo'n onderzoek bij te wonen. Ik heb dat nu bijna 25 jaar gedaan, maar wat is het telkens heerlijk om onze Javanen te hooren antwoorden en te hooren spreken van hun geloof. Het staat zoo vast voor hen. Op de vraag of er behalve Jezus nog meer zaligmakers zijn, luidt het antwoord zoo krachtig: Neen. Is Mohammed dan geen zaligmaker? Antwoord: „Neen, hij had zelf zonde”. Het is zoo iets schoons het werk Gods in de Zending te zien. Na afloop van dit onderzoek gingen we het Kerkje binnen; het is vol. Wat een blijdschap is er bij de aanwezigen. Het avondmaal zal gevierd worden; 6 volwassenen zullen worden gedoopt. De Christenen zijn er blij mee, dat de gemeente zoo groeit, en als wij straks zingen: „Geloofd zij God met diepst ontzag”, dan klinkt het gezang krachtig op. O, hier is Gods werk te zien. Hier klopt het leven; hier werkt Gods Geest en als wij straks met elkaar den dood des Heeren verkondigen, dan doen we dat als een gemeenschap van broeders en zusters, die het zich bewust zijn: één Heer, één geloof en één doop. Na afloop van den dienst blijven we nog een oogenblik napraten en gaan dan gauw weg; want er is nog meer te doen. We moeten ons haasten om vóór één uur thuis te zijn.

's Middags 3 uur glijdt de auto andermaal weg; nu naar een dorpje voorbij Parakan. Het dorp ligt ongeveer 40 Kilometer ten Noord-Oosten van Magelang. Als we daar zijn, moeten we uitstappen en nog ongeveer een half uur loopen naar de plaats, waar de gemeente is. De natuur is weer heel anders dan van morgen. Het dreigt te gaan regenen; nu daar zijn wij zoo goed als het mogelijk is tegen gewapend. Wij hopen alleen, dat het niet gaat regenen voor die Javaansche vrouw, die met haar baby mee daalt en stijgt naar de gemeente, waar haar kindje zal gedoopt worden. Gelukkig komen we voor den regen in de dessa aan. Het is tijd om te beginnen en we gaan aanstonds het kerkje binnen, waar een klein clubje, ongeveer een 20 mannen en vrouwen, bijeen zijn. Het kerkgebouw is door de menschen zelf gezet. Het zijn oud-volgelingen van Sadrach, die zich nu

bij ons gevoegd hebben. Wij zitten nu hoog in het gebergte, ongeveer 1300 meter boven de zeespiegel. Als de samenkomst begint, is het clubje, dat in de kerk zit, maar klein, maar voor de kerk staan wel een 100 mensen, nieuwsgierigen, die eens willen kijken, hoe het in zoo'n Christelijke samenkomst toe-

regeeren niet lang" geldt ook voor zoo'n tropisch buitje. Weldra is het een milde regen geworden en de dienst in het kleine kerkje, waar twee kinderen gedoopt zijn en waar we met ons kleine aantal aan het H. Avondmaal hebben aangezet, verloopt normaal onder de belangstellende blikken der dorpsbe-

Kerk en Pastorie te Magelang.

gaat. Er is spanning bij die mensen en kinderen. Elke beweging wordt met Argusogen bespied. Wie weet wat die mensen over het Christendom hebben hooren lasteren en welke onmogelijke verhalen men heeft verteld over mensen, die Christen zijn geworden en nu op den Soembing als wilde zwijnen leven. Ik vind het jammer, dat ze zoo buiten blijven staan; ze kunnen wel hooren wat ik zeg, maar het zou toch mooier zijn als ze binnenkwamen. Ik houd daarom een oogenblik op en stuur één der hoorders naar buiten om te vragen of ze binnen willen komen.

Wat een ontsteltenis; geen sprake van; zij wijken allen achteruit en alle pogingen om althans de dappersten naar binnen te lokken, falen. De broeder, die uitgezonden was, komt onverrichterzake terug. De buitenstaanders blijven buiten. Daar begint het te regenen; een echt tropisch buitje en alle mensen, die voor het kerkje staan, wijken een paar meter achteruit en zoeken dekking onder het uitstekend dak van een Javaansche woning. Het regent dat het giet. Ge kunt U in Holand zoo iets moeilijk voorstellen. De regen komt in zulke dichte massa's neervallen, dat ik de mensen aan den overkant, die ongeveer 12 meter van mij verwijderd zijn, slechts vaag zie en hooren en zien vergaat je. Het is moeilijk om bij dien neerkletsenden regen me verstaanbaar te maken. Het krachtig geruisch van de neervallende watermassa's overstemt enkele oogenblikken het geluid, dat ik kan voortbrengen. Gelukkig „Strenghe meesters

woners. Na den dienst moet ik binnenkomen in het huis van één der Christenen. De vrouw heeft me laten roepen om met haar te bidden. Ze is ziek, ze had de samenkomst niet kunnen bijwonen en nu zit ze, wegschuilend in het donker van een bijna vensterlooze groote kamer, op een amben (een Javaansche rustbank). De noodige kopjes thee staan ingeschonken, de Javaansche versnaperingen worden rondgedeeld en intusschen vinden we gelegenheid om eens te informeeren naar de toestanden in deze dessa.

En dan gaat deze kleine kring van mensen in gebed voor die zieke vrouw; het is maar een klein clubje Christenen, maar ze leven zoo echt met elkaar mee en wat ons het meest verblijdt: deze kleine gemeente in een bergdessa, waar nog maar weinig mensen het Evangelie gehoord hebben, is een zwak lichtpunt in donkeren nacht; het Evangelie is ook daar zijn loop begonnen. Nu moeten we echter weg. Er is nog een samenkomst in Temanggoeng en willen graag voor donker het tochtje over de smalle steenachtige paden, met hier en daar primitieve bruggetjes over in de diepte stroomende riviértjes, achter den rug hebben. Op onze terugtocht moeten wij nog in Parakan zijn, waar de kerkeraad een samenspreking wil houden over de vraag wat het beste is: een kerkje bouwen of een flink huis huren, dat tegen geringe prijs is aangeboden en dat beter is dan een kerkje, dat we van plan waren te bouwen. Al de broeders zijn het er over eens, dat een kerkje van

een paar duizend gulden minder geschikt is dan het huis, dat we voor een gering bedrag huren.

Er worden heel wat beschouwingen ten beste gegeven, maar het eind is toch een beslissing om niet te bouwen en in het huurhuis ook voortaan samenkomsten te houden; te meer voelen de broeders voor deze oplossing, omdat in dit huis ook tevens de Maleische School gehouden kan worden en er bovendien nog plaats genoeg overschiet voor den goeroe om er

er eens een paar dagen aan vastgeknoopt, om ook eens iets te zien en te beleven van het andere werk, zouden zij ten slotte zeggen: één ding is ons wel erg duidelijk geworden, dat dit uitbreidend werk roept om twee zendelingen.

Met hartelijke groeten,

t.t.

A. MERKELIJN.

Zendingcommissie van de Geref. Kerk te Vrijhoeve Capelle.

te wonen. Van Parakan gaat het naar Temanggoeng, waar de goeroe spreekt en ik aan een volwassene en een kind den H. Doop bedien en waar na afloop van de samenkomst nog een Kerkeradsvergadering gehouden werd om te spreken over de noodzakelijkheid om een andere plaats van samenkomst te zoeken. Het huis, dat nu voor samenkomst gebruikt wordt, is groot genoeg, maar daar is links en rechts, voor en achter, zooveel lawaai, dat de Godsdienst oefeningen dikwijls met weinig stichting gehouden kunnen worden. Het werk groeit in Temanggoeng en het is noodig om daar een eigen kerkgebouw te hebben, waar de groeiende gemeente een rustige plaats van samenkomst ontvangt. Dan rijd ik naar huis, waar ik 's avonds ongeveer 10 uur aankom. Het is een heele dag geweest; gelukkig, dat het niet elken Zondag zoo is, maar soms moet het zoo, om klaar te komen met het werk en overal op tijd Avondmaal te kunnen bedienen en den H. Doop aan kinderen en aan volwassenen.

Ik heb deze tochten alleen afgelegd; dikwijls gaan er belangstellenden mee om zulke diensten bij te wonen. Wat zou ik het prettig vinden als ik op zulke tochten de deputaten of het Zendings-comité van Middelburg eens mee kon nemen en zij eens konden zien, wat er omgaat op het terrein. En als we dan 's avonds thuis gekomen zouden zijn en zij hadden

Het Zendingscorps te Vrijhoeve—Capelle.

Regelmatig verschijnen er in ons Zendingsblad foto's, zooals ge er hier één ziet. Meestal zijn het onbekende gezichten. Toch zullen velen de foto's wel goed bekijken. Wat heeft God de Gereformeerde kerken toch gezegend, dat het Zendingswerk zoo geworteld en gegroeid is in héél de gemeente van Christus. Op deze foto ziet ge kinderen, jongens en meisjes, broeders en zusters van de Gereformeerde kerk te Vrijhoeve-Capelle. Het zijn de „handlangers” van Christus Jezus om finantiëel mogelijk te maken de verovering van Java en Soemba voor Zijn koninkrijk. Ze verrichten hun werk onder de leiding van br. K. Alblas, ouderling der Geref. kerk te Vrijhoeve-Capelle.

P. K. K.

Zending van de Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Zuid.

Verslag van den Zendingsarbeid in Banjoemas
1 October—31 December 1936.

Het laatste kwartaal van het jaar 1936 heeft in den gewonen gang van het werk weinig geboden,

dat in dit verslag opgenomen dient te worden.

Eenige malen werd in verschillende gemeenten de Doop bediend. De groei houdt gestadig aan en het gevaar dreigt, dat wij dit eigenlijk zoo vanzelfsprekend gaan vinden, dat wij het niet meer der afzonderlijke vermelding waard achten. Aan niets wennen wij zoo spoedig als aan de zegeningen Gods. En daarin schuilt het gevaar van ondankbaarheid jegens Hem, van Wien wij elk moment ten volle en uitsluitend afhankelijk zijn. In die gewenning verslapt onze geloofsijver en ons gebed zoo licht, met als onafwendbaar gevolg geestelijke schade voor het werk en beiderf van de zegen, die God in zoo ruime mate schonk. Daarom moeten wij telkens weer onszelf en de Kerken in Holland in herinnering brengen, dat God juist in dat gewone groote dingen werkt.

Maar behalve dit is het belangrijke feit van dit laatste kwartaal de institueering van de gemeente Klampok, welke 14 December plaats vond.

Het werk van den goeroe Jakobus Wongsokenongo, die daar sinds eenige jaren werkt, heeft wel bijzonder rijke vruchten gedragen. In niet geringe mate heeft hij steun ontvangen van de polikliniek van het Ziekenhuis Trenggiling die daar gevestigd is. Over het werk in Klampok en omgeving is reeds meerdere malen geschreven, zodat ik daarover nu kort kan zijn.

Dit alles heeft zijn bekroning ontvangen in het instellen van de ambten. De gemeente Klampok bestaat uit vier groepen. Behalve de Christenen, die in Klampok zelf wonen, behooren daartoe ook die van Kertajasa, Karang Salam en Kandang Wangi. Kertajasa is een al oude gemeente, die echter weinig groei vertoonde. Karang Salem is een gedeelte van de gemeente Poerbolingo, dat nu onder opzicht van den Kerkeraad van Klampok is gesteld. Dit was door de ligging aangewezen en bovendien was het Poerbolingo, dat met haar snelle uitbreiding al zulke zware lasten te dragen heeft, zeker niet onwelkom van de zorg voor deze dochtergemeente ontheven te worden.

Zoo is door de institueering van Klampok het aantal geïnstitueerde gemeenten op ons terrein weer tot 6 gestegen, nadat het gedurende eenigen tijd door de vereeniging van Grendeng met Poerwokerto tot 5 was gedaald.

Bijzondere aandacht moet in dit verslag besteed worden aan de personalia.

Zware schaduwen vielen door ernstige ziekte. Mevrouw Zwaan die een operatie ondergaan moest, welke gelukkig is verlopen en waarvan zij spoedig herstelde, is niet lang daarna weer op het ziekbed neergeworpen, waarvan zij nog steeds niet werd opgericht. Zorgvolle dagen waren het. Maar God heeft de gebeden willen hooren en haar leven gespaard. Nog zal het geruime tijd duren voor zij haar krachten herkregen heeft. Maar grooten dank vervult ons aller hart voor wat God schonk.

Mej. Stoett, onze administratrice, die al een paar jaar lang door een minder goede gezondheid in haar werk belemmerd werd, moest kort na haar vacantie in de maand October, haar werk geheel neerleggen. Zij zal binnenkort met ziekteverlof naar Holland komen. Héel zwaar is deze weg voor haar, maar zij draagt dit door Gods kracht.

Mevrouw Lever die sinds een jaar ter verlichting van de taak van Mej. Stoett als tweede Europeesche

kracht op ons kantoor werkzaam is, vervangt haar thans, daarin bijgestaan door den Heer Bomas, administrateur van Trenggiling.

Diepe indruk heeft in onze Zendingskring het overlijden van Ds. Miedema gemaakt. Wij hadden nog zoo kort geleden het voorrecht gehad hem hier te ontmoeten. Wat moet het voor hem en voor zijn kinderen een groote voldoening geweest zijn elkander nog te mogen ontmoeten vóór hij werd opgeroepen van zijn post om in te gaan in de vreugde zijns Heeren. Wij gedenken in hem den Zendingsman, die niet minder dan vijf zijner kinderen voor het werk in Gods Koninkrijk hier, blijmoedig heeft afgestaan.

De Heer Hanskamp, Hoofd der Hollandsch-Chineesche Zendingsschool in Poerbolingo vertrok met zijn gezin in December om een welverdiend verlof in het Moederland te gaan genieten. De fam. van der Kooi keerde terug uit Holland. De Heer van der Kooi werd in zijn oude positie als onderwijzer aan de Hollandsch-Javaansche School met den Bijbel te Poerwokerto herplaatst. Het verlof heeft hem genezing geschonken van zijn keelkwaal waaraan hij de laatste tijd voor zijn verlof leed en in niet geringe mate in zijn werk werd belemmerd.

Ook van de fam. Streefkerk moest afscheid worden genomen. Hoewel het werk van den Heer Streefkerk als hulpprediker van Djokja's Hollandsche gemeente, in de eerste plaats gericht was op de verzorging van de kringen en als zoodanig een veel wijdere kring bestreek dan Banjoemas alleen, zoo is het toch wel Banjoemas dat het meeste van zijn arbeid heeft geprofiteerd. Immers gedurende het grootste gedeelte van zijn verblijf in Indië heeft hij Poerwokerto als woonplaats gehad. En vooral den laatsten tijd hier en daarna in Djokja, waarheen hij toen verhuisde, heeft hij veel van zijn tijd en kracht aan het werk onder de Chinezen gegeven, zoodat zijn werk ook voor de Zending van niet geringe betekenis is geweest.

Onze gebeden vergezellen de fam. Streefkerk. Moge God hun de plaats geven, waar Hij dezen dienstknecht in Zijn wijngaard noodig heeft.

De plannen voor de kerkbouw in Poerwokerto gingen steeds vasteren vorm aannemen. Tegen het eind van het jaar beliep het fonds, dat hiervoor door de Kring en de Javaansche Gemeente gevormd werd, ongeveer f 3500.—. Het overgroote deel van dit bedrag is door giften uit eigen kring bijeengebracht. Zeer verblijdend is de offervaardigheid die hieruit spreekt. Twee factoren dringen tot spoedigen bouw. Allereerst de noodzaak voor de Javaansche gemeente, daar het tegenwoordige gebouw te klein is geworden. Maar daarnaast ook de prijsstijging die met den dag zich duidelijker gelden doet, waardoor uitstel schade wordt. Wij hopen spoedig tot een beslissing te kunnen komen. Maar al zijn wij dankbaar voor wat tot nu toe bereikt werd, wij zijn er nog niet. Moge God nog veler harten openen en via de harten de beurzen en ons door giften verblijden.

Onmiskenaar zijn de teekenen van economische opleving. De Suikerfabriek „Kalibagor" in de nabijheid van Soekaradja is weer geopend. Ook de invloed der devaluatie doet zich gelden.

Van de Hollandsche gift van f 25.000.000.— zal ook Banjoemas mee profiteren. Definitief is besloten tot de uitvoering van het zoogenaamde groote Krojaplan, waardoor irrigatie mogelijk wordt van een groot ge-

deelte van arm Banjoemas. Daar liggen nog groote uitgestrektheden rijstvelden, die van de regen afhankelijk zijn. De wisselvalligheid van de regenval veroorzaakt telkens misoogst en daardoor armoede. Tengevolge van dit Krojaplan zal een belangrijke oppervlakte van deze rijstvelden met water uit de Serajoe kunnen worden bevoeid, waardoor de welvaart in deze streek blijvend verhoogd wordt. Behalve dit beteekent de uitvoering van dit plan ook werkverschaffing op groote schaal gedurende langen tijd. De economische opleving is ook merkbaar door de aanwerving van contractkoelies voor Sumatra, die weer met kracht ter hand genomen is.

Een merkwaardig verschijnsel is dat de animo voor de emigratie naar Zuid-Sumatra afgenomen is. Banjoemas heeft daarvoor tot nu toe groote getallen geleverd. Maar het kost op 't oogenblik moeite de bepaalde contingenten te halen. Toch zal ook deze emigratie met kracht worden doorgezet. Het is het eenige middel om aan de ontzaglijke overbevolking tegenwicht te bieden.

Het stelt ons tegelijk voor de dure plicht de geestelijke belangen van de naar Sumatra vertrokken duizenden Javanen te behartigen. De Javaansche Kerken hebben het initiatief al genomen maar zij zullen toch wel te zwak blijken dit werk ook in bescheiden opzet uit eigen bronnen te financieren.

Ook in Poerwokerto is, op Poerbolingo's voorbeeld, een „zaaiavond" gehouden. Het waren wel niet „de zeventigen" die uitgezonden werden. Maar op de oproep van den Kerkeraad speciaal tot de manslidmaten gericht, hebben toch 35 mannen geantwoord. In 16 groepen zijn zij uitgetrokken en hebben het Evangelie gebracht in vele huizen.

Zij kwamen dankbaar blij terug. Met een enkele uitzondering waren zij gaarne ontvangen en hadden gemakkelijk gelegenheid gevonden de blijde tijding te brengen. Velen hebben gevraagd om herhaling van dit bezoek; sommigen vroegen catechetisch onderricht en anderen beliefden de samenkomsten Zondags bij te wonen.

Het is opnieuw gebleken: de deuren staan open. De oogst is groot. De arbeiders alleen zijn weinige.

Maar ons betrouwen is op den Heere des Oogstes, die menschen en krachten en geld geven zal in evenredigheid tot de taak waartoe Hij roept.

J. A. C. RULLMANN.

Zending van de Kerk te Delft in samenwerking met de andere kerken van Zuid Holland ten Noorden.

Windhoos te Tawangmangoe.

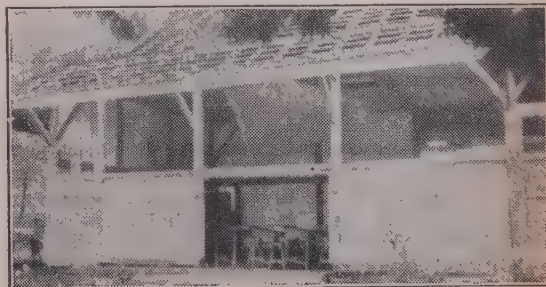
Op een regenachtigen avond in Februari stond plotseling Sri Lestari, de vrouw van 't hoofd der Chr. Vervolgschool te Tawangmangoe, voor ons. In 't donker en den regen was ze van 't bergdorp naar beneden gekomen, meegereden met vrienden in een taxi. Snikkend kwam ze bij ons, ze kon 't er bijna niet uitbrengen, wat er gebeurd was. „Ons huis is weg! Alles is weg!" Langaam aan kregen we 't verhaal te hooren: om 5 uur 'smiddags was een wind-

De door een windhoos verwaalde Goeroe-woning te Tawangmangoe.

hoos over Tawangmangoe gekomen, en in een paar minuten was hun geheele huis weg, alleen de vloer was over. Het was noodweer geweest, bij stroommen viel de regen en daarbij die alles verwoestende wind. De palen van 't huis uit den grond gerukt, de bamboe omwandeling meegevoerd met den storm, de zinken dakplaten eveneens. Ze waren maar niet buiten kunnen komen, en daar stonden ze met hun kindertjes in den stroomenden regen. Aan den overkant stond een leeg huis, dat oogenschijnlijk (later bleek van niet) niet geleden had van den storm, daar zijn ze in getrokken. Maar na een uur ongeveer kreeg een van de kinderen hevige koorts, en Sri Lestari was zoo ongerust, dat ze de gelegenheid aangreep om met haar kindje naar beneden te komen om 't voor den nacht nog even aan den dokter te laten zien. Ze was geheel in de war: haar inboedel bedolven onder 't ingestorte huis, alles doorregend, hoe moest den volgende dag 't huishouden gaan? We voorzagen haar van 't noodige, de dokter gaf medicijnen mee voor 't kind en 's avonds laat ging ze weer terug.

Den volgende morgen, het regende nog aldoor, gingen we zien, hoe de toestand was. Het beneden-deel van 't dorp was een ruïne, de windhoos was er zig-zag doorheen gegaan; sommige huizen waren onbeschadigd, andere geheel of gedeeltelijk verwoest. In 't geheel waren 136 huizen getroffen, 39 daarvan waren geheel weg. De omwandelingen en zinken dakplaten werden in den omtrek op de berghelling teruggevonden, een troep padvindders was bezig de afbraak te verzamelen. De school was gesloten. Welk een zegen dat 't ongeluk niet 'smorgens gebeurd was, dan waren er zeker kinderen getroffen door de vallende dakpannen en de ontwortelde boomen van 't

Beschadigd schoolgebouw te Tawangmangoe.

schoolerf. Een lokaal, dat we van de B.O.W. voor onze vervolgschool gehuurd hebben, was 't ergst getroffen: de grootste helft van de dakpannen weg, twee vakken van den bamboe wand losgerukt, het plafond los, alle schoolboeken en schriften weggewaaid.

In 't dorp zelf zijn gelukkig ook geen persoonlijke ongelukken voorgekomen. Door den zwaren regen waren er bijna geen menschen buiten. De bewoners van de getroffen huizen vonden bij burens en vrienden onderdak. De padvindende afdeeling bewees goede diensten. Onze onderwijzer is daarvan een der leiders, de voorttrekkers hielpen hem ook bij 't optrekken van zijn noodwoning. Een steuncomité heeft de allerarmsten geholpen.

Het verlies van de onderwijzerswoning, die pas gerepareerd was, is voor de zendingskas een groote schadepost. Voor vernieuwing van den inboedel is door de Javaansche collega's en anderen bijgedragen, zoodat deze schade wel gedekt is. Er is groote dankbaarheid in ons aller hart, dat de schade alleen maar materieel is, en er geen menschenlevens te betreuren zijn.

Solo, Febr. '37.

J. C. v. A. R.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Amsterdam en de met haar samenwerkende Kerken in Noord-Holland.

Jaarverslag 1936.

Den Eerwaarden Kerkeraad der Gereform. Kerk te Amsterdam.

I.

Zeer Geachte Broeders,

Hierbij hebben wij het genoegen u het jaaroverzicht over 1936 aan te bieden. Als algemeene indruk kan gezegd worden dat in bijna alle opzichten 1936 een natuurlijk vervolg is op 1935. Het spreekt van bestendiging van het bestaande, maar ook van vervulling van veel wat het vorige jaar als belofte in zich droeg. Ook dit jaar ging niet voorbij zonder tegenslagen, als ziekte onder de helpers en ontslag uit de dienst wegens ergerlijke zonden, maar ondanks dit alles, ook ondanks ons aller gebrekkig werk en onvolkomen toewijding groeide het werk onder Gods zegen, en breidde het zich op veel punten niet onbelangrijk uit. Zoo mogen we met dankbaarheid op het afgelopen jaar terugzien. Dankbaarheid omdat God de Heere hier Zijn werk in stand hield, en ook u en de met uw kerk samenwerkende kerken in staat stelde uw taak in dezen te volbrengen.

Hoofddienst.

Laat ik u allereerst inlichten over de bezetting van het terrein gedurende het afgelopen jaar. Door ontslag van een goeroe-indijl, liep aanvankelijk hun aantal terug tot 23, maar in Augustus konden we vier abiturienten van de Opleidingsschool in dienst nemen, 2 van de Javaansche cursus, 2 van de Hollandsche. Deze werden geplaatst, 1 in Wonosari, 1 in Kebonagoeng en 2 in Wates. Van deze laatste twee werd

1 speciaal belast met de verzorging van Pandjattan. Zoodoende steeg het aantal goeroe-indijl tot 27, niet meegerekend de voorganger van de vroegere Sadrach-gemeente Wonogiri, die verleden jaar de eenjarige cursus aan de Opleidingsschool heeft gevolgd, en sindsdien als voorganger naar zijn gemeente is teruggekeerd, en de Hollands sprekende goeroe, die in dienst staat van de Javaansche gemeente hier, en in onderling overleg ook eenige werkzaamheden verricht in dienst van de Zending.

Wat betreft het leven der geïnstitueerde gemeenten het volgende: Hun aantal bleef gelijk. Ook het aantal Javaansche predikanten bleef nog tot het bekende minimum beperkt. Dit wil evenwel niet zeggen dat er op dit punt geen beweging te constataren valt. Meer en meer gaat in de gemeenten leven het besef dat de huidige toestand een voorloopige is, die moet uitloopen op algeheele zelfstandigheid. Niet allen zijn hiervan nog even sterk doordrongen, maar toch mogen we zeggen dat in meer dan een geval de gemeente blijk geeft zich hierover te bezinnen, en naar middelen zoekt tot verwerkelijking hiervan. Zoo is in Wates de zaak van het beroepen van een eigen predikant in ernstige overweging. De gemeente is er rijp voor, zoodat er gegronde hoop is dat binnen afzienbare tijd Wates geheel zelfstandig zal zijn. Een van de groote moeilijkheden hier en ook elders is de schuld die nog rust op het Kerkgebouw. Een aanzienlijk deel van de inkomsten der gemeente is noodig voor de jaarlijksche rente en aflossing, en tenzij hiervoor een andere oplossing gevonden wordt, zal dit nog tot in lengte van jaren zoo blijven.

Zoolang deze gemeenten nog niet tot algeheele zelfstandigheid zijn gekomen, berust de leiding bij de Kerkeraad in samenwerking met de miss. predikant. Deze samenwerking was in het afgelopen jaar van zeer prettige aard. Moelijkheden deden zich niet voor, en zoo kon gezamenlijk worden voortgearbeid aan de opbouw der gemeente. In sommige plaatsen als Wonosari en Wates wordt ook almeer de noodzakelijkheid ingezien van de evangelieverspreiding door de gemeente zelf. Waar deze reeds ter hand is genomen blijkt ze op het leven der gemeente een zeer gunstige invloed te hebben. De beschikbare krachten in de gemeente worden gemobiliseerd en dit kan niet nalaten van invloed te zijn op de verdieping van het eigen leven der gemeente. Naar buiten heeft dit tengevolge gehad, dat op verschillende plaatsen in de omgeving dezer twee gemeenten nieuw contact gevonden werd, wat in sommige gevallen reeds leidde tot het ontstaan van nieuwe groepen christenen, die voorloopig nog met de moedergemeente samenleven, maar voor de toekomst toch goede hoop geven voor de uitbreiding van het aantal gemeenten in ons gebied.

Wat de nog niet geïnstitueerde gemeenten betreft is het volgende te melden. Het aantal plaatsen waar Avondmaal en Doop bediend worden, vermeerderde met twee, Pandjattan, een al jaren bestaande groep, die tot nu toe bij Wates behoorde, maar nu een zoodanige grootte heeft bereikt, dat het gewenscht leek haar meer zelfstandig te maken onder een eigen goeroe, en Paras, een geheel nieuwe gemeente ook in Koelon-Progo gelegen, waar in de loop van het vorige jaar, de eersten den Doop ontvingen. Op alle plaatsen kon vier maal het Avondmaal worden be-

diend. Verheugend is het te zien hoe de viering hiervan steeds weer een hoogtepunt is in het leven der gemeente en treffend bleek in sommige gevallen de ernst waarmee de eisch tot zelfbeproeving vóór het Avondmaal werd aanvaard.

Hiertegenover staat dat nog herhaaldelijk leden der gemeente de toegang tot het Avondmaal moest worden ontzegd wegens ergerlijke zonden, in veel gevallen overtreding van het zevende gebod.

Over het algemeen is er in de gemeenten groei te constateeren, een zich bewust worden van hun taak als gemeente, wat betreft de verzorging der gemeente, maar ook naar buiten, in de verkondiging van het evangelie aan anderen. Veel hangt hier af van de leiding en het onderricht van de goeroe, dat in vele gevallen vrucht draagt, zichtbaar in een verhoogd meeleven met de toestand der gemeente, in stijgende cijfers van de kerkelijke bijdragen en collecten, en in een mooie activiteit der gemeente wat betreft de verspreiding van christelijke lectuur. In den loop van het afgelopen jaar werd besloten tot de uitgave van een nieuw evangelisatieblad, Marga Joewana met de bedoeling dat vooral de gemeenten zelf met dit blad zullen werken in hun omgeving. De opzet is om met dit blad vooral de meer ontwikkelde te bereiken, en we trachten dit te bereiken door het blad tegen verminderde prijs beschikbaar te stellen voor Kerkeraden en Evangelisatiecommissies. Deze zoeken dan abonné's voor de volle prijs en kunnen op deze manier zelf een fonds vormen voor de verdere propaganda van het blad en de gratis verspreiding aan diegenen die er belangstelling voor toonen maar de prijs niet kunnen betalen. Deze actie heeft voorloopig op ons terrein een mooi resultaat gehad. Zoo zijn er kleine gemeenten die reeds een aantal van 60 abonnementen hebben bereikt en waar de actie nog steeds wordt voortgezet. Dit is verblijdend niet alleen uit evangelisatieoogpunt maar ook omdat op deze wijze de zelfwerkzaamheid der christenen wordt ontwikkeld, wat van groote beteekenis kan worden ook voor de uitgroei van het eigen gemeentelijk leven.

Opmerkelijkwaard is in dit verband dat in sommige gevallen de jonge groepen christenen hierin de oudere gemeenten achter zich laten. Van invloed daarop is natuurlijk het voorbeeld van de goeroe, maar toch is het ook een fingerwijzing om van meet af aan de gemeentelieden zelf gelegenheid te geven, mede te werken.

Tenslotte moge ik u eenige cijfers geven als beeld van de toename in het afgelopen jaar en van de verwachtingen voor de toekomst. Het aantal gedoopten in 1936 bedraagt, de gemeente van Djokja inbegrepen, 247. Hierdoor steeg het aantal christenen tot 2950. Van de 247 gedoopten waren 101 volwassenen en 146 kinderen. 41 doopleden deden belijdenis des geloofs. Het aantal ongedoopten dat catechetisch onderwijs ontvangt bedraagt 968, waarbij ongeveer 200 leerlingen van scholen zijn die als zoodanig godsdienstonderwijs ontvangen. Het aantal dergenen die dooponderricht ontvangen is dus ongeveer 768. Vergeleken bij het vorige jaar vertoonen de cijfers van de opbrengt der collecten en kerkelijke bijdragen een tamelijk groote stijging, zooals u uit de toezonden statistiek blijkt. Voorzover het de zendingsgemeenten betreft, wordt getracht deze gelden zoo-

veel mogelijk productief te maken. Doel moet niet zijn het maken van een spaarpotje, maar het onderhoud der gemeente, ook al ressorteert deze nog onder de zending. Verstandige leiding kan ook hier veel doen, zooals blijkt uit het besluit van sommige gemeenten om maandelijks een bepaald bedrag aan de zending uit te keeren, vóór de verzorging der gemeente door de zending. Uiteraard zijn deze bedragen nog klein maar daarom niet minder waardevol, als blijkt dat de gemeente inzicht gaat toonen in de kwestie van zelfonderhoud.

Het aantal gedoopten is grooter dan het vorige jaar, waarbij valt op te merken dat de gemeente Djokja een minder sterke toename vertoont dan 1935 terwijl in de buitengemeenten de toename aanzienlijk grooter is dan het vorige jaar. Dit is geheel in overeenstemming met de verwachtingen, gezien het feit dat toen reeds vooral de buitengemeenten een groote stijging vertoonden in het aantal ongedoopte catechisanten. Dat deze belangstelling niet is geluwd, zeggen de cijfers van de ongedoopte catechisanten van dit jaar. Vrijwel over de geheele linie is een vragen naar onderricht, wat voor de toekomst onder Gods zegen groote dingen belooft. Ongetwijfeld zal hierdoor ook het aantal helpers uitbreiding moeten ondergaan. Momenteel zijn voor ons terrein 5 jongemensen in opleiding op de Theologische school, die in Juni 1939 zullen kunnen afstudeeren.

Resumeerend kunnen we dus zeggen dat zoowel wat Djokja als de andere gemeenten betreft het afgelopen jaar veel goede dingen heeft gebracht; veel waarvoor we God dankbaar moeten zijn, veel ook dat ons goede verwachting geeft voor de toekomst. Bijzonder verheugend was de gang van zaken in de gebieden Goenoeng-Kidoel en Koelon-Progo. Maar ook daarbuiten hebben we in het afgelopen jaar de zegen van God mogen ondervinden in het instandhouden der gemeenten, en in het openen van de harten van velen die vroeger weigerden de boodschap van Christus aan te nemen.

(Wordt vervolgd).

Het mannen-paviljoen van het Sanatorium Pakem.

Het eerste Christelijke Sanatorium voor t.b.c.-lijders in Ned.-Indië is een zendingsinrichting, verbonden aan het Petronella-Hospitaal. Ofschoon het nog slechts een maand of negen geleden is, dat het geopend werd wordt het nu reeds uitgebreid. Er wordt een nieuwe

Het Mannenpaviljoen.
Enkele loopende patiënten in den tuin.

mannen-afdeeling bijgebouwd. Gelijk we vroeger reeds mededeelden, wordt de capaciteit van het Sanatorium daardoor van 48 tot 94 bedden verhoogd. Meermalen namen we een ons gezonden kiekje van het Sanatorium op. Thans plaatsen we een foto, die ons de reeds bestaande mannen-afdeeling laat zien. In den tuin wandelen enkele lopende patienten.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de andere Kerken van Utrecht en Gelderland

Jaarverslag van den Mission. Predikant, ingediend bij de Zendings-synode 1936.

(Verkorte weergave).

A. Gemeenten.

Door Gods goedheid mochten onze 21 gemeenten niet alleen staande blijven, maar ook toenemen in kennis en geloof. De bediening van Woord en Sacramenten werd aan de harten gezegend.

Nieuwe gemeentestichting had niet plaats. Wel ontsproot aan de gemeente van Oelasaba een jonge, frissche loot. Daar in de buurt, n.l. te Toeksanga (alias Soemaratana) zijn sedert een half jaar Zondagmiddag-diensten ingesteld; ze worden trouw door 8 à 10 mensen bezocht. We hopen dat dit leiden mag tot vorming van een sterken Christenkring.

Het vorige jaar meenden we, dat de gemeente te Pati-omba spoedig tot institueering zou komen; doch we werden daarin tot dusver teleurgesteld.

Daartegenover mogen we met blijdschap vermelden, dat Karangjasa inderdaad zijn kerkeraad heeft verkregen. Het daartoe ingesteld onderzoek was zeer bevredigend; en zoo ontving deze gemeente met alle vrijmoedigheid het advies om tot de verkiezing van ouderlingen en diakenen over te gaan.

Wie met de Zendingsgeschiedenis op Midden-Java bekend is, heeft — dit lezende — behoefte zijn gedachten even rustig naar het verleden te richten en dit met het heden te vergelijken. En dan dankt hij God, dat Hij hier, in het centrum van den vroegeren Sadrachs-kring, de harten geleid heeft tot de rechte gehoorzaamheid aan Zijn Woord, zoodat we nu, aan Karangjasa denkend, daar een gemeente weten, in broederlijke eenheid saamlevend met de andere kerken van Midden-Java, en toenemend in de kennis en beleving van de Waarheid Gods.

Dat een paar gezinnen zich onttrokken, werpt stellig een schaduw over de blijdschap ginds. Doch het was te voorzien dat er enkelen zouden zijn, die — geplaatst voor de beslissing om zich aan de Heilige Schrift te onderwerpen — daarvoor zouden terugdeinzen. Moge de bekende liefde van den gemeentevorganger hun harten neigen tot hereeniging met den kring, dien ze helaas losgelaten hebben.

Het saamgroeien van de vroegere Apostolische gemeenten met die van onze Zending verloopt zeer naar wensch. Het wachten blijft nog op de kringen te Gowok en Sêlong, die tot dusver een nader saamleven met ons afwijzen.

Temon en Palihan zijn nog steeds zeer begeerig naar het bezit van een eigen Javaanschen predikant.

De eenige hinderpaal levert de stoffelijke verzorging van den Dienaar des Woords op. Onze Javaansche broeders hebben het in dezen tijd uiterst zwaar. Toch zullen ze zich eerst nog meer in offervaardigheid moeten oefenen. We verwachten, dat er een regeling zal gevonden kunnen worden, die tot spoedige vervulling van hun begeerte leiden mag.

Van Koeta-ardja valt te getuigen, dat daar steeds meer vraag naar het Evangelie komt.

Over de Chineesche Christenen het volgende: gelijk te Poerworedjo is men ook te Koeta-ardja tot organisatie overgegaan, en wel eveneens in den vorm van een Christenkring onder leiding van een commissie. Dit is de eerste stap in de richting van institueering.

De aanstelling van een goed opgeleiden Chineeschen voorganger (Juli van dit jaar) zal ongetwijfeld van betekenis worden voor den justen opbouw van beide Christengemeenschappen. Hij zal de ontwikkeling van deze kringen in zuiver kerkelijke banen stellig met kracht bevorderen.

Dankbaar ontleenen we aan het visitatie-rapport van onze zendingspost de volgende uitspraken:

„Over het algemeen is wel merkbaar een toenemen in kennis en geloof. Ook in de opvoeding betoonen de geloovigen een juist verstaan van hun roeping tegenover hun kinderen.

De wandel der Christenen onderscheidt zich zeer van hun omgeving. Ook onder de overgekomen Sadrachs-Christenen is gekerstende levenswandel.

In de meeste gezinnen vormt zich de goede gewoonte van gezamenlijk zich vereenigen rondom de Schrift. Waar in huis niemand lezen kan, gaat dit natuurlijk niet. Zooveel mogelijk wordt dan echter getracht, de leeskunst alsnog te onderwijzen.

De samenkomsten en catechisaties worden over het algemeen trouw bezocht.”

Uit de hierbij gevoegde statistiek blijkt, dat het aantal Christenen op ons Zendingsterrein thans 1790 bedraagt. Ook: dat er in 1936 81 volwassenden en 65 kinderen door den Heiligen Doop tot de gemeenten werden toegevoegd. Verder: dat er 291 Javanen in dooponderricht zijn.

Zoodat de arbeid in het nieuwe jaar onder hoopvolle vooruitzichten wordt voortgezet.

B. Zendingsscholen.

We hebben ze in drie soorten, zooals uit de bijgevoegde opgaven blijken kan. In totaal heeft Ds. Keuchenius voor 22 scholen te zorgen.

Ze staan onder leiding van 38 leerkrachten en tellen op heden 1600 leerlingen. (In het verslagjaar werden 2 nieuwe volksscholen geopend, n.l. te Poetjoeng-rata en te Serên).

Daarbij komen dan nog de vele honderdtallen jongens en meisjes, die op de scholen met Hollandsch als voertaal hun onderwijs ontvangen.

En ten slotte ook nog de Maleisch-Chineesche School en de Normalschool te Poerworedjo.

We kunnen voor al dezen schoolarbeid niet dankbaar genoeg zijn. Het Evangelie wordt daardoor dag aan dag tot de harten van de kinderen gebracht.

Ze nemen het mee naar huis. Ze dragen het, vaak onbewust, uit tot hun omgeving. Nauwlettende beschouwing van de Inheemsche wereld leerde reeds, hoe verrassend sterk dit alles haar gedachtenleven ten goede beïnvloedt.

Zaden van eeuwig leven worden zoo wijd en zijd over den grooten akker uitgestrooid. En veel tegenstand uit onkunde voortkomend, wordt er door overwonnen. God sterke al onze onderwijzers en onderwijzeressen.

C. Arbeid onder de jeugd.

Het zal wel in verband staan met de gestadige uitbreiding en doorwerking van het onderwijs, dat op Java de arbeid aan de jeugd den laatsten tijd zulk een merkwaardige vlucht genomen heeft. Ook ons zendingsterrein blijft daarbij niet achter. Ik moge hier wijzen op onze 9 Zondagsscholen met tezamen 13 leerlingen, waaronder een groot aantal Moh. kinderen.

Verder zijn er allengs meerdere jeugdverenigingen opgericht. Zangverenigingen vinden we te Kesingi, Tlepok, Pendem, Palihan. Meisjesverenigingen te Pendem, Temon en Tlepok. Een meisjesclub en een jongelingsvereniging te Palihan. Bijbelkringen te Klebên, Poerworedjo en elders. Clubjes van vijf op onderscheiden plaatsen.

Op zichzelf reeds zijn dit merkwaardige verschijnselen in een streek, die niet bepaald aan de spits staat van de Indische saamleving. Temeer, nu dit alles dienstbaar gemaakt wordt aan de doorwerking van het Evangelie. Teekenen van een nieuwen tijd treden ons hier tegemoet: het actief worden van de jeugd in Christelijk gemeenschapsleven. Wie den zegen daarvan heeft leeren kennen in ons vaderland, verheugt zich hartelijk over het jeugdwerk op Java; ook omdat het — behalve op eigen geestelijke vorming — rechtstreeks gericht is op het winnen van de Javaansche jeugd voor het Evangelie; en het leggen van een blijvenden band met de oud-leerlingen van onze scholen.

Bouwen, uitbreiden en bewaren van den Christenkring, daar gaat het om bij dezen jeugdarbeid, waarvan we nog veel verblijdens hopen te vernemen.

D. Deelname van de gemeenten aan het Zendingswerk.

Als een zeer voornaam punt stellen we voorop, dat in iedere gemeente minstens 4 x per jaar een bidstond voor de verbreiding van het Evangelie wordt gehouden. Als de Zending een gebedszaak wordt bij onze Jav. medegeloovigen, dan mogen we daarvan rijke vrucht verwachten.

Het blijft inderdaad niet bij bidden. De hand wordt ook aan de ploeg geslagen. Op de Christel. feestdagen houden telkens 3 genabuurde gemeenten een gemeenschappelijke samenkomst. 2 Gemeenten begeven zich dus op weg naar de plaats van de derde, die als ontvangende gemeente aangewezen is. Daar aangekomen, wordt door meerdere Christenen getuigd van hun geloof. Dit getuigenis wordt in verband gebracht met het heilsfeit, waaraan die feestdag gewijd is. De bedoeling is mede, dat de Christenen onderweg aan hen, die vragen naar het doel van de reis, het Evangelie zullen verkondigen. Zulke „toogdagen” worden op 7 plaatsen tegelijk gehouden. Ook wordt de Moh. omgeving tot deze samenkomsten uitgenoodigd.

Eveneens doet de „zaaimaand” telkens een beroep op de medewerking van de Christenen. Zoo ook bejiveren ze zich voor de verspreiding van het nieuwe Jav. maandblad „Marga Joewana”.

Hier moge ook herinnerd worden aan den medearbeid van enkele vrouwelijke hulpkrachten, die daarvoor gedurende 1 jaar eenige opleiding te Djokja ontvingen. De bedoeling is niet, deze vrouwen (of meisjes) in vasten zendingsdienst te nemen. Van haar wordt slechts verwacht, dat ze den gemeentevorgangers zullen ter zijde staan bij het werk onder vrouwen en meisjes, b.v. voor de nazorg van gewezen vrouwelijke patiënten van het hospitaal, het leidinggeven aan meisjes- en vrouwenverenigingen in de desa, het bezoeken van zieke vrouwen in haar huizen enz.

Door dezen arbeid wordt een tekort aangevuld in de zendingsactie; een tekort, dat reeds lang gevoeld werd maar waarvoor men tot dusver nog geen raad wist, n.l. dat er meer direct moest ingewerkt worden op de vrouwenwereld; iets wat voor onze voorgangers en onderwijzers altijd door groote bezwaren werd gedrukt. Met belangstelling zullen we de ontwikkeling van dezen nieuwen arbeid blijven volgen.

Ziehier enkele hoofdzaken uit het rapport van Ds. Keuchenius saamgevat.

Stemme dit alles ons tot grooten dank aan God en tot vernieuwde toewijding aan den schoonen arbeid, waartoe Hij ons blijft roepen; waartoe Hij ons de kracht niet zal onthouden.

Zijn koninkrijk kome!

Januari 1937.

Het Jaarboekje.

Voor ons ligt het Jaarboekje omtrent den arbeid van en op het zendingsterrein Poerworedjo (verslagjaar 1935—1936) 1937.

Dit boekje geeft een uitnemenden kijk op het zendingswerk van en op Utrechts zendingsterrein in het afgelopen jaar. Het is heel goed verzorgd en maakt een flinken indruk.

Laten vooral de leden onzer Kerken in Utrecht en Gelderland zich dit boekje aanschaffen. Het is zeer goedkoop. Gaarne bevelen we het aan. Hieronder volgt een opgave van den inhoud.

Acta 16e Zendingssynode	3
I. Rapport over het Zendingsjaarboekje 1936	12
II. Rapport over den arbeid van gedeputeerden en gecommiteerden der Zending	16
III. Rapport over de Zendingsactie	19
I. Jaarverslag van Ds. Keuchenius	27
II. Jaarverslag van Dr. Veldstra	35
De familie Slettenaar	40
III. Jaarverslag vereniging med. dienst enz.	44
IV. Verslag Chr. Lagere Nijverheidsschool	49
V. Verslag Chr. Scholen voor Westersch lager onderwijs, enz.	53
Namen en adressen.	59
Zendingsbureau (Zendingsbusjes, Zendingsbibliotheek, Zendingstentoonstelling)	61

W. B.

De Zendingscollectantjes te Schettens en Langerhouw.

De Geref. Kerk te Schettens, waartoe ook Langerhouw behoort, is slechts klein. Zij heeft ook maar een klein getal collectantjes, die voor de Zending werken. Slechts vier: twee meisjes en twee jongens. Met hun vieren hebben zij nog heel wat te loopen om goed

Collectantjes te Schettens-Longerhouw.

rond te komen, ook al is de Gemeente niet groot. Maar zij doen hun best. En het gaat goed. En zij willen zich inspannen om als het kan met hun busjes nog meer bijeen te brengen dan zij tot nu toe deden.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Kort Jaarverslag van Midden-Soemba.

Evenals het vorige jaar is 1936 een kalm jaar geweest, waarin zonder onderbrekingen kon gearbeid worden met veel zegen. Gezondheid en kracht heeft de Heere geschonken. Alleen een der gediplomeerde helpers, een der meestbegaafde voor zijn werk, heeft de Heere weggenomen. Hij is nog naar Jocka geweest voor onderzoek en zoo mogelijk operatie, maar een tegelijk optredende ernstige t.b.c. deed alle hoop vervliegen. Langen tijd is hij nog verpleegd in Wai Ka-boebak, maar daar zijn toestand hopeloos was, mocht hij naar zijn eigen kampong teruggaan, om aldaar te sterven. In vol geloofsvertrouwen is hij ontslapen. Voor het terrein, waar hij arbeide was dat een te grooter tegenslag, daar het zoo bijzonder noodig was daar een goede kracht te hebben. Dat is het Landschap Kanatang, waar nu al eenige jaren geëvangeliiseerd is, maar zonder ook maar het geringste resultaat. De school, die klaar staat voor de ontvangst van kinderen, kan zelfs niet één kind trekken. De Radja dreigt met de ernstige gevolgen, als iemand het waagt zijn kind te sturen of naar het Evangelie te luisteren.

Daartegenover staan andere streken, welke een verblijdende toename van belangstelling toonden, zooals de havenplaats Waingapoe met zijn verschillende volkeren. Het grootste deel bestaat wel uit Savoeneezen, maar een 30-tal Soembaneezen zijn er nu ook lid van de kerk, terwijl in dit jaar D.V. daar nog een belangrijk aantal Chineezinnen bij komen zal.

Acties als van de Roomschen en de Pinksterbeweging hebben weinig of geen resultaat opgeleverd. Wel zijn er een twintigtal ontslagen gevangenen uit Flores hier blijven hangen (met opzet?), welke de Roomsche gemeenschap hier uitmaakt, maar daar gaat weinig kracht van uit. Integendeel. En allerlei laster ten nadeele van de Zending en de Zendingsarbeiders

heeft weinig ingang gevonden. Zoo beweerde men, dat „Protestant” hetzelfde is als „Bedrieger”, dus als de missionair predikant zich „Protestant” noemt, dan noemt hij zichzelf „Bedrieger”, en toont daarmede aan, dat hij een bedrieger is, want „hij zegt het zelf”.

De Pinksterbeweging flikkert af en toe eens even op, maar het licht wordt hoe langer hoe kleiner. Er zit geen ondergrond, en dat moet zich vanzelf wreken. Eenige hunner gemeenteleden hebben toelating tot onze gemeente gevraagd, hetgeen zij verkrijgen kunnen, na eerst geruimen tijd de catechisaties gevolgd te hebben.

Met de militairen is eenige moeite geweest, daar den Goeroe Indjil toegang tot het kampement verboden werd. Na eenige maanden is ook dit gelukkig weer in orde gekomen, zoodat het werk daar (huisbezoek, catechisaties, bijbellezingen) weer geregeld zijn voortgang kan hebben.

Zoo is ook in Taboendoeng en Tawoei een belangrijke opleving, terwijl andere groepen zich langzaam maar zeker uitbreiden. Helaas zullen er in 1937 wel eenige leden moeten afgesneden worden, wegens afval of het nemen van een tweede vrouw.

De meest belangrijke plaatsen van Midden-Soemba zijn nu bezet. Uitbreiding zal nu voortaan plaats moeten hebben, doordat de grootere groepen, die ver uit elkaar liggen, gesplitst worden, zooals Karita en Prai Paha.

Wil dit dunbevolkte land goed bewerkt worden, dan zouden er op veel meer plaatsen Goeroe's moeten zitten, maar en het geld en de krachten ontbreken daar nog voor. Al is het eenigszins episcopaal, de oplossing is voorloopig niet anders dan dat een gediplomeerde goeroe de leiding krijgt voor een streek, en dat onder zijn leiding in de omtrek mindere en goedkoopere krachten arbeiden en des Zondags voorgaan in de kleinere samenkomsten.

Het totaal aantal Christenen bedroeg per 31 December 1936 precies 1800, waaronder 979 belijdende leden. Dit is vergeleken met verleden jaar een vooruitgang van 246 of 17 %. Een nog nimmer bereikt getal. Het percentage Christenen van de heele bevolking van Midden-Soemba is nu 4,61; er is derhalve, buiten de verzorging van de 1800 leden nog heel wat te doen!

Het aantal gedoopten bedroeg 280, waaronder 145 volwassenen. Het aantal mannen is altijd meer dan de vrouwen, daar op Soemba de vrouwen sterk in de minderheid zijn, en op de scholen het aantal meisjes nog gering is.

Voor de kerk werd f 1524 bijgedragen, voor de armen f 233.

P. J. LAMBOOY.

Schelsen uit Soemba.

XXIX.

Mada en Rawa waren geen vrienden.

En die vijandschap werd nog erger toen Rawa Christen werd. Mada zeide: „O, nu denkt hij zeker hulp van den pandeta te krijgen, als hij ruzie met mij heeft, wacht maar, ik ben hem te slim af”.

En hij was Rawa ook te slim af. Deze heeft er heel wat moeite voor moeten ondervinden.

Op zekeren dag werd onder een klapperboom, in de buurt van het huis van Rawa, een doode gevonden.

„Die is zeker bij het stelen van klappers uit de

boom gevallen" zeide men. En men wilde dien onbekende al begraven, toen het ter oore kwam van den controleur, welke eens een kijkje kwam nemen, en de dokter meebracht. De dokter onderzocht het lijk en toen bleek het, dat de dood niet veroorzaakt was door een val uit den boom, maar door een stuk hout, waarmede de doode op het hoofd geslagen was.

Het was dus geen ongeluk, maar een moord.

Wie had dat gedaan, en waarom?

Niemand wist het, maar daar de boom in de buurt van het huis van Rawa stond, werd deze eens in verhoor genomen. Men kon nooit weten. En wat bleek, dat de doode een neef van Rawa was, welke een dag tevoren hem op was wezen zoeken, om pinang te verkoopen uit het binnenland. Zij hadden toen wat woorden gehad over de prijs. Dat deelde Mada mede aan den Controleur, toen deze het geval onderzocht voor de woning van Rawa.

Dit was reden genoeg om Rawa alvast maar gevangen te zetten.

Daar zat Rawa, en beweerde maar, dat hij onschuldig was en van het geheele geval niets afwist. Maar de controleur zeide: „dat zegt iedereen, daar kunnen wij zomaar geen geloof aan hechten”.

Inderdaad bleek bij onderzoek dat Rawa eenige woorden met dien jongen gehad had. Twee getuigen kwamen dat zelf op het kantoor vertellen, twee vrienden van Mada. En ofschoon Rawa al beweerde, dat die twee getuigen dat onmogelijk konden gehoord hebben, want dat zij er niet bij waren, toen hij ruzie had, dat verzaarde zijn schuld. Het was ook intens gemeen een jongen te vermoorden, en hem dan onder een boom te leggen, alsof hij er uit gevallen was.

Bij het onderzoek bleek verder nog, dat den vorigen avond Rawa een wandelingetje had gemaakt, en dat na korten tijd die jongen ook gegaan was naar de plek, waarheen Rawa gegaan was, en dat Rawa na een poosje alleen teruggekomen was. Ook daar waren twee getuigen voor, en dat waren ook twee, maar nu andere, vrienden van Mada.

Het gevolg was, dat Rawa veroordeeld werd tot 20 jaar gevangenisstraf.

Maar voordat zijn vonnis geteekend was door den Resident, kwam er iets anders aan het licht.

Mada kreeg ook ruzie met een anderen vriend van hem. Want deze kwam maar eischen en vragen en Mada moest maar van alles geven. Dat wilde hij niet meer, en daarom dreigde zijn vriend de waarheid van den moord bekend te maken. Maar Mada antwoordde: „dat durf jij toch niet, want dan vlieg je er zelf in, en als je het doet, dan sla ik jou ook dood”. Waarop zijn vriend kalmeerde en wegging. Maar anderen hadden dit tweegesprek gehoord, en omdat er altijd waren, die ruzie hadden met anderen, lekte dit gerucht door tot den Controleur.

Waarop Mada en zijn vriend opgepakt werden en ondervraagd. Zij ontkenden alles. Maar toen Mada's huis onderzocht werd, bleek het, dat hij daar een sirihtasch had... van den vermoorde. Hoe kwam hij daaraan? Hij vertelde, dat hij die gekocht had van een onbekende. Maar dat werd niet geloofd. En zijn vriend had den dag na de moord van allerlei dingen gekocht in de Chineesche toko, terwijl hij juist den vorigen dag zijn belasting niet kon betalen. Waar had hij dat geld vandaan? Hij zeide: „gevonden, in de buurt van het huis van Rawa”. Maar ook dat werd niet geloofd.

Hadden zij iets met de moord uit te staan en hoe dan? De controleur zeide, dat het duidelijk was, dat zij mede schuldig waren, en dat ze ook dezelfde straf zouden ondergaan als Rawa. Maar als ze bekenden, zou de straf tot op de helft verminderd worden.

Daarom vonden zij het maar veiliger om te bekennen, dat zij het gedaan hadden. Zij hadden opgelet, toen die jongen op bezoek kwam, en toen hij des avonds zijn oom achterna liep, en een poosje alleen achterbleef, hebben zij samen dien jongen doodgeslagen, en hem naar dien boom gedragen om Rawa de schuld te geven, en hem 20 jaar gevangenisstraf te bezorgen of misschien de dood door ophanging.

Zoo kwam de waarheid toch aan het licht.

Maar Mada had achteraf spijt, dat hij zoo dom was geweest om te bekennen. Als hij was blijven ontkennen, had niemand hem kunnen straffen!

Daarom zon hij op wraak op Rawa; want die liep nu weer vrij rond, terwijl hij zelf erin gevlogen was.

Daarom vroeg hij op zekeren dag de rechter te spreken, want hij had nog een bekentenis. Hij vertelde, dat hij wel de moord had gedaan, maar dat Rawa dienzelfden dag in het geheim bij hem geweest was, om er over te praten dien neef dood te maken, en samen zijn geld te deelen. Daarop was Mada en zijn vriend ingegaan, en vandaar dan dat zijn vriend het geld had gekregen, maar Rawa had zelf een derde deel gehouden. Dus Rawa was zelf de opstoker geweest en moest ook gestraft worden.

Daarop werd Rawa weer opgepakt en achter slot en grendel gezet. Bij onderzoek bleek ook Rawa dien dag wel bij Mada geweest te zijn, maar alleen omdat hij gestuurd werd met een briefje van het kampong-hoofd.

Wat was nu weer de waarheid?

Al gauw kwam er weer een getuige opzetten, die de waarheid van het verhaal bevestigde.

Maar Mada had nog meer pijlen op zijn boog. Hij was iemand van stand, deed daarom nooit iets anders dan ruzie maken en konkeljen. Hij had ook een slaaf. En deze kwam na eenige dagen vertellen, dat hij de eigenlijke moordenaar was, en dat Rawa hem verzocht had, om dien neef te doden.

Nu was het geval nog ingewikkelder geworden. Wie kon daar wijs uit worden? Wie was nu de moordenaar? En tegelijk begon Mada zijn onschuld te betuigen, en te zeggen, dat hij maar bekend had om zijn slaaf te sparen, maar eigenlijk had hij hetzelfde heelemaal niet gedaan. Hij had maar wat gezegd. En zijn vriend ging ook bekennen, dat hij het niet gedaan had, maar dat hij het geld van dien slaaf had gekregen. En er kwamen al weer twee getuigen, vrienden van Mada vertellen, dat zij zelf gezien en gehoord hadden dat Rawa met die slaaf stilletjes had gepraat, terwijl Mada en zijn vriend niet thuis waren.

Hoe moest het nu? Wie was de moordenaar? wie sprak waarheid? Of logen ze allen?

Al mag de Controleur zich dan wel eens vergissen, ten slotte kunnen de Soembaneezen toch niet tegen westersch onderzoek op.

De plek, waar de moord gebeurd was, was indertijd door hem nauwkeurig opgenomen. Hij had er een bloedspoor gezien. Daarom hield hij die slaaf aan, en vroeg hem, waar hij dan die moord gedaan had? De slaaf vertrok even het gezicht, en wees brutaal een plek aan, in de hoop dat dit de goede zou zijn. Daaruit bleek wel, dat hij loog!

Maar nu nog de beschuldiging van Mada, dat Rawa hem opgestoot had. Hij was, zooals gebleken was, niet betrouwbaar. Bij navraag bleek het, dat hij Rawa meermalen bedreigd had, dat hij hem het kostte wat het wilde wel groote moeite zou bezorgen.

En daarom werd Rawa, nadat hij weer maanden gezeten had, vrijgesproken.

Mada en zijn vriend werden voor 20 jaar opgeborgen, en verschillende getuigen kregen een jaar straf wegen bedrog en meeneed.

Zoo gaat het niet éénmaal, maar met talloze variaties heeft men dagelijks dergelijke rechtszaken. De Soembanezen zijn veel geslepen en dan wij in het uitdenken van allerlei plannetjes, en in het kwaad berokkenen aan elkaar.

Geen wonder, dat men bang is elkaar kwaad te doen of aanmerking te maken, want dat wordt achteraf wel ingepeperd. Dit geval kwam uit, maar er zijn er ook waarin de onschuldige 20 jaar krijgt of levenslang. Alleen die slaaf, die zich geheel en al voor zijn meester opofferen wilde, moeten wij bewonderen.

Hoe noodig is het, dat er een andere geest komt onder dit volk, zoodat het niet meer „slim” is, maar oprecht tegenover God en Zijn geboden.

VERANTWOORDING ONTVANGST BIJBELSche PLATEN.

Onbekende zender in Joure: hartelijk dank voor uw zending.

Mej. H. P. Harangwyp, alles in orde ontvangen.

Mej. J. B. Westermeyer, uw zending is uitstekend overgekomen.

T. Slop: hartelijk bedankt hoor! Vooral omdat je van je eigen plaatjes gaf. De groote kunnen dienen om heel veel menschen tegelijk te laten zien, de kleine om kleine Soembaneesche kindertjes blij te maken.

J. T. Barendrecht, Gr. v. Pr. school: dat was wel de allermooiste en kostbaarste zending. Zeer hartelijk dank! Deze platen trekken bijzonder de aandacht der Soembanezen. Wilt u ook de kinderen bedanken? Als u het helpt onthouden, kom ik de kinderen op de school in mijn verlof D.V. 1939 eens opzoeken!

Onbekende gever te Rotterdam: uw zending is met de laatste boot in mijn bezit gekomen, waarvoor hartelijke dank!

Indien er nog broeders of zusters zijn, die Bijbelsche platen over hebben, dan wil ik die graag ontvangen, daar ze hier in deze primitieve streken zoo goed te pas komen.

P. J. LAMBOOY.

Haven Waingapoe (Ned. Oost-Indië).

Zending van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam Zuid en van de Gereformeerde Kerk te Leiden en van de met deze samenwerkende Kerken.

Zending onder de Chineez en Oosterlingen in ons land.

Dinsdag 9 Maart is een onvergetelijke dag gewor-

den voor Deputaten, die na het zendingswerk onder de Chineez ook dat onder de Oosterlingen ter hand mochten nemen en ook vele kerken tot samenwerking voor dezen gewichtigen arbeid bereid vonden.

De Heere heeft ons zeer duidelijk geleid niet alleen in de bereidheid der samenwerkende Classes en Kerken, maar ook in den generalen steun, waartoe de Synode besloot.

Doch niet het minst verhoorde de Heere onze gebeden, door ons den man te geven, die geschikt voor het bijzondere werk.

De kerk van Laren heeft het gevoeld, toen zij om na eenige samensprekingen, haar leeraar voor een paar dagen per week afstond, dat het bij een „gedeeltelijk” missionaris wel niet zou blijven.

En het is zoo gegroeid, dat het werk den geheelen Ds. Verkuyll vraagt.

Voor de zending onder de Oosterlingen was Leider de aangewezen stad om daar de zendende kerk te hebben en de samensprekingen met den Kerkeraad van Leiden hebben ook tot het gewenschte doel geleid. Het was verre boven onze verwachtingen, dat wij Dinsdagavond in de Hooigrachtkerk te Leiden na hem bevestigd te hebben, Ds. Verkuyll zijn intreden hoorden doen. Zooals ouders zich verblijden in het kind, zoo waren wij dankbaar blij, dat de Heere onze pogingen zoo had willen zegenen.

Hij verleene onzen Missionaris alles dat noodig is om de boodschap des heils te brengen aan de bevoorrechte zonen uit het Oosten, die hier mogen studeeren.

Ds. Pieron is er door vele Chineez op aangezien, dat hij de oorzaak zou zijn of aanleiding zou hebben gegeven, dat sommige Chineez ons land moeten verlaten.

De Kantonneez (en die wonen er het meest op Katendrecht) zijn andere dan de Chineez uit Centraal en Noord-China. De Zuid-Chineez (Kantonneez) zijn fysiek en psychisch ook verschillend van de Noord-Chineez. Zij zijn volgens een uitdrukking van Dr. v. Heck, de geproletariseerde zee-lieden.

Het blijkt wel uit onderstaand stukje van Ds. Pieron, dat God tegenover het wantrouwen van de Zuid-Chineez, belangstelling wekt bij de Noord-Chineez. Dat is zeer bemoedigend. Onze ijverige Missionaris krijgt steeds nieuwe kansen en daarover zijn wij met hem verblijd.

V.

Zending onder de Chineez.

De achterdocht der Kantonneez blijft een van de grootste belemmeringen voor ons Zendingswerk. 't Eerste wantrouwen is weliswaar overwonnen — voor politie-ambtenaar word ik gelukkig niet meer aangezien — maar toch, argwaan blijft er bestaan. En het lijkt wel eens of ze van zekere zijde wordt aangewakkerd.

Om eenige voorbeelden te noemen: De Kantonneez in de verschillende kolonies worden tot 'n Kerstfeestviering genoodigd. En ik behoef er niets van te zeggen, want ze hebben alles reeds dadelijk „door”. „Er worden natuurlijk foto's genomen, die dan in alle kranten gepubliceerd worden. Menig artikel zal er geschreven worden over die arme pindamanetjes. De politie wordt opmerkzaam gemaakt op den nood der Chineez. En 't gevolg zal zijn: terugzending naar China”.

En hoewel ze beleefd de uitnoodiging aannemen en zwijgen over hun argwanende vermoedens, nemen ze zich stug voor niet te gaan.

In ons zaaltje te Katendrecht worden maaltijden aangericht. Driemaal in de week. Ze blijken werkelijk in de behoefte van velen te voorzien. Ze worden dan ook druk bezocht. In de Evangelisatie-diensten na afloop gehouden, krijgen we prachtige kansen voor de verkondiging des heils. We zingen Chineesche gezangen en verkondigen het Woord van God. Maar ook hier gaat de achterdocht afbreken. De Rotterdamse politie gaat er toe over oude en invalide Chineezers terug te zenden naar hun vaderland. Bij één der eerste groepen, die gerepatriëerd worden, bevinden zich enkele van onze „stamgasten”. En de Kantonnesche argwaan heeft dadelijk haar conclusie klaar: „De maaltijden in Foek Jam Tong (het Zendingssaaltje) zijn niets anders dan een valstrik van de politie, een gecamoufleerde observatiepost. Wie deze maaltijden bezoekt komt het eerst in aanmerking om teruggezonden te worden naar China. En al zie je hem niet, altijd staat er 'n politieagent of een rechercheur toe te zien wie er naar binnen gaat.”

't Gevolg was, dat het bezoek aan onze maaltijden sterk verminderde. Velen leden liever honger dan zich in zoo'n verraderlijk zaaltje te wagen. U begrijpt, tegen zooveel wantrouwen is niet te vechten. Elk tegenargument mijnerzijds wordt met een welwillende, alles begrippe glimlach aangehoord, maar niet geloofd.

Gelukkig staan er tegenover deze sombere ervaringen ook zeer blijde.

De mogelijkheden van ons werk schenen zich af te sluiten, maar God gaf nieuwe kansen. Te Amsterdam bijv. weigerden de Kantonneezers, hoewel genood, onze Kerstfeestviering bij te wonen. Slechts enkele van hen verschenen. Maar, hoewel ongenood, verschenen er vele Shanghaiers, met wie we 'n gezegende bijeenkomst mochten hebben. De Kantonneezers bleven weg van onze maaltijden, maar vele Shanghaiers kwamen. En met groote belangstelling onderzoeken ze met ons de Schriften. Deze nieuwe richting, waarin ons werk gedreven wordt, brengt natuurlijk z'n moeilijkheden mee. Ook mijn taalstudie zal er zich naar moeten richten. Maar dat is van minder belang. 't Voornaamste is, dat God ons nieuwe wegen geopend heeft.

PIERON.

Onze penningmeester, Ds. H. Popma, Strevelsweg 5, Rotterdam-Z. (giro 92886) verantwoordt onder vriendelijke dankzegging aan de gevers de volgende giften:

D. b. v. Ds. v. A. te R.-Z. f 0.50; A. v. V. te R.-Z. f 1.—; Mevr. I. te 's-Gr. f 3.75; d. b. v. Ds. P. te A. (van Mej. M. B. L.) f 0.94; d. b. v. Ds. d. B. te Kr. f 10.—; via „De Standaard” f 2.—; P. D. G. f 0.50; gift uit collecte f 3.—; K. V. te S. f 1.—; Mevr. M. te A. f 2.—; „Fiba” te W. f 1.50; Dr. W. T. P. N. te Sché f 10.—; Dr. v. M. te W. f 2.50; Ds. K. O. te L. a. d. D. f 2.— (waarvan f 1.— voor de Zending o. d. Oosterlingen); opbrengst spreekbeurt Ds. P. te Aalten f 25.—; idem te Roodeschool f 16.14.

Deze verantwoording loopt tot 18 Maart. In deze verantwoording zijn niet opgenomen de giften en opbrengsten van spreekbeurten bestemd voor het plaatselijk werk van locale Commissies. Deze worden door de betrokken penningmeesters in de Kerkbodes verantwoord.

Zending te Makassar.

Mededeeling van Ds. H. v. d. Brink.

Bemoedigend.

Laten we eens probeeren een totaalindruk te geven van ons eigen werk gedurende 1936 en daar „bemoedigend” boven zetten.

En beoordeelt gij dan zelf na lezing van dit alles of wij soms te overmoedig waren, dan wel, dat gij U ook wilt laten bemoedigen door de vele misschien wel kleine, maar toch werkelijke, zichtbare zegeningen van God.

Als ge met mij het achterland van Makassar intrekt, komt ge na een 70 K.M. autorijden op een kleine ruim 1000 M. hoog gelegen vlakte, waar een tweetal pasanggrahans en zeker wel een 15 bungalows, aan de inwoners van Makassar, „die het doen kunnen”, de gelegenheid geven om een fijne koude neus te halen.

Wij gaan echter nog even verder.

Na een tweetal ravijndalen doorgetrokken te zijn, komt ge na een half uurtje klauteren in een betrekkelijk kleine kampong. Hier ligt het begin van ons werk in het binnenland.

Van den aanvang af is het onze bedoeling geweest ons in Makassar te concentreren, maar toch ook op de hoogte te blijven met de mogelijkheden, die het binnenland biedt.

Het schoolje, waarmee we in deze kampong Lombasang begonnen, „ging” echter maar niet.

We konden maar niet meer dan van 2 of 3 kinderen het vertrouwen winnen. Nu is dat aantal op zich zelf ook al waardevol, maar voor een goeroe valt dat niet mee. Na 1½ jaar zijn we, geleid door allerlei omstandigheden, verderop getrokken.

Na een zware afdaling naar de rivier toe, die op dit bergcentrum ontspringt, volgt een niet mindere klim.

Nu is dat klimmen nog niet het ergste. Maar bij mijn laatste tocht daarheen was de rivier zóó gezwollen, dat we 's middags, toen we daar aankwamen, er al niet meer over konden.

Gelukkig was er vlak bij de rivier een soort af-dakje, dat aan één zijde afgesloten was, en dáár hebben we toen maar overnacht. De volgende morgen vroeg was de rivier niet dieper dan een meter, maar het gevaarlijke blijft toch de sterke stroomversnelling. Te paard kwam ik er echter ten slotte, al was ik dan ook kletsnat, overheen. Och en je droogt, rijdend in de morgenzon, toch wel weer gauw genoeg op.

Voor de koelies met de zware barang is dat heel wat moeilijker en gevaarlijker. Na een paar uur waren we in Longka, de plaats waarheen ons schoolje 1½ jaar geleden overgeplaatst is.

Hier zijn nu al een veertien kinderen!

Daar heeft de goeroe anderhalf jaar hard voor moeten werken. Maar het resultaat is dan ook, gezien de omstandigheden, fijn. Zoo langzamerhand hebben we hier dat „slakken” wantrouwen, dat zich direct terugtrekt bij een aanraking met ons, wel wat overwonnen. Dat merkte ik ook heel sterk bij dat laatste bezoek alhier j.l. in December. Het geeft natuurlijk altijd een heele drukte en vertier in zoo'n bergkampong, als ik daar zoo'n weekje blijf. Uitgezonderd zoo nu en dan de controleur van het Binnenlandsch Bestuur, maar verder komen hier nooit Blanda's.

In zulke dagen, als ik hier ben, worden de zieken bij tientallen geholpen. Vooral als ze den eersten dag al komen, kunnen dikwijls met veel succes de vervuilde wonden gereinigd en genezen worden. Zeker, de goeroe heeft ook een kastje met obaat voor de gangbare kleine wonden en kleine oogontstekingen, maar groote wonden „gunt” men toch liever aan den Pendita. Bijna iederen avond houden we dan ook een koempoelan, waar ik lantaarnplaatjes vertoon, een van de beste methodes om de bijbelsche geschiedenissen te vertellen. Eén van de dagen, die ik hier was, hebben we als Kerstdag gepromoveerd! 25 en 26 Dec. moest ik natuurlijk in Makassar zijn, maar ook deze buitenpost moet iets meemaken van dit groote feest. Ik had stroop en een petroleumblik vol met Japanse koekjes meegebracht. Verder voor de kinderen, die trouw op school komen, een baadje, wat vooral hier in de bergkoude zeer begeerd wordt.

Ook kreeg ik vaak van de kleeren, die ik uit Semarang of Soerabaja ontvangen heb, mee. De gevers moesten eigenlijk hun kleeren hier eens zien „rond loopen”!

En zoo kunnen de menschen langzamerhand steeds meer zien, dat wij hun tot niets dwingen (waar men in het begin zoo bang voor was) dat wij hun kinderen ook geen „doopwater laten drinken”, (een ander argument tegen ons werk) en dat we hun kinderen ook niet mee nemen om ze naar Java op te sturen, (een derde bezwaar, waar men ons van verdacht.)

In al ons werken en spreken probeeren we te laten zien, dat de van Jezus ontvangen liefde ons dringt om deze liefde door te geven aan onze naasten, de naasten, die wij gevonden hebben in het Makassarsche volk, wáár we het ook ontmoeten.

Dit alles beheerscht ons ook bij ons werk in de stad Makassar en het op 10 K.M. daarvan ten O. gelegen Bitowa, waar onze andere twee schooltjes liggen.

Om met het laatste te beginnen. Gedurende al bijna twee jaar hebben we hier een schooltje, dat ook al heel wat ups en downs in zijn korte bestaan heeft gehad.

De laatste maanden gaat het echter sterk vooruit dank zij de fijne medewerking van een kepala kampong en zoo zijn er al 18 kinderen, waaronder een drietal meisjes, misschien een teeken, dat we dichter bij Makassar zitten en het meisje grotere vrijheid krijgt om ook naar school te gaan. Ook hier was het Kerstfeest, dat we op den derden Kerstdag vierden, een nog nooit geziene gebeurtenis. Wat is dan de Kerstboom een mooi sprekend symbool, vooral als er ook het verband gelegd wordt, dat we in Johannes 1 vinden, hoe alleen de takken, die met de stam verbonden zijn en blijven, leven en dan ook allen in het licht staan. Dit zijn allen sprekende beelden van de levende eenheid met Jezus, dié licht geeft.

Ook de schitterende, opvallende slingers, zijn beeld van de band en de eenheid binnen het geheel van de boom. Ja, dit alles zijn geheel nieuwe en toch rijk sprekende, eenvoudige evangeliewoorden. We krijgen hier reeds enkele gezinnen, die met steeds grotere belangstelling de goeroe regelmatig willen ontvangen om met hem over zijn boodschap te spreken.

Hierbij maken wij sinds kort, maar toch reeds met resultaat, gebruik van de onlangs uitgekomen series

bijbelsche plaatjes met Mal. onderschrift, verkrijgbaar bij het Zendingskantoor van Dr. van Andel in Solo. In 16 series ieder van 12 plaatjes, iets kleiner dan een briefkaart, wordt de geschiedenis van het oude en nieuwe Testament weergegeven. Prijs per stel z. post 45 cent.

De goeroe neemt telkens 2 of 3 plaatjes mee, vertelt de geschiedenis en laat de plaatjes achter, waarover de volgende maal natuurlijk weer nagevraagd wordt.

Deze methode passen we alleen toe bij de enkele gezinnen, waar de menschen zelf al om regelmatig onderricht gevraagd hebben. In andere gevallen gebruiken we de grotere van der Hulst-platen, die in vellen van 16 stuks verkrijgbaar zijn en dan door ons geknipt en op karton worden geplakt.

En nu weer terug naar onze school.

Ons schooltje in Makassar heeft het hoogste aantal leerlingen, n.l. gemiddeld 35.

Op onze schooltjes volgen we het volledig programma van de gouvernementsvolksscholen, doch besteden aan verschillende vakken meer tijd en zorg, zooals aan lezen, vertellen, zingen en spelen. In Makassar houden we op verschillende plaatsen ook koempoelans met lichtbeelden, terwijl in de school Zondagsavonds een eenvoudige Mal. preek gehouden wordt.

De groote moeilijkheid is hier echter o.a. het volgende:

Hier en daar en ginds beginnen we contact met bepaalde gezinnen of personen te krijgen. Maar Makassar is groot. Van het noorden tot het zuiden der stad is het zeker 12 K.M.! De menschen, waarmee wij door allerlei omstandigheden in contact kwamen, wonen ver uiteen.

Bij dezen is dikwijls nog te weinig overtuiging aanwezig om naar onze vaste koempoelan te komen, vooral als de plaats ver weg ligt, uitgezonderd twee gezinnen, die echter niet zoo heel ver van ons schooltje af wonen.

De verdieping van het contact met ieder vraagt dus heel veel tijd. Wil het contact een beetje dóórwerken, dan is het noodig, dat de goeroe minstens tweemaal per week in zoo'n gezin komt.

Naast zijn schoolwerk, dat hem den geheelen morgen opeischt, moet hij 's middags gedurig kinderen opzoeken, die afwezig waren. Om de verschillende contactpunten, die wij o.a. ook door het polikliniek en colportagewerk gekregen hebben, goed te kunnen benutten, beginnen we dringende behoefte te krijgen aan een Evangelist, dus een goeroe, die zich geheel aan dit werk kan geven.

Dat dit noodig wordt, is de zegen, waarom de zedende kerken iedere Zondag bidden.

Zullen zij thans in staat zijn al deze uitbreidingen ook financieel aan te kunnen?

God schenke, dat gij hier een bemoedigend antwoord op geeft!

H. v. d. B.

Evangelisatie in Indië.

We zaten met zijn twaalfen. Behalve de leider waren alle aanwezigen, óf eenige jaren geleden pas tot het geloof gekomen, óf nog nauwelijks op weg.

Ik sprak over de vraag, hoe het geloof gewerkt

wordt. Gods Geest dringt in het diepste van onze ziel door en verandert ons van binnen, wederbaart ons.

De vraag kwam op, of je daar ook iets van merken kon, dat de Heilige Geest in de zielen werkt. Toen vertelde ik enkele dingen uit de praktijk van mijn werk. Hoe ik gezien had of gehoord had op welke verschillende wijze de Geest bij verschillende mensen werkt. En ik vroeg: Misschien zijn er hier ook, die eens vertellen willen, hoe het bij hen begon, hoe het voor het eerst tot hun bewustzijn doordrong.

Verschiedene personen vroegen het woord.

Aan het slot kwam er één en vertelde: Ik heb van mijn jeugd af aan wel in een God geloofd en ook wel gebeden. Maar ik wist verder van niets. In de tijd, dat ik in betrekking was, kwam ik nooit met de kerk in aanraking. Ik zwierf in allerlei buitenplaatsen rond. Maar toen ik gepensioneerd werd kon ik me hier in de stad vestigen.

Toen kwam op een dag, het was November 19.., een dame aan mijn deur en bracht een Zaaier. Al is het nu ook al verscheiden jaren geleden, die datum vergeet ik nooit. Ik begon te lezen. En toen heb ik pas het echte Christendom leeren kennen.

Uit De Zaaier heb ik Jezus leeren kennen. Zoo heeft God het bij mij gedaan.

Zoo zwerven er bij tientallen, ja bij honderdtallen in Indië rond, vooral onder de Indo-Europeaanen. En daarom zoeken we deze mensen te bereiken met onze lectuur en ook als ze reeds gewonnen zijn, vast te houden en verder voor te lichten door ons blad.

Dat is een van de redenen, waarom we uw steun zoo noodig hebben.

D.

Th. K.

Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen.

De Zending op Nias.

Nias is een eiland ten westen van Sumatra. Het is omstreeks 5000 K.M.² en telt een bevolking van ongeveer 190.000 zielen. In 1865 is de Rijsche Zending met haar arbeid op dit eiland begonnen. Die arbeid is bijzonder gezegend geworden. In 1916 gaf de Heere op Nias een krachtige opwekking die voor duizenden ten zegen is geweest. De Christelijke Kerk telt hier thans ruim 113000 zielen. Deze zijn vereenigd in 175 gemeenten. Er werken 9 zendelingen, 1 zendingsarts, 5 Europ. colporteurs, en 266 Inlandsche predikers. Omstreeks 2/3 der bevolking is overgegaan tot het Christendom. Nog slechts 1/3 der inwoners zijn nog heidenen.

Van heel Ned.-Indië is Nias een der meest gezegende zendingsvelden.

De Zending in Korea.

De zendingsactie in Korea, over welke mevr. E. Baroness van Boetzelaer van Dubbeldam—Van der Hoop van Slochteren niet lang geleden belangwekkende gegevens publiceerde, neemt nog steeds in omvang toe. Men schrijft thans uit Korea, dat de bijbelcursussen sinds voorjaar 1936 15000 leden wonen en thans door 173373 Koreanen bezocht worden, dat in 1936 er 15874 personen gedoopt werden, waar-

mede het totale getal gedoopten tot 119955 steeg, dat in de kerkelijke samenkomsten thans gemiddeld Zondags 288338 personen komen en de Zondagsscholen 344268 leerlingen tellen (20000 meer dan voorjaar 1936).

Bij het onderwijs deed zich een ernstige moeilijkheid voor. De regering gelastte, dat de gezamenlijke schooljeugd aan de voorvadervereering moest deelnemen. Op de bezwaren der zending antwoordde de regering, dat het hier niet een religieuze handeling betreft doch een zuiver burgerlijke plicht van alleen ethische strekking. De zending blijft van het tegengestelde gevoelen en zag zich nu genoodzaakt het schoolonderwijs in de gewone lageronderwijsvakken te staken.

De bevolking van Palestina.

Het inwonerstal van Palestina is blijkens een onlangs gepubliceerde statistiek 1263000 en wel 778600 Mohammedanen, 336100 Joden, 107200 Christenen en 11000 die tot andere geloofsgemeenschappen behoren. De Christenbevolking, die vroeger de tweede plaats innam, is in den laatsten tijd door de Jodenbevolking ver overvleugeld, terwijl deze laatste het Mohammedaansche getal snel nadert. Ingeval de Jodenimmigratie in den zelfden omvang voortgaat, zullen in ongeveer 8 jaar Joden en Mohammedanen een gelijk cijfer halen, terwijl enkele jaren later de Joden aan de spits zullen staan, ook al is het geboortecijfer der Mohammedanen twee maal zoo groot als dat der Joden.

De herdenking der Statenvertaling van den Bijbel.

Het zal dezen zomer driehonderd jaar geleden zijn, dat de Statenvertaling van den Bijbel voor het eerst verscheen. Het spreekt van zelf, dat dit zoo belangrijke feit op bijzondere wijze behoort te worden herdacht. Het lag wel allereerst op den weg van het Ned. Bijbelgenootschap om daarvoor de leiding op zich te nemen. Van wege het Bijbelgenootschap is er een herdenkingscommissie in het leven geroepen.

Deze commissie bestaat uit de heeren Prof. Mr. P. Scholten, Voorzitter; Prof. Dr. F. W. Grosheide, ondervoorzitter; Dr. H. C. Rutgers, secretaris; Ds. D. den Breems, Ned. Hervormde Kerk; Dr. C. W. Th. baron van Boetzelaer van Dubbeldam, oud-ondervoorzitter N.B.G.; Ds. F. Dijkema, Doopsgezinde Sociëteit; Dr. J. G. Geelkerken, Gereformeerde Kerken in Hersteld Verband; Prof. J. W. Geels, Christelijk Gereformeerde Kerk; Jhr. Ir. G. de Graeff, Remonstrantsche Broederschap; H. W. van Marle, oud-ondervoorzitter N.B.G.; Ds. J. L. Schouten, Gereformeerde Kerken en W. F. Sillem, lid hoofdbestuur N.B.G.

Vooreerst is het het voornemen om van 31 Mei tot 17 Juli in het Museum Fodor, Keizersgracht 609, Amsterdam, een bijbeltentoonstelling te houden.

Ten tweede is het het voornemen om ook uit te geven een gedenkboek, dat aan de Statenvertaling gewijd wordt. Als commissie ter voorbereiding van dit gedenkboek werden aangewezen de heeren Prof. Mr. P. Scholten, voorzitter; Prof. Dr. J. N. Bakhuizen van den Brink, Ds. F. Dijkema, Prof. Dr. D. Nauta, Dr. H. C. Rutgers, met den heer D. Grosheide als secretaris.

De commissie hoopt in dit gedenkboek te kunnen opnemen een aantal artikelen van bevoegde hand over de geschiedenis van het ontstaan der Statenvertaling; over de waarde der vertaling zoowel voor het Oude als voor het Nieuwe Testament; over de theologie der vertaling en der kantteekeningen; over de vertaling als monument der Nederlandsche taal; over de vertaling en onze letterkunde; en over de verschillende uitgaven en de ontvangst der vertaling.

Korte berichten.

Dr. P. J. Zuidema.

Bij den Kerkeraad te Amsterdam is door de commissie van advies voorgedragen ter benoeming tot missionair arts, om als internist de medische Zending te Djokja te dienen, de heer Dr. P. J. Zuidema, thans sinds ruim twee jaar assistent van Prof. Snapper te Amsterdam.

Mej. D. van Veelen.

Mej. D. van Veelen te Utrecht is voorgedragen door de Commissie ad hoc bij den Kerkeraad te Amsterdam ter benoeming tot dame van de huishouding van het Petronellahospitaal te Djokja.

Dr. W. Pruijs.

Dr. W. Pruijs, chirurg, missionair arts, verbonden aan het Petronella-hospitaal te Djokja, komt D.V. 1 September a.s. met verlof naar Nederland.

Ds. J. H. Sillevius Smitt.

Naar we vernemen, zal Ds. J. H. Sillevius Smitt, predikant van de Holl. Geref. Kerk te Semarang D.V. in het komende najaar voor de tweede maal met verlof naar Holland komen.

Mej. J. L. Stoet.

Mej. J. L. Stoet, die als administratrice de Zending te Poerbolinggo dient, is reeds lang ongesteld en komt D.V. weldra met ziekteverlof naar Holland.

Mej. W. C. Rinck.

Mej. W. C. Rinck, verpleegster te Wonosobo, gaat naar het voornemen is, 30 Juni a.s. met verlof naar Holland.

Dr. Henry Beets.

De bekende Zendingsdirector van de Christ. Geref. Kerk in N.-America, Dr. H. Beets die onderscheidene malen de Generale Synode der Geref. Kerken in Nederland bijwoonde en in tal van onze Kerken wel heeft gesproken, heeft met Mevrouw een bezoek gebracht aan onze Kolonie Suriname om kennis te maken met de Hernhutter-Zending, die daar werkzaam is.

De Friesche Zendingssynode.

Naar we vernemen, zal D.V. de Zendingssynode van Friesland den 19den Mei. a.s. worden gehouden.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks. (Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinschede 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Leestafel.

De schaduw der Hemelsche dingen, door Ds. H. W. Bouwman te Herwijnen, met een voorwoord van Prof. Dr. J. Ridderbos; bij Kok te Kampen, f 1.50, geb. f 2.25.

Een heldere verklaring van Israëls ceremonieele zettingen; blijkbaar vrucht van degelijke studie; en zeer leerzaam boek dat we gaarne aanbevelen.

De eenzame pionier in Hottentottenland, door P. M. Legène. Uitgave van het Zeister Zendingsgenootschap; f 0.40.

Weêr een mooi zendingsboekje van Legène, die zoo nakiijk schrijven kan. Hij geeft ons hier een teruglik op het begin van den Zendingarbeid in Zuid-afrika en vertelt ons van den pionier dezer zending George Schmidt. Het boekje is aardig geïllustreerd.

Het sterilisatievraagstuk, door Dr. A. C. Drogendijk; bij Kok te Kampen, f 1.25, geb. f 2.25.

Een boek, dat een degelijke en betrouwbare behouwing geeft over het in onze dagen veel besproenen, urgente sterilisatie-vraagstuk.

De tegenwoordige schoolstrijd, door Ds. C. A. Vreugdenhil, met een voorwoord van Mr. J. J. Hangelbroek; uitgave van de Unie „Een school met den Bijbel”.

Van denzelfden schrijver verschenen reeds een rietal brochures: 1. De strijd blijft; 2. Waarom Christelijk onderwijs? en 3. Waakzaam blijven. De vierde verschijnt thans en biedt een goed gedocumenteerde iteenzetting van den tegenwoordigen schoolstrijd. oor de propaganda zeer geschikt.

Nederlandsch Zendingjaarboek Supplement voor 1937. Uitgegeven door den Zendingstudie Raad te Zeist, f 0.40.

Dit supplement bevat de alphabetische naam- en dreslijst van Zendingarbeiders in Oost- en West-ndië, hier te lande, onder de Joden en onder Chiezen en vreemde Oosterlingen in Nederland, alsede de lijst van Oud-Zendingarbeiders en weduwen an zendelingen. Voor wie met Zendingarbeiders wel ems correspondeeren moet, zijn deze lijsten bijzonder emakkelijk. Er is veel zorg aan besteed.

Voor God en Zijn heilige Gemeente, door Ds. J. Overduin; bij Kok te Kampen, f 0.40.

Er zijn reeds heel wat boekjes, bestemd om de eugdice leden der Gemeente mede te geven, als zij elijdenis doen van hun geloof. Ook dit boekje is laarvoor zeer geschikt. De schrijver heeft rekening gehouden met de eischen van den tegenwoordigen ijd.

Moeder; bij N.V. Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen; f 2.40 per half jaar.

Dit uitstekend vakblad voor de vrouw in het gezin staat onder de algemeene leiding van Prof. Dr. J. Waterink. De inhoud is zeldzaam rijk. Al de vrouwen, lie we er over hoorden, roemen het ten zeerste.

Het Schouwvenster. Christ. Weekillustratie; bij H. A. v. Bottenburg te Amsterdam, per kwartaal f 1.25.

Deze periodiek met zijn rijken, zeer gevarieerden inhoud handhaaft terecht zijn goeden naam.

In weêr en wind; bij N.V. Brusse te Rotterdam; f 6.50 per jaargang.

Voor ons ligt het Maart-No. van dit maandblad. Het is zeldzaam mooi geïllustreerd. Voor natuurlielhebbers om te genieten, ook wat de stukken betreft.

Calvinistisch Weekblad, bij N.V. Meinema te Delft, f 2.50 per half jaar.

Dit breed opgezette, over heel het Calvinistisch leven zijn licht verspreidend weekblad, is stellig één van de beste weekbladen, die we hebben. Tal van onze meest vooraanstaande mannen geven artikelen. Geen felle prikkel polemiek, maar opbouwende leatuur. De zending wordt echter wel wat veel vergeten.

De Spiegel, Christelijk Nationaal Weekblad; bij N.V. Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen; f 1.— per kwartaal.

Geen wonder dat de Spiegel zijn abonné's aldoor vermeerdert. De illustratie's zijn schitterend en de inhoud is goed.

Christelijk Vrouwenleven, bij Bottenburg te Amsterdam; per half jaar f 2.45.

Dit maandblad is iets geheel anders dan „Moeder”. Maar ook bijzonder mooi en rijk gevarieerd van inhoud. Tal van bekende personen leveren bijdragen.

De jaargang 1937 der Vereniging voor Christ. lectuur. Uitgave van J. H. Kok N.V., Kampen.

Er zullen dit jaar vijf nieuwe boeken verschijnen. Reeds zijn verschenen:

P. J. Risseeuw: **Is het mijn schuld?** f 2.25, geb. f 2.90. Roman over het leven in de kerk van vandaag, waarin het conflict tusschen den geest van verburgerlijking en dien van vernieuwing naar de wet van het koninkrijk Gods is toegespitst.

Mini van den Iessel: **Het witte doek**. f 2.50, geb. f 3.10. Roman over een dochter uit een deftig liberaal gezin, die als officiersvrouw naar Indië gaat en daar door veel wederwaardigheden heen den Christus leert kennen.

Jan Knappe Mzn.: **Het gevloekte leven**. f 1.50, geb. f 2.—. Flakkeesche roman van liefde, armoee en zedelijke verwording.

Spoedig zullen nog twee boeken verschijnen, namelijk: A. Van Hoogstraten—Schoch: **Menschen die meetellen?** f 2.25, geb. f 2.90 en G. Mulder: **Tjalling wil wat anders**. f 1.50, geb. f 2.—.

Onze ruimte laat niet toe, elk boek afzonderlijk breed te bespreken. Natuurlijk staan deze boeken uit een literair oogpunt alle niet even hoog. Maar het zijn alle goede boeken. En voor de abonné's der Vereniging zeer goedkoop. Het abonnement kost f 6.— per jaar.

Als abonné der V.C.L. ontvangt men bovengenoemde vijf boeken (waarde inge. f 10.—) en men heeft dan bovendien nog het recht om gratis voor f 5.— boeken naar eigen keuze uit te zoeken uit den

rijken catalogus. Zoodat men voor *f* 15.— ontvangt en daarvoor als abonné slechts *f* 6.— behoeft te betalen. De betaling van het abonnementsgeld kan in drie gedeelten geschieden.

Wie voor weinig geld gaarne heel wat goede boeken wenschte te hebben worde abonné!

Een nieuwe uitgave.

Bij de firma H. A. van Bottenburg N.V. te Amsterdam, Prinsengracht 493, is ter perse: **Wat de huisvrouw van voedingsleer moet weten** van de hand der bekende schrijfster op dit gebied Martine Wittop Koning.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Van de Geref. Kerk te Antwerpen *f* 13.12. Van S. Lips, Melissant *f* 5.—. Door Ds. W. Vis te Hemrik „van eene zuster uit dankbaarheid voor genezing” *f* 5.—. Door Jurriën Veldkamp tweede storting der 10 % van de ontvangsten in Groningen, Drenthe en Overijssel *f* 1150.43.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 23 Maart 1937.
Giro no. 32806.

Giften, ontvangen voor de Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

Januari 1937: van Mej. H. S. te Angelo (bij Doesburg) *f* 5.—; van de Gereform. Kerk te Zetten *f* 1.—; giften, ontvangen door Mevr. Slettenaar *f* 15.—. Voor het tekort-1936 der Huishoudschool: Van de Kinder-Zending-Vereeniging te Utrecht *f* 250.—.

Februari 1937: Van Meijuffr. v. d. B. te Utrecht (Tuindorp) *f* 5.—.

Met hartelijken dank,

Mevr. NETELENBOS-CHEVALLIER.

Postrekening 163829, Hilversum.

Indische Kerken-Kalender.

Verantwoording der ingekomen giften tot 1 Maart 1937 in antwoord op de aan de Kerkeraden toegezonden kalender:

Oud Vosmeer *f* 2.30; Oosterbierum *f* 1.—; Schouwerzijl *f* 2.—; Zevenhuizen Z.H. *f* 1.—; Oude Pekela *f* 2.—; Naaldwijk *f* 5.—; IJselstein *f* 1.—; Mijdrecht *f* 1.—; Surhuisterveen *f* 3.50; Nieuwleusen *f* 2.50; Broek bij Dokkum *f* 1.—; Wetsinge-Sauwerd *f* 2.50; Ouderkerk a. d. IJssel 1.—; Barendrecht *f* 2.50; Zuidwolde Dr. *f* 1.50; N. Weerdinge *f* 1.—; Andel N.B. *f* 1.—; Tzummarum *f* 1.—; Molenaarsgr. Brandw. *f* 1.25; Nigtevecht *f* 1.50; Oostermeer Fr. *f* 1.—; Kockengen *f* 1.—; Lisse *f* 2.50; Dwingelo *f* 1.—; Haaksbergen *f* 0.50; Loppersum *f* 2.50; Zeist *f* 1.—; Midsland Tersch. *f* 0.50; Niezijl *f* 1.—; Aalten *f* 2.50; Sleen *f* 2.50; Drogeham (Fr.) *f* 1.—; Hoorn *f* 2.50; Vriezenveen *f* 1.—; Ottoland *f* 1.—; Opeinde (Sm.) Overschild (Gr.) *f* 1.—; Gasselternijveen *f* 2.50; Schoonoord (Dr.) *f* 2.—; Strijen *f* 1.60; Gaast bij Makkum *f* 1.—; Abcoude *f* 1.50; West Terschelling

f 0.50; Marum Gr. *f* 2.50; Hellevoetsluis *f* 1.—; Ierseke *f* 1.—; Den Haag Z. *f* 5.—; Klundert *f* 5.—; Vollenhove *f* 2.—; Wissekerke *f* 0.94; Veenwoudsterwal *f* 2.—; Venlo *f* 1.—; Gaastmeer Fr. *f* 1.—; Leerdam *f* 2.50; Brielle *f* 1.—; Nes *f* 1.—; Woerden *f* 2.—; Raamsdonk *f* 0.80; Den Ham O. *f* 1.—; Colijnsplaat *f* 1.—; Pernis *f* 3.—; Hindeloopen *f* 0.60; Sappemeer *f* 2.50; Dedemsvaart *f* 7.50; Loosduinen *f* 1.50; Oud-dorp *f* 0.50; Tijnje *f* 1.—; Kantens *f* 1.75; Enumatil *f* 2.50; Smilde *f* 2.50; Bleiswijk *f* 1.75; Hazerswoude *f* 3.50; Delfzijl *f* 5.—; Koog Zaandijk *f* 1.—; Rijssen *f* 2.50; Makkum *f* 2.50; Wanswerd Fr. *f* 2.50; 2e Exloermond *f* 2.16; Zwartebroek *f* 2.50; St. Laurens *f* 2.—; Z. Beierland *f* 2.—; Stedum *f* 2.50; Scheemda *f* 2.50; Heidenschap *f* 0.50; Hornhuizen *f* 1.80; Oostwold (Old.) *f* 2.50; Vries *f* 1.25; Dalfsen *f* 1.—; Renswoude *f* 0.55; Heerlen *f* 2.—; Tinte *f* 1.—; Kollumerpomp *f* 1.—; Lemelerveld *f* 1.50; Alkmaar *f* 6.—; Zwammerdam *f* 1.—; Oostkapelle *f* 2.50; Den Oever *f* 1.—; Nieuwdorp *f* 2.—; Haarlm. Oostzij *f* 2.—; Vrouwepolder *f* 1.—; Nieuwerbrug a. d. Rijn *f* 1.—; Leimuiden *f* 2.50; Silvolde *f* 1.25; Schipluiden *f* 1.—; Muiderberg *f* 2.50; Kapelle-Biez. *f* 1.—.

Voor de Pers-commissie uit de Classis Batavia betuig ik gaarne zeer hartelijk dank voor de ontvangen giften. De gelden zijn zeer welkom voor den verbouw van het perswerk. We mochten hierboven van 106 Kerkeraden een gift verantwoorden. We hopen, dat de ruim 600 Kerkeraden, die nog niets van zich lieten hooren, het verzoek nog niet ter zijde hebben gelegd en dat het zachte regentje van giften nog eens zal aangroeien tot een echte tropische bui.

Van enkele zijden werden mij meerdere inlichtingen gevraagd over het Perswerk ten bate der Evangelisatie in Indië. Gaarne ben ik bereid deze te geven. Wie bijv. eens kennis wil maken met de uitgaven der Persvereeniging Midden-Java, die zulke uitnemende lectuur het licht deed zien, schrijve mij even. Ook voor Holland zijn deze uitgaven zeker van belang. Alle deeltjes zijn hier in Holland voorhanden.

Met beleefde aanbeveling teekent,

G. M. A. LAERNOES,

Giro 289929. Koudekerksche weg 59, Vlissingx.

Zending te Makassar.

Onder vriendelijke dankzegging deel ik hierbij mede, dat voor de zending te Makassar werd ontvangen: P. v. d. S. te 's-G. *f* 2.50; A. S. te V. *f* 0.50; Mevr. H. M. S. te B. *f* 5.—.

G. M. A. LAERNOES,

Giro 289929, Vlissingen.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

41e verantwoording van 22 Febr.—22 Maart 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: J. V. te *f* 5.—; A. W. te O. *f* 1.50; Dr. J. L. v. d. W. te B. *f* 1.—; Ds. A. P. H. te R. *f* 1.—; Ds. R. d. J. te A. *f* 1.—; P. M. te A. (j.l.) *f* 1.—; H. M. J. Baron H. te A. *f* 2.50; Ds. P. R. te L. *f* 1.—; F. H. te H. *f* 1.50; J. J. A. S. te H. (3 mnd.) *f* 2.50; Ger. Zend. Ver. te C. *f* 1.—; Ds. N. t. H. te A. *f* 0.50; Gez. D. te W. *f* 2.—; L. B. te O. *f* 1.—; Ger. K. te S. *f* 1.50; Zr. E. K. te Z. *f* 10.—; H. v. W. te L. (mnd.) *f* 0.15; K. J. Z. te B. *f* 10.—; Mej. A. H. te Sch. *f* 2.50; Ds. K. O. te B. *f* 0.50; Ds. A. M. te O. *f* 1.—; Ds. H. de V. te S. *f* 1.—; J. W. W. te D. (mnd.) *f* 0.25; H. E. V. te 's Gr. *f* 2.50. Tezamen *f* 51.90. Totaal met vorige verantwoording

f 10245.88. Dit keer maar een kleine lijst van 24 giften, waaronder 7 van Ger. predik. Als resultaat van 600 boekjes onder deze categorie is dat niet groot, we houden ons aanbevelen voor meer, de Rijsche Zending kan niet buiten meerder steun.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Galileistr. 139, den Haag.

Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba. 2e verantwoording van 24 Febr.—25 Maart 1937.

Provincie Groningen:

B. G. Bolhuis, Garrelswear Zend.comm. f 95.—; Geref. School, Zuidhorn, kl. 3 en 4 f 10.50; P. Timmermans, Zuidhorn, saldo kalenders f 24.58; Idem, van een broeder f 1.—; O. v. d. Wal, Groningen, zend. comm. f 160.40; J. Wildvank, Delfzijl, Nikk. School Farmsum f 17.—; Geref. Kerk, Gerkeskl. Stroobos, busjes f 12.63; A. Kaspers, Winsum, zend.commissie f 80.—; Idem, meisjesvereen. f 7.74; G. Bos, Houwerzijl, Zend.vereen. f 50.—; A. Nienhuis, Ulrum, Zend. comm. f 110.—; H. Blaak, Marum zend. comm. f 50.—; G. Rozendal, Haren, Schoolbusje f 5.—; Ds. N. Postema Veendam, coll.gift f 2.50; Ds. H. de Zwart, Warfsum, busjes den Andel f 17.25; D. Smits, Zuidwolde. Gr. Zw. Cremer, kinderen Veenning, zend. busjes f 26.12; Per J. Knol, Overschild f 13.60; W. de Haan, Zend. tentoonstl. Pieterburen f 20.44; J. Meindertma, Kommerzijl, zend. comm. f 50.—; E. Stamhuis, Loppersum, busjes f 41.33; Meisjesver. „Bidt en W.” Ten Post f 6.40; Jongel.ver. Appingedam, Openbare vergadering f 2.66; W. Koops, Valtherrmond, saldo zend.bladen f 2.57; B. Th. Mulder, Schouwerzijl, Nikk. Ger. School f 11.10; H. Boskma, Uithmeeden, knapenver. f 10; Idem, gift f 1.—; Idem, nag. zend.bladen f 2.75; J. Laning, 't Zandt f 40.—; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll.giften f 12.20; Idem Meisjesver. busjes en coll. jaarfeest f 19.70½; Mej. W. Meijer, Oldehoeve, Ella en Annie Wiersema f 1.—; Mej. G. Haan, Groningen, busjes Jan. en Febr. f 265.—; Ds. P. Deddens, Groningen, 200 halve ct. f 1.—; W. Zijlstra, Haren, kalender f 20.95.

Provincie Drenthe:

Geref. Kerk, Dwingelo, coll. giften 3 × 1 f 3.—; Ds. J. A. Verhoog, Klazinaveen, zend. avond f 1.09; Geref. Kerk, Assen, coll. gift f 10.—; L. Wietsma, Gees, Nikk., School f 15.—; H. Blanken Wzn., Hoogeveen, zend. comm. 1936 f 565.—; idem 1937 f 260.—; A. Sliemers Nieuwlande, busjes f 27.29; idem, bruiloft H. O. en W. v. d. V. f 5.75; W. v. Veen, Beilen, coll. gift f 2.50; Ds. A. J. Noordewier, Westerbork, Geref. J.V. f 9.07; idem, kl. M.V. f 2.71.

Provincie Overijssel:

S. Malda, Lutten a. d. Ded. f 50.—; T. v. d. Mey, St. Jansklooster, busjes J.V. f 7.91; Geref. Kerk, Goor, busjes f 9.38; D. de Vries, Steenwijk, Maria-Martha f 7.50; idem, zend.-comm. f 102.50; Geref. Kerk, Haaksbergen f 8.35; A. Schoonhoven, Kampervveen, busjes f 22.87; idem, zend. bladen f 3.96; K. Stad, Bergenheim f 50.—; J. Olthoff, Hardenberg, zend.-comm. f 110.—.

Soembaweken Groningen:

Haren f 184.47; Spijk, nagift f 1.—; Gerkeskl. Stroobos f 125.—; Nieuw Weerdinge f 86.60— Wetsinge-

Sauwerd f 130.25; Veendam f 163.07; Ten Post f 69.50; Thesinge f 50.30; Hoogkerk f 189.64½.

Soembaweken Drenthe:

Dwingelo f 148.60; Westerbork f 99.90 Nijveveen f 68.55.

Soembaweken Overijssel:

Deventer f 176.68; Enter f 70.85; Herdenberg f 0.75.

Diverse ontvangsten:

Comité Nederl. Zend. confer. f 2.—; Eerste uitkeering erflating wijlen Mevr. De Groot-Panman f 500.—. Totaal 2e verantwoording . . . . . f 4532.47. 1ste verantwoording . . . . . „ 5983.70½

Totaal tot op heden . . . . . f 10516.17½

Met dank voor de toezending,

Jurriën Veldkamp, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 Maart 1937.

Hofstede de Grootkade 34.

Verantwoording van de opbrengst der schoolbusjes ten bate van de Zendingsscholen. 2de halfjaar 1936.

9 Juli. Adm. de Ruyterschool te Amsterdam-West f 10. 16 Juli. Chr. Instituut Brandsma te Bussum f 30, Chr. Sch. te Westzaan f 12.75. 18 Juli. Mr. J. Terpstraschool, Osdorperweg f 3.36. 23 Juli. Dr. A. Kuyperschool, Haarlem f 40. 25 Juli. Chr. Sch. „De Goede Herder”, Zaandam f 7, Chr. Sch. Eil. Marken f 11.30. 1 Aug. Dr. A. Kuyperschool en Dr. H. Bavinkscholen, Amsterdam-Nd f 64.38. 12 Aug. Amsterd. scholen, 1ste storting f 270.47. 13 Aug. Chr. Sch. Kl. Katerstr., Zaandam f 5. 20 Aug. Graaf Willem Lodewijksch., Amsterdam-Nd f 3.67. 1 Sept. Ds. v. Eeghensch., Amst.-Nd f 0.63. 10 Sept. Boschdriftsch., Hilversum f 54.50, School Vaartweg Hilversum f 21.46. Chr. Sch. Laren f 9. 18 Sept. Chr. Sch. Anna-Paulownap. f 13.75, id. Bergen f 3.75, id. Dirkschorn f 12.50, id. H. Hugowaard f 8.75, id. Den Helder School Rehoboth f 10.10, id. Kolhorn f 2.50, id. Krabbendam f 6.25, id. Middenmeer f 10, id. Nd-Scharwoude f 10, id. Oosterend f 13.75, id. Schermerhorn f 6.25, id. Sint Pancras f 10, id. Sloodorp f 5, id. Wieringen f 7.50. 25 Sept. Chr. Sch. te Koog-Zaandijk f 21.65. 5 Oct. Dr. H. Bavinkschool te Haarlem f 15. 13 Oct. Julianasch. te Alkmaar f 30, Chr. Sch. Aalmweg te Rijk 20 Juli f 7.50, 7 Sept. f 5. 17 Oct. Chr. M.U.L.O. Amstelveen f 5. 20 Oct. Chr. Sch. Ooievaarstr., Zaandam f 40. 29 Oct. Chr. Mulo Sch. Hoofdorp f 10. 5 Nov. Chr. Sch. Beverwijk f 18, id. Zandvoort f 5.75, id. Halweg f 13.39, id. Castricum f 5.03, id. Santpoort f 3.50. 6 Nov. Aeneus Mackay-sch., Amst. W. f 10. 11 Nov. Chr. Sch. „De Goede Herder”, Zaandam f 9.61. 24 Nov. Chr. Sch. voor zelfwerkzaamheid te A'dam f 1.25. 8 Dec. Chr. Sch. Muiderberg f 5.70, Geref. Sch. Cumeraweg, Hilversum f 12. 18 Dec. Chr. Sch. Medemblik f 7.65. 22 Dec. Ds. v. Eeghensch., A'dam-Nd f 3.14, Jan v. Nasasch. Amst.-Nd f 2.75. 29 Dec. Chr. Sch. Weesp f 25, Keuchsch. Huizen f 18.63, Chr. Sch. Muiden f 3.75. 30 Dec. Chr. Scholen te Enkhui-zen f 76.50, Mr. J. Terpstrasch., Osdorperweg f 2.14. 9 Jan. '37. Geref. Sch. Eikweg, Hilversum f 51.50, Brandsma Inst. Bussum f 15.65. 11 Jan. Geref. Kerk Heemstede, bijdr. voor de Zendingsscholen f 78. 11 Jan. Uit de schoolbusjes der 5 Amst.-Nd. scholen f 248.47½. Dr. A. Kuyperschool te A'dam-Nd f 27.32. 12 Jan. Chr. Sch. „De Goede Herder” f 7.17, Chr. Sch. Ooievaarstr. f 10, Chr. Sch. Kl. Katerstraat f 7, Chr. Sch. J. Arnst-

f10, alle te Zaandam, Chr. Sch. Eil. Marken f11.50, Chr. Sch. Hoorn f15.30. 23 Jan. Chr. Scholen te Den Helder f65. 23 Jan. Chr. Sch. Velsen f12.50, Chr. Sch. Bloemendaal f21.25, Chr. Sch. Hoofddorp f15, Chr. Sch. Halfweg f8.22, Chr. Sch. Vijfhuizen f2.95, Chr. Sch. Groote IJpolder f13, Chr. Sch. IJmuiden f26.25.

De Commissie van Administratie,

J. v. d. GRAMPPEL.

Ds. A. SCHWEITZER.

K. R. HUMMELEN,

Secr.-Penningmeester van
het Idenburgfonds.

Postrekening no. 196921.

Kampen, 25 Januari 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

40e Verantwoording van 22 Dec. 1936—22 Jan. 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: J. T. te A. f10; per J. H. H. van Mej. E. K. te D. f1; J. J. S. te 's-Gr. f1; J. T. te E. f1; Ger. Zend. Com. te D. f10; per H. IJ. te O. schoolcol. te U. f5; E. te G. te K. f2.50, Mej. G. G. te A. f2.50; J. G. M. V.-V. te H. f1.50; H. N. te 's-Gr. f1; N. N. te A. f5; leerl. Prot. sch. te den B. f2; Johst. te U. f7; Mr. E. J. K. te R. f25; per H. IJ. van Tj. K. te U. f1; J. D. S. te S. f20; Zend. Com. Geref. K. te W. f15; W. O. te E. (i.l.) f1; Geref. K. te M. f10; Mej. H. B. te H. t. H. f5; H. v. W. Jr. te L. (mnd) f0.15; Ds. J. de W. te K. f2.50; leerl. Pr. Mauritssch. te 's-Gr. f15; Mej. H. P. te H. f2.50; Zend. Ver. te V. f2.50; H. A. S. M. te Z. f1; Geref. K. te R. f8.21; J. W. W. te D. (mnd) f0.25; W. B. te H. f2; Ds. D. P. te R. f2.50; Ger. K. te G. f1; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f2.50; J. G. H. te A. (mnd) f0.50; Dr. C. M. v. M. te W. f2.50. Tezamen f169.61. Totaal met vorige verantwoording f9916.20. Dit lijstje van 34 gevers is beter dan de vorige maand. Vooral zijn wij er dankbaar voor dat de Geref. Kerken en Zendingscommissies ons niet vergeten, ook zijn er weer enkele scholen onder.

Wij hebben de eerste f10.000 gulden haast binnen. Ook het resultaat der filmvertooning (Sumatrafilm) is zeer mooi, deze blijft echter buiten deze verantwoording. Binnenkort gaat ons 7e boekje met mededeelingen in zee, bij voorbaat rekenen wij op een goed onthaal.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Galileistraat 139, Den Haag.

Postgiro 6104.

Voor het kerkje te Blondo.

Sinds de eerste verantwoording ontving ik met veel dank voor het kerkje in Blondo: Van D. A. K. te A. f1.—, uit Heinkensand f15.75, door bemiddeling van den heer P. Lok te Haarlem f5.—, uit Tilburg f30.—, van Ds. K. B. te L. f1.—, C. v. d. B. te P. f0.50, K. D. te M. f0.45, K. D. B. te B. f1.—, in totaal thans f117.85.

Aan al deze gevers wordt een exemplaar van het Gedenkboek der Zending in Magelang toegezonden.

C. VAN NES,

Oegstgeest. Girono. 163376.

Ontvangsten te Bussum.

Februari. Ontvangen uit de busjes Trijni en Wim Burggraaff f7.34; Jan, Rietje en Jopie Batelaan

f6.40; Henk Bijkerk f0.92½; Simon, Grietje en Rijtje Bloemendaal f5.94; Greet, Richard en Neeli Drexhage f1.55; Bas Nederhof en Jan Visser en Ali Drexhage f4.17; Leni Schaftenaar, Willy en Kees Karssen f8.60½; Adri, Map en Egbert de Lugt f2.25; André, Gerke, Annie en Mientje Schmidt f5.54; Jan Smits f1.17½; Henk, Mientje en Arie v. d. Velden f2.55; Jannie en Tonny Vos f4.10½; Gree, Gerda en Bertje Wiegers f5.90. Totaal f56.45.

Maart. Van Trijni en Wim Burggraaff f4.46; Henk Bijkerk f0.37½; Ali Drexhage, Bas Nederhof en Jan Visser f1.44; Leni Schaftenaar, Willy en Kees Karssen f5.35; Adri, Map en Egbert de Lugt f1.70; Jannie en Tonny Vos f3.11½; Gree, Gerda en Bertje Wiegers f8.31; Marietje Vlaanderen f2.97½. Totaal f27.72½.

Mej. M. v. NORREN.

Suriname.

Naar aanleiding van een paar teleurstellende brieven schreef de secr.-penningm. mij: „Toch zullen wij voortgaan. De Koning der kerk zal zorgen, dat Zijn werk in stand blijft.”

Suriname-vrienden, zóó is het! De voortgang van Gods Koninkrijk in Suriname was zeer speciaal Gods werk. Menselijke krachten bleken vaak ontoereikend; vele zendelingen en hun familie kwamen slechts in Suriname, om er te sterven. Zoo zouden wij zeggen! Maar God heeft toch Zijn gemeente gebouwd, ondanks de telkens wreed ingrijpende dood. Ach, in Nederland is het leven zoo geriefelijk en betrekkelijk veilig. Denkt aan de frontstrijders en steunt het Idenburgfonds, giro 196921.

W. F. E. SMELIK.

Verantwoording over het tijdvak 25 Febr. 1937
t/m 24 Maart 1937.

Giften: Zendingscommissie Geref. Kerk van Santpoort f5.—; A. Z. te D. f2.50; L. L. te A. f1.—; collecte jaarfeest Geref. J.V. en M.V. te Spijk (Gr.) f11.92; B. H. v. d. V. te A. f1.—; A. T. V. te A. f2.50; F. J. v. d. V. te Gr. f1.—; A. P. H. te R. f1.—; H. v. d. W. te V. f3.—; D. D. te V. f1.—; E. W. te Gr. f2.—; P. A. H. te G. f1.—; W. Th. C. te Z. f10.—; Zendingscommissie Geref. Kerk te Giessen-Nieuwkerk f2.50; collecte zanguitvoering te Giessen-Nieuwkerk f15.—; A. W. te G. f1.—; Meisjesvereniging „Zuster der Barmhartigheid” te Bedum f4.50; H. C. W. te G. f5.—; K. O. te B. o. A. f0.50; door bemiddeling van Mej. Apotheke uit Roden van Wed. J. S. f0.50; H. B. f1.—; W. B. f0.50; O. J. W. f1.—; J. P. f1.—; N. N. f1.—; B. B. f0.50; M. T. f1.50; J. B. f0.50; H. V. f0.50; W. W. f0.25; S. A. f0.50; E. V. f1.—; P. A. f1.—; E. R. A. f0.50; H. B. f1.50; J. K. f0.50; H. W. f1.—; H. P. f0.50; Rev. D. E. P. van der Valk te New-Brunswick (Canada) 5 Canadeesche \$, ingewisseld voor f8.95; C. v. d. D. te R. f1.—; P. v. d. H. te R. f1.— en A. W. te G. f0.50.

Contributies uit: Loenen aan de Vecht f0.50; Enschede f0.50; Hilversum f0.25; Groningen f0.50; Heeg f0.75; Roden f9.25 en Rijsburg f0.25.

Ontvangen door Zeist: maandelijksche bijdrage van J. C. van S. te den Haag f1.—.

K. R. HUMMELEN.

Secr. Penningmeester van het Idenburgfonds.
Postrekening no. 196921.

Kampen, 24 Maart 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD: Het licht der wereld. — De Pinkstercollecte. — Van Zendingaangelegenheden: Het Javaansche Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis; De Opleidingsschool te Djokja; De Zendingsskalender; Het Zendingssblad. — Zending van de Kerk te Heeg; Ds. en Mevrouw Korvinus-de Wit. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg; Ds. en Mevr. van Nes-de Putter; Zendingsscommissie te Eindhoven; Het Gedenkboek der Zending te Magelang en Temunggoeng; Iets over de school voor B. L. O. te Temunggoeng. — Zending van de Geref. Kerk te Utrecht; Christelijke scholen voor Westersch Lager Onderwijs op het Zendingsterrein Poerworedjo; Jaarverslag Holl. Chin. School te Poerworedjo. — Zending Geref. Kerk te Amsterdam: Jaarverslag vervolg II; De nieuwe benoemingen; Uit het Petronella-Hospitaal; De collectantjes van de Zending te Krommenie. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam: De brief over de dooden; Feest. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Oost-Friesland en Bentheim: Een dag van groote blijdschap; Schetsen uit Soemba XXX; De medische dienst op Soemba; De Zendingssmeisjes te Een. — Jaarverslag Makassar-zending. — Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen: De Ezhara's; Eerste Christ. Onderwijscongres te Djokja; Een merkwaardige uitspraak van Dr. John R. Mott. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

HET LICHT DER WERELD.

Ik ben het Licht der wereld; die Mij volgt zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.

Joh. 8 : 12.

Op de woestijnreis had Israel des nachts zijn licht in de vuurkolom. Die vuur- en wolkkolom was het bewijs en onderpand van Gods genadige tegenwoordigheid bij Zijn volk. Naar Ex. 14 : 19 was die kolom het teeken der tegenwoordigheid van den Engel Gods, die Israel den weg naar het beloofde land zou banen en wijzen.

Zóó is te verstaan wat Jezus zegt, als Hij Zich het Licht noemt. Hij is het bewijs en onderpand van Gods genadige tegenwoordigheid bij Zijn volk. Hij is het, die den weg naar het Vaderhuis baant en wijst.

Wanneer Jezus Zich nu noemt het Licht der wereld, zegt Hij daarmee, dat deze wereld in het duister ligt. Het licht schijnt in de duisternis Joh. 1 : 5.

In de woestijn diende de lichtkolom voor een volk, dat op reis was; die vuurkolom bleef niet altijd op één plaats. Als Jezus Zich dan noemt het Licht, wordt daarin aangewezen, dat wij, om Hem als het Licht te hebben, onszelf moeten kennen als dezulken, die op reis zijn, die hier eigenlijk maar in tenten wonen. Dan moeten we in deze duistere wereld zijn als die een vaderland zoeken Hebr. 11 : 14. En dan moeten we Hem, die het Licht is, volgen.

Maar dan zegt Jezus hier óók, dat Hij het Licht is, dat ontwijfelbaar zeker den weg baant en wijst naar het hemelsch vaderland; den weg uit deze duistere wereld naar het eeuwig licht.

En zóó is Hij het Licht *der wereld*. De lichtkolom in de woestijn scheen maar over één volk. In Hem werd gegeven het Licht der wereld. Hij is het zaad van Abraham, waarin, naar de profetie, alle geslachten des aardrijks zouden gezegend worden. Hij was een Licht tot verlichting der heidenen. Luk. 2 : 32.

Is Jezus het Licht, dan wijst die naam ook op een roeping. Is Hij het Licht, dan moeten we Hem volgen.

Israëls roeping in de woestijn was, om de vuurkolom te volgen in vertrouwen op Gods genadige tegenwoordigheid, op Zijn almacht en trouw.

Hij, die het Licht is, is ook de Herder, die Zijn volk den weg baant en dien weg wijst. Niet zij weten den weg, maar Hij weet dien. Daarom moet Hij gevolgd worden in vertrouwen op

Gods genadige tegenwoordigheid in Hem.

Dat volgen heeft z'n bezwaren. Als Israël de wolkkolom volgt, komt het bij de Roode Zee in groote benauwdheid wanneer het noch rechts noch links, noch vooruit een uitweg ziet en van achteren bedreigd wordt door de macht van Farao. Dan komt het volk ook bij Mara, waar het niet anders vond dan bitter water.

En toen ging Israël murmureeren tegen Mozes en God. Ze meenden, in hun ongelooft, dat ze bedrogen waren.

Ook het volgen van Jezus heeft z'n bezwaren. „Zoo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volge Mij. Want zoo wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen, maar zoo wie zijn leven verliezen zal om Mijnentwil, die zal het vinden. (Matth. 16 : 25).

Met die bezwaren houdt de Heere rekening, en voegt daarom bij den eisch, om hem te volgen een belofte: die Mij volgt zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.

Wie Hem volgt zal niet bedrogen uitkomen. Dat ondervond Israël in de woestijn. Ze hadden het wel benauwd bij de Roode Zee, maar ze werden toen ook wonderlijk uitgeholpen. Ze ontkwamen aan de macht van Farao. En hoe werden ze beschaamd en verblijd bij Mara, als het bittere water, waarover ze zoo hadden gemurmureerd, zoet werd.

Dat kon ook niet anders. De wolkkolom was het onderpand van Gods genadige tegenwoordigheid bij Zijn volk. God zou dan, naar Zijn trouw, Zijn macht gebruiken tot verlossing van Zijn volk. En wie Jezus volgt mag verzekerd zijn, dat hij in de duisternis niet blijven zal maar het licht des levens hebben.

De Naam van Hem, die het Licht der wereld is, moet dan ook gepredikt aan de heidenen en mohammedanen, opdat ook zij Hem zouden kennen en volgen.

Dat volgen zal dan voor velen, die aan Jezus' roepstem gehoor geven, ook z'n bezwaren hebben. Dan zal het vaak noodig zijn, dat ze vader en moeder verlaten en het kruis opnemen om Jezus te volgen.

Maar dat ze goeden moed hebben. Voor dezulken heeft Hij de heerlijke belofte: zij zullen in de duisternis niet wandelen, maar het licht des levens hebben.

DE PINKSTERCOLLECTE.

Het Pinksterfeest is nabij. Ook onze Kerken zullen de geheel eenige komst des Heiligen Geestes in deze wereld weêr gedenken. Hij is de groote Getuige van Christus, die uit alle volken der aarde de Gemeente des Heeren vergadert.

Ook op Java en Soemba is dit zijn heerlijk en machtig werk, dat den laatsten tijd zoo voorspoedig voortgaat.

En wij mogen medearbeiden door toewijding, gebed en offer. Dat is onze eere en ons voorrecht en daarom onze roeping.

Make de Pinkstergeest op ons Pinksterfeest ons in die Pinksterroeping getrouw!

W. BREUKELAAR.

Van Zendingsaangelegenheden.

Het Javaansche Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis.

Het spreekt van zelf, dat goede christelijke boeken, geschreven in de taal van het volk waaronder een zending arbeidt, voor het werk van die zending en voor de jonge Gemeente op haar arbeidsveld van de grootste beteekenis zijn. Dat geldt natuurlijk ook voor de meer dan 25 millioen Javanen, die op Midden- en Oost Java wonen en de Javaansche taal spreken. De Javaansche Christelijke litteratuur is echter nog zeer gering. Tot nu ontbrak het ook nog aan een goed Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis.

Sinds lang werd de behoefte daaraan in den kring der Zendingarbeiders en der Inlandsche Christenen op ons zendingsterrein sterk gevoeld. Thans bestaat het uitzicht, dat weldra in die behoefte zal zijn voorzien.

Dr. F. L. Bakker en Dr. J. H. Bavinck zijn druk aan het werk om een Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis in de Javaansche taal te bezorgen. Het vorige jaar zijn de drie cursussen, die de Opleidingsschool te Djokjakarta toen had, alle geëindigd. Met opzet is er daarna maar met één cursus weêr begonnen. Dat is zoo geregeld, niet alleen omdat één der docenten, Ds. A. Pos met verlof naar Holland ging, maar ook opdat de beide andere docenten veel tijd vrij zouden hebben voor het schrijven van een Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis.

Enkele maanden geleden zag de eerste aflevering van dit voor de zending zoo uitermate belangrijk boek het licht. Het boek verschijnt onder den Javaanschen titel: „*Damarang Gesang*”. Die naam beteekent: De lamp (of kaars) des levens.

Onder dezen titel staan voorts de tekst 2 Petr. 1 : 19. *En wij hebben het profetisch woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht hebt, als op een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlichte en de morgenster opga in uwe harten.*

Aan de uitgave van dit werk wordt veel zorg besteed. De afleveringen zien er netjes en goed verzorgd uit. Elke aflevering heeft 48 bladzijden en kost aan de abonné's slechts 10 cent.

Het werk verschijnt in maandelijksche afleveringen. Men stelt zich voor, dat men in twee à twee en half

jaar met de uitgave gereed zal zijn. Het geheel zal een boekwerk vormen van 1200 à 1500 bladzijden. En daarvoor zullen de abonné's slechts betaler 2.40 en hoogstens f 3.00. Dat is een prijs, die ook voor een Javaansche beurs, die meestal zeer klein is, nog te betalen valt, vooral ook omdat men maar f 0.10 per maand heeft te voldoen.

Reeds nu blijkt, dat deze uitgave, die uit een zendingsoogpunt gezien, van bijzondere beteekenis is, in een groote behoefte voorziet en met blijdschap wordt ontvangen.

De oplage was aanvankelijk gesteld op 2000 exemplaren. Maar deze is reeds tot 3000 verhoogd. Een paar maand geleden was het getal der abonné's reeds gestegen tot over de 1600. En elke week komen er nieuwe abonné's bij.

Het mooie daarvan is, dat niet alleen van het zendingsterrein onzer kerken op Midden Java telkens bestellingen inkomen, maar dat ook van Midden Java ten Noorden, waar de Salatiga-Zending haar arbeidsveld heeft en van Oost Java, waar het Ned. Zending Genootschap werkt, gedurig blijken van belangstelling worden ontvangen en bestellingen gedaan worden. Hier en daar zijn er geheele kerkeraden die het bestellen en Bijbelkringen, die zich abonneeren en de verschenen afleveringen ijverig gebruiken.

Voor de schrijvers: Dr. Bakker en Ds. Bavinck, waarvan de eerste het Oude Testament en de tweede het Nieuwe Testament bewerkt, is het tot groote beoogding, dat hun werk zooveel waardeering ontvangt. En voor de Javaansche Christelijke litteratuur is het verschijnen van dit handboek een groote aanwinst.

De wensch is uitgesproken, dat dit handboek ook in het Hollandsch zal verschijnen. Er zijn heel wat Christelijke onderwijzers over heel Indië verspreid, b.v. vele Oud-leerlingen der Solosche Kweekschool, die geen Javaansch maar wel Hollandsch kennen en die dus dit boek in 't Hollandsch wel kunnen gebruiken. En ook voor de Hollandsche onderwijzers, die in Indië het christelijk onderwijs dienen, is het van belang, dat er een Hollandsche uitgave komt.

Bij het vertellen van de Bijbelsche Geschiedenis op school, kan hun dit een geschikte handleiding zijn.

Thans is besloten aan dien wensch te voldoen. Het handboek verschijnt ook in het Hollandsch. En ook deze uitgave zal geschieden in afleveringen en begin Augustus beginnen. Reeds nu ontvangen de bewerkers uit den kring der christelijke onderwijzers vele blijken van belangstelling voor deze Hollandsche uitgave.

Wij verblijden ons zeer, dat dit Handboek voor Bijbelsche Geschiedenis verschijnt en zooveel bijval vindt. De tijd, die Dr. Bakker en Dr. Bavinck aan dit werk wijden, achten we bij uitnemendheid nuttig besteed. De vrucht van dezen arbeid kan in breeden kring en gedurende tal van jaren tot rijken zegen worden voor de kennis van het Woord des Heeren op Java. Stellig is de verschijning van dit Handboek één der belangrijkste gebeurtenissen van den laatsten tijd op ons zendingsterrein.

De Opleidingsschool te Djokja.

Gelijk we reeds opmerkten, heeft de Opleidingsschool te Djokja thans slechts één cursus, alleen een Javaansche, d.w.z. een cursus, waarbij al het on-

derwijs gegeven wordt in het Javaansch. Deze cursus telt echter meer leerlingen, dan weleer ooit een cursus had. Er zijn het vorige jaar niet minder dan 27 leerlingen voor dezen cursus aangenomen.

Deze cursus zal, naar het voornemen is, drie jaar duren. Het eerste jaar draagt eenigszins een voorbereidend karakter voor de studie van de beide volgende jaren.

Een groot deel van de lessen wordt dit jaar door den heer J. D. Wolterbeek gegeven, die, gelijk men weet, als leeraar aan de Opleidingsschool is verbonden. De docenten Dr. Bakker en Dr. Bavinck geven betrekkelijk slechts weinig lessen, te samen elke week 9 uur. Dit is zoo geregeld om veel tijd vrij te hebben voor de bewerking van het Handboek voor de Bijbelsche Geschiedenis.

De afgeloopen maanden gingen voor de school voorbij in rustigen geregelden arbeid. Onder Gods zegen mochten allen, zoowel de leeraren als de leerlingen, zonder eenige stoornis of ernstige ziekte, hun werk voortzetten. Over de leerlingen viel niet te klagen. Zij studeerden ijverig. Ongeregeligheden kwamen niet voor.

Het ligt in de bedoeling der docenten aan het eind van dit eerste cursusjaar een soort van overgangsexamen te houden. Vroeger is dat nog niet gebeurd. De cursus duurde weleer ook geen drie jaar. Thans is het houden van een examen wel gewenscht om te kunnen beoordeelen of alle leerlingen kunnen voortgaan met hun studie, dan wel of aan sommigen van hen zou moeten worden aangeraden de studie af te breken. Dit examen zal een zuiver schoolexamen worden en wellicht voornamelijk loopen over de vakken, die dit jaar worden afgesloten, zooals zendingsgeschiedenis, Bijbelsche aardrijkskunde, archeologie enz.

Vermoedelijk zal er na de vacantie in Augustus met een nieuwe cursus worden begonnen.

Natuurlijk wordt de tegenwoordige cursus ook voortgezet. Naast deze cursus zal er dan een nieuwe cursus worden geopend. Of die nieuwe cursus een Javaansche zal wezen evenals de tegenwoordige, dan wel een Hollandsche cursus, zoodat de leerlingen die deze cursus zullen volgen de Hollandsche taal moeten kennen, is nog niet beslist.

We verwachten, dat een Hollandsche cursus nu wel het meest gewenscht zal worden geacht.

Met dank aan den Heere, mag gezegd, dat onze Opleidingsschool te Djokja haar belangrijk werk, dat voor onze zending van zoo groote beteekenis is, onder Gods zegen voorspoedig voortzet. Zij levert aan de missionaire predikanten de onmisbare helpers voor de prediking van het Evangelie in de talrijke en vaak zeer ver van elkander liggende Gemeenten op hun arbeidsveld.

De Zendingskalender.

Het doet ons genoegen te kunnen mededeelen, dat het met den zendingskalender voor 1937 uitnemend is geloopt.

In de uitgave van den Kalender is dit jaar een aanmerkelijke verandering gebracht. Er was wel eens over geklaagd, dat de zendingskalender niet voldoende aan de eischen voldeed, die aan een kalender mogen worden gesteld.

Om hieraan tegemoet te komen is de voorpagina geheel veranderd. De vroeger bij de met zeer kleine

cijfers gedrukte data opgenomen herinnering aan zendingsfeiten, zijn geheel vervallen. In de plaats daarvan is op elke pagina een duidelijke opgave van de dagen en data der maand geplaatst en de kiekjes zijn beduidend mooier geworden, terwijl de achterpagina's zijn verzorgd als vroeger.

De verandering heeft goed voldaan. De kalender is als kalender aanmerkelijk verbeterd, zonder zijn karakter als zendingskalender te verliezen.

Er zijn nog 300 kalenders meer geplaatst dan het vorige jaar. En de finantieele bate van den kalender is voor de Generale kas verre van gering.

Het saldo bedroeg, zooals men kan zien in de verantwoording der ontvangsten voor de Generale Kas in dit No., de belangrijke som van f 4638.51. Het vorige jaar was het saldo f 4461.53. Toen was dit reeds zeer hoog. Maar dit jaar is het nog ruim f 170 meer. De kalender is voor de Generale kas een mooie bron van inkomst geworden. Gaarne wenschen we redactie en uitgever geluk met het bereikte resultaat. Ds. Pol verdient voor zijn arbeid als redacteur den dank onzer kerken.

Stellig werkt de zendingskalender ook mede om de belangstelling voor de zending bij onze menschen levendig te houden en te versterken. Als kalender neemt hij maar een zeer bescheiden plaatsje in. Hij kost ook trouwens maar heel weinig; slechts 11 cent. Maar in tal van eenvoudige gezinnen hangt hij in de huiskamer aan de wand.

Van dag tot dag herinnert hij daar aan de zending en brengt hij door zijn kiekjes op de voorpagina en zijn mededeelingen op de achterzijde onze zending wat nader bij en doet hij aan haar denken.

Wij achten dat geenszins zonder beteekenis. Wellicht is dit nog meer waard dan de finantieele bate, die de kalender elk jaar afwerpt.

Het Zendingsblad.

Ook dit jaar moge het Zendingsblad in zijn No. van Mei iets van zich zelf vertellen.

De uitgevers zonden aan de deputaten der Generale Synode voor de Zending de exploitatierekening over 1937. Overeenkomstig hetgeen artikel XXI der Zendingsorde bepaalt, is aan deze deputaten door de Generale Synode de bezorging van het Zendingsblad opgedragen. Het spreekt dus ook vanzelf, dat deze deputaten voor heel de exploitatie van het Zendingsblad verantwoordelijk zijn en aan de Generale Synode hebben te rapporteeren hoe zij hun opdracht hebben uitgevoerd. Dit gebeurt dan ook geregeld. Tot nu toe heeft de Generale Synode op dit deel van hun werk nimmer eenige aanmerking gemaakt. Ook de l.g. Generale Synode deed dit niet en heeft het dus ook niet afgekeurd, dat van de exploitatie door het blad zelf het een en ander wordt medegedeeld. Ofschoon hun niet bepaald opgedragen is elk jaar mededeeling te doen, hoe het in het afgeloopen jaar met het blad is gegaan, en kerkelijke deputaten voorzichtig handelen, als zij zich stipt houden aan hun opdracht en geen dingen doen, die daar buiten vallen, meenen we toch dat we met alle gerustheid mogen vertellen hoe het in 1936 liep met het Zendingsblad.

En dan mogen we zeggen, dat het stellig wel wat beter had gekund, maar dat we toch redenen hebben om tevreden en dankbaar te zijn.

De oplage van het Zendingsblad is iets kleiner ge-

worden. Zij liep terug van 78500 tot 77800 exemplaren. Dus 700 exemplaren minder. Gelijk dit echter uit de opzeggingen bleek, was dit vrijwel overal het gevolg van de moeilijke omstandigheden. In nog al vrij wat Kerken moest men maatregelen van bezuinigingen nemen en meende men, dat men dit ook op het Zendingsblad moest toepassen. Voor zoover we weten, was het nergens om redenen van den inhoud, dat men het getal exemplaren verlaagde, maar alleen om financieele redenen. Gelukkig kunnen we echter nu al mededeelen, dat de reeds in het laatst van 1934 begonnen dalende lijn der oplage de laatste weken tot stilstand kwam en weer is begonnen iets naar boven te gaan. Voorts stemt het tot tevredenheid, dat in de financieel zoo moeilijke jaren, die achter ons liggen, de oplage van het Zendingsblad niet verontrustend naar beneden ging. Zij bedroeg 3 %.

De financieele bate, die de exploitatie over 1936 voor de Generale kas der Zending afwierp, was niet onbeduidend. Het voordeel saldo bedroeg f 32.848.31½. Ook dit is iets lager dan over 1935. Toen was het saldo f 33.640.80. Het laatste jaar was het saldo dus bijna f 800 minder dan het over 1935 was. Dit is echter zeer gemakkelijk te verklaren. Vooreerst was de oplage 700 exemplaren lager, wat natuurlijk de ontvangsten iets deed dalen. Voorts liepen de papieren prijzen iets omhoog. Dit heeft echter tot nu toe nog slechts heel weinig gewicht in de schaal gelegd, ook al staat het te vreezen, dat de oplopende papieren prijzen in het vervolg de winst van het Zendingsblad ernstig zal schaden.

Ook was van invloed het grooter getal pagina's, dat het Zendingsblad in 1936 had. Hierdoor werd de winst wat lager dan het vorige jaar.

In 1935 had het blad een omvang van 240 bladzijden, maar in 1936 telde het 256 bladzijden; dus 16 bladzijden meer.

De overvloed van copy drong onderscheidene malen om een No. van 24 pagina's te geven, wat uit den aard der zaak de kosten verhoogde.

Bij bestelling van minstens 3 exempl. betaalde men voor de 256 pagina's compres gedrukt slecht 72 cent. Dat is niet veel. Dat nu toch een winstcijfer kon worden bereikt van bijna 33000 gulden, kon alleen door bij de exploitatie de grootst mogelijke zuinigheid te betrachten.

En nogmaals willen we het eens met nadruk zeggen: *de winst komt geheel ten goede aan de Zendingskas*. De geruchten, die wel eens loopen, alsof een deel van die winst in andere zakken vloeit, zijn louter laster. Het zuiver winstsaldo wordt geheel gestort in de Generale kas der zending onzer Kerken.

De Generale Kas moet alle kosten betalen van het gemeenschappelijk zendingswerk onzer kerken, zooals de Opleidingscholen op Java en Soemba, de subsidie voor onderscheidene zendingsbelangen enz. enz. Dit behoort elk jaar tusschen 70.000—80.000 gulden.

Voor deze kas nu is de bate van het Zendingsblad de belangrijkste bron van inkomst. Was deze er niet dan zouden de kerken tweemaal in het jaar een extra collecte voor de Generale zendingskas moeten houden.

Op zich zelf zou het wel mogelijk zijn het Zendingsblad wat royaler te laten verschijnen en de prijs iets, b.v. met één cent per No. te verlagen. Maar de Generale kas zou dat verlies van inkomst onmogelijk kunnen missen.

Wat de geestelijke winst is, die het blad voor de zending draagt, is natuurlijk niet te berekenen. Stellig groeit de belangstelling en liefde voor de zending naar mate zij beter wordt gekend. En als de kennis der zending toeneemt vermeerderen ook het gebed en de offervaardigheid. En dat is het wat het Zendingsblad beoogt. Het wenscht de kennis der zending onzer kerken te bevorderen en de leden onzer kerken meer te doen medeleven in het heerlijke door God zoo rijk gezegend werk op onze zendingsvelden van Java en Soemba. Naar we hopen heeft het Zendingsblad in 1936 mogen medewerken tot dat doel, dat veel belangrijker is dan de financieele winst, die het afwierp.

Santpoort, 26 April '37.

W. B.

Zending van de Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Ds. en Mevrouw Korvinus-de Wit.

Het viel aan de Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland wel zeer zwaar, toen zij haar missionairen predikant te Keboemen, Ds. H. Bergema, moesten afstaan, omdat hij een benoeming had ontvangen tot docent aan de Opleidingschool te Karoeni op Soemba en deze benoeming had aangenomen. Want Ds. Bergema was voor de Friesche Zending een zeer gewenscht man, die haar met zijn rijke gaven en groote arbeidskracht zeer gezege diende.

Thans heeft echter de Kerk van Heeg weér een jong missionair dienaar des Woords, die weldra naar Keboemen zal vertrekken om de plaats van Ds. H. Bergema in te nemen.

Het was Donderdag 22 April voor de Friesche Zending een mooie en gewichtige dag. Dien dag had in de Kerk te Heeg de bevestiging en intrede plaats van candidaat L. W. Korvinus, die tot miss. predikant voor Keboemen was beroepen.

Als bevestiger trad daarbij op de ambtsvoorganger Ds. H. Bergema. Toen Donderdagmorgen om 10 u. de dienst in het fraaie kerkgebouw aanving, waren alle plaatsen bezet. Omstreeks 50 Friesche Kerken hadden vertegenwoordigers gezonden. Na votum en zegen werd gezongen Ps: 119 : 67, waarop de dienstdoende ouderling las Jeremia 1.

De bevestiger had tot tekst gekozen Jeremia 1 : 6—10 en 17—19. Het thema van zijn prediking was: de roeping en de bevestiging van Jeremia tot zijn profetische taak, waarbij achtereenvolgens werd gewezen op: 1. de ontzaglijke verantwoordelijkheid en omvangrijkheid van zijn taak; 2. de geïsoleerde en anti-thetische positie van den prediker en 3. de Goddelijke ondersteuning tot zijn ambt.

Nadat het bevestigingsformulier was gelezen had de bevestiging plaats. Aan de handoplegging namen deel de Deputaten der Friesche zending. Terwijl Cand. Korvinus gekniel lag, zong de gemeente hem de zegenbiede uit Ps. 134 toe. De dienst werd besloten met het zingen van Gezang 27.

Donderdagmiddag deed Ds. Korvinus zijn intrede met een pred. over Hand. 26 : 17b en 18. Het thema van zijn prediking was: Saulus' zending tot de hei-

denen, waarbij achtereenvolgens werd stilgestaan bij: 1. het feit van Saulus' zending; 2e de instructie voor zijn zending en 3. het perspectief van die zending.

Met dezen dienst in de Kerk te Heeg heeft Ds. Korvinus zijn ambt als missionair predikant aanvaard. Luitsen Willem Korvinus is geboren te Haarlem

dingsexamen in tegenwoordigheid van vier deputaten ad Artikel IV der Zendingsorde. Bij beide examens werd hij met algemeene stemmen toegelaten, waarna de bekende zegenbede uit Ps. 134 hem werd toegesproken.

Ds. en Mevr. Korvinus zullen D.V. 19 Mei a.s. te

Ds. en Mevrouw Korvinus—de Wit.

20 Augustus 1910. September 1928 werd hij student in de Theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Reeds in zijn studententijd ontwaakte in hem zeer krachtig de begeerte om de Zending te mogen dienen. In de Zendingsactie onder de studenten der V. U. nam hij een zeer werkzaam aandeel. De studie der Zending had zijn bijzondere sympathie. En onderscheidene Zendingsconferenties woonde hij bij.

Na voorspoedige studie deed hij 3 Nov. 1933 zijn candidaatsexamen in de theologie.

Van 23 November 1934 tot 29 Februari 1936 was hij hulpprediker voor de Evangelisatie te Hoorn en omstreken, waar zijn arbeid zeer werd gewaardeerd.

Den 4en Februari 1936 werd hij door de Kerk te Heeg beroepen tot missionair predikant. Volgaarne en dankbaar, dat de Heere zijn weg aldus leidde, nam hij die beroeping aan.

Hij trad 18 Maart van dat jaar in het huwelijk met Mej. Cornelia de Wit, geboren 13 Nov. 1911 te Amsterdam. Ook haar hart klopt warm voor de Zending, zoodat het mogen uitgaan in den dienst der Zending haar een lust is.

Het jonge paar heeft zich met het oog op de studie gevestigd te Oegstgeest in de nabijheid van Leiden, waar de Academie geschikte studiegelegenheden biedt.

Den 27-Januari l.l. kroonde de Heere hun echt met de geboorte van een dochter, die zij Tine Cornelia hebben genoemd.

Na ruim een jaar te hebben gestudeerd, heeft cand. Korvinus 7 April l.l. in de Classis Workum eerst zijn peremptoir examen afgelegd en daarna zijn Zen-

Amsterdam aan boord gaan van de Johan van Oldenbarneveldt. Het spreekt vanzelf, dat het de wederzijdsche ouders wel moeilijk valt deze kinderen te zien vertrekken naar het verre Indië. Maar het is hun toch een voorrecht, dat zij kinderen mogen geven voor het werk der Zending. Voor dat voorrecht danken zij God.

Mogen onze Kerken, inzonderheid Friesland, het echtpaar Korvinus-de Wit gedenken in hare gebeden. En verzelle de zegen des Heeren dit toegewijde echtpaar.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar medewerkende kerken in Zeeland, N.-Brabant en Limburg.

Ds., en Mevrouw van Nes-de Putter.

Zoodra dit No. van het Zendingsblad verschijnt zal het nog slechts enkele dagen duren eer de jonge missionaire predikant van Middelburg Ds. C. van Nes, naar het voornemen is, de reis naar Magelang zal aanvangen. De Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken hebben een bijzonder mooi en gezegend arbeidsterrein. Ds. Merkelijs heeft 25 jaren lang daar mogen arbeiden en rijke vrucht op zijn toegewijden arbeid mogen aanschouwen. Thans

staat Ds. van Nes gereed om eerst nog met hem in Magelang samen te arbeiden en daarna als hij er wat ingewerkt is, zijn opvolger te worden.

Cornelis van Nes is geboren te Groote IJpolder (destijds gem. Sloten) op 16 Nov. 1906. Hij bezocht het Gereformeerd Gymnasium te Amsterdam en deed

in Zeeuwsch-Vlaanderen geen gelegenheid was. In 1926 deed zij eindexamen en daarna in 1928 nog een Staatsexamen, om aan de V.U. Nederlandsche letteren te kunnen studeeren, waarvoor een gymnasiale opleiding was vereischt.

Zij legde zich vooral toe op de linguïstiek.

Ds. C. van Nes en Mevr. N. A. van Nes—de Putter.

in 1925 eindexamen. Aan de Vrije Universiteit studeerde hij Theologie en ook Psychologie. In 1928 werd hij assistent aan het Psychotechnisch laboratorium der Vrije Universiteit, hetgeen hij bleef tot de Kerk van Middelburg hem beriep voor de Zending. De laatste drie jaar was hij hoofdassistent.

Intusschen deed hij in Juni 1932 candidaatsexamen theologie.

Reeds lang ging zijn hart uit naar de Zending. Aan de V.U. vormde hij met Ds. v. d. Brink en Ds. Luijendijk het eerste bestuur van de toen opgerichte Zendingsactie aan de V.U. Onderscheidene Zendingskringen werden er door hen geleid, ook elders, wel zooals te Lunteren.

23 Mei 1935 beriep de Kerk van Middelburg hem voor den missionairen dienst, welk beroep hij gaarne aannam, terwijl hij bedankte voor een gelijktijdig beroep van de Kerk te Loenen aan de Vecht.

Den 11en November 1936 deed hij zijn peremptoir en missionair examen en 17 Dec. werd hij in den dienst bevestigd door Ds. S. Groeneveld met Hand. 22 vs. 21, waarna hij den dienst is ingegaan met een predikatie 2 Thess. 3 vs. 1a.

Ds. van Nes is den 9en Juli 1935 gehuwd met Mej. Neltje Adriana de Putter. Deze werd geboren te Axel 20 Januari 1907. Zij is eenigst kind in een Zeeuwsch-Vlaamsch landbouwersgezin. Zij bezocht de Chr. H.B.S. te Amsterdam, wyl haar ouders haar Christelijk M.O. wilden laten geven, waartoe

Na het beroep voor den Zendingsarbeid in Magelang heeft zij zich aanstonds laten inschrijven aan de Rijksuniversiteit te Leiden om samen met hem door Indologische studie zich voor het werk voor te bereiden, waarbij zij zich uiteraard vooral toelegde op de bestudeering van het Javaansch.

Ook zij wilde zeer graag in de Zending dienen, niet in het minst omdat zóó haar studie het best ten nutte gemaakt kan worden, terwijl zij hoopt straks in Indië in velerlei arbeid te kunnen meewerken.

D.v. zal het echtpaar van Nes-de Putter 28 Mei te Genua aan boord gaan van de J. v. Oldenbarnevelt tot vertrek naar Magelang. Met ditzelfde schip denkt ook de Familie Korvinus uit te gaan.

Ds. en Mevrouw van Nes-de Putter geven zich beiden met groote ambitie om de Zending te dienen.

Voor de ouders, inzonderheid voor den heer en Mevr. de Putter is het offer dat zij brengen niet gering. De heer en Mevr. de Putter moeten hun eenig kind zien heengaan. Maar het is voor de Zending. En daarvoor geeft men gaarne dit offer.

Ds. van Nes hoopt nog een jaar lang met Ds. Merkelijn samen te werken om door dezen tot het veelomvattend werk te worden ingeleid. En als dan Ds. Merkelijn wellicht in 1938 terugkeert naar Holland, zal Ds. van Nes zijn plaats innemen. Ga hier te lande het gebed der Kerken op voor dit jonge echtpaar, dat zich gaat wijden aan de Zending.

W. B.

Zendingscommissie te Eindhoven.

De Zendingscomm. uitgaande van de Geref. Kerk te Eindhoven, heeft 7 Mei j.l. 12½ jaar bestaan. Op de Kerkeraadsvergadering van 7 Nov. 1924 werd besloten de Evangelisatiecomm. te splitsen en een spe-

kalenders, Classicale aanslag, extra giften voor Blondo en Parakan enz. enz. ruim f 835.—.

Doordat vele broeders en zusters het financieel moeilijk hebben, is het niet mogelijk, dat de inkomsten der Commissie stationnair blijven.

Moge de Heere verder Zijn zegen blijven gebieden

Zendingscommissie te Eindhoven.

ciala commissie bestaande uit 5 leden te benoemen om de belangen der Zending te behartigen. Met de snelle groei der Geref. Kerk werd ook de Zendingscomm. versterkt met een 20-tal helpers(sters). De heeren bezorgen elke maand 365 Zendingsblaadjes, terwijl in Nov. 175 Zendingskalenders worden verspreid. Door de dames wordt elke maand het welbekende Zendingsbusje aangeboden. Ook werden een 500 jubileumboekjes van het Magelang-Zendingsterrein bij de br. en zusters bezorgd. De stad, waaronder ook Aalst, Geldrop en Valkenswaard ressorteert, is in verschillende wijken verdeeld. De groote uitgestrektheid vraagt hier veel activiteit van de leden der Commissie. Elke eerste Woensdag in de maand vergadert de Commissie waarin de gelden worden afgedragen en de nieuwe en veranderde adressen worden doorgegeven. Soms wordt ook een bijdrage in verband met het Zendingswerk gegeven.

Als voorzitter fungeert ouderling C. Prins — zittende in het midden — die ook tevens de schakel is tusschen den Kerkeraad en de Commissie. Over het jaar 1936 bedroegen de inkomsten der Commissie f 901.77. De uitgaven waren voor Zendingsblaadjes,

over den arbeid der Commissie, opdat zij met veel toewijding en liefde haar taak mag vervullen in dienst van het eeuwig Koninkrijk van onzen God en Vader.

A. PRINS, secr.

Het Gedenkboek der Zending van de Gereformeerde Kerken in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg in Magelang en Temunggoeng.

De Kerk te Middelburg en de met haar in de zending samenwerkende Kerken mogen dit jaar het zilveren jubileum van haar zending vieren.

En zij mogen dat doen met ootmoedigen dank aan God, die de zending dezer Kerken zoo bijzonder heeft gezegend.

Het spreekt van zelf, dat bij deze gelegenheid een gedenkboek niet mocht ontbreken. Voor ons ligt nu dit gedenkboek. Het herinnert treffend aan het mooie zendingswerk te Magelang-Temunggoeng, de hoofdplaatsen van het Zendingsterrein dezer Kerken.

Ds. van Nes heeft de uitgave bezorgd met medewerking van onderscheidene Zendingsarbeiders en arbeidsters, die bijdragen hebben geleverd.

Dit gedenkboek is uitnemend geslaagd.

Wij laten hieronder een opgave van de inhoud volgen.

Inleiding, door Ds. A. C. Heij; Vijfentwintig jaar Missionair Predikant; Kaart van het Zendingsterrein Magelang; Na vijf en twintig jaar, door Ds. A. Merckelijn; Van overvloedigen arbeid en nog overvloediger zegen, door Ds. C. van Nes; Statistiek van het Zendingsterrein Magelang; De arbeid onder Chineezzen, door P. Lok; 25 Jaren Schoolarbeid, door K. Kuipers; De Zendingsscholen; Weet U; De Medische Zending, door Mej. Dr. G. J. Dreckmeier; Het Comité van de Linnenkasten van ons Zendingsterrein, door Mej. J. A. J. van Schelven; Weet U; Vrouwenzending, door Mej. C. Baarbé; Middelburg en de Zending; Index.

Deze inhoudsopgave zegt ons reeds hoe rijk dit gedenkboek is.

Gelijk van zelf spreekt is het ook met tal van mooie foto's geïllustreerd. Ook biedt het nog een duidelijk kaartje van het terrein. Metterdaad een heel mooi gedenkboek, dat niet minder dan 104 bladzijden telt.

En nu de prijs. . . Slechts 15 cent. Uitermate goedkoop. Natuurlijk is er op gerekend, dat er duizenden exemplaren van de hand gaan. Anders moet deze uitgave een schadepost worden. De prijs is zoo laag gesteld, opdat ieder, die in deze zending belang stelt, het zich zou kunnen aanschaffen. Want 15 cent is ook voor de kleine beurs nog wel te betalen. Het ligt echter voor de hand, dat men verwacht, dat wie wel wat meer kan betalen, ook wat meer zal geven. De eventuele winst komt natuurlijk de zending ten goede. Het boek is veel meer dan 15 cent waard.

Er wordt op gerekend, dat dit mooie gedenkboek zal komen in alle gezinnen onzer Kerken in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Maar het verdient ook elders gelezen te worden. Laten door heel het land heen allen in onze kerken, die de zending liefhebben, dit gedenkboek bestellen. Niemand zal zich dit berouwen. Wie dit gedenkboek, dat we gaarne aanbevelen, wenscht te ontvangen, storte op de postrekening van Ds. C. van Nes No. 163376 „voor Blondo” een bedrag van minstens 25 cent en liefst, als het kan, iets meer, dan ontvangt men het franco thuis.

Ds. van Nes blijft tot 15 Mei te Oegstgeest, Geverstraat 40a; daarna is zijn adres te Magelang. Na zijn vertrek zal de heer P. Lok te Haarlem de verzending van het Gedenkboek voortzetten. Naar we vernemen zijn er van de oplage van 12000 exemplaren reeds 11000 geplaatst. Wie het nog hebben wil, haasté zich met het bestellen. W. B.

Iets over de school voor B. L. O. te Temunggoeng.

Men heeft ons gevraagd, een stukje over onze school te schrijven, aan welk verzoek wij gaarne voldoen, daar er werkelijk wel wat over te vertellen valt.

Dit schooltje is er één, zooals er in Holland al veel zijn, maar daar zijn ze veel groter en meer uitgebreid. Het is n.l. een school voor achterlijke kinderen. Het is het derde schooltje in Indië. Het oudste is in Soerabaja; het bestaat reeds ongeveer 8 jaar en zal nu zoo ongeveer 35 leerlingen tellen. Het tweede is in Bandoeng en het jongste ligt, zooals uit

Bij een steunoven.

het opschrift reeds blijkt, in Temanggoeng, een idyllisch dorpje aan den voet van den Soembing. Het is verbonden aan het eenige zwakzinnigengesticht in de heele Archipel. Het ligt in een mooie omgeving, omringd door vele bergen. De namen van die bergen zouden de kinderen U vlot op kunnen noemen en als U op „Zevenbergen” staat (zoo hebben we den heuvel genoemd, van waar we 7 bergen zien kunnen) zullen ze U die stuk voor stuk kunnen aanwijzen ook.

Een schoolwandeling naar deze heuvel is een bron van genot voor de kinderen, niet alleen om het mooie uitzicht, maar meer om de djamboe-boom die er staat, waar ze, als de juffrouw het niet ziet, gauw wat vruchten af kunnen kapen. En het struikgewas, dat er groeit, biedt een fijne gelegenheid om er even roovertje in te spelen.

Die schoolwandelingen, die om de andere week worden gehouden, zijn zeer leerzaam. Zoo zijn we een keer een tabaksfabriek wezen bezichtigen; een andere keer mochten we in een vanilletuin komen zien, hoe de vanillebloemen bestoven werden. Steunovens zijn er ook enkele in Temanggoeng, dat is ook iets interessants. Van één dier ovens geven we hierbij een kiekje. En verder zijn de wandelingen, dwars door sawahs en kampongs, prachtige gelegenheden voor practische aardrijkskunde-, plant- en dierkundelessen. Foto II laat ons een wandeling door de sawahs zien.

Maar stellen die achterlijke kinderen daar wel belang in en kunnen ze er wel iets van begrijpen? zoudt U misschien vragen. Ja, het stelletje, dat meedoet aan de schoolwandelingen, stelt daar zelfs veel belang in en uit de opstelletjes, die ze er over maken, blijkt dikwijls, dat ze er, zoo niet alles, toch veel van opnemen. Maar als U dat vroolijk zingende troepje zag marcheerden, zou U ook niet zeggen: dat zijn achterlijke kinderen. Maar dat is ook maar een gedeelte van de schoolbevolking. En er zijn enkele gebrekkigen, die zoet op school blijven en ook de kleintjes uit de bezinkingsklas komen niet voor deze marschen in aanmerking.

1 Februari 1934 is het schooltje begonnen met 12 leerlingen en 1 onderwijzeres. Het onderwijs moest geheel individueel zijn, daar de leeftijden der leerlingen varieerden tusschen 8 en 18 jaar en er enkelen nog nooit iets hadden geleerd, anderen reeds in verschillende klassen der lagere school hadden gezeten. Nu zijn er 34 leerlingen, 2 onderwijzeressen

met een hulp; dat is dus in 3 jaar een flinke vooruitgang.

Al heel gauw deed zich de behoefte gevoelen aan een apart klasje, daar er kinderen kwamen, die misschien nog wat zouden kunnen leeren, en in elk geval wat handiger zouden kunnen worden, als er meer aandacht aan hen afzonderlijk werd besteed, hetgeen niet voldoende mogelijk was, waar er zooveel anderen waren, die elk op een andere, voor hem geschikte manier onderwezen moesten worden. Toen werd in Maart 1935 het bezinkingsklasje opgericht.

Over de leermiddelen en de manier van onderwijzen, zullen wij het hier maar niet hebben. Het lijkt me aardiger, eens enkele kinderen te beschrijven.

Daar is bv. Henkie, met groote bruine flapooren en dunne zwaaiende armen en beenen. Toen hij pas in de inrichting kwam, zag hij heelemaal wit en zijn ooren waren doorschijnend. Praten kon hij niet en hij deed niets dan de heele dag jengelen en huilen. En nu? Als je nu eens in het bezinkingsklasje komt en naar het werk van Henkie gaat kijken, (een eenvoudige legkaart of wat gekleurde krabbels in een schrift) dan stoot hij enthousiaste kreten uit, zwaait met zijn linker-handje op en neer, terwijl hij met zijn rechter eerst naar zijn werk wijst, waarna hij zichzelf vol trots op de borst klopt. Zijn bleeke snoetje straalt dan en zijn oogjes schitteren. Een enkel woordje kan hij ook al spreken.

Dan is daar Rebecca, met één oog, waar ze nog maar weinig mee ziet en spreken doet ze heel gebrekkig. De eerste duidelijk verstaanbare zin, die ze ooit heeft gesproken, was bij het volgende voorval: Enkele meisjes stonden tegen elkaar op te snijden: „En mijn vader.... en de oom van mij.... en ik heb een tante....” enz. enz. Rebecca stond er bij te luisteren met een verdrietig gezichtje, want zij had niemand om over op te snijden. Toen bemerkte ze, dat de juffrouw naast haar stond. Ze sloeg de armpjes om haar heen en zei blij: „En ikke van jou, ja.” Toen was het verbond gesloten en was het niet in orde, voor háár juffrouw haar 's morgens even aan haar krulleskopje had gestreken en even had geknuffeld.

En dat Ventje. Die is half verlamd. Maar wat zijn verstand betreft, is hij lang niet de minste uit de klas. Hij maakte sommen en zinnnetjes met uitgezaagde cijfers en lettertjes. Eenigen tijd geleden vroeg hij echter zelf om een schrift en een potlood en met geweldige wilskracht volbrengt hij nu het haast onmogelijke: met zijn slappe, stuurlooze handjes brengt hij werkelijk leesbare sommen en zinnnetjes op het papier.

Dan is er nog Flores, heelemaal uit Medan, die eenige keeren in de eerste en tweede klas is blijven zitten en zoo overtuigd is van zijn niet kunnen, dat hij je aankijkt, of ie zeggen wil: „Meen je het nu of is het een smoesje?” als je hem prijst om zijn nette werk.

Zoo zijn er nog enkelen, waar wat over te vertellen valt, maar dan zou dit artikel te lang worden. Daar er vele kinderen in de inrichting zijn, die niet school gaan, worden de Bijb. Gesch. lessen hoofdzakelijk daar gegeven. Iedere ochtend voor het ontbijt komen ze samen en hooren vertellen van de groote kindervriend, die ook voor hen teeder Zijn armen ontsluit. 's Zondagsavonds mogen de groteren mee naar de Evangelisatie-samenkomst in de dessa. In hoeverre het gehoorde indruk maakt, is het moeilijk na te

Door de sawahs.

gaan, omdat deze kinderen zich weinig en heel moeilijk uiten kunnen. Maar hoe bemoedigend is bv. het blij overtuigend gezegde van één der meisjes: „Ik krijg vandaag geen toeval meer, juffrouw, want ik heb er om gebeden.” Waaruit blijkt welk een vast vertrouwen zij in haar Heiland had.

We zullen nu maar eindigen met nog wat te vertellen over het schoolgebouw. Er zullen binnenkort eenige lokalen worden bijgebouwd, wat wel noodig is; en we zijn blij, dat er gebouwd kan worden, want de school is ongesubsidieerd en dan is het in dezen tijd moeilijk, om zoiets op de been te houden. En het wordt steeds duurder, want stilstand is achteruitgang en vooruitgang en uitbreiding brengen ook kosten met zich mee.

Maar de school loopt, gaat vooruit en we zullen hopen, dat de noodige gelden er voor ook binnen komen en dat het niet lang meer zal duren, voor we subsidie krijgen.

T.

L. B.—N. v. d. W.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de andere Kerken van Utrecht en Gelderland

Christelijke Scholen voor Westersch Lager Onderwijs
Op het Zendingsterrein Poerworedjo.

Ter inleiding op het onderstaande, zeer lezenswaardige verslag van de Holl. Chineesche School te Poerworedjo ontleen ik aan het Jaarboekje-Poerworedjo enkele gegevens over het Westersch onderwijs op dat Zendingsterrein in het algemeen.

We hebben daar 5 van die scholen, n.l.: 1. de Christ. Holl. Jav. School te Poerworedjo (325 leerl.); 2. de Holl.-Chin. School aldaar (260 leerl.); 3. de Schakel-school te Koeta-Ardja (130 leerl.); 4. de Holl.-Chin. School te Koeta-Ardja (120 leerl.) en de Huishoud-school te Poerworedjo (60 leerl.).

In totaal dus bijna 900 leerl.

Het onderwijzerscorps vertoont een bonte schakering. Als ze eens bij elkaar komen, ontdekken we in dit zeer gemengd gezelschap 8, die uit Nederland afkomstig zijn; 11 Javanen; 2 Ambonneezen; 5 van Chineesche landaard; 2 Menadoneezen en ten slotte 1 Batak.

Een schoone samenwerking tusschen Oost en West. Hier ontmoeten ze elkaar in eenheid van levensrichting en levensideaal: de dienst van het Koninkrijk op aarde en hemelen.

Daar is heel wat geschreven over Oost en West. Kunnen ze elkaar vinden? De eene geleerde zegt opdooschuddend: „neen”, en hij brengt een heele reeks bewijzen aan voor zijn pessimistische overtuiging. De andere kijkt wat blijmoediger en heeft wel hoop op een toekomst van betere verstandhouding. En ik, in mijn eenvoudigheid, weet niet wie gelijk heeft, al hoop ik dat de man van het optimisme het juist 't rechte eind heeft.

Maar na het bovenstaande gelezen te hebben, doe ik al deze boeken en brochures rustig dicht. Want ik ontvang nu een les uit de praktijk, en daaraan geef ik mij graag gewonnen.

Die les is deze: als er de eenheid is van het verweerde leven, dat, tot God bekeerd, Hem met blijdschap zoekt te dienen, dan hebben Oost en West elkaar gevonden en vinden elkaar nog elken dag. Daarin wordt de Schrift vervuld, die ons in Christus tot Hoofd doet kennen van die ééne, groote gemeenschap, waarin niet is Jood of Griek of Scyth, maar God is alles en in allen.

Verder zij nog eens met dankbaarheid herinnerd, dat al deze scholen ons als in den schoot geworpen worden. Ze zijn, op één na, door vereenigingen in Indië zelf opgericht. Al de moeiten, aan de oprichting verbonden, als: het zoeken en uitzenden van onderwijzers(-essen), het bijeenbrengen van bouwkapitaal, de jaarlijksche rekening en verantwoording, de vaak moeizame onderhandelingen met de regeering over subsidies en wat dies meer zij — het gaat alles buiten de Zending om. En niettemin dienen deze scholen het Zendingsdoel met al haar krachten. Wat hebben wij al veel aan haar te danken! Daarom kunnen we voor haar bezit niet dankbaar genoeg zijn.

En nu is het woord aan den Heer Hooysma. Laten we met aandacht naar hem luisteren. Vooral de jongeren onder de lezers zullen wel doen, hun harten open te stellen voor het beroep, dat de Heer H. uit de verte op hun sympathie voor den arbeid onder de Indische jeugd doet uitgaan.

L. N.

Jaarverslag Holl. Chin. School te Poerworedjo 1935—'36.

Deze school bestaat reeds vanaf Januari 1920. Het aantal leerlingen is langzamerhand vrij hoog gestegen, maar heeft toch niet die hoogte bereikt als op H.I.S. en op de grootere plaatsen, en de H.S.I. en M.L.S. het algemeen. De laatste jaren, nu de malafse zoobel invloed uitoefent, gaat het weer achteruit ook. In het jaarverslag van het hoofd der school spreekt dan ook van eenigszins sombere verwachting, die dan echter in een volgend verslag meestal weer in belangrijke mate beschaamd blijkt te zijn. Toch is er wel achteruitgang; een deel van de leerlingen, die we voor deze oorzaak verliezen, gaan gelukkig over naar de veel goedkoopere M.C.S.²⁾ (ook een Zendingschool); een typisch verschijnsel, dat de M.C.S. groeit, terwijl wij (de H.C.S.) minder worden.

Ook de oprichting van een particuliere zendings-H.C.S. in het nabijgelegen Koetoardjo heeft daar het zijne toe bijgedragen; betrok onze school uit K. vroeger eenige tientallen leerlingen, thans is dit getal gedaald tot 1 leerling, die straks aan het eind van den cursus de school vermoedelijk zal verlaten.

De groei van deze beide zusterscholen stemt ons natuurlijk met alle andere zendingsmensen tot blijdschap, maar heeft voor onze eigen school, die we om algemeen menschelijke, maar ook om vak-kundige redenen graag vol hebben, een minder aangename kant.

Toch kregen we juist in dezen tijd voor het eerst de 7e leerkracht, waarop we al zooveel jaren gehoopt hadden. 1 Augustus 1935 had die blijde gebeurtenis plaats. Bij het Holl. Inl. en Holl. Chin. onderwijs wordt de leertaak aanmerkelijk verzwaard door de Hollandsche taal, die de leerlingen geheel vreemd is, en die dus de, op de Indische scholen toch al omvangrijke, leerstof zeer verzwaart. Om die reden is klassencombinatie toch zeer ongewenscht, en zoo is het geen wonder, dat deze verbetering door het personeel met blijdschap werd begroet. Het eigenaardige is hierbij, dat ons leerlingenaantal te laag was voor 7 onderwijzers, maar de klassen-aantallen waren zoo, dat er geen redelijke samenvoeging van twee ervan mogelijk is; en zoo heeft het Departement van Onderwijs daarin reden gevonden tot een milde beslissing. De aantallen waren bij begin en einde van den cursus resp. 248 en 228, de voorklas (een 20 leerlingen) niet meegerekend.

Ons personeel bestond uit de dames: Mevrouw Allaart-Pruijs, dochter van den bekenden, thans rustenden, zendingsarts Ds. Pruijs van Djokja; Mej. Tumengtol (Menadonese) en Mej. Sanakij (Ambonese; onderw. voorklas); en de heeren: Van de Ven; Lips (thans met verlof: Den Haag, Mient 597),³⁾ Kwik Liong Tjwan (Chin.), Tan King Hauw (Chin.), Pasariboe (Batak) en ondergeteekende.

In de 16 jaar van het bestaan onzer school is het al een lange lijst geworden van hen, die hier gewerkt hebben. Vermoedelijk zoo goed als allen onbekend aan de kerken van Utrecht en Gelderland, op wier zendingsterrein zij arbeid verricht hebben en nog verrichten. En onbekend evenzeer aan de Deputaten dezer zending in het algemeen, aangezien de kerkelijke zending tot heden geen gemeenschap heeft met deze scholen, noch met hen, die er aan arbeiden. Het zij schrijver dezes hierbij vergund, uiting te geven aan zijn gevoelen, hoe eigenaardig dit, vooral in verloftijd in Holland verblijvende, kon aandoen, waar men toch altijd het besef had voor dezelfde zaak te staan.

Misschien dat het vragen om een jaarverslag wijst op een verandering in dezen; wat hij dan zeer toejuicht.

Uit de namen van de thans in functie zijnden blijkt, hoever de „indianiseering” al voortgeschreden is, dwz. de vervanging van Eur. door Inheemsch en Chineesch personeel. Het is de bedoeling van de Regeering dit volledig door te voeren. Finantieele en staatkundige redenen dwingen daartoe. Voor de leden van de groep, die verdwijnen moet, ligt hier

¹⁾ H.I.S. = Hollandsch-Inlandsche School.

²⁾ M.L.S. = Maleisch Chineesche School.

³⁾ De heer v. d. Ven is intusschen weer naar Poerworedjo teruggekeerd.

echter iets weemoedigs in; men is een groep, die geen toekomst heeft.

Naast de leerstof, die tot het maatschappelijke behoort, mogen we in onze school aan de kinderen Gods Woord brengen. Hiervan valt in zulk een kort bestek moeilijk iets te zeggen. Soms is men door de ervaringen, die men met zijn werk heeft, geneigd tot de gedachte: ja, het is wel juist gezegd, dat de mensch van nature Christen is. Hoeveel als vanzelfsprekende, ongedwongen instemming ook bij deze meestal niet uit Christen-gezinnen komende kinderen.

Maar daar staan ook andere ervaringen tegenover, die ons een sterke indruk geven van de machten, die zich in deze jonge levens stellen en zullen stellen tegenover het geloof. Wij zien dit ook aan de feiten: onder de oud-leerlingen wel verschillende, die van meer of minder belangstelling blijken geven, maar tot de besliste, in het openbaar bevestigde keuze is het bijna nog niet gekomen. Op onze school is dit aantal vermoedelijk laag in vergelijking met andere Chr. H.C.S.en. Van heel groot belang is nu echter, naar we mogen verwachten, de verlevendiging en groei der Chineesche Christen-kringen (gemeenten) in Poerworedjo en Koetoardjo. Groeien die, dan zal het ook onze oud-leerlingen, menschelijkerwijze gesproken, gemakkelijker vallen, zich daarbij aan te sluiten. Schenke God daartoe Zijn zegen!

Ik wil hier echter nog graag wijzen op het feit, dat ondertusschen blijft, en dat van ernstige betekenis is, nl. dat er in Indië een heele groep jonge menschen is, die in hun jeugd, dus in een tijd, waarop ze nog geen beslissende stap konden doen, in een toestand zijn geweest van een zeker natuurlijk aannemen van de geloofswaarheden. Maar die later, sommigen waarschijnlijk bewust en anderen onbewust, daarvan weer afwijken. En dan in 't gevaar verkeerden, om te vervallen in een toestand van neutrale welwillendheid voor alle geestelijke stroomingen. De een meent dan alles onder de knie te hebben; de ander kan maar niet tot een beslissende keus komen en loopt het gevaar, het leven door te gaan als een ernstige twijfelaar. (De kwestie Rooms-Christelijk en Protestantisch-Christelijk doet zich de laatste jaren hierin ook krachtig gelden).

Deze moeilijkheid (nl. om te komen tot de keuze) van leerlingen en oud-leerlingen van onze scholen, is, meen ik, reden genoeg, om aan de kerken in Holland de vraag voor te leggen, of deze jeugd ook meer in het bijzonder in de gebeden herdacht kan worden. Zou bv. aan jongelings-, meisjes- en knapenvereeningen deze zaak niet speciaal voorgesteld kunnen worden? Mij dunkt, dat velen van de jongelui, als ze zoo bij de zaak bepaald worden, haar tot een gebedszaak zullen willen maken.

Het is voor mijn gevoel zoo, alsof wij met onze evangelieprediking ze in een voor hen eigenlijk te moeilijke crisis gebracht hebben (bij wijze van spreken, want ik zou niet durven zeggen, dat we het niet doen mogen, integendeel) en alsof ons dat nu een buitengewoon dringende verplichting oplegt, om ze als het ware er doorheen te helpen; met die middelen, die ons daarvoor gegeven zijn, d.i. voor de kerken in Holland het gebed.

Er zou verder nog over Zondagsschool, tridharmoen meisjesclubs te schrijven zijn, maar de omvang van mijn verslag is, vrees ik, al te groot. De heer Lips, bovengenoemd, zou belangstellenden daar alles

van kunnen vertellen. Hij heeft tot het tridharmoenwerk de stoot gegeven.

Ik moge eindigen met den wensch van Gods zegen over de Gereformeerde kerken van Utrecht en Gelderland, over haar zendingsarbeid en over het Hollandsch zendingsonderwijs op haar terrein, dat wel los van haar is, maar één met haar in geestelijk doel.

Het Hoofd der School,

R. HOOIJSM.A.

Poerworedjo, Februari 1937.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

Jaarverslag 1936.

(Vervolg).

Een afzonderlijk woord moet nog gewijd aan de evangelieverkondiging in de ziekenhuizen en poliklinieken. Dit werk dat rustig voortgaat kreeg nieuwe perspectieven door de opening van het Sanatorium te Pakem. De patiënten die hier worden opgenomen, moeten in de regel een vrij lange tijd hier verblijven. Daardoor is een langduriger contact mogelijk dan in een gewoon hospitaal waar de bevolking veel meer vlottend is. Zooveel mogelijk wordt hier iedere week een koempoelan gehouden door Ds. Allaart. De belangstelling hiervoor van de zijde der patiënten is verblijvend. Voorts wordt in alle richtingen van de medische dienst op vaste tijden door goeroe's colporteurs of mantri's aan de patiënten of bezoekers der poliklinieken het evangelie verkondigd, terwijl op ruime schaal gezorgd wordt voor de verspreiding van christelijke lectuur. Een prachtig middel hiervoor is ons evangelisatieblaadje Mardi Rahardja, dat in grooten getale verspreid wordt. Met dankbaarheid maak ik melding van het werk van Zr. Prins die de vele contacten die zij door haar werk heeft met de Javanen, veelal van betere stand, gebruikt om hen, door persoonlijk gesprek of ook door het uitdeelen van lectuur, te wijzen op Christus als de eenige Zaligmaker.

Colportage.

Het belangrijke werk, dat vaak voor de hoofddienst de weg baant tot het verkrijgen van nieuwe contacten, kon ook in het afgelopen jaar worden voortgezet, dank zij de gelden die door U ook voor dit werk werden gevoteerd, dank zij ook de Hollandsche gemeente hier, die dit werk bleef steunen door haar bijdragen. Hoe langer hoe duidelijker blijkt de groote betekenis van dit evangelisatiemiddel; des te meer zijn we dankbaar dat dit werk niet zooals op sommige zendingsvelden, moest worden ingekrompen of zelfs geheel moest verdwijnen, wegens gebrek aan middelen.

Onder de colporteurs zelf kwam nogal verandering. Twee van hen moesten in den loop van het jaar ontslagen worden, wegens ernstig wangedrag. Voorts zegden we tegen het eind van het jaar aan vier oudere colporteurs wegens hun leeftijd ontslag aan. Zelf gevoelden ze hoe langer hoe meer de bezwaren

van het werk in verband met hun leeftijd. We hebben aan deze oudgedienden een zekere onderstand toegezegd, en in hun plaats konden bereids een paar jongere krachten gevonden worden die hun werk voortzetten. We twijfelen niet of U zult Uw goedkeuring wel willen geven aan deze handelingen. Door deze verwisseling van oudere krachten voor jongere kon bovendien de salaris-post voor colportage zelfs nog worden verlaagd.

Ter illustratie noem ik een paar cijfers uit de verkoop van verleden jaar. Het aantal verkochte boeken bedroeg 21399. Bovendien werden nog maandelijks 13000 ex. „Mardi Rahardja” verspreid, terwijl gedurende de eerste maanden van het bestaan van „Marga Joewana” maandelijks 3000 ex. noodig waren voor de propaganda. *) Behalve dat verspreiden we op Sekatèn 15000 tractaatjes. In verband met het nieuwe contact dat we kregen in Koelon-progo Noord, werd hier een colporteur aangesteld. Het werk daar is uiteraard nog zeer moeilijk, maar toch hopen we op deze wijze daar in wijder kring belangstelling te kunnen wekken. De gemeente Tjandi-Sèwoe ging in 1936 over tot aanstelling van een eigen colporteur. Voorloopig geeft de zending nog subsidie voor een deel van zijn salaris. Dit lijkt ons een mooie vorm van samenwerking tusschen zending en Javaansche gemeente.

Over het algemeen is er een goede samenwerking tusschen colporteur en goeroe-Indijl. Op de meeste plaatsen houden ze voeling met elkaar en stellen elkaar op de hoogte van hun ervaringen.

Eens per maand is er vergadering met de colporteurs, terwijl de daarop volgende morgen de afrekening en uitbetaling plaats vindt. Dit laatste wordt gedaan door Mevrouw Hulskers en mijn vrouw, terwijl tijdens het verlof van Mevrouw Hulskers Mevrouw Pruys haar verving.

Schooldienst en Jeugdwerk.

De bestaande scholen konden allen blijven gehandhaafd, terwijl de bestaande volksscholen te Wirik en Gantjaham in het vorige jaar uitgroeiden tot volkenvervolgsscholen. Het aantal leerlingen vertoonde een flinke stijging. Met inbegrip van de leerlingen van Sedy Moelya bedraagt hun aantal ongeveer 2600. Het aantal onderwijzers in dienst van de zending steeg tot 47. Twee onderwijzers konden wegens langdurige ernstige ongesteldheid hun werk niet verrichten. Twee anderen werden ingeschreven als leerlingen van de Opleidingsschool voor Goeroe-indijl.

In de behoefte aan meerdere krachten kon worden voorzien door de aanstelling van een onderwijzeres die vroeger werkte aan de Sedy Moelyaschool, door de benoeming van een onderwijzer uit Poerworedjo en door aanstelling van 3 abiturienten van een door het Sultanaat gegeven cursus voor volksonderwijzers. U begrijpt dat de oprichting van de nieuwe opleidingsschool voor zendingsonderwijzers door ons met vreugde wordt begroet. Het zal zeker moeite kosten om gedurende de eerste jaren te voorzien in de behoefte aan geschikte leerkrachten. Met blijdschap kunnen we U melden de verschijning van de eerste afleveringen van Damaring Gesang, een bijbelsch

handboek vooral van belang voor onze onderwijzers. Reeds jaren werd hieraan dringend behoefte gevoeld, en ongetwijfeld zal de verschijning hiervan, (het is van de hand van Dr. Bakker en Dr. Bavinck) het onderwijs in de Bijbelsche Geschiedenis op onze scholen zeer ten goede komen.

Voorts wordt op verschillende manieren getracht de onderwijzers leiding te geven bij hun werk, en wordt ook het volle accent gelegd op hun taak als *zendingsonderwijzer*. Zoo hield in het afgelopen jaar Ds. Pos voor hen een lezing over het Boeddhisme, waarna onder zijn leiding een tocht naar de Boro-boedoer werd ondernomen. Dr. Bavinck en een der leiders van het jeugdwerk hielden een verhandeling over Tridharma, een vorm van jeugdwerk waardoor men vooral de oudleerlingen der scholen hoopt vast te kunnen houden. Met blijdschap mag geconstateerd dat onze onderwijzers zelf almeer het belang gaan inzien van de bestending van het contact met hen die de school verlieten. Op sommige plaatsen is het jeugdwerk reeds opgezet, op andere zoekt men nog naar wegen. We hopen dat de zendingsbeteekenis van onze scholen hierdoor groter zal worden. In Koelon Progo werd in 1936 een reunie gehouden van oudleerlingen. Hiervoor bleek een geweldige belangstelling te bestaan. Het aantal deelnemers was 800.

Wegens toeneming van het aantal leerlingen moest in Wonosari een lokaal worden bijgebouwd, en moest Kalipenten een huis huren dat voorloopig als schoollokaal werd ingericht. Toengkak, waar de school voorloopig in de kerk was ondergebracht, bouwde een schoolgebouw, waardoor het aantal leerlingen sterk omhoog liep. Kebonagoeng en Ngenta-énta begonnen met de bouw van een school voor eigen rekening. De scholen hier waren in gewone huizen ondergebracht. Nu bouwen deze kleine gemeenten uit eigen middelen een schoolgebouw, eenvoudig van opzet, maar in alle opzichten voldoende aan de eischen die aan een school mogen worden gesteld. Zoo toonen ze ook zelf het belang te zien van christelijk onderwijs, en willen ze er naar vermogen aan meedragen. Waar zoo hier de jonge christengemeenten zich inspannen om in deze tijd het zendingsonderwijs te steunen, daar zal de actie in Holland zeker met onverflauwde moed worden voortgezet, zoodat we ook voor de toekomst en voor de verdere uitbreiding van het gewest Djokja dit zeer waardevolle hulpmiddel zullen kunnen blijven toepassen, ondanks het feit dat voor nieuw op te richten volksscholen wel geen subsidie van het gouvernement te verwachten zal zijn.

Ten slotte nog een enkel woord over het jeugdwerk in de stad, onder hen die hier een van de inrichtingen voor westers onderwijs bezoeken. Dit werk ontwikkeld zich zeer voorspoedig. Onder leiding van Dr. Bavinck is hier begonnen met de z.g. clubjes van vijf, en in betrekkelijk korte tijd hebben deze zich uitgebreid over bijna alle christelijke scholen hier. Verder wordt er gewerkt onder de jeugd door middel van catechisaties en lessen op de Mulo, de H. I. Scen, de huishoudschool, en bereiken we nog velen door catechisaties voor Hollandsch sprekenden, buiten de schooluren. Het werk onder de oudleerlingen der K.W.S. en Jul. v. Stolbergschool, dat door Mej. Merwart wordt gedaan, neemt toe in omvang en beteekenis. Het is buitengewoon verheugend dat we hier een kracht hebben voor dit werk die zich uitsluitend aan deze belangrijke arbeid kan geven.

*) „Mardi Rahardja” is een zeer eenvoudig Evangelisatieblad en „Marga Joewana” is het Evangelisatieblad voor wat meer ontwikkelde lezers. B.

Toen dit werk eenmaal systematisch was opgezet, bereidde het zich al spoedig zoo uit, dat het voor een persoon te veel werd. Sinds kort verkreeg Mej. Merwagt hulp bij haar taak door de komst van Mej. van Woerden.

hoe meer bekwaam en gewillig wil maken tot ons werk.

Met hartelijke groeten, mede namens Ds. Allaart,
Uw dw.

w.g. G. J. VAN REENEN.

De drielingen met hun verpleegsters.

Voor de jeugdsamenkomsten, des Zondags om de veertien dagen gehouden, bleef de belangstelling groot, terwijl voor de kleineren de zondagsschool al meer wordt een bijeenkomst die met graagte wordt bezocht. Dit laatste geldt ook voor de dessa, waar het aantal zondagsscholen en het aantal leerlingen sterk toenam.

Hiermede ben ik aan het eind gekomen van wat ik U heb mede te deelen over het afgelopen jaar. Het beeld dat ik U teekende is niet af, en kan uiteraard niet af zijn. Want behalve het werk zooals het in de verschillende diensten is georganiseerd en wordt verricht, is er nog veel wat niet te vermelden is, zooals het persoonlijke werk van velen, de invloed van het leven der christenen op anderen, het gebed ook van onze Javaansche broeders voor de komst van Gods Koninkrijk, het is alles dienst van Christus, waardoor Zijn Rijk hier komen zal. En nu ben ik mij er scherp van bewust dat wij allen op alle punten hebben gefaald. Wij, onze helpers, de gemeente, en ook de gemeenten in Holland die achter ons werk staan. Maar dan zien we ook heel duidelijk de macht van Christus, die door onbekwame en vaak onwillige dienst-knechten toch Zijn gemeente hier stichten wil en uitbreiden. Zoo kunnen we de toekomst van het werk hier in Zijn handen leggen, in het geloof dat Hij in staat is Zijn werk hier te voltooien; dat Hij ook ons en U, zijn dienstknechten, op ons gebed hoe langer

De nieuwe benoemingen.

Gelijk te verwachten was heeft de Kerkeraad te Amsterdam in zijn vergadering van 8 April Dr. P. J. Zuidema benoemd tot miss. arts te Djokjakarta. Vermoedelijk zal het nog enkele maanden duren eer Dr. Zuidema kan uitgaan.

Mej. D. v. Veelen te Utrecht is benoemd tot dame voor de huishouding van het Petronella-hospitaal. Zij zal zoo spoedig als dat geschikt kan, naar Djokja vertrekken, maar zij zal eerst nog gedurende een maand in een groote inrichting hier te lande zich op de hoogte stellen van den gang der zaken in keuken en linnenkamer.

W. B.

Uit het „Petronella“-Hospitaal.

Bij de foto's.

De verloskundige practijk is een belangrijk onderdeel van het werk in het „Petronella“ Hospitaal.

Per jaar worden er in het ziekenhuis ongeveer 400 kinderen geboren, dat is dus gemiddeld een per dag.

De opleiding van Javaansche verpleegsters tot verloskundige is mede één van de onderdeelen van de opleiding van het personeel.

Geregeld komen er ook, meestal telefonisch, aan-

vragen binnen uit de desa om verloskundige hulp te verleen bij de patiënten aan huis.

Dag en nacht staan er Javaansche vroedvrouwen klaar om met de noodige instrumenten er op uit te trekken.

Soms moet daartoe een verre tocht worden gemaakt tot in de uithoeken van het gewest.

Uit den aard der zaak is dit werk zeer ongeregeld. Soms zeer stille dagen, waarop geen enkele aanvraag binnen komt; soms 8—10 aanvragen op een dag; zoodat alle vroedvrouwen gemobiliseerd moeten worden en aan Zr. Prins, de leidster van onze kraamvrouwen-kliniek, hulp moet worden gevraagd.

De 22ste October 1936 was zoo'n drukke dag.

De Javaansche vroedvrouwen waren alle reeds in den loop van den nacht of den vroegen morgen er op uit getrokken.

Weer gaat de telefoon. De telefoonbediende staat de assistent-wedono van Prambam te woord. Deze Javaansche bestuursambtenaar vraagt hulp voor een vrouw, die des morgens om vijf uur een kindje gekregen heeft, maar niet goed in orde is. Wat er precies aan hapert weet hij niet, maar de familie is bij hem gekomen om hulp te vragen aan het „Petroneella” Hospitaal. Nu dat is niet vreemd. Tot in de verste uithoeken is het hospitaal bekend, de hulp van de vroedvrouwen wordt geregeld ingeroepen.

De telefoonbediende schrijft naam en adres van de patient op en geeft dit schriftelijk bericht door aan Zr. Heidema, onze Europeesche verloskundige, die met de dagelijksche leiding van de verloskundige dienst is belast.

De Javaansche vroedvrouwen zijn alle al er op uitgetrokken.

Na kort beraad wordt besloten, dat zij zelf er maar op uit zal gaan.

De desa is niet ver en het is nog vroeg in den morgen, zoodat waarschijnlijk het andere werk in het ziekenhuis na afloop wel kan verricht worden.

Zr. Bijl, die zich voorbereid voor het examen van verloskundige gaat mee.

De koffers met instrumenten worden ingeladen en ruim zeven uur rijdt de auto de poort uit in de richting Solo.

De chauffeur kent heg en steg in het geheele gewest.

Bij de oude Hindoetempels van Prambanan wordt de hoofdweg verlaten. Nu gaat het langs kleine desawegen naar het Noorden, de helling van de Merapi op. Na drie kwartier is de desa bereikt.

In het halfdonker van het desahuis ligt de moeder op een amben, een slaapbank van bamboe. Naast haar ligt koud en verkleumd een klein kindje.

Snel worden de moeder eenige vragen gesteld.

Zij heeft vier kinderen gehad, die alle zijn overleden.

Bij het onderzoek blijkt dat het een tweeling is en kort daarna wordt een tweede kindje springlevend geboren; een jongetje.

Nog is er geen eind aan. Een kwartier later wordt een derde kind geboren; weer een meisje.

Drielingen zijn vrij zeldzaam. Op de 6000 geboorten eenmaal.

Levensvatbare drielingen zijn veel zeldzamer. Deze waren niet te vroeg geboren en hoewel klein (resp. 1700, 1800 en 2100 gram) levensvatbaar.

Gezien de armelijke omstandigheden en de slechte voedingstoestand van de moeder werd besloten aan

De drielingen.

de moeder voor te stellen met haar drieling mee te gaan naar het ziekenhuis. Zij was daartoe aanstonds bereid.

Het feit, dat van haar vier vorige kinderen geen enkele in leven gebleven was zal op deze beslissing van de moeder wel van invloed geweest zijn.

De beide foto's zijn genomen op 16 Maart, toen de kinderen dus bijna vijf maanden oud waren.

Op de eerste foto van links naar rechts Zr. Bijl, de moeder van de drieling en Zr. Heidema ieder met een drieling op schoot. Op de 2de rij twee verpleegsters van het ziekenhuis. Op de tweede foto de drieling van links naar rechts Antje (voornoemd naar Annet Heidema) Jantje (voornoemd naar Jansje Bijl) en Swanter (voornoemd naar Dr. Zwaan). De namen hebben in de Javaansche mond eenige verbastering ondergaan.

Onder de goede zorg van Zr. Bijl zijn de kinderen voortreffelijk gegroeid en wegen nu resp. 9, 9 en 10 pond.

Ook aan de moeder heeft het verblijf in het ziekenhuis goed gedaan. Zij is in goede conditie. Wij zullen ze nog een paar maanden hier houden en hebben dan goede hoop, dat zij de kinderen in de desa in het leven kan houden.

K. P. GROOT.

De Collectantjes van de Zending te Krommenie.

De Kerk van Krommenie heeft een commissie voor Zending en Evangelisatie. En natuurlijk heeft die commissie ook enkele jongens en meisjes, die haar dienen als collectantjes. En zij doen goed hun best. De commissie is over hun werk zeer tevreden. Zij

De Zendingscollectantjes te Krommenie.

halen een beduidend bedrag op. En als zij nu eens een kiekje van hen in het Zendingsblad zien, dan zullen zij stellig zich inspannen om ook hun goeden naam te behouden. W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de andere Kerken van Zuid-Holland Zuid.

De brief over de dooden.

Dr. Esser vertelt in het Ind. Kerkblad het volgende voorbeeld van Evangelieprediking door één der Javaansche predikanten.

Onze Javaansche dominee kwam bij onze evangelisatiecampagne in Kroja en omstreken (Mei '36) in een desa, waar de meeste menschen uit werken waren.

Maar hij zag toch één man en wel niet ver van een graf. Hij zei tot die man: „roep je burens en de menschen van de buurt met name de familie van hem, die hier begraven ligt. Want ik heb hier een brief voor hun over hun overleden familielid”.

Vol nieuwsgierigheid repte de man zich heen om de menschen te halen. Niet lang duurde het of een heele drom verdrong zich nieuwsgierig om onzen Ds. Soedarmadi.

„Wacht laat mij gaan staan op de emper (de verhoogde grond onder het vooruitstekend dak) van het huis ginds, dan kunnen jullie allen het hooren.”

Met geheimzinnige plechtigheid werd een boek uit de tasch genomen.

Daarna leest hij een deel uit 1 Kor. 15, het bekende hoofdstuk van de opwekking van het lichaam bij Jezus' wederkomst en verbindt daaraan de verkondiging van de oprichting van het Rijk van den Ratoe Adil (de Rechtvaardige Koning).

P.

E.

Feest.

Nu ons van uit Holland langs velerlei wegen de enthousiaste berichten bereiken over de feestelijkheden, waarmee aan het huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernhard luister is bijgezet, wordt het dunkt mij meer dan tijd, dat wij ook eens iets vertellen van de wijze waarop hier te lande deze heuglijke gebeurtenis is gevierd.

Het zou onbillijk zijn te verwachten, dat van de feestviering op kleinere plaatsen als hier een verslag te geven zou zijn, dat in Holland indruk maakt. 't Is voor ons Hollanders hier altijd maar surrogaat.

Maar in één opzicht kunnen wij hier de vergelijking met Holland wel doorstaan. In enthousiasme zijn wij zeker niet achtergebleven. Spontaan en van harte is door al de lagen van de bevolking feest gevierd. Stad en desa hadden een feestelijk aanzien. Eerepoorten, versierde woningen, vlaggen, illuminatie! Wij hebben werkelijk ons best gedaan. Tot zelfs in de verste desa's toe had men eerepoorten gebouwd. Met primitieve middelen en uiterst sober, maar daarom juist zoo mooi.

Drie dagen lang heeft de feestvreugde geduurd. Op alle grootere plaatsen zijn dankdiensten gehouden. Ook van Roomsche en Mohammedaansche zijde.

De Javaansche gemeenten van Poerbolinggo en Poerwokerto hebben ook een aparten Kerkdienst belegd op den 7en Januari. In de overige gemeenten is des Zondags in de gewone samenkomst der gemeente het heuglijk feit herdacht.

En dan de meer dan 1½ miljoen Javanen?

Ongeveer 2200 zielen tellen onze gezamenlijke gemeenten. Dus dat is nog maar ruim één per duizend.

Op een der laatste goeroevergaderingen hebben wij samen eens nagegaan in hoeveel desa's van de 843, die ons terrein telt, wordt gewerkt.

Wij kwamen tot het verblijvend getal van ongeveer 250. Dat wil dan zeggen, dat in deze desa's wel eens een goeroe komt, min of meer geregeld, daar samenkomsten belegt, catechisaties houdt of godsdienstoefeningen leidt. Hierbij is geen rekening gehouden met het werk van de colporteurs, die verreweg het grootste deel van de desa's wel bezoeken, en daar het Evangelisatieblad brengen aan hen, die lezen kunnen.

Er is dus nog geen sprake van, dat wij kunnen zeggen, dat ons terrein werkelijk in zijn geheel door het Evangelie bereikt wordt, hoe dankbaar wij zijn, dat de invloedssfeer in de laatste jaren sterk is uitgebreid.

R.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland.

Een dag van groote blijdschap.

Geliefde Broeders en Zusters!

Ik wil U graag iets vertellen over het sterfbed van één onzer Christenen. Niet omdat het zoo iets ongevoelens is, als een Christen sterft, maar het heeft ons zoo bemoedigt en versterkt, toen we daarbij aanwezig waren.

Het was een jonge man van een 25 jaar uit het landschap Anakalang; hij woonde in een kampong een half uur bij ons vandaan. Vroeger had hij de volksschool doorlopen en kende daarom de Maleische taal, kende zodoende ook lezen en schrijven. Reeds eenige jaren lang had hij vrij geregeld de Zondagsgodsdienstoefening bijgewoond, en ook wel de catechisatie bezocht.

Maar hij was in zijn kampong de eenige, bovendien

nog ongetrouwd en met zulke alleenstaande jonge mannen kan het nog alle kanten uitgaan. Vaak als ze trouwen met een heidensche vrouw, worden ze weer afgetrokken en vallen ze in het heidendom terug. Omdat hij wilde trouwen en reeds de noodige voorbereidingen daarvoor had getroffen, had ik, toen hij anderhalf jaar geleden om den doop vroeg, hem gevraagd dit uit te stellen tot na zijn huwelijk, zijn vrouw in de godsdienstoefening te brengen, om dan te zijner tijd samen, zoo de Heere wilde, te worden gedoopt. Maar de Heere had het anders beschikt dan wij overwogen hadden.

Ruim een jaar geleden kreeg hij last van pijn in zijn borst, gaf bloed op en ging naar het Ziekenhuis in Wai Kaboebak. Een geval van t.b.c., één van de velen op Soemba. Maandenlang werd hij in 't Ziekenhuis verpleegd; maar hij werd niet veel beter. Meer en meer werd het duidelijk, dat hij niet meer genezen zou.

En zelf wist hij dat ook wel! 't Vervreemde hem echter niet van God; integendeel, de vaste overtuiging groeide in hem, dat hij in leven en sterven het eigendom des Heeren was. Hij werd, terwijl hij in 't Ziekenhuis was, gedoopt na belijdenis van zijn geloof in 't midden der gemeente.

Intusschen verergerde zijn lichamelijke toestand. Toen vroeg hij dokter Berg verlof om terug te mogen gaan naar huis, naar de kampong, om te mogen sterven te midden van zijn familie. Dat vragen ze vaak als ze 't einde voelen naderen. Ze willen dan graag afscheid nemen van de familie en tegenover hen getuigen van hun geloof. Zoo'n verzoek is moeilijk te weigeren. Als ze teruggaan, wordt menschelekerwijs gesproken, hun einde bespoedigd, maar de motieven waarom ze het vragen, dwingen tot een bevestigend antwoord.

Zoo ging hij terug, drie maanden geleden. 'k Bracht hem zelf met de auto naar mijn huis en vandaar ging hij naar de kampong, een half uur bij ons vandaan, waar zijn getrouwde zuster woonde. Hij kwam er met moeite, want hij was al niet sterk meer.

Wat een verschil met het Ziekenhuis. Och, zijn familie zorgde voor hem, zoo goed ze konden, maar een Soembaneesch huis is donker en rookerig; er zijn geen bedden als in 't Ziekenhuis, maar banken van bamboelatjes langs den wand. Vlak bij het vuur kreeg hij een plaatsje. Overdag als 't zonnetje scheen, kon hij in 't schemerdonker (want luiken of ramen zijn er niet) nog wel iets lezen. Zooals U weet staan de Soembaneesche huizen op hooge palen; de vloer is een meter of meer van den grond en het dak hangt af bijna tot aan den vloer. Licht en lucht kunnen niet goed binnen komen. Onder den vloer is de plaats voor varkens, paarden en kippen. Als 't haardvuur dan ook nog aan is en het heele huis vervuld met rook, is het er erg benauwd. Niet bepaald de juiste omgeving voor een longpatiënt, maar hier was niets aan te doen.

Gelukkig konden we hem om beurten geregeld bezoeken. Van in de kerk komen was geen sprake, daarvoor was het te ver, hij had er de kracht niet toe. 't Ging nu ook al gauw merkbaar achteruit. De eerste tijd kon hij nog zitten als we kwamen; 't spreken ging ook nog goed. Dan konden we samen wat lezen en praten. Hij was altijd opgewekt, klaagde niet over den achteruitgang en was moedig in zijn geloof. En toch was het moeilijk heelemaal alleen temidden van

heidensche familie en volksgenooten, al maakten ze het hem gelukkig niet met opzet moeilijk. Verschillende keeren vroegen ze of ze 't nu op de heidensche manier mochten probeeren hem beter te maken: door offerande en gebed en daarna eigen Soembaneesche medicijnen. Maar hijzelf wilde het niet.

Intusschen werd hij al zwakker. Eten kon hij al niet veel meer, de rijst smaakte hem meestal niet; alleen vruchten daar had hij trek in. Vruchten zijn er niet veel in de kampong, maar gelukkig konden we zelf hem nu en dan wat laten brengen. 't Zitten werd moeilijker; tenslotte moest hij zich aan een touw optrekken, als we kwamen, en niet lang daarna kon ook dat niet meer.

Och, dan wordt het zoo zielig met zoo'n zieke in de kampong! Van wasschen en reinigen, toch al niet erg gebruikelijk, komt dan heelemaal niets meer terecht. De laatste weken waren dan ook wel erg moeilijk. Zijn stem was bijna onhoorbaar geworden, en als we hem bezochten en met hem spreken wilden, moesten we heel dicht bij hem komen om hem te verstaan. Maar zijn geest bleef helder en zijn oog op God gericht. Ik weet nog heel goed, dat ik een paar verzen van Openbaringen 7 met hem las, over de schare; die niemand tellen kan, bekleed met witte kleederen en palmtakken in hun handen. Wat lusterde hij, wat hoorde hij dat graag.

Het einde was nu dichtbij, dat wisten we allemaal. Gelukkig maar voor hem, want zijn lijden werd nu met den dag grooter. Tot hij op een Dinsdagmorgen ons liet roepen. We begrepen het: nu kwam het einde. Zoo vlug we konden, gingen we er heen: mijn vrouw, mijn schrijver en ik. En toen we het huis binnengekomen waren, zagen we het onmiddellijk: 't kon niet lang meer duren. Hij gaf ons een hand, en 'k vroeg hem of hij blij was, dat hij nu naar 't huis van zijn Vader ging. Er kwam geen geluid meer door zijn keel, maar hij knikte bevestigend. Samen hebben we met hem gebeden en hem op Jezus gewezen. En ondanks de pijn luisterde hij met instemming. Zoo zijn we bij hem gebleven tot het einde kwam! Nog voor ons onverwachts legde hij zich rustig neer en sliep in, vredig, zonder strijd.

Ik kan U niet zegen, hoe blij we waren! Nu is hij in den Hemel, één onder de groote schare met witte kleederen, wit gemaakt in het bloed van het Lam. Een groote schare, uit alle natie en geslachten en volken en talen! Ja, ook één van het landschap Anakalang, zingend voor den troon van onzen God. Zalig degenen, die in den Heere sterven! God geve ons allen eenmaal zóó in het geloof te mogen heengaan!

Uw dienaar in Christus,
P. J. LUIJENDIJK.

Schetsen uit Soemba.

XXX.

Retang, een Soembanees uit het binnenland, een kennis uit de kampong, kwam mij eens opzoeken in mijn kamertje, dat in de consistoriekamer achter de kerk te Pajeti is.

Zonder kloppen kwam hij binnen, met een gezicht alsof hij zeggen wilde: „dat had je nooit gedacht, hè, dat ik je hier eens opzoeken zou. Ben je niet erg blij?” Ik had hem in zijn huis ook eenige malen bezocht

en dat bezoek wilde hij nu beantwoorden met een tegenbezoek. Ik zat juist te werken aan een belangrijk stuk, maar enfin, zoo iemand weggagen gaat ook niet.

Zijn vieze, bemodderde hand stak hij uit, en om hem niet te beleedigen, drukte ik die maar, ofschoon niet van harte.

Zonder te vragen zette hij zich op de gemakkelijkste stoel neer, en spuwde het sirihi-pinang vocht zoo maar op den grond. Toen zette ik een leeg blikje naast hem, maar consequent spuwde hij aan den anderen kant van de stoel. Na een beetje geduldigdijt te hebben aangezien, wees ik hem op het blikje, dat hij het overtollige mondvocht daar maar in moest deponeren. „O”, zei hij, „dat is ook goed, ik dacht juist, ik zal dat mooie blikje maar niet vuil maken.”

Zijn minder reine voeten trok hij op de stoel, en ging zitten vragen, wat dit en wat dat was. Hij zag een fleschje met lijm, en nam het om te probeeren, en stak het maar zonder te vragen in zijn sirihtasch om mee te nemen. Ik bood hem een strootje aan (de goedkoopste soort cigarettens van 10 voor een cent) en hij ledigde het heele pakje maar in zijn sirihtasch en stak de lucifers er maar bij in.

Ik vroeg hem wat hij kwam doen, maar hij zei: „Ik kom niks doen”. Nu, dat was ook niet veel. Dan konden wij onzen tijd beter gebruiken.

Daarom vroeg ik hem maar eens, of hij zich nog herinnerde wat ik gezegd had. Waarop ik tot antwoord kreeg de vraag of ik gek was, dat hij zich dat nog herinnerde. Metéén draaide hij zich om en ging een plaat staan bekijken, een reclame-kalender. Ineens scheurde hij er een bladzijde of om de volgende ook te kunnen bekijken. Ik zeide, dat het niet mocht, en het eenige antwoord was: „O”.

Het eenige wat ik doen kon, was hem te zeggen, dat hij nu maar weg moest gaan, maar hij zeide: „Nee, nog niet, u moet mij eerst een sigaar geven.” Ik beloofde hem dat, als hij dan maar ging. Hetgeen hij ook deed, met de woorden: „Ik ga”.

Dat was nu niet bepaald een bezoek, dat uitblonk in beleefdheid; dat was nu eens echt, wat men noemt, onbeschaafd.

Zoo dacht ik.

Maar een paar jaar later was Retang Christen geworden.

En toen herinnerde ik hem nog eens aan zijn bezoek. Ja, daar schaamde hij zich wel wat over, „maar”, zeide hij openhartig, „dat was ook uw eigen schuld.”

„Mijn eigen schuld?”

„Ja, want toen u hier pas op Soemba was, gedroeg u zich tegenover ons ook vreeselijk onbeleefd, zoodat ik dacht, dat ik tegenover u doen kon wat ik wilde, omdat u toch geen manieren kende.”

„Kende ik geen manieren?”

„Nee, toen niet; dat zal ik u duidelijk maken. Als u bij ons op bezoek kwam, dan bleef u soms staan, en ging niet eens zitten om wat te praten. Dat is vreeselijk onbeleefd. Als u wat te vertellen had, dan begon u maar dadelijk en begon niet eerst eens over wat anders te praten, maar viel zoo maar met de deur in huis. Dat-zijn geen manieren. Als wij u een kop koffie gaven, dan begon u zoo maar te drinken, zonder eerst te wachten, dat de gastheer begon en u uitnoodigde ook te drinken, dat was vreeselijk gulzig. Als wij u een mandje met sirihi-pinang aanboden, dan nam u er niets van en u nam het ook niet mee naar

huis. Dat is een groote beleediging, net alsof u onze gaven versmaadt en u te hoog acht voor wat wij aan u geven. En als u weg ging, vroeg u niet eens permissie om weg te gaan, u stond zoo maar op en zei dat u wegging. Daarom dachten wij: „die man kent heelemaal geen manieren, hij doet als een buffel, daarom hindert het niets, hoe wij ons tegenover hem gedragen, hij weet zelf niet eens, hoe hij zich gedragen moet.”

Ik had niets te antwoorden.

P. J. LAMBOOY.

De medisch dienst op Soemba in 1936.

Dr. J. Berg, Directeur van het hospitaal te Waikaboebak zond ons tal van statische gegevens betreffende den medischen dienst te Waikaboebak op Soemba. Wij ontleenen daaraan het volgende, dat we gaarne plaatsen in het Zendingsblad:

Het totale aantal opgenomen patiënten was 2615 en het totale aantal verpleegdagen bedroeg 51073. De gemiddelde dagbezetting was dus (119 van de vrije + 1 van de politie + 20 van de gestraften =) 140 patiënten, en de gemiddelde verpleegduren bedroeg ruim 19 dagen.

Van deze 2615 patiënten waren 1658 van het mannelijk geslacht en 957 van het vrouwelijk geslacht; waarvan 741 kinderen, n.l. 147 kinderen beneden 1 jaar, 115 kinderen van 1 tot 2 jaar en 449 kinderen van 2 tot 12 jaar.

De hulpziekenhuizen te Tenggoë en Wai-Bakoel en de polikliniek met overnachtingsgelegenheid te Kedi werkten het heele jaar geregeld door.

De Radja van Memboro bood den 12den October j.l., toen ik te Memboro kwam werken, een volledig afgewerkte polikliniek met overnachtingsgelegenheid aan, bestaande uit apotheek met open voorgalerij, aan weerszijden waarvan een mannen- en vrouwenzaaltje, ieder met eigen keuken en W.C., terwijl in Januari 1937 een met een goeroe getrouwde verpleegster in Wai-Pangali polikliniek gaat houden.

Hier volgt een lijst van de werkzaamheden dezer hulpziekenhuizen en poliklinieken: Aantal nieuwe patiënten 7382; totaal aantal consultaties 31605; aantal opgenomen patiënten 964; aantal verpleegdagen 12608; op tournee behandelde patiënten 4072.

Samenvatting van het werk in en buiten het ziekenhuis: Op de polikliniek werden behandeld (5412 + 7382) = 12794 patiënten en op de tournee's tezamen (6590 + 1145 + 4072) = 11807 patiënten. Totaal 24601 patiënten, waarvan het totale aantal consultaties was (19721 + 31605 + 11807) = 63133. Gemiddeld werden dus dagelijks geholpen 82 nieuwe en totaal 210 patiënten.

Staat van het personeel ultimo 1936: gediplomeerd personeel 3; ongediplomeerd mannelijk personeel 17; ongediplomeerd vrouwelijk personeel 12; pharmac. personeel 2; buitenverplegers 4; administratief personeel 1; toekang's en helpers 7; mannelijk lager personeel 11; vrouwelijk lager personeel 12.

Bovenstaande cijfers zeggen ons heel duidelijk, wat breede ontplooiing het medische werk te Waikaboebak verkreeg en wat uitnemende gelegenheid deze medische dienst biedt om duizenden in aanraking te brengen met het Evangelie van Christus.

W. B.

De zendingsmeisjes te Een.

De busjesdragende meisjes op deze kiek, v.l.n.r. Gré Reitsma, Finny Schaaf, Tjaakje Roffel en Henny Janssen zijn de vier collectantjes, welke door hun blijde en ijverige toewijding, het cijfer van onze zendings-opbrengsten in Veenhuizen aanmerkelijk hebben doen stijgen.

De Zendingsmeisjes te Een.

In een kleine gemeente van $\pm$ 150 leden zijn ze in staat geweest een bedrag van f 55.71 op te halen in 1936.

Die busjes-methode doet wonderen. Naast het financiële bereikt men ook nog een geestelijk voordeel: dat de jeugd aan het werk gezet wordt voor iets dat onmiddellijk betrekking heeft op het Koninkrijk Gods. Dit verbindt sterker aan den dienst des Heeren.

Onder de tactvolle leiding van „Juf” Nonkes (geheel rechts) is deze zaak begonnen en zal D.V. voortgezet worden, tot zegen voor het zendingsveld en tot zegen voor de kerk.

Ds. P. VAN TIL.

Jaarverslag Makassar-Zending.

Het jaar 1936 sluiten wij af met een danktoon aan Hem, Die ook dit jaar dezen arbeid Zijn zegen niet onthouden heeft. Op welk een ongedachte wijze heeft Hij ons laten zien, dat wanneer wij de toekomst vertrouwend in Zijn Hand leggen, Hij voor alles zorgen zal. Wie had bij de afsluiting van 1935 kunnen vermoeden, dat de verzoeken om steun voor onzen medischen arbeid zulk een weerklank zouden vinden; het begon al dadelijk met de gift van f 1000.— uit Semarang, die spoedig gevolgd werd door meerdere giften, groote en kleine, van dichtbij en van veraf, uit Indië, uit Nederland, uit Japan. Om dan nog niet te spreken van de giften in natura, die telkenmale weer een even groote verrassing werden. Dankbaarheid daarom aan God, die hiertoe de middelen gaf, doch daarna ook aan hen, die Hij daarvoor wilde gebruiken en wier harten Hij neigde. Dat we dit jaar buiten de vaste bijdragen, de collecten en het verjaardagsfonds nog bijna f 4300.— aan giften, hetzij voor het medische werk in het bijzonder, hetzij voor het Zendingswerk in het algemeen ontvingen, is voor ons dan ook het bewijs, dat de Makassar-Zending

zich een voorname plaats heeft veroverd in onze zendingskringen. Het tekort per ulto. 1936 ad f 2934.44 mag dan ook voor het moment geen reden tot ongerustheid geven, daar dit volgens de toelichting op dezen post zeer waarschijnlijk uiteindelijk slechts ongeveer f 900.— zal belopen.

Doch de in 1936 genoten zegen mag ons nu ook niet tot roekeloosheid voeren. Want al hebben we thans de middelen om een eenvoudig ziekenhuisje te bouwen, nà den bouw behoort er ook het geld te zijn voor de exploitatie daarvan. En dit laat de begroting 1937 voorloopig niet toe: een geraamd tekort per ulto 1937 van f 4500.—, waarin bovenbedoelde ziekenhuis-exploitatiekosten voor het grootste deel nog niet verwerkt zijn, mag naar onze meening zonder het uitzicht op meerdere baten niet opgevoerd worden. Hoe dankbaar wij dan ook zijn voor het enthousiasme en den ijver van Ds. van den Brink, wij hebben als Deputaten gemeente „eerst de kosten te moeten berekenen alvorens wij tot torenbouw mogen overgaan”. Wij waardeeren den vooruitzienden blik van onzen missionaris, die steeds maar weer nieuwe arbeidsmogelijkheden ontdekt, doch dit legt ons als Deputaten de taak op om stap voor stap verder te gaan en zoo noodig even halt te houden. En van deze taak tot remmen blijven wij ons bewust, totdat van de zijde onzer kerken een duidelijk teeken tot verder voortgaan wordt verkregen. Tenzij het aantal voor de Makassar-Zending samenwerkende Kerken vermeerderde. In het laatst van 1936 was er eenigen tijd hoop, dat de Gereformeerde Kerk van Bandoeng zich bij ons zou voegen, doch deze hoop is nu vervlogen. Aangezien thans alle Kerken in Ned.-Indië zich direct of indirect voor een of andere zendingsarbeid garant stelden, zal meerdere hulp voor ons Zendingswerk in het Moederland gezocht moeten worden. In een schrijven aan de Zendingsdeputaten der Generale Synode werd reeds de suggestie gegeven om enkele Hollandsche classes voor dezen arbeid te interesseeren, doch hierop werd nog geen antwoord ontvangen.

Wij willen dit woord eindigen met dank aan God, die 1936 zoo goed voor ons maakte, en met de bede, dat Hij ook in 1937 ons Zijn hulp en voorlichting schenke. Hij geve ook aan hen, die namens onze kerken dezen Zendingsarbeid verrichten; moed en vrouwen om verder te gaan. En daarnevens bidden wij, dat ook de leden onzer Kerken trouw mogen blijven in de liefde, die zij tot heden voor dit werk hebben betoond.

Dan alleen zal het mogelijk zijn om te volharden, ja zelfs om door uitbreiding aan Makassar en Boegineez nog meer te doen zien van de liefde van Christus, die tot helpen dringt.

Namens de Deputaten der Makassar-Zending,
P. VEENHUIZEN.

Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen.

De Ezhara's.

Volgens een publicatie van den Christelijken Nationalen Raad van Britsch-Indië Burma en Ceylon heeft in het Zuid-Westen van Britsch-Indië een volksgroep van 2 miljoen zielen, de Ezhara's, den

wil uitgesproken om gezamenlijk het Hindoeïsme te verlaten en tot het Christendom over te gaan. „Wij zijn”, zoo heet het in hun desbetreffend verzoek „met het Hindoeïsme ontevreden en wenschen de religie van Jezus Christus; wij waardeeren deze levensarbeid van de Christelijke missionarissen en bewonderen de Christelijke philanthropie”.

Diverse zendingsgenootschappen in Britsch-Indië hebben met elkander contact gezocht en gevonden teneinde de arbeidsmassa die zich voordoet, zoo goed mogelijk gezamenlijk aan te vatten.

Eerste Christelijk-Onderwijs-congres te Djokja gehouden.

Van Maandag 29 tot Woensdag 31 Maart werd te Djokja het eerste Christelijk-Onderwijs-congres in Indië gehouden. Een bidstond geleid door Dr. S. A. Zuidema van Solo was 's Maandagsavonds het begin. De openingsrede Dinsdagmorgens werd gehouden door dr. N. A. C. Slotemaker de Bruïne, voorzitter van het kerkbestuur der Protestantsche kerk. Het tijdstip van dit eerste congres acht spreker gunstig gekozen. De economische depressie schijnt voorbij te zijn. Het aantal ongesubsidieerde scholen is geweldig uitgebreid. Alles wacht op nadere beschouwing en heroriëntering.

Gerefereerd werd door dr. J. H. Bavinck over de vraag: „Wat kan het Christelijk onderwijs aan de bevolking van deze landen brengen?” De heer J. van Goudoever sprak over de vraag: „Hoe moet het Christelijk onderwijs zelf zijn ingericht om deze taak op de beste wijze te vervullen, mr. S. C. graaf van Randwijck over het onderwerp: „De arbeid”, dr. B. M. Schuurman over „De(n) psychologische(n) achtergrond waaruit de leerlingen der Christelijke scholen voortkomen”, de heer R. Piso over „Leerkrachten”, de heer W. Hogewoning over „Paedagogische methodes” en mr. W. van der Kraan (wiens lezing door den heer Joh. Förster werd voorgelezen) over „Financiën”. Dr. N. A. C. Slotemaker de Bruïne sprak het slotwoord, betuigende dat een groot gevoel van dankbaarheid hem bezielde, vanwege het succes van dit eerste Christelijke Onderwijscongres. Hij memoreerde de opgewekte stemming, die er voortdurend geheerscht had en sprak den wensch uit, dat ieder met nieuw enthousiasme bezielde tot zijn arbeid zou weerkeeren. Dr. H. A. van Andel bracht den dank van de vergadering over aan den leider van het congres.

Een merkwaardige uitspraak van Dr. John R. Mott.

In de Amerikaansche bladen vinden we van de hand van den president van den Internationalen Zendingsraad dr. John R. Mott te New York de volgende uitspraak:

„Wel nooit te voren hebben de deuren voor den Christelijken zendingsarbeid zoo wijd en zoo vriendelijk opengestaan als heden ten dage. Nog nooit trad zulk een menigte van onopgeloste beslissende vragen in het licht als in onze dagen. Maar wij weten niet hoe lang de deuren openstaan. De dingen ontwikkelen zich met een geweldige snelheid. Als iemand mij vragen zou welke naar mijn

meening de landen zijn, van welke men het aller-eerst zou kunnen denken, dat ze bezig zijn geheel te veranderen, zou ik China, Korea, Perzië en Turkije noemen. In een deel dezer gebieden (bijv. China) zoekt de bolsjewistische godloozenbeweging met alle macht vasten voet te winnen. Wij gaan buitengewoon gevaarlijke tijden tegemoet, of beter gezegd, wij worden ze tegemoet gevoerd”.

Korte berichten.

Mevr. Zwaan—van Dalen.

Mevr. Zwaan—van Dalen te Poerwokerto is ernstig ziek geweest. Kort na een operatie met gunstigen uitslag is zij krank geworden. Er zijn dagen van groote zorg doorleefd. Maar de Heere heeft de gebeden verhoord. Wel is zij nog niet geheel hersteld, maar zij gaat weer vooruit en begint weer op krachten te komen.

Dr. W. Peddemors.

De missionaire arts Dr. W. Peddemors, die eerst in tijdelijke dienst werkzaam was te Djokja en daarna in vasten dienst voor de Zending van de Friesche Kerken gewerkt heeft te Keboemen, is thans met verlof in Holland. Zijn adres is: Ootmarsumsche straat, Almelo.

Ds. A. Pos.

Naar het voornemen is, zal Ds. A. Pos, docent aan de Opleidingsschool te Djokja in Augustus weer terugkeeren naar Java. Voor Ds. en Mevr. Pos—Breukelaar is plaats besproken op de „Dempo” die 5 Augustus a.s. van Marseille vertrekt.

Dr. R. Veen.

Dr. R. Veen, miss. arts aan het Petronella hospitaal te Djokja, thans met verlof in Nederland zal D.V. weldra naar Java terugkeeren tot hervatting van zijn arbeid.

Mej. J. A. IJkel.

Mej. J. A. IJkel, thans als verpleegster werkzaam te Amsterdam, is benoemd tot verpleegster in het Zendingshospitaal te Magelang.

Ds. F. A. Keuchenius.

Utrecht's missionaire predikant Ds. F. A. Keuchenius is met verlof in Holland aangekomen.

Ds. A. Merkelijn.

Tijdens het verlof van Ds. Keuchenius zal Ds. A. Merkelijn te Magelang op daartoe strekkend verzoek, als consulent het zendingsterrein Poerworedjo verzorgen.

Dr. N. A. C. Slotemaker de Bruïne.

De Zendingsconsul Dr. N. A. C. Slotemaker de Bruïne heeft ontslag gevraagd uit dezen dienst.

Ds. H. G. Meynen.

Zaterdagavond 3 April, zoo wordt gemeld, vierde de Geref. Kerk te Soerabaja, de „blijde incomste” van den tweeden predikant Ds. H. G. Meynen, te-

voren bedienaar des Woords te Papendrecht. Op Zondagmorgen 4 April vond de bevestiging plaats door Ds. P. Veenhuizen, Soerabaja's andere predikant. De Gouverneur was vertegenwoordigd door een assistent-resident. 's Avonds deed de nieuwe predikant in een flink gevulde kerk zijn intree.

Erste Engelsche zendingsleerstoel.

Engeland heeft zijn eerste zendingsleerstoel. Deze is mogelijk geworden door een groote gift van Edward Cadbury. De eerste hoogleeraar voor zendingswetenschap is prof. Godfrey Philips, die 25 jaar lang in Britsch-Indië werkte en sinds 1926 een der secretarissen van het Londensch zendingsgenootschap is. Belangwekkend is, dat aan de leerstoel ook vijf stipendia verbonden zijn voor zendelingen met verlof, die onder leiding van den hoogleeraar wetenschappelijke onderzoekingen willen doen.

De Zendingsconferentie te Lunteren.

De Zendingsstudie-Raad organiseert weer, evenals vorige jaren, drie conferenties op zijn conferentieoord te Lunteren. Omtrent deze conferenties kan het volgende worden medegedeeld:

Eerste week (2—7 Aug.) voorzitter ds. H. J. Drost (Aalten), vice-voorzitter de heer S. de Clercq (Haarlem), bijbelbespreking ds. J. R. Wolfensberger (Sneek).

Tweede week (9—14 Aug.) voorzitter ds. J. Verkuyll (Leiden), vice-voorzitter dr. H. J. Honders (Wassenaar), bijbelbespreking ds. P. Prins (Deventer).

Derde week (16—21 Aug.) voorzitter ds. J. Ph. Egink (Delfshaven), vice-voorzitter Ds. Th. Delleman (Aalten), bijbelbespreking ds. J. Koopmans ('s Heer Hendrikskinderen).

Voor plaatsbespreking en inlichtingen wende men zich tot de Zendingsstudieraad Nije Wehme, Zeist.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrnenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.
- c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald), of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinschekade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuhing, Wageningen.

Theelood.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Leestafel.

Al onze dagen, door Dr. J. C. Rullmann bij Kok te Kampen, f 0.90.

Een keurig Bijbelsch dagboekje, dat voor elken dag van het jaar een korte, degelijke en stichtelijke meditatie bevat. Aan de Zending is weinig aandacht gewijd.

Naar het land van de roode rhododendron, door Mary Pos, bij Kok te Kampen, f 2.25; geb. f 2.90.

De gevierde schrijfster, die zoo smakelijk weet te vertellen, voert ons in dit mooie boek naar de valleien van Piemont en laat ons het leven der Waldenzen zien. Gaarne bevelen wij het aan.

A. Janse. Leven in het Verbond, bij Kok, Kampen, f 2.25, geb. f 3.—.

De schrijver, wiens naam in den lande reeds groote bekendheid verkreeg, geeft in dit boek zijn beschouwing over het leven in het verbond. Onze ruimte laat geen kritische beoordeeling toe.

Barend de Goede. Tusschen twee vuren, bij Kok, Kampen, f 0.75; geb. f 1.25.

Een bundel gedichten, een en dertig in getal.

N. IJ. van Goor. Het geloof der Vaderen, bij Jan Haan, geb. f 4.50.

Een duidelijke, degelijke, betrouwbare toelichting van de Nederlandsche geloofsbelijdenis. Een boek van blijvende waarde, dat warme aanbeveling verdient.

Joseph Hoeking „De man die niet twijfelt“ bij Battenburg te Amsterdam, f 2.25; geb. f 2.90.

Een zeer spannend, christelijk verhaal van een zoon die uit het ouderlijk huis ontvoerd wordt, veel wedervaart, predikant wordt en eindelijk zijn adellijke afkomst ontdekt, maar predikant blijft. Ofschoon wat methodistisch, laat het zich met veel genoegen lezen.

Het wonderse geluk, door J. H. Westerbrink—Wirtz, bij Bottenburg te Amsterdam, f 2.25; geb. f 2.90.

Het verhaal vertelt ons van Line Dalman, die eerst het geluk zoekt, waar het niet te vinden is, maar eindelijk ontdekt wie het alleen geven kan.

Een goed meisjesboek.

Toen de jonge mensen aan de beurt kwamen, door Hilles Grane, bij J. N. Voorhoeve, den Haag, f 1.45; geb. f 1.95.

Een boeiend verhaal van de Zweedsche schrijfster Hilles Grane. Een boek van christelijke strekking, dat wel aftrek zal vinden.

Bij Voorhoeve te Den Haag **16 traktaten**.

Gedrukt op gekleurd papier met teekening. Voor Evangelisatie-doeleinden zeer geschikt. Voor leden van de Evangelische bibliotheek. Per 100 exemplaren f 0.45.

Het karakter der Anti-Revolutionaire Partij door Dr. H. Colijn en **Tegen valsche democratie en Nationaal-Socialistische dictatuur** door C. Smeek. Beide bij Kok te Kampen.

De namen der auteurs van die twee voortreffelijke brochures maken natuurlijk alle aanbeveling geheel overbodig. De prijs is zeer goedkoop; per exemplaar f 0.20, maar bij 10 exempl. f 0.15 en bij honderd slechts f 0.09.

„Het Schouwvenster“, Chr. Weekillustratie. Uitgave H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

Gaarne vestigen we nog eens de aandacht op bovengenoemde Christelijke Weekillustratie, die principieel zich-zelf gebleven is maar zich, wat inhoud en verzorging betreft, geheel aanpast aan de behoeften van onzen tijd.

De Spiegel. Uitgave van Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Deze mooie illustratie blijft het uitstekend doen.

Handboek ten dienste van de Gereformeerde Kerken in Ned.-Indië, 1937.

Dit handboek is er. Het biedt ons alles wat men billijkerwijze ook maar eenigszins verwachten mag. Vooral is het voor Kerken, van wier leden er naar Indië gaan, van groote waarde, dat dit handboek de gelegenheid geeft aan vertrekkende leden allerlei gewenschte inlichtingen mede te geven. Alle Kerkeraden behoorden een exemplaar te bezitten. Voorts is het onmisbaar voor wie met het Kerkelijk leven van Indië wat wil meeleven. Wie f 1.— stort of laat overschrijven op de postrekening No. 181667 van den heer J. J. Kraan, Loosduinschedade 111, Den Haag, ontvangt dit zeer oriënteerend handboek franco thuis.

Belangrijke uitgave in voorbereiding.

Naar wij vernemen zal zeer binnenkort verschijnen bij N.V. Gebr. Zomer & Keuning's U.M. te Wageningen een boek vol zonneschijn en blijdschap, uit het land der 2 tot 6-jarigen: *Kleuterland*.

Medewerkszijn: Leentje M. Hagen, C. Th. Jongejan-de Groot, Gera Kraan-v. d. Burg, Agni v. d. Torre, Annie de Moor-Ringnald, Greeth Gilhuis-Smitskamp, Mary Pos, Ali Stoll.

Het is verlucht met twintig groote kunstfoto's, welke gedrukt zijn op zwaar mooi glanzend kunstdruk-papier.

Ter perse: een interessant boekje:

„Het evangelie aan de grens van Sovjet-Rusland“ op bezoek bij Evangelische Polen, Oekraïners en Russen, door Ds. F. Dressel-huis van Oldeboorn.

Ds. Dresselhuis vertelt hier van zijn ervaringen. Het boekje — 96 blz. — is geïllustreerd; prijs 55 ct.

Bestelling worden ingewacht bij de Afdeling Propaganda van het Comité voor Gereformeerd Oekraïne: J. Schipper, Neuweg 32, Hilversum.

Tevens worden overal wederverkoopters gevraagd.

Kerk en wereld.

Bij den onvermoeibaren uitgever Kok te Kampen verschijnt onder den titel **Kerk en wereld** een reeks practische boekjes over belangrijke religieuze onderwerpen. Zij kosten elk boekje 45 cent en 3 of meer 40 cent.

1. **Hoe verwachten wij Jezus' komst?** door Prof. Dr. F. W. Grosheide. De bekwame schrijver geeft op de in den titel uitgedrukte vraag op treffende wijze een helder antwoord.

2. **Onze wandel**, door Dr. G. Brillenburg Wurth.

Dit boekje biedt een kostelijke aanwijzing hoe onze wandel behoort te wezen.

3. **Christelijk sterven**, door Ds. K. Fernhout Mz.

Op teedere, ernstige, gezond bijbelsche wijze, bespreekt de bejaarde, weleer zoo gevierde prediker, den dood en de schoonheid van het Christelijk sterven.

4. **De dienst der liefde in het huwelijk**, door Ds. Th. Delleman.

Gedurig laat de schrijver de H. Schrift over di-teere onderwerp spreken. Zeer kiesch teekent hij de woning der liefde in het huwelijk en laat hij het licht van Gods Woord vallen over het sexueele leven.

5. **Discipelschap in het gezin**, door Ds. P. Ch. v. d. Vliet.

Een kostelijk boekje, dat frisch en levendig laat zien hoe de moeilijkheden in het gezin kunnen worden overwonnen en hoe ideaal het wordt wanneer er naar Jezus wordt geluisterd.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. S. v. Dijken 10 % der ontvangsten in de classe Harderwijk 1e kw. '37 f 142.50. Gedeelte opbrengst week der gebeden Amersfoort f 10. Gereformeerde Kerk te Bandoeng collectie 1936 voor de zending op Midden Java f 38.92.

Castricum, 29 April '37.

J. KRÜGER, 1e quaestor.

Door S. v. d. Berg, opbrengst zendingsbusje Wilhelminaschool te Voorburg f 10.18. Door J. Breekveldt te Benschop uit het zendingsbusje der Chr. School f 1.58. Saldo Zendingskalender f 4638.51. Van de Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken in Zuid-Holland Zuid, 10 pCt. der ontvangsten in 1936 f 5556.—.

Santpoort, 20 April '37.

Giro No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Giften voor de Makassar-zending.

Onder vriendelijken dank ontvangen voor de Zending in Makassar: Dr. V. M. te W. f 2.— (medische dienst); H. J. M. te M. f 1.—. Door tusschenkomst van J. V. te G. uit S. f 1.—; J. v. d. Z. te Z. f 1.—, (was eerst abusiefelijk verantwoord onder de giften voor het Zaaierwerk).

Deze maand ontvingen wij weer een mooie gift: f 50.— van de Zendingscommissie te A. a. d. R. Zeer hartelijk dank.

2de Verantwoording tot 26-3-'37.

Onder vriendelijken dank ontvingen we onderstaande giften:

Heerjansdam f 1.—; Nederhorst den B. f 1.50; Beekbergen f 1.—; Zandvoort f 1.01; Dussen f 1.—; Zuidbroek f 1.—; Lollum (Fr.) f 2.—; Workum f 1.—; Culemborg f 1.65; Vleuten de Meern f 1.—; Giessen O. en N. kerk f 2.20; Watergraafsmeer f 1.50; Willemstad f 2.—; Waddinxveen f 1.—; Exmorra f 1.—; Geskesklooster-Stroobos f 4.50; Anna Paulowna f 2.50; Delft f 10.—; Zuilichem f 1.—; St. Pancras f 1.75; Noordwijk aan Zee f 2.50; Maarssen f 1.—; Scharendijke f 1.50; Itskenshuizen f 1.—; Roodeschool f 3.50; Genderen (N. Br.) f 1.50; Ulrum f 2.50; Wassenaar f 4.—; Arum f 2.—; Den Dolder f 1.50; Rhenen f 0.80; Koudekerk (Z.-H.) f 1.—; Zutphen f 2.50.

Verantwoording van Giften voor het Zaaierwerk in Indië.

3de verantwoording tot en met 22-4-'37.

Onder vriendelijken dank ontvingen we voor het Zaaierwerk in Indië:

Van br. De V. te K. f 10.—; Geref. Kerk te Ten Boer f 2.50; Eindhoven f 5.—; Tzum (Fr.) f 1.—; Zweeloo (Dr.) f 1.—; Brouwershaven f 1.50; Arne-muiden f 2.—; Koog Zaandijk f 2.50; Anjum f 1.—; Wagenborgen f 1.—; Kralingen f 5.—; Lioessens f 3.50; Herwijnen f 1.—; Krabbendijke f 1.—; Velsen Noord f 1.—; Oudega Small. f 2.50; Oudewater f 2.50 Scheveningen f 10.—; Holwerd f 1.—; Eefde f 2.—; Stadskanaal f 1.—; Den Helder f 5.—; Wommels f 1.—.

Met vriendelijk dank voor de ontvangen giften bevelen wij de Makassar-zending en het Christelijk perswerk aan.

G. M. A. LAERNOES.

Vlissingen, Giro No. 289929.

Eerste Geref. Kerk in W.-Indië.

9e verantwoording.

Het loopt niet hard met de giften voor den kerkbouw op Curaçau, maar de zaak blijft toch warm. Ook nu mogen we weer enkele giften verantwoorden.

We hopen, dat nog vele lezers van het Zendingsblad het goede voorbeeld mogen volgen.

Wellicht hebt ge in uw leven al veel voor Oost-Indië gegeven. Wij vragen u: geeft ook eens voor één keer aan West-Indië waar nu pas onze eerste kerk gebouwd is.

Het gaat daar door Gods genade goed. Het getal kerkgangers groeit gestadig en nadert al de tachtig.

Wie helpt mee?

Tot en met 17 April werd door ons ontvangen van L. J. v. M. te Dedemsvaart f 2.50; Ds. A. P. H. te Rijswijk (N.-B.) f 1.—; door W. B. Kroeze te Kampen, nagiften f 4.50; K. v. d. B. te D. f 1.—; J. en J. te Dokkum f 1.—; A. A. te Oosterbeek f 10.—; H. S. te Magelang (O. I.) f 5.—; totaal f 25.—. Met de vorige giften mee f 825.78.

Wie maken nu de f 1000.— eens vol?

Giften aan Ds. Hagen te Delft, Girono. 35595.

Namens Deputaten,

Ds. A. H. v. MINNEN, praeses.

Ds. T. J. HAGEN, penningm.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

42e verantwoording van 22 Maart—22 April 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij de volgende giften: F. N. L. te B. f 2.50; Ds. A. R. te Z. f 0.50; Ds. E. B. te K. f 1.50; leerl. Dr. de Moorsch. te 's-Gr. f 2.92; Ds. L. W. K. te S. f 5.—; H. W. S. te N. f 5.—; Ds. G. v. D. te B. f 2.—; W. M. te B. f 1.50; J. v. D. te H. f 1.—; J. F. W. te A. f 3.90; H. v. W. te L. (mnd.) f 0.15; X. Y. Z. te R. f 50.—; J. V. te A. f 2.—; J. W. W. te D. f 0.25; A. F. te 's-Gr. f 25.—; Mevr. Br. v. O. te A. f 1.—. Tezamen f 104.22, totaal met vorige verantwoording f 10.350.10. Hoewel het aantal giften niet groot is, slechts 16, maken een paar mooie giften dat het totaal giften in deze maand boven de honderd gulden kwam. Echter zijn we ook dankbaar voor iedere gift hoe klein ook.

Den Haag, Galileistr. 139.

Postgiro 6104.

Namens het steuncomité

J. N. MUNNIK, penningm.

Suriname.

In Zeist staat één man, die het geheele Herrnhutter-zendingswerk in Suriname dragen moet: br. Legène, voorzitter-secretaris. Slechts een enkele betaalde en een paar vrijwillige kantoorkrachten helpen hem. Zuiniger kan het toch niet! En in Suriname zelf worden de gemeenten onvoldoende verzorgd, terwijl daarnaast de Aziaten-zending onder 80.000 Britsch-Indische en Javaansche Hindoe's en Mohammedanen plus de boschlandzending onder 20.000 boschnegers om werkkrachten schreeuwen. 't Koninkrijk Gods mag in onze kolonie in de West toch niet verloren gaan, nu Duitschland los moest laten?

Br. Legène laat nog melden, dat giften aan hem rechtstreeks gezonden, alleen op verzoek hieronder worden genoteerd.

W. F. E. SMELINK.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangsten gelden over het tijdvak 25 Maart 1937 tot en met 22 April 1937.

Giften. J. J. R. te B. f 2.50; Wed. K.—B. te B. f 1.—; G. J. H. te B. f 1.—; leerlingen Chr. U.L.O. school, Ooievaarstraat te Zaandam f 12.50; leerlingen Chr. School, 2e en 3e klasse te Barneveld f 13.—; L. W. K. te S. f 3.—; giften uit Olst f 2.50; uit Deventer f 8.—; uit Nijverdal f 16.50; uit Ten Boer f 32.25; uit Haren f 5.—; van K. B. te G. f 1.—; leerlingen 6e klasse Geref. School te Lisse f 3.07; H. Z. te V. f 1.—; Ch. J. B. te G. f 2.50; A. R. te A. f 1.—; Geref. Kerk te Haulerwijk f 5.—; Comm. van Beheer Geref. Kerk te Zeist f 10.—; gift uit Hasselt f 1.50; door Mej. Sloot te Kampen van M. aan Holl. en verschillende vreemde munten f 0.80; leerlingen Chr. School te Jansklooster, 3e, 4e en 5e klasse

f 3.—; Geref. Kerk te 's-Gravenzande f 3.—; gevonden in collecte Geref. Kerk te Tiel f 10.—; V. W. Z. te R. f 1.—; J. W. P. te H. f 1.25; H. W. B. te H. f 20.—; E. E. B. te G. f 1.—; giften uit Velsen f 5.50; uit IJmuiden f 1.—; zusjes St. te B. haven f 0.95; W. te K. f 0.50.

Contributies uit: Haarlem f 0.25; Loenen aan de Vecht f 0.50; Hilversum f 3.25; Driebergen f 15.20; Olst f 5.—; Goor f 5.75; Deventer f 6.—; Ten Boer f 13.50; Zaandam f 4.50; Kampen f 73.75; Hasselt f 2.75; IJsselmuiden f 3.50; 's-Heerenbroek f 4.50; Leeuwarden f 1.50; Steenwijk f 18.25; Amsterdam f 2.50; Oldehoeve f 0.50; IJmuiden f 30.55; Velsen f 9.27 en Zwolle f 11.50.

Ontvangen door Zeist: J. C. van S. den Haag f 1.— maandl. bijdrage; J. H. v. d. W. idem f 2.50 (onderwijs in Suriname); B. J. v. M., idem f 3.—, 3 maandl. bijdrage; Mej. A. K. te Hilversum f 1.—; Mej. J. K. te Zevenhuizen f 10.50 KKS en giften; Mej. W. B. te Soest f 2.50; Personeel Vaartschool te Hilversum f 4.20; P. M. v. d. S. te idem f 1.25.

K. R. HUMMELEN,

Secr.-Penningmeester van het Idenburgfonds. Postrekening no. 196921.

Kampen, 22 April 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

De Zending in Makassar.

Voor de zending in Makassar ontving ik enkele giften, waarvoor ik gaarne namens de drie samenwerkende Kerken, Soerabaja, Malang en Semarang, en ook namens Ds. H. van den Brink, vriendelijk dank zeg.

Vor het zendingswerk ontving ik van:

P. de Z. te B. f 2.50; A. R. te E. V. f 5.—; M. W. te 's-G. f 50.—; S. G. Sr. te E. 5.—; Mevr. H. M. S. te B. f 5.—; A. S. te V. f 0.50.

Vor het medische werk te Makassar van:

J. V. te Z. f 4.30; A. v. d. B. te W. f 5.—; Zend.-Comm. te W. f 15.—; D. R. te W. f 25.—; G. Ph. W. te W. f 0.95; A. M. te W. f 1.—; P. v. 't R. te W. f 2.50; K. F. te W. f 0.95; Wed. B. te W. f 5.—; H. A. v. d. H. te W. f 1.—; A. P. te W. f 1.—; H. B. te W. f 1.—; I. R. te 's-G. f 1.—; D. S. R. te 's-G. f 1.—; A. C. M. te W. f 1.—; N. K. te W. f 1.—; C. J. B. te W. f 0.45; J. H. te W. f 0.45; M. A. D. H. S. te W. f 0.45; J. W. H. R. te W. f 0.45.

Het verblijdt ons ten zeerste, zooveel giften te hebben ontvangen. Dit werk heeft Uw steun zoo zeer noodig.

Ook verblijdt het ons ten zeerste, dat Ds. W. Breukelaar, Santpoort; Dr. W. G. Harrenstein, Santpoort; Ds. D. Pol, Rijsoord; Ds. A. Ringnald, Ermelo-Veldwijk, en Ds. P. van der Spek, Den Haag, zich bereid verklaarden zitting te nemen in een comité van aanbeveling voor het zendingswerk in Makassar. Zij bevelen dit werk van harte aan.

Met den verkoop van kalenders liep het minder vlot. We hebben er nog heel wat.

Mogen we U er één zenden? U steunt daarmee het medische werk te Makassar. Na ontvangst van f 1.70 sturen we er omgaand een.

Ook voor de ontvangst van verdere giften houd ik me vriendelijk aanbevelen.

G. M. A. LAERNOES,

Koudekerkscheweg 59, Vlissingen.
Giro 289929.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.
3e verantwoording van 25 Maart—24 April 1937.

Prov. Groningen:

C. Lubberts, Zuidbroek, Zend. comm. f 46.—;

Geref. Kerk, Gerkeskl. Stroobos, busjes f 31.82; Per O. v. d. Wal, Groningen, gift uit de Noorderwijk f 50.—; J. Jonkman, Baflo, Zend.comm. f 65.—; W. Boelema, Scheemda, Nikk. School f 5.—; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busjes f 20.—; Idem schoolbusjes I en II f 4.—; G. Rozendal, Haren, Schoolk. f 5.—; J. Sterkenburg, Zoutkamp, zend. comm. f 35.—; E. v. Huizen, Roodeschol, kindercentvereen. f 80.—; Geref. Kerk, Ten Boer, busjes f 31.—; Per K. Gunnink, Zevenhuizen f 53.—; E. Compaan, Zuidhorn, Geref. School V en VI f 8.—; D. Klein, Vlagtwedde, f 61.92; K. Schuitema, Schouwerzijl, coll. tentoonstell. f 30.—; Idem busjes f 32.—; P. W. Omta, kerkbusjes Oldekerk f 8.—; Per Ds. P. v. Strien, Gron. halve ct. f 18.84; Per Ds. D. v. Dijk, Gron. halve ct. f 2.19; Per Ds. P. Deddens, Gron. halve ct. f 1.25; W. Hoogsteen, Gron. halve ct. f 5.68; P. Pilon Pzn., Stedum, zend. vereen. f 40.—.

Prov. Drenthe:

Per Ds. D. Drenth, Zuidlaren, busjes en kalend. Hoogersmilde f 61.78; Idem, bruiloftscollecte f 3.22; Geref. Kerk, Assen, coll. gift f 1.—; Geref. Kerk, Dwingelo, coll. gift f 1.50; B. Roosjen, Diever, Schoolb. f 8.50; B. Nijmeijer, Nieuweroord, busjes en bijdr. f 85.—; W. v. Veen, Beilen, Knapenvereen. f 1.—; Geref. Kerk, Assen f 650.—; A. Offereins, Bovensmilde, busje f 85.84; Geref. Kerk, Hoogeveen, gift f 3.—; Mej. W. J. Krans, Coevorden, 1e kwartaal f 60.28.

Prov. Overijssel:

Ds. J. Visser, Oldemarkt, gift f 2.—; Zendingsvereen. De Krim, busjes f 54.72; Idem saldo Jongel. vereen. f 4.46; T. v. d. Mey, St. Jansklooster, kasgeld f 100.—; R. Fennema, Ommen, f 50.—; Geref. Kerk, Zwartsluis f 18.78; H. Bolhuis, Vroomshoop, Zend.comm. f 56.39; D. P. Bierma, Bruchterveld, zend.comm. f 65.—; Geref. Kerk, Cadoelen, busjes f 19.27; Geref. Kerk, Enschede f 500.—; T. Oegema, Dedemsvaart zend. comm. f 100.—; Idem M. V. Dorcas f 3.—; P. de Liefde, Blokzijl, Chr. School f 1.10; D. de Vries, Steenwijk, coll. gift f 5.—; Geref. Kerk, Staphorst, busjes f 21.40; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busjes P. Tjerkstra f 10.—; J. Kassies Azn., Daarlerveen, f 21.11; P. E. Visser, Zwolle, 1e voorsch. vaste bijdr. f 250.—.

Soembaweken Groningen:

Nieuwe Schans f 4.95; Lutjegast f 51.50; Roodeschool f 328.55; Kielwindeweer f 71.05; Zoutkamp f 20.65; Nieuwe Pekela f 23.37; Stedum f 174.60.

Soembaweken Drenthe:

Vries f 45.50; Smilde f 153.90; Zuidwolde f 61.36; Beilen f 135.—; Oosterwolde f 24.50; Zuidlaren f 83.54.

Soembaweken Overijssel:

Genemuiden f 20.—; Holten f 116.40; Olst f 5.85; Deventer nagift f 0.88; Steenwijk f 180.95.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Winschoten f 97.73; Oude Pekela f 34.77; Schouwerzijl f 38.—.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Meppel f 148.47; Hollandscheveld f 25.23.

2e Algemeene Collecte Overijssel:

Stad Vollenhove f 23.60.

Diverse ontvangsten:

X. Y. Z. te D. f 30.—.

Totaal 3e verantwoording f 4777.40. Totaal t/m de 2e verantwoording f 10516.17½ Totaal tot op heden f 15293.57½.

Met dank voor de toezending,

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Zij zullen hooren. — Van Zendingaangelegenheden: De statistiek van de Zending der Gereformeerde Kerken op Java; Het heengaan van Dr. N. C. Slotemaker de Bruïne als Zendingconsul. — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland: Mej. Tj. J. Sybenga; De jongedames, die de Zending dienen te Anjum. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Jaarverslag 1936 West-Soemba (Oost) I; Schetsen uit Soemba XXXI; De Zendingsmeisjes te Valtherrmond. — Zending van de Geref. Kerk te Utrecht en de andere Kerken van Utrecht en Gelderland: Het Evangelie in het dorp Soedaraga; Jaarverslag van de vereeniging voor den medischen dienst op het Zendingsterrein van Utrecht. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland: De Kraamvrouwen- en Kinderkliniek te Djokjakarta; De zendingscollectantjes te Bussum. — Zending van de Geref. Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken in Zuid-Holland Noord: Brief van Ds. S. U. Zuidema; Bruginspectie; Verslag. 1936 (I). — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de andere Kerken van Zuid-Holland Zuid: Driemaandelijksch verslag van de Zending in Banjoemas. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: Het Zendingshospitaal te Magelang. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam-Zuid en de met haar samenwerkende Kerken onder de Chinezen in ons land. — Korte berichten. — Statistiek Hoofddienst Java. — De blinden in Ned. Indië. — Leestafel. — Giften.

ZIJ ZULLEN HOOREN.

„en dezelve zullen hooren”.
Hand. 28 : 28b.

Een beteekenisvol woord!

't Is van de heidenvolken, dat Paulus hier spreekt. En wat hij hier van hen zegt, staat niet op zichzelf. Integendeel, het is slechts een weerklank van 'tgeen wij ook elders van hen lezen in de H. Schrift. Denk maar eens aan het bekende woord van den profeet Jesaia „en al de einden der aarde zullen zien het Woord onzes Gods” — aan het lied van den grijsen Simeon, waarin hij zingt van „de zaligheid, welke God bereid heeft voor het aangezicht van alle volken”, en jubelt van het kind Jezus: „een licht tot verlichting der heidenen”, — alsmede ook aan de prediking van Johannes den Dooper: „en alle vleesch zal de zaligheid Gods zien”. Wat Paulus hier zegt van de heidenen, dat de zaligheid niet alleen tot hen is gezonden, maar *dat zij ook zullen hooren*, is dus niet een nieuwe, opwellende gedachte. 't Is veeleer, een waarheid, afgeleid uit en verband houdende met, wat de Schrift ook elders ons predikt. Een feit, dat wij zeker niet over het hoofd mogen zien. Waarheden toch, zoo dikwijls herhaald, zijn van bijzonder gewicht.

Daarom een beteekenisvol woord!

En een beschamend woord!

Beschamend voor de Joden te Rome, tot wien Paulus hier spreekt, gelijk ook voor het Joodsche volk in het algemeen.

Paulus toch legde hun uit: het Koninkrijk Gods! Met allen ernst poogde hij hen, beide op grond van de wet van Mozes en de profeten, te bewegen tot het geloof in Jezus, in wien en door wien de goederen van dat koninkrijk in ons bezit komen. Maar het resultaat was niet onverdeeld gunstig. Sommigen lieten zich overtuigen, maar anderen niet. 't Liep uit op een fellen strijd. Hevig twistende ging men uiteen, nadat Paulus hen had herinnerd aan het woord van Jesaia: „met het gehoor zult gij hooren en geenszins verstaan, en ziende zult gij zien en geenszins bemerken”, en nadat hij er nog de verzekering aan had toegevoegd, *dat de heidenen*, tot wien de zaligheid gezonden was, *ook zouden hooren!* Doen, wat zij hadden behooren te doen. Doen, wat zij, ondanks hun voorrechten, hun kennis van God en Zijne beloften, weigerden te doen. Doen, wat ook nog heden ten dage, zoo menig kind des verbonds, groot geworden onder de bedemering van het evangelie van Christus, niet

wil. Hooren, ter harte nemen, zich laten zeggen, zich laten bewegen tot het geloof in Jezus.

Daarom óók een beschamend woord!

En een bemoedigend woord!

Bemoedigend voor Paulus, voor zijn mede-apostelen, voor hun medearbeiders, gelijk ook voor al onze Zendingsarbeiders en -arbeiders, beide van Europeeschen en Inheemschen oorsprong, werkzaam, beide in Hoofd- en in Hulpdienst. Bemoedigend voor alle vaders en moeders, die hun kinderen afstaan voor den dienst der Zending. En bemoedigend voor de gemeente des Heeren, die daarvoor offert en bidt: „Uw koninkrijk koom' toch, o Heer!” Want al is het evangelie van Christus ook nog heden ten dage den Jood een ergernis en den Griek een dwaasheid, en al wordt het door menigeen, in de Schriften wel onderwezen, ook verworpen, het is en blijft toch nog altijd een blijde boodschap, welke naar Gods heiligen raad wordt uitgedragen tot de heidenen. En dat niet alleen, maar het wordt óók door velen van die met belangstelling gehoord en aangenomen. En dat zullen zij blijven doen. God zelf, die hier spreekt door den mond van Paulus, zal door Zijnen H. Geest hun het oor daarvoor wekken en hun het hart daarvoor openen.

Daarom blijf, uw roeping getrouw, den menschen bewegen tot het geloof in Jezus! En laat u daarbij bemoedigen door het zoo *bemoedigende* woord: „*en zij zullen hooren*”.

Wirdum (Fr.).

H. HANGELBROEK.

Van Zendingsaangelegenheden.

De statistiek van de Zending der Gereformeerde Kerken op Java over 1936.

Reeds sinds onderscheidene jaren bewijst het zendingskantoor te Solo aan onze Kerken een zeer te waardeeren dienst.

Vroeg in het voorjaar verzamelt dit kantoor tal van statistische gegevens betreffende de Zending onzer Kerken op Java over het afgelopen jaar. Het kantoor verwenkt die gegevens en vat ze samen in een statistiek, die een duidelijk overzicht geeft van heel de Zending onzer Kerken op Java. Stellig moet aan de samenstelling dezer statistieken heel wat tijd, zorg en arbeid worden besteed.

Ook in dit voorjaar heeft het zendingskantoor de statistiek over 1936 gereed gemaakt. Het kantoorpersoneel heeft onze Kerken hierdoor wel aan zich verplicht. Ook aan de redactie van het Zendingsblad werd een exemplaar van de statistiek toegezonden.

wij zeggen het zendingskantoor te Solo hiervoor vriendelijk dank. Gaarne verleenens we aan deze statistiek een plaats in het Zendingsblad. In dit No. is de statistiek van den hoofddienst opgenomen. Opgemerkt zij dat in deze statistiek ook de zending van de Kerk te Batavia is begrepen.

Het spijt ons, dat deze statistiek zich alleen beperkt tot Java. Het zou wel gewenscht zijn geweest, dat we ook een statistisch overzicht hadden van de zending op Soemba, zooals in vroeger jaren wel gegeven werd, alsmede van de Makassar-zending en van de zending van de Kerk te Medan onder de Javanen op Sumatra. Blijkbaar had men echter op het kantoor te Solo daarvoor niet de noodige gegevens ontvangen; want anders zouden deze zendingen, die wel minder belangrijk zijn dan die op Java, maar toch ook tot de zending onzer Kerken behooren, ongetwijfeld in de gezonden statistiek zijn opgenomen. We hopen, dat het kantoor te Solo in het vervolg in de gelegenheid zal zijn een goede statistiek samen te stellen van heel de zending onzer Kerken in haar vollen omvang.

Aan een goede statistiek hechten wij geen geringe waarde. Natuurlijk kan men over de waarde van statistieken zeer verschillend oordeelen, ook wat de zending betreft.

Sommigen dwepen met de statistiek en meenen, dat men daaruit vrij precies kan opmaken hoe het met de zaak der zending staat.

Anderen achten de statistiek vrijwel waardeloos, als soms gevaarlijk, omdat zij tot geheel onjuiste voorstelling kan leiden.

Nu ligt ook hier de waarheid in het midden. Vrijwel alle dingen hebben hunne licht- en schaduwzijden. Zoo is het ook met de zendingsstatistiek. Stellig heeft zij ook een schaduwzijde, waarvoor we voltrekt niet blind zijn.

Men zou zich zeer vergissen, wanneer men met de statistiek voor zich nu eens precies wilde uitrekenen hoe het met de zending staat, evenals een zakenman aan het eind van het jaar uit de goed bijgehouden boeken precies kan zien hoe het staat met zijn zaak. Zoo dor zakelijk is de zending niet. De zending is een door en door geestelijk werk. De geestelijke vrucht ontgaat veelzins aan ons onderzoek. Geen enkel zendeling kan tellen hoeveel er op zijn arbeidsveld wezenlijk zijn toegebracht tot het geloof in Jezus Christus. En geen enkel zendeling kan precies nagaan hoeveel wezenlijke vrucht de arbeid droeg in verdieping van kennis, in toenemende nauwgezetheid van levenswandel en in verhooging van belangstelling, gebed, toewijding en activiteit voor de zaak des Heeren. Het is mogelijk, dat wij meenen heel wat vrucht te kunnen boeken, doch dat de Engelen in den hemel maar weinig vrucht aanschouwen. En omgekeerd is het mogelijk, dat er voor ons oog tevergeefs gearbeid is, maar dat er in den hemel wel rijke vruchten zijn gezien. Nooit mogen we vergeten, dat de administratie der wezenlijke zendingsvrucht niet op aarde, maar in den hemel gevoerd wordt. We moeten dus nooit meenen, dat we uit een goede statistiek met zekerheid kunnen opmaken hoe het met de zending staat voor het oog des Heeren.

Voorts brengt de statistiek het gevaar mede, dat wij, omdat we maar menschen zijn, vervallen tot zijdele roem, als de statistiek mooie cijfers biedt, of tot verslappig, als de cijfers teleurstelling brengen.

Uit den aard der zaak geeft een statistiek niet anders dan getallen, zij werkt enkel met cijfers.

Is er een terrein, waarvan de statistiek in alle cijfers een sterke aanwas toont, aanwas in Inlandsche werkkrachten, aanwas in het getal der gedoopten over het laatste jaar, aanwas in het ledental der Gemeenten, kortom naar alle kanten sterke groei, dan is het gevaar niet denkbeeldig, dat we ietwat hoogmoedig worden, hoogmoedig op ons zelf, dat wij het goed deden in onze Zendingsactie, en hoogmoedig op onze Zendingsarbeiders, die op het terrein zoo voortreffelijk werkten. En dan zouden we haast vergeten, dat het de Heere was, die het deed.

En is er een terrein, waarvan de statistiek in geen enkel cijfer eenige toename toont en er naar het schijnt geen enkele vrucht is te boeken, dan kan zoo gemakkelijk de gedachte opkomen, dat al het werk tevergeefs is geweest en dat het daarvoor gegeven geld nutteloos was besteed. Soms rijst dan wel eens de vraag of de arbeiders op het terrein wel geschikt zijn voor hun werk, omdat het geen zichtbaar resultaat heeft gebracht. Nu is het zeer zeker wel mogelijk, dat een Zending, doordat hij het werk verkeerd aanvat, soms wel heel wat kan bederven. Zendingswerk eischt steeds wijs beleid. Maar het zou toch geheel verkeerd zijn aan de Zendingen er eenig verwijt van te maken alsof het aan hun werken lag, dat er geen resultaten zijn, die in cijfers kunnen worden uitgedrukt. Dan vergeet men, dat het Gods werk is om zondaren te bekeeren; dat de wezenlijke vrucht door ons nooit kan worden berekend, en dat Zendingswerk zaaiwerk is, waarvan de vrucht soms eerst tal van jaren later wordt aanschouwd. Nooit mag een zendingsstatistiek ons ontmoedigen, als haar cijfers ons teleurstellen omdat er geen groei in zit, evenmin als zij ons ook maar in het minst tot eenige eigen roem mag leiden, wanneer zij ons mooie cijfers biedt.

We zijn dus niet blind voor de gevaren der statistiek.

Maar dat neemt toch geenszins weg, dat wij een goede statistiek van geen geringe waarde achten.

De Zending is zeer zeker een geestelijk werk, maar zij heeft wel ter dege ook een zichtbare zijde. En al is de geestelijke kant ongetwijfeld van veel meer wezenlijk gewicht dan die zichtbare zijde, toch heeft ook die zichtbare kant wel ter dege groote betekenis. Het is nu eenmaal Gods bestel, dat alle arbeid in Zijn Koninkrijk hier op aarde tweezijdig is en dat in wat voor ons waarneembaar is, het onzichtbare, het geestelijke, zich openbaart. Ook die zichtbare kant van het Zendingswerk, die wij waarnemen, is des Heeren. Daarin is ook wel waarlijk zijn werk, waarin wij Hem mogen dienen. Neen, het is niet ons werk, maar 's Heeren werk. En het is daarom wel waarlijk onze roeping de zichtbare resultaten van den Zendingsarbeid onder het oog te vatten, opdat we verstaan mogen wat de Heere ons daarin te zeggen heeft, ook al is het, dat wij ons daarbij te wachten hebben voor de gevaren, waarop wij boven wezen en steeds bedenken moeten, dat wij uit de resultaten, die wij kunnen opmaken, nooit met volkomen zekerheid kunnen zeggen wat de wezenlijke vrucht voor den Heere is geweest, want de zichtbare en onzichtbare zijde van het Zendingswerk dekken elkander niet.

En als wij nu de statistiek van den hoofddienst over 1936 overzien, dan behoort dit onze Kerken allereerst te stemmen tot blijde dankbaarheid, dat de

Heere in het jaar, dat voorbijging, het werk op Midden-Java zoo rijk heeft gezegend.

Ook 1935 was voor onze Zending een jaar van rijke zegeningen, want de Heere had het werk krachtig doen groeien.

Maar in 1936 was de zegen des Heeren over ons Zendingswerk nog beduidend meer.

We willen enkele cijfers naast elkander plaatsen.

In 1935 had onze Zending op Midden-Java 117 Inlandsche helpers in dienst, die door Godsdienstonderwijs, huisbezoek en prediking het Evangelie in honderden dorpen aan de Javanen brachten. Dit getal is in 1936 gestegen tot 130 en dus met 13 toegenomen.

Een der belangrijkste cijfers in den Zendingsarbeid is het getal der volwassenen, die gedoopt worden, want een Javaan komt er in den regel niet heel gemakkelijk toe zich te laten doopen. Vaak sluit dit voor hem in een breken met zijn familie en met heel zijn verleden. Daarom is het getal der volwassenen, die op één of ander Zendingsterrein door den doop in de Christelijke Kerk worden opgenomen, één der beste cijfers, waarin de vrucht van het Zendingswerk zich openbaart, vooral wanneer de Zendingen, zooals op ons terrein, niet al te haastig en al te gemakkelijk zijn bij de toelating tot den doop. En juist het cijfer der volwassenen, die op het Zendingsterrein van Java in 1936 den doop ontvingen, is bijzonder groot, grooter dan in eenig voorafgaand jaar. In 1935 bedroeg dit getal 769, maar in 1936 849, dus nog 80 meer. Dat cijfer 849 van volwassen gedoopten roept onze Kerken tot blijde dankzegging aan den Heere, die haar Zendingswerk zoo kennelijk met Zijn zegen kroonde. Vaak is er in 1936 vreugde geweest onder de Engelen in den hemel om wat er op Midden-Java gebeurde.

En naar het zich laat aanzien gaat de Heere voort op Java groote dingen te doen.

Bij het begin van 1936 ontvingen op ons Zendingssterrein van Java 2085 personen onderricht om later den doop te mogen ontvangen. Er zijn in 1936 van die ruim 2000 menschen meer dan 800 tot den doop toegelaten. Maar aan het eind van 1936 was toch het getal van volwassenen, die dooponderricht ontvingen, nog gestegen tot 2388, dus ruim 380 meer. Is het niet heerlijk? Bijna 2400 menschen, die vragen om den doop en daartoe onderwezen worden. Dat zegt ons heel veel. Laten onze Kerken toch niet vergeten den Heere te danken!

Nog een ander cijfer willen we noemen. Het zielental der Inl. Gemeenten beliep bij het eind van 1935 reeds 14205. Maar in 1936 steeg dit getal tot 15535. Er was dus een aanwas van 1330 zielen, dus bijna 10 %. Hier te lande gingen onze Kerken in zielental volgens de opgave van het jaarboek slechts vooruit met ruim $1\frac{1}{10}$ %, maar de Inl. Kerken op het Zendingsveld groeiden met bijna 10 %.

Dringt ook die toename niet tot blijdschap en dank?

Ten slotte nog één cijfer. Hoe staat het bij de Inl. Christenen met de offervaardigheid? Men weet, dat de Javaansche Christenen meestal zeer arm zijn. Voor hen beteekent een dubbeltje vaak veel meer dan bij ons een gulden. Ook was 1936 voor hen nog een jaar van zware malaise. En toch was er een beduidende stijging in wat zij voor Kerk, Zending enz. enz. hebben bijeengebracht. In 1935 was het totaal f 24.037.—. En in 1936 bedroeg het f 27.168.—, dus ruim f 3100 meer, dat is ruim 13 %. In den klank van dit dorre

getal hooren we iets van de groeiende liefde der Inl. Christenen voor de zaak des Heeren.

Ja, onze Zendingsstatistiek roept ons tot blijde dankbaarheid.

Maar is er oorzaak van roem over wat wij hebben gedaan? We willen nog twee getallen noemen. Op Midden-Java ten Zuiden leven ruim 8.000.000 menschen, zegge ruim acht millioen. Als we de Inlandsche predikanten bij de missionaire dienaren meetellen werkt onze Zending daar in den hoofddienst met 21 menschen, die Woord en Sacrament bedienen. Dat is gemiddeld op elke 400.000 menschen 1 man, ach, maar één op de 400.000.

Nog eens 8.000.000 menschen. En op die acht millioen zijn er 15500 Christenen, dat is per 1000 menschen nog geen twee, die gewonnen zijn voor het Christendom. Wat is het nog maar gering.

En die acht millioen Javanen liggen voor rekening van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Onze Kerken hebben het aanvaard om hen het Evangelie te prediken. Laten toch onze Kerken zich daarvan diep doordringen. En dan maken die cijfers ons stil. Want wat doen wij? Hoeveel gebed gaat er uit onze Kerken voor de Zending op? De Heere weet het. Hoeveel offeren wij voor dat groote, door onze Kerken voor haar rekening genomen werk? Ook dat weet de Heere. Maar wij weten het ook. Het is gemiddeld genomen ongeveer $1\frac{1}{2}$ cent in de week, zegge één cent en één halve cent.

Is er oorzaak van roem? De lezer geve zelf het antwoord.

Het heengaan van Dr. N. C. Slotemaker de Bruïne als Zendingsconsul.

Met groote verwondering zullen de vrienden der Zending hier te lande in de dagbladers het bericht hebben gelezen, dat de oudste Zendingsconsul Dr. N. C. Slotemaker de Bruïne ontslag heeft gevraagd als Zendingsconsul om over te gaan in den dienst van het persbureau „Aneta”.

Ook bij ons wekte dat bericht bij het eerste hooren groote verbazing.

Dr. Slotemaker de Bruïne heeft onderscheiden jaren met eere als Zendingsconsul de Zending in Ned. Indië gediend. De arbeid van het Zendingsconsulaat is voor heel de Zending in Indië van geen geringe beteekenis en waarde. Het Consulaat dient de Zending van advies, treedt, als een Zending dit vraagt, voor haar op bij de Ind. Regeering en waakt voor de algemeene Zendingsbelangen bij het Gouvernement te Batavia. Vrijwel alle Protestantische Zendingen in Indië zijn bij het Consulaat aangesloten. Ook de Zending der Geref. Kerken werkt mede in het Consulaat, reeds van het begin af. En elke Generale Synode heeft tot nu toe onder zekere voorwaarden de aansluiting bestendigd. De zendingsconsuls doen veel werk in het belang der zending. En dat werk is vaak moeilijk, maar ook mooi, want het dient de zending.

En dat nu één der zendingsconsuls dat belangrijke zendingswerk gaat verwisselen met een zuiver maatschappelijke arbeid, moet aanvankelijk wel verbazing wekken.

Als men echter even nadenkt, is het toch ook wel weer begrijpelijk. „Aneta” is het persbureau dat in Indië alle bladen van nieuws voorziet en omgekeerd de berichtgeving aan Nederland en het buitenland in hoofdzaak verzorgt. Het is dus een zuiver maatschappelijke instelling. Maar het is toch geenszins onverschillig, wie als directeur de leiding van deze invloedrijke instelling heeft en de algemeene richting daarvan bepaalt. Als we dat weer indenken, wordt het ons wel wat begrijpelijker, dat de aanbieding der benoeming tot directeur van Aneta aan Dr. Slotemaker de Bruïne zoo zwaar woog, dat hij ten slotte gemeend heeft die benoeming niet te moeten afwijzen. Wij kunnen dus zijn besluit wel eenigszins billijken, hoezeer ook de arbeid van een persbureau-directeur afwijkt van het werk van een zendingsconsul.

Het spreekt van zelf, dat het Ned. Bijbelgenootschap, waarvan het Zendingsconsulaat uitgaat, in overleg met de bij het consulaat aangesloten zendingen, het gevraagd ontslag heeft verleend.

Thans zal moeten worden overwogen of er naast Mr. S. C. Graaf van Randwijck weer een consul zal worden benoemd in de plaats van Dr. Slotemaker de Bruïne. Hierover is nog geen beslissing genomen.

Het werk van het consulaat is voor één man eigenlijk te veel, ook al is het een man van de bekwaamheid van Graaf van Randwijck.

Bovendien kan toch het consulaat ook moeilijk gesloten wezen, als de consul voor dienstzaken op reis moet of met verlof in Holland vertoeft. Maar hoe dit zal gaan is nog niet zeker. Vast staat alleen dat Dr. Slotemaker de Bruïne, die reeds in 1926 als consul optrad, thans de dienst der zending gaat verlaten.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Mej. Tj. J. Sybenga.

De Kerk van Heeg heeft weer, als dit blad verschijnt, een jonge arbeidskracht uitgezonden in den dienst harer zending. Indien er geen verhindering tusschen beide gekomen is, heeft Mej. Tj. J. Sybenga 9 Juni te Amsterdam zich aan boord begeven van de „Johan de Witt” tot vertrek naar Wonosobo, om daar als verpleegster in den dienst der zending te arbeiden, naast Mej. Hangelbroek, die reeds enkele jaren in het zendingshospitaal te Wonosobo werkzaam is.

Mej. Sybenga gaat uit om de plaats in te nemen van Mej. W. C. Rinck, die met verlof naar Holland komt, en hoogstwaarschijnlijk niet weer naar Indië zal terugkeeren.

Tjitske Jantina Sybenga is geboren te Glimmen (gemeente Haren) 28 April 1908. Zij heeft na de schooljaren onderscheidene cursussen gevolgd, o.a. een cursus naaischool en een cursus meisjes-vak-school. Op negentienjarigen leeftijd is zij naar het ziekenhuis Bethesda te Hoozeveen gegaan, waar zij werkzaam is gebleven tot haar vertrek naar Indië.

Eerst heeft zij haar diploma voor ziekenverpleging gehaald en daarna ook de aantekening voor kraamverpleging. Zij bleef echter in „Bethesda”, waar zij steeds met veel genoegen gewerkt heeft.

Toen Wonosobo een verpleegster noodig had heeft

Mej. Tj. J. Sybenga.

Dr. D. Verveen, de directeur van het zendingshospitaal aldaar, de aandacht op haar gevestigd, waarna de Kerk te Heeg haar een paar weken geleden benoemde. Zij nam de benoeming aan en moest reeds spoedig vertrekken, want het werk te Wonosobo riep om hulp.

W. B.

De jongedames, die de Zending dienen te Anjum.

Evenals de meeste kerken heeft ook de bloeiende Gereformeerde Kerk te Anjum, een mooi dorp in het Noorden van Friesland, een zendingscommissie, die in opdracht van den Kerkeraad plaatselijk de belangen der zending behartigt.

Bij den arbeid der zending wordt de commissie krachtig geholpen door een staf van 16 jonge dames, die geregeld elke maand door heel de Gemeente gaan om het Zendingsblad te bezorgen en de gelden voor de zending op te halen. Deze meisjes — zoo schreef men ons — doen dit „ijverig en getrouw”. En de Zendingscommissie is „ten zeerste tevreden over hun werk”.

Als de jonge dames er zich voorspannen gelijk te Anjum, dan gaat het stellig goed met de verzameling van het geld, dat er voor de zending noodig is.
W. B.

uit die genade te leven, uit die genade alleen. En we hebben daarbij Uw gebed van noode, opdat het Woord zijn loop hebbe, vrij, onbelemmerd, in heerlijkheid.

De jonge-dames Zendingscollectanten te Anjum.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Jaarverslag 1936. West-Soemba (Oost).

I.

Met groote dankbaarheid mogen we terugzien op al hetgeen God ons in het afgelopen jaar heeft geschonken. Het is goed er eens even de tijd voor te nemen, om ons te bezinnen over hetgeen achter ons ligt. Er dreigt ons het gevaar van vervlakking, van het niet-meer-zien van de zegen Gods in het leven van elken dag, en daarmee het gevaar van grove ondankbaarheid.

En als we dan het jaar 1936 overdenken, dan moeten we den Heere danken, dat Hij ons nooit heeft verlaten en dat Hij ons heeft willen zenden daar, waar Hij ons wilde gebruiken, en dat Hij in Zijn groote genade die arbeid heeft willen zegenen.

Werken in Gods Koninkrijk — het is een wonder dat het mogelijk is, en het is alleen mogelijk, omdat Hij het mogelijk maakt. Wat zijn er in ons zelf tal van remmingen, zonden en laksheid, verkeerde neigingen en het zoeken van ons zelf. Het steekt maar al te scherp af tegen het licht van Gods zegen, en we moeten met schaamte onze zonden belijden. Wij, die de genade van Jezus Christus mogen prediken aan heidenen, hebben ook zelf niet minder noodig,

Ik hoop zeer, dat ge ook in dit nieuwe jaar al onze arbeid in uw gebed zult gedenken.

Voor ik tot de bijzonderheden van het werk overga, moet ik mijn groote dankbaarheid uitspreken voor het vele goede, dat de Heere ons wilde geven tijdens ons verlof op Java. We hebben daar drie maanden mogen genieten en veel mogen zien van het zendingswerk, al was het uiteraard niet mogelijk overal van de aangeboden gastvrijheid gebruik te maken. De ontmoeting met vele Europeesche en Javaansche broeders en zusters heeft ons bijzonder bemoedigd, zoodat we, gesterkt in het geloof, naar ons eigen terrein mochten terugkeeren. Het was voor ons bijzonder leerzaam en inspireerend het werk van anderen te zien, ook de moeilijkheden van anderen te leeren kennen, en in dat alles te mogen ervaren, dat Gods Koninkrijk komt met kracht en heerlijkheid, en Zijn Woord niet ledig wederkeert.

Onze arbeid had, behalve de bovengenoemde onderbreking, gedurende het verslagjaar ongestoord voortgang. Zoowel van onze Europeesche als onze Inheemsche medeafbeiders werd niemand door den dood ons ontnomen. De Sacramenten konden geregeld in alle kringen bediend worden, en de prediking van het Evangelie onder de heidenen werd op vele plaatsen gehoord. Onze helpers bij den Dienst des Woords, maar ook tal van onderwijzers, hebben dit jaar over het algemeen met ijver en opgewektheid hun taak verricht.

Het blijkt daarbij — overigens een algemeen verschijnsel — dat het werk van verschillende helpers, nu ze wat ouder worden en in het werk ingroeten,

meer vastere vorm aanneemt en aan innerlijke waarde wint. Hun woord vindt dan ook bij hun heidsche volksgenooten meer waardeering.

Het is ook niet anders te verwachten! Het is toch niet aan te nemen, dat men in de kampong zal „luisteren” naar het woord, ook al is het een Evangelieprediking, van een jonge kerel, die „pas komt kijken” en dus, ook naar de opvatting der Soembaneezen, nog niets in de melk te brokken heeft! We kunnen daarom ook niet maar ieder de kampong insturen om het Evangelie te prediken; daarvoor is een zekere opleiding en in ieder geval een zekere leeftijd vereischt.

Een moeilijkheid nu in ons werk, welke ook het afgelopen jaar werd gevoeld, is het groote tekort aan helpers — zowel onderwijzers als Evangelisten — we hebben ze dringend nodig, maar ze zijn er niet. Vandaar, dat we ook met verlangen uitzien naar de komst van Ds. Bergema en de heropening van onze Opleidingsschool te Karoeni.

De vergaderingen met onze Evangelisten hadden geregeld (eenmaal in de 4 of 5 weken) plaats; ze duurden meestal drie dagen, waarvan één dag gereserveerd was voor het bespreken van taal- en adatkwesties onder leiding van Dr. Onvlee. De vertaling der Tien geboden, in 1935 begonnen, werd in dit jaar — voorloopig — ten einde gebracht; voorts werden de Twaalf Artikelen des geloofs vertaald, en adatkwesties als het Christelijk huwelijk, de Christelijke begrafenis e.a. besproken.

Verder dan tot voorloopige resultaten kunnen we daarbij natuurlijk niet komen; want dit alles moet langzaam groeien. Naarmate in de Christelijke gemeente een Christelijke levens- en wereldbeschouwing zich zal ontwikkelen, naar die mate zullen ook de Soembaneesche taal en het Soembaneesche leven vernieuwd worden. Het is echter onze taak hierbij, in overleg met onze Soembaneesche helpers, stimulerend te werken en wegen te openen, totdat zij zelf het initiatief zullen overnemen.

In 1936 werden totaal gedoopt 24 volwassenen en 23 kinderen. Het aantal leden bedraagt nu 283, waarvan 177 belijdende leden; 2 belijdende en 3 doopleden overleden. Twee leden werden afgesneden. Een huwelijk werd bevestigd.

P. J. LUYENDIJK.
(Wordt vervolgd).

Wai Bakoel, Febr. 1937.

Schetsen uit Soemba.

XXXI.

„Grootmoeder” werd zij genoemd door alle kinderen. En wij ouderen spraken haar altijd met „Moeder” aan.

Dat had ze wel verdiend.

Zij heeft een moeilijk leven gehad. Als klein meisje reeds was haar a.s. man al bepaald. Zij moest immers trouwen met den zoon van haar tante van vaders zijde. Er werd niet gevraagd of zij het wilde, want zij wist niet beter of het hoorde zo, en het kon niet anders.

Daarom trouwde zij, en kreeg drie zoons en een dochter.

In haar buurt werd een school opgericht. Zij dreef met haar man den spot met dat nieuwe ding. Wat moest dat? Zoo iets was nieuw, dus bespottelijk. Nooit zouden haar kinderen daar naar toe gaan; je kon

nooit weten, wat daar verteld werd. Misschien zouden ze haar kinderen wel voor goed bij haar vandaan halen.

Maar toen haar man gestorven was, was zij ook haar verzetskracht kwijt tegen de school. Haar oudste zoon was al te oud, maar het kamponghoofd dwong haar de tweede zoon naar school te zenden. En zij kon zich niet verzetten, want zij was maar een vrouw alleen. Met groot verdriet zag zij haar zoon gaan.

Maar deze vond het zoo erg niet. Hij kreeg daar vriendjes om mee te spelen, en de goeroe leerde hem van alles, en voldeed aan zijn weetgierigheid.

Zoo goed leerde hij, dat hij werd uitgekozen om naar de Standaardschool te Pajeti te gaan. Hij vond het heerlijk, want hij leerde graag, en voelde zich geheel thuis bij den goeroe.

Ook te Pajeti deed hij goed zijn best, al bleek het wel, dat hij niet zooveel capaciteiten had als anderen. Maar om zijn ijver en karakter en belangstelling voor alles, wat den Bijbel betrof, werd hij opgeleid tot onderwijzer. Het ging met moeite, maar ik zie nog zijn gezicht, toen hij geslaagd was voor het examen: „Ach! mijnheer, als de Heere mij niet geholpen had, dan was ik er nooit gekomen; ik kan het haast nog niet gelooven, dat ik werkelijk geslaagd ben”.

Daar er geen plaats was op dat oogenblik in de school, stuurde ik hem er op uit om het Evangelie te verkondigen. Hij deed het met groote blijdschap en ijver. Tegen een tocht van 30 of 40 k.m. zag hij niet op. En nog vindt men op verschillende plaatsen de vruchten van zijn arbeid. Maar hij zelf werd vermoord.

Wij kunnen niet beschrijven de angsten, die moeder Kahi doormaakte op het bericht, dat haar zoon verdwenen was; en toen het zekere bericht kwam, dat hij vermoord was, daar men zijn lijk gevonden had, toen wierp zij zich op den grond, trok de kleeren van haar lichaam, en schreeuwde van droefheid. Haar derde zoon, die ook naar school gestuurd was, en nu ook te Pajeti op de Standaardschool was, dekte haar telkens weer toe, en nam haar eindelijk mee naar huis.

De dood van dezen zoon was voor moeder Kahi het keerpunt in haar leven. Zij hoorde, dat haar zoon bij Jezus was; en daarom wilde zij ook luisteren. En met belangstelling en begrip. Al haar kinderen gingen met haar over naar het Christendom. En toen zij tegelijk met haar oudste zoon en dochter gedoopt werd, was het een groote dag in haar leven. „Uit duisternis was licht geboren”, zeide zij. Zij vond troost in Christus, die haar zoon reeds tot zich genomen had en later haar ook tot Zich zou nemen.

Maar het verdriet werd haar niet bespaard.

Ook haar tweede zoon volbracht zijn examens en werd aangesteld tot Evangelist, maar zij moest de schande meemaken, dat hij voor een tijd geschorst werd wegens wangedrag. En haar oudste zoon maakte nog al eens twist met zijn kampongenooten. Veel verwachting had zij van haar kleinzoon, de oudste. Hij was heel goed op school, iemand met helder verstand. Maar ook deze moest, toen hij een paar maanden goeroe was, ontslagen worden.

Veel teleurstelling ondervond zij haar leven lang; en zij heeft wel geleerd geen eer te verwachten van haar kinderen, al hadden zij het ver gebracht en een goede positie verkregen.

Zij was langzamerhand een oud mager menschje geworden met droevige oogen.

Tot zij zeer ernstig ziek werd, en toen opgenomen in het Ziekenhuis. Maar beterschap trad niet in. Zij bereidde zich op den dood voor, en zeide telkens, dat alleen Jezus haar Hulp was. De laatste dagen wilde zij weg, naar huis. Met de auto nam ik haar mee naar het huis van haar zoon. Toen gaf ze mij de hand, met oogen die zeggen wilden: „Wij zullen elkaar niet weer zien”. Ieder, die zij kende, liet zij komen, om nog een paar woorden te zeggen; en toen is zij in blijdschap, getuigende van haar geloof in Christus overleden. Vele heidenen stonden er bij en waren verbaasd, en zeiden: „Zoo hebben wij nog nooit iemand zien sterfen”.

Dat was ook zoo, want hier stierf iemand, die wist, dat haar leven in Christus geborgen was.

P. J. LAMBOOY.

De Zendingsmeisjes te Valthermond.

Het is een gelukkig verschijnsel bij de Gereformeerde Zending, dat alle Kerken, niet alleen de groote en sterke Kerken, maar ook de kleine en zwakke Kerken, meewerken in den arbeid der Zending.

De Gereformeerde Kerk te Valthermond is maar klein. Zij telt nog geen 300 zielen. Maar zij maakt

De Zendingsmeisjes te Valthermond.

met haar bijdrage van bijna f 200.— per jaar voor de Zending onder de Kerken in het Noorden geen slecht figuur, ook al kon het misschien nog wel wat beter.

En voor een aanmerkelijk deel brengen de vijf meisjes, die elke week met haar busjes de Gemeente doorgaan, dit bedrag bijeen. Men is over den ijver van de Zendingsmeisjes goed tevreden.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de andere Kerken van Utrecht en Gelderland

Het Evangelie in het dorp Soedaraga.

Het dorp Soedaraga, behoorende tot het Regentschap Poerworedjo, is niet bepaald rijk, maar ook niet arm. De menschen zijn er nog heidenen. Het dorps hoofd (Mangkoepawira geheeten) is al oud. Zijn vrouw is nog van adel. Zij is ook niet jong meer, ik denk plm. 65 jaar. Ze hebben veel kinderen en kleinkinderen.

Jammer genoeg kan de oude vrouw geen Hollandsch schrift lezen; met het Javaansche schrift is ze echter wel op de hoogte, al heeft ze niet op school gegaan.

Van jongs af heeft deze vrouw een sterk begeeren gehad naar kennis van den godsdienst. Ze is welbespraakt en vrijmoedig. Had altijd een afkeer van leugen en allerlei minderwaardig gedoe.

Naar vermogen onderzocht ze het godsdienstig leven onder de Javanen (het Mohammedanisme, oud-Javaansch heidendom, Boeddhisme enz.), maar ze vond geen vrede voor haar hart.

Heel wat geschriften (met Javaansche karakters) heeft ze doorgelezen; dat merkt men wel als men haar tal van oude geschiedverhalen hoort vertellen. Haar man verliest het dan ook van haar in kennis en inzicht, doch het is der mannen aard, dit nooit te willen erkennen. Ook al zijn ze dom, ze voelen zich altijd knap.

Het zal een jaar of tien geleden zijn, dat deze vrouw een stuk van het Evangelisatie-blad „Mardi-Rahardja” in handen kreeg. Het zat om een pakje thee uit Poerworedjo. Daar stond iets op verhaald van den Heere Jezus, den Zaligmaker.

Van toen af ging zij aan het zoeken naar het boek, dat haar van dien Zaligmaker kon leeren. Welk boek kon dat zijn? Ze kreeg toen het geschrift „Ambija” in handen; las het tweemaal door, maar vond er den Heere Jezus niet in.

Wel herinnerde de vrouw zich dat ze in haar jeugd te Djokja dikwijls Christelijke liederen op Hollandsche wijzen, had hooren zingen. Dan ging het altijd over Jezus. Dus moest Hij toch wel bestaan.

Op zekeren dag kwam er een pastoor voorbij de woning van het dorps hoofd. Hij werd uitgenodigd om binnen te komen, wat hij ook deed; en toen werd er over den godsdienst gesproken. Maar toen het ging over Maria, dat zij de moeder des hemels was, wilde de gastvrouw verder niet meer naar den pastoor luisteren.

Eenige dagen later kwam een Roomsche hoofdonderwijzer op bezoek. Ook herhaalde hij zijn bezoek

meermalen; hij drong er op aan dat ze naar de groote, hooge en fraaie Roomsche kerk te Poerworedjo zouden gaan; „het gaf toch geen pas dat de vrouw van een dorpshoofd zou mee vergaderen in het huis van den Protestantschen Evangelist de Banjoe-asin”.

Doch hoe hij praatte, de vrouw voelde er niet voor; ze vond er geen bevrediging in.

Ten slotte werd het Evangelie te Soedaraga gebracht door een Jav. Zendingsarbeider en een colporteur, die er Christelijke boeken kwamen verspreiden. Vriendelijk werden ze ontvangen; ook zocht de vrouw van het dorpshoofd een Nieuw Testament; een boekje over het gebed; een Kort Begrip; tractaatjes over Goliat, Nicodemus; over den waren Troost enz. Toen kwam er vreugde over haar, want nu kon ze Christus vinden; ook wenschte ze bij Hem te behooren en mede Zijn kruis te dragen.

Toch was het haar nog niet mogelijk de kerkdiensten te bezoeken. Waarom niet? Dat zal ik U hieronder vertellen.

Eerst moet ik U spreken over haar kleindochter, Rr. Srisoelastri, een jonge vrouw van ongeveer 16 jaar. Toen ze nog klein was, waren haar ouders uit elkaar gegaan. Haar moeder was later door den dorpsschrijver van Pandanredja tot vrouw genomen; haar vader was hertrouwd met een zekere Soma-wana. Srisoelastri had dus nu 2 moeders en ook 2 vaders. Haar pleegmoeder voedde haar behoorlijk op; leed haar op de dorpsschool en later ook op de vervolgschool te Banjoe-asin.

De voorganger Dwidjasoeprapta aldaar leerde haar het Evangelie kennen. In het eerst werd ze vaak door twijfel geslingerd, maar allengs werd ze meer standvastig in den dienst van den Heere Jezus. Dat bleek wel uit den ijver, waarmee ze 's Zondags in de kerk kwam en ook de catechisatie bezocht. Ze was een schrander meisje; en begreep de dingen spoedig.

Ook kreeg ze, om haar standvastigheid te hulp te komen, geregeld allerlei Christelijke lectuur mee naar huis.

Op 1 Augustus '36 verhuisde Dwidjasoeprapta naar de Opleidingsschool te Djokja en kwam ondergeteende in zijn plaats als gemeente-voorganger van Banjoe-asin. Met vreugde zette ik het onderwijs aan Srisoelastri voort.

Nu zij U verteld dat het dorpshoofd (Mangkoepawira) in den aanvang den gezondene¹⁾ van Christus ontvangen wilde, maar allengs ging hij het Christendom haten. Denk aan de houding der Joden tegenover Jezus zelf.

Hij wilde er niet van hooren dat zijn vrouw Christen zou worden. Als ze het durfde doorzetten, zou hij zich van haar laten scheiden. Ook zeide hij aan al zijn kinderen dat ze zijn vrouw niet meer bij zich mochten ontvangen als ze Christen durfde worden. Zoo ontstonden er velerlei onaangenaamheden; catechisatie mocht er niet meer gehouden worden; de vijandschap groeide sterk. Zeker — het Christendom werd door dit alles meer bekend in den naasten omstreik; maar de menschen van Soedaraga zelf, niet begrijpend wat de oorzaak van al dat getwist was, kregen een afkeer van het Evangelie, begonnen het te bespotten en te lasteren.

Moeder en dochter bleven niettemin moedig de versmaadheid van Christus dragen. Anderszijds kwam het bij de dorpsgenooten ook tot zekere opwekking; — maar niet naar Christus toe; hun Mohammedaansch geloof, dat vroeger in slaap verzonken lag, ontwaakte; ze gingen de 5 gebeden doen; ze bouwden een Langgar (bidhuisje), lieten een goeroe santri komen (een Moh. godsdienstleeraar) enz.

Het dorpshoofd zelf deed mee aan de 5 gebeden om zijn vrouw van het Christelijk geloof afkeerig te maken. Zette ze toch door — dan echtscheiding; en wat moest er dan van haar worden?

Ook de dochter werd met verdrukking bedreigd. Ze zou niet meer in het dorp mogen blijven; ook zou niemand haar willen opnemen.

Srisoelastri begeerde nu te meer den Doop te ontvangen opdat haar geloof, te midden van al dien druk, niet zou bezwijken.

Ik mocht niet meer bij het dorpshoofd in huis komen om zijn vrouw catechetisch onderwijs te geven; een verbod waarin ik mij natuurlijk moest schikken.

Veel heb ik met dezen man gesproken over de zaak van de godsdienstvrijheid, een vrijheid die iedereen toekomt; ze is zelfs door de regeering gewaarborgd. Met het geloof is het als met het eten, men moet in zijn keuze vrij gelaten worden enz. enz. Het hielp niet, de man bleef onverzettelijk. In het eind zei ik: „U begaat tweëerlei zonde en wel tegen God en tegen Uw vrouw, want gij werkt Christus tegen, maar ik zal doen wat ik kan om haar innerlijk leven te sterken opdat het niet sterve en ik vraag U wanneer gij mij daartoe gelegenheid wilt geven, zelf te bepalen wanneer enz.”

Het antwoord hierop blijft helaas nog steeds uit.

De toorn van het dorpshoofd gelijkt op een hoog vlamdend vuur; daarom zal ik hem voorloopig maar met rust laten. Hij is vooral gebeten op Srisoelastri, omdat het volgens hem door haar aansporen vorna-melijk is dat zijn vrouw begeert het christendom te belijden. Daarom heeft hij weer bekend gemaakt dat zijn kinderen Srisoelastri niet bij zich mogen ontvangen en evenmin met haar mogen spreken. Op 1 November begon deze kwelling; maar toch ging ze naar de godsdienstoefening te Banjoe-asin.

Dit alles stemt de gemeente tot droefheid maar er is onderlinge vertroosting; en na afloop van den dienst hield men een bidstond om voor deze zuster geloofssterking van God te vragen. Toen Srisoelastri naar huis zou gaan wees ik haar er op, dat zij, als haar vader haar verstooten wilde, hem ten afscheid om vergeving moest vragen voor wat zij mogelijk tegen hem misdaan had; gelijk zij ook bereid moest zijn hem te vergeven; want indien wij elkaar niet vergeven, zal God ook ons niet vergeven.

Ten slotte heeft Srisoelastri, temidden van al deze verdrietelikheden, op 8 November door Gods zegen den Heiligen Doop ontvangen door den dienst van Ds. Keuchenius. Zij was zeer verblijd; nochtans wordt haar verdrukking al zwaarder.

Toch is eigenlijk alleen de vrouw van het dorpshoofd te beklagen. Zij kwam nog niet tot den beslissenden stap. God make haar weg effen. Daartoe verzoek ik de voorbede van de broeders en zusters in Nederland.

Banjoe-asin, 16 November 1936.

S. SETJADARSANA,
Goeroe Indijl te Banjoe-asin.

¹⁾ bedoeld is: de Evangelist (of zendingshulp).

Jaarvergadering van de Vereeniging voor den Medischen Dienst op het Zendingsterrein van Utrecht.

Deze vereeniging, die haar naaikransen heeft in de provincies Utrecht en Gelderland, hield 12 Mei haar 31ste jaarvergadering te Wageningen. Een honderdtal dames waren opgekomen. Er is altijd een verblijdende belangstelling voor deze samenkomsten. Het werk voor de linnenkast te Poerworedjo heeft vele trouwe vriendinnen in ons vaderland.

Onder leiding van den adviseur, Ds. Adriaanse, had de vergadering een prettig verloop. We willen hier iets mededeelen uit de jaarverslagen. Allereerst van de secretaresse, Mej. M. E. Visser. Met dankbaarheid wordt herinnerd aan enkele belangrijke gebeurtenissen uit het afgelopen jaar. Dr. v. d. Linden werd beroepen als tweede miss, predikant; de plaats van Dr. Flach, die voorgoed naar Holland terugkeerde, werd ingenomen door Dr. Veldstra, een man met ervaring aangaande de leiding van een zendings-hospitaal; voor het eerst werd een Javaansche geneesheer aan ons ziekenhuis verbonden, n.l. Dr. War-dojo, (een gebeurtenis waarover heel wat te zeggen zou zijn, maar daarvoor is het hier de plaats niet); ten slotte de aanstelling van een zendingsadministra-teur, den heer M. Alkema. Zoo is men te Poerworedjo voldoende toegerust om aan den steeds groeienden arbeid het hoofd te bieden; ten minste als Dr. Slette-naar straks weer van verlof terug is.

Nu krijgen we enkele cijfers te hooren. Uit Utrecht werden door 16 kransen 1437 stuks linnenkast-goede-ren klaar gemaakt en Gelderland voegde daar 888 stuks bij, zoodat aan alle wenschen van de verpleegsters voldaan kon worden. Schooner resultaat is voor onze vereeniging niet denkbaar. De Kerstkist, dit jaar door Gelderland verzorgd, ging met rijken inhoud naar Poerworedjo. Opmerkelijk is, dat ditmaal zooveel bij-dragen van kinderen voor de kist ingezonden werden. Dankbare brieven uit Poerworedjo getuigden van de vreugde, die aan jongeren en ouderen in het zieken-huis werd bereid door de goede gaven, die de kist hun kwam brengen. We hopen in het volgende jaar ook een flinke voorraad Christelijke lectuur voor Hollandsch-verstaande patiënten te kunnen meezen-den. Daar is wel behoefte aan.

Nu iets dat minder mooi is. Uit heel wat plaatsen in beide provincies wordt nog heel geen medewer-king ondervonden. Meest uit onbekendheid met onze vereeniging. Vandaar dat er in Utrecht en Gelderland propaganda-commissies zijn gevormd, die reeds vrucht op hun werk hebben gezien, en die in nog vele plaatsen zullen gaan zoeken naar een of andere dame, die van aanpakken weet en een naaikrans wil orga-niseeren. Hiertoe kan meemerken de vertooning van een filmpje, dat door de verpleegsters te Poerw. is toegezegd. Want groeiende actie hier kan alleen in de steeds toenemende behoefte aan steun in ons hospitaal voorzien.

Thans het woord aan de penningmeesteresse, Mej. van Andel. Aan contributies ontving ze uit Utrecht: f 1382, uit Gelderland f 1102; aan giften f 27.50 en f 40. In totaal dus f 2551.50. Als de nog loopende rekeningen betaald zijn, zal er misschien een overschot wezen, maar in ieder geval toch minimaal klein. Die loopende rekeningen, dat valt nooit mee. Reden waarom ook de penningm. op ijverige propa-ganda blijft rekenen.

Prachtig- we zijn toegekomen met ons geld. Wie hierin de goede gunst Gods niet opmerkt, is toch wel erg blind.

Mevr. Flach hield daarna een causerie over „Zen-ding en de Javaansche vrouw". Uit haar veeljarige ervaring vertelt ze van al de pogingen, door de Zending aangewend om onder de meisjes en de vrou-wen op Java de kennis van den Heiland te verbreiden, overtuigd dat ook voor haar in Jezus Christus de weg tot een nieuw leven ontsloten is.

Tot dusver was deze arbeid niet ongezegd. Toch doet zich de noodzakelijkheid gevoelen aan krachtiger behartiging van dit onderdeel van onze roeping. Het schoonste zou zijn als er een vrouwelijke arbeids-kracht kon uitgezonden worden. Voorloopig schijnt dit echter ondoenlijk. Doch we zouden al zeer dankbaar zijn als er een gepensioneerde onderwijzeres of verpleegster of dergel. zich kwam aanmelden, bereid zich aan den arbeid onder de Javaansche vrouwen te geven. De Heere vervulle goedgunstig dit ons be-gereen.

Ten slotte sprak de pastor loci Ds. Kouwenhoven een opwekkend woord, ontleend aan Rom. 1:14.

Waarop de vergadering door Dr. v. d. Linden met dankzegging gesloten werd.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

De Kraamvrouwen- en Kinderkliniek te Djokjakarta.

Eén van de mooiste Zendingsinrichtingen te Djok-jakarta is de Kraamvrouwen- en Kinderkliniek.

Onder de zeer bekwame leiding van Mej. J. Prins heeft zich deze inrichting bij de Inlandsche bevol-king, ook in de hooger en standen, een uitstekende naam verworven. Als zendingsinrichting is zij van groote beteekenis, vooral ook omdat hier tal van jonge moeders uit de hogere kringen, die anders vaak zoo moeilijk te bereiken zijn, hier eenige dagen onder de beademing komen van het Evangelie.

Naast zuster J. Prins, werkt thans Mej. G. Vriend, die meer bijzonder met de huishoudelijke zorgen is belast.

De kliniek werd in 1926 geopend als kraamvrou-wenkliniek tevens als centrum voor wijkwerk.

De groote uitbreiding kwam in 1936 tot stand.

Het voorgebouw wordt gebruikt voor kraamvrou-wen, het daar achter liggende nieuwe paviljoen voor opname van kinderen, melkkeuken en huishoudelijke dienst.

De inrichting is bestemd voor:

- opname van kraamvrouwen.
- opname van zwakke of herstellende kinderen en zuigelingen met voedingsstoornissen.
- voor consultatiebureau voor zuigelingen en het leveren van zuigelingenvoedsel (melkkeuken).
- het verleen van verloskundige hulp aan huis.

Tarieven: voor opname van kraamvrouwen met baby gedurende 10 dagen, verloskundige hulp inbe-grepen:

1ste klasse f 110.—; 2de klasse A. f 85.—; 2de klasse B. f 55.—; 3de klasse f 30.—.

In de badkuip.

In bijzondere gevallen nader met de zuster te regelen.

Opname van zuigelingen en kinderen van f 40.— tot f 15.— per maand naar draagkracht.

Doordat de kliniek zeer in trek is, kan zij zich zelf wat de kosten betreft, gemakkelijk bedruipen, zonder steun uit de zendingskas. Bijgaand aardig kiekje laat ons enkele kinderen zien in de badkuip. Zij hebben het wel naar hun zin.

W. B.

De Zendingscollectantjes te Bussum.

In de Gereformeerde kerk te Bussum leeft zendingsactie. Er wordt, naar we vernamen, heel wat voor de Zending edaan. Dat moet ook, want Bussum heeft een flinke Gereformeerde Kerk, die bijna 1800 zielen telt.

En gelijk op tal van plaatsen, neemt ook te Bussum een breede kring van jongens en meisjes deel aan

De Zendingscollectantjes te Bussum.

de Zendingsactie. Men zond ons van hen een foto. Als we goed geteld hebben zijn er 35. Onder de toegewijde leiding van Mej. M. van Norren gaan ze geregeld met hun busje de Gemeente door en halen heel wat op. Hoeveel weten we niet precies, maar het loopt stellig in de honderden guldens, die deze collectantjes elk jaar bijeenbrengen. Mej. van Norren is over hun werk best te spreken. Zij verdienen een pluimpje.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Brief van Ds. S. U. Zuidema.

Aan den Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Delft.

Eerwaarde, Weleerw. en Weleerw. Zeergel. Broeders,

De eerste blijken van een geordend leven hebben zich reeds aan ons vertoond. Vandaar, dat ik nu reeds over een dubbel gegeven kan schrijven, zoowel over het luctor als over het emergo. En nu wij dan al zoover op onze reis, op welke U ons gestuurd hebt, gevorderd zijn, lijkt het me alleszins het gewenschte oogenblik, U enkele mededeelingen over onze bevindingen te doen. Maar U moet er niet al te veel van verwachten, daar ik tot nu toe slechts op weg naar het front was, en U dus van den eigenlijken missie-strijd nog zoo goed als niets kan rapporteeren.

Deze reis naar het front was uiterst effen. We deden niet veel anders dan genieten. De zeereis was tot aan de straat van Gibraltar niet bepaald prettig. Reeds in het Kanaal werden we door een flinke deining uit ons organisch evenwicht opgetild. Maar daarna was de reis heerlijk. We hadden heel niet het gevoel van op weg naar den strijd te zijn; integendeel, terwijl U door barre kou bevangen werd, genoten wij van het voorjaarsklimaat in de Middellandsche zee, en van de niet-overhitte Roode Zee, en de heerlijk-warme Indische Oceaan. Deze keer beleefde „de Marnix” geen brandje aan boord. De aankomst te Sabang was een sprookje en het bordje „Verboden toegang”, dat we, zoodra we van wal waren, tegenkwamen, deed ons vaderlandslievend hart enkel goed.

Te Tandjong Priok heeft een deputatie van den kerkeraad ons opgevangen. Den volgende dag reisden we voor enkele dagen naar m'n zuster te Poerbolingo, welke plaats we toch ten naaste bij moesten passeeren van Batavia naar Solo. Helaas hebben twee van onze kinderen daar een flinke influenza opgedaan. Zoodra hun gezondheid het toeliet, vertrokken we naar het laatste station van onze lange tocht. De broeders en zusters hebben er hier voor gezorgd, dat we nu mee de lof van de Solosche hartelijkheid kunnen bezingen. Goed veertien dagen hebben we bij Dr. en Mevr. van Andel gelogeerd. M'n vrouw en ik zijn door hen op de meest zachtzinnige wijze ontgroend. Met een bescheiden timbre durf ik nu te zeggen, dat men ons hier niet al te spoedig meer knollen voor citroenen zal verkoopen. Dank zij de hulpvaardigheid van Mevr. van Andel en Mevr. van Eyk hebben we onmiddellijk een eigen huis gekregen, en

reeds gemeubileerd. We zijn daarin nu al weer vier dagen en duiken uit de chaos van kisten en koffers reeds op tot een ordelijk aangekleede bewoner van het Solosche.

21 Februari hield ik in de Hollandsche kerk alhier — ik durf niet te zeggen m'n intree — doch wel — m'n ontmoetingspreek uit Johannis 17 vs. 20, 21. Den avond van te voren was een gemeentevergadering belegd, waarin wij zeer gezellig en hartelijk door de Hollandsche Soloneezen zijn ontvangen.

M'n vrouw en ik zijn met het Javaansch al zoo ver gevorderd, dat we soms een goede volzin weten te produceeren, en zoo waar door den aangesprokene verstaan worden. Hiervan schrikken we dan zoo, dat we het dus verworven contact onmiddellijk weer kwijt zijn en wezenloos voor ons uitstaren. Ook is onze vreugde over het verstaan van een Javaanschen zin meestal nog zoo groot, dat we de klanken van den tweeden en derden zelfs niet eens opvangen, laat staan de bedoeling verstaan van het gesprokene. Weest U er van overtuigd, dat de taal „een voorwerp van onze voortdurende zorg” is. Voorloopig doen we niet veel anders dan Javaansch en nog eens Javaansch.

Blijft er dan nog tijd over, dan word ik door m'n collega's in het werk geïntroduceerd. Een vergadering met de goeroe-indjils, één met de hoofdonderwijzers (een soort catechisatie voor meer ontwikkelenden) woonde ik reeds bij. Ik meende Ds. Kuiper m'n compliment te moeten brengen over de wijze, waarop hij voor mij verstaanbaar z'n Javaansch sprak. Hij lichtte me evenwel in, dat dit voor hem het beste bewijs was, dat hij de taal niet meester was, wat de uitspraak betrof. Sindsdien heb ik geen complimenten meer uit durven deelen.

Ingewijden onder U zullen uit „de spheer” wel merken, dat ik wel dicht bij het vuur beland ben, maar toch aan het eigenlijke zendingswerk nog niet ben toegekomen. U mag dezen brief dan ook enkel beschouwen als een „acte de présence” van mij. De recruijt meldt zich. En aan z'n door hem verlaten vrienden bericht zij, dat „de dienst” toch niet zoo vreeselijk is, als ze op z'n dorp zich wel voorstellen. U wilt, wat in dit beeld voor U minder aangenaam mocht zijn, wel effaceeren, nietwaar?

Het ligt in de bedoeling, dat ik 1 Augustus een deel van het werk zal ter hand nemen. Voordien hoop ik dus voldoende op de hoogte van het werk te zijn en met voldoende vaardigheid over het werktuig van de Javaansche taal te kunnen beschikken. Ik word wel eens wat ongedurig, dat ik zoolang heb moeten wachten sinds de aanneming van Uw beroep tot aan het volledig inwerkingtreden. Maar het einde (of begin) is nu toch al in zicht. En we zijn den Heere dankbaar, dat Hij onzen weg tot hientoe zoo bijzonder voorspoedig maakte.

Nog even bericht ik U, dat ik eind Februari door een lichten worm van dysenterie werd overvallen. Boven verwachting was ik echter binnen een week hersteld.

Aan het einde van m'n relaas gekamen, mag ik Uw vergadering wel den zegen des Heeren op Uw arbeid toewenschen en U om Uw voorbede voor onzen arbeid alhier vragen.

Weest van ons den Heere bevolen.

Uw dienaar en broeder in den Christus,

Solo, 9 Maart 1937.

S. U. ZUIDEMA.

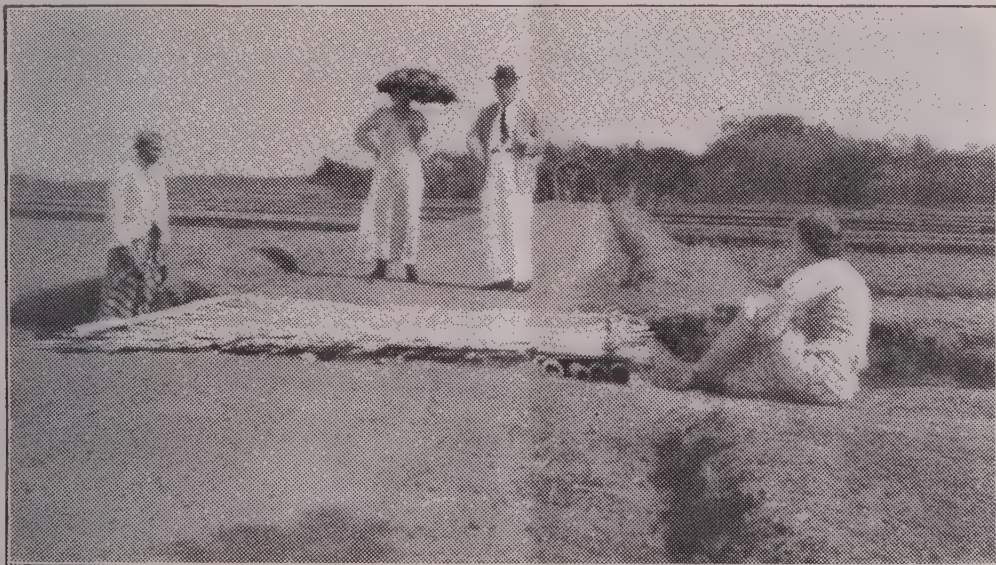

Bruginspectie.

Over het algemeen heeft Java goede wegen. De hoofdwegen zijn vaak uitstekend in orde. Maar Java telt zijn dorpen en dorpjes (dessa's) bij duizendtallen. En de wegen en paden, die er heen voeren, laten nog wel eens wat te wenschen over. En evenzoo de

doen. Vooral wanneer bij den terugblik op een geheel jaar de samenlezing van de vruchten van het Evangelie ons een steeds meerderen zegen te zien geeft.

Wij beginnen nu maar aanstonds met eenige cijfers. In 1936 werden 334 volwassenen gedoopt en 266 kinderen, in totaal dus 600, waarvan 10 Chineezers. Over de laatste jaren was dit totaal aantal respectievelijk

Is de brug sterk genoeg? De chauffeur inspecteert de brug.

bruggen over de talrijke beken en beekjes, die Java heeft. Voorzichtige chauffeurs achten het veilig eerze met hun auto over een primitieve brug gaan, eerst eens te onderzoeken of de brug wel sterk genoeg is. Bijgaand kiekje laat ons een bruginspectie zien op Solo's terrein.

Dr. en Mevr. van Andel-Rutgers zijn op bezoek naar één dessa. Zij zijn uit de auto gestapt en de chauffeur inspecteert de brug waar de auto nog over moet. De auto staat niet op de kiek. Maar de brug kunnen we duidelijk zien. Zij lijkt er ook wel naar, dat inspectie of zij sterk genoeg is, niet geheel overbodig mag geacht.

W. B.

slag 1936.

I.

Solo, 22 April 1937.

Zeër geachte Broeders en Zusters,

Aan mij is ditmaal de taak opgedragen U het jaarverslag over 1936 te doen toekomen. Met blijdschap vervul ik thans die taak, daar ook het jaar 1936 ons Gods zegen te zien gaf in zoo goed als alle deelen van het zendingswerk dezer kerken in Soerakarta.

Om dit verslag niet noodeloos te rekken, ga ik aanstonds tot de zaken over en schrijf U het volgende:

1. De Javaansche Gemeenten.

Het is ons een aangenaam werk over de Javaansche Gemeenten verblijdende mededeelingen te mogen

als volgt: In '34: 368 (181 volw., 187 kind.), in '35: 471 (240 volw., 231 kind.), in '36: 600 (334 volw. 266 kind.). In de Maleische gemeente, het zendingswerk van de Holl. Kerk, werden bovendien gedoopt: 34.

Deze cijfers laten ons zien, dat er niet slechts een jaarlijksche vermeerdering is, maar dat de vermeerdering tot dusver ieder jaar grooter afmetingen aannam. En dat stemt ons tot nederigen dank, omdat wij weten, dat achter dit alles de bijzondere zegen Gods werkzaam is. Het is ook een telkens weer terugkerende vreugde in een desa het H. Avondmaal te bedienen na eerst verscheidene nieuwelingen door den Doop in de gemeente te hebben mogen opnemen. Vaak een geheel gezin. Soms alleen de vader, of de moeder, met de kinderen. Ook in deze laatste gevallen, hoe gaarne we ook de achterblijvende partij zouden zien toetreden, ligt iets goeds: het is n.l. een bewijs, dat men gevoelt, dat niet de gezinsrelatie, maar het persoonlijk geloof den toegang tot Christus' Kerk ontsluit.

Die cijfers laten ons nog iets anders zien, wat ons vooral op onze tochten door Wonogiri (Zuid-Soerakarta) al meerdere malen ook uit andere dingen bleek, dit n.l., dat de erkenenis veld wint, dat de Christelijke Kerk een ordebrengende macht is: orde in de geestelijke dingen en ook orde in de onderlinge verhoudingen. In dit land is veel religie, en religieuze gezindheid en religieuze gesprekken. Er is weinig toezicht. De Christelijke Kerk begint meer erkend te worden als een macht, die toezicht oefent, hetgeen ook een deel is van de gemeenschap der heiligen.

Het is onnoodig te zeggen, dat in deze verblijdende

vermeerdering der Kerk vooral ook het zelf verkondigen van het Evangelie door de Jav. Christenen een belangrijk aandeel heeft. Het zien van zegen maakt ook bij hen het getuigen van Christus tot een blijde taak.

Na de 4 gemeenten, die tegen 't eind van 1935 tot eigen institueering kwamen, voegde het jaar 1936 daar geen nieuwe bij, zoodat het aantal geïnstitueerde gemeenten 14 bleef bedragen. Wel begon men op sommige plaatsen, die tot dusver alleen een preekdienst hadden, zoodra de kring er grooter werd, ook afzonderlijk H. Avondmaal te viëren, zooals b.v. in Ngloenggé, noordelijk van Delanggoe, onder welks kerkeraad het hoort, in het Klatensche.

Eveneens in Birit even beneden Wedi (t. W. van de plaats Klaten), ook in Salam (gelegen ten N.O. Solo) en Matésih (gelegen even Z.W. van Karangpandan), verder in Koeloer en Ngadirodjo (zie onder 2 Wonogiri).

Er zijn thans 40 plaatsen waar het H. Avondmaal bediend wordt.

In 1936 overleden 39 Christenen. Eind van dat jaar was het geheele aantal Christenen in de kerken der Zending ingeschreven: 4293 (volw. 2458, kind. 1835) tegen 4049 op 't eind van 1935. De scheuring, die in de kerk van Gondang in het Sragensche plaats had in 1935, onder invloed van een Javaan, die een geheimleer verkondigde en waarover in een vorig rapport gesproken werd, nam geen grooter afmetingen aan. Bedoelde Javaan werd reeds een keer veroordeeld door 't gerecht wegens het onrechtmatig voeren van den Raden-Mas-titel en andere nog minder fraaie praktijken. Wie van deze beweging meer wil weten leze het artikel daarover in „De Macedoniër” van Januari 1937 door Ds. van Eijk.

Wat de Jav. predikanten betreft, zooals U bekend is waren er twee, één in de gemeente Margojoedan (stad Solo) en één in de gemeente te Klaten. De Jav. gemeente te Klaten werd dit jaar getroffen, doordat haar predikant zijn ambt neerlegde en tot een anderen staat des levens overging. Er was eind 1936 dus maar één Jav. predikant op Uw terrein over. Echter is de gemeente van Klaten, en ook twee andere reeds druk bezig met de voorbereidselen voor het beroepingswerk, zoodat wij binnen afzienbaren tijd aanvulling en vermeerdering van het aantal predikanten mogen verwachten.

2. De Evangelie-verkondiging.

Wat de 3 missionaire predikanten betreft, kunnen wij over het jaar 1936 niet dan dankbare berichten zenden. Behoudens eenige lichte ongesteldheden van slechts korten duur heeft niets ons verhinderd onzen arbeid te verrichten. Zelfs was de gezondheidstoestand van Dr. en Mevrouw van Andel van dien aard, dat besloten kon worden, dat zij, zoo de Heere wil, nog tot 1940 actief aan den Soloschen arbeid zullen blijven deelnemen.

Verder kwam er wel eenige verandering in de regeling. Ds. Kuiper verhuisde eind Augustus van Klaten naar Solo, en gaat één keer in de week naar Klaten om daar den arbeid voort te zetten. De arbeid van de Zendingzusters, de dames Bos en Goemaat, kon geregelden voortgang hebben. Mej. Bos was gedurende korten tijd door ongesteldheid verhinderd, maar zette daarna haar werk met nieuwen moed voort. Dit zoo bijzonder moeilijke en zoo bijzonder

noodzakelijke werk van het brengen der blijde boodschap in de Jav. vrouwenwereld moge steeds meer aanleiding zijn tot dringend gebed en diepe belangstelling voor dit deel van de Zending. Wij volstaan met de mededeeling, dat ook op dit werk vrucht gezien wordt. Daar Zr. Goemaat intusschen reeds met verlof gegaan is en Zr. Bos eind 1937 hetzelfde hoopt te doen, laten wij de taak om uit persoonlijke ervaring te mogen vertellen aan de beide Zusters zelf over.

De Goeroe-Indjil's betoonden toewijding voor hun werk. Hun aantal was aan het einde van 't jaar 29. Eén moest om zijn levenswandel ontslagen worden. Er kwamen in Juni 6 nieuwe bij, die allen in dienst genomen zijn door de Jav. Kerken zelf met subsidie van de Zending, zoodat nu van de 29 er 11 in dienst der Jav. Kerken staan. De vrucht, die het werk draagt, heeft ook een verlevendigenden invloed op de helpers zelf. Hoe groot de moeilijkheid is van hundaylijkschen arbeid en hoe groot hun geduld en volharding moet zijn, is slechts bij benadering te befeffen. Hun werk gezegend te zien is ook voor hen een gestage bemoediging. De toenemende groei der gemeenten brengt merkbaar meer vuur in hun arbeid.

De radio-uitzendingen (elken Zondag ½ uur) in woord en zang, door den zender der S(olosche) R(adio) V(ereeniging) hadden ook dit jaar geregeld plaats, 2 keer per maand in 't Maleisch, 1 maal Hollandsch en 1 maal Javaansch.

3. Wonogiri (Zuid-Soerakarta).

De economische toestand der bevolking in het Wonogirische was dit jaar niet zoo droef als het vorig jaar. De hulpverlening door de bijdragen van de leden der Holl. Kerk het vorig jaar mogelijk gemaakt, was thans in veel mindere mate noodig. Dit jaar werd door Ds. van Eijk en mij twee keer een tocht door de Wonogirische gemeenten gemaakt, waarbij tevens overal het H. Avondmaal bediend werd. Deze gezamenlijke tochten zijn steeds een bron van vreugde. Gedurende den eersten tocht in Mei hebben we in één week een 126-tal menschen mogen doopen. Dit is dan natuurlijk wel de oogst van een geruim tijdperk, en een tocht drie maanden daarna levert dan natuurlijk slechts nalezingen, maar ge kunt U onze vreugde voorstellen van Maandagmorgen op reis te gaan met zulk een weekprogram en Zaterdag terug te keeren; wat het uiterlijk voorkomen betreft wel iets ontsteedsch, maar innerlijk dankbaar over zulk een oogst.

In Wonogiri zelf heeft de Schoolvereeniging in Augustus een ongesubs. school opgericht v. h. type schakelschool met onderbouw. Het aantal leerlingen is 31. Er zijn in 't Wonogirische thans 4 geïnstitueerde kerken met 9 (de 4 inbegrepen) plaatsen, waar den dienst des Woords en der Sacramenten gehouden wordt. In Koeloer ressorteerende onder Tirtomojo (en gelegen tusschen deze plaats en Wonogiri zelf in) had in Mei voor 't eerst een afzonderlijke Avondmaaldienst plaats. In Ngadirojo, een 12-tal K.M. t. Oosten van Wonogiri, was vroeger een aantal Christenen. Deze kring was sinds geruimen tijd doodgebloed, maar in 1936 kwam daar nieuw leven, zoodat ook daar weer Woord en Sacramenten bediend worden.

G. D. KUIPER.
(Wordt vervolgd).

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de andere Kerken van Zuid-Holland Zuid.

Driemaandelijksch Verslag van de Zending der Gereformeerde Kerken van Zuid-Holland ten Zuiden in de Residentie Banjoemas.

(Eerste kwartaal 1937).

In de eerste maand van het jaar 1937 is het de gewoonte de zendingsstatistiek op te maken.

Het roemen als men met succes menschen heeft weten over te halen berispt Paulus (Gal. 6 : 13) evenzeer als zijn Meester de ijver van den Farizeeër gispt, die jodengenooten wil maken. (Matth. 23 : 15).

Men kan daar metterdaad geen kwaad genoeg van zeggen. Toch staan wij allen — in Indië en in Holland — zoo open voor die leelijke, dwaze zonde. Ten deele hangt het saam met echt wereldsche overwegingen: Gelijk elke zaak heeft de Zending centen noodig. In een „zaak”, die floreert, steekt men liever zijn dierbaar geld dan als men staat tegenover iets, dat een kwijnende indruk maakt.

In een kort verslag mag ik deze dingen slechts aanstippen. Het zou wel de moeite waard zijn, als een wijs en vroom man van ruime blik eens een aparte studie maakte over voor- en nadeelen van zendingsstatistieken. Deze korte waarschuwing bedoelt alleen de lezers en mij zelf op te wekken om vooral thans, nu wij „gunstige” of „mooie” statistieke getallen noemen, er teer, voorzichtig, in een geest van geloof en gebed mee om te gaan. „Die roemt, roeme in den Heere”, laat dit geen klank, maar oprechte, zuivere waarheid zijn.

Toen wij bij het optellen van de gedurende 1936 gedoopten tot een getal (groot en klein) van 382 kwamen en ik mij te binnen bracht, dat in de laatste zeven jaar het getal onzer gemeenteleden van even over de 1000 geklommen is tot ruim 2300, toen had ik, nu het einde van mijn zendingsloopbaan al in het zicht komt, een gevoel als van Petrus, toen na een lange nacht van vergeefschen arbeid de visschen op 's Heeren bevel in het net stroomden en hij met verbazing uitriep: „Heere ga uit van mij, want ik ben een zondig mensch!”

De zegen verblijdt en bemoedigt, maar benauwt ook. Als het werk langzaam voortkruipt, dan is het of wij het beter aan kunnen. Tenminste dat verbeelden wij ons. Maar als het getal vermeerdert, vermeederen ook de problemen en moeilijkheden en dan voelen wij eerst recht, hoe weinig wij, mede ten gevolge van heel leelijke zonden en van gebrek aan trouw, liefde en geloof, geschikt zijn om den Heere te dienen.

Die spontane uitroep van Petrus was natuurlijk in de grond niet zóó bedoeld als ze letterlijk klonk. Eigenlijk had hij net aan het omgekeerde behoefte: „Heere, omdat ik een zondig mensch ben, ga toch vooral niet weg. Blijf heel dicht bij mij en ga dan dóór Uw wonderlijke genade in mij te verheerlijken.”

Laat de zegen, waarvan de getallen spreken, tot inkeer, tot ootmoed stemmen. Laat ons diep ervan doordrongen worden, dat wij — gij in Holland, wij in Indië — bij lange niet opgewassen zijn tegen de verantwoording, welke die zegen meebrengt. Laat dat

inzicht ons dringen tot afhankelijk gebed. Dan zal de Heere helpen en onder meer ook zorgen, dat het met de financiën niet zal spaak loopen.

Wat nu betreft dat wat in het afgeloopen tijdperk van drie maanden geschied is, dan denk ik allereerst aan de conferentie in Januari en Februari. Vooral voor Poerbolingo en omgeving was die godsdienstcursus van groot belang. Die werd gehouden in een leegstaande politiekazerne van de gesloten suikerfabriek, ongeveer één uur loopens van onze woning verwijderd. Zeventien mannen van hier namen er aan deel. Twee personen uit het verre Westen, ressorteerende onder Sidaredja, profiteerden er ook van. Als ieder jaar zulk een school gehouden wordt, mogen wij er onder Gods zegen veel van verwachten, zoowel voor de bevordering van godsvrucht en kennis onder de over verschillende dorpen verspreid wonende Christenen, als ook voor de propaganda.

Van verblijdende voortgang kon uit verschillende streken weer gerept worden.

Zoo wordt gerapporteerd van ingang in enkele desa's rondom Poerwokerto.

Het oude Grendeng herleeft onder frissche leiding. Er zijn daar nu een 20-tal in doop onderricht.

Djatilawang had om institueering gevraagd. Een commissie, die namens de Classis ter plaatse een onderzoek instelde, achtte het nog praematuur om tot de vorming van een Kerkeraad over te gaan. De oplossing werd zoo gevonden, dat de dáár wonenden als buitenleden van Poerwokerto werden ingeschreven en uit hun midden een ouderling gekozen werd, die zoo mogelijk geregeld de Kerkeraadsvergaderingen in Poerwokerto zou bijwonen, om daar de belangen van Djatilawang en omgeving te behartigen.

Op 21 Maart werden de eerstelingen van Bandjarmango in het Noord-Oosten van onze arbeidsfeer gedoopt.

Op 25 Maart had onder groote belangstelling ook van buiten de Kerkopening in de oude residentiehoofdplaats Banjoemas plaats.

Het jeugdwerk kreeg mede door de stimuleerende invloed van de Jeugdraad een nieuwe impuls. Op 23 Maart werd er te Poerwokerto een groote vergadering van „Jeugdwerkers” in ons ressort gehouden. Vooral den arbeid te Poerwokerto, Tjilatjap en Soekaradja kwam dit ten goede.

Wel geldt dit meer in het bijzonder het werk in de Hollandsche taal, voornamelijk onder leerlingen en oud-leerlingen van de Christelijke z.g. Westersche Scholen. Maar ook leeft hier en daar de georganiseerde arbeid onder hen, die de Javaansche Zendingscholen bezoeken of bezocht hebben op.

Moge de Heere voortgaan den menigvuldigen arbeid met Zijn zegen te bekronen!

E.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

Het Zendingshospitaal te Magelang.

(bij de foto).

Terwijl de Zending te Magelang dit jaar haar zil-

veren jubileum mag vieren, beleeft het zendings-hospitaal te Magelang zijn eerste lustrum.

Het heeft lang geduurd eer Magelang een eigen zendingshospitaal had. Niet alsof er niet reeds lang door Ds. Merkelijn alle moeite is gedaan om in Magelang een eigen ziekenhuis te krijgen. Hij zag het belang daarvan voor de zending helder in. Reeds kort

Onder de bekwame en toegewijde leiding van de directrice, Mej. Dr. G. J. Dreckmeier, heeft zich de Medische dienst te Magelang zeer gezegend ontwikkeld. Het aantal beschikbare bedden bedraagt ruim 120. Bijna geregeld zijn alle plaatsen bezet. Gelijk vrijwel overal, heeft ook het zendingsziekenhuis te Magelang zich een goeden naam verworven. Het ge-

Personeel Zendingsziekenhuis.

nadat hij op Java kwam heeft hij tot de Regeering een verzoek gericht om subsidie voor de oprichting en instandhouding van een hospitaal. Maar de Indische regeering wees het verzoek af. Zij oordeelde dit niet noodig, omdat er te Magelang een militair hospitaal was, waar ook burgerpatiënten mogen worden opgenomen.

Later heeft Dr. Merkelijn dat verzoek nog een paar maal herhaald, maar de regeering bleef bij haar weigering. Hij kreeg telkens nul op zijn request.

En zoo bleef, terwijl op alle andere zendingsterreinen de zending vroeger of later een eigen zendingsziekenhuis kreeg, te Magelang de zending 20 jaar lang zonder een eigen hospitaal.

Wel had men te Parakan een hulpziekenhuis, maar een hospitaal met een zendingsarts had men niet.

Toch heeft Ds. Merkelijn, doordrongen van het hoog belang van medischen dienst voor den arbeid der zending, zijn actie voor een eigen hospitaal voortgezet. En het is er gekomen. Magelang heeft een hospitaal gekregen zonder subsidie van de Regeering. De Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken hebben zich ingespannen en de Generale Synode heeft voor het ziekenhuis te Magelang een flinke subsidie uit de Generale Zendingskas verleend. En zoo is nu vijf jaar geleden het zendings-ziekenhuis te Magelang geopend. Het is gevestigd niet in nieuwe gebouwen, die daarvoor zijn opgericht, maar in bestaande gebouwen, die daarvoor zijn gekocht en in orde gemaakt. In Maart 1932 is de polikliniek geopend en in April van dat jaar zijn de eerste patiënten opgenomen.

niet het vertrouwen der Inlandsche bevolking. En door middel van den medischen dienst zijn in deze vijf jaren duizendtallen in aanraking gebracht met het Evangelie. Bijgaande foto laat ons het personeel zien, dat in den medischen dienst werkzaam is. In de achterste rij staan Mej. Dr. G. J. Dreckmeier, Zuster A. F. v. d. Waal en Zuster N. Tideman. De breede staf van Inl. helpers demonstreert heel duidelijk, hoe breed de medische dienst te Magelang zich heeft ontwikkeld.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Zuid en de met haar samenwerkende Kerken onder de Chineezzen in ons land.

In een van mijn vorige artikeltjes vertelde ik U iets over het eigenaardige karakter van ons werk: Zaad strooien, aanvankelijk gegrepenen aanbevelen aan broeders medearbeiders en de oogst overlaten aan het wijs beleid van God, die de tijden en gelegenheden in zijn eigen hand houdt. Dit kan wel eens ontmoedigen. Ook een zendeling ziet graag tastbare resultaten op zijn werk. Maar toch mogen we telkens weer in onze arbeid de vertroosting des Heeren ondervinden. Zulk een bemoediging mocht ik zoo juist ontvangen in de vorm van een brief mij gezonden door Ds. Kroeze van Curaçao. Het lijkt me het beste hem

zelf maar aan het woord te laten door een gedeelte van zijn schrijven hier over te nemen:

Curaçao, 10—5—'37.

Amice Collega,

—7—'36 schreef ik U gelijk U zich nog wel herinneren zult over Chui Jen Wah. Over hem kan ik U vrij gunstig bericht doen. Hoewel niet vaak (waartoe zijn zeevarend leven natuurlijk ook niet meewerkt) komt hij toch van tijd tot tijd bij me. We bespreken dan een onderwerp. Als we maar geduld hebben, zal het wel verder komen met hem. Om zijn erkentelijkheid te toonen, sleept hij uit Maracaibo haast altijd wat voor ons mee, b.v. een tros bananen of een paar ananassen: „For Didy”, ons dochttertje. Hij wil met alle geweld Hollandsch leeren.

Onlangs bracht Chui volgens zijn mij gedane belofte een ander mee. Deze nieuwe gast schrijft zelf zijn naam aldus: Li Yuen Shan. Volgens zijn zeggen is deze afkomstig uit Han-kow. Hij spreekt en schrijft ook vrij goed Engelsch en schijnt mij meer ontwikkeld toe dan Chui. Hij is nu al tweemaal bij mij geweest. Hij kent het Christendom wel en noemt zichzelf een Christen. *Hij vertelde mij meermalen samenkomsten in Katendrecht te hebben bijgewoond en had het vooral over Br. Dols, hoewel hij ook van U bleek af te weten. *)*

De door U aan Chui toegezonden lectuur was door deze doorgegeven aan Li. En Li, die bootsman is op de „Ramona” (C.S.M., Curaçao) gaf die weer door aan een derden man: Lam Kwai. Dezen heb ik nog niet ontmoet, doch is volgens Li (die hem steeds zijn vriend noemt) een Kantonnees. Hij is boy in de messroom van de „Ramona”, hetzelfde schip dus waarop ook Li vaart. Lam Kwai kent een beetje Hollandsch. Volgens Chui en Li is Lam Kwai een overtuigd Christen. *Ook hij was op de samenkomsten in Katendrecht geweest.* Voor Chui is het een triomf, dat ik nu ook Li en Lam ken! Li verzekerde mij voorts, dat er bij hem aan boord onder de Chineezzen veel over het Christendom gesproken wordt en dat ze dan wel naar hem willen luisteren, enkelen uitgezonderd.

Na een verzoek om nog meer lectuur en eenige andere opmerkingen eindigt Ds. Kroeze als volgt:

Het zal U stellig een vreugde en bemoediging zijn, dat wat sommigen in Katendrecht ontmoetten, niet zonder verdere doorwerking vervaagd is na hun vertrek.

De Heere sterke U en geve U steeds nieuwe moed!

Hartelijk gegroet.

H. W. KROEZE.

Ja, Ds. Kroeze, Uw schrijven was ons een groote vreugde en een sterke bemoediging, die we als uit Gods hand mochten ontvangen. Hoe wonderlijk zijn Gods wegen. Een vluchtige aanraking met het Evangelie in Holland en nu ongedachte doorwerking ver hier vandaan, op Curaçao. Het werkt door tot in de Chineezenverblijven van een schip, waar Chineezen

*) Uiteraard heeft Br. Dols, die het Noord-Chineesch beheerscht, meer contact met de Noord-Chineezen, zooals ook deze Li er een is.

Alle cursiveering in deze brief zijn van Ds. Kroeze zelf.

met elkander spreken over de wonderen van Gods genade in Jezus Christus. Het is een wonder in onze oogten!

En we mogen Ds. Kroeze wel zéér dankbaar zijn, dat hij bij al zijn ander. werk zich zooveel moeite getroost om aan dit ontwakend geloof leiding en voorlichting te geven. God sterke hem en zijn vrouw voor hun zware taak.

PIERON.

De lezers en lezeressen van het Zendingsblad, zullen zich herinneren, dat Ds. Pieron onlangs schreef over een Chinees, die vertrekken moest naar Curaçao en dat hij dien man, „overgedragen” had aan Ds. Kroeze. Nu schreef Ds. K. over dien Chinees en nog een paar anderen, die door den Katendrechtschen leerling ook met Ds. Kr. in aanraking zijn gebracht.

Dit was zoo'n verheugend bericht en zoo'n klare bevestiging van ons standpunt, dat het zendingswerk onder de vlottende heidensche bevolking hier, van groot nut kan zijn voor het zendingswerk over zee.

Wij geven den brief van Ds. Kr. met aanteekeningen van Ds. Pieron dadelijk door. Door de haast, kon er dimaal geen verantwoording van giften bij; die hopen we een volgend maal te geven. Mogen wij intusschen vriendelijk om giften verzoeken?

Ds. Pieron zou weer graag met Chineesche kinderen een dag uitgaan. Daar hopen de kinderen een geheel jaar op en nu het weer zoo mooi wordt, beginnen zij er om te vragen. Vriendelijk dank bij voorbaat.

7.

De blinden in Nederlandsch Indië.

I.

Wie nooit in Indië was kan zich moeilijk een voorstelling maken van een samenleving bestaande uit inheemsche Oosterlingen, vreemde Oosterlingen (dat zijn hier de Chineezzen, Japanners, Arabieren enz., geïmporteerde Westerlingen, hier geboren Westerlingen, en dan nog de door de vermenging van deze rassen ontstane bevolking).

Als men hier woont, leert men langzaam aan, deze chaotische bevolking onderscheiden, maar voor hokvaste Hollanders zijn verhoudingen tusschen de rassen en tusschen de standen in deze rassen bijna niet te begrijpen. Gelukkig vormen de inheemsche Oosterlingen de meerderheid. Dat zijn dan de Javanen, Soendaneezen, Madoereezen, Maleiers en volksstammen onder die Maleiers, die de verschillende eilanden van Ned. Indië bewonen; een bevolking van 60 miljoen in 't geheel.

Van wat zich hier op deze schoone en vruchtbare eilandengordel nestelde vormen de Chineezzen (1½ miljoen) de meerderheid, de Europeanen vormen tezamen nog geen kwart-miljoen, de andere vreemdelingen maar een 115 duizend.

Als we het nu over de blinden in Indië zullen hebben, dan is het duidelijk dat het grootste aantal daarvan schuilt onder de inheemsche bevolking, die op een heel klein percentage na niet leest en niet schrijft en van een paar dubbeltjes of kwartjes per dag leeft.

Met deze blinden hebben wij Westerlingen bijna geen contact en volgens de gegevens der volkstelling in 1930 zijn er ruim 136000 van deze blinden. Daarbij

Verzamelstaat A.

STATISTIEK Hoofddienst Verslagjaar 1936

RESSORT	Eur. Zendingen	Aantal predikanten		Hulpkrachten												Aantal gedoopten op ultimo verslagjaar									
				Uitsluitend v. d. Gem.				Uitsluitend v. d. School				v. Gemeente en School				Volwassenen				Kinderen					
		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.		Inl.		Chin.					
		m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.				
1. Banjoemas . . .	2	2	—	—	—	17	1	1	—	21	2	1	1	1	—	—	—	695	671	29	47	413	430	14	15
2. Poerworedjo. . .	1	2	—	—	—	21	—	1	—	37	1	—	—	1	—	—	—	445	487	24	31	404	367	22	28
3. Keboemen . . .	—	2	—	—	—	14	1	—	—	24	1	3	—	3	—	—	—	362	368	13	4	344	352	7	4
4. Wonosobo . . .	1	—	—	—	—	8	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	164	164	—	—	145	128	—	—
5. Djokjakarta . . .	2	1	—	—	—	28	—	1	—	56	—	—	—	1	—	—	—	706	822	53	63	732	690	50	38
6. Magelang. . . .	1	1	—	—	—	14	3	1	—	13	1	1	—	4	—	—	—	344	336	49	38	257	282	45	51
7. Soerakarta . . .	3	1	—	—	—	28	—	1	—	137	—	—	—	—	—	—	—	1171	1222	25	40	906	879	25	25
8. „ (Mal. Kerk)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	—	1	1	—	—	—	—	—	1	28	57	—	—	29	34
9. Batavia	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	77	106	10	16	67	67	5	8
Totaal	11	10	—	—	—	130	5	6	—	297	5	6	2	10	—	—	—	3964	4177	231	296	3268	3195	197	203

STATISTIEK

RESSORTEN	Aantal plaatsen, waar geregeld gearbeid wordt				Gemiddeld aantal Kerkangers	Gemiddeld aantal Avondmaalangers	Aantal overleeden Christenen ged. verslagjaar	Aantal Kerkelijk gesl. huwelijken	Zondag- scholen		Aantal Christelijke Vereenigingen	Aantal, van de zending uitgaande			Geregeld ver- spr. periodieken	
	Gem. met Kerke- raden en predikanten	Gem. met Kerke- raden en predikanten	Gem. zonder Ker- ke raden, vaste standpl. van eigen Evangelist	Overige gemeenten					Aantal	Aantal leerlingen		Armen- kolonies	Weeshuizen	Andere inrichtingen geen ziekenhuis	Aantal soorten	Aantal exem- plaren van den opslag
1. Banjoemas	3	3	7	267	1718	998	22	29	5	185	25	—	—	4 ¹⁾	4	227.078
2. Poerworedjo	2	7	15	2	2084	900	13	4	9	213	16	—	—	—	4	85.400
3. Keboemen	7	—	14	7	1428	675	32	15	13	515	10	—	—	—	9	96.072
4. Wonosobo	—	2	5	6	430	250	6	4	1	150	—	—	—	—	3	1.650
5. Djokjakarta	1	7	22	14	2265	1366	44	40	17	680	45	1	—	1	5	176.300
6. Magelang	1	5	6	33	1379	698	31	10	4	260	9	1	—	1	4	90.300
7. Soerakarta	1	13	26	98	± 3300	± 2200	39	29	17	744	± 30	—	—	1 ²⁾	3	388.800
8. „ (Mal. Kerk)	—	1	—	4	± 100	± 90	2	—	1	46	—	—	—	—	1	15.200
9. Batavia	1	—	—	—	125	83	6	2	1	12	4	—	—	—	1	—
Totaal	16	38	95	431	12829	7260	195	133	68	2805	± 139	2	—	7	34	1.080.800

1) uitgaande van de Jav. gemeente.
2) uitgaande van de Jav. Kerk Margojoedan.

Midden-Java ten Zuiden en Batavia.

Aantal lidmaten op ultimo verslagjaar				Aantal reeds gedoopte Catachisanten op ult. verslagj.				Aantal in dooponderricht op ult. verslagj.				Aantal gedurende verslagjaar gedoopten								Aantal aange- nomen lidmaten gedurende verslagjaar			
												Volwassenen				Kinderen							
												Inl.		Chin.		Inl.		Chin.					
m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	m.	v.	j.	v.	j.	v.	m.	v.	m.	v.
559	543	26	45	789	822	28	40	119	111	11	6	104	98	6	4	80	83	4	3	8	8	1	—
445	487	24	31	78	—	—	—	289		—	—	78		—	—	65		—	—	130	118	24	—
354	343	12	4	482	495	9	6	39	41	2	4	7	14	—	—	25	27	2	—	16	21	—	—
164	164	—	—	112	93	—	—	12	14	—	—	7	11	—	—	19	16	—	—	—	54	—	—
706	822	53	63	731	812	6	63	377	346	10	40	48	53	4	15	58	88	8	10	16	25	—	2
344	336	49	38	338	351	—	—	147				48	56	10	10	49	42	8	6	—	—	—	—
171	1222	25	40	989	1076	20	37	388	366	9	15	173	153	—	8	129	135	1	1	29	28	—	—
—	—	28	57	—	—	4	9	—	2	5	29	—	—	2	17	—	—	6	9	—	—	—	1
77	106	10	16	15	24	1	1	3	2	—	1	—	—	1	—	3	—	—	1	3	7	1	1
820	4023	227	294	3534	3673	68	156	938	882	37	95	387	385	23	54	363	391	29	30	202	212	26	4

IEK B.

Geregeld verspeide vlugschriften		Aantal verspreide Christel. boeken per ressort	Aantal Col- porteurs		Bedrag per ressort der collecten, etc. der Gemeenteleden :				Totaal der collecten	Gemiddelde bijdrage per hoofd	Opbrengst van tuinen en andere eigendommen
Aantal soorten	Aantal exem- plaren van den oplaag		Mannen	Vrouwen	Voor de Kerk	Voor behoeftigen	Voor de Zending	Voor andere doeleinden			
3	23.802	6.082	15	—	f 2.261 61	f 651 74 ⁵	f 43 60	f 132 51	f 3.089 46 ⁵	f 1 33 ⁵	f 17 79 ⁵
—	—	1.267	9	—	„ 2.647 76	„ 923 88	„ 66 36	„ 205 38	„ 3.843 38	„ 2 15	„ 68 53
4	1.415	1.062	9	—	„ 1.939 20	„ 309 13	„ —	„ 65 39	„ 2.313 72	„ 1 59	—
—	—	800	1	—	„ 287 40	„ 157 —	„ 9 98 ⁵	„ —	„ 454 38 ⁵	„ 0 75 ⁵	—
1	15.000	21.399	16	—	„ 6.351 83	„ 898 31	„ 243 20	„ —	„ 7.493 34	„ 2 37	—
1	1.750	4.727	4	—	„ 2.634 96 ⁵	„ 279 31	„ —	„ 278 54	„ 3.192 81 ⁵	„ 2 27 ⁵	—
4	75.382	22.096	17	1	„ 2.586 12 ⁵	„ 1.641 95	„ —	„ 886 28 ⁵	„ 5.114 36	„ 1 19	—
1	6.700	—	—	—	„ 157 22	„ 162 08	„ 200 74	„ 151 56	„ 671 60	„ 4 51	—
—	—	—	—	—	„ 696 80	„ 181 24	„ 74 55	„ 43 04	„ 995 63	„ 2 80	—
14	124.049	57.433	71	1	f 19.562 91	f 5.204 64 ⁵	f 638 43 ⁵	f 1.762 70 ⁵	f 27.168 69 ⁵	—	f 86 32 ⁵

komen nog een 1300 blinden uit de groep der Europeanen, Chineezzen en vreemde Oosterlingen.

Door de massa vergeten dragen deze 136000 blinden het leed van hun lichtloos leven.

Wie denkt zich het lot in van deze tienduizenden, die in de inlandsche wereld, verscholen in 't familieverband, in een dessa- of kamponghoek hun doelloos leven slijten, meestal beschouwd als lastposten en nuttelooze eters.

Aan beide oogen blind, zoo staan ze signaleerd en het aantal blinden dat tevens doofstom is bedraagt nog 2300. Het is een stemlooze massa, een uitzichtlooze schare. Er is voor 136000 naar buiten geen „zicht”, naar binnen geen „zicht”, in de toekomst geen „zicht”. Dat is erger dan een vliegtuig in nood van mist en wolken, want daar is nog hoop, nog kans. Dit stomme lijden vertegenwoordigt een wereld van leed, waar wij menschen niet tegen op kunnen. Men denkt er liever niet aan, men gaat dat ontzettende liever uit de weg, zooals de blinden persoonlijk zeggen, dat men hen uit de weg gaat, omdat men met z'n houding tegenover hen verlegen is. Het in te denken en dan machteloos te staan, is ook om radeeloos te worden. Maar „Jezus de schare ziende werd met innerlijke ontferming bewogen.

Dat is een woord om stil bij te worden. Dat is iets ontzaglijks, want deze ontferming is toch geen machteloos gebaar. Het is een kracht, die alle eeuwen door dit leed omvat heeft in een mateloze liefde. Jezus is bewogen om het lijden der menschen en zijn bewogenheid moet z'n reflex vinden in de harten van hen, die zich naar Hem noemen en deze ontferming moet zich baan breken in de liefdedaad van degenen, die in Jezus voetstappen gaan. Maar „we kunnen niet alles aan”, die gedachte bekruipt ons hier in Indië zoo dikwijls.

En toch moeten we onze oogen, die nog zien, niet sluiten voor dit duizendvoudig lijden, dat in duisternis tastend een levensweg afschuift.

Zoals in Jezus' dagen bij de stad en tempelpoorten hurken ook hier lange rijen invaliden met uitgestrekte hand aan de ingang van de passars en in de vroege morgen ziet men tusschen de met koopwaren beladen passargangers rijtjes blinden tastend met een stok de weg zoeken naar het plekje waar een handje centen of halve centen de dag weer goed moet maken. Dat blinde jongens en mannen door de familie worden geëxploiteerd en blinde meisjes en vrouwen dikwijls op nog minder eervolle wijze een bron van inkomsten vormen, is te begrijpen.

Daadwerkelijk medelijden en barmhartigheid worden in de Inlandsche wereld nog schaarsch gevonden. Zij brengen immers ongeluk aan, deze gebrekkigen, wien de geesten blijkbaar ongunstig gezind zijn. Het aantal doofstommen is geringer dan het aantal blinden maar toch op Java en Madoera nog 1.03 per duizend, tegen 2.56 blinden per duizend. Als we daarbij de cijfers zien van Britsch-Indië b.v. 1.72 blinden op de duizend zielen en van Nederland 0.56 per duizend, dan springt het in het oog, dat Ned.-Indië een buitengewoon hoog aantal blinden telt.

Als oorzaken noemen we 't felle zonlicht, de stoffige wegen in de droge moesson, de rook in de huizen, maar vooral 't gebrek aan hygiëne, waardoor besmettelijke oogziekten zonder eenige rem zich voortplanten van de een op de ander. De meest verbreide oogziekte is hier de trachoom. De hoogst relatieve

blindencijfers vindt men dan ook in de echte trachoomhaarden aan de Noordkust van Java. Hier treft men naar verhouding de meeste blinden aan. In Serang zijn er 8 blinden op de duizend zielen in Grissee zelfs 10.6. In bepaalde streken van Celebes en Timor komt men ook tot zoo'n hoog percentage. En dan te weten dat bij tijdige medisch hulp trachoom kan genezen worden, dat tienduizenden nooit blind hadden behoeven te worden zoo ze medische hulp hadden gezocht. Bij een groot aantal blinden hebben geslachtsziekten een droevige rol gespeeld. Onder de kinderen zijn meer jongens dan meisjes blind, onder de volwassenen meer vrouwen dan mannen. Het vermogen van dit volk om te lijden is groot, men aanvaardt het lijden dikwijls gemakkelijker dan de strijd om het leven.

„Heeft deze gezondigd of zijn ouders?” vroegen de discipelen aan den Heere Jezus toen ze daar de blindgeborene zagen voortschuifelen en deze gedachte komt ook lichtelijk bij ons op als we de blinden zien. Maar Jezus legde de schuldvrage daar ter zijde: „dit is geschied, opdat de werken Gods in Hem zouden geopenbaard worden.”

Dat was een lijden, waarin Gods liefde en Gods kracht tot openbaring moest komen. En dat deed Jezus. Is hier in Indië ook een lijden dat wacht op de openbaring van Gods kracht, van Gods liefde?

„Ik ben het licht der wereld”, zegt Jezus, „en dat moet schijnen zo lang Ik in de wereld ben.” En toen ging dat Licht op in het hart van de blindgeborene en dat Licht verblijdde hem nog dieper dan 't licht, dat terugkwam in zijn oogen.

Jezus is nog in de wereld, ja, Hij leeft er in Zijn Gemeente. Door haar heen moet zijn liefde zich verwelijken en ook over dit lijden der blinden in Ned.-Indië.

A. C. K.—J.

Korte berichten.

Ds. F. A. Keuchenius.

Het adres van Ds. F. A. Keuchenius, die met verlof in Holland aankwam, is te Wageningen, Walstraat 15.

Mej. H. G. Brink.

Mej. H. G. Brink, die in het werk der administratie de Zending te Solo dient, is met verlof in Holland. Haar adres is Leidscheplein 8, Amsterdam.

Mej. v. d. Schee.

Mej. v. d. Schee, hoofd van de Huishoudschool te Poerworedjo, is met verlof in het vaderland aangekomen. Adres: Iepenlaan 5, Assen.

J. L. Erkelens.

De heer J. L. Erkelens te Oegstgeest, heeft zijn benoeming voor den Schooldienst op Soemba, als opvolger van den heer Tj. van Dijk, aangenomen. Hij is 1 April in dienst getreden van de Soemba-Zending. Maar zijn uitzending zal D.V. eerst geschieden in de tweede helft van 1938. Hij bereidt zich thans voor voor het werk, dat hem op Soemba wacht.

Exc. Graaf van Limburg-Stirum.

Deze oud-Gouverneur-Generaal van Ned. Indië, die met Mevrouw een reis door Indië maakt, bezocht 26 April i.l. het Petronella-hospitaal en de Theol. Opleidingsschool te Djokjakarta.

Dr. H. Slettenaar.

D.V. gaat Dr. H. Slettenaar 20 Augustus a.s. met de Joh. van Oldenbarnevelt van Genua weer terug naar Java.

Dr. H. Kraemer.

De groote kenner van Ned. Indië, de taalgeleerde en zendingsman Dr. H. Kraemer is benoemd tot hoogleraar aan de Universiteit te Leiden.

Dr. J. ten Kate.

Dr. J. ten Kate, die was benoemd tot Miss. Arts voor den medischen dienst te Solo en na volbrachte speciale studie voor Chirurg reeds het komende najaar naar Indië hoopte te vertrekken, heeft zich noodzaakt gezien van zijn benoeming ontheffing te vragen. Mevrouw is eenigen tijd geleden geopereerd en is nadien lijdende aan een chronische ongesteldheid, die naar het oordeel van een bekwaam tropenarts haar gaan naar Indië zeer onraadzaam maakt, zoodat Dr. en Mevr. ten Kate van het gaan naar Indië moeten afzien. Dit is wel een zeer groote teleurstelling. Vooreerst voor Dr. en Mevr. ten Kate, die zeer gaarne de Zending hadden willen dienen en reeds een jaar lang zich hadden ingesteld om naar Indië te gaan. En ook voor de Zending te Solo, waar men zeer verlangde naar de komst van dezen arts, is het een zware tegenslag. Moge de Zending van Zuid-Holland ten Noorden spoedig een bekwaam arts vinden, die in plaats van Dr. ten Kate haar te Solo kan dienen.

Exc. Dr. A. A. L. Rutgers.

In de plaats van wijlen Exc. Staal is tot Voorzitter van den Raad van Bijstand voor de Suriname-Zending benoemd de oud-Gouverneur-Generaal van Ned. West-Indië Dr. A. A. L. Rutgers, die deze benoeming heeft aangenomen.

Mej. D. v. Veelen.

Mej. D. van Veelen, die is benoemd tot dame voor de huishouding van het Petronella-hospitaal, zal D.V. vertrekken met de „Dempo” 5 Augustus a.s. van Marseille.

Een mooie gift.

De bekende Vereeniging Simavi (Steun In Medische Aangelegenheden Voor Inheemschen), die zooveel doet voor het verleen van medische hulp aan de Inlandsche bevolking, heeft voor den bouw der nieuwe polikliniek te Pajeti op Soemba een gift van f 1000.— geschonken.

Twee belangrijke vergaderingen te Makassar in 't zicht.

In dit najaar zullen te Makassar twee belangrijke vergaderingen worden gehouden. In de eerste plaats komen daar dan de verschillende taalgeleerden in dienst van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, n.l. dr. H. Kraemer op Java, dr. H. van der Veen te Rante Pao, dr. L. Onvlee op Soemba, dr. G. Held te Manokwari en dr. J. L. Swellengrebel op Bali, bijeen om een samenspreking te houden met den secretaris van het Nederl. Bijbelgenootschap. dr. H. C. Rutgers van Amsterdam, die mede tot dit doel in Indië zal zijn.

In de tweede plaats gebruikt dan de Locale Zendingsraad de gelegenheid van deze samenkomst om te Makassar in diezelfde dagen te vergaderen. In deze vergadering zal gerefereerd worden over „Het karakter

van het heidendom”, over de opleiding in Midden-Celebes en over de liturgie in den eeredienst.

De Film van het ziekenhuis te Poerworedjo.

Naaikransen, Meisjesverenigingen en anderen, die gebruik wenschen te maken van de nieuwe film, door zr. Strijker gemaakt van het ziekenhuis te Poerworedjo, gelieven zich in verbinding te stellen met Mej. M. E. Visser, Curacaoweg 2, Nijmegen.

Het Christ. Nat. Zendingsfeest.

D.V. zal Woensdag 7 Juli het Christ. Nat. Zendingsfeest gehouden worden op het prachtige landgoed Middachten bij De Steeg in Gelderland, dat daarvoor weer bereidwillig is afgestaan.

Leestafel.

De huidige stand van het Christendom in Nederlandsch Indië, door Dr. H. Kraemer. Uitgegeven door „Boekencentrum”, Den Haag. f 0.65.

Ongetwijfeld is Dr. Kraemer één der beste, zoo niet de allerbeste kenner van het religieuze leven van Ned. Indië. Ook dit boekje, dat den lezer oriënteert op het terrein van het Christendom in Ned. Indië, geeft daarvan blijk. Wel bevreedt het ietwat, dat de kundige schrijver zoo weinig aandacht heeft gewijd aan de Gereformeerde Kerken in Ned. Indië.

Hangchow 1938, door Dr. Ir. H. G. van Beusekom, bij „Boekencentrum”, Den Haag. f 0.40.

De secretaris van den Internationalen Zendingsraad, William Paton, schreef een oriënteerend boekje over de groote en belangrijke Wereld-Zendingsconferentie, die D.V. te Hangchow zal worden gehouden. Dr. van Beusekom gaf hiervan een Hollandsche bewerking, die we gaarne aanbevelen.

De levensroman van Dr. H. Colijn, door Rudolf van Reest. Bij Bosch & Keuning te Baarn. Geb. f 3.90.

Een ontroerend schoon boek. De titel doet eerst denken, dat de auteur het zeer bewogen leven van Dr. Colijn romantisch zal weergeven. Maar zoo is het niet. Dit boek is streng historisch. Het teekent het leven van onzen grooten staatsman vooral van de eerste veertig jaren en laat daarin zoo echt zien de hand Gods. Doch het leven van Dr. Colijn is romantisch. De titel is daarom heel goed, ook al geeft het zuiver geschiedenis.

Dit boek is opgedragen aan ons Nederlandsche volk. Een ontwikkeld, wetenschappelijk man hoorden we zeggen, toen hij dit boek had gelezen en het dicht deed: „Als ik het geld er voor had, gaf ik aan elk Nederlander een exemplaar van dit boek”.

Ook voor de Zending is het leven van Dr. Colijn van groote beteekenis geweest, al heeft hij haar niet rechtstreeks gediend.

Gij vrouwen van Straks. Bij Kok te Kampen. f 2.90, geb. f 3.75.

Een uitnemend boek. Tal van zeer vooraanstaande mannen en vrouwen, wier namen onder ons een zeer goeden klank hebben, leverden bijdragen.

Het wil zijn een boek „voor meisjes, die op den drempel van het volle leven staan en dat leven tegemoet zien met velerlei verwachting”. Voor hen wil het wezen „een hulp, een gids, een voorbereiding tot het groote leven”.

Het is uitstekend geslaagd.

Kleuterland. Een bundel verhalen vol zonneschijn en blijdschap uit het wonderland van de twee- tot vijfjarigen. f 3.90.

Met veel genoeg namen van kennis van het negental mooie verhalen, door negen schrijfsters van naam geschreven, en in dit boek gebundeld.

Zij nemen ons mee naar Kleuterland en laten ons de kleuters echt zien zooals zij zijn.

Menigerlei genade. Wekelijksche predikatiën, onder redactie van Dr. K. Dijk en Dr. B. Wielenga. Bij Kok te Kampen. Per jaar-gang f 8.—.

Gaarne vestigen we nog eens de aandacht op deze veelal uitnemend verzorgde preeken.

Menschen, die meetellen, door A. van Hoogstraten-Schoch. f 2.25, geb. f 2.90.

Tjalling wil wat anders, door G. Mulder. f 1.50, geb. f 2.—.

Deze beide boeken, uitgegeven bij Kok te Kampen, zijn de laatste twee van het vijftal, dat de leden van V. C. L. dit jaar ontvangen. De namen der auteurs zijn bekend genoeg om te waarborgen, dat deze twee boeken, evenals de drie, die vroeger zijn verschenen, goede, christelijke lectuur bieden, die men in onze kringen gaarne zal lezen.

Wie lid is of wordt, betaalt voor deze vijf boeken slechts zes gulden. En bovendien mag men dan nog gratis voor vijf gulden boeken kiezen uit Kok's uitgebreide catalogus.

Reisprogrammaboek. Uitgave van de Ned. Chr. Reisvereniging.

Dit boekje biedt mooie reisplannen aan. En niet duur. Het wordt ook aan niet-leden kosteloos toegezonden, waartoe men zich kan wenden tot het Centraal Bureau der N. C. R., Weteringkade 22a, Den Haag.

Verbondsgeschiedenis. Schetsen voor de vertelling van de Bijbelsche Geschiedenis, door Ds. S. G. de Graaf. Bij Kok, Kampen.

De achtste aflevering van dit belangrijke werk is verschenen. Hiermede is de geschiedenis van het Oude Testament compleet. Ongetwijfeld zeer interessant werk, vol frissche gedachten, ook al is het, dat men hier en daar het met den schrijver niet eens is.

Elke aflevering kost f 0.75.

Giften.

Ontvangen voor de Generale kas der Zending.

Bij de Standaard ingekomen f 5. Door Dr. Ruys Zend. collecte v. d. Geref. Kerk te Nieuwerbrug f 15. J. H. Breekveldt, Locham f 50.

J. KRÜGER.

Castricum, 29 Mei '37.

Giro No. 35811.

Mevr. Marseille, Apeldoorn f 5. Saldo Zendingsblad 1936 f 32.848.32. A. v. Noord te Alphen a. d. Rijn f 100.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 22 Mei 1937.

Giro No. 32806.

Kerkbouw Blondo.

Met veel dank ontving ik sinds de vorige verantwoording voor kerkbouw in Blondo: van Ds. D. T. te L. f 1; C. S. te H. f 7.50; T. S. te B. f 1; M. v. d. L. te S. f 2; N. N. te M. f 2; Mej. A. E. E. te E. f 2; J. v. K. te S.

f 1; Wed. B. T. te 's G. f 0.50; C. K. te H. f 0.50; A. B. te Z. f 2; J. K. te A. f 0.50; H. H. te E. f 1.25; N. N. te G. f 10; J. C. J. te V. f 1; T. S. te O. f 0.50; J. A. W. te A. f 1; Ds. T. S. te W. f 1; A. C. G. te H. f 10; B. B. v. d. H. te H. f 2.50; P. R. te S. f 1; P. B. te S. f 2; Mej. M. v. d. B. te S. f 1; Mej. M. G. E. te Z. f 1; Mej. R. v. d. S. te K. f 1; P. O. te Z. f 2.25; Ds. P. H. W. te M. f 2.50; J. v. d. S. te V. f 0.50; H. v. T. te B. f 0.50; Ds. F. d. V. te 's G. f 1; Uit Harderwijk door P. J. S. f 15; L. J. S. te W. f 1; A. M. te 's G. f 2.50; Ds. J. v. d. L. te Z. f 1; Mej. J. A. J. v. S. te M. f 2.50; J. C. T. te D. f 2.50; E. W. d. J. te L. f 1; J. H. te A. f 1; J. H. te V. f 10; Ds. S. G. te L. f 1; R. R. te A. f 0.36; H. H. te R. f 1; Dr. C. P. N. te L. f 5; Mej. D. v. d. P. te L. f 0.25; A. J. A. te H. f 1; L. N. te V. f 1; S. v. d. C. te O. f 1; K. S. te 's G. f 1; Ds. H. B. te G. f 1; J. S. te H. f 1; A. H. H. te W. f 1; H. d. L. te 's G. f 1; A. P. I. te K. f 1; W. v. V. te Z. f 1; Wed. R. R. te B. f 2; P. M. A. H. te Z. f 2; G. D. te Z. f 1; Mevr. A. K. d. B. te U. f 1.15; Uit Kapelle Bieselinge f 42; C. D. v. N. te A. (waar is 't nader adres?) f 2.50; P. C. v. M. S. te B. f 1.50; Zend. Comm. te H. f 2.50; K. D. te W. f 1; Ds. L. A. te Z. f 1; L. T. te R. f 1.50; P. B. te 's G. f 2.50; J. K. te H. f 0.25; Ds. J. W. d. J. te Z. f 1; A. D. te H. f 1; L. Z. te H. f 0.50; M. V. T. te R. f 1; Ds. A. P. te S. f 1; Mej. K. A. te B. f 1.15; J. J. K. te 's G. f 2; Mej. J. J. V.-C. te N. f 0.75; P. H. V. te B. o. L. f 10; M. V. te H. f 1.50; W. H. te A. f 1; C. F. C. te A. f 1; Ds. J. K. te C. f 0.50; Mej. J. A. R. te L. f 1; uit Rilland-Bath f 7.50; Wolphaartsdijk f 41.45; Goes (eerste storting) f 54; Werkendam f 75.31; Genderen f 30; Krabbendijk f 27.80; Andel f 13.18; Kortgene f 10.98; Tilburg (2e storting) f 10.25; F. K. f 0.50; J. H. K. f 0.20; T. H. B. te H. f 1; P. L. te Z. f 2.50; J. M. v. N. te R. f 10; Zondingsdag classis Walcheren f 20; M. R. te A. f 0.25; uit Harderwijk (2e storting) f 8; J. K. te L. f 1; G. H. L. te A. f 1; D. V. te M. f 1; J. v. D. te D. L. f 2; P. K. te 's G. f 5; Zend. Comm. 's Grav. O. f 2.50; Mevr. S. W. v. S.—d. J. te Z. f 1.50; J. D. te U f 0.50, in totaal sinds de vorige verantwoording f 643.18.

Alle gevers werd een exemplaar van het Gedenkboek toegezonden. Zij die dat niet ontvingen kunnen zich wenden tot den Heer P. Lok, Brederoderstraat 5, Haarlem.

Ook nu kan men voortgaan de gelden van de Jubileuminzameling in Zeeland, N.-Brabant en Limburg te storten op mijn girorekening no. 163376 (van Ds. C. van Nes te Magelang). Gaarna ontving ik alle stortingen vóór eind Juli opdat op den herdenkingszondag in Magelang alles kan worden afgedragen.

Ook zij die nu nog een gift zenden voor Kerkbouw in Blondo ontvangen zoolang de voorraad strekt nog het Gedenkboek. De 12000 exemplaren zijn echter reeds bijna alle weg!

De eerstvolgende verantwoording zal, door mijn vertrek naar Indië — eerst over enkele maanden in 't Zendingsblad kunnen worden opgenomen.

C. VAN NES.

Genua, 28 Mei 1937.

4de verantwoording Zaaier-werk Ned. Indië.

Onder vriendelijke dankzegging ontving ik voor het Perswerk der classis Batavia tot en met 21 Mei 1937 onderstaande giften:

Gereformeerde Kerk te Apeldoorn f 2.50; Souburg f 2.50; Daarle f 1.50; Sleeuwijk f 3.75; Warffum f 1; Augustinusga f 1; Treebeek f 2.50; Gamenen f 1; Santpoort f 2.50; Reitsum f 1; Abcoude f 1; Nieuw Amsterdam f 2; Zwartsluis f 2.50; Drimmelen f 0.55; Lemmer f 1; Loenen a. d. V. f 1; Doorn f 2.50; Doetinchem f 1; Halle f 1; Renkum—Heelsum f 5; Westeremden f 1.50; Aardenburg f 2.50; Dieren f 2.

Vriendelijk bevelen wij het Evangelisatie-perswerk in Uw belangstelling aan.

C. M. A. LAERNOES.

Giro 289929 Kantoor Vlissingen.

Corresp.-adres: Vlissingsche straatweg B 386, Koudkerke (Walcheren).

Zending in Makassar.

Onder vriendelijke dankzegging noteerden we een gift v.n. f12.50 van V. N. te Curaçao.

We houden ons aanbevelen voor verdere giften!

C. M. A. LAERNOES.

Ciro 289929 Kantoor Vlissingen.

Corresp.-adres: Vlissingsche straatweg B 386, Koudkerke (Walcheren).

Giften, ontvangen voor de Chr. Huishoudschool te Poerworedjo.

Maart 1937.

Voor verkocht theelood f1.45; van de zendingscommissie te Aalten f10; van H. F. G. te Aalten f2.50; van G. H. K. te IJzerlo f2.50; uit de kas van den classicaal zendingsdag Utrecht f50; van de M. V. „Martha en Maria” te Soest f2.50; van Mej. T. te Baarn f1.

April 1937.

Van Mevr. v. S. te Zeist f5; van de M. V. „Maria” te Haften f2.50; van de Geref. Kerk te Gameren f1. Voor alles hartelijk dank.

J. F. NETELNBOS—CHEVALLIER.

Hilversum, 30 April 1937.

Postrekening 263829.

Ontvangen uit de busjes van Henk Bijkerk f0.77; Ali Drexhage, Bas Necherhof en Jan Visser f5.64; Jan, Rietje en Jopie Batlaan f16.68; Richard en Neeli Drexhage f1.88½; Willy, Kees, Miep Karssen en Leni Schaftenaar f10.36½; Fenny en Annie Raakman f1.88; Egbert de Leegt f1.41; Henk Mientje en Arie v. d. Velden f4.11; Simon, Grietje, Rijtie en Frans Bloemendaal f6.25; Trijini en Wim Burggraaf f7.12; André, Gerke, Annie en Mientje Schmidt f8.54; Gee, Gerda en Bertje Wiegers f9.50; Jannie en Tonny Vos f5.46; Marietje Vlaanderen f2; Theelood en zilverpapier verkocht f1.60. Totaal f80.62.

M. VAN NORREN.

Gooiberg 36, Bussum.

Eerste Geref. Kerk in W.-Indië. (Curaçau).

Tot 17 April bedroeg de ontvangst voor dit doet f825.78.

Tot op 17 Mei werd ontvangen van S. J. d. d. K. te Ferwerd f1; via Ds. Kroeze te Dokkum f2.50; van N. N. te 's Gravenhage f100. Samen f103.50. Hartelijk dank. Totaal f929.28.

We komen langzamerhand aan de duizend gulden toe, maar er moet eigenlijk nog veel meer komen.

Geref. Nederland moet voor West-Indië, waar nog nooit hulp voor gevraagd is, nog anders uit de hoek komen.

Het moet ons een eere en een voorrecht zijn om daarvoor een offer te brengen.

Giften kunnen gezonden worden aan Ds. T. Hagen, Delft. Giro no. 35595.

Deputaten Gen. Synode.

Ds. A. H. VAN MUNNIK, praeses.

Ds. T. HAGEN, penningmeester.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

43e verantwoording van 22 April—22 Mei 1937.

Met hartelijken dank ontvangen wij van Mevr. O. te 's-Gr. f1.—; H. B. J. S. te 's-Gr. f2.—; Dr. J. W. te Z. (j.l.) f5.—; P. V. te O. f1.—; J. H. v. d. W. te 's-Gr. f2.50; Mej. M. te S. f2.—; Mevr. O. M. v. M.—S. te A. (j.l.) f10.—; Mej. A. S. V. te A. f2.50; H. v.

W. Jr. te L. (mnd.) f0.15; J. v. d. S. te V. f0.50; Fam. S. te L. (j.l.) f6.—; Ger. Zend. Com. te V. f50.—; H. K. te U. f2.50; J. W. W. (mnd.) te D. f0.25; Fa. D. H. te B. f2.50; C. A. D. te E. f1.—; A. N. te R. f10.—; J. v. S. te R. f5.—; Jhr. Dr. M. T. v. L. te A. f2.50; A. B. te 's-Gr. f2.—; J. v. D. te de L. f2.—; B. H. te B. f25.—; F. H. H. te H. f1.50; C. de Neef te 's-Gr. f2.50; P. V. te O. f1.—; Ds. A. J. N. te W. f2.50; L. G. te O. f0.50; Mej. M. te W. (j.l.) f1.—; F. G. H. te Z. f9.—; Ds. J. A. H. te H. f1.50; Wed. P. te 's-Gr. (j.l.) f1.—; J. K. v. D. te 's-Gr. f2.50; J. W. G. B. te 's-Gr. (j.l.) f2.50; Mej. L. V. te U. f2.50; A. B. te H. f10.—; K. B. te H. f1.—.

Tezamen f174.40. Totaal met vorige verantwoording f10524.50.

Het 8e boekje begint reeds vruchten af te werpen, del aatstew eek kwamen mooie giften binnen. Moge het zoo doorgaan. Straks komt wear de vacantietaid. Moge het dan zijn, dat men bij de voorrechten, die God schenkt, de nooden der Rijsche Zending niet vergeet.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Den Haag, Galileistr. 139. Postgiro 6104.

Suriname.

Suriname's binnenland is doodenland. Hoe dikwijls kwamen niet onderwijzers, die ikd aarheen detacheren moest, na enkele maanden als uitgeputte stakkers terug! Dat doodenland is zonder medische hulp. Aan de Suriname-rivier alleen wonen boven de water-vallen 12000 boschnegers, meest heidenen. Daar woont op het Christendorp Gansie, een dappere Haagsche verpleegster, Zr. Nelly de Borst, die als vrouw alleen in het oerwoud de medische verzorging dier 12000 menschen vrijwillig op zich nam. O, maakt het Zeist toch mogelijk, Zr. Nelly in haar beschamende toewijding te steunen! Via ons Gereformeerd Idenburgfonds bent U zeker van de juiste besteding Uwer zendingsgaven.

Namens het Idenburgfonds

(voorz. Prof. Honig),

W. F. E. SMELIK.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangen gelden over het tijdvak 23 April 1937 tot en met 21 Mei 1937.

Giften en contributies uit Zuidlaren; giften van: enkele zusters Pav. 1 „Dennenoord” f0.95; Pav. 6 f0.50; Pav. 2 f0.50; Pav. 12 f0.80; Pav. 14 f1.55; Pav. 16 f0.50; Pav. 18 f1.15; Pav. 20 f0.75; Pav. 22 f1.25; personeel Linnenkamer f1.—; Noorder Sanatorium f2.22½; van de zusters: S. de H. f1.—; H. S. f0.50; R. v. d. W. f0.25; K. f1.—; F. K. f0.25; A. W. f0.50; R. de J. f0.30; G. de B. f0.25; J. C. D. f1.—; G. K. f0.50; W. H. f0.50; B. S. f0.50; M. H. f0.25; K. R. F. f0.25; A. H. f1.—; E. B. f0.50; A. W. W. f0.50; F. D. f0.50; van Mej. J. H. f0.15; J. B. f0.25; en van J. D. f0.50; J. L. f0.25; A. v. d. M. f0.25; A. U. f0.50; G. W. f0.50; H. D. f0.25; H. W. f0.25; verder van B. v. d. B. f1.—; H. H. f1.—; J. D. f1.—; T. S. f0.50; H. B. f0.50; J. B. f1.—; W. Th. C. f1.—; N. G. f1.—; H. van A. f0.50; G. T. f0.50; J. H. M. f0.50; M. P. f0.50; A. W. f0.25; S. S. f1.—; Mej. W. f0.25; H. K. f0.25; J. M. f0.25; B. L. f0.50; A. K. f1.— A. W. f0.50; W. K. f0.50; N. f0.25; Wed. H. O. f1.—; A. van B. f0.25; B. A. f0.50; Wed. O. f1.—; J. P. f1.—; H. de J. f0.50; G. S. f0.50; G. F. f0.50; contributies: van de zusters: W. B. f0.25; F. K. f1.—; G. G. f0.50; G. M. K. f1.—; T. T. f0.50; F. V. f0.25; J. H. f0.50; W. H. f0.50; H. H. f0.25; W. R. f0.25; B. W. f0.25; M. S. f1.—; J. V. f0.50; M. W. f0.50; A. F. L. f0.50; H. K. f1.—; J. S. f0.50; T. Z. f0.50; M. B. f1.—; St. V. f0.75; van Mej. G. S.

f 0.50; T. K. f 0.50; J. D. f 0.25; P. S. f 0.25; T. P. f 0.25; J. H. f 0.25; E. B. f 0.25; H. S. f 0.25 en B. H. f 2.50; van B. H. f 0.50; E. v. d. L. f 1.—; H. B. f 1.—; P. H. E. f 1.—; J. E. V. f 1.—; G. H. f 0.50; S. van E. f 1.—; allen te „Dennenoord”; verder van D. D. f 1.—; Mej. T. v. d. V. f 1.—; H. v. d. V. f 1.—; W. N. f 1.—; W. v. t. L. f 0.25; J. H. f 1.—; R. K. f 0.50; J. W. f 0.50; J. D. v. W. f 0.50; L. B. f 0.25; G. K. f 0.25; F. N. f 1.—; W. M. t. H. f 1.—; H. B. f 1.—; A. H. f 0.50; A. de G. f 0.50; J. W. P. f 0.50; S. W. f 0.25; den H. f 0.50; J. H. f 0.50; L. K. f 0.50; G. D. f 0.50; S. H. f 1.—; A. S. f 0.50; G. K. f 1.—; T. de J. f 0.50; P. W. f 0.50; J. H. S. f 0.50; J. J. H. f 0.50; G. V. f 0.50; W. B. f 0.50; E. L. W. f 0.25; K. V. f 0.50; P. H. f 0.50; T. H. f 1.—; H. N. f 0.50; J. S. f 0.50; Wed. W. f 0.25; S. H. f 0.25; J. K. f 0.25; P. R. f 1.—; W. H. f 0.50; O. O. f 0.50 H. H. f 0.50.

Giften. J. G. van H. te R. f 1.—; leerl. 5e en 6e kl. der Oranjesch. te Alphen aan den Rijn f 10.—; leerl. Sch. metd en Bijbel te Kruiningen f 2.—; D. D. te V. f 1.—; giften en contributies uit Groningen door Mevr. Wieringa f 56.75; H. de H. te G. f 1.—; Geref. Kerk te Smilde f 2.50; giften uit Hoogetveen f 39.—; idem uit Nieuwlande f 12.—; N. N. te 's-Gr. f 100.—; Geref. Kerk te Hoogesmilde f 2.50; P. v. d. B. te ort de Cock (Ned. Oost-Indië) f 25.—; Mevr. I.-D. te 's-Gr. f 50.—; A. S.-v. d. B. te R. f 2.50; D. V. te M. f 1.—; J. v. D. te L. f 2.—; Geref. Meisjesver. „Mirjam” te Ten Boer (Gr.) f 10.—; door J. Dijkema te Garmerwolde, gevonden in een collcete in de Geref. Kerk te Ten Boer f 20.—; P. V. te O. f 1.—.

Contributies: uit Amstelveen f 9.—; Zaandam f 2.50; Heinkenszand f 1.—; Groningen f 1.—; Haren f 1.—; Voorburg f 1.—; Löhnen aan de Vecht f 0.50; Hilversum f 0.25; Westbroek f 1.—; Boksum f 1.50; Kampen f 8.—; Genemuiden f 2.—; Scharnegoutum f 1.50; Hoogetveen f 14.—; Nieuwlande f 18.75 en Heeg f 1.25.

Collecten. Gereformeerde Kerk te Eén f 4.06.
Ontvangen door Zeist. F. te N. f 0.50 en J. C. van S. f 1.— maandl. bijdrage.

K. R. HUMMELEN,

Secr.-Penningmeester van het Idenburgfonds. Postrekening no. 196921.

Kampen, 21 Mei 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba, 4e verantwoording van 25 April—25 Mei 1937.

Provincie Groningen:

H. Huizinga, Woldendorp, kalenders f 3.66; Ds. J. A. Gravestein, Leek, gift N.N. f 2.—; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes f 63.66; J. Sikkema, Boerakker, f 30.—; Mej. W. G. Dop, Westerlee, Schoolkinderen f 5.34; E. Stamhuis, Loppersum, busjes f 30.69; J. Klok, Oude Pekela, f 65.50; J. Wildvank, Delfzijl, f 15.—; P. Winter, Ten Post, zend. comm., f 50.—; H. Witkop, Ter Apel, busjes en coll. giften, f 38.69; Ds. W. Reinders, Sellingen, coll. huwel.-feest, fam. H., f 3.75; G. Rozendal, Haren, kind. Chr. School, f 4.—; P. Timmermans, Zuidhorn, zend.-kring, f 44.55; D. Smits, Zuidwolde (Gr.), catech. bus, f 5.27; J. Knol, Overschild, f 14.50; J. Borst, Meeden, 25 jar. huwel.-feest, f 4.35; K. ter Laan, Schildwolde, Nikk. School, f 10.50; D. A. Koebrugge, Onstwedde, zend.kas en busjes, f 119.58; Mej. J. A. D. te Thesinge halve ct., f 0.50; H. Timmere Niezijl, busjes, f 46.42; Ds. R. Middelveld, Hoogkerk, coll. gift, f 2.50; idem, dankoffer gev. in de brievenbus f 6.—; Per Ds. M. Stadig, Ezinge, f 119.54; P. Buwalda, Hornhuizen, schoolk., f 10.—; idem, zend.-kas, f 20.70; Per Ds. P. Deddens, Gron., kleingeld, f 3.71½; W. Brons, Ten Boer, Nikk. School, f 21.30; Geref. School, Mauritsstraat, Gron., f 5.78; Mej. J. Haan, Kinderzend., Maart/April, Gron., f 330.—; E. J. Anneveldt, Groningen, Mulosch. Kraneweg, afd. L.O..

f 40.—; Per O. v. d. Wal, Groningen, coll. giften, catech.-busjes, f 42.05; Per Ds. L. Oranje, Groningen, 3198 halve ct., f 15.99; idem, ander kleingeld f 17.80.

Provincie Drenthe:

Mej. J. H. Mulder, Meppel, f 69.33; Mej. A. Klingenberg, Oud-Schoonebeek, Nikk. Chr. School, f 5.67; Per Ds. D. Drenth, Zuidlaren, Meisjesver. Een, f 4.40; idem, Jongel. ver. Een, f 3.68; A. Sliemers, Nieuwlande, busjes Mrt./April, f 22.02; L. Matter, Nijeveen, busjes, f 29.67; Per Ds. D. Drenth, busje M. de W. Oosterwolde, f 9.28; idem, schoolbusje, Oosterwolde, f 2.—; Per Ds. Uytendhout, Cogevorden, gouden heerenhorlogeketting als Pinkstergave, f 18.—.

Provincie Overijssel:

Geref. Jongel. ver., Wierden, f 3.64; Geref. Kerk, Gramsbergen, coll. plus nagift, f 16.—; W. F. Eugster, Hengelo, f 56.27; S. Malda, Lutten, tweemaandel. bijdr., f 50.—; J. v. Mulligen, Hasselt, halfj. bijdr., f 80.—; H. J. Kuiper, Zwartsluis, Zending commissie, f 150.—; H. Hofsink, Bergeintheim, f 50.—; J. Mulder, Marle, Schoolbusje f 2.50; W. Tempelman, Mariëenberg, zend. comm., f 36.51; T. Oegema, Dedemsvaart, K. V. Obadja, f 4.24; idem, J. V. Gideon, f 10.—; N.N., Blokzijl, gift, f 0.50; N.N., Den Ham, gift, f 10.—.

Soembaweken Groningen:

Appingedam, f 237.12; Uithuizermeeden, f 493.90; Zuidhorn, f 175.45; Hoogkerk, nagift, f 0.85.

Soembaweken Drenthe:

Appelscha, f 47.—; Nieuw-Amsterdam, f 152.95.

Soembaweken Overijssel:

Vriezenveen, — 113.75; Blokzijl, f 31.70.

Pinkstercollectes Groningen:

Groningen, f 1321.95; Hornhuizen, f 29.30; Harkstede, f 36.55; Garrelsweer, f 104.77; Loppersum, f 224.81; Nieuwe Schans, f 10.25; Roodeschool, f 134.15; Schildwolde, f 160.—; Schouwerzijl, f 117.50; Zuidbroek, f 36.27; Wildervank, f 192.91; Ten Boer, f 164.10; Ten Post, f 68.16; Westeremden, f 88.44; Uith. meeden plus nagift, f 202.96; Baflo, f 123.50; Grijskerk, f 125.30; Niezijl, f 53.58; Aduard, f 246.10; Hoogkerk, plus nagiften, f 139.57; Ezinge, f 81.74; Overschild, f 23.79; Stadskanaal, f 380.—; De Wilp, f 13.60; Musselkanaal, f 182.91.

Pinkstercollecte Drenthe:

Zweeloo plus nagift, f 44.18; Ruinerw. Koekange, f 172.96; Westerbork, plus coll. gift, f 77.23; Schoonebeek, f 93.15; Gees, f 49.03; Coevorden, f 76.—; Zuidwolde, Dr., f 178.02; Haulerwijk, f 70.76; Vries, f 35.62; Veenhuizen, f 16.19; Borger, f 28.33.

Pinkstercollecte Overijssel:

Daarle, f 40.90; Haaksbergen, f 25.97; De Krim, f 120.93; Stad Vollenhove, f 34.—; Nijverdal, f 197.—; Lutten a. d. Ded., f 108.26; Holten, f 122.65; Vriezenveen, f 23.50; Goor, 13.91; Steenwijk, f 119.20; Bergeintheim, f 38.05.

2e Algem. Collecte Overijssel:

Dedemsvaart f 71.08.

Diverse ontvangsten:

Per Ds. H. A. Munnik, Zwolle, bijdrage v. h. Comité voor Maatschapp. Onderwijs op Soemba f 1000.—; Mej. J. Visser, Zeist, gift, f 1.—; Geref. Kerk, Bandoeng, bijdrage, f 39.04; Verkocht theelood en zilverpapier, f 13.80.

Totaal 4e verantwoording . . . . . f 10051.83½
Totaal t/m. 3e verantwoording . . . . . „ 15293.57½

Totaal tot oft heden . . . . . f 25345.41

Mag ik ook van de andere kerken zoo spoedig mogelijk de Pinkstercollecte ontvangen? Dank voor de medewerking en voor de toezending van het bovenstaande.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Groningen, 25/5/37.

Postrekening 138000.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Christus, de gekruisigde. — Van Zendingsaangelegenheden: De Keucheniuschool; Onze Zendingsatlas; Naar Lunteren. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam en de andere Kerken in Noord-Holland: Dr. R. Veen; Mej. D. van Veelen. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland: Jaarverslag West-Soemba (Oost) II; Schetsen uit Soemba XXXII; De Collectantjes te Nieuwleusen (Ov.). — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland: Wonosobo; De Zendingscollectantjes te Nes (W.D.). — Zending van de Geref. Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid-Holland-Noord: Verslag 1936 (II); Uit het Dokter Scheurer-Hospitaal te Klaten; G. J. Kaemingh en zijn gezin. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de andere Kerken van Zuid-Holland-Zuid: Statistiek; Een afscheid. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: Zending onder vrouwen en meisjes; Lectuur voor Javaansche voor-
gangers; Statistiek Schooldienst (Inlandsch Onderwijs), (Huishoudscho-
len) te Midden Java; De Blindenzorg in Ned.-Indië (II); Zooals het
vaker gaat. — Van andere Zendingen en van voor de Zending belang-
rijke dingen: De voortgang der Zending op Nias; Nederlandsch
Bijbelgenootschap. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

CHRISTUS, DE GEKRUISIGDE

Doch wij prediken Christus den gekruisigde, den Joden wel een ergernis, en den Grieken een dwaasheid, maar hun die geroepen zijn, beiden Joden en Grieken, prediken wij Christus, de kracht Gods en de wijsheid Gods.

1 Cor. 1 : 23, 24.

Aan de Gemeente van Corinthe schrijft de apostel Paulus over zijn prediking; en verzekert haar nog eens, dat die tot inhoud heeft en houden zal: Christus, de *Gekruisigde*. Niet maar: Jézus; doch bepaaldelijk: Christus; de door God Zelf gezondene en gezalfde; de groote ambtsdrager Gods, en dan die gekruisigd.

Het is er hem om te doen, dat elke bedekking of verduistering van Christus' kruis gemeden en weggedaan zal worden, en dat heel de Gemeente in Christus, den Gekruisigde, het aanbiddelijk wonder van Gods liefde tot verzoening en verlossing geloove, eere en aanbide.

Hij weet heel goed, wat in de menschenwereld de werking van *deze* Evangelie-prediking is; bij de Joden en bij de Grieken, onder welke beide hij het menschelijk geslacht saamvat; de Joden, als de nakomelingschap van Abraham, aan wie de Woorden Gods waren toebetrouwd, en de Grieken als vertegenwoordigers der heidenen, omdat zij destijds aan de spits der beschaving stonden. De andere volkeren komen hier nog niet in aanmerking.

De prediking van Christus, den Gekruisigde, is den Joden een ergernis, een aanstoot, een struikelblok, waarover zij vallen; en den Grieken een dwaasheid, louter onzin, waarvoor eigenlijk alleen maar de naam van „zotte klap” goed genoeg is.

Maar hij predikt en hij blijft prediken: Christus, en Dien gekruisigd.

Volkomen is hij er van verzekerd, dat deze prediking geenszins vergeefschen wezen zal. Dat zou zij zijn, als God Zelf niet genadig inwerkte op hart en verstand van Joden en Grieken beiden. Doch God, Die in Zijn onuitsprekelijke liefde den Christus, en Dien gekruisigd gaf, Hij „roept” ook tot het geloof in Hem. Want het behaagt Hem, door de dwaasheid der prediking zalig te maken, die gelooven (vers 21).

Dat doet God en onder de Joden en onder de Grieken; in heel de menschenwereld. Het onderscheid valt dan weg. Voor de geroepenen, die de prediking van dit Evangelie hooren en geloovig aannemen, is en wordt al meer en voller Christus, de Gekruisigde, de kracht en

de wijsheid Gods; zoowel voor de Joden als voor de Grieken.

Daarom voortgaan, steeds voortgaan met de prediking van Christus, den Gekruisigde!

Dat geldt ook ons. In onze tijden met de diepe ergernis onder de volken aan het Evangelie des Kruises. Bij de vervulling onzer Zendingsoeping, als de tegenstand van Joden en Heidenen en Mohammedanen tegen Christus, den Gekruisigde, op allerlei manier zich openbaart.

Daar er maar één Evangelie voor geheel de wereld der menschen is; het Evangelie, dat niet *naar*, doch zeker voor den mensch is.

Wij prediken: Christus, den Gekruisigde!

R.

D. P.

Van Zendingaangelegenheden.

De Keucheniusschool.

Een zeer eigenaardig bericht betreffende de gebouwen der Keucheniusschool te Djokja, is door het Ind. blad „De Locomotief” verspreid en door het Ned. Christ. Persbureau doorgegeven aan de pers hier te lande.

Dit bericht luidt aldus:

„Over de eigendomsrechten van de bekende Keucheniusschool te Djocja is geschil. De Locomotief bevat het volgende bericht uit Djocja:

„De Joggasche werkcentrale heeft sinds een paar maanden van het departement van onderwijs de beschikking gekregen over het pand der Keucheniusschool, een onderwijsinrichting welke in verband met de crisis moest worden gesloten. Nu was de Keucheniusschool een inrichting, in het leven geroepen door de zending, maar voor den bouw der school verleende het gouvernement een voorschot van f 50.000 waarvan weinig of niets is terugbetaald. Toen het Kantoor van Arbeid het oog liet vallen op de leegstaande gebouwen was het bestuur der Keucheniusschool onmiddellijk bereid hun eigendom (?) contractueel af te staan, maar tot een contract kwam het nimmer, want het departement van onderwijs gaf het Kantoor van Arbeid zonder meer toestemming de gebouwen te occupeeren en de noodige verbouwingen te doen uitvoeren. Men kan zich de verbazing van het bestuur der stichting voorstellen toen bij een bezoek aan de vroegere school bleek, dat er rustig getimmerd en gehamerd werd. Nu zijn een paar bij de school behorende huizen verhuurd aan particulieren en de stichting ontvangt daarvan de huurpenningen, waaruit men zou kunnen opmaken dat de gebouwen inderdaad haar eigendom zijn; bovendien wordt de voor de leening van het gouvernement verschuldigde rente door de stichting opgebracht, zoodat het vreemd aan doet, dat het departement van onderwijs volgens zijn inzichten over het pand beschikt. Voor deze houding pleit uiteraard dat het gouvernement de bouwkosten betaalde als was dit dan in den vorm van rentegevend

voorschot. Het is een juridische kluit om nu eens uit te maken wie de eigenaar is."

Zoals meermalen geschiedt wanneer het de Zending der Geref. Kerken betreft, is dit bericht in de Holl. pers opgenomen, zonder dat eerst eens ter bevoegde plaatse werd onderzocht of het wel geheel juist is.

Gelukkig is dit niet het geval.

Het is misschien niet ondienstig om eens in het kort te zeggen, hoe de vork in de steel zit.

In 1928 heeft de Zending een terrein gekocht en daarop de Keucheniussschool gebouwd.

Dit is geschiedt geheel in overeenstemming met de toen geldende Gouvernements-regeling voor het verleen van subsidie aan Bijzondere Normaalscholen; d.w.z. onder goedkeuring en met subsidie van de Regeering.

De bouwkosten zijn betaald voor $\frac{1}{4}$ door de Zendingskas en voor $\frac{3}{4}$ uit de door de Regeering hiervoor verleende subsidie overeenkomstig de algemeene regeling, die hiervoor gold.

De Regeering heeft, in den vorm van hypotheek subsidie, in totaal een bedrag verleend van f 121.900. Van uit Holland heeft de Generale Kas der Zending f 40.000 voor dit doel gezonden. Het kleine restant der bouwkosten is in Indië gevonden. De eindrekening van de bouw bedroeg f 164.175.25.

Tengevolge van de noodzakelijke bezuiniging moest de Regeering tijdens de crisis een diep ingrijpende versobering invoeren op schoolgebied, waardoor alreeds alle openbare en bijzondere normaalscholen moesten worden opgeheven. De Keucheniussschool was één van de laatste. Maar ook zij moest 1 Juni 1933 worden gesloten, nadat de laatste overgebleven klas het eindexamen had gedaan en de directeur zijn arbeid had neergelegd.

Uit den aard der zaak moest er tusschen de Regeering en de zending betreffende de gebouwen gedurig overleg gepleegd en gecorrespondeerd worden.

In het Vorstenland Djokjakarta is door de Zending geen volledig eigendom van grond te verkrijgen. Men kan alleen het recht van opstal koopen. De grond blijft eigendom van het sultanaat.

Tot den huidigen dag zijn de Regeering en de Zending zakelijk te samen nog eigenare van de gebouwen der Keucheniussschool. Voorts spreekt het van zelf, dat de bepalingen, waaronder de Regeering de hypotheek-subsidie heeft verleend, nog steeds van kracht zijn.

In geen enkel opzicht is de Zending tegenover de Regeering bij de vervulling harer verplichting ook maar in het minst te kort geschoten.

Overeengekomen is, dat de Zending de gebouwen beheert en elk jaar verantwoording doet aan de Regeering, terwijl bate of schade voor $\frac{3}{4}$ voor rekening komt van de Regeering en voor $\frac{1}{4}$ voor rekening van de Zending.

Thans zijn de schoolgebouwen met één der woningen verhuurd aan „de Werkcentrale” te Djokja. Die verhuur is geschied door de Regeering, die dit kon doen, omdat de Zending verzocht had, dat de Regeering, indien zij daartoe gelegenheid had, de gebouwen zou verhuren.

Het beheer is en blijft echter in handen van de Zending. Het „Centraal Comité tot steun aan werklozen” — kortweg meestal genoemd „de werkcen-

trale” — betaalt f 50 huur per maand, wat wel een zeer klein bedrag is, maar toch nog beter dan niets. Deze huur wordt uitbetaald aan de Zending. En zonder bewilliging van de Zending mag in de gebouwen door de Werkcentrale geen verandering worden aangebracht.

Het huurcontract, waarvan afschrift in ons bezit is, is door „de Werkcentrale” als huurder geteekend en vanwege de Zending door de Commissie voor de afwikkeling van de zaken der Keucheniussschool als verhuurder.

Zoo staat het met de zaak der Keucheniussschool. Van „een voorschot van f 50.000”, die onze Zending zou moeten terugbetalen aan de Regeering gelijk bostaand bericht voorstelt, is ons niets bekend. Finantiel is alles behoorlijk geregeld en geheel in orde.

Ook is het volstrekt nog niet geheel uitgesloten, dat in latere jaren de opleiding van onderwijzers met normaalschooldiploma voor de bijzondere gesubsidieerde vervolgscholen van de Zending op Midden Java zal worden hervat, zoodat dan de gebouwen weer voor haar vroegere bestemming zullen worden gebruikt en de Keucheniussschool dan dus weer wordt geopend. Natuurlijk moet „de Werkcentrale” dan de gebouwen weer verlaten en deze weer overgeven in den staat, waarin zij waren bij het begin der huur.

De huur kan met drie maanden worden opgezegd.

Uit deze mededeeling kan men zien in hoeverre bovenstaand ietwat alarmeerend bericht op waarheid is gegrond.

Onze Zendingsatlas.

Vanwege de Zending der Geref. Kerken is in 1932 een Atlas van de zendingsterreinen der Kerken op Midden Java en Soemba uitgegeven bij N.V. Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen. Deze atlas geeft een duidelijke voorstelling der terreinen van Midden Java n.l. Poerbolinggo, Keboemen, Poerworedjo, Djokjakarta, Solo, Magelang en Wonosobo, alsmede van de terreinen van Soemba: West-, Midden- en Oost-Soemba.

Deze atlas is om de kennis van onze zendingsterreinen te bevorderen beneden den kostenden prijs beschikbaar gesteld. De prijs werd bepaald op f 0.30 per exemplaar. Van dezen atlas zijn er nog eenige exemplaren verkrijgbaar. Hij is nog geenszins geheel verouderd, ook al is het reeds vijf jaar geleden, dat hij is verschenen. De terreinen zijn nog geheel dezelfde. De grenzen zijn niet veranderd. En de beschrijving der terreinen is eveneens nog in overeenstemming met de werkelijkheid.

Natuurlijk zijn in die vijf jaren het aantal posten waar gewerkt wordt wel vermeerderd en is het getal Christenen gelukkig toegenomen. Maar dat neemt niet weg dat deze atlas, die bij zijn verschijning van onderscheidene zijden is aanbevolen, nog zeer goed bruikbaar is. Wie nog één of meer exemplaren van den kleinen voorraad, die er nog over is begeert, kan zich wenden tot ons Zendingsbureau te den Haag, Fahrenheitstraat 709.

Naar Lunteren.

Ook ditmaal zijn we weer verzocht de Zendingsconferenties, die D.V. van 2 tot 21 Augustus te Lunteren zullen worden gehouden, bij onze lezers aan te bevelen. Gaarne voldoen we aan dat verzoek.

Het bijwonen van een Zendingsconferentie in het aan natuurschoon zoo rijke Lunteren is een kostelijke vakantie-genieting voor weinig geld.

Nooit hoorden we iemand, dien het berouwde een weekje naar Lunteren te zijn geweest.

Elders in dit nummer is het program der conferentie opgenomen.

We weten ditmaal het gaan naar Lunteren niet beter aan te bevelen, dan door hieronder een gedeelte over te nemen van wat Ds. J. Verkuijl hierover schreef en dat aldus luidt:

„Lunteren kan de vergelijking met andere vakantie-oorden wel doorstaan. Ieder, die wel eens te Lunteren was, weet, hoe fysiek-sterkend het verblijf in de bosschen van die omgeving is. Lunteren is een ideaal vakantie-verblijf! Toch liggen de motieven van onze oproep om naar Lunteren te gaan op een geheel ander niveau.

Ge moet in de eerste plaats naar Lunteren komen, omdat de Zending uw bezoek aan deze conferenties noodig heeft.

Waarom? Omdat de Zending naar het scherpe woord van Dr. A. J. Th. Jonker een gegalvaniseerd lijk wordt, wanneer er niet een groep van menschen is, die haar draagt en stuwt met haar belangstelling, haar liefde en haar worstelend gebed.

Nu zult ge zeggen, dat dit alles óók wel mogelijk is zonder deze conferenties. Ik ontken dat niet, maar ik geloof toch te mogen zeggen, dat er van geconcentreerde belangstelling, bewuste kennis der situatie op de Zendingsvelden en van vurig, volhardend gebed voor de Zending in de praktijk van ons haastige leven gewoonlijk zeer weinig terecht komt. Zendingsarbeiders klagen er soms terecht over, dat het vuur van hun geestdrift zoo zelden gevoed wordt door de voorbede der Hollandsche Christenheid. Ze voelen zich vaak als voorposten, die het contact met het leger, dat achter hen staat, missen.

„Lunteren” is de plaats, waar men nu reeds jaren lang veel Christenen samenbrengt om hun blik op de situatie der Zending te scherpen en om hen als een stormtroep in gebeden en smeekingen mee te leeren strijden met de mannen en vrouwen, die in den arbeid der Zending staan.

De Zending kan deze jaarlijksche mobilisatie van geestelijke strijdkrachten op de Luntersche conferentie niet missen. Ze heeft uw komst naar Lunteren noodig.

Maar in de tweede plaats roepen wij u op om u als deelnemer op te geven, omdat ge zelf het bezoek aan Lunteren noodig hebt. Geen mensch kan buiten geestelijke retraite. Als men zich echter afvraagt, waarom bij vele menschen een poging tot geestelijke retraite mislukt, dan is de eenige reden daarvan deze, dat ze in die retraite cirkelden om zichzelf en niet om God en Zijn Rijk. Op de zendingsconferenties is dat gevaar van geestelijke genotzucht en geestelijke egoïstieit bezworen. Daar vertoonen zich voor onze oogen de wijde perspectieven van Gods komende Koninkrijk. Daar ontvangt men weer aandacht voor het groote Heilandswerk, dat God in de wereld doet tot verlossing der volkeren. Daar leert men het weer beseffen, hoe heerlijk het is zelf daarvan deelgenoot te mogen zijn.

Daar wordt men weer gezegend met den drang om in nieuwe gehoorzaamheid, mede-arbeider Gods te zijn

bij den voortgang van Zijn reddingswerk. Daarom hebt gij ook voor uw persoonlijk leven het bezoek aan de conferenties te Lunteren noodig.”

Hieraan nog iets toe te voegen is geheel overbodig.

Santpoort, 21 Juni '37.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

Dr. R. Veen.

In Augustus 1931 is Dr. R. Veen als missionair arts in tijdelijken dienst naar Java vertrokken. Daar heeft hij eerst tot eind Maart 1932 gewerkt op de Röntg. afdeling van de C. B. Z. te Batavia, onder de leiding van Prof. v. d. Plaats om zich daar te bekwamen in de Röntgenologie.

In het Petronella-Hospitaal te Djokja is hij 1 April 1932 zijn arbeid begonnen.

Dr. R. Veen.

Over en weer beviel zijn dienst zoo best, dat hij na korten tijd is benoemd tot missionair arts in vasten dienst. Stellig teekent het wel zeer gunstig, zoowel voor de jonge artsen als voor den medischen dienst der zending, dat bijna alle artsen die eerst uitgaan in

tijdelijken dienst na eenigen tijd zich in vasten dienst aan de zending verbinden.

In September l.l. is Dr. Veen met verlof naar Holland gekomen. Hij heeft de reis van Java naar Nederland gemaakt over Amerika. Dat heeft natuurlijk nog al wat oponthoud gekost. Eerst 20 December 1936 is hij in Holland aangekomen.

Ofschoon hij wel verdiend had zijn verloftijd in volle rust door te brengen, heeft hij dit toch niet gedaan. Dat ligt nu eenmaal zoo niet in zijn aard. In het begin van dit jaar heeft hij eerst nog 2 maanden gewerkt op de Röntg. afdeling van het Academisch Ziekenhuis te Groningen om in de Röntgenologie nog meer bedreven te worden.

Voorts is hij twee maanden werkzaam geweest als intern arts op Sonnevand, waar hij een zeer aangename tijd heeft doorgebracht.

Door de vriendelijke medewerking van den directeur Dr. Bergsma en de andere dokters van Sonnevand heeft hij daar veel geleerd van de tegenwoordige Sanatoriale behandeling van t.b.c.-patienten.

Dit is voor Dr. Veen van bijzonder belang en ook voor het medisch zendingswerk te Djokja. De verzorging van het Sanatorium Pakem, waarvan we meermalen iets mededeelden zal aan zijn verzorging worden toebetrouwd. Het is dus wel zeer goed, dat hij zich bijzonder bekwaamd heeft in de behandeling van t.b.c.-patienten. Daarvoor is hij ook nog geweest naar Davos in Zwitserland waar hij enkele sanatoria heeft bezocht.

Dr. Veen heeft dus zijn verloftijd wel zeer sterk gebruikt om zich nog verder te bekwamen.

Daarbij is hij geheel en al zendingsarts.

Hij verlangt zeer terug naar zijn werk.

D.V. keert hij 21 Juli a.s. met de Christ. Huygens van Amsterdam weer terug naar Djokja.

Hij is alleen gekomen, want hij heeft geen gezin en hij gaat ook alleen weer terug. Haast zouden we zeggen: dat is jammer. Maar misschien komt dat in Indië nog wel in orde.

Het zendingsblad wenscht Dr. Veen toe een genotvolle reis en een nieuwe arbeidsperiode van rijken zegen. W.B.

Mej. D. van Veelen.

Weldra vertrekt er D.V. weer een jonge kracht om in den medischen dienst te Djokja werkzaam te zijn. Gelijk reeds is medegedeeld, moest het Petronella-Hospitaal een dame voor de huishouding hebben en is daarvoor benoemd Mej. D. van Veelen te Utrecht.

Mej. Dini van Veelen is 2 April 1908 te Doesburg geboren, waar zij de M.U.L.O.-School doorliep. Later heeft zij de Industrie- en Huishoudschool te Arnhem bezocht. Daarna was zij eenigen tijd bij haar ouders te huis.

In onderscheidene betrekkingen is zij werkzaam geweest. Het laatst was zij belast met de leiding van een pensioen.

Sinds lang reeds was het haar begeerte de zending te mogen dienen. Zoodra de huiselijke omstandigheden harer ouders dit toelieten, zag zij uit naar een positie in den dienst der zending. Toen er een dame voor de huishouding van het Petronella-Hospitaal gevraagd werd, zond zij haar sollicitatie in. Zeer tot haar blijdschap werd zij door den Kerkeraad te Amsterdam, op voordracht der Commissie van advies,

Mej. D. v. Veelen.

voor die betrekking benoemd. Om zich voor het haar wachtend werk te Djokja wat voor te bereiden is zij gedurende 2 maanden werkzaam geweest in keuken en linnenkamer van „Veldwijk”, waardoor zij eenige ervaring heeft opgedaan van de leiding der huishouding in een groote inrichting.

D.V. vertrekt Mej. Van Veelen 5 Aug. a.s. met de Dempo van Marseille naar Java.

Verlangend ziet zij uit naar haar arbeid te Djokja en is dankbaar, dat zij daarin de zending mag dienen. W.B.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland.

Jaarverslag West-Soemba (Oost).

(II).

Wanneer, ik thans de afzonderlijke kringen bespreek, kan U het volgende gemeld worden:

Wanokaka.

Einde 1936 totaal 111 leden (64 belijdende en 47 doopleden). Deze kring, de grootste van dit ressort, wordt innerlijk steviger en neemt ook geregeld in

aantal toe door toetreding van heidenen. Toch gaat van deze kring nog te weinig kracht naar buiten uit. De Goeroe Indjil werkt met ijver en heeft een goede invloed; van de in 1935 aangestelde, „raad van oudsten” gaat een goede leiding uit. Helaas moest dit jaar één van hen wegens overtreding van het 7de gebod worden afgezet, terwijl één der oudsten — een onderwijzer — werd overgeplaatst. Dat deze gemeente helaas nog niet aan zelfstandigheid toe is, blijkt uit de omstandigheid, dat tot op heden nog niet twee geschikte vervangers gevonden konden worden.

Er is in deze gemeente nog altijd een groep van slappe leden, waarvan eenigen wellicht afgesneden zullen moeten worden.

Zeër verblijvend is, dat de Radja dit jaar zich ten goede wijzigde, al zal hij waarschijnlijk — gezien zijn karakter en zijn positie temidden van zijn heidensche familie — niet spoedig een krachtige figuur worden.

Zeër hoopvol is de activiteit, die deze kring openbaart. Op het in October gehouden oogstfeest werd een flink deel van de oogst als gave voor de kerk afgestaan. In December j.l. besloot de Raad van Oudsten, zoo mogelijk, vaste bijdragen van alle leden te gaan innen. We zullen afwachten of dit besluit resultaten heeft; het initiatief is in ieder geval te waardeeren! Bovendien werd door de gemeenteleden dit jaar hard gewerkt om het benoodigde materiaal voor de kerk te verzamelen. Tijdens mijn Java-verlof verzamelde de Goeroe Indjil geld in de gemeente om zagers te huren, die balken en planken zullen zagen voor de kerk.

Ook is er een vereeniging van jonge mannen opgericht, die op geregelde tijden samenkomen om verschillende onderwerpen te bespreken. In verschillende huisgezinnen wordt nu ook de Bijbel gelezen. Alles bijeengenomen een ontwikkeling, die zeer dankbaar stemt en de arbeid tot een vreugde maakt.

Wat de scholen in het landschap Wanokaka aangaat, wegens groot tekort aan onderwijzers moesten twee scholen voorloopig worden samengesmolten, om zodoende een onderwijzer uit te sparen. Ook de onderwijzers nemen actief deel aan de arbeid in de gemeente.

Anakalang.

Einde 1936 totaal 35 leden (29 belijdende en 6 doopleden). Deze kring en haar leider, de Goeroe Indjil, hebben ons dit jaar zeer veel zorgen gegeven. Reeds schreef ik in mijn vorig jaarverslag, dat de Goeroe Indjil, een schoonzoon van de Radja, niet die ijver en dat geloof toonde in zijn werk, die zoozeer noodig zijn. Dat heeft zich dit jaar in ongunstigen zin verder ontwikkeld, zoozeer dat ik me genoodzaakt zag, hem voor eenige maanden te schorsen opdat hij gelegenheid zou hebben zich los te maken uit allerlei netelige kwesties, waarin hij gewikkeld was, en die zijn werk vruchteloos maakten. Bovendien heb ik in overleg met de Bijzondere Vergadering besloten, hem aan het eind van dit jaar over te plaatsen naar een ander landschap. Toen hij echter weigerde overgeplaatst te worden heb ik zijn schorsing verlengd tot tijd en wijle hij van gedachten veranderen zal. Ik acht n.l. zijn arbeid in dit landschap totaal onmogelijk; dat hebben de afgeloopen jaren me wel duidelijk gemaakt.

Dit alles heeft op de kring van Anakalang natuurlijk geen gunstige invloed gehad. Het ontbrak aan bearbeiding en Evangelie-prediking in de kampong,

zoodat het aantal belangstellenden in de godsdienstoefeningen Zondags zeer gering is. Hier moet met de bouw van een gemeente weer begonnen worden van onderop, (al is vanzelfsprekend heel wat „voorarbeid” reeds geschied, ook door het werk van de onderwijzers in en buiten de school), en het wachten is nu op een andere Goeroe Indjil, die alleen komen kan, wanneer de tegenwoordige Goeroe zich heeft bekeerd en in een ander landschap geplaatst is.

De leden van deze kring, voorzover ze niet tot het personeel van de Zending of onze huisgenooten behooren, zijn voor een deel in het heidendom teruggevallen. Ik wijt het mede hieraan dat in deze gemeente geen kern is van gezinnen. Zoolang in een gemeente niet gevonden worden eenige flinke Christelijke gezinnen, is blijkbaar geen consolidatie te verwachten; enkele losse individuen, ongetrouwd en dus afhankelijk van heidensche familie, vormen in deze maatschappij niet spoedig een hechte eenheid.

Het is onze taak de weinige overgeblevenen zooveel mogelijk te leiden door Evangelie-prediking, leetuurverspreiding e.d. en voorts geduldig voort te arbeiden tot het Gods tijd zal zijn.

We vierden 25 December een goed geslaagd Kerstfeest met de schoolkinderen en belangstellenden.

Parewa-Tana.

Einde 1936 totaal 21 leden (16 belijdende en 5 doopleden). De Goeroe Indjil werkt zeer ijverig en getrouw onder gemeenteleden en heidenen, maar het is net of het plantje niet erg groeien wil, wat geen wonder is, omdat het vóór de komst van de Goeroe Indjil eenige jaren zeer spaarzaam is verzorgd. Dit kringetje heeft het dan ook erg moeilijk en maakt een strijd om haar bestaan door. Dit kan op den duur alleen maar louterend werken. Het is noodig met geduld en ijver in het geloof voort te arbeiden.

Langgaliroo.

Einde 1936 totaal 51 leden (32 belijdende en 19 doopleden). Deze kring breidt zich snel uit; vele heidenen hebben belangstelling. De Goeroe Indjil doet uitstekend werk en leidt met krachtige hand.

In September zijn we hier begonnen met een avondschooltje voor de mannelijke gemeenteleden, waar Bijbelsche geschiedenis, lezen en schrijven onderwezen worden, opdat ze straks de Bijbel in hun huis zullen kunnen lezen. De belangstelling voor deze zaak is zoo groot, dat ook bijna alle vrouwen meedoen en wedijveren, wie het vlugst het lezen onder de knie zal hebben.

Verschiedende moeilijkheden o.a. eenige plotselinge sterfgevallen in de gemeente, hebben de innerlijke kracht doen toenemen. Deze kring bestaat bijna uitsluitend uit gezinnen, die voor een groot deel bovendien onderling familie zijn. Haar ontstaan is vrucht van het werk van de onderwijzer ter plaatse. Hier werd een goed geslaagd oogstdankfeest en Kerstfeest gevierd.

Bolobokat.

Einde 1936: 46 leden (24 belijdende en 22 doopleden). De Goeroe Indjil heeft dit jaar heel wat beter gewerkt dan een vorig jaar, maar het is moeilijk arbeiden daar. In October heb ik een kleine week met hem samengewerkt, en het opnieuw ondervonden, hoe ontmoedigend het is het Evangelie te prediken

aan hen, die daarnaar niet vragen. Bovendien is het standnondercheid daar scherp, zoodat velen, ook al wilden ze, menschelijker wijs niet kunnen volgen, omdat hun „heer” het hun verbiedt, en onder de „heeren” zelf is weinig belangstelling. De Goeroe Indjil zoekt echter allerlei wegen om hun vertrouwen te winnen.

De kring zelf heeft weinig onderlinge samenhang en een groot gebrek aan kennis; verschillende leden zijn in het heidendom teruggevallen. De afstanden zijn er groot, de wegen slecht en steenachtig; dus heeft de Goeroe er een zeer vermoeiende arbeid. Hij heeft het noodig dat we hem in het gebed gedenken. We zullen ook hier geduldig moeten zaaien en ijverig zoeken naar gelegenheden om het Woord te brengen.

Memboro.

Einde 1936: 19 leden (12 belijdende en 7 doop-leden). Hier is nog steeds geen eigenlijke kring, slechts een kern, bestaande uit de Radja en het Zendingpersoneel. Wel is er een flinke groep heidenen, die zich voorbereidt voor den doop; misschien dat ze dit jaar gedoopt zullen kunnen worden. De Radja steunt het werk zeer, en door het goede voorbeeld, en door het houden van godsdienstoefening of catechisatie Zondags. Hij is gelukkig te verstandig, om de menschen te dwingen, wat een klein kunstje zou zijn, maar het werk niet ten goede zou komen.

De Goeroe Indjil werkt met ijver en getrouwheid onder leiding van de Radja, die als veel oudere hem waardevolle adviezen geeft. Het ziet er voor de toekomst zeer hoopvol uit.

Wat de scholen aangaat, over de onderwijzers sprak in kort in mijn inleiding. Van verscheidenen ontvangen we krachtige medewerking. Ik moet hier vooral vermelden de onderwijzer te Lenang, die iedere Zondag een flinke groep heidenen in de godsdienstoefening weet te verzamelen; een ijverige, vrome kerel, wiens school ook in de puntjes verzorgd is. Het is een genot bij hem te logeeren. Hier is in verband met de groeiende belangstelling een Goeroe Indjil zeer noodig, maar tot nu toe vonden we er geen, die geschikt is.

Ook op andere plaatsen hielden de onderwijzers des Zondags geregeld godsdienstoefening, zoo te Roea, Wai Manoe, Lawonda en Soroe. Indien de onderwijzers zich hier in getrouw betoonen, kunnen ze een zeer gezegende invloed uitoefenen, die meermalen leidt en geleid heeft tot gemeentevorming. Op deze plaatsen is echter versterking van het aantal krachten zeer noodig.

Wat het schoolwerk in het algemeen aangaat, nog steeds wordt naar wegen gezocht om de belangstelling der oud-leerlingen te behouden of te herwinnen. De mogelijkheden van het jeugdwerk zijn hier niet zoo erg groot; in ieder geval zien we ze nog weinig, maar deze zaak is mijns inziens een levenskwestie voor ons werk wil de school niet alleen een negatieve, onthindende werking hebben. Ook zullen we er naar moeten streven de school een meer eigen plaats in het leven van het volk te geven, zoodat de school de school van het Soembaneesche volk wordt of meer wordt. Dit zijn heel moeilijke vragen, maar ze zijn het overwegen waard en in gezamenlijk pogen zal ook zeker ter eeniger tijd een weg gevonden kunnen worden.

Wat het medische werk aangaat, ook dit ressort plukt de vruchten van het Zendingziekenhuis te Wai Kaboebak. Wat is de lichamelijke nood der bevolking groot; vooral in de meer afgelegen streken, waar de invloed van het ziekenhuis veel geringer is; de afstanden zijn daarbij ook een groote belemmering in het werk.

Ook bij het ziekenhuiswerk moeten we niet al te ongeduldig vragen naar zichtbare vrucht; die is er ook! Maar wie zal zeggen, hoeveel zegen van dit ziekenhuis over West-Soemba uitgaat?

In ons ressort zijn twee hulpziekenhuisjes, één te Wai Bakoel en één te Memboro. Het laatste werd in 1936 geopend en wordt voorloopig door de Goeroe Indjil verzorgd. Het zijn steunpunten voor ons werk; gelegenheden om vertrouwen te winnen en banden van vriendschap te leggen. Vooral de combinatie van Goeroe Indjil en leider van een hulpziekenhuis lijkt me zeer gelukkig, vooral in het beginstadium van het werk.

Zoo zien we met groote dankbaarheid terug op al de ontvangen zegeningen en gaan we voort in dit jaar, vertrouwend, dat de Heere zelf Zijn Koninkrijk bouwt en uitbreiden zal over heel Soemba, tot eer van Zijn Naam.

Wai Bakoel, Februari 1937.

P. J. LUIJENDIJK.

Scheisen uit Soemba.

XXXII.

Tezamen met een der goeroe's ging ik in de kampong op bezoek.

Wij kwamen terecht in een huisje, waar een man huide, die al wat op leeftijd was. Even later kwam zijn vrouw thuis met een bos takken op den rug, om het avondeten op te koken; en nog wat later kwam een jongere broer thuis.

Hij bood ons een mandje met wat sirih-pinang aan en wij tracteerden hem op een strootje. Daar zaten wij op het voorgalerijtje, met de beenen bungelend ahangend.

Om een gesprek aan te knopen, begonnen wij hem te vragen naar zijn Kabisoe (de stam; de Soembanezen zijn verdeeld in eenige honderden kabisoes of stammen). Hij noemde den naam. Waarna ik hem vroeg naar den naam van den Marapoe van den stam, den stamgod. Hij beweerde dien naam niet te weten. Maar ik ben lang genoeg op Soemba, om te weten, dat hij mij voorloog. Toen hij merkte, dat ik hem niet geloofde, noemde hij aarzelend den naam.

Hiermede waren wij al dadelijk op godsdienstig terrein aangekomen; want nu is het makkelijk daar verder over te vragen, waar het groote Marapoehuis is, waar de Marapoe vandaan gekomen is, hoe hij ver-eerd wordt.

Met deze vragen heeft men in het binnenland al gauw een aanknooppingspunt om te wijzen op den Almachtigen Schepper van hemel en aarde.

Maar dat kwam ditmaal anders uit. Want dit huisje stond in Kanatang, aan de zeekust, en in die streken is het heidendom geheel verwaterd en verslapt.

Dit is geen voordeel voor het prediken van het Evangelie; want daaruit blijkt, dat men geen interesse meer heeft voor iets geestelijks. Het geestelijke staat zoo geheel buiten hen, dat onze woorden van hen afloopen als een regenbui van een steenrots. Men komt veel verder met hen, die vol ijver den afgodendienst onderhouden, dan met hen, die daar geen belangstelling meer voor hebben.

Ik vroeg den gastheer naar zijn katoeada, den offersteen, dien de meeste Soembaneesche huizen hebben. Maar onze had geen katoeada. Vroeger was er wel een geweest, maar nu deed men er niet meer aan.

„En de katoeada pindoe, de dorpspoort-offersteen?”

Hij lachte een beetje: „Die hebben wij ook niet.”

„Bidden en offeren jullie nog wel eens?”

„Nooit.”

„Ga je wel eens naar een groot Marapoe-feest?”

„Ik ben er nog nooit geweest.”

„Heb je wel eens gehoord van Alla, den Schepper van hemel en aarde?”

„Ja, mijnheer, daar heeft de goeroe mij wel eens van verteld, maar of Hij er is, of niet, dat weet ik niet; ik zie Hem nooit.”

„Hij is te groot om te zien; je zoudt sterven als je Hem zag. Je kunt toch ook niet in de zon kijken? God is nog veel grooter en verblindender.”

Geen antwoord; hij zat een anderen kant op te kijken.

„Weet je wel, wie je den oogst van je akker geeft?”

„Neen, mijnheer.”

„Dat is ook Alla, de Schepper!”

„H'm.”

„En als je zonde doet, wie helpt je dan tegen de straf?”

„Ik doe nooit zonde.”

„Heb je nooit eens gelogen?”

„Neen.”

„Ben je nooit eens boos geweest, terwijl je niet boos mocht zijn?”

„Jawel, maar dat is toch zoo erg niet?”

„Weet je niet, dat andere Soembaneezen, als zij gezondigd hebben, offeren aan den Marapoe Wai Maringoe, den God, die zonden op zich neemt?”

„Dat moeten zij weten, maar ik heb dat nooit gedaan; wat zou dat helpen!”

„Doe je dan nooit iets verkeerd; doe je altijd alles goed, vergis je je nooit?”

„Jawel, maar dan maak ik het weer goed.”

„En als je het niet goed meer maken kan?”

„Dan laat ik het zooals het is; dat is niets erg; ik leef immers nog.”

„Wil je graag sterven?”

„Natuurlijk niet; ik wil graag leven.”

„Ben je dan niet bang om te sterven?”

„Heelemaal niet.”

„Als je dood gaat, ga je dan naar de Prai Marapoe (de doodenplaats)?”

„Ik weet niet, waar ik naar toe ga; ik weet zelfs niet of er een Prai Marapoe is.”

„Zou je dan niet altijd graag willen blijven leven?”

„Natuurlijk wel, maar dat kan nu eenmaal niet.”

„Dat kan wel, als wij weer Alla kennen.”

Hij keek mij aan, alsof ik uit een vreemde wereld kwam. Hij antwoordde beleefd, maar het begon hem kennelijk te vervelen. Zoo'n godsdienstig onderwerp stond zoo geheel en al buiten zijn gedachten en be-

langstelling, dat hij alle woorden daaraan besteed, weggegooid vond.

Daarom begon ik hem maar te vertellen van den oorsprong van alle dingen; want alles wat hij zag, moest toch gemaakt zijn! Dat had God geschapen.

Maar daar was hij het heelemaal niet mee eens.

Ik was blij, dat hij eens tegensprak en zich begon te interesseeren. Hij beweerde, dat alles vanzelf ontstaan was, net zooals de mais, die hij rondom zijn huis geplant had en nu opgegroeid was tot een bosch van stengels. Die waren ook vanzelf gegroeid.

„Maar de regen, is die dan niet noodig? Zou er iets gegroeid zijn zonder regen?”

Dat moest hij toestemmen; maar de regen kwam toch ook vanzelf.

„Als het niet regent en jullie hebben honger en verlangt erg naar een nieuwen oogst, bid je dan nooit tot den Marapoe om regen?”

„Vroeger deden zij dat wel; maar wij tegenwoordig niet meer, want wij weten niet meer, hoe het moet gedaan worden. De oude menschen van vroeger, die de gebeden kenden, zijn gestorven; en nu weten wij niets meer; zij hebben het zóó geheim gehouden, dat wij het niet meer weten.”

„En is het niet meer noodig?”

„Alles gaat toch net zoo goed als vroeger, toen ze gingen bidden?”

„Is de Marapoe dan niet boos, als je niet bidt?”

„Dat weet ik niet; ik heb er nooit iets van gemerkt.”

„Als het niet regent, is dat dan geen straf, omdat je den Marapoe vergeten hebt, net als de andere Soembaneezen zeggen?”

„Het regent toch ieder jaar!”

Daarna ging ik maar verder hem te vertellen van den Schepper en de Schepping en de eerste menschen en den zondeva. In de hoop, dat er iets van zou blijven hangen en dat dit misschien belangstelling zou wekken.

Toen ik na drie maanden weer eens bij hem terug kwam, en vroeg, of hij zich nog wel wat herinnerde van wat wij vroeger gesproken hadden, en wat ik hem verteld had van de Schepping, wist hij er niets meer van.

De Goeroe klaagt er dan ook voortdurend over, dat de menschen in die streek zoo hard zijn, dat het zaaien op rotsen gelijkt. Nog niemand heeft in die streek toenadering tot het Christendom getoond.

P. J. LAMBOOY.

De Collectantjes te Nieuwleusen (Ov.).

Nieuwleusen is nogal een uitgestrekte gemeente en daarom zijn er ook verscheiden collectantjes, om voor de zending rond te gaan. Ze doen dit elke week heel getrouw en door die toewijding mogen zij het grootste deel in Nieuwleusen voor de zending bijeenbrengen. Er zijn zoo ongeveer 450 zielen en per jaar halen ze soms over de f 200.— op. Dus een aanmerkelijk bedrag. De zend.comm. is dan ook zeer over hun werk tevreden. Graag zouden ze ook eens in het Zendingsblad staan, net als andere kinderen. Dat zal ook voor hun een aansporing zijn, om goed hun best te doen bij de inzameling.

A. S.

De collectantjes te Nieuwleusen.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Wonosobo.

Uit een breedvoerig schrijven van Ds. K. van Dijk willen we het volgende doorgeven aan de lezers van het Zendingsblad.

W. B.

Wonosobo, 3 Mei 1937.

Waarde Brs. en Zs.,

We hebben gisteren hier in Wonosobo met de Jav. Gemeente weer het Heilig Avondmaal gevierd. Een dichte schare vulde ons nieuwe kerkgebouw. Er waren meer dan 100 aanzittenden. Ook weer twee nieuwe mensen, van wie de eene, uit den Islam tot den Heere getrokken, eerst den doop ontving, en de ander, een jonge man, dien ik vroeger als kind in Keboemen gedoopt had, openbare belijdenis deed. Het vorige Avondmaal mocht ik hier drie volwassenen doopen. Er is een gestadige aanwas. Ook op de andere plaatsen.

Deze week hopen twee Chineesche catechisanten belijdenis te doen voor de Europeesche Gemeente. Zij spreken Hollandsch. In die taal heb ik hen ook onderwezen. Er komt een ouderling uit Magelang om hunne belijdenis aan te hooren en daarover te oordeelen. Ze worden dan in de Hollandsche diensten, die we hier geregeld hebben, waarschijnlijk tot de openbare belijdenis toegelaten, en gedoopt.

Ik had langen tijd nog drie Chineesche catechisanten, die Javaansch verstonden, en die een avond in de week bij mij kwamen om onderwijs in den Christelijken godsdienst. Vooral van één hunner beleefde ik veel genoeg. Hij had een goed inzicht in de waar-

heid. Op bijna iedere les kwam hij na afloop met enkele vragen, waarvoor hij was komen te staan bij zijn Bijbelonderzoek. Ik achtte hem wel rijp voor het ontvangen van den Doop; maar — hij durfde niet om zijn familie, die zich daartegen verzette. Hij kon nog niet, was zijn zeggen. Den laatsten tijd begon hij er over te denken om zich te voegen bij het Leger des Heils, dat hier geen samenkomsten houdt, maar dat hier wel zijn vertegenwoordigers zendt, die ook bij hem kwamen. Nu kwam hij mij gisteren vertellen, dat hij in dienst van het Leger gaat. Vandaag is hij op reis gegaan naar Tjimahi, bij Bandoeng. Daar is hij ver genoeg van zijn familie om zich openlijk bij Gods volk te voegen. En — het Leger biedt hem een positie aan, waarin hij van zijne familie onafhankelijk is. Ik had hem anders zoo graag hier gehouden. Ik had zoo goede verwachtingen van hem. Nog ben ik overtuigd, dat hij oprecht gelooft in den Heere als Zijn Zaligmaker en Heere, en dat Hij den Heere begeert te dienen. Ik ben eigenlijk jaloersch op het Leger, dat zij dezen jongen man in dienst konden nemen. Misschien is het jammer voor hem, dat hij op deze manier de moeilijkheid ontwijken kon, waarvoor de roeping des Heeren Hem plaatste. Hij kwam er niet toe om den grooten stap te doen.

Van de beide andere catechisanten komt de eene zeer ontrouw; en van den ander, die wel geregeld bij mij komt, heb ik nog niet den indruk, dat hij den dienst des Heeren voor zichzelf verkiest. Intusschen — wij hebben slechts te doen, wat onze hand vindt om te doen. De Heere weet wel zijn doel te bereiken door onzen arbeid.

De Zendingscollectantjes te Nes (W.D.).

De Zendingscommissie van de Geref. Kerk te Nes (W.D.) verheugt zich in het bezit van enkele collectantjes, die elke Zaterdag trouw inzamelen voor

Zendingscollectantjes te Nes (W.D)

de Zending. Ze helpen zoo op jeugdige leeftijd mee aan het vervullen van de roeping van Christus' gemeente. We hopen dat ze hun mooie werk voor de Zending blijmoedig zullen voortzetten en dat het hun met liefde voor den Zendingsarbeid vervulle.

Nes (W.D.).

J. F.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Verslag 1936.

Vervolg. II.

De Inlandsche scholen.

Wat de toestand dezer scholen betreft daarin is in het jaar 1936 weinig verandering gekomen. Een ongesubsidieerde school kwam erbij, n.l. een volksschool te Balang, vlak boven de plaats Klaten, overgenomen van het Soenataat, terwijl de volksschool te Ngoeter uitgroeide tot een volks- en vervolgschool.

Het aantal volksscholen is thans 23 gesubsidieerd en 9 ongesubsidieerd. Vervolgscholen 18 gesubsidieerd en 5 ongesubsidieerd. In 't geheel 55.

Het aantal leerkrachten aan die scholen is weer uitgebreid. Er kwamen er 6 bij, dus nu totaal 136.

Op de gesubsidieerde scholen zijn 4594 jongens en 1423 meisjes, totaal 6017, op de ongesubsidieerde 784 jongens en 181 meisjes, totaal 965. Tezamen gaan er dus op al de Inlandsche scholen 6982 leerlingen. Het stijgt ieder jaar: eind '34 waren het 5038, eind '35: 6366, eind '36: 6892.

Uitgaande van de Geref. Kerk van Solo is er dan nog de Maleisch-Chineesche School met 5 leerkrachten en 206 leerlingen. Een eigen Jav. Huishoudschool is voor twee jaar opgericht in samenwerking met de Zending.

Het belang van dat onderwijs aan zooveel en ligt niet alleen in de beïnvloeding der kinderen, maar die kinderen vertegenwoordigen gezinnen, en waar er hier,

mede door tegenwerkende invloeden, zooveel onjuiste voorstellingen zijn over Bijbel en Christendom, is dit onderwijs een machtig middel tot verbreiding der waarheid en bestrijding van de onkunde. De sporen van deze invloed zijn ook allerwegen te merken.

5. De Hollandsche Scholen.

De Christelijke Schoolvereniging in Solo onderhoudt scholen met Hollandsch als voertaal. Hiertoe behoren: 5 Holl. Inlandsche Scholen, 5 Holl. Chineesche Scholen, 1 Muloschool, 1 Europeesche School, 1 Huishoudschool, 2 Schakelscholen en 1 Ambachtsschool.

Het aantal schakelscholen kwam van 1 op 2, doordat in Augustus een school van zulke type nieuw begonnen werd in de plaats Wonogiri, waarvan het aantal leerlingen 31. Europeesche en Inheemsche leerkrachten zijn dan tezamen 91, en leerlingen in totaal 2752.

Aan de Chr. Kweekschool sinds '34 uitgaande van de daartoe opgerichte stichting, werden geregeld voordrachten en lessen gehouden door de 3 predikanten, terwijl ook Dr. Bavinck daaraan vanuit Djokja meewerkte. Het aantal leerlingen bedraagt daar thans 224.

De Javaansche Schoolvereniging uitgaande van de onderwijzers de Perkoempoelan Goeroe Christen, heeft aan haar 3 scholen (Mulo, H.I.S., Schakelschool) in totaal 372 leerlingen.

6. De Colportage.

Deze tak van den dienst staat wat de verkoop betreft steeds in nauw verband met de geldvoorraad van de bevolking. Toch mogen we met dankbaarheid constateeren, dat in 1936 verkocht werden:

11.124 Bijbels of Bijbelgedeelten;

3.860 Holl. Boeken;

7.112 boeken in Inheemsche talen;

15.382 kalenders, platen, teksten enz. (Holl. en Jav.).

Gratis verspreid werden:

61.000 traktaatjes (bij volksfeesten).

Ook het nieuwe Jav. blad voor meer intellectueelen, Marga Joewana (de weg des heils) vindt veel aftrek. Er werden 5.000 ex. gratis verspreid.

Maandelijks werden gratis verspreid: 32.400 Jav. en Mal. Evangelisatiebladen (Mardirahardja en Pena-boer).

7. Het Ziekenhuiswerk.

Hierover gaf Dr. Verhagen ons het volgende overzicht.

„Als we terugzien en nagaan hoe God ons in 1936 in den ziekenhuisarbeid is nabij geweest, dan mag groote dankbaarheid wel ons hart vervullen.

Ook in het voorbijgegangene jaar 1936 waren aan alle kanten teekenen van groei en steeds toenemende belangstelling en waardeering door het Javaansche volk merkbaar.

Schokkende gebeurtenissen kwamen noch onder het staf noch onder het lager personeel voor. Zr. Gort ging met verlof en werd tijdelijk vervangen door Zr. Groesbeek. Mej. Dr. Engels die tijdelijk werkzaam was, werd vervangen door Dr. Poedjo Darmo-hoesodo, een zoon van wijlen R. Soedikoen Darmo-hoesodo, den bekenden hoofdverpleger van het Petronella-Hospitaal.

Van de 320 bedden waren er dagelijks gemiddeld 313 bezet, waarvan 260 door het Gouvernement gesubsidieerd. Het aantal opgenomen patiënten bedroeg 5310, ongeveer 300 meer dan het vorig jaar.

Ook het aantal nieuw ingeschreven polikliniek-patiënten steeg van 18000 tot 21000.

In 989 gevallen werd operatieve hulp verleend.

Het mede onder ons beheer staande hulpziekenhuis te Wonosari met 44 bedden was het geheele jaar goed bezet. Het aantal plaatsen waar geregeld polikliniek wordt gehouden en die iedere week door een der artsen van het groote ziekenhuis worden bezocht, breidde zich uit van 12 tot 15. In 800 gevallen werd door den dienst van ons ziekenhuis verloskundige hulp verleend. Het aantal neosalvarsan-injecties steeg van 13000 in 1935 tot 20000 in 1936. Het totale aantal verleende consultaties op de polikliniek te Solo alsmede op de zooveen genoemde 15 buitenpoliklinieken bedroeg in 1935 ongeveer 200000 en in 1936 ruim 250000.

Aan deze vele duizenden menschen wordt steeds op eenvoudige wijze en zeer regelmatig door goeroe-indjils en mantri-verplegers het evangelie van Jezus gebracht.

Dat het zaad des Woords, op deze wijze aan den akker der Javaansche wereld toebetrouwd, rijke vrucht moge dragen zij en blijve de bede van ons hart."

Over Klaten valt het volgende mee te deelen. Te Klaten waren de artsen Dr. D. Bakker en Dr. G. Hoekstra het geheele jaar werkzaam. Dr. J. S. Wiersma vertrok in September met Europeesch verlof. Als zijn vervanger kwam op 1 Augustus Dr. B. Allaart. De Zusters C. v. Iperen en M. Kombrink waren het geheele jaar werkzaam. Zr. H. Grondsma keerde in Juli weer terug van haar Europeesch verlof. Haar vervangster Zr. Groesbeek vertrok toen weer naar Solo.

Het aantal Jav. verplegers en verpleegsters is 67.

Behalve het hoofdhospitaal zijn er 3 hulphospitalen nl. te Gajampit, (vlak t. N. van Klaten), Delanggoe en Wedie.

In totaal werden opgenomen te Klaten: 5377, in de hulphospitalen 2307 patiënten. Aantal nieuw-ingeschreven polikliniekbezoekers resp. 18.099 en 21.011. Er hadden 651 operaties plaats.

Aan de patiënten werd geregeld het Evangelie verkondigd, zoowel door verplegers, als door den goeroe-Indjil Stefanoes Aroen.

Indien wij zoo den loop van het jaar 1936 beschouwen is er reden voor U en ons om met veel dank den zegen des Heeren te erkennen, en met veel vertrouwen voort te arbeiden aan het heerlijke werk dat Hij ons opdraagt, en waaraan Hij Zijn goddelijke liefde schenkt.

Met heilbede en hartelijke groeten ook namens de collega's,

Uw broeder in Christus,

J. KUIPER.

Uit het Dokter Scheurer-Hospitaal te Klaten.

8 Mei 1937: examen voor vroedvrouwen.

Aantal candidaten 4 : geslaagd 4.

Wanneer men de uitbreiding der Medische zending gedurende de laatste jaren beschouwt, valt het op, dat één der takken die het meest gegroeid is, juist de verloskundige hulp betreft.

Langzamerhand kreeg de eenvoudige Javaan vrouwen in de Europeesche artsen. Eerst begon hij op de polikliniek te komen met zijn framboesia, huidziekten en wonden. Daarna, toen de framboesia, met enkele injectie's, als bij tooverslag verdween, kwam hij ook om hulp vragen voor allerlei andere ziekten. neen, dat direct nog niet. Dan vroeg hij eerst eens liever hulp bij de meest beroemde doekoen uit zijn omgeving. En als die hem, na verloop van tijd, wel van zijn geld, maar niet van zijn ziekte afhielp, dan kwam hij tenslotte weer naar het ziekenhuis, en trad schoorvoetend naar binnen. Toch kost het, ook nu nog, dikwijls veel overredingskracht van dokter en verpleger, om allen opgenomen te krijgen, wier ziekte het zoo dringend noodzakelijk maakt. Hoe vaak ziet men nog, dat een vader aan een ziek kind eerst vraagt, of het hier wil blijven en, dat bij weigerend antwoord, vader en kind rustig weer aftrekken naar hun dessa, zonder dat er aan de ziekte iets kon gedaan worden.

En vooral ook de vrouwen gaven vaak veel moeite. Om van haar kinderen te moeten scheiden, was voor een Javaansche vrouw dikwijls een onmogelijkheid. En in het begin kwamen ze in het geheel niet, om geholpen te worden bij de bevalling. Dat was niet noodig: dat kon de doekoen wel af en na enkele dagen waren ze weer op de been. Maar soms ging het niet zoo gemakkelijk: het duurde één, twee dagen, en nog was de baby er niet. Wanneer er dan een verstandige loerah was, werd er na veel gepraat, eindelijk hulp gevraagd in het hospitaal. Vaak kon dan de vroedvrouw helpen, maar soms moest ook de dokter te pas komen en meermalen kwam alle hulp te laat. Slechts zeer langzaam werd de tegenstand overwonnen en werd de vroedvrouw eerder geroepen.

Zeer duidelijk zien we dit uit de statistiek van de gevallen, waarin door het Dokter Scheurer-Hospitaal verloskundige hulp werd verleend.

In 1928 :	58 maal p. jaar.	1933 :	348 maal p. jaar.
" 1929 :	117 "	1935 :	360 "
" 1930 :	185 "	1936 :	432 "
" 1931 :	256 "		

Door de vroedvrouwen van het Gouvernement worden verder ongeveer 250 verlossingen per jaar verricht. Samen dus ongeveer 680 maal. Wanneer men nu weet, dat in het Regentschap Klaten met een aantal inwoners van 630.000, in 1936 totaal 19.912 kinderen werden geboren, dan is dit aantal van 680 toch nog wel zeer klein. Het aantal sterfgevallen bij de bevalling is niet bekend, omdat in de burgerlijke stand van de desa slechts onderscheid wordt gemaakt tusschen kinderen (dat zijn alle personen, die nog niet getrouwd zijn) en volwassenen. In 1936 zijn er 5419 kinderen overleden, en zeer zeker zijn er hierbij zeer veel sterftegevallen van bij of direct na de bevalling.

Het beste middel om hierin verandering te brengen zou zijn, dat men veel meer vroedvrouwen in dienst

De 4 candidate, die te Klaten voor vroedvrouw geslaagd zijn met Dr. Hoekstra.

nam en die over het geheele regentschap verdeelde. Dit is echter onmogelijk, omdat er ten eerste lang niet genoeg vroedvrouwen zijn en ten tweede omdat deze oplossing zeer duur zou zijn. Want de desa-kas kan dit niet betalen, evenmin als het regentschap.

Het Gouvernement van Ned. Indië zoekt dan ook een andere weg. Zij heeft in enkele streken vroedvrouwen aangesteld, die de doekoens moeten onderwijzen in de meest elementaire beginselen van de hygiëne bij de bevalling. Haar wordt geleerd om te onderscheiden tusschen normaal en abnormaal, zij moeten leeren de handen te wasschen alvorens te helpen, enz., enz.

Is er dan iets niet in orde bij een bevalling, dan moeten zij de vroedvrouw roepen en wanneer deze ook niet kan helpen, wordt de dokter gewaarschuwd. Op deze wijze behoeft men veel minder vroedvrouwen in dienst te hebben en blijven de doekoens haar plaats in het desa leven behouden. Jammer genoeg zijn de meeste doekoens oude vrouwen, aan wie niets bij te brengen is. Men zoekt daarom de jongere uit en probeert die althans iets te doen begrijpen van de Westersche inzichten.

Of dit streven van het Gouvernement succes zal hebben, is nog niet te zeggen, omdat de proeftijd nog te kort is.

De zendings-ziekenhuizen bepalen zich voorloopig-

nog tot het opleiden van zooveel mogelijk vroedvrouwen, omdat, ook voor het bovengenoemde systeem, nog altijd te weinig vroedvrouwen aanwezig zijn. Die opleiding kost me veel tijd en inspanning en Dr. Bakker en Dr. Wiersema kunnen dan ook met voldoening op het laatste examen terug zien, waarbij alle meisjes het diploma verkregen.

Kat en, 22 Mei 1937.

G. J. HOEKSTRA.
miss. arts.

Verduidelijking:

loerah = hoofd van een desa.

doekoen = mannel- of vrouwel. Inlandsche kwakzalver.

G. J. Kaemingk en zijn gezin.

Bij een vertrek.

Weer staat Solo voor een afscheid. Weer moet één van onze zendingsmannen afvloeien, ...gepensioeneerd. In 1917 arriveerde de heer Kaemingh in Solo en werd geplaatst aan de bekende Idenburgschool, een Chr. Holl. Inlandsche School. In 1919, toen de hr. Meyerink directeur van de Kweekschool werd, volgde de heer Kaemingh hem als hoofd v. d. Idenburgschool op. Deze functie bekleedde hij tot 1934. De laatste jaren werkte de heer Kaemingh aan de Chr. Holl. Inl. en Holl. Chin. Kweekschool.

Wie uit de Chr. Onderwijs- en Zendingsscholen op

G. J. Kaemingh en gezin.

Java en daarbuiten kent de naam Kaemingk niet?

Man van de praktijk, met een diep inzicht in de verschillende onderwijs- en zendingsproblemen, luisterde men gaarne als de heer Kaemingk aan het woord was, niet het minst omdat men steeds voelde doorschemeren de groote liefde tot velerlei arbeid in het Koninkrijk Gods.

Geen wonder dat zoowel de heer Kaemingk als zijn vrouw gaarne gebleven waren, want ook mevrouw Kaemingk gaf zich met volle liefde aan het meisjeswerk en Evangelisatie. Nu echter Indië voor hen gesloten wordt, gaan zij naar Zuid-Afrika, om ook daar nog hun kracht te besteden in dienst van hun Koning. Hun adres wordt: Potchefstroom, Transvaal.

Vergezelle 's Heeren zegen hen op dezen nieuwen weg.

H. C. B.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de andere Kerken van Zuid-Holland Zuid.

De volgende stukjes van Dr. Esser en Ds. Rullmann nemen we verkort over in het Zendingsblad.

W. B.

Statistiek.

Dit jaar werd (althans in de kolommen der statistiek) het twee maal duizend Javaansche Christenen op ons arbeidsveld met 209 overtroffen (2209), terwijl dat der Chineezen 105 beliep. Gedoopt werden 382 personen, waaronder 17 Chineezen (202 Jav. volwassenen en 10 Chineesche volwassenen).

Op 1 Januari 1931 bedroeg het aantal gedoopte Christenen 1007, waaronder 50 Chineezen. Het aantal gedurende 1930 gedoopten bedroeg 44 volwassenen en 45 kinderen benevens 5 volwassen Chineezen, totaal dus 92.

Hoe herinner ik mij nog levendig de dankbaarheid, die ik gevoelde, dat eindelijk het getal Christenen, die onze Zending in Banjoemas volgen, met vier cijfers werd uitgedrukt.

En nu na 6 jaar zijn wij een eind boven het tweede duizendtal. Hoe lang was er gewerkt om het eerste duizendtal te verzamelen. Hoe betrekkelijk spoedig

werd het tweede bereikt! Wij vonden toen een getal van meer dan 90 gedoopten in één jaar al heel bijzonder. En nu bijna 400!

Wij kunnen daarvoor zichtbare oorzaken aanwijzen. En dan denk ik aan de ontwikkeling van het zelfstandig Inlandsch kerkelijk leven: in 1929 werd Ds. Soedarmadi predikant der Kerk te Poerbolingo, in 1930 volgde Ds. Misael te Tjilatjap.

In 1931 kwam Ds. Rullmann onze gelederen versterken. Persoonlijk kregen wij daardoor meer tijd, kracht en bezieling voor het werk van de propaganda!

Het ligt ook in de aard, dat zoowel het ziekenhuis als de bekendmaking van het evangelie door school- en leatuurverspreiding tijd moet gegund worden om door te werken. Wie een akker bezaait verwachte niet aanstonds, dat het gezaaide rijp is voor de oogst.

Dat zijn duidelijk aanwijsbare redenen. Maar wij zouden heel ondankbaar en ongeloovig zijn als wij het oog gesloten hielden voor wat achter die cijfers ligt: de krachtige medewerking Gods als verhooring op het gebed zoowel in Holland als hier.

E.

Een afscheid.

Gewoonlijk is het afscheid, wanneer één uit de Kring der Zendingsarbeiders met verlof gaat, niet zoo heel erg somber. Degene die middelpunt van de belangstelling is, heeft verschillende perioden bij het naderen van het verlof doorgemaakt. Eerst het verlangen om in Holland weer eens de familie en vrienden te ontmoeten. Dan lijkt het een genoegen. Daarna de voorbereiding, het treffen van de noodzakelijke maatregelen, dan is dat verlof een plicht, waaraan voor eenmaal niet meer te ontkomen valt. Een volgend stadium is de overdracht van het werk, het losmaken van de banden onder geroezemoes van koffers pakken en honderden beslommeringen. Dan lijkt het verlof een ramp.

Maar op het oogenblik van het afscheid aan trein of boot is dat alles voorbij. Dan gaat het genoegen weer overwegen. Het is als een vacantiereis.

De vertrekkende kijkt naar wat vóór ligt. De achterblijvenden betreuren de ledige plaats en hopen op een spoedig weerzien en gunnen hem of haar die

heengaat van harte de zoo noodige vacantie.

Neen dat is gewoonlijk niet somber.

Maar het afscheid, dat wij deze week moesten nemen was dat wel.

Mej. Stoett, onze zoo toegewijde en bekwame administratrice, is met de Baloeran, die 14 April van Tandjong Priok afvoer naar Holland vertrokken.

Het werd volgens medisch advies noodig geacht dat zij vervroegd verlof nam wegens gezondheidsredenen. Al langer tijd liet haar gezondheid te wenschen over. Op het kantoor moesten maatregelen getroffen worden om haar gedeeltelijk van werk te ontlasten. Mevr. Lever werkt daar nu al meer dan een jaar. Hoezeer deze hulp Mej. Stoett welkom was, toch heeft het niet kunnen voorkomen dat zij in November gedwongen was haar werk neer te leggen. Sindsdien is zij ten huize van de fam. Esser in Poerbolinggo verpleegd tot zij zoover op krachten gekomen was dat zij sterk genoeg was de reis naar Holland te aanvaarden.

Zoo hebben wij dan Mej. Stoett uitgeleide gedaan. Het was moeilijk voor haar en ons. Een keuring in Holland zal moeten beslissen of zij nog voor het werk in Indië zal worden behouden of niet.

Moge God haar en ons allen Zijn weg doen kennen en gewillig maken dien te volgen, hoe dit zij. Hij regeert.

R.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

Zending onder vrouwen en meisjes.

Gelijk men weet heeft de Zending te Magelang in Mej. C. Baarbe een bijzonder bekwame en toegewijde werkkraft, die geheel belangeloos de Zending dient. Zij arbeidt onder de vrouwen en meisjes te Magelang en werkt daar zeer gezegend met een viertal inlandsche helpsters, die mede door haar zijn gevormd. De foto laat ze ons zien.

Uit een door haar geschreven brief nemen we het onderstaande over.

W. B.

Magelang, Febr. '36.

De Kerstfeesten hebben ons weer nieuwe gedachten gegeven en nieuwe sporen gewezen.

Ze mogen wel wonderschoon geslaagd heeten, al deze feesten in kampongs en dessa's. De Heere heeft onze verwachting niet beschaamd. Velen hebben voor het eerst Evangelieklanken mogen opvangen. Honderden, die men anders in geen kerk of samenkomst ziet, hebben nu duidelijk de Boodschap des Heils mogen vernemen.

De Javaan heeft vele gelegenheden, waarbij hij die gastvrije zin, die behoefte aan gemeenschap in die vreugde tot uiting kan laten komen. Zoo bij huwelijk, bij de geboorte van een kind, bij besnijdenis, bij de inlossing van een gelofte, enz. Dat een Christen ook van die gelegenheden heeft, vindt de Mohammedaanse Javaan niets meer dan natuurlijk, en hij moet al bepaald heel erg tegen het Christendom gekant zijn, wanneer hij zich op zoo'n feest van zijn buurman, die Christen is, niet laat zien. Javanen hebben een sterk ontwikkeld gemeenschapsgevoel. In elke

kampong (stadswijk) kent men elkaar, gaat men onderling op bezoek, en deelt men in elkanders lief en leed. Dat iemand, wiens gezin vermeerderd is, gedurende enkele weken na de geboorte van zijn kind, tegen de honderd bezoekers mag ontvangen, is heel gewoon. Bij sterfgevallen komt deze gemeenschapszin ook bijzonder tot zijn recht. Op de dorpen in Nederland bestaat deze burenhulp ook nog wel hier en daar.

In Menawa, een kampong waar de naaicursus zeer bloeit — meer dan 90 leerlingen zijn er nu ingeschreven — heb ik een gedeelte van den Kerstavond bijgewoond.

De man en de vrouw, die hier hun woning ter beschikking stelden, zijn actieve Christenen. De vrouw heeft drie jaar geleden den Heere gevonden (zij deed vroeger aan tooverij). Benjamin — zoo is zijn naam — is al veel langer geloovig, maar dat geloof was als van een slapende, heeft hij me eens verteld. Hij is nu ook wakker geschud, heeft den nood van zijn eigen hart gezien en den nood van de menschen om zich heen en stelt nu zijn woning open voor den arbeid der propaganda, die, in welken vorm dan ook, den Satan zielen tracht te ontrukken.

Op den Kerstavond waren met de meisjes tal van gasten genoodigd in het huis van Benjamin. De meisjes waren allen present op den avond van het feest. Sommigen hadden het kleine broertje meegebracht. Het was een aardig gezicht, die kinderen daar in het achterhuis te zien zitten, dicht opeen gedrongen, met oogen vol verwachting. Er werden nu ook volwassenen verwacht, dus moesten de kinderen maar met een klein hoekje tevreden zijn. Verwachting? Ja! Want lagen daar niet stapels pakjes met gekleurde papiertjes en had Moeder Benjamin achter in het keukentje geen pannen met lekkere witte rijst en allerlei bijgerechten gereed staan! Aan de bereiding van al die heerlijkheden hadden heel wat buurvrouwen meegeholpen. 't Is ook geen kleinigheid, zoo inneens meer dan honderd menschen ten eten te hebben en die dan nog eenigszins feestelijk te moeten ontvangen! Iedere vrouw in de buurt had op haar vingers kunnen uittellen, dat Moeder Benjamin daar niet alleen voor kon staan, en had dan ook naar de ingevang van haar hulpvaardige hart gehandeld.

Als de gasten gezeten zijn, worden er dadelijk Inlandsche sigaretten gepresenteerd. Dan gaat de thee rond en de koek. De gezellige stemming is er al. Er wordt gegeten en gedronken, er wordt gelachen en gepraat. Na een half uur kan men de rook wel snijden. Het lijkt precies op een gewone „slametan”.

Maar zie, daar staat iemand op. Het is vader Benjamin. Hij spreekt een kort welkomstwoord. De gasten wilden zeker ook wel eens weten, wat nu eigenlijk de aanleiding was van dit feest. Vader Benjamin wilde de heeren volgaarne de hulp verleen, hun uit te leggen, waarom hij en zijn vrouw en nog heel wat andere broeders en zusters op bepaalde data in de maand December zoo bijzonder blij zijn. En straks zou er dan nog een andere broeder opstaan, beter ter tale dan Vader Benjamin, die den gasten den dienst zou verleen, hun nu eens-precies te vertellen, van welke bijzondere gebeurtenis het hedenavond de herdenkingsstond was.

Nu, de gasten, die onder den indruk zijn van de moeite, die men zich voor hen getroost, willen dan wel geholpen en ingelicht worden. Ze luisteren. Vader

Mej. Baarbé en haar helpsters.

Benjamin heeft ook voor een goed spreker gezorgd. Het is de Pandita of Javaansche dominee, die daar onopgemerkt tusschen de andere gasten in zit. Hij is een geboren evangelist. Wat kan hij zich goed aanpassen bij zijn hoorders! Hij kent hun gevoelens, richt zich in zijn uitdrukkingen en zegswijzen rechtstreeks tot het Javaansche hart. Want de Javaan heeft — ondanks al de godsdiensten, die in den loop der eeuwen hun zegevierenden intocht op Java hebben gedaan — toch zijn eigen aard gehouden. Er is een weg opengebleven tot zijn hart, ondanks het feit, dat hij zich Islamiet noemt en ook Islamiet wil zijn. En het gelukt menigen evangelist, om met volstrekte negeering van den Mohamedaanschen godsdienstvorm, zijn appèl te doen op die oude gevoelens, op de resten van godskennis en zedeleer, die de edelsten onder het volk eigenlijk nog als richtsnoer voor het leven beschouwen.

Dus een Evangelie naar den mensch, waaruit alle ergernis weg is? Neen, de Pandita denkt er niet aan, zulk een Evangelie te brengen. Hij verkondigt de volle, zuivere Boodschap van de genade Gods, in Jezus Christus verschenen. Maar hij brengt die Boodschap, toegepast op de behoeften van zijn volk, hij is „den Joden een Jood en den Grieken een Griek, opdat hij er slechts enkele gewinnen zou”. Aan zuielingen geeft men melk en geen vaste spijs. De laatste zouden ze nog niet kunnen verteren.

En dit is zeker: de 120 gasten op het Kerstfeest van Vader Benjamin zijn niet met een praatje naar huis gestuurd. De aanbidding van Gods genade is in verstaanbaren vorm tot hen gekomen. De zaden zijn gevallen. Hij, die alleen den wasdom geeft, weet, of ze wortel zullen schieten. We gaan niet ontijding de aarde wegwoelen, om ons daarvan te overtuigen. We zullen geduldig wachten, tot Gods werk zich openbaart.

C. BAARBÉ.

Lectuur voor Javaansche voorgangers.

Aan den Hollandschen cursus van de Theologische Opleidingsschool te Djokja zijn in 1936 tien jongelui geslaagd voor het eindexamen, en daarna geplaatst als goeroe-Indjil of helper bij den dienst des Woords op verschillende plaatsen in het Javaansche land.

Een van de redenen waarom deze leerlingen Hollandsch moeten kennen en deze opleiding in het Hollandsch plaats heeft, is dat de leerlingen later Hollandsche lectuur zullen kunnen gebruiken. Dat is zeer noodig, omdat de theologische lectuur in het Javaansch nog slechts zeer beperkt is.

De moeilijkheid echter is, dat degenen die van dezen cursus geslaagd zijn, nog slechts een zeer gering tractement ontvangen, waardoor het voor hen zeer moeilijk, zoo niet practisch onmogelijk is zich Hollandsche theologische lectuur aan te schaffen. Daarom wend ik mij tot de lezers van het Zendingsblad, die warm voelen voor het zendingswerk. Wellicht zijn er onder u die een boek kunnen missen en bereid zijn dat aan mij te zenden. Wat het meest van beteekenis is, zijn exegetische werken, vooral de Nieuwe vertaling met korte verklaring, uitgegeven bij Kok. Ieder deeltje uit deze serie is zeer hartelijk welkom. Voorts boeken als De gelijkenissen door Ds. Rudolf en Renkema, De wonderen door Ds. G. Wiegenga, Van Bethanië naar Golgotha, en Van Golgotha naar Jeruzalem door Prof. Biesterfeld, en al soortgelijke uitlegkundige werken.

Wie geen boek kan zenden, kan door een gift deze zaak helpen. Elk bedrag hoe gering ook, is welkom. Mijn gironummer is 132539, Santpoort.

Met toezending van een gift of van een boek zult u zeer verblijden onze Hollandsch sprekende helpers en helpt u het zendingswerk.

Ds. A. POS.

Santpoort, Middenduinerweg 36. Giro 132539.

STATISTIEK 1936.

SCHOOLDIENST (Inlandsch Onderwijs).

PLAATS WAAR DE SCHOOL GEVESTIGD IS	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen					
	gesubs.	ongesubs	Op gesubs. scholen			Op ongesubs. scholen		
			jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal
Volksscholen.								
Poerbolingo								
Geref. Kerk van Rotterdam . . .	6	—	519	250	769	—	—	—
Poerworedjo								
Geref. Kerk van Utrecht	8	5	560	216	776	165	107	272
Keboemen								
Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	6	5	305	170	475	121	84	205
Wonosobo								
Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	1	—	65	48	113	—	—	—
Djokjakarta								
Geref. Kerk van Amsterdam . . .	8	14	889	336	1225	710	194	904
Jav. Schoolverg. „Sedjo Moeljo” .	1	—	125	81	206	—	—	—
Magelang								
Geref. Kerk van Middelburg . . .	3	—	282	88	370	—	—	—
Soerakarta								
Geref. Kerk van Delft	23	9	3452	1119	4571	686	175	861
	56	33	6197	2308	8505	1682	560	2242
Vervolgscholen.								
Poerbolingo								
Geref. Kerk van Rotterdam	3	1	143	54	197	31	8	39
Poerworedjo								
Geref. Kerk van Utrecht	2	4	121	40	161	138	36	174
Keboemen								
Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	2	4	125	39	164	98	38	136
Wonosobo								
Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	1	—	47	16	63	—	—	—
Djokjakarta								
Geref. Kerk van Amsterdam . . .	4	6	265	81	346	154	41	195
Jav. Schoolverg. „Sedjo Moeljo” .	1	—	69	34	103	—	—	—
Magelang								
Geref. Kerk van Middelburg . . .	4	1	251	48	299	22	10	32
Soerakarta								
Geref. Kerk van Delft.	18	5	1142	304	1446	122	11	133
	35	21	2163	616	2779	565	144	709
Standaardscholen.								
Poerworedjo								
Geref. Kerk van Utrecht	—	1	—	—	—	73	43	116
Batavia								
Geref. Kerk van Batavia	—	1	—	—	—	58	43	101
	—	2	—	—	—	131	86	217

PLAATS WAAR DE SCHOOL GEVESTIGD IS	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen					
			Op gesubs. scholen			Op ongesubs. scholen		
	gesubs.	ongesubs.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal
Maleisch-Chin. Scholen								
<i>Poerbolingo</i>								
Geref. Kerk van Rotterdam . . .	1	—	59	44	103	—	—	—
<i>Poerworedjo</i>								
Geref. Kerk van Utrecht	—	1	—	—	—	55	33	88
<i>Keboemen</i>								
Geref. Kerk van Heeg, Friesland .	—	1	—	—	—	41	43	84
<i>Djokjakarta</i>								
Vereeniging „Scholen m/d Bijbel”	1	—	124	106	230	—	—	—
<i>Magelang</i>								
Geref. Kerk van Middelburg . . .	1	1	75	55	130	29	32	61
<i>Soerakarta</i>								
Geref. Kerk van Solo	1	—	95	104	199	—	—	—
	4	3	353	309	662	125	108	233

STATISTIEK 1936.

SCHOOLDIENST (Huishoudscholen).

PLAATS WAAR DE SCHOOL GEVESTIGD IS	Aantal scholen		Aantal leerlingen		Waarvan in Internaat	Aantal leerkrachten						Gemiddeld schoolgeld per leerling per maand	
	gesubs.	ongesubs.	gesubs.	ongesubs.		gesubsidieerd			ongesubsidieerd				
						Europ.	Chin.	Ind.	Europ.	Chin.	Ind.	gesubs. scholen	ongesubs. scholen
Huishoudscholen.													
Juliana van Stolbergschool Djokja	1	—	92	—	36	4*)	—	2	—	—	—	—	—
Mevrouw Grootschool Solo	—	1	—	51	38	—	—	—	2	1	1	—	—
Chr. Huishoudschool Magelang	—	1	—	79	—	—	—	—	8	1	—	—	—
Mardi-Kenjo Poerwokerto	—	1	—	22	20	—	—	—	2	—	1	—	—
Chr. Huishoudschool Poerworedjo	—	1	—	68	—	—	—	—	2	—	3	—	—
	1	4	92	220	94	4	—	2	14	2	5	—	—

* Tijdelijk.

De Blindenzorg in Ned.-Indië.

II.

„Want de dingen, die men ziet, zijn tijdelijk, maar de dingen, die men niet ziet, zijn eeuwig.”

Kan dit woord uit 2 Cor. 4 ook in zijn volle en troostrijke waarde, dus in zijn diep christelijke beteekenis een levende werkelijkheid worden in het hart van de blinde Oosterling?

Zeër zeker, als het woord Gods uitgedragen wordt door harten, die brandende zijn en die iets uitstralen van dat alles-doordringende Licht, dat Zijn oorsprong vindt in Gods liefde in Jezus Christus.

Is dat hier in Indië mogelijk door ongeveer 2500 belijdende Gereformeerden en nog enkele honderden Prot. Christenen, dus door zooveel als in één kleine stadsgemeente in Holland wonen?

Getuigen zijn van Christus' ontferming te midden van een bevolking van 60 millioen?

Getuigen van het Lihet der wereld voor 136000 blinden, blind naar lichaam en ziel?

Het is mogelijk als de Gemeente in Holland achter ons staat met gebed en offer. Als zij de priester wil zijn, die het mateloze lijden van dit volk smeekend opheft voor het aangezicht Gods.

De zending met haar medische-, haar onderwijs-, en haar persdienst staat hier als een getuige van Christus' liefde en van Zijn kracht en Zijn ontferming.

Maar van de blinden zijn er nog slechts enkele hondertallen, wien dit getuigenis tegenkwam in de duisternis. Zij vonden hulp in de zendingshospitalen of vonden een onderkomen in enkele armenkolonies. In deze armenkolonies vindt men steeds een groot aantal blinden, doofstommen, kreupelen en ideoten.

Een daarvan is Blondo bij Magelang, een armenkolonie van de Ger. Zending die daar werkt. Hier wordt het bestaan van deze blinden menselijker doordat zij door eenige arbeid in de cocomatten-vlechterij voor totale versuffing en afstomping bewaard blijven en een behoorlijke voeding, ligging en verpleging hebben.

Enkele tientallen van deze Javaansche blinden heeft men met veel geduld het braille lezen geleerd in de Javaansche taal. In de Bijbelsche verhalen en evangeliegedeelten, die voor hen in Javaansch braille zijn overgebracht, roept Gods liefde ook deze verschoppelingen der Javaansche samenleving.

„Brengt hem tot Mij” zeide Jezus, toen de blinde bedelaar Bartimeus bleef roepen.

En het daadwerkelijke antwoord hierop wordt in Blondo gegeven en ook in de witte Kruiskolonie bij Salatiga, waar 1300 armen bijeen zijn en in Panggoengsen, een armenkolonie onder 't beheer van Zr. Slagter en in enkele inrichtingen van 't Leger des Heils.

Maar de eenige inrichting van beteekenis in Indië speciaal voor blindenzorg is de neutrale inrichting van de vereeniging tot verbetering van het lot der blinden.”

Deze Vereeniging heeft te Bandoeng een werkinrichting met ongeveer 500 inheemsche blinden, en een instituut, de zoogenaamde Europeesche afdeling met ongeveer 40 blinden.

Dit instituut heeft een school voor blinde kinderen van allerlei landaard, maar 't onderwijs wordt in 't

Hollandsch gegeven, zoodat allen, die deze school doorloopen hebben bereikbaar zijn voor onze Hollandsche braille-lectuur, dus ook voor onze christelijke lectuur.

Men leidde de jongens op voor pianostemmer, terwijl de meisjes muziekonderricht ontvangen. De opleiding tot stemmer heeft men stopgezet, daar de stemmers moeilijk meer geplaatst worden en ook als ze zich particulier vestigen moeilijk in hun levensonderhoud kunnen voorzien nu de malaise en de radio de piano's hebben verdrongen.

Naar nieuwe opleidings-mogelijkheden is men naar wij hopen zoekende, en de afzet van de door blinden gemaakte artikelen eischt ook hier voortdurende zorg en waakzaamheid.

Er is wel gezegd: bestrijding is in Indië beter dan blindenzorg. Inrichtingen en instituten zijn duur, bestrijding is goedkoop.

En inderdaad bestrijding is van 't grootste belang, en de inrichtingen daarvoor doen prachtig werk, maar volgens Dr. Tyssen, de bekende reizende oogarts zijn er in Indië veel te weinig oogspecialisten. Elk winterhalfjaar verlaat deze menschevriende arts Holland om in Sumatra of Java honderden ooglijders te helpen en de „staar” operaties hebben dikwijls blinden 't gezicht teruggegeven. In Atjeh en de streken om het Tobameer zijn bijzonder veel ooglijders en blinden. Maar een intensievere blindenzorg zal ook meer „staar” doen ontdekken, die nog te genezen is, want nu er eenmaal 136000 blinden zijn kan men deze niet als hopelooze gevallen ter zijde schuiven.

De vereeniging ter verbetering van het lot der blinden te Bandoeng die al 36 jaar bestaat is dan ook een bewijs dat men de blindenzorg in Indië heeft ter hand genomen.

Met medewerking van het Binnenlandsch Bestuur houdt men voor deze Vereeniging elk jaar de zoogenaamde „blindenweek”. Door deze collecte en een aantal giften en contributies brengt de publieke liefdadigheid in Indië elk jaar nog om en bij de 30 mille op. Daar er geen inrichting van blindenzorg is van Christelijke zijde of van de zending vloeit dit geheele bedrag jaarlijks in de kas van deze neutrale inrichting.

We hopen daarom dat Kerk en Zending in Indië zich nog eens ernstig zullen afvragen of er ook door hun nog een taak ligt onder de 136000 blinden van Indië.

Al valt er van Europa veel te leeren wat blindenzorg en opleiding betreft, de blindenzorg zal in een land als Indië toch altoos een ander karakter dragen in verband met het overwegend aantal inheemsche blinden en het levenspeil van de bevolking.

Het standpunt van liefdadigheid en het weldadigheidsbetoon dat al te lang in Europa de blinden stempelde tot hulpeloozen of hulpbehoevenden zal zich hier altoos verder uitstrekken. Toch is het van veel beteekenis, dat men het zelfvertrouwen en de activiteit van den blinde stimuleert.

Is de Indische bevolking van blindenzorg gediend? Het zal hiermee even zoo zijn gesteld als met de hygiëne en de medische verzorging; er moet met veel geduld opvoedend werk worden gedaan.

Te moeten werken en in zijn vrijheid beperkt te worden staat nog velen tegen. Men is dan liever bedelaar. Het samenbrengen van veel blinden in groote

barakken, zooals in Bandoeng heeft ook zeker zijn bezwaren. Men heeft in Europa de gedachte gehad van een blindenstad en overweegt in Zweden een doofstommenstad te stichten. Met betrekking tot de inheemsche blinden hier zou de gedachte van blinden-kampongs misschien wel eens overweging verdienen. Men is in zoo'n gemeenschap niet langer verschoppeling maar men is gelijkwaardig en verplicht door gezamenlijke arbeid, ook land- en tuinarbeid, de gemeenschap in stand te houden. Onder goede leiding, die er ook aan denkt de blinde kinderen eenvoudig onderwijs te geven, kon hier in zoo'n ordelijke en toen vrije samenleving voor de lichamelijke en geestelijke verzorging der blinden wel eens een mogelijkheid liggen; vooral waar hier in Indië in de verschillende bevolkingsgebieden niet enkele tien- of honderdtallen, maar duizenden blinden gevonden worden, die dikwijls in het gewone kampongleven met hun etterende oogen, waarin het licht reeds is gedooft ook nog een bron van infectie vormen. Men krijgt dan ook niet alleen het blinde bedelaarstype, dat nu oud en ziek in de armenkolonies terecht komt, maar ook de lichamenlijk en geestelijk normale blinde, die werkelijk, volgens alle berichten over blindenzorg, zeer veel, zoo niet alles leeren kan. In zoo'n blinden-gemeenschap zou men zelf de blinde ouderdom kunnen verzorgen en de jeugd opleiden en als deze gemeenschappen mogelijk waren in de verschillende ressorten van Indië, dan behoeft de blinde niet zoo ver te leven van eigen bodem als het geval is nu er maar één inrichting van beteekenis voor dit ontzaglijk gebied bestaat.

A. C. K.—J.

Zooals het vaker gaat.

Hij was jong student. Zooals zooveel Javaansche jongens student zijn. Heel weinig geld, een goed verstand en belangstelling voor alles.

Hij had een kosthuis in een wijk, waar geregeld een onzer Zaaiersverspreiders zijn bladen rondbrengt. Vraag niet hoe primitief, maar hij kon er werken. Als hij over eenige jaren afgestudeerd is, kan hij een mooie positie krijgen.

Een heele nieuwe wereld gaat voor hem open. Dit is iets anders dan de eenvoud van de dessa. Van alles wat hij nu hoort en bestudeert hebben zijn ouders niet het flauwste begrip.

Tusschen alle lectuur, die hij bemachtigen kan, vindt hij nu in zijn kosthuis ook zoo om de veertien dagen De Zaaier. Hij is geen Christen. Hij wil het ook niet wezen. Wat zouden zijn ouders zeggen, als hij Christen werd? Hij voelt er ook niet voor, want de studie opent hem zulke wijde perspectieven, dat dat Christendom niet meer in aanmerking komt. Wie van de Europeanen, waaraan hij zijn ontwikkeling dankt, is nu nog Christen?

Och, je neemt zoo'n christelijk blad wel eens ter hand. Waarom niet. Je kijkt eens naar de advertenties.

Op een keer, zoo'n rustige middag, kijkt hij ook eens verder. Het boeit hem.

Dat blad is toch anders dan hij gedacht had. Hij voelt zich innerlijk gegrepen.

Als nu weer zoo'n blad zoo stilletjes op het wankele voorgalerijtje gelegd wordt, is hij er gauw bij om het te grijpen.

Er groeit iets in hem. En gaat een geheel nieuw licht op.

Tot eindelijk het groote moment komt en hij pen en papier neemt en zijn eerste brief aan den zendingsdominee schrijft.

God heeft een jonge ziel getrokken, alleen maar door zoo'n krant. TH. K.

Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen.

De voortgang der Zending op Nias.

Van geheel Nederlandsch Indië is wellicht het eiland Nias wel het meest gezegend zendingsterrein. Onder de omstreeks 200.000 inwoners, die dit eiland telt, werkt de Rijnsche Zending sinds 1865.

Nu twintig jaar geleden telde de Christ. Kerk op Nias nog slechts 17.000 zielen. Dezer dagen lazen we, dat volgens de laatste berichten het aantal gedoopten en van hen, die den doop vragen, reeds meer dan 126.000 bedraagt, terwijl het getal der Gemeenten 175 bedraagt. Omstreeks 2/3 van de geheele bevolking behoort thans tot het Christendom. Zelden is het evangelie op een zendingsveld zoo snel en zoo diep tot een volk en het volksleven doorgedrongen als op Nias. Grote dingen heeft de Heere op Nias gedaan.

Nederlandsch Bijbelgenootschap.

De bijbelomzet van het Nederlandsch Bijbelgenootschap bedroeg over 1936 88638 exemplaren tegen het vorige jaar 95959 exemplaren. In Indië werden in 1936 5529 exemplaren tegen het vorige jaar 21734 stuks verkocht. Opvallend is dat de omzet in Nederlandsch-Indië zoo geweldig zonk. De oorzaak is hiervan het minder goed functioneeren der agentuur. Naar men uit de bladen reeds vernemen heeft is een reorganisatie tot stand gekomen, waarbij o.a. een enge samenwerking tusschen het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap en het Nederlandsch Bijbelgenootschap is bereikt, welke reorganisatie de bijbelverspreiding in Indië ongetwijfeld weer krachtig vooruit zal doen gaan. Reeds gaven de eerste maanden van 1937 een belangrijke stijging te zien. Dezer dagen vertrekt dr. H. C. Rutgers, secretaris van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, naar Indië teneinde de met het Londensche Bijbelgenootschap getroffen afspraken in Indië te bespreken en verdere regelingen te treffen.

Het aantal leden en begunstigers steeg van 25950 in 1935 tot 27745 in 1936. Voorts werden 72 nieuwe afdeelingen in de laatste twee jaren gesticht.

W. B.

Korte berichten.

Ds. A. Pos.

Ds. A. Pos, docent aan de Opleidingsschool te Djokja, die thans met verlof in Holland is en voornemens was begin Augustus terug te keeren naar Java, ziet zich genoodzaakt om gezondheidsredenen op grond van dringend medisch advies, zijn terug-

keer uit te stellen tot begin October. Gelukkig geeft zijn ongesteldheid, waarbij reeds kennelijk beterschap intrad, naar het oordeel van de geneesheeren geen redenen tot ongerustheid.

Dr. F. Veldstra.

Dr. Veldstra heeft een operatie ondergaan. Gode zij dank, met goeden uitslag. Zoodat hij, zij het na vrij lange afwezigheid, toch weer in welstand te Poerwodjo kon terugkeeren. Dr. H. S. Pruys Sr. de oud-directeur van Djokja, heeft Dr. V. in dien moeilijken tijd vervangen.

Mej. L. Goemaat.

De Zendingzuster Mej. L. Goemaat uit Solo, die daar werkzaam was onder de vrouwen en meisjes en thans met verlof in Holland is, zal naar wij vernemen D.V. in Augustus teruggaan naar Java.

Dr. F. L. Bakker.

Dr. F. L. Bakker, docent der Opleidingsschool te Djokja, denkt in Juni 1938 met verlof naar Holland te komen.

Een verpleegster voor het Petronella Hospitaal gevraagd.

Naar we vernemen vraagt Dr. K. P. Groot, directeur van het Petronella-hospitaal te Djokja wegens toenemenden arbeid, nog een verpleegster om zoo mogelijk reeds in September a.s. te vertrekken.

Steun-actie in Indië voor Oegstgeest.

De samenwerkende Zendingcorporaties te Oegstgeest verkeerden in zware finantieele zorgen. Dit heel tal van vooraanstaande mannen in Indië, waaronder ook heel wat Gereformeerden bewogen een steun-actie op touw te zetten.

Door Prof. Mr. J. M. J. Schepper, den heer J. Berendsen en Dr. J. Offringa, alle drie te Batavia, is een centraal comité opgericht tot steun der zending van de samenwerkende zendingcorporaties te Oegstgeest. De tekorten en de afbraak van veel onmisbaar te achten zendingswerk bracht hiertoe. Reeds werden locale commissies hiertoe opgericht. In deze commissies treffen wij o.a. aan ook Gereformeerden, die mede de schouders onder deze actie zetten. Het comité te Batavia en te Buitenzorg telt o.a. namen: Mr. C. C. van Helsingden, Mr. J. E. van Hoogstraten, Dr. H. A. Colijn, Dr. E. A. de Vreede, Ds. J. Ubels en anderen. Het comité te Bandoeng telt o.a. de namen: Dr. W. J. L. Dake, Ds. R. C. Harder, Ds. B. Keers, Ds. J. G. Fernhout en anderen. Ook in Oost-Java werd een comité opgericht en andere zijn in voorbereiding.

Mohammedaansche activiteit.

De Islam leidt te Cairo 12000 Mohammedaansche zendelingen op, welke hun arbeidsveld in Afrika zullen vinden.

Kinderhuwelijken.

Tot de diep droëve misstanden die in Britsch Indië en ook elders wel heerschten, behoort gelijk men weet, het kinderhuwelijk. Sinds onderscheiden jaren is hiertegen van onderscheiden zijden den strijd aan-

gebonden. Toch is dit schrikkelijk euvel nog geenszins overwonnen.

In 1936 trouwden er in Britsch-Indië 44000 meisjes onder 1 jaar, ca. 15 % onder 5 jaar, ca. 20 % onder 10 jaar en 38 % onder 15 jaar.

De bevolking van Palestina.

Mede ten gevolge van de aankomst van tal van Joden uit Duitschland, gaat de bevolking van Palestina sterk vooruit.

Naar de laatste volkstelling heeft Palestina 1.263.136 inwoners. Van dezen zijn 778.615 Mohammedanen, 336.176 Joden, 107.242 Christenen en ruim 11.000 aanhangers van andere godsdiensten. Voorheen namen de Christenen de tweede plaats in, maar door de immigratie van de Joden zijn zij thans op de derde plaats gekomen. Als de immigratie der Joden voortgaat als in de laatste jaren, zullen zij spoedig ook de Mohammedanen in aantal overtreffen.

Steun van het medische werk der Rijsche Zending.

De bekende vereniging *Simavi* heeft het medische werk der Rijsche Zending bedacht met een flinke geldelijke ondersteuning, n.l.:

f 2000.— voor den bouw van een kinderzaal te Taroetoeng;

f 3000.— voor reis- en uitrustingskosten van Dr. en Mevr. Aalbers en Zr. v. d. Bos (in de Bataklanden);

f 1000.— voor reiskosten van Dr. en Mevr. Dannert;

f 1000.— voor den medischen arbeid op Nias;

f 500.— voor een vroedvrouw op Mentawai.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

a. Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.

b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.

c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.

d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10.

Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter

steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood.

* Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Zomerconferenties van den Zendingsstudie-Raad te Lunteren.

Eerste week (2—7 Aug.). Voorzitter: Ds. H. J. Drost (Aalten); Vice-voorzitter: S. de Clercq (Haarlem); Bijbelbesprekingen: Ds. J. R. Wolfsenberger (Sneek).

Cursussen: I. Dr. Chr. Keysser (Neuendettelsau): „Mission unter Menschenfressern”. II. Zend. P. M. Legène (Zeist): „Vier brandende vragen in verband met de Zending in onzen tijd”. III. Zend. W. J. A. Zwaan (Zeist): „De Zending op de Sangi- en Talaudeilanden”.

Studiegroep: C. Kijne (Bussum): „Het Rassenvraagstuk en het Christendom”.

Spreekers: H. J. W. A. Meyerink (Arnhem); Ds. J. Overduin (Kampen); Zend. G. S. Storm (Z.-O.-Celebes); Zend. N. Thiessen (Apeldoorn); Zend. J. W. Wesseldijk (M.-Celebes).

Tweede week (9—14 Aug.). Voorzitter: Ds. J. Verkuyl (Oegstgeest); Vice-Voorzitter: Dr. H. J. Honders (Wassenaar); Bijbelbesprekingen: Ds. P. Prins (Deventer).

Cursussen: I. Dr. Chr. Keysser (Neuendettelsau): „Mission unter Menschenfressern”. II. Dr. Ir. H. G. van Beusekom (’s-Gravenhage): „Hangchow 1938”. III. Ds. Jac. van Nes Czn. (’s-Gravenhage): „Het Jodenprobleem en de Jodenzending”.

Studiegroep: J. W. Hoornborg (Alphen aan den Rijn): „Islam en Christendom”.

Spreekers: Zend. W. van de Beek (Sangi- en Talaudeilanden); Ds. H. Bergema (M.-Java); Dr. J. C. Flach (Zeist); Ds. F. A. Keuchenius (M.-Java); Zend. H. Raatschen (M.-Java).

Derde week (16—21 Aug.). Voorzitter: Ds. J. Ph. Eggink (Delfshaven); Vice-Voorzitter: Ds. Th. Delleman (Aalten); Bijbelbesprekingen: Ds. J. Koopmans (’s Heer-Hendrikskinderen).

Cursussen: I. Dr. C. L. van Doorn (Oegstgeest): „Het antwoord van Indië op de boodschap der Zending”. II. Dr. Ab. C. Kruyt (’s-Gravenhage): „De Posozending”.

Studiegroep: Dr. J. W. van den Bosch (Harderwijk): „De Zending in Nederlandsch Oost- en West-Indië”.

Spreekers: Jkvr. C. M. van Asch van Wijk (Amersfoort); Dr. C. L. van Doorn (Oegstgeest); J. Groot en Mevr. M. H. S. Groot-Marckmann (Minahasa); Mevrouw M. A. M. Renes-Boldingh (Bataklanden).

De deelnemersprijs is (sinds 1934) verlaagd tot f 17.50 (alles inbegrepen).

Aanvragen om toezending van een prospectus te richten aan het Bureau van den Zendingsstudie-Raad, „de Nye Wehme”, Utrechtscheweg 64, Zeist (tel. 2777), waar men zich thans reeds kan aanmelden.

Leestafel.

De Statenvertaling 1637—1937. Uitgegeven bij de Erven F. Boon N.V., Haarlem. Gebonden f 120.

Het Ned. Bijbelgenootschap heeft ter gelegenheid van het driehonderd jarig bestaan der Statenvertaling een mooi gedenkboek uitgegeven. Als we de onderwerpen met de namen der schrijvers noemen is alle aanbeveling geheel overbodig.

Prof. Dr. D. Nauta: Geschiedenis van het ontstaan der Statenvertaling.

Dr. C. C. de Bruin: Invoering en ontvangst der Statenvertaling.

Dr. A. H. Haentjens: De Doopsgezinden en de Statenvertaling.

Prof. Dr. Joh. de Groot: De Statenvertaling van het Oude Testament als wetenschappelijk werk.

Prof. Dr. J. de Zwaan: De wetenschappelijke waarde der Statenvertaling.

Prof. Dr. F. W. Grosheide: De theologie der Statenvertaling.

Dr. J. Heinsius: De taal van den Statenbijbel.

Mr. R. Houwinck: De Statenvertaling in onze letterkunde.

Ook voor de zending was de Statenvertaling van groote betekenis.

Op Gods Woord gegrond. Een paar grepen uit de Calvinistische Wijsbegeerte der Wetsidee, door J. M. Spier, bij Kok, Kampen f 0.50.

Ds. Spier heeft in dit boekje „de bedoeling om in duidelijke bewoordingen ons Gereformeerde volk in te lichten over enkele grondgedachten van de Calvinistische Wijsbegeerte”. Die bedoeling valt te waardeeren ook al is zij maar matig geslaagd. Dat deze wijsbegeerte metterdaad in Gods Woord is gegrond, is ons niet duidelijk geworden.

Philosophia deformata, door Dr. H. Steen te Andijk, bij Kok te Kampen f 1.25.

Dr. Steen levert in dit boek een scherpe critiek op het wijsgeerig systeem van de Calvinistische Wijsbegeerte der Wetsidee. Een zeer actueel boek, dat niemand ongelezen mag laten wie wat meespreken wil over de hangende geschillen.

Ondanks alle waardeering, die Dr. Steen heeft voor Prof. Dr. Vollenhove, schroomt hij niet deze wijsbegeerte te kwalificeeren als „Philosophia deformata”.

In wonderland. Het boek Jona, door Ds. C. A. Vreugdenhil uitgave van N.V. Dagblad en Drukkerij „De Standaard”, Amsterdam, f 1.90, gebonden f 2.50.

Een kostelijk boek, dat ons, ook voor eigen levens-

praktijk het boek Jona doet verstaan. Wie het leest, erkent de juistheid van den titel. Gaarne bevelen we het aan. De zendingsgedachte loopt er ook doorheen.

Het Evangelie aan de grens van Sofjet-Rusland. Op bezoek bij evangelische Polen, Oekraïners en Russen door Ds. F. Dresselhuys. Uitgave van J. Schipper Jr., Hilversum f 0.55.

In dit aardig geïllustreerd boekje heeft de warme pleitbezorger voor den arbeid in Oekraïne de artikelen samengevoegd, die hij schreef in enkele bladen en waarin hij vertelt van de belangwekkende ervaringen door hem op zijn reis in 1936 opgedaan.

Een zeer lezenswaardig boekje, waarvan de netto opbrengst geheel ten goede komt aan het mooie werk.

De brief van den Apostel Paulus aan de Colossensen met de Gemeente gelezen, door Ds. Jac. Jonker, bij S. Kleefsma te Sappemeer, f 0.35.

Kort samengevat biedt dit boekje een eenvoudige, praktische en duidelijke verklaring van den brief aan de Colossensen.

Het Kerkleger, door Dr. J. H. Gunning J.Hzn. Uitgave van den Zendingsstudie-Raad te Zeist, f 0.45.

Dit ook voor de Zending niet onbeteekenend boekje van Dr. Gunning is de 1ste Afl. van Jaargang 1937 van Lichtstralen op den akker der wereld.

Wat Gunning schrijft is altoos origineel en pakkend. De geheele jaargang van 5 N°'s kost f 1.65.

Laat de kinderkens tot Mij komen, door P. H. Legène; uitgave van het Zend. Gen. der Ev. Broeder Gem., Zeist, f 0.35.

Alweer een heel mooi Zendingsboekje, geschreven door de onvermoeibare pen van Legène. Het vertelt ons van het werk onder de kinderen in Suriname. Het is aardig geïllustreerd.

Salatiga-Zending. Begin en Beginsel, door E. K. E. Heintse, Ad. van Lentstr. 19, Utrecht, f 0.10.

De heer Heintse, secr. der Salatiga-Zending, vertelt in dit mooi geïllustreerde boekje, kort en duidelijk van het begin en beginsel der Salatiga-Zending. Het terrein dezer zending is Midden-Java ten Noorden, over heel de lengte grenzend aan het Zendings-terrein van de Gereformeerde Kerken.

Wie iets van deze belangrijke Zending weten wil leze dit boekje. Gaarne bevelen wij het aan.

Jamboree-boekje. „In dit teeken”.

Ter gelegenheid van de Wereldjamboree, die van 31 Juli—9 Augustus te Vogelenzang wordt gehouden, zal aan ongeveer dertigduizend padvindders dit mooi viertalig boekje worden uitgereikt, waarin op duidelijke wijze aan allen een blijde boodschap, een Evangeliewoord wordt gebracht. Een mooi stukje Evangelisatie- en Zendingspraktijk.

Het boekje is geschreven door Ir. P. Telder en door J. N. Voorhoeve, Den Haag, uitgegeven. Voor dezen arbeid rekent het comité, dat zich daarvoor gevormd heeft, zeer gaarne op de hulp van heel Christelijk Nederland.

De traktaten van het Geref. traktaatgenootschap Filippus.

Men zond ons eenige traktaten van Filippus ter bespreking in het Zendingsblad. Onze ruimte gedooft echter niet, dat we elk afzonderlijk noemen en bespreken. De traktaten van Filippus hebben trouwens deze aanbeveling niet noodig. Wie voor het Evangelisatie-werk naar inhoud en vorm goede traktaten begeert, wende zich tot den uitgever J. B. v. d. Brink en Co. N.V., Zutphen.

Moeder.

Het doorgaans goed geredigeerde vrouwentijdschrift „Moeder”, uitgave N.V. Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen, schrijft deze maand een buitengewoon aardigen wedstrijd uit. Geestig is voorts de bijdrage: „De ontvanger der directe belastingen noodigt U uit”, alsmede: Wat zingen wij met onze schoolkinderen. Dit goedverzorgde nummer geeft in totaal een 30-tal artikelen en is verlicht met meer dan 50 fraaie foto's en teekeningen.

Jubileum-uitgave van den Statenbijbel.

Ter gelegenheid van het feit, dat het dezen zomer 300 jaar geleden is, dat de eerste uitgave van den Staten-Bijbel verscheen, zal bij den uitgever J. H. Kok te Kampen een nieuwe goedkope Jubileum-uitgave van den bekenden Staten-Bijbel naar de uitgave van Jacob en Pieter Keur verschijnen in drie handige royaal octavo deelen. Deze uitgave zal al de volledige kanttekeningen bevatten van den oorspronkelijken Keur-Bijbel. Alle Kanttekeningen zijn geplaatst op dezelfde pagina als de tekst, waarop ze betrekking hebben; en dan zóó, dat ze vlak bij den tekst staan en door de practische aanduiding en in-deeling met één oogopslag te vinden zijn.

Hier is een kostelijk standaardwerk, dat niet alleen in dit Jubileumjaar van betekenis is, maar dat zijn waarde zal blijven behouden.

Jezus van Nazareth.

Dit zoo bekende boekje, dat in tal van talen is verschenen, en thans ook is vertaald in het Jiddisch — de taal, die door miljoenen joden verstaan wordt, is bijzonder geschikt voor Evangelisatie-doeleinden.

Voor zér geringen prijs is het boekje in het Hollandsch te bekomen bij den Heer D. King, Spaarnzichtlaan 4 te Heemstede, postgiro 96024.

Mary Jones.

Dit boekje behelst de geschiedenis van Mary Jones, die, in het begin der vorige eeuw aanleiding werd tot de stichting van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap. Gaarne bevelen wij de lezing er van aan. Het boekje is verkrijgbaar bij het Nederlandsch Bijbelgenootschap, Heerengracht 366, Amsterdam C., alsmede in den boekhandel. De prijs is f 0.20, franco per post f 0.25. Wanneer scholen of Zondagscholen getallen nemen ter verspreiding of ten gebruike op school, dan is de prijs bij 25—49 stuks f 0.17½; bij 50—74 stuks f 0.15; bij 75—99 stuks f 0.12½ en bij 100 of meer f 0.10.

Giften.

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door S. Bottema van de Zendingscommissie te Rinsumageest f 10.—; door Ds. M. van Alphen 10 % der

ontvangststen in de Classis Apeldoorn 1e en 2e kw. 1937 f 316.56; collecte van de Geref. Kerk te Kralingen voor Wonosobo f 34.70.

Santpoort 17 Juni 1937.
Giro No. 32806.

W. BREUKELAAR.

Ontvangen:

Voor het Christ. Perswerk in Ned. Indië door Ds. H. Hangelbroek van de Geref. Kerk te Hylaard f 10.—; van Mej. G. D. te Z. f 5.—.

Voor de Colportage van Mej. G. D. te Z. f 5.—.
W. BREUKELAAR.

Zending Magelang.

Voor kerkbouw ontvangen: Wormerveer, lezing over zending f 8.05; Leiden, Zendingstentoonstelling f 20; Oostkapelle, idem f 5.—; Mej. J. T. te S. f 1.—; L. G. te H. f 1.—.

Wie nog een gedenkboekje wenscht te ontvangen, gelieve zich te haasten. De voorraad, die volgens 't vorige Zendingsblad nog 1000 exc. was, is nu gedaald tot 290. Men betale wat men er voor kan besteden. De kosten zijn 15 c. + 10 c. porto. Wat er over is wordt besteed voor kerkbouw.

Haarlem, Brederodestr. 3.

P. LOK.

7 Juni 1937.

Eerste Geref. Kerk in West-Indië.

Tot op 17 Juni is na de laatste verantwoording door mij met hartelijken dank ontvangen van:

Door m. v. dhr. Kroeze te Kampen f 4.50; Mevr. Wed. van S. de J. te Z. f 10.—; P. A. V. te B. f 10.—; J. de G. te S. f 1.—; J. Bl. te B. f 1.50; J. v. D. te de L. f 1.—; Sij. v. d. K. te F. f 1.—. Totaal f 29.—.

Vorige verantwoording f 929.28. Totaal f 958.28.

De giften blijven regelmatig loopen. We hopen de volgende keer boven de duizend gulden te komen. Wie helpt mee voor dit mooie doel?

Namens Deput. Gen. Synode:

Ds. H. A. VAN MINNEN, praeses.

Ds. T. J. HAGEN, quaestor.

Giro no. 35595.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangen gelden over het tijdvak 22 Mei 1937 tot en met 17 Juni 1937.

Giften: Geref. Kerk te Thesinge f 5.—; door bemiddeling van de Standaard te Amsterdam f 5.—; L. V. te Z. f 4.—; Mej. A. Zijlstra te Witmarsum, van de leerlingen der Chr. School f 13.60; H. H. te A. f 1.—; Q. te G. f 2.—; van de leerlingen der Chr. School te Oosterwolde (Fr.) f 1.25; van de leerlingen der Oranjeschool te Alphen aan den Rijn f 5.25; giften uit Alteveer (Dr.) f 14.—; P. H. J. te G. f 1.—; Mej. P. van W. te V. f 0.50; uit de classis Klundert door bemiddeling van den heer A. A. de Jong te Dinteloo aan giften en contributies f 40.—; A. U. te A. f 1.— en Mej. M. E. van R. te A. f 2.—.

Contributies uit: Klaaswaal f 1.—; Weesp f 15.25; Muiden f 4.—; Nederhorst den Berg f 8.75; Bussum f 28.25; Laren f 29.—; 's-Graveland f 1.25; Groningen f 47.75; Dribergen f 4.30; Loppersum 2.—; Loenen aan de Vecht f 0.50; Amersfoort f 10.—; Ede f 1.—; Hilversum f 0.25; Scharendijke f 0.50; Alteveer f 7.75; Scherpenzeel f 1.—; Arnheim f 0.50; Blokzijl f 2.—; Lisse f 1.—; Veenendaal f 19.85; Steenwijk f 1.50; Oostwold f 2.— en Vlaardingen f 1.75.

Collecten: Geref. Kerk te Borger (Dr.) f 9.07.

Doordat deze verantwoording eerder moest worden ingezonden, moet de verantwoording van gelden,

rechtstreeks ingekomen bij de Broedergemeente te Zeist, overstaan tot de volgende maand.

K. R. HUMMELEN.

Secr. Penningmeester van het Idenburgfonds. Postrekening no. 196921.

Kampen, 17 Juni 1937.

1e Ebbingestraat 391.

De vacantiemaanden zijn, wanneer dit nummer van ons Zendingsblad verschijnt, weder angebroken. Velen zullen met verlangen hiernaar hebben uitgezien, verlangend te genieten van wat Onze Schepper, ons in groote mildheid, in het rijk der natuur heeft gegeven.

Dit is goed, dit is noodig. Ook hierin moeten we Hem eeren, Wien alles toebehoort. Maar denken wij dan ook wel eens aan hen, die arbeiden in die landen, en onder die volken, waarvoor de natuur alles is, die den Schepper van dit alles niet kennen? Gevoelen wij het dan niet als onze roeping en als onze plicht, mede te werken dat ook hen verkondigd wordt, Wien zij hun leven hebben te danken, en door Wien zij bevrijd kunnen worden van die angsten die dat rijk der natuur, dat zich daar in groote weelde openbaart, bij hen wakker roept. Die ontzettende angsten waardoor zij steeds worden vervolgd?

Velen geven hun beste krachten, velen hebben hun leven gegeven, laat ons geven, van hetgeen God ons gaf, en waarover wij slechts rentmeesters zijn. Laat ons dit mild en offervardig doen, daarmede bouwen de aan de kerk van Onzen Heere Jezus Christus.

K. R. H.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

44e verantwoording van 22 Mei—22 Juni 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij: van S. v. D. te N. f 1.—, D. de J. te S. f 2.—, E. H. v. S. te R. f 2.50, M. N. te A. f 1.—, Ver. de Liefde te H. f 10.—, coll. Chr. S. te U. f 1.87, A. f 27.50, N. N. te H. f 150.—, J. H. v. d. B. te A. f 2.50, H. A. M. te Z. f 2.—, Ds. T. W. te O. f 2.50, Prof. S. L. te U. (j.l.) f 5.—, G. J. T. te A. (j.l.) f 2.50, A. H. te A. (j.l.) f 2.50, J. P. Th. te W. (j.l.) f 1.—, Ds. G. B. te R. (j.l.) f 2.—, A. V. te G. (j.l.) f 2.—, Ds. J. V. te N. L. (j.l.) f 1.—, S. G. te E. (j.l.) f 5.—, Dr. G. K. te O. (j.l.) f 2.50, J. G. D. te H. (j.l.) f 1.—, Mej. E. A. F. te N. (j.l.) f 1.—, J. A. S. te B. (j.l.) f 1.—, T. L. te G. (j.l.) f 5.—, J. v. D. te T. (j.l.) f 5.—, Ds. D. K. W. te B. (j.l.) f 1.—, Mej. J. D. te Z. (j.l.) f 1.—, H. U. te U. (j.l.) f 1.—, J. B. S. te A. a/d R. (j.l.) f 10.—, C. t. B. te H. (j.l.) f 2.50, Ds. F. B. te L. (j.l.) f 5.—, J. K. te N. (j.l.) f 1.—, Mej. H. C. M. te A. a/d R. (j.l.) f 1.50, J. W. v. B. te A. a/d R. (j.l.) f 1.—, Ds. U. te E. (j.l.) f 2.50, C. J. L. te A. (j.l.) f 5.—, Mevr. A. M. de J. S. te R. (j.l.) f 5.—, Mej. B. J. M. te L. (j.l.) f 2.—, Mej. C. A. F. te St. A. P. (j.l.) f 1.—, Mevr. K. S. te Z. f 1.—, Mevr. v. S. v. S. te 's Gr. f 0.50, G. te N. f 2.50, Ger. K. te U. f 2.50, Ds. G. W. v. H. te f 2.50, Mevr. A. E. te E. f 1.25, J. A. S. te H. (3 mnd.) f 2.50, Q. te G. f 2.—, D. H. te Th. (j.l.) f 1.—, W. J. B. te H. (j.l.) f 1.—, Ds. J. de V. te G. (j.l.) f 1.50, Mevr. de Gr. v. O. te Z. (j.l.) f 2.50, Wed. v. d. V. v. L. te D. (j.l.) f 1.50, W. O. te E. (j.l.) f 1.—, Mevr. H. M. te V. (j.l.) f 1.—, H. v. W. te L. (mnd.) f 0.15, Mej. J. D. te H. f 1.—, Mej. C. T. te Z. f 25.—, Ds. W. K. te G. f 5.—, Mr. A. K. te L. f 1.—, A. v. L. te 's Gr. (j.l.) f 2.50, Ds. J. V. te O. f 2.50, keerl. Dr. de M. te 's Gr. f 2.54, Ger. K. te Sch. f 1.—, J. W. W. te D. (mnd.) f 0.25, H. Sch. te 's Gr. (j.l.) f 1.—, Ds. H. A. W. te L. f 2.—, Ds. W. v. d. B. te O. f 1.—, J. H. S. te 's Gr. (j.l.) f 1.—, Mej. V. te 's Gr. f 5.—, Ds. P. N. te 's Gr. f 5.—, R. P. te W. f 10.—, tezamen f 369.06, to-

taal met vorige verantwoording f 10893.56.

Deze mooie lijst van giften demonstreert de liefde van velen voor het zendingswerk in de Bataklanden, onder de gevers komen weer een tiental Geref. predikanten voor, zouden nu niet allen voor zij met vakantie gaan een kleine gift voor dit doel kunnen bestemmen, is dit te veel gevraagd? Ik kan het niet gelooven. De zending in het algemeen is het waard en de Rijsche Zending in 't bijzonder.

Namens het Steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Den Haag, Galileïstr. 139. Postgiro 6104.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba,

5e verantwoording van 25 Mei—19 Juni 1937.

Prov. Groningen:

H. Witkop, Ter Apel, schoolbusje (West) f 23.96; Geref. Kerk, Siddeburen, Zend.comm. f 50.—; K. Veenkamp, Thesinge, kerkbusjes f 10.41; Geref. Kerk, Hefman, busjes f 44.—; idem, bijdragen f 35.25; Geref. Kerk, Loppersum, coll. gift f 10.02; Geref. Kerk, Gerkeskl. Stroobos, busjes f 36.68; M. Geersema, Veendam, gift, f 1.—; Per Ds. J. H. Lammermsma, Appingedam, Zondagsschoolcomm. f 25.—; id. busjes f 253.83; E. Warringa, Nieuw Buinen, busjes f 27.29; E. v. d. Veen, Ulrum, H. de Cockschool f 47.—; K. E. Helder, Siddeburen, Nikk. Geref. School f 24.—; N. Zevenbergen, Musselkanaal, bruiloft fam. K. f 1.41; id. bruiloft fam. D. f 2.59; id. bruiloft fam. W. f 4.13½; id. busjes f 81.86½; K. Gunnink, Zevenhuizen, Meisjesver. a. d. Haspel f 8.13½; id. School Evertswijk f 10.—; id. Kinderz. Evertswijk f 6.49; Geref. Kerk, 2e Ekloërmond, Meisjesveren. f 5.66; J. Wildvank, Delfzijl, 100 h. ct. M. en A. Jonker f 0.50; Ds. J. A. Gravestein, Leek, Catech.bus f 15.39½; A. Kaspers, Winsum (Gr.). Zend.comm. f 80.—; idem Zendingstentoonstelling f 19.26; idem Imke Kersaan f 1.12; J. Meindertsma, Kommerzijl, Zend.comm. f 20.—; T. Postma, Kornhorn, busjes f 14.13; P. Teune, Onderdendam, coll.gift Febr. f 15.—; P. Kruizinga, Kantens, Zend.vereen. f 30.—; idem, busjes school f 6.07; N. N. te Bierum f 60.—; N. N. te Oldekerk f 100.—; M. Olijve, Nieuw Weerdinge, bruiloft fam. Tj. f 1.20; P. Hielema, Grijskerk, Zend.comm. f 75.79; J. Sikkema, Boerakker f 25.—; Per Renkema, Enumatil: F. Helmholt, 100 h. ct. f 0.50; idem, Jong.ver Oostwold f 4.78; idem, bijdrage Zend.comm. f 44.15; Jongel.ver. Johannes, Stedum f 7.92.

Prov. Drenthe:

Mej. R. Maat, Ruinerwold, „M. en M.” f 3.61; H. Strijker, Nijeveen, busjes J.V. f 9.50; Per A. Sliemers, Nieuwlande, bruiloft fam. H. A. f 4.49; Geref. Kerk, Dwingelo, coll.gift f 2.—; K. Scholing, Holl. Veld, busjes 1e halfjaar f 80.—; Ds. D. Vreugdenhil, Appelscha, busjes f 23.80; B. Nijmeijer, Nieuwerd, Paaschcoll. f 25.40; Per Ds. J. Meijer, Hoogeveen, gift N. N. f 12.50; Geref. Kerk, Hoogeveen, gift f 2.50.

Prov. Drenthe:

J. Kiers, Dwingelo, Jong.Vereen. f 6.65; Geref. Kerk, Dwingelo, coll.gift f 2.—; Per R. Boverhuis, Assen, v. d. Geref. Kerk f 304.25.

Prov. Overijssel:

A. G. v. Gorkum, Vriezenveen, leerl. Chr. School f 5.—; Per Ds. Broek Roelofs: gift Mej. Smit, Dalfsen f 3.—; idem, busjes 1e halfj. Dalfsen f 61.—; H. Bolhuis, Vroomshoop, busjes f 56.54; Geref. Kerk, Enschede f 282.25; J. A. v. Klaveren, Rijssen, Zend. comm. f 100.—; W. van Zanten, Kampen, contrib. f 275.14; idem, busjes f 161.34; Geref. Kerk, Cadoelen, busjes f 29.—; R. Fennema, Ommen, schoolbusje f 5.67½; idem, coll. zilveren, bruiloft f 13.12½ idem,

coll.gift (dankoffer) f 10.—; R. Borst, Langeslag, Zend. comm. f 60.—; S. Kok, Dedemsvaart, Geref. Sch. f 10.—; J. H. Koeslag, Diepenheim, deel schoolbussen f 2.—; J. Olthoff, Hardenberg, catech.bus f 54.84; idem, coll. gift f 1.—.

Pinkstercollecten Groningen:

Scheemda f 182.89; Nieuw Weerdinge f 81.20; Ter Apel plus nagiften f 103.62; Siddeburen f 151.76; Bierum f 217.39; Onstwedde f 75.65; Wildervank, plus nagift f 40.50; Leens f 136.28; Thesinge f 113.44; Kommerzijl f 78.82; Gerkeskl.-Stroobos f 84.95; Pieterburen f 41.94; Zuidwolde (Gr.) 96.74; Sauwerd f 70.33; Ten Post, nagift f 2.50; Loppersum, nagift f 2.50; 't Zandt plus nagift f 136.13; Appingedam f 182.65; Wagenborgen f 75.45; Meeden f 25.22; Spijk f 582.41; Kielwindeveer f 41.79; Uithuizen f 250.31; Nieuw Buinen f 75.09; Winschoten f 206.72; Marum f 50.—; Middelstum f 162.86; Woldendorp f 23.55; Munnekeziel f 75.60; Mussel f 18.10; Zevenhuizen f 87.89½; Leens, nagift f 10.—; Nieuwolda f 28.34; Bellingwolde f 14.36; 2e Ekloërmond f 117.51; Oude Pekela f 42.28; Lutjegast f 50.—; Delfzijl f 141.62; Ulrum f 107.86; Leek f 93.17½; Oldehove f 75.90; Bedum f 299.93; Sappemeer f 121.91; Kornhorn f 35.08; Onderdendam f 64.34; Vlagtwedde f 16.28; Kantens plus nagift f 40.91; Midwolde, Old. f 124.62; Grootegast f 302.48; Musselkanaal nagift f 1.—; Scheemda, nagift f 2.—; Stadskanaal f 31.30; Musselkanaal, nagift f 2.50; Stedum f 95.92; Enumatil f 117.28; Onnen f 19.55; Musselkanaal, nagift f 2.50.

Pinkstercollecten Drenthe:

Ruinerw. Koekange, nagift f 20.— Nijeveen f 61.61; Hoogeveen f 242.45; Dwingelo f 100.10; Beilen plus coll.giften f 90.35; Diever f 326.78; Vledder f 17.69; Emmererfscheidenveen f 33.52; Hijken f 27.69; Schoonoord f 22.10; Zwartemeer f 12.61; Meppel f 270.48; Assen plus coll. giften f 245.43; Emmen f 136.97; Nieuwlande f 31.14; Hollandsche Veld f 32.63; Zweelo, nagift f 1.—; Nieuwerd f 41.08.

Pinkstercollecten Overijssel:

Nijverdal, nagift f 5.50; Rouveen f 178.36; Dalfsen f 100.—; Vroomshoop f 95.67; Balkbrug f 52.26; Mariënborg f 55.76; St. Jansklooster f 52.62; Wierden f 44.92; Hardenberg f 225.30; Enschede f 217.75; Bruchterveld f 22.50; Staphorst f 14.90; Kampen f 442.20; Kampen nagiften f 12.—; Zwartsluis f 106.—; Oldenzaal f 18.96; Dalfsen f 66.50; Lemele f 46.10; Enter f 33.—; Ommen f 124.71; Olst f 5.60; Daarlerveen f 36.38; Zwolle f 461.95; Wijhe f 90.—; Hengelo f 81.15; Deventer plus nagift f 161.35; Genemuiden f 33.92; Delden f 103.23; Wilsum. Ov. f 8.27.

Soembaweken Groningen:

Oldehove f 123.30; Bedum f 334.45; Middelstum f 251.35.

Soembaweken Drenthe;

Smilde, nagift f 1.50.

Soembaweken Overijssel:

Genemuiden f 30.—.

2e Algem. Collecte Groningen:

Bellingwolde f 9.49.

2e Algem. Collecte Overijssel:

St. Jansklooster f 20.05.

Diverse ontvangsten:

H. Duyst, Twijzel f 10.—.

Totaal f 13.659.71.

Totaal tot en met 4e verantwoording f 25.345.41.

Totaal tot op heden f 39.005.12.

Met dank voor de toezending.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.
Groningen, 19 Juni 1937. Postrekening 138000.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Gepredikt en geloofd. — Van Zendingsaangelegenheden: De Opleidingsschool voor volksschoolonderwijzers op Java; Het Christelijk perswerk in Indië; Critiek op de Kerkenordening van de Christengemeenten op Midden-Java ten Zuiden; Lectuur voor Javaansche Voorgangers. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: Mej. J. A. Ijkel; Brief van Ds. v. Nes; De zendingscommissie met haar collectantjes te Werkendam. — Zending van de Geref. Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid-Holland Noord: Brief van Ds. P. H. van Eijk; Laboratoriumwerk. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Noord-Holland: Uitbreiding Sanatorium Paken. — Zending van de Geref. Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland: Dr. H. Slettenaar; Blijde tijdingen gedurende het verlof. — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland: Uit brieven van Ds. K. van Dijk. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba no. 33. — Jaarverslag Zending West-Soemba-West. — Zendingsmeisjes te Haulerwijk. — De zendingskalender 1938. — De zendingscommissie te Zuilen. — Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen: De zending onder de Teluga's; De Deutsche zending in het geheel der wereldzending; Chineesch getuigenis. — Het posttarief voor Indië. — Statistiek Med. dienst Java. — Korte berichten. — Leestafel. — Giffen.

GE P R E D I K T   E N   G E L O O F D

De verborgenheid der godzaligheid is groot: God is..... gepredikt onder de heidenen, is geloofd in de wereld.

1 Tim. 3 : 16.

Paulus spreekt hier over den rijkdom van de openbaring Gods, welke eerst verborgen was, maar sedert de komst van Christus in het vleesch aan het licht is getreden. Hij noemt ze de verborgenheid der godzaligheid, omdat daaruit alle godzaligheid ontstaat, en opdat allen, die haar leeren kennen, gedwongen worden God te verheerlijken en hun leven den Heere te wijden.

En nu noemt hij zes momenten in die verborgenheid der godzaligheid op. Allereerst, dat God is geopenbaard in het vleesch; dan dat die in het vleesch geopenbaarde God, dat is dus de Christus, gerechtvaardigd is in den Geest; vervolgens dat Hij is gezien van de engelen; om dan als vierde en vijfde moment te noemen, dat Hij is gepredikt onder de heidenen en geloofd in de wereld; en als laatste, dat Hij is opgenomen in heerlijkheid.

Zoo treedt die verborgenheid naar buiten in al wat er met Christus en door Christus is geschied.

Al die momenten zijn deelen van den Raad Gods tot onze verlossing.

Ook de prediking van den Christus onder de heidenen. Dat was vanouds een groote verborgenheid. Wie had dat kunnen denken, dat Christus ook aan de heidenen zou worden verkondigd als het Licht der wereld, dat alle duisternis uit de harten der heidenen moest verdrijven? Zij toch waren vervreemd van het burgerschap Israëls, vreemdelingen van de verbonden der beloften. Zij hadden geen hoop en waren zonder God in de wereld. Zij kenden den Christus niet als den Verlosser der wereld.

Wel werd er in het Oude Testament telkens gezinspeeld op de toebrenging der heidenen, feit werd zij evenwel eerst na de uitstorting des Heiligen Geestes op den Pinksterdag. Toen openbaarde God zelf de verborgenheid der godzaligheid aan een ieder die het Evangelie hoorde. Toen kwam ook tot de heidenen de blijde boodschap, dat Christus' bloed het zoenmiddel is voor elk, die in Hem geloofde, onverschillig of hij behoorde tot het uitver-

koren volk of tot de heidenwereld. Niets scheen ongelooflijker, en toch gingen Gods gezanten uit om ook aan de heidenen te verkondigen de kracht van Christus' bloed en den rijkdom Zijner genade. God strekte de armen Zijner ontferming ook tot de heidenen uit, opdat ook zij deelen zouden in de liefde Gods.

Maar niet alleen werd het heil in Christus hun aangeboden. Dat is reeds zoo wonderlijk! Nog grooter wonder is, dat die Christus ook in de wereld is geloofd, dat Hij door het geloof als de waarachtige zaligmaker door de wereld werd aangenomen. Want de wereld wil wat anders hooren dan de prediking van den Verlosser, die stierf aan het kruis. Die prediking behaagt haar niet, en evenmin behaagt haar den Christus zelf, omdat Hij niet overeenkomt met haar vleeschelijke overleggingen. Maar Christus zelf maakt nu door Zijnen Geest niet alleen in de meest gesloten volkeren opening voor het Evangelie, doch alle belemmeringen overwinnende, brengt Hij ook den verblindsten zondaar tot de gehoorzaamheid des geloofs.

Zoo komt de grootheid van de verborgenheid der godzaligheid uit in de vrucht, die er gezien wordt op de prediking van het Evangelie, in elke overwinning, die Christus behaalt op de wereld, in de bekeering van elken zondaar, die tot hertoe de wereld voor zijn heilgoed achtte.

Ons, menschen, wil God gebruiken om het Evangelie onder de volken te brengen. Hij heeft onder de wildste volken Zijn uitverkorenen. Die moeten het Woord van verzoening en verlossing hooren. Brengen we dat Woord in getrouwheid in den arbeid der Zending, dan staan we dikwijls verwonderd over de groote overwinningen, die Christus op de wereld behaalt. Soms denken wij: de arbeid is fevergeefsch, er komt geen vrucht, 't blijft alles hetzelfde, wij ploegen op rotsen. Maar dan plotseling behaalt de Christus de eene overwinning op de andere. Zijn Geest bewerkt, dat de verborgenheid der godzaligheid, die groot is, niet alleen wordt gepredikt door het Evangelie, maar ook wordt geloofd in en door de wereld.

H.

v. R.

Van Zendingaangelegenheden.

De Opleidingsschool voor volksschoolonderwijzers op Java.

Na de sluiting der Keucheniussschool, die aan hare leerlingen een normaalschool-opleiding gaf, waardoor zij bevoegd waren aan de vroegere z.g. tweedeklasschool werkzaam te zijn, werd reeds spoedig de dringende behoefte gevoeld om toch een Opleidingsschool te hebben tot vorming van onderwijzers voor de volksscholen.

Zulk een opleidingsschool kon en moest op veel eenvoudiger leest geschoeid worden, dan met de Keucheniussschool het geval was, wijl deze moest beantwoorden aan de eischen van het gouvernement.

Meermalen hebben we over de plannen tot oprichting eener nieuwe Opleidingsschool reeds een en ander medegedeeld. De Generale Synode keurde deze plannen goed. De verwachting was eerst, dat reeds het vorige jaar in October of November deze eenvoudige en veel minder kostbare school zou kunnen worden geopend. Maar zooals vaak het geval is, liep de uitvoering niet zoo vlot van stapel als gehoopt werd.

Wij ontvingen nu echter bericht, dat de opening dezer school 1 Augustus zou plaats hebben. Zoodra dit No. van het Zendingsblad verschijnt zal die opening dus wel een feit zijn geworden. Er kwam althans geen bericht van verhindering in.

Na lang zoeken en veel teleurstelling is er eindelijk een zeer geschikt huis gevonden, waarin deze Opleidingsschool kan gevestigd worden. Dit huis bestaat uit een groot woonhuis met ruim voldoende gelegenheid tot leslokalen en voor het onderbrengen van de leerlingen. Het ligt in het zuiden van de stad Solo en behoort tot het terrein der Gemeente Manahan, die den heer Atmowidjono, vroeger Javaansch leeraar aan de Kweekschool te Solo, tot predikant heeft beroepen. Dit waarborgt voor de Opleidingsschool een medelevend predikant, die zeer veel voor deze school voelt.

Tot hoofd der Opleidingsschool is benoemd de heer R. Kaboel, oud-leerling der Solosche Kweekschool.

De commissie voor de Opleidingsschool is overtuigd in den heer Kaboel een bekwaam leider gevonden te hebben, niet alleen als een zeer goed onderwijzer, maar ook als een voorbeeldig Christen.

Voorts is benoemd de heer Soepandi, eveneens een oud-leerling der Kweekschool. Hij is nog jong. Maar de commissie heeft gegronde verwachting, dat men in hem een goede kracht zal hebben.

De stichting „Christelijke Holl. Inl. en Holl. Chin. Kweekschool” te Solo was zeer welwillend tegenover de nieuwe Opleidingsschool. Zij heeft al wat de Kweekschool aan meubilair en materiaal missen kan — en dat was nog al heel wat — in bruikleen aan de Opleidingsschool afgestaan.

Voorts is voor het landbouwonderwijs en het timmeren de medewerking verkregen van den plaatselijken landbouwconsulent en van den directeur der Ambachtsschool. Hierdoor is het vrijwel zeker, dat het onderwijs in deze vakken goed op peil zal zijn.

De overige vakken moeten door het eigen personeel onderwezen worden. Het eerste jaar heeft uit den

aard der zaak het eigen personeel, omdat er dan nog maar een klas is, een minder omvangrijke lestaak. Hierdoor heeft men gelegenheid zich goed voor te bereiden en zich flink in te werken in den nieuwen arbeid.

Er zal een eerste klas worden gevormd van 35 leerlingen. De aanmelding was voldoende.

Deze nieuwe opleidingsinrichting wordt een driejarige school. Aan het eind dezer drie jaar kunnen de leerlingen dan optreden als onderwijzer aan een volksschool.

Het ligt in de bedoeling, dat zij dan minstens één jaar in de praktijk gaan. En dan wenschte men de gelegenheid te geven nog een jaar weer terug te komen om verder opgeleid te worden gedurende een jaar tot normalist, zoodat zij dan ook onderwijs zouden kunnen geven aan een vervolgschool.

In verband met die plannen zal worden getracht van het Gouvernement erkenning van de nieuwe Opleidingsschool te verkrijgen als een normaalleergang. Dan komt zij in aanmerking voor eenige subsidie, ook al is dat niet veel, en wordt voor de leerlingen de kans geopend om een officieel erkend diploma te verkrijgen.

Het is gelukkig, dat thans deze zoo dringend noodige school aan den gang is. Het zal nu toch nog drie jaar duren eer de zending van deze school onderwijzers zal kunnen krijgen. En reeds nu is de vraag naar behoorlijk opgeleide onderwijzers voor de volksscholen niet gering.

De nieuwe school zal in een zeer dringende behoefte moeten voorzien.

Het Christelijk perswerk in Indië.

Op de onlangs gehouden vergadering der Classes Batavia was o.m. ook een belangrijk en nog al ingrijpend voorstel inzake het Christelijk perswerk aan de orde. Deze Classe laat drie periodieken verschijnen: „Het Kerkblad”, „De Zaaier” en een preekenserie getiteld „Uit de Levensbron”.

De daarvoor aangewezen Commissie bracht bij monde van den heer A. Fernhout rapport uit over deze classicale periodieken.

Deze commissie deed een nog al verstrekkend voorstel, dat hierop neerkwam:

Eén der Kerken beroept een predikant, die belast wordt met de hoofdredactie van deze drie periodieken. Hij wordt in verband daarmee voor het grootste deel ontheven van den gewonen arbeid als predikant.

Naast den predikant-hoofdleider van het Classicale perswerk benoemt de Classe enkele deputaten voor de financiën.

De kosten der uitvoering van dit plan worden geraamd op f 8400 en de inkomsten op f 4800, zoodat dan de Kerken der Classe elk jaar voor deze zaak f 3600 zouden hebben bij te dragen.

Vooralsin Ds. Kuipers van Djokja, de bekwaame redacteur van het zoo uitstekend geredigeerde Evangelisatieblad „De Zaaier”, voelde warm voor dit plan. Hij was van oordeel, dat een goede verzorging van de classicale periodieken een geheelen man vroeg, die zijn krachten in hoofdzaak daaraan gaf. En dat is ook zeer goed te verstaan. Dat werk is belangrijk genoeg.

Maar de classe durfde dit voorstel niet te aanvaarden. Het finantieel bezwaar gaf den doorslag. Met

meerderheid van stemmen werd het afgewezen. Ofschoon dit wel was te begrijpen is het toch te betreuren, dat het finantieel bezwaar daartoe drong, want dit noopte den redacteur om de redactie neer te leggen, wyl zijn arbeid in de kerk te Djokja niet toeliet op den duur daaraan zooveel tijd te onttrekken, als het redactiewerk van hem vroeg. De classe betuigde op hartelijke wijze haar warmen dank aan Ds. Kuipers, voor den zeer gewaardeerden arbeid aan „De Zaaier” besteed, waardoor dit mooie Evangelisatie-blad onder den zegen des Heeren werd wat het thans is. Aan Ds. J. C. Rullmann, de missionaire predikant van Rotterdam te Poerwokerto is nu door de Classe de redactie opgedragen. Ook nu berust de redactie in bewaamde handen.

Critiek op de Kerkenordening van de Christengemeenten op Midden-Java ten Zuiden.

Enkele weken geleden promoveerde aan de Vrije Universiteit cum laude tot doctor in de Theologie Dr. M. Bouwman, predikant te Nieuwendam.

Eén zijner stellingen had betrekking op de Kerkenordening der Christengemeenten op Midden-Java ten Zuiden.

Deze stelling luidde aldus:

„De Kerkenordening van de Christengemeenten op Midden-Java ten Zuiden, vastgesteld door de Synode, gehouden te Djogja in 1932 (bij J. Jansen en D. Pol, Kerkenordening van de Gereformeerde Kerken in Nederland, benevens de Zendingssorde, 5e uitgave 1934 bl. 269—283) bevat te veel Independentische elementen, dan dat zij als een voor deze Kerken geschikte Kerkenordening kan gehandhaafd blijven.”

De Javaansche Kerken op ons Zendingsterrein hebben zelf deze Kerkenordening vastgesteld. Zij hadden daartoe natuurlijk niet alleen het volste recht, maar ook den plicht. Maar het spreekt tevens vanzelf, dat zij daarbij wel het advies van de Afzonderlijke vergadering der missionaire predikanten of van eenige harer leden zullen hebben gevraagd en ontvangen.

Aan het oordeel der Generale Synode onzer Kerken in Nederland is echter deze Kerkenorde der Javaansche Kerken niet onderworpen. Ook is het advies harer deputaten voor de Zending hierover niet gevraagd. Dit behoefde ook niet, want die Javaansche Kerken, al zijn ze nog jong, zijn zelfstandige kerken, die over haar eigen zaken zelf hebben te beslissen.

Wellicht zal de boven afgedrukte krasse stelling van Dr. M. Bouwman, die voor onze Zending en voor de jonge kerken op het zendingsterrein van geen geringe beteekenis is, in de pers wel eenige discussie uitlokken. De zaak is metterdaad ook belangrijk genoeg om ernstig onder de oogen te worden gezien. Tot een breede bespreking van deze zaak is het Zendingsblad minder geëigend. We hopen echter wel dat hierover het volle licht ontstoken worde.

Indien het juist is, wat Dr. Bouwman in zijn stelling poneert, dan wijkt de Kerkenordening van de Javaansche Kerken op ons Zendingsterrein beduidend af van het Gereformeerd Kerkrecht, zoodat herziening dezer Kerkenordening noodig zou zijn, zal het samenlevén dezer jonge kerken in kerkverband zich op den duur langs gezonde Gereformeerde lijnen ontwikkelen.

Van eene beoordeeling of en zoo ja in hoeverre

die Javaansche Kerkenordening „Independentische elementen bevat, wenschen we ons vooralsnog te onthouden.

Wel zijn er in deze Kerkenordening echter dingen, die ook ons zijn opgevallen. Zoo is de weg, die naar Artikel 68—70 dezer Kerkenordening moet worden gevolgd, wanneer een Gemeente ernstig afwijkt en de Kerkeraad niet wil luisteren naar de vermaning der classe en der Synode, niet in overeenstemming met den weg, dien in 1926 de Generale Synode onzer Kerken volgde, toen zij in een dergelijk geval eene beslissing nemen moest.

Mocht het duidelijk blijken, dat de thans geldende Kerkenorde der Javaansche Kerken, zooals Dr. Bouwman uitspreekt, niet „als een voor deze Kerken geschikte Kerkenordening kan gehandhaafd blijven”, twijfelen we niet of deze Kerken zullen gaarne bereid zijn, wanneer daartoe een vriendelijke wenk door onze Generale Synode zou worden gegeven, hare kerkenorde op eenige punten te herzien. Met belangstelling wachten we het resultaat van nadere overweging af.

Santpoort, 30 Juli '37

W. B.

Lectuur voor Javaansche voorgangers.

In het Julinumnummer van het Zendingsblad schreef ik onder bovenstaanden titel een artikeltje met een verzoek om steun voor dit doel. Het succes dat dit had, dat zoo heerlijk getuigt van het hartelijk meeleven van velen met het werk der zending, geeft me vrijmoedigheid mijn oproep nog eens te herhalen.

Aan den Hollandschen cursus van de Theologische Opleidingsschool te Djokja zijn in 1936 tien jongelui geslaagd voor het eindexamen, en daarna geplaatst als goeroe Indijl of helper bij den dienst des Woords op verschillende plaatsen in het Javaansche land.

Een van de redenen waarom deze leerlingen Hollandsch moeten kennen, is dat de leerlingen later Hollandsche lectuur zullen kunnen gebruiken. Dat is noodig, omdat de theologische lectuur in het Javaansch nog slechts zeer beperkt is.

De moeilijkheid echter is, dat deze jongelui een gering tractement ontvangen, waardoor het voor hen moeilijk, zoo niet eigenlijk onmogelijk is zich Hollandsche lectuur aan te schaffen.

Daarom wend ik mij tot de lezers van het Zendingsblad die warm voelen voor het zendingswerk. Wellicht zijn er onder u, die een boek kunnen missen en bereid zijn dat aan mij te zenden. Wat het meest van beteekenis is, zijn exegetische werken, vooral de Nieuwe vertaling met korte verklaring, uitgegeven bij Kok. Ieder deeltje uit deze serie is zeer hartelijk welkom.

Voorts boeken als De gelijkenissen door ds. Rudolf en Renkema, De wonderen door Ds. G. Wielenga, Van Bethanië naar Golgotha en Van Golgotha naar Jeruzalem door Prof. Biesterveld, allerlei werken van Ds. Knap, van Ds. Douma, Ds. Sikkell, De Handelingen van Dr. B. Wielenga, en al soortgelijke eenvoudige uitleggkundige werken.

Wie geen boek kan zenden, kan door een gift deze zaak helpen.

Voor dit doel mocht ik reeds onderscheidene boeken en giften ontvangen. Een enkele zond zelfs een complete serie van de Korte verklaring. Hiervoor zond ik reeds een dankbetuiging aan de gevers per-

soonlijk. K. L. K. van Urk, wien ik niet schrijven kon, omdat de naam mij onbekend is, zeg ik bij dezen hartelijk dank. Uw zending was mij zeer welkom.

Met toezending van een gift of van een boek zult u zeer verblijden onze Hollandsch sprekende helpers en helpt u het zendingswerk.

Ds. A. POS.

Santpoort, Middenduinerweg 36, Giro 132539.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

Mej. J. A. IJkel.

Enkele weken geleden is Ds. van Nes naar Java vertrokken om als missionair predikant in den dienst der Zending te Magelang te arbeiden. Thans gaat er weer een jeugdige kracht naar Indië om te Magelang de Zending te dienen. Mej. J. A. IJkel staat gereed om als verpleegster naar Java te gaan en in het Zendingshospitaal te Magelang werkzaam te zijn.

Mej. J. A. IJkel

Jeanne Agatha IJkel is geboren te Amsterdam 9 Juni 1903. Na een Christ. School te hebben doorlopen, leerde zij naaien en knippen waarvoor zij een diploma behaalde als coupeuse. Haar ambitie lag echter in haar andere richting. Reeds in haar kinderjaren leefde in haar het verlangen om eenmaal in de Zending te mogen werken. Naar mate zij ouder werd, werd die begeerte sterker. Op 24-jarigen leeftijd werd zij echter ernstig krank. Een zware typhus tastte haar aan en bracht haar aan den rand van 't graf. Na een ziekbed van onderscheidene maanden mocht

zij echter allengs weer herstellen. In die dagen deed de Heere haar verstaan, dat Hij voor haar nog een taak had weggelegd.

Na haar herstel ging zij in opleiding voor verpleegster. In November 1935 behaalde zij haar diploma voor ziekenverpleging in het Binnen-Gasthuis te Amsterdam. Het vorige jaar September trad zij in dienst van het Wilhelmina-Gasthuis om daar haar „Ooievaartje” te halen. Eer zij echter dit diploma verworven had, werd zij enkele maanden geleden door de Kerk te Middelburg benoemd tot hoofdverpleegster in dienst der Zending te Magelang. Deze benoeming was haar een verhooring harer gebeden en een vervulling van een reeds lang gekoesterde begeerte. Dadelijk na de ontvangst dezer benoeming nam zij ontslag uit haar dienst om den tijd, die haar voor haar vertrek nog restte, te besteden voor het leeren van het Javaansch. Terecht begreep zij dat de kennis van het Javaansch haar voor het werk in Indië, om dit goed te doen, onmisbaar zou zijn.

Mej. IJkel is 30 Juli te Genua aan boord gegaan van de „Christ. Huygens” tot vertrek naar Java.

W. B.

Brief van Ds. van Nes.

Magelang, 19 Juni 1937.

Gisterenavond zijn mijn vrouw en ik met onze kleine Wim behouden in Magelang aangekomen.

Zoowel bij ons als bij de vrienden in Magelang was er groote blijdschap en dankbaarheid dat God ons zoo ver veilig leidde en wij nu op het Zendingsveld zijn en ons in den arbeid mogen inwerken.

Onze reis was zeer voorspoedig. Wel was het erg warm. Vanaf Port Saïd tot voorbij Colombo op Ceylon daalde de temperatuur nooit — ook 's nachts niet — beneden de 90 graden.

Eerst toen wij in Sabang voor het eerst voet aan wal zetten in Nederlandsch-Indië werd het koeler en in Magelang is het echt lekker.

Voor al de kleine Wim heeft wel wat last gehad van de warmte en het onrustige leven der laatste maanden, maar hij heeft zich dapper gehouden en groeit steeds.

Wij zijn daarom te dankbaarder, omdat aan boord een baby van 6 maanden, vermoedelijk wel door de warmte, plotseling is overleden.

Het was in de Roode Zee, waar de temperatuur enkele dagen steeds ongeveer 100 graden was, ook 's nachts.

En 't was wel een zeer droeve taak, toen ik reeds op onze eerste reis naar het Zendingsveld een rouwdienst leiden moest voor een begrafenis op zee. Zoo'n begrafenis op zee maakt een zeer diepen indruk. Gewoonlijk wordt de kist met zonsopgang in zee neergelaten.

Omdat de kleine in den vroegen morgen al gestorven was, en het zeer heet was, terwijl het bovendien te vreezen stond dat in de Indische Oceaan de zee veel onstuimiger zou worden, gebeurde het ditmaal 's avonds, den zelfden dag dus bij zonsondergang.

Om 6 uur precies werden de machines stilgelegd. Dan duurt het nog wel een kwartier eer de boot stil ligt. Gedurende dien tijd werd op het bovenste dek, achter de hospitaalkamer door mij een rouwdienst gehouden met de familie, een aantal belangstellenden

en een aantal vertegenwoordigers van de bemanning en het personeel. Ondanks de hitte waren allen in het zwart.

Ik sprak over de troostrijke eerste verzen van Johannes 14. Na den dienst werd het eenvoudige zwarte kistje, bedekt met de Nederlandsche vlag, één dek naar beneden gedragen, naar het z.g. kinderdek, waar een groot aantal passagiers en leden der bemanning zich hadden opgesteld. De kapitein houdt vervolgens de gebruikelijke korte toespraak.

Dan wordt de vlag weggenomen van het kistje en langzaam wordt het in het water afgelaten.

Wanneer het eindelijk van de groote hoogte (± 20 M.) op het water is gekomen en de touwen zijn doorgesneden, zakt het onmiddellijk snel weg in de diepte.

Door de steenen is immers het kistje verzwaard, terwijl enkele gaten maken dat in een oogenblik alle lucht uit het kistje verdreven is. Vooral dit langzame naar beneden glijden is een ontroerend oogenblik. Het duurt geruimen tijd eer het kistje op het water is aangekomen. Het is zichtbaar hoe die stilte slechts verbroken wordt door het geluid der glijdende touwen allen ontroert, sommigen tot tranen toe.

Ds. Korvinus leest vervolgens de geloofsbelijdenis en daarna is de droeve plechtigheid geëindigd.

Snel valt nu het duister in. Aanstands beginnen de machines weer te stampen en stil verspreiden zich de aanwezigen over het schip.

Bij alle droefheid was het toch ook zeer bemoedigend te zien hoe de moeder — de familie was ook Gereformeerd — met Christelijke moed den slag droeg, omdat zij de troost kende, die er is voor het volk van God. Ik heb zelf niet kunnen nalaten ook op die troost te wijzen. De kleine Peter was gedoopt. Hij had zijn vader nooit gezien en was nu op weg naar een nieuw thuis voor hem tevens het vaderhuis. Maar God riep hem naar Zijn Vaderhuis met zijn vele woningen.

Overigens verliep de reis zonder groote gebeurtenissen.

Vaak klaagt men er over dat het aan boord zoo aanstootlijk wereldsch is. Inderdaad is er veel aan boord wat wereldsch is en voelt een Christen zich dan steeds een vreemdeling en bijwoner, maar toch was ditmaal blijkbaar de wereld eens veel minder als gewoonlijk. Het was een rustig publiek en wanneer al eens een enkele keer er iemand was, die aanstoot gaf of dreigde te geven, dan was een ernstig gesprek blijkbaar voldoende om daaraan voor goed een eind te maken. 's Zondags werd aan boord een dienst gehouden. De eerste Zondag preekte ik zelf voor meer dan 50 mensen. Ook de kapitein was aanwezig. De Zondag daarop preekte één der zendelingen van de Salatiga Zending (onze noordelijke burens op het Zendingsterrein), Zendeling Kroh, die van verlof naar het Zendingsveld terugreisde.

In Sabang gingen wij gezamenlijk ter kerk met een aantal passagiers van de Christiaan Huygens, die dienzelfden Zondag in Sabang lag.

Op den Atlantischen Oceaan had Ds. Korvinus de dienst geleid. Wij waren na zooveel weken van zwerfen en reizen blij, toen wij eindelijk in Magelang waren aangekomen in het gastvrije huis van Ds. en Mevr. Merkelijn. Ds. Merkelijn was aan het station te Djocjakarta aanwezig om ons te verwelkomen. Ook enkele Zendingsarbeiders van Djocja waren daar aan-

wezig: Dr. en Mevr. Bakker, Mej. Breukelaar en Ds. v. Reenen.

Op de treinreis van Batavia naar Djocja zagen wij reeds enkele oude kennissen en medearbeiders van het Zendingsveld. De geheele reis waren wij medegereid met onze vrienden Korvinus met wien wij in Holland reeds samen ons voor de arbeid hadden geprepareerd en die nu ook met dezelfde boot naar Indië reisden en ook van uit Batavia met denzelfden trein naar Keboemen toe.

In Poerwokerto, de meest westelijke Zendingspost, meer dan 150 K.M. ten Westen van Magelang was reeds Ds. Rulleman, die consulent was voor het Zendingsterrein Keboemen ter verwelcoming aanwezig met Mevr. Rulleman. In Keboemen zelf waren er Dr. Vonk en Dr. van Coeverden Brouwer.

In Koetoardjo was er de familie van der Loon uit Magelang om Mej. Munster af te halen. Mej. Munster reisde met dezelfde boot en trein naar ons Zendingsveld. Zij zal de administratie voor de Colportage boekhandel voeren en behoort dus feitelijk ook tot de arbeidsters voor de Zending.

Ook was daar Mej. Netelenbos aanwezig om ons te verwelkomen. Wie er in Djocja waren vertelde ik reeds. Op de autoreis van Djocja naar Magelang kwamen wij langs Tempel, de Zuidelijkste post — en Moentilan — het centrum der Roomsche Missie, waar nu ook zoo'n toenadering tot de Chineezers was. Toen reden wij even naar het terrein van de Armenkolonie in Blondo. Tot wij eindelijk aankwamen in Magelang.

Daar hadden Ds. en Mevr. Merkelijn voor alles gezorgd. Er was wel niets, waaraan niet was gedacht. Zelfs een wieg stond kant en klaar voor onze kleine Wim en zijn badje stond gereed.

Wij waren er dan ook onmiddellijk thuis en ons hart is vol dank en blijdschap, dat wij nu op het Zendingsveld zijn aangekomen, waar God ons roept tot den arbeid, die naar wij hopen en verwachten ons levenswerk worden mag en zal.

Een volgende maal iets over de ontvangst in de Javaansche en Europeesche Gemeente.

C. VAN NES.

L. S.

Bekend mag geacht, dat het D.V. 12 September 1937 vijf en twintig jaren is geleden, dat Ds. A. Merkelijn den Zendingsarbeid te Magelang aanving in opdracht van de Kerken in het Zuiden.

Op den grooten zegen in 's Heeren gunst in die 25 jaar behoeft niet gewezen, omdat dat genoegzaam is bekend. Reeds in het rapport aan de Synode in beide ressorten is daarop de aandacht gevestigd en het besluit viel in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg op Zondag 12 September a.s. een jubileum-collecte te houden en tevens in den dienst des Woords het belangrijke feit te herdenken.

Maar tevens is 12 September een dag des herdenkens voor Ds. en Mevrouw Merkelijn.

Van verschillende zijde is de vraag gelanceerd of er op dien dag aan Ds. Merkelijn zal aangeboden worden een blijk van waardeering voor zijn werk ten aandenken voor diens 25-jarigen arbeid, waarin hij zich gegeven heeft met al zijne krachten, zich nooit onttienende om te bereiken de planting van 's Heeren Kerk.

De Zendingcommissie en collectantjes te Werkendam.

Op de vergadering van Zendingcomité en Depu-
taten is deze vraag besproken. Er is bepaald, dat er
niet eene aparte actie zal gevoerd worden van huis
tot huis, omdat er in dezen tijd toch al zooveel wordt
gevraagd en het niet goed werd geacht, dat er van
zekere dwang zou sprake zijn.

Maar er zijn broeders en zusters, die geheel
spontaan zeggen; zeker, dat moet gebeuren, en gaarne
willen wij daartoe onze medewerking geven.

Welnu voor al dezulken wordt bij dezen de mo-
gelijkheid daartoe geopend; maar juist als het
spontaan gebeurt, moet er niet veel tijd verlopen.

Wil iemand daarvoor iets afzonderen, besluit hij of
zij daartoe, dan worde het besluit direct omgezet in
de daad der verzending aan het adres van dhr. C.
J. Hondius, Vlasmarkt te Middelburg, giro 41060.

Natuurlijk zal ook ondergeteekende het gaarne
ontvangen ter doorzending aan dhr. Hondius.

De broeders en zusters in Zeeland, Noord-Brabant
en Limburg willen wel bedenken, dat de tijd maar
kort is en dat inzending van geheel vrijwillige gif-
ten kan ingewacht worden tot uiterlijk 21 Augus-
tus a.s.

Ingekomen giften zullen niet verantwoord worden
vóór half September, wat door ieder wel wordt be-
grepen.

Kapelle-Biezelinghe.

A. SCHEELE.

De zendingcommissie met haar collectantjes te Werkendam.

Werkendam heeft een flinke Geref. Kerk. Het
spreekt vanzelf, dat zij ook een flinke Zending-
commissie moet hebben.

En dat heeft zij. Naar we vernamen is de Com-
missie zeer actief en zijn de meisjes-collectantjes
zeer getrouw. De meisjes gaan elke week met hun
busjes rond en ijveren met lust mede, opdat de

f 1000.—, die Werkendam elk jaar voor de Zending
moet hebben, bijeenkomt.

Op de foto zien we in het midden Ds. en Mevr.
Jonker, rechts Mej. E. v. Noord, de penningmeeste-
resse en links Mej. M. Jonker en daaromheen ge-
groepeerd de staf der collectantjes. W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Solo, 21 Juni 1937.

Aan de leden van de Gereformeerde Kerken
van Zuid-Holland ten Noorden.

Zeer geachte broeders en zusters,

We willen samen weer eens wat rondwandelen over
ons zendingsterrein, dat, helaas, slechts weinigen van
U kennen uit eigen aanschouwing. Het is warm in
deze dagen, warmer dan gewoonlijk. Ook Java heeft
zijn aandeel in de regens, die dit jaar over welhaast
heel de wereld opvallend overvloedig zijn. Het moest
nu al enkele weken droge tijd zijn, maar we zitten
nog volop in de hitte van den overgangstijd, met
bedekte luchten en, na lang dreigen, opeens zware
plasbuien. En dat geeft dagelijks een zeer afmattende
temperatuur. De aangenaamste tijd is altijd de droge
moesson, ook al schijnt dan de zon van 's morgens
6 tot 's avonds 6. Want het zijn niet de zonnestralen
alleen, die de temperatuur bepalen. Een belangrijk
deel van het aangename of onaangename wordt be-
paald door de vochtigheidsgraad van de lucht. En die
is tot nog toe, door de voortdurende regens, erg hoog.

Maar dat is voor U geen bezwaar, om eens wat rond
te wandelen over het zendingsveld onzer Kerken,
waarbij wij gaarne Uw gids willen zijn.

Het was ons een diepe teleurstelling, toen in den loop van het vorige jaar de Javaansche predikant van Klaten gelijk U reeds uit het jaarverslag bekend is, tot een andere staat des levens overging. Daarmede bleef Ds. Soepanahardja als eenige Javaansche predikant op ons terrein over. Maar des te grooter is nu de blijdschap in onze harten, dat zoo de Heere wil, nog voor het einde van dit jaar het aantal der Javaansche predikanten tot drie zal zijn gestegen. De gemeente van Wonogiri heeft in combinatie met de gemeente van Gemantar, haar goeroe-Indjil Mas *Mitratenaja* tot predikant beroepen; en de gemeente Manahan ('t Westen van de stad Solo) beriep Mas *Atmawidjana*, die vroeger leeraar was voor Javaansch en Maleisch aan de Christelijke Kweekschool hier in Solo. Ze hebben beiden dit beroep aangenomen, en hopen in October hun classicaal examen te kunnen doen, waarna de bevestiging in hun ambt zal kunnen plaats hebben.

Ook Klaten zou gaarne in de bestaande vacature Mas *Atmawidjana* hebben beroepen, maar liet Manahan voorgaan. Moge God ook spoedig den man voor Klaten aanwijzen. De gemeente heeft wel zeer behoefte aan verzorging door een bekwaam dienaar des Woords.

Het stemt tot dankbaarheid, dat in verschillende gemeenten de drang naar het hebben van een eigen predikant opleeft. De aanwezigheid van goeroes-Indjil in de meeste gemeenten heeft over het algemeen het goede begrip der kerkelijke ambten wel wat in den weg gestaan, bijzonder van dat van dienaar des Woords. De goeroes-Indjil verzorgden de prediking, de missionaire predikanten bedienden driemaandelijks de sacramenten, dus waarvoor zou men zich inspannen om te geraken tot het bezit van een eigen predikant! Voortdurend moeten we oproeien tegen een streven, om het werk van een predikant te verdeelen over anderen, door allerlei bevoegdheden, die met het ambt samenhangen, aan anderen over te dragen. De sacramenten acht men wel verzorgd in de handen der missionaire predikanten, maar een ding als huwelijks-sluitingen, die natuurlijk nog al vaak voorkomen, wil men gaarne aan goeroes-Indjil en zelfs aan ouderlingen zien toevertrouwd. Hoe verklaarbaar dit streven ook zij, elke stap, die in die richting meegaat, ondermijnt het besef, dat de gemeente een predikant noodig heeft.

Daarom verheugt het ons te meer, dat we nu in betere richting gaan, wanneer we straks drie, wellicht vier Javaansche predikanten hebben. Moge Christus door hen Zijn Kerk hier bouwen. We mogen het hier wel neerschrijven, dat in het bijzonder ten opzichte van den in Manahan beroepen predikant onze verwachting groot is.

De financiële draagkracht van Wonogiri-Gemantar en van Manahan maakt het noodig, dat voorloopig uit de Zendingskas een zeer belangrijke steun wordt verleend. Het ideaal van zelfonderhoud der gemeenten lijkt nog ver verwijderd. Slechts de gemeenten Solo-Margojoedan en Klaten, die onder haar leden een groot aantal verplegers en onderwijzers tellen, zijn ongeveer in staat, het salaris van een predikant bijeen te brengen. Voor de overige kerken zal voorloopig een eigen predikant slechts mogelijk zijn door belangrijke steun van de zending.

Toch brengt dit de zending niet op groote kosten,

omdat als regel één der goeroes-Indjil van het eigen terrein beroepen wordt, en dus toch al in zijn salariëering voor rekening van de zendingskas kwam. En groei van kerkelijk leven zal in normale omstandigheden de behoefte aan financiële steun steeds kleiner maken.

Een nieuw symptoom van geregelde groei is ook de uitbreiding van het aantal geïnstitueerde kerken. De kerkeraad van Sragen had tot nog toe het grootste ressort. Niet minder dan acht bijgemeenten vielen onder de verzorging van dezen kerkeraad. Toen nu het verzoek kwam van de groep te Karang Anjar en Ploepoeh, om tot institueering der ambten te mogen overgaan, heeft de Classis daaraan, na onderzoek, haar goedkeuring gehecht.

De ambtsdragers zijn reeds gekozen en zullen binnenkort in hun ambt bevestigd worden. Dan zal onder Sragen blijven ressorteeren de bijgemeenten Gondang. Onder Karang Anjar komen Karang Pandan, Bangsri en Matésèh; onder Ploepoeh Podjok en Salam (of Gemolong). Hiermede zal straks het aantal geïnstitueerde Kerken, dat tot nog toe veertien bedroeg, geklommen zijn tot zestien.

De Javaansche Kerkenorde schrijft voor, dat een classis ten hoogste tien kerkeraden zal omvatten. Om praktische reden was de classis Solo nog niet gesplitst, hoewel ze reeds veertien kerkeraden telde. Nu dit getal tot zestien wordt uitgebreid, wordt de splitsing van de classis wel zeer urgent. De splitsing brengt dan als consequentie mee, dat er particuliere synodes van het gouvernement Solo zullen moeten komen.

Voor een nog zoo betrekkelijk zwak kerkelijk leven ziet dit alles er wel wat grootsch uit. De organisatie moet het kerkelijke leven dienen, mag niet als een zware toplast het kerkelijk evenwicht in gevaar brengen. Voorzichtigheid is hier geboden, en daarom lijkt het ons vooralsnog beter met een te groote classis voort te gaan, die de eenheid der kerken dient, dan nu reeds te gaan splitsen, waardoor het onderlinge contact der kerken verzwakt zal worden.

Zoo ontbreken de zorgen en moeilijkheden niet. Maar het zijn zorgen die uit de zegeningen voortvloeien. Daarom te gemakkelijker kunnen we ze met blijdschap en dankbaarheid aanvaarden.

Gods werk groeit voort, en we ervaren voortdurend, hoe Hij ook zorgt voor Zijn werk. Zoo mochten we ook weer in Dr. en Mevrouw Zuidema nieuwe krachten ontvangen tot den arbeid op ons terrein. Weldra, in de maand Augustus, hoopt Dr. Zuidema zijn periode van voorbereiding af te sluiten, en actief deel te nemen aan het zendingswerk. De bedoeling is dan, dat Dr. en Mevrouw van Anel, die nog drie jaren hopen te blijven, eenige maanden extra binnenlandsch verlof nemen, ten einde de krachten te verfrischen voor de nog wachtende arbeidsperiode. Dit kan nu, nu we met vier predikanten zijn, het best geschieden, en is wel hoog noodig met het oog op het werk dat straks wacht, als eerst wij en dan Ds. en Mevrouw Kuiper met verlof zullen gaan.

Hierbij mag ik het dimaal weer laten.

Met heilbede voor U allen, en hartelijke groeten, mede namens de collega's, verblijf ik, gaarne

Uw dienstwillige broeder in Christus,

P. H. VAN EIJK.

De geslaagde laboranten met hun opleider Dr. Hoekstra.

Laboratoriumwerk.

In elk ziekenhuis is het laboratorium a.h.w. het middelpunt, waar en polikliniek en ziekenzalen om gegroepeerd zijn. Voor zeer veel ziekten hangt de uiteindelijke diagnose tenslotte af van de gegevens van het laboratoriumonderzoek. Dit geldt vooral voor Indië, waar zooveel tropische ziekten door middel van het microscoop zijn te ontdekken. Door het bloedonderzoek kan de ernstige malaria tropica van de veel goedaardiger malaria tertiana onderscheiden worden; in de ontlasting vindt men de verwekker van de dysenterie, evenals de verschillende soorten wormen, waarvan vooral de mijnworm in Indië groote schade aan den mensch kan toebrengen. En zoo zou er nog veel meer op te noemen zijn, waarbij het laboratorium een niet te missen onderdeel van het ziekenhuis uitmaakt.

Het is onmogelijk voor de artsen der zendings-ziekenhuizen om al dit werk zelf te doen. Men is aangewezen op de hulp van gediplomeerde verplegers en daarvoor wordt aan de opleiding van die laboranten veel zorg besteed. Want men moet op de gegevens van een laborant kunnen vertrouwen. En wanneer, zooals in de hulpziekenhuizen, slechts enkele malen per week de dokter komt ter controle, hangt van de laboratoriumkennis van dien verpleger zeer veel af.

Over het algemeen is de Javaansche verpleger zeer geschikt voor dit werk. Hij houdt nu eenmaal meer van dit technische werk, dan van het eigenlijke verplegen. Hij is leergierig en belangstellend voor de nieuwste methoden.

Door een commissie van het Gouvernement wordt een examen afgenomen en bij slagen wordt dit aangeteekend op het diploma.

G. J. HOEKSTRA, miss. arts.

Klaten, 22 Mei 1937.

Rectificatie.

In het vorige nummer bij de foto bl. 148 stond de naam van Dr. Hoekstra. Dit moet zijn Dr. D. Bakker.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

Uitbreiding Sanatorium Paken.

Er is goed nieuws van het zendingsterrein op Mid-den-Java. Met name betreft dit het sanatorium voor t.b.c. lijders te Pakem, waarover we meermalen in dit blad iets mededeelden.

Gelijk men weet, is dit sanatorium klein begonnen. Het bood slechts plaats voor 48 patiënten, 24 in de mannenafdeeling en 24 in de vrouwenafdeeling. De plechtige opening had plaats 22 Juni 1936 in tegenwoordigheid van verschillende autoriteiten. De sultan van Djokjakarta in eigen persoon heeft op verzoek van den directeur toen het sanatorium geopend.

Met het oog op de exploitatie-mogelijkheid werd bepaald, dat van de patiënten een verpleeggeld zou worden gevraagd, varieerend van f 2.50 tot 35 cent per dag.

Hoewel aan de vastgestelde tarieven de hand werd gehouden, was de toeloop van patiënten weldra zoo groot, dat er tegen het eind van 1936 reeds plaatsgebrek kwam.

Begin Februari van dit jaar besloot de Kerkeraad te Amsterdam op voorstel van den directeur van het Petronella-hospitaal, Dr. K. P. Groot, om tot de dringend noodig geworden uitbreiding over te gaan. Eind

Februari werd reeds met den bouw van een nieuw mannenpaviljoen voor 46 patiënten uit de laagste betalingsklasse een aanvang gemaakt. De bouw ging voorspoedig voort. En reeds 1 Juli l.l. was alles gereed en is het nieuwe paviljoen in gebruik genomen. Het was intusschen zeer noodig geworden, dat er weer gelegenheid tot opname van mannelijke patiënten kwam. Wegens plaatsgebrek moesten reeds enkele patiënten, die om opname vroegen, worden afgewezen. Het nieuwe paviljoen moest dus dadelijk gebruikt worden zoodra het klaar was.

Zuster I. v. d. Werff, die voor haar vertrek uit Holland in het sanatorium Sonnevank heeft gewerkt, is 15 Juni l.l. naar Pakem vertrokken en heeft nu de leiding bij het werk der verpleging. Ook waren er bij de opening der nieuwe afdeling reeds onderscheidene aanvragen om plaatsing. Het sanatorium te Pakem maakt dus wel een zeer voorspoedigen opgang.

En nu komt hier nog een zeer verblijdend bericht bij. Opnieuw zal het sanatorium te Pakem nog weer een zeer beduidende uitbreiding ondergaan.

Eenigen tijd geleden is in de dagbladen vermeld, dat de Regeering 25 miljoen gulden beschikbaar heeft gesteld ten behoeve van de Inlandsche bevolking in Ned.-Indië. Hiervan is f 400.000 bestemd voor den bouw van 8 sanatoria van elk 60 bedden. De bouw en exploitatie van deze sanatoria zou worden opgedragen aan de Stichting, genaamd de centrale vereniging tot bestrijding der t.b.c. in Ned.-Indië. Voor elk sanatorium zal de Regeering een jaarlijksche subsidie verleen van f 20.000.

Nu heeft de directeur van het Petronella-hospitaal zich gewend tot de Ind. Regeering met het verzoek het Sanatorium Pakem aan te wijzen als één van die acht sanatoria, waarvoor f 50.000 bouwsubsidie wordt verleend en elk jaar f 20.000 subsidie voor de exploitatie. Natuurlijk heeft hij daarbij toegezegd des noodig steeds 60 bedden voor nietbetalende patiënten beschikbaar te zullen stellen en aan de bestaande inrichting de daarvoor noodige uitbreiding te geven.

Op dit verzoek heeft de Indische Regeering gunstig beschikt. Eén van de nieuw te bouwen sanatoria is toegewezen aan Pakem.

Het spreekt van zelf, dat er nu over het bouwplan nog nader overleg met de Ind. Regeering moet worden gepleegd. Maar er bestaat nu alle kans dat over enkele maanden met den bouw van de nieuwe uitbreiding zal kunnen worden begonnen. De directeur heeft de verwachting, dat dit alles in het begin van het volgende jaar zijn beslag zal hebben verkregen. Reeds heeft hij stappen gedaan om de gewenschte uitbreiding van het terrein te verkrijgen.

Het uitzicht bestaat dus nu, dat in het volgende jaar het sanatorium te Pakem zal uitgroeien tot een inrichting met totaal 154 bedden. Onze zending te Djokja zal dan behalve het hoofdhospitaal met zijn tien hulphospitalen met in totaal 1100 bedden en de kraamvrouwenkliniek in de stad, ook een volledig herstellingsoord hebben voor longlijders, met eigen arts en eigen Röntgenapparaat enz. Meermalen merken we op, dat vooral een sanatorium, waar de patiënten in den regel geruimen tijd vertoeven, als zendingsinrichting van groote beteekenis is, ook omdat de toestand van sanatorium-patiënten meestal aan de bearbeiding met het Evangelie door gesprek en

lectuur geen enkel beletsel in den weg legt.

Ten slotte willen we nog even mededeelen, dat vermoedelijk dit jaar met het oog op de stijging der prijzen van levensmiddelen en kleding een toeslag op de subsidie voor de verpleging van 20 % zal verleend worden, wat de subsidie met f 5000 zal doen stijgen, een bedrag, dat echter nog wel lager zal zijn dan de meerdere exploitatiekosten tengevolge van genoemde prijsoploopping. Maar het gaat met den medischen dienst goed. We hebben alle redenen tot tevredenheid en dank.

N. H. K.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland.

Dr. H. Slettenaar.

Utrechts missionaire arts, Dr. H. Slettenaar, staat weer gereed met zijn gezin terug te keeren tot zijn arbeid te Poerworedjo.

Voor de eerste maal ging hij uit 6 Maart 1930 om 7 Maart te Genua aan boord te gaan. Het Zendingsblad heeft toen het één en ander van hem en zijn gezin medegedeeld, dat we nu niet zullen herhalen.

Na een drukken arbeid van zes jaar in het Zendingsziekenhuis te Poerworedjo is hij met zijn gezin het vorige jaar in September met verlof naar Holland gekomen, om in het vaderland eenige maanden rust te genieten en de banden van familie en vriendschap weer te vernieuwen. Van rusten is echter bij Dr. Slettenaar niet veel gekomen. Het wordt, naar het schijnt, steeds meer gebruikelijk, dat onze missionaire artsen een groot deel van hun verloftijd besteden om zich in Holland nader te bekwamen voor hun werk. Dat heeft ook Dr. Slettenaar gedaan. Reeds half October ging hij aan het werk. Hij ging met zijn gezin wonen te Almen en werd assistent op het Sanatorium aldaar. Te Almen was hij werkzaam tot 1 Januari '37. Toen ging hij wonen te Oegstgeest. Daar had hij zeer geschikte gelegenheid om den tropencursus te volgen, voor wat het theoretisch gedeelte betreft te Leiden en het practische gedeelte in het nieuwe havenziekenhuis te Rotterdam. Toen hij in 1930 uitging moest hij haastig vertrekken, zoodat hij geen gelegenheid had om een cursus in tropische ziekten te volgen. Thans heeft hij de schade ingehaald en zelfs meer kennis en ervaring kunnen opdoen, dan in 1930 zou hebben gekund. Pas 1 Juni is zijn eigenlijke vacantie begonnen. En reeds 20 Augustus vertrekt hij al weer met zijn gezin van Genua naar Java om zijn arbeid te hervatten.

In 1930 ging het echtpaar Slettenaar-Wolff met twee kinderen naar Indië. Het tweetal is een vijftal geworden. Naast Riekje, die 9 jaar telt, en Dikkie, die zeven is, en beiden nog in Holland geboren zijn, verheugen zij zich in het bezit van Maartje, Bepie en Bertus, oud 6, 4 en 1½ jaar en alle drie in Indië geboren. Met genoegen gaan zij terug naar Poerworedjo, waar met verlangen naar hun terugkomst wordt uitgezien.

W. B.

Dr. Slettenaar met zijn gezin.

Blijde tijdingen gedurende het verlof.

Zeer gaarne zou ik, br. en zusters, U een overzicht willen geven van den arbeid gedurende de eerste werkperiode van ruim 6 jaar, die nu achter mij ligt. Het lijkt mij echter beter, zulk een korte saamvatting van deze periode eerst officieel aan te bieden aan een vergadering van deputaten en gecommitteerden van Utrecht zelf. Daar wil ik dus niet op vooruit loopen.

Maar wel kan ik U deelgenoot maken van de blijde tijdingen, die ik tot hertoe over het werk mocht ontvangen in deze eerste maanden van het verlof en daaraan vastknopen reeds eerder voorgevallene dingen, die echter nog niet werden behandeld in onze Zendingsbladen.

Reeds vóór ik met verlof ging, begon Koeto-ardjo (de 2e hoofdplaats van ons ressort) zich af te tekenen als een zeer hoopvolle post. In de eerste plaats was het reeds vrij geruimen tijd al het geval, dat de belangstelling onder de schoolgaande jeugd voor het Christelijk geloof opvallend groot was.

Maar wat den laatsten tijd daarbij kwam was, dat ook de belangstelling onder de patiënten van het hulphospitaal groter werd. Het verheugende hierbij is, dat deze aanvankelijke opleving bestendig bleef. De zieken, die in ons hulpziekenhuis te Koeto-ardjo worden verpleegd, toonen opvallend veel belangstelling; dat is het eerste blijde, dat te melden valt. Dikwijls immers blijkt een opleving der belangstelling slechts van tijdelijken aard te zijn; hier echter houdt die aan en daaruit blijkt, mijns inziens, dat degenen, die als genezen naar huis gingen, in hun omgeving hebben gesproken over de nieuwe leer, die hun in het ziekenhuis is gepredikt; en dat op zijn beurt bewijst, dat de verpleegden over het hun gepredikte zijn gaan nadenken. Dat is zeer verblijdend, broeders

en zusters. Want in Poerworedjo was het althans meestentijds zoo, dat men het gehoorde zoo gauw mogelijk weer vergat.

Er is dus merkbare vooruitgang, dat maandenlang de belangstelling onder de verpleegden groot blijft voor het Evangelie.

Maar er is meer. In dezen laatsten tijd is er ook onder de z.g. santri's opvallende belangstelling gekomen voor het Evangelie. Wat zijn santri's? Dit zijn menschen, die één of meer godsdienstige „scholen” hebben doorlopen.

School in de beteekenis van een aantal maanden onderricht in de godsdienstige wetenschap van een bepaalde Goeroe of Leermeester; daarbij ook veel beter onderricht in de Mohammedaansche leer dan de doorsnee desa-man. Terwijl de priaji's (dat zijn de menschen van stand, hetzij stand hooge geboorte of stand door hun betrekking) zich nog steeds afkeerig betoonen van het Evangelie, ook in Koeto-ardja, zijn daar nu ook Santri's, bij wie de belangstelling is gewekt. En toen het bericht, dat mij daarover gewerd, geschreven werd, zou zulk een Santri niet lang daarna worden gedoopt. Ook dat is natuurlijk een zeer verblijdend iets. Wanneer zulke geestelijke leiders overgaan, al zijn het dan maar kleine leiders, naar het Christelijk geloof, is er meer reden voor de gewone menschen om zich de vraag te stellen of het ook niet iets is voor hen zelf, dan wanneer een verder niets betekenende landbouwer voor Christus kiest.

Een derde blijde omstandigheid is de volgende. Reeds eenigen tijd geleden is, op verzoek van een buitenlid, de Kerkeraad van Koeto-ardjo er toe overgegaan in de woonplaats van dezen broeder één keer per Zondag een aparte kerkdienst in te stellen. Wij hebben dat schoorvoetend gedaan. Dit buitenlid van Tepoes, de Colporteur van Koeto-ardjo, wiens salaris

nog altijd door den kring van Gereformeerde Hollanders wordt betaald, had hoop gegeven, dat de kring van Javaansche Christenen aldaar zou toenemen, wanneer er een Javaansche dienst werd ingesteld. Wij hebben, gelijk ik reeds zeide, schoorvoetend toegegeven, maar God zij lof: deze hoop is werkelijkheid geworden. Er is nu een trouwe kern gekomen van geregelde kerkgangers, het begin eener kleine aparte gemeente.

Er is nog een blij bericht, dat mij vooral met goede hoop vervult. Het zal wellicht drie jaar geleden zijn, dat ik te Poerworedjo een Algemeene Jeugdcommissie heb opgericht, waarin alle soorten van werkers onder de Jeugd vertegenwoordigd waren. Doch dit waren Hollandsch sprekende arbeiders onder de jeugd. En het was toen reeds mijn bedoeling, dat er langzamerhand zou komen een Javaansche Jeugdcommissie, om onder de oogen te zien wat er zou kunnen gebeuren om de Javaansch sprekende jeugd, die niet op Christelijke scholen gaat, te bereiken met het Evangelie.

Het feit, dat wij de tientallen, ja de honderdtallen jongens en meisjes van Regeeringsscholen maar nooit bereikten met het Evangelie, heeft mij vooral de laatste jaren van onze werkperiode te Poerworedjo gedrukt, maar het was mij meteen duidelijk, dat dit niet gemakkelijk zou gaan en dat wij moesten beginnen van de leerlingen van onze eigen Javaansch sprekende scholen uit. En nu op het ongedachtst komt het bericht, dat te Koeto-ardjo in combinatie met Tlepok en Semajoe een Javaansche jeugdcommissie is opgericht om het Jeugdwerk beter te organiseren. Dat is voor mij een ongedachte vervulling van een wensch, die ik reeds lang had. Zoo zegent God. Hij is een God van verrassingen. En nu Koeto-ardjo het voorbeeld heeft gegeven, nu zal Poerworedjo, naar wij verwachten mogen, spoedig volgen. Door al dezen zegen, door al de nieuwe contactpunten, die ontstaan zijn in Koeto-ardjo en omgeving, is het werk daar voor één man te omvangrijk geworden en nu zal de vraag tot de zendende kerk komen om een tweeden Goeroe-Indijl voor Koeto-ardjo. Ik voor mij heb het vaste vertrouwen, dat onze Zendende kerk dit alleszins billijke verzoek zal inwilligen.

De Javaansche Kerkeraad van Koeto-ardjo heeft ook ingezien, dat er voor de Christen-kinderen van die ouders, die het hoogere schoolgeld voor de scholen met het Nederlandsch als voertaal, niet kunnen betalen, noodig moet wezen een gewone Chr. Javaansche lagere school. Dat is ook iets zeer verblijdends. Moge het deze jonge gemeente gegeven zijn zelf zulk een school te stichten, zij het in het begin met hulp van de Zending. Dan kunnen inderdaad die Javaansche kinderen, wier ouders maar arm zijn, ook onderwezen worden naar den eisch des verbonds, in overeenstemming met hun doop. Zoo is er overal in het Koeto-ardjo'sche reden tot blijdschap.

Ook de nieuwbenaemde Colporteur te Kimiri heeft een kring van belangstellenden weten te verzamelen.

Dat zou zeer verblijdend zijn als daar ook een kring van geloovigen ontstond, want Kemiri is een plaats, waar vele gepensioneerde ambtenaren en beambten wonen, die door hun voormaligen werkkring als prija'i's gelden. Het is zeer opmerkelijk om er bij stil te staan hoe mijn aandacht op Kemiri werd gevestigd. Ik wist wel, dat de Roomsche missie daar aanknopingspunten had. Overigens was ik er alleen maar als

doortrekkende geweest op weg naar Semajoe. Doch op een goeden dag kwam ik daar een catechisant bezoeken, een leerlinge van onze Huishoudschool. En dadelijk viel het mij op, dat het een welvarende plaats is, waar vele gepensioneerden wonen.

Ik heb toen uitgezien naar een gelegenheid om daar het Evangelie te brengen. Door middel van een ontwikkeld Colporteur. En God heeft mij zulk een man doen vinden. Moge deze aanvankelijke belangstelling bestendig blijven niet alleen, maar ook uitgroeien tot het geloof in Jezus Christus als Verlosser en Koning bij allen, die nu in de samenkomst komen.

Afscheid Mas Goeroe Indijl T. Soeta dimedja.

Ingaande 1 April van dit jaar werd onze trouwe Toegia Soetadimedja gepensionneerd. Met hem is een van de oude garde heengegaan uit den kring der actieve Javaansche medearbeiders. Hij heeft een mooie staat van dienst. Een trouwe en noeste arbeider was hij in Gods Koninkrijk.

Wanneer ik weer in Poerworedjo zal zijn teruggekeerd, hoop ik van hem een volledig levensbericht te geven in onze Zendingsbladen.

Nu wil ik volstaan met U te melden dat onze Javaansche broeders op zulk een prettige wijze hem hun liefde en afhankelijkheid hebben bewezen bij zijn pensionneering.

Zonder dat hij er eerder iets van wist, werd hij op een avond genoodigd in de Javaansche kerk te komen. En daar waren bijeen, behalve een groot deel van de Jav. Gemeente te Poerworedjo zelf, afgevaardigden van al de gemeenten, waar hij voorganger is geweest. En al die gemeenten hebben hun sympathie voor dezen man willen laten blijken in een stoffelijk aandenken.

Temon, Kesingi, Koetoardjo en Poerworedjo hebben liefde doen blijken voor zijn trouwe arbeid onder hen. Want dat is hij geweest, de trouwe zieleherder van degenen, die aan zijn zorgen waren toevertrouwd.

En zoowel in Temon als in Koetoarja heeft hij moeilijke tijden met de gemeente doorgemaakt. In Temon was het een epidemie en in Koeto-ardjo was het een achteruitgang van het zielental der gemeente door allerlei oorzaken. Gelukkig mag hij nu ook andere dingen zien. Koetoardjo is een zeer bloeiende gemeente geworden. Temon eveneens. Zoo kan de knecht des Heeren getroost terugtreden, ziende dat ook zijn arbeid in den Heere niet ijdel is geweest.

Natuurlijk wij mogen niet aan menschenvereering doen, maar de H. S. leert ons, dat wij onze voorgangers hebben te eeren.

Moge het zoo zijn dat zijn jongere collega's zijn geloof navolgen, aanschouwende de uitkomst van zijn wandeling. Langs dezen weg wil ook ik hier hem danken voor zijn trouwen arbeid in den dienst des Heeren en hem toewensen, dat hij van zijn welverdiende rust nog lange jaren moge genieten en in die jaren nog de gelegenheden vinden om anderen alsnog te leiden tot Jezus Christus, hun Zaligmaker en Koning.

Een klein, moedgevend bericht uit Djenar.

De jonge colporteur van Djenar heeft een behoorlijken tijd achtereen cursus gehouden voor het lezen leeren en het onderwijzen van Nederlandsch in

Djenar zelf. Nu heeft dat niet stand gehouden. Men waardeerde het op den duur niet meer, zooals het zoo dikwijls gaat met dingen, waarvoor men zich eenige moeite moet getroosten en die gratis worden gegeven. Nu is er echter in een dorpie in den omtrek van Djenar de vraag gekomen om te mogen leeren lezen. Dit is de eerste keer, dat deze vraag van de Javanen zelf komt in den tijd, sinds ik te Poerworedjo mocht arbeiden. Voor het eerst gaat het initiatief van de Javanen zelf uit. Er wonen in dat dorp nl. enkele volwassen catechisanten en zoo is die vraag gekomen.

De vraag is gekomen of de Goeroe aan volwassenen en kinderen daar lezen wil leeren en nu zal de jonge Colporteur van Djenar dit namens of tezamen met den Goeroe doen. Moge dit het teeken zijn als de wolk als eens mans hand: de voorbode dus van overvloedige vraag naar het Levend Woord van God en daarom ook naar de kunst om het te kunnen lezen, opdat zoo het Evangelie gemakkelijker ingang vinde ook onder de eenvoudige desamenschen, die tot nu toe noch lezen noch schrijven kunnen.

De kring der Chineesche Christenen te Koetoardjo.

Deze kring van Maleisch sprekende Christenen is als eigen georganiseerde kring nog jong. Toch zijn er verblijvende dingen van haar te melden. Er is een begin van diaconale arbeid. Er is ook een kerkekas. En er is vooral een drang om te komen tot een eigen kerkgebouw. Tot dusver kwam men samen in een particuliere woning van Br. Oei Gwat Ling. De drang naar een eigen kerkgebouw is daar uit een geheel zuiver motief. Want door de plaatselijke omstandigheden was er wel eenigszins het gevaar dat de gedachte kon post vatten bij sommige buitenstaanders, dat deze samenkomsten een liefhebberij waren van de fam. Oei. Er worden nl. in een ander lokaal, dat het eigendom is van een ouderen broeder van dezen Oei Gwat Ling, bijeenkomsten gehouden en wel elken Dinsdagavond. En om die gedachte ten eenenmale af te snijden wilden ze liever een eigen kerkgebouw hebben. Het kan altijd tot eigenaardige moeilijkheden aanleiding geven wanneer men in een particulier huis samenkomt; vooral in de Oostersche wereld.

Nu heeft het kringbestuur een rondgang doen plaats hebben onder eigen leden, onder de Holl. Christenen van Gereformeerden huize te Koetoardjo en Poerworedjo en onder de meer gegoede Jav. Christenen; dit heeft f 700.— opgebracht. Dat is werkelijk een mooi resultaat. Er is f 900.— noodig. Nu heb ik ze geschreven, dat ik zou trachten het ontbrekende bij elkaar te krijgen. Ik heb reeds f 65.— kunnen overmaken. Daar was o.a. bij een collecte van een kring van meisjesverenigingen te Wageningen en van een kring van meisjesverenigingen in Friesland gehouden te St. Jacobi-Parochie. Deze laatste heeft, om de collecte zoo groot mogelijk te doen zijn, besloten om de tractatie van thee en koekjes te doen vervallen op den avond, dat ik daar mocht spreken, en dat was een verschil van f 8.—. Ik meld dit als een navolgenswaardig voorbeeld.

Het was, evenals de avond in Wageningen, een gezegend samenzijn. Alleen had de avond in Friesland een bijzondere bekoring, omdat daar waren de har-

telijke banden met onze vroegere gemeente St. Jacobi-Parochie, in welks midden wij werden ontvangen. Wij hopen op meer van zulke avonden.

A. F. KEUCHENIUS.

Wageningen, 23 Juli 1937.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Gaarne geeft het Zendingsblad het onderstaande door aan zijn lezers.

W. B.

Uit brieven van Ds. K. van Dijk aan Zendende Kerk en Deputaten, nemen we het volgende over. De Heere gaf weer rijke vrucht. Zijn Naam zij geprezen.

G. M. v. RENNES.

Wonosobo, 24 Mei 1937.

Zeër geachte Broeders,

Gisteren kwam ik weer terug van een tocht door de bergen, langs de Gemeenten van Tripis en Proemasan. 't Is een moeilijke reis; maar de Heere maakte mijn weg voorspoedig. Ik had goed weer, en — goede paarden, om mij langs glibberige en vaak steile en ongebaande paden te voeren. En in de Gemeenten trof ik verblijvende dingen. Eén feit verblijdde mij ten zeerste. In Tripis trof ik een jongen man, die eerst gedurende 19 maanden leerling was van een groote santrischool in Tjeribon, en daarna 9 maanden studeerde aan de school van Mohamad Sabit, in de buurt van Tripis. Die jonge man werd er door den Heere toe gebracht het onderwijs van den Helper in Tripis te zoeken. Hij is een ijverig en — een begaafd leerling. Wij konden in Hem weleens een uitnemend Helper ontvangen. Hij kan de Mohammedanen ook op hun gebied ontmoeten. Hij kent heel wat van het Arabisch, en is goed onderwezen in het ritueel van den Mohammedaanschen godsdienst. God bracht hem tot ons. Ik hoop, dat Gij meer van hem zult hooren.

Laat uw gebed met onzen arbeid zijn. Zegene de Heere U in allen arbeid in Zijnen dienst.

Met heilbode en broedergroeten,

Uw dw. dienaar

K. v. DIJK.

Wonosobo, 14 Juni 1937.

Zeër geachte Broeders,

Uw brief van den 3 Juni kwam j.l. Vrijdag in mijn bezit. Voor de daarin vervatte mededeelingen zeg ik U vriendelijk dank.

Door Gods goedheid ben ik in staat om U ook thans een paar zeer verblijvende mededeelingen te doen.

Vooreerst: Op onze kerkeradsverg. in Bendoengan hebben drie gezinnen (echtparen) belijdenis gedaan, die den volgende Zondag door den Doop in de Gemeente zullen worden opgenomen, als er niets tusschen komt. Ook was er een echtpaar, dat vroeger bij een Sadrachgemeente had behoord, en nu een paar jaar zich op een afstand had gehouden, die nu met berouw over hunne afzwerping terugkwamen en in de Gemeente te Bendoengan wenschen te worden opgenomen. Van de drie mannen, die belijdenis deden,

wonen er twee te Karangmalang, ten Z. v. Bendoengan. De eene is een gewezen kaoem, een Mohammedaansch dorpsgeestelijke, die door Gods Woord in het hart gegrepen werd, en die sedert een langdurigen strijd heeft doorgemaakt. Het viel hem moeilijk zijn positie, waarvan hij zijn inkomen had, op te geven. Een tijdlang meende hij, dat hij wel kaoem en Christen tegelijk kon zijn, als hij n.l. als kaoem alleen zijn officieele taak volbracht, formeel, zonder daarbij zelf te beamen wat zijn kwaliteit hem oplegde te doen. Zoo wilde ook zijn broer het, die loerah (dorpshoofd) in die plaats is. Een ziekte was noodig om hem tot ander inzicht te brengen. Sedert heeft hij zijn ambt neergelegd. En nu heeft hij met zijn vrouw belijdenis gedaan. De andere man uit Karangmalang is een onderwijzer aan een volksschool, uitgaande van het Inl. Bestuur. En de man van het derde echtpaar ik ook een onderwijzer aan zulk een school. Die menschen wonen te Tjangkringan, een desa tamelijk ver weg gelegen hoog in de bergen, ten N. van Kledoeng, den bergpas waar men doorgaat op den weg tusschen Wonosobo en Magelang. De man is familie van een der Christenen in Bendoengan.

Over dien man in Tripis, die van een voorname santrischool kwam met het besliste voornemen om Christen te worden, schreef ik U reeds.

Gisteren hadden we weer iets eigenaardigs. Hier kwamen vijf mannen uit de desa Sélamaja, een K.M. of 12 Westelijk van Wonosobo. Zij vertelden mij, dat ze met geen ander doel gekomen waren, dan om den Christel. godsdienst aan te nemen en mijne leerlingen te worden. Toen ik hun vroeg, wat hen daartoe bewoog, zeiden ze, dat het hun zoo slecht ging, dat ze het arm hadden. Hun gewas op het veld was verwoest door wilde varkens; zij konden hun belasting niet betalen. Natuurlijk is zoo'n motief het rechte niet. Het is zeer de vraag of zulke menschen aan hun voornemen getrouw blijven als ze gedurende langen tijd onderwezen moeten worden, gelijk ik hun voorgehouden heb, en zij zich voorgenomen hebben. Maar ik zie er toch iets verblijdends in, dat de menschen in hun nood denken aan het Christendom. De Heere opent ons op die wijze toch wegen, waarlangs wij het volk benaderen kunnen. Wij zullen trachten daar in Sélamaja een catechisatie te openen, zooals we ook sedert eenigen tijd een geregelden dienst te Tampi en te Sapoeran hebben. En wij zullen den Heere bidden, dat Hij de harten van de menschen mag verlichten, die Hij brengt onder het gehoor Zijns Woords.

Met heilbode en hartelijke broedergroeten,
Uw dw. dn. in den Heere
K. v. DIJK.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland

Schetsen uit Soemba.

XXXIII.

Het ging het kamponghoofd heel anders dan hij wilde. Vroeger was hij 18 jaar lang getrouwd kamponghoofd geweest (op Soemba zegt men gewoonlijk

kapala). En hij had trouw gewerkt, en was eervol ontslagen. Gepensionneerd kunnen wij niet zeggen, want pensioen bestaat niet op Soemba voor de landschapsambtenaren. Zij moeten, als zij oud zijn, voor zichzelf zorgen. Maar hij was dan ook vrijgesteld van alle belastingen en heerendienst.

Dat was alles dus voorspoedig gegaan.

Maar met zijn kinderen ging het niet zooals hij wilde. Niet dat zij slecht waren; integendeel, het waren flinke menschen, waar werkkraft en vooruitgang in zat; menschen, die net als hij zelf goed leefden. Want hij kon met een vrij gemoed verklaren, dat hij nooit zonde gedaan had. En van zijn kinderen zag hij ook geen zonde. Maar... dat zij de een voor, de ander na Christen werden, dat ergerde hem dag en nacht. Terwijl hij toch zooveel van de oude adat wist; en nachten door kon vertellen van de geschiedenissen van vroeger. Zijn oudste zoon, die op school was geweest, had er zelfs heele schriften van vol geschreven. Hij had het een eer geacht, als een van zijn kinderen hem opvolgde en een vraagbaak werd van de oude geschiedenis der Soembaneesche stammen.

Maar zie! daar gaat die oudste zoon den pandeta volgen en wordt Christen en zijn vrouw ook; en als het daar nu nog maar bij bleef! Maar de tweede zoon trekt hij ook mee! Niet dat de pandeta zoo kwaad is; want hij is altijd vriendelijk en mag graag eens praten over God en zonde en verlossing. Maar dat is toch maar een vreemdeling. Wel vijftig keer had de pandeta met hem gesproken, maar hij dacht er niet aan Christen te worden; hij kende de Christelijke leer langzamerhand precies, beter dan menig Christen; maar hij zou het een schande achten, als hij te midden van zijn volk niet meer gold als de man van de oude kennis.

Wat ergerde hij zich, als hij des morgens en des avonds in het huis van zijn oudsten zoon psalmen hoorde zingen. En daar bleef het niet eens bij! Die jongen ging andere menschen des Zondags bijeenroepen om kerk te houden. En anderen kwamen, soms wel tot 40 toe. En die werden ook Christen; zij werden ook gedoopt. En dat in zijn kampong! Hij zou daar nooit, nooit aan mee doen. Zooveel schande over zijn familie te brengen! Hij was toch zelf eigenlijk ook pandeta en dan in de oude Volksgodsdienst, waarom moest er dan geluisterd worden naar een vreemden pandeta en moesten vreemde goden nagevolgd worden?

En toen zijn dochter trouwde met een ouderling van de Christengemeente en zijn tweede zoon naar een school ging om Goeroe Indjil te worden, toen nam hij zijn maatregelen. Zijn jongste, welke nog klein was, mocht niet naar school. Dan had hij tenminste nog één kind over, welke hem trouw bleef. Die school bedierf alles! Gelukkig had hij ook zijn vrouw nog, welke hem trouw ter zijde stond in het bestrijden van het Christendom, al wist hij niet zeker of dat wel altijd zoo van harte ging.

Maar ook dat werd anders!

Zijn tweede zoon werd thuis gebracht met een erg ziekte, de toring. Hij kon geen maand meer leven. Maar wonderlijk was dat. Hij wilde niet hebben, dat er varkens of karbouwen geofferd werden aan der Marapoe, den stamgod; maar hij wees telkens vol blijdschap naar boven en zeide, dat hij over een paar

dagen daarheen ging en dat hij in het geheel niet bedroefd was, maar blijde.

En iederen dag drong hij er bij zijn vader en moeder op aan, dat zij hun hart ook aan Jezus zouden geven. En toen hij vol blijdschap gestorven was, tot groote verbazing van heel de kampong, die nog nooit zooiets gezien hadden, toen besloot de moeder voortaan trouw naar de kerk en de catechisatie te gaan. Maar het oude kamponghoofd zweeg. Met verdriet zag hij, dat ook zijn jongste zoon naar de kerk begon te gaan.

Er werd toch wel iets aan het wankelen gebracht bij hem. Had hij het dan altijd mis gehad? Hij had nooit anders geleefd, dan in de vaste overtuiging, dat zijn kinderen van die vreemde nieuwerwetsche ideeën navolgden, die een weldenkend mensch verwerpen moest. Hij had altijd de innige overtuiging gehad, dat het voor den mensch het beste was zich aan de oude volkstradities te houden. Maar nu... wat was er toch voor vreemde kracht in dien godsdienst der Christenen? Zou hij het altijd verkeerd gezien hebben? Och! wat was het leven toch moeilijk! Zou hij het heel zijn leven dan verkeerd gezien hebben?

Neen, dat nooit! Hij had het goede, maar die nieuwe stroomingen waren ijdel.

Maar toen zijn vrouw hem mededeelde, dat zij ook gedoopt wilde worden en toen zijn zoon en schoonzoon er met hem over kwamen praten, toen dacht hij lang na en zeide: „Ja, het is goed, ik zal het niet verbieden.... misschien volg ik later ook nog wel”.

Er was vreugde in heel de Christelijke gemeente.

P. J. LAMBOOY.

Jaarverslag Zending West-Soemba-West

Ds. Hamming was zoo vriendelijk ons een afdruk te zenden van het Jaarverslag van de Zending op West-Soemba-West, dat door het Zendingsblad niet was ontvangen. Wij laten het hier onder volgen.

W. B.

Brief van Soemba.

Zeer geachte Heeren en Broeders,

Het is nog niet zoo heel lang geleden, dat ik een eenigszins uitvoerig verslag van ons werk hier heb gegeven, zoodat ik thans misschien wat korter kan zijn, dan andere jaren. Bovendien doe ik U hierbij toekomen de statistische gegevens zooals die door het Zendingsconsulaat worden gevraagd. Om er conclusies uit te trekken zegt zulk een statistiek weinig; toch kan ze meehelpen een overzicht te geven van den toestand zooals die op 't oogenblik is.

Aan de hand van deze statistieken van dit jaar wil ik nu trachten een overzicht te geven van het werk, zooals zich dat thans bij het begin van het nieuwe jaar aan ons voordoet.

Staat A.

1. Zelfstandige voorgangers hebben we nog niet. Dat is jammer. Want bij de uitbreiding van het werk moet het er toch toe komen. De moeilijkheid zit o.a. hierin, dat er nog zoo moeilijk een geschikte persoon voor gevonden kan worden. Want zeggen we „zelfstandige voorgangers”, dan moeten we ook inder-

daad bedoelen, dat ze zelfstandig zijn.

2. Het aantal hulpkrachten uitsluitend voor de gemeente (goeroes-Indjil) bedraagt thans 14. Eén, Nicodemoes Nggeloe Ndaïro, moest in het begin van het jaar geschorst worden, wegens overtreding van het zevende gebod. En ook na dien tijd is zijn leven niet van dien aard, dat ik de vrijmoedigheid zou hebben hem weer te werk te stellen. In hem ben ik niet weinig teleurgesteld.

In Aug. 1936 werd er een hulp-goeroe-Indjil aangesteld te Ede: S. Dara, een Savoenees, maar die de taal kent, een schoolgoeroe, maar die mij beter geschikt leek voor evangelisatie dan voor de school.

Zoo kan nu Ede, dat hulp dringend noodig had, beter worden verzorgd dan tot nog toe, wat niet nalaat een goede invloed uit te oefenen.

Eén goeroe-Indjil bezorgde ons in het afgelopen jaar door zijn wonderlijk karakter en ook door zijn ontrouw en booze opzet veel last. Herhaaldelijk werd de gemeente er door verontrust, geërgerd en door buitenstaanders belasterd. In een ander goeroe-Indjil-gezin bedreef de vrouw overspel. Het geval gaf veel opschudding in de gemeente zelve en ook onder de heidenen. Ik heb geprobeerd de echtgenooten te verzoenen, maar het is niet gelukt. Ze zullen nu wel scheiden. Ook een ander goeroe-Indjil-gezin gaf nog al moeite.

In Waikaboebak werd er een tijdelijke hulpkracht bij aangesteld, die later wel verder opgeleid zal worden te Karoeni.

Behalve de 14 hier genoemden verleent een vroegere leerling van de Vervolgschool te Karoeni nog eenige hulp in de evangelisatie te Wano-Kaza, terwijl te Ka limbo Komi een vooraanstaand gemeentelid veel hulp verleent, waarvoor een kleine financieele tegemoetkoming wordt gegeven.

Een zeer trouw helper in de evangelisatie ontviel ons door den dood: Sebo, de man door wiens arbeid de kring te Lamboja ontstond en die tot zijn laatste oogenblikken daarin ijverig werkzaam was. Toen Lamboja nog geen eigen goeroe-Indjil had, rustte de heele verzorging van deze kring op hem. Nu deze goeroe, die uit een ander taalgebied kwam, wat ingewerkt was, was Sebo van plan om te verhuizen naar Nggaocera, om daar zijn tuinen aan te leggen en tevens te gaan evangeliseeren. Maar Gods weg was anders. Op een Zaterdagavond kwam hij thuis van Waikaboehak. De weg van pl.m. 18 Km. had hij te voet afgelegd. Den volgende morgen om een uur of vier riep God hem tot Zich. Groote verslagenheid heerschte er in de heele streek. Ik heb hier op Soemba nog nooit zulk een groote begrafenis gezien; wel een bewijs, in hoe groote achting deze man niet alleen stond bij de christenen, maar ook bij zijn heidensche stamgenooten.

Het aantal hulpkrachten, dat alleen voor de school gebruikt wordt, is 52. Natuurlijk doen sommigen van hen ook nog wel wat in de kring zelve, zoo ze op een plaats zijn, waar reeds een kring van christenen is, of ook wel in evangelisatie. Maar ze zijn daarvoor niet extra aangesteld en ze ontvangen daarvoor geen vergoeding. Wij hebben hier op het oogenblik een tamelijk tekort aan goeroes voor de scholen, zoodat er verscheidene jongens, die alleen maar een eind-diploma van de Vervolgschool te Karoeni hebben, in school werkzaam gesteld zijn. Het zal straks moeilijk

zijn, een voldoende aantal goeroes beschikbaar te krijgen om als leerling aan de Opleidingsschool geplaatst te worden, wanneer onze nieuwe docent met zijn cursus zal beginnen, zonder de school ernstig te schaden. Bovendien is het meestal zoo, dat wie het meest in aanmerking komt om aan de Opleidingsschool geplaatst te worden, ook de meest geschikte is in school.

3. Begin 1936 was het aantal gedoopten 1739, thans bedraagt het 1881. Het is dus maar met een 142 vooruitgegaan. Het aantal volwassenen klom van 984 tot 1045, het aantal kinderen van 755 tot 836. Maar al is de aanwas ook niet zoo geweldig, toch mogen we dankbaar zijn voor de vooruitgang van het werk. Het komt tot nog toe zelden voor, dat kinderen der gemeente, wanneer ze tot de jaren des onderscheids komen, niet begeeren toegelaten te worden tot het H. Avondmaal, zoodat het aantal toegelatenen tot het H. Avondmaal gelijk is aan het aantal volwassenen.

5. In sommige kringen is het gewoonte, dat des Zondags vóór of direct na de gewone koempoelen een algemeene catechisatie gegeven wordt voor alle leden der gemeente. Deze catechisanten zijn echter bij de getallen 118 en 100 niet inbegrepen. Het zijn alleen de kinderen der gemeente, die op z.g. kindercatechisatie of ook belijdeniscatechisatie gaan.

6. De getallen 257 en 166 geven alleen zulke doopcatechisanten aan, die blijf geven ernstig den H. Doop te begeeren; toch is het nog niet zeker, dat deze alleen nu het volgend jaar ook gedoopt zullen worden.

7. Ook het aantal gedoopten: 79 volwassenen en 110 kinderen, was dit jaar niet bijzonder groot. Toch heeft de Heere ons ook hierin willen zegenen.

8. 11 kinderen der gemeente legden belijdenis des geloofs af en werden tot het H. Avondmaal toegelaten.

Staat B.

1. Geïnstitueerde gemeenten met eigen voorgangers, bevoegd tot het bedienen van de sacramenten, zijn er hier nog niet. Naar we hopen, zullen er in den loop van dit jaar twee gemeenten geïnstitueerd worden, n.l. Waikaboebak en Rara. Reeds werd er door de Bijzondere Vergadering een commissie benoemd, om deze gemeenten te onderzoeken.

Kringen zonder kerkeraad, doch met vaste standplaats van een goeroe-Indijl zijn er 16. Het zijn Karoeni (of Tenga'a), Reketa Dadi, Kalimbo Komi, Mata, Bondo Kodi (of Kodi Bengedo), Kodi Bokol (of Kodi Besar of Kodi Bawa), Kodi Belaghara, Ede, Rara, Waimangoera, Tenggaba, Pala, Waikaboehak, Lamboja, Waipangali (of Tomboe), Weë Baroe.

Misschien, dat er dit jaar een nieuwe kring bij zal komen te Wai Bangga, aan den weg Waikaboebak naar Memboro, ongeveer halverwege Waikaboebak—Wainpangali. Eveneens bestaat er hoop, dat er in de buurt van Waikaboebak, waar Dr. Onvlee geregeld werkt met de hulp van enkele mantri's uit het ziekenhuis en eigen personeel, in den loop van dit jaar verscheidene catechisanten gedoopt zullen kunnen worden, zoodat ook daar een nieuwe kring zou ontstaan.

De overige plaatsen, waar geregeld gewerkt wordt, zijn vooral de plaatsen waar een school staat. Toch zijn er ook wel andere plaatsen bij. En er zouden

nog veel meer kunnen zijn, wanneer we maar het voldoende aantal hulpkrachten hadden.

Verskillende goeroes moeten nu op één Zondag op drie of meer plaatsen zijn, plaatsen, die vaak een Km. of 8 tot 10 uit elkaar liggen. We hebben groote behoefte aan nieuwe hulpkrachten.

2. Het gemiddeld aantal kerkgangers hebben we berekend op 1600, waaronder dan een 360 kinderen. Het is voor de menschen niet altijd gemakkelijk geregeld in de kerk te komen. De afstanden zijn te groot en de weg is vooral in den regentijd vaak slecht.

Datzelfde geldt ook voor avondmaalbezoek. Bovendien moeten er in elke gemeente telkens verschillende leden afgehouden worden van het H. Avondmaal, zoodat het percentage avondmaalbezoekers niet hoog is.

4. Van de dertig overledenen gedurende het verslagjaar waren er 18 kinderen.

5. Slechts één werd er geëxcommuniceerd. Er zullen, gelijk U bekend is, in het jaar dat voor ons ligt wel meer moeten volgen.

8. Onder Zondagsscholen moet U geen Hollandsche Zondagsscholen verstaan. In den regel is het zoo, dat de goeroes de kinderen van Zaterdag op Zondag aanhouden of ook des Zondagsmorgens weer laten komen. De kinderen worden daartoe natuurlijk niet gedwongen, maar de meesten zullen het toch wel voelen als een moeten.

9. Het aantal christelijke verenigingen, dat zich met dien naam tooit, is gestegen tot 14. Daaronder zijn er een stuk of zes, zeven, die dien naam ook al eenigszins verdiepen. Dat zijn dan de verenigingen te Waikaboebak en Karoeni.

15 en 16. De bijdragen der gemeente zijn aanmerkelijk vooruitgegaan. Om echter geen verkeerde indruk te geven, voeg ik hierbij, dat ik vermoed (het is niet precies na te gaan), dat de eigenlijke kampongbevolking niet meer bijdraagt dan 10 cent per hoofd en per jaar.

Staat C.

Over de schooldienst heb ik nu niet meer te rapporteren. Zooals U weet, is ze in haar geheel dit jaar overgegaan naar den Schoolopziener der Zending. Wel hebben wij er nog eenige bemoeienis mee, maar de verantwoordelijkheid, vooral ook tegenover de Regeering, berust nu bij den Schoolopziener. Ik geloof, dat dit een groote vooruitgang is. Of liever, de tijd is daarvoor nu rijp geworden.

In het internaat te Karoeni waren 67 jongens en 36 meisjes. Mej. G. Zigterman deed haar moeilijk werk voortreffelijk en met opgewektheid.

De Hollandsche school te Waikaboebak, die, zooals U weet, niet van de Zending, maar van een particuliere vereniging uitgaat, gaat goed. Ze kreeg een nieuw gebouw, dat weldra in gebruik zal worden genomen.

Dat Mata één nieuw kerkgebouwtje kreeg, meldde ik U reeds.

Evenzo krijgt Karoeni nu een eigen kerkgebouw. Het is bijna klaar. Tot nog toe vergaderden we hier in het gebouw van de Standaardschool.

Hiermede meen ik U weer met het voornaamste op de hoogte te hebben gebracht. Zegene de Heere

De Zendingsmeisjes te Haulerwijk.

verder hier Zijn werk en U en ons allen in en voor dat werk.

Met hartelijke groeten,

Uw Broeder in Christus,

(w.g.) W. VAN DIJK

De zendingsmeisjes te Haulerwijk.

Wat een goede organisatie van het plaatselijk zendingswerk vermag, blijkt treffend te Haulerwijk. Vroeger had men heel wat te doen om het noodige geld voor de zending bijeen te brengen. Eenigen tijd geleden heeft de Zendingscommissie een flinke groep meisjes bijeengebracht en aan het werk gezet. En nu loopt het prachtig. De meisjes doen hun best. Er er komt nu ruim tweemaal zooveel voor de zending binnen als vroeger. Eere aan die meisjes!

W. B.

Zendingskalender 1938.

L. S.

Door dezen wordt wederom Uw belangstelling gevraagd voor onzen Zendingskalender (1938).

Met blijdschap is te melden, dat de aangebrachte wijziging op de vóór-pagina in den smaak viel; van onderscheiden kant kwamen daarvan de bewijzen binnen.

Dat geeft hoop op vermeerdering van aanvragen.

Naar in het Zendingsblad is medegedeeld, was de bate van den vorigen Kalender, die geheel ten goede van de Zending kwam, een bedrag van f 4638.51.

Mocht de oplaag, al tot 85.000 exemplaren geklom-

men, het komend jaar een paar duizend omhoog gaan, dan zou de finantieele uitkomst nog grooter worden.

De tijden zijn voor velen zeker nog moeilijk, maar onze Zendingskalender is voor een klein bedrag te krijgen.

Uw hulp ter verspreiding van onzen Zendingskalender wordt dan ook met vrijmoedigheid en vriendelijken aandrang ingeroepen.

Hij herinnert in onze gezinnen elken dag aan het werk der Zending, dat de Heere ons toebetrouwde en houdt daarvoor de belangstelling levendig.

De prijs blijft dezelfde als voorheen: **f 11.— per 100 exemplaren:** bij bestelling na 1 Nov. f 12.—.

Bestellingen aan G. F. Hummelen's Boekhandel en Electr. Drukkerij N.V. te Assen; gaarne zoo spoedig mogelijk; dat spaart moeite en kosten.

Op Gods zegen en Uw aller medewerking hopen: Namens de Deputaten der Generale Synode voor de Zending:

Rijsoord, Juni 1937.

D. POL, Redacteur.

De Zendingscommissie te Zuilen.

Hier zien wij de Zendingscommissie te Zuilen met haar helpers. Zoo lachende als zij op de foto staan, zoo blijde doen zij ook hun arbeid voor de zending. Er ontbreken op de foto nog 2 collectanten. Acht collectanten gaan met het busje door de gemeente, die elk ruim f 200 bij elkaar halen en 6 brengen het Zendingsblaadje in 140 exempl. maandelijks aan onze abonne's.

De zendingscommissie te Zuilen.

De Zendingscommissie kan den arbeid der collectanten niet missen. Zij is zeer tevreden over den arbeid en ook dankbaar voor hun medewerking.

Moge de Heere den arbeid zegenen voor hen, die onze Heiland nog niet kennen, en geve God ons allen lust en kracht om dezen arbeid voort te zetten. Namens de zendingscommissie van Zuilen,

W. J. v. ROOIJEN.

Van andere Zendingen en van voor de Zending belangrijke dingen.

De zending onder de Teluga's.

Het was in het jaar 1813, dat de Baptisten in Engeland de zending onder de Teluga's in Zuid Britsch-Indië zijn begonnen.

Toen zij er tien jaar gewerkt hadden wilden de Baptisten het werk daar opheffen, omdat het geheel vruchteloos was. Maar enkelen wilden dit niet. Zij drongen krachtig op doorzetting aan. En het werk werd voortgezet. In 1853 kwam weer de vraag of het toch maar niet beter was dat zoo onvruchtbaar arbeidsveld te verlaten. Maar daartoe kwam het toch niet. Men hield vol. En zelfs in 1862 rees weer diezelfde vraag, maar gelukkig weer met hetzelfde resultaat. De arbeid werd voortgezet.

Thans heeft deze zending onder de Teluga's een Inlandsche Christen-Kerk van Teluga-Christenen, die verre over de 100.000 zielen telt. Zij heeft nu omstreeks 300 georganiseerde Gemeenten.

„Die het zaad draagt, dat men zaaien zal, gaat al gaande en weenende, maar voorzeker zal hij met gejuich wederkomen dragende zijn schoven.”

De Deutsche Zending in het geheel der wereld-zending.

Er zal wel geen enkel land behalve dan Rusland

zijn, waar de Zendingsactie zooveel moeilijkheden ondervindt, dan in Duitschland. De Regeering legt daar ook de Zending aan banden. Haar deviezen-regeling maakt het soms onmogelijk de noodige gelden over te maken naar de Zendingstvelden.

Toch blijven de Christenen in Duitschland actief in hun Zendingsactie.

In het geheel der Wereldzending neemt Duitschland een niet onbelangrijke plaats in. Wat het vasteland van Europa betreft staat Duitschland nog steeds aan de spits van de Protestantsche Zending.

In 1935 had de Deutsche Zending 1561 Europeesche zendingen in dienst. Daarnaast werken op haar terrein 12093 Inlandsche krachten. Het getal der gedoopten op al hare Zendingsterreinen tezamen was 1.307.778. Een groot deel daarvan vormt de Christ. Kerk in de Bataklanden en op Nias, waar de Rijnsche Zending zoo bijzonder gezegend mocht arbeiden. Die beide terreinen, die bijzonder onze belangstelling trekken, omdat zij behooren tot Nederlandsch Indië, hebben samen meer dan een half miljoen Inlandsche Christenen.

Vooral in Afrika bekleedt de Deutsche Zending in het geheel der Protestantsche Zending een zeer bevestigende plaats. Meer dan 43 % van alle zendingen in Afrika zijn Duitschers en omstreeks 40 % van de Inlandsche Christenen in Afrika wonen op de Deutsche Zendingsterreinen.

In Britsch-Indië vormen de Deutsche zendingen bijna 8 % van het totaal aantal zendingen en telt het Deutsche Zendingsterrein ongeveer 16 % van alle Inlandsche christenen.

Van alle zendingen, die in Nederlandsch Indië werken, is de Deutsche-zending de grootste. Bijna 14 % van alle Protestantsche Zendingen behooren tot de Deutsche Zending, en tot de Christelijke kerk op haar terreinen behooren meer dan 35 % van alle Inheemsche Christenen in Ned. Indië. Vooral Nederland mag de Deutsche Zending wel dankbaar zijn voor het groote werk, dat zij in Ned.

Indië deed en nog doet.

Ook in China is de Deutsche Zending van geen geringe beteekenis. Van al de protestantsche Zendelingen, die in dit onmetelijk rijk met zijn honderden milloen inwoners arbeiden, is ongeveer 1/5 door Duitschland gezonden. Het aantal Christenen op de Deutsche terreinen in China is nog niet groot. Zij tellen nog geen 4 % van de Christenen in China. In de overige landen der wereld heeft de Deutsche Zending minder te beduiden.

Uit bovenstaande gegevens blijkt echter wel, dat nog altoos de Deutsche Zending in de wereldzending een zeer beteekenisvolle plaats inneemt.

Chineesch getuigenis.

De beroemde Chineesche generaal en staatsman, China's bestuurder Tsjang-Kai-Sjek hield onlangs een toespraak, waarin hij o.a. zeide:

„Ik beh nu ongeveer tien jaar Christen en in dien tijd ben ik een geregeld bijbellezer geweest. Nooit tevoren is de Heilige Schrift zoo belangrijk voor mij geweest dan tijdens mijn gevangenschap van twee weken in Sian. Dit gebeurde zoo plotseling, dat ik mijn eigendommen niet bij mij had. Ik bad mijn bewaker om één ding, n.l. om een bijbel, en in mijn eenzaamheid had ik ruimschoots gelegenheid om te lezen en te overwegen. De grootheid van Christus' liefde openbaarde zich voor mij met nieuwe kracht en inspiratie. Dit was voor mij een versterking in mijn strijd tegen boosheid en verleiding. Het hielp mij om voor rechtvaardigheid en waarheid te strijden. Ik ben al mijn vertrouwde vrienden, die voor mij baden, ten zeerste dankbaar, en ik ben overtuigd van de sterke geestelijke kracht, die op hun gebed volgde. Ik dank alle Christenen voor hun hulp in deze gebeden, en ik getuig hiervan heden, opdat Gods naam mag worden verheerlijkt.”

Het posttarief voor Indië.

Men meldde ons uit Indië, dat er tal van brieven uit Holland aankomen, die onvoldoende zijn gefrankeerd, zoodat er strafport moet worden betaald. Dit staat in verband met de verandering, die eenigen tijd geleden in het postverkeer en in het tarief tusschen Nederland en Indië is aangebracht. Nu verzoekt men ons in het Zendingsblad eens kort de wijziging in het postverkeer en in het tarief van brieven en briefkaarten mede te deelen.

Daarvoor moge het volgende dienen:

I. In het postverkeer tusschen Nederland en Ned. Indië is de weg door de lucht voor brieven en briefkaarten de gewone verkeersweg geworden. Wanneer er dus door den afzender op een brief of briefkaart niet uitdrukkelijk en duidelijk vermeld wordt dat men een andere zending verlangt, dan heeft de verzending plaats per luchtpost. De geadresseerde moet dan, als hij dien brief of die briefkaart in ontvangst neemt, strafport betalen, wanneer de frankeering onvoldoende is.

II. Verzending van brieven en briefkaarten kan nog wel per landpost of zeepost geschieden, maar dan moet dat duidelijk op het te verzenden stuk zijn aangewezen door de woorden: **Landpost** of **Zeepost**.

III. Het gewone tarief (dat is dan per luchtpost) bedraagt voor:

1. briefkaarten: 10 cent per kaart.
2. brieven 12½ cent per brief tot 10 gram en voor elke volgende 10 gram of restant gedeelte eveneens 12½ cent.

IV. Bij verzending op verzoek per landmail of zeepost geldt het gewone tarief voor het Buitenland n.l. voor brieven 12½ cent voor de eerste 20 gram en voor elk volgend gewicht van 20 gram of gedeelte daarvan 7½ cent; voor briefkaarten 5 cent per kaart.

Voor andere stukken dan brieven en briefkaarten, zooals drukwerken enz. is het tarief vrij wel gelijk gebleven.

W. B.

Korte berichten.

De heer A. Kranenburg is van verlof naar Poerworedjo teruggekeerd. De verloftijd werd eenigszins verlengd om den heer K. ruim de gelegenheid te bieden zich onder leiding van Prof. Waterink nader in te werken in de nieuwere inzichten, die van Christelijk-wetenschappelijke zijde op het gebied van de paedagogiek worden gewonnen en gedoceerd. Ongetwijfeld zal deze studie ten goede komen aan den arbeid van den heer Kranenburg, die — zooals wij weten — de bloeiende Holl.-Javaansche school te Poerworedjo onder zijn leiding heeft. Nu hij voor den derden keer uitgaat, wenschen we hem aan die school, die reeds zoo menige vrucht mocht dragen, een ongedacht rijken oogst toe.

Mej. E. Klein.

Mej. E. Klein, tot heden verpleegster in Eudokia te Rotterdam, is benoemd tot verpleegster in dienst der Zending van Utrecht te Poerworedjo.

Mej. A. Westendorp.

De Kerkeraad te Amsterdam heeft Mej. A. Westendorp benoemd tot verpleegster voor den dienst in het Petronella-hospitaal te Djokja.

Ds. P. Veenhuizen.

Ds. P. Veenhuizen, predikant van de Holl. Geref. Kerk te Soerabaja, is met verlof in Holland. Zijn adres hopen we later te melden.

Ds. J. Krüger.

Wij willen nog eens herinneren, dat sinds 1 Januari l.l. Ds. J. Krüger 1e quaeator is van de Generale kas. Het is dus gewenscht alle gelden die voor de Generale kas zijn bestemd, te zenden aan Ds. J. Krüger te Castricum. Zijn postrekening No. is 35811.

Prof. Dr. H. Kraemer.

Naar wij vernemen hoopt prof. dr. H. Kraemer eerst het boek te voltooien dat hij ter voorbereiding van de groote internationale zendingsconferentie te Hangchow in China schrijft. Deze conferentie hoopt hij het volgend jaar ook bij te wonen en dan tevens eenige maanden in Indië te vertoeven. Ook zal hij als taalgeleerde aan het Nederlandsch Bijbelgenootschap zijn dienst blijven bewijzen en behoudt hij onder meer ook de revisie van de nieuwe Maleische bijbelvertaling.

Statistiek.

Naam der Zendende Kerk of Corporatie	Naam van het Zendingsressort (resp. de afdeling)	Hoofdziekenhuizen			Hulpziekenh. niet verbonden aan een Hoofdziekenh.		Vaste poliklinieken niet verbonden aan een hoofd- of hulpziekenhuis	Totaal aantal artsen op ult. verslagjaar.			Totaal aantal Europ. ver- plegers (sters) op ult. 1936	
		Aantal	Aantal daaraan verbonden		Aantal	Aantal daaraan verbonden poliklinieken		Europese	Inlandsche	Chineesche		van wie vrouwen
			Hulpzieken- huizen	Poliklinieken								
Geref. Kerk van Rotterdam . (van Zuid-Holl. ten Zuiden)	Poerbolinggo (Banjoemas)	1	—	1	—	—	2	2	2	—	2	—
Geref. Kerk van Rotterdam . (van Zuid Holl. ten Zuiden)	Poerwokerto (Banjoemas)	1	—	1	—	—	1	2	—	—	4	—
Geref. Kerken van Utrecht en Gelderland	Poerworedjo (Res. Kedoe)	1	1	6	1	1	5 ²⁾	1	1	—	2	—
Geref. Kerk van Heeg (Friesl.)	Regentschappen: <i>Ke- boemen en Karanganyar</i> Wonosobo	1	—	6	—	—	—	2	—	—	3	—
Geref. Kerk van Heeg (Friesl.)		1	—	—	—	—	—	1	1	—	2	1
Geref. Kerk van Amsterdam .	Gouvernement Djakakarta Magelang	1	10	9 ³⁾	—	—	—	6	1	1	6	2
Geref. Kerk van Middelburg .		1	1	— ⁵⁾	1	—	—	1	—	—	1	1
Geref. Kerk van Delft . . . . (in samenwerking met de Geref. Kerken van Zuid-Holland) N.G.	Klaten (Gouvernement Soerakarta	1	3	—	—	—	—	3	—	—	3	—
Geref. Kerk van Delft . . . . (van Zuid-Holland ten Noorden)	Gouvernement Soerakarta	1	1	15 ⁶⁾	—	—	—	2	1	1	4	—
		9	16	38	2	1	8	20	6	2	27	4

1) groote chirurgie 122, kleine 495. 2) waarvan 1 polikliniek-autobus. 3) waarvan: 1. S.natorium voor t. b. c.-lijders, opgenomen 8 mannen + 28 vrouwen met totaal 467 verpleegdagen, gemiddeld per dag 1, 3 patiënt. 6) waarvan 4

Dr. N. A. C. Slotemaker de Bruine.

Dr. N. A. C. Slotemaker de Bruine, die de benoeming tot directeur van „Aneta” aannam, heeft, naar we vernamen, 1 Juli l.l. het Zendingsconsulaat verlaten. De Zendingsconsul Mr. S. Graaf van Randwijk zal voorloepig alleen den arbeid van het consulaat waarnemen.

H. Jonkman.

De heer H. Jonkman, leeraar aan de Kweekschool te Solo, die met verlof in Holland was, is vrij plotseling naar Solo teruggeroepen. Zijn tegenwoordigheid kon moeilijk langer worden gemist. Tijdens zijn verlof verwierf de heer Jonkman: Acte paedagogiek M.O.B. Hij studeerde onder de leiding van Prof. Dr. J. Waterink.

Dr. J. Berg.

D.V. komt Dr. J. Berg, geneesheer en directeur van het Zendingshospitaal op Soemba binnenkort met verlof naar Holland. Naar het voornemen is zal Dr. A. Nortier hem tijdens zijn verlof vervangen.

Waldenzen in Abessynië.

Er is ook een groot getal Waldenzen uit Noord-Italië naar Abessynië gegaan om daar te koloniseeren. Aanvankelijk trachtte men hen in één nederzetting

bij elkander te houden, doch dat ging niet, zoodat de Waldenzer predikant die thans naar Addis Abeba gaat, wel een der grootste diasporagebieden van de wereld te verzorgen krijgt.

Nederlandsch Indische Zendingsbond.
Voorbereiding van Hangchow.

Ter voorbereiding van de wereldzendingsconferentie te Hangchow in China in 1938 houdt de Nederlandsch-Indische Zendingsbond van 11—16 October a.s. onder voorzitterschap van dr. H. A. van Andel van Solo te Karangpandan een Nederlandsch-Indische conferentie. De sprekerslijst vermeldt de volgende namen: dr. H. A. van Andel, ds. A. Pos, E. G. van Kekem, dr. E. A. A. de Vreede, dr. H. C. Rutgers, dr. E. Verwiebe en dr. N. A. C. Slotemaker de Bruine. Voorts worden nog morgenwijdingen geleid door dr. M. C. Slotemaker de Bruine en dr. J. H. Bavinck.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- Zendingsnikkertjes (z.g.n. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.20 per stuk.

Medische dienst 1936.

Totaal aantal gedipl. Inl. of Chin. verpleegsters op ult. verslagjaar 1936	van wie vroedvrouwen	Totaal aantal ongediplomeerde Inl. of Chin. verpleegsters (leerlingen)	Totaal aantal Inl. of Chin. verplegers		Totaal aant. krachten op ult. verslagj. voor apoth., huizen, en administratie niet vermeld bij I t.m. 5			Totaal aantal aanvoegingsbedden (al of niet gesubsidieerd)	Totaal aantal opgen. patiënten gedurende verslagjaar		Totaal aantal operaties gedurende verslagjaar		Totaal aantal verlossingen gedurende verslagjaar		Aantal verpleegden gedurende verslagjaar	Gemiddeld aantal patiënten per dag	Totaal aantal nieuw po- likliniekpatiënten behandelde patiënten gedurende verslagjaar
			gediplomeerd	ongediplomeerd (leerlingen)	Europese	Inlandsche	Chineesche		mannen	vrouwen	chirurgische	oogoperaties	in eigen inrichting	buiten eigen inrichting			
3	—	22	13	17	2	4	—	200	1684	811	617 ¹⁾	223	118	42	67650	185	35834
1	—	21	4	18	1	7	—	138	1637	773	260	13	82	—	43722	120	28657
9	6	27	14	22	2	5	—	280	3545	1918	250	30	443		87000	238	65760
11	2	17	19	11	1	5	1	198	1593	1049	512		87	137	70795	194	40076
—	—	22	10	15	—	2	—	150	1499	615	272	6	57	158	56797	155	68878
29	10	67	60	67	3	148	—	1118	8472	7153	1208	—	507	1122	344525	952	645700
6	4	15	6	12	1 ⁴⁾	3	—	128	1300	912	157		101	84	45614	125	9042
9	3	22	21	22	—	3	—	300	4857	2827	555	96	148	284	154030	422	90313
21	157 ⁷⁾	35	34	26	—	10	1	320	3796	2170	404	585 ⁸⁾	220	580	125862	344	257276
89	40	248	181	210	10	187	2	2832	28383	18228	3566	953	1320	2407	995995	2735	1241536
											669		443				

1 Kraamvrouwen en kinderkliniek en 1 klasseafdeeling. 4) niet-ful-time. 5) bovendien 1 klasseafdeeling met 6 bedden; bijpoliklinieken. 7) waarvan 2 ongediplomeerd. 8) waarvan 47 neus-, oor- en keeloperaties.

c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.

d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10.

Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus is verkrijgbaar tegen f 0.15 (afgehaald) of f 0.20 (per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (be-

halve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Macedoniër.

Het adres der administratie van „De Macedoniër” is: Gebr. Zomer & Keuning, Vada, Wageningen. Bestellingen moeten dus geschieden, niet bij de redactie van het Zendingsblad, maar bij Vada.

Leestafel

De weg tot het Oosten, door Nalo Kamu; bij La Rivière en Voorhoeve te Zwolle. f 0.40.

Een klein boekje van slechts 32 bladzijden, maar zeer goed van inhoud. De Schrijver, die zelf een Christen uit het Oosten is, maar het Nederlandsch zeer goed kent en geruimen tijd hier vertoeft, beoogt in dit boek ons de Oostersche „ziel” beter te doen kennen. Het komt ons voor dat hij daarin goed geslaagd is. Dit ook voor de Zending belangrijk boekje bevelen we gaarne aan.

Sneeuwstorm, door W. Laatsman; bij J. N. Voorhoeve te Den Haag, f 1.45, geb. f 1.95.

Weêr een prachtboek van Laatsman, die zijn naam als boeiend, echt Christelijk schrijver reeds heeft gevestigd en met dit verhaal ten volle handhaaft. Sneeuwstorm is een verhaal uit Canada. De schrijver is daar enkele jaren geweest. Hij geeft in dit boek deels eigen doorleving weer. Het spant van het begin tot het einde en past uitstekend in een Evangelisatiebibliotheek.

William Tyndale, door Ds. D. E. Boeke; uitgave van den Zendingstudie-Raad.

Dit Zendingboekje, dat No. 2 is van lichtstralen op den akker der wereld, geeft ons op verdienstelijke wijze een levensbeschrijving van William Tyndale, den vader der Engelsche bijbelvertaling.

De brieven van den Apostel Paulus aan Timotheus, Titus en Filemon, door Dr. C. Bouma; bij Kok, Kampen, f 3.25.

De reeks: Korte verklaring der Heilige Schrift met nieuwe vertaling is weêr verrijkt. Dr. Bouma heeft naam onder ons als uitnemend exegeet, wiens werken men met smaak leest. Ook dit boek houdt zijn naam hoog. Aanbeveling is geheel overbodig.

Laatst Vaarwel van Adolphe Monod aan zijn vrienden en de Kerk; bij Kok, Kampen, f 1.75, geb. f 2.40.

Ds. Knap noemt in het Inleidend Woord dit werkje „een teer boekje, vol rijke gedachten, die opgeweld zijn uit het hart van een zwaar beproefd dienstknecht des Heeren”. Adolphe Monod, de zeldzaam begaafde prediker uit de vorige eeuw, heeft vanaf zijn ziekbed, dat zijn sterfbed werd, treffende woorden gesproken, die, zonder dat hij het wist, zijn opgeteekend en uitgegeven onder de titel „Laatst Vaarwel”. Een fijn, ontroerend boek.

Bijbel en blijheid, door Ds. N. Buffinga; bij Voorhoeve te Den Haag, f 0.45.

In verband met de herdenking van het 300-jarig bestaan der Statenvertaling der Heilige Schrift heeft Ds. Buffinga dit boekje geschreven, waarin hij in keur van stijl door tal van voorbeelden de blijheid teekent, die het geloof in den Bijbel vindt.

Leerplan voor organisch onderwijs, door H. Dam met medewerking van Dr. T. v. d. Berg, Dr. H. van Deursen en W. H. Hulstein, bij Kok, Kampen, f 1.50 geb. f 2.25.

De schrijver ontwikkelt in dit boek een plan voor organisch onderwijs op de Christelijke School. Door deskundigen wordt dit boek als proeve zeer geprezen.

De Dordtsche leerregels, toegelicht door Ds. J. G. Feenstra, bij Kok te Kampen, f 1.90, geb. f 2.60.

Ds. Feenstra biedt in dit boek een uitnemende toelichting van de vijf artikelen tegen de Remonstranten. De verklaring is zakelijk en duidelijk. En de indeeling is zeer overzichtelijk, zoodat men op elke zinsnede dezer artikelen de toelichting gemakkelijk kan raadplegen.

Effatha's acht en veertigste jaarverslag 1937.

Een zeer oriënteerend verslag, dat ons Effatha's mooie werk helder toelicht.

Gezelle Meerburg's Christelijke Kalender voor 1938.

Een mooi schild! Naomi en Ruth, terwijl Orpe teruggaat. De inhoud wordt bewerkt door de predikanten R. E. van Arkel, F. A. den Boeft, A. de Bondt, N. Buffinga, P. Deddens, R. Hamming, J. Hoek, C. N. Impeta, G. Keizer, B. A. Knoppers, G. Laarman, C. van der Woude. Dat zal dus wel wat goeds worden.

Maranatha-Scheurkalender. Kok, Kampen.

Het mooie schild stelt voor: Nehemia bij de verbroken muren van Jeruzalem.

Ds. Knap zal den inhoud verzorgen. Dat belooft dus goed werk. Wie zich plaatselijk met den verkoop wil belasten, kan zich tot den uitgever wenden.

Op den Uitkijk, bij Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen. f 3.— per halfjaar.

Deze eens per maand verschijnende geïllustreerde periodiek met zijn rijk gevarieerden, altoos interessanten inhoud blijft nog steeds met eere zijn plaats aan de spits onzer christelijke periodieken handhaven.

Het Schouwvenster. Christelijke Weekillustratie. Uitgave H. A. v. Bottenburg N.V., Amsterdam. Per kw. f 1.25.

Gaarne vestigen wij nog eens de aandacht op deze Christelijke weekillustratie, die van week tot week goede, gezonde, positief Christelijke ontspanningslectuur biedt. Zoo loopen er thans twee boeiende vervolgh verhalen, één Indisch-Japansch verhaal: „In dienst van den Zoon des Hemels”, door M. van der Hilst en „De Weg”, door M. van der Staal. Verder bevat Het Schouwvenster iedere week twee korte verhalen, interessante reportage, mooie foto's bij de keuze waarvan inzonderheid met de belangstelling van ons Christelijk Volksdeel wordt rekening gehouden, een speciale rubriek voor de vrouw, een reisrubriek, enz. Het Schouwvenster is een van onze beste periodieken.

Christelijk Vrouwenleven, bij v. Bottenburg, Amsterdam, per halfjaar f 2.45.

Dit maandblad, dat onder de eindredactie staat van Mevr. A. v. Hoogstraten-Schoch, is rijk en zeer gevarieerd van inhoud. Meermalen hoorden we, dat het zeer in den smaak valt van onze Christen-vrouwen.

Giften

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door Ds. v. Dijken 10 % der ontvangsten in de Classe Harderwijk 2e kwartaal f 142.60. Gestort bij de Ned. Hand. Mij. door Ds. A. Schweitzer 10 % der

ontvangsten in N. Holland over 1936 f 6262.88.

J. KRÜGER.

Castricum, 20 Juli '37. Giro No. 35811.

Door J. Veldkamp te Groningen 10 % van de ontvangsten voor de Zending in Groningen, Drenthe, Overijssel, Oost-Friesland en Bentheim, te storting 1937 f 5000.—

Van A. Pilon, Fortweg 9, Hoek van Holland f 10.—

Door J. Iemhoff gedeelte opbrengst Bazar van een Kinderzendingskrans f 10.—

Door Jonkvr. C. C. v. d. Poll van de Zendingskrans Kersbergen te Zeist f 25.—

Santpoort, 16 Juli 1937.

W. BREUKELAAR.

Giro No. 32806.

Van Mevr. de Wed. van Schelven-de Jonge te Zeist voor het Christ. pers- en colportagewerk in Ned. Indië f 15.—

W. BREUKELAAR.

5de Verantwoording Zaaier-werk in Ned. Indië.

Onder vriendelijke dankzegging ontvangen voor het Evangelisatie-perswerk in Ned. Indië:

Van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Delfshaven f10.—; Hoogersmilde f1.—; Terneuzen f2.50; Ureterp f4.—; Urk f2.50; Bergambacht f1.—; Ambt Vollenhove f2.—; Zuidwolde f2.—; Borger f1.—; Dokkum f5.—; Steenwijk f2.50; Veenendaal f2.50; Uithoorn f1.—

Voor de zending in Makassar: van N.N. te D. f2.50.

Voor alle giften vriendelijk dank.

Onder hartelijke aanbeveling.

G. M. A. LAERNOES.

Koudekerke, 24-7-'37.

Giro 289929, Vlissingen.

Giften Huishoudschool Poerworedjo.

Met veel dank ontvangen:

Mei 1937.

Van de Geref. Kerk Breukelen f2.—; dito Bennekom f5.—; dito Zuiliche mf1.50; dito Oldebroek f1.—; M.V. Loenen a.d. Vecht f1.—; M.V. Wons f1.—; Mej. v. K. Hilversum f50.—

Juni 1937.

Meisjeskrans „Helpt elkander” te Hilversum f7.50; Zendingskrans Wolfheze f3.75; Dr. H. Amersfoort 25.—; kring B. Geref. M.V. Leeuwarden (spreekbeurt Zr. ten Kate) f8.18; M.V. Baarn (inhoud busje) 1.75.

Mevr. J. F. Netelenbos-Chevallier.

Hilversum, 30 Juni 1937.

Postrekening 263829.

Suriname.

De weinige Gereformeerden, die Suriname telt, ospiteeren allen bij de Herrnhutterkerk. Daar worden hun kinderen gedoopt voor een door hen op te even Geref. Kerk. (tegenwoordig die van Curaçao); aar gebruiken zij het Heilig Avondmaal. Bijna zonder uitzondering krijgen zij het zendingswerk dier erk lief en ijveren er voor tot in Holland toe. Zij gevoelen ook diep, wat Nederland goed te maken eeft aan het nageslacht der eens vertrapte slaven. In nu biedt ons in Geref. kringen het Idenburgfonds waarborg, dat de gelden goed terecht komen, aan het iuste adres! Uw geld! Want 't tekort over 't eerste aljaar '37 is al weer ruim f 20.000! Misschien heeft ook u persoon noodig: de zendingsarbeiders in uriname zijn allen zoo overladen en.... de rijen unnen steeds!

Namens het Idenburgfonds (Voorz. Prof. Honig),

W. F. E. SMELIK.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangen gelden over het tijdvak 18 Juni 1937 tot en met 23 Juli 1937.

Giften. Zendingscommissie Geref. Kerk te De Lier f 25.—; giften door bemiddeling van Mej. N. S. Bos uit Halfweg in totaal f 25.70; A. K. te E. f 1.—; H. S. te G. f 1.—; Chr. School te Munnekeziel f 20.—; giften uit Amstelveen in totaal f 16.77; A. R. f 1.—; leerlingen der 3e, 4e en 5e klasse der Chr. School te St. Jans klooster f 2.50; leerlingen der Geref. School aan den Kraneweg te Groningen f 15.—; D. D. te V. f 1.—; E. T. v. d. B. te Gr. f 2.50; Mej. T. S. te H. f 0.50; giften uit Goor in totaal f 3.50; idem uit Nijverdal f 2.—; idem uit Rijssen f 4.—; P. A. V. te B. f 10.—; Mej. B. H. V. te U. f 3.34; I. v. d. V. te H. f 2.50; Wed. H. v. d. B. f 1.—; P. G. v. E. te G. O. f 2.—; Mevr. Wed. S. W. v. S. geb. de J. te Z. f 30.—; J. de Gr. te S. f 0.75; M. M. te M. f 2.—; giften uit Bergambacht door C. Bulsing f 2.—; Gereformeerde Kerk te Lekkerkerk f 2.50; T. S. te O. f 2.50; Z. V. te A. f 5.—; leerlingen van de Chr. School te Bergum (Fr.) f 3.50; gevonden in een collecte in de Geref. Kerk te Vlaardingen f 10.—; J. K. te G. f 1.—; A. S. te L. f 1.—; Ds. J. M. van J. D. S. te Br. f 0.75.

Giften en contributies uit Assen door Mej. Offereins. Giften van: H. f 1.—; Mej. W. f 1.—; Mej. H. f 1.—; B. f 0.50; K. f 0.50; V. f 1.—; N. f 0.50; Wed. N. f 0.50; N. f 0.50; U. f 0.50; Wed. v. R. f 0.50; S. f 0.25; B. f 1.—; T. f 0.25; Mej. B. f 2.50; V. f 1.—; B. f 0.75; fam. de V. f 1.—; B. f 0.25; V. f 0.50; N. f 0.50; W. f 1.—; L. f 0.10; B. f 1.—; N. f 0.50; L. f 0.50; B. f 5.—; L. f 1.—; B. f 1.—; U. f 1.—; M. f 1.—; Th. f 0.25; Wed. N. f 1.—; Sch. f 1.—; Gr. f 1.—; de R. f 0.50; T. f 1.—; S. f 0.50; B. f 0.25; W. f 0.50; K. f 0.50; D. f 0.50; S. f 1.—; H. f 0.25; K. f 1.—; B. f 1.—; K. f 1.—; Wed. B. f 0.50; Kr. f 0.50; N. N. f 0.50; B. f 0.50; Wed. de V. f 0.50; O. f 1.—; J. f 0.50; B. f 0.50; H. f 0.50; N. N. f 0.25; H. f 0.50; Y. f 0.50; B. f 0.50; V. in 't H. f 1.—; de V. f 1.—; M. f 0.50; K. f 0.50; T. f 0.50; B. f 1.—; v. d. S. f 0.50 Pl. f 1.—; B. f 1.—; G. f 0.25; H. f 0.25; Sl. f 0.25; B. f 0.50; W. f 0.50; B. f 0.50; A. f 1.—; St. f 1.—; E. f 0.50; G. f 2.—; Sm. f 0.25; V. f 0.50; B. f 0.50; B. f 0.50; Mej. J. f 1.—; B. f 1.—; H. f 1.—; St. f 1.—; M. f 0.50; Dames St. f 1.—; v. d. W. f 0.50. Aan contributies van: Wed. K. f 1.—; B. f 1.—; St. f 1.—; v. W. f 0.50; L. f 1.—; v. D. f 1.—; Dr. f 1.—; v. D. f 0.25; W. f 1.—; Wed. H. f 0.50; v. D. f 0.25; Gez. V. f 0.50; J. f 1.—; Mej. M. f 0.25; Sn. f 0.50; Sm. f 1.—; Mej. W. f 1.—; v. D. f 0.50; de R. f 1.—; Mej. B. W. f 1.—; Sm. f 1.—; Mej. Sm. f 1.—; P. f 1.—; v. d. G. f 1.—; G. f 0.25; v. B. Jr. f 0.75; O. f 0.25; de Br. f 0.25; F. f 0.25; M. f 0.25; R. f 0.25; O. f 0.50 W. f 1.—; v. d. B. f 0.25; St. f 0.50; K. f 0.25; K. f 0.50; Mej. Sch. f 0.25; P. f 0.50; D. f 1.—; D. f 1.—; J. f 0.50; de R. f 0.25; T. f 0.50; Fl. f 1.—; St. f 0.50; Mej. O. f 1.—; K. f 2.—; B. f 1.—; K. f 1.—; v. d. V. f 1.—; M. f 1.—; K. f 0.50; H. f 1.—; v. W. f 1.—; H. f 1.—; v. H. f 5.—; B. f 0.50; Wed. K. f 1.—; Mej. A. f 0.50; Sm. f 0.25; T. f 0.50; M. f 0.50; R. f 2.50; Br. f 0.50; B. f 1.—; v. D. f 1.—; Dames v. D. f 1.—; B. f 0.50; B. f 1.—; St. f 1.—; Sch. f 1.—; G. f 0.25; v. d. Sch. f 2.50; Mej. W. f 0.50; L. f 0.25; G. f 0.25; Mevr. S. f 1.—; St. f 0.25; B. f 0.25.

Contributies uit: Rijnsburg f 3.—; Bloemendaal f 1.—; Zaandam f 2.25; Loenen aan de Vecht f 0.50; Deventer f 1.—; Goor f 1.25; Nijverdal f 4.75; Rijssen f 6.25; Halfweg f 18.75; Haarlem f 0.25; Amstelveen f 8.25; Hilversum f 0.25; Houwerzijl f 0.50; Zandvoort f 1.50; Schoonoord f 3.—; Kampen f 1.50; Amsterdam f 2.50; Bergambacht f 8.75.

Collecten werden ontvangen van de Geref. Kerken te Vries (Dr.) f 16.27; Veenhuizen f 5.03 en Zevenhuizen (Z.H.) f 12.65.

Ontvangen door Zeist: J. C. van S. te Den H. f 1.—; Klas 1a Mulo-School te Gr. f 2.50; leerlingen Geref. Uulo-school te H. sum f 3.—; F. te N. f 0.50; B. J. v. M. te S. f 3.—; J. H. de W. te Den H. f 2.50; A. Z. te Y.

f 2.50; Mej. A. K. te H. sum f 1.—; Geref. Kerk te B. f 9.94 en Mej. K. te Z. f 5.—.

K. R. HUMMELEN,

Secr.-Penningmeester van het Idenburg-fonds. — Postrekening no. 196921.

Kampen, 23 Juli 1937.

te Ebbingestraat 39 I.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

45e Verantwoording van 22 Juni—22 Juli 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij: van J. W. H. te R. f 2.—; P. J. C. te Z. f 5.—; Zend. com. Ger. K. te L. f 25.—; Dr. A. A. L. R. te 's-Gr. (j.l.) f 5.—; Ds. P. K. te D. f 2.35; P. v. d. B. te R. f 5.—; K. F. te W. (j.l.) f 2.50; Dr. H. C. te 's-Gr. (j.l.) f 5.—; Ds. P. N. K. te H. (j.l.) f 1.—; H. v. W. Jr. te L. (mnd) f 0.15; Mej. T. te 's-Gr. (j.l.) f 1.—; J. de G. te S. f 1.—; Ger. K. te O. f 2.50; J. v. d. Sch. te R. f 5.—; P. A. V. te B. f 5.—; M. R. te K. f 1.—; Mej. J. V. te H. f 2.50; Mevr. de Wed. S. W. v. S. te Z. f 10.—; P. G. v. E. te G. O. f 1.—; Ger. K. te B. f 4.94; leerl. Or. sch. te A. f 2.50; Ds. A. J. N. te W. f 2.50; J. W. W. te D. (mnd) f 0.25; B. L. te M. f 2.50; Mej. M. V. te 's-Gr. (j.l.) f 1.—; Ds. D. A. V. te O. f 2.50; J. H. H. te 's-Gr. f 10.—; leerl. Eloutsch. te 's-Gr. f 12.50. Tezamen f 141.43. Totaal met vorige verantwoording f 10235.41. Voor de vacantielijd is dit lijstje van 28 giften niet slecht, echter hopen wij dat de volgende verantwoording meer zal zijn.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, Penningm.

Galileistr. 139, den Haag.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

6e Verantwoording van 18 Juni t/m. 24 Juli 1937.

Provincie Groningen:

Per J. Klok, Oude Pekela, f 44.—; E. Stamhuis, Loppersum, busjes f 30.35; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes f 35.18; G. Rozendal, Haren, schoolkinderen f 2.—; E. v. d. Veen, Ulrum, halve ct. Jannie Oosterheert f 0.50; Tr. Bos, Spijk, busjes Spijk en Losdorp f 35.22; idem, Meisjesver. Losdorp f 3.50; J. L. Zijlman, De Wilp, 145 h. ct. G. Dijkhuis f 0.73; F. Klaassen, Sappemeer, Zend.bladen f 15.—; Bijz. School, Zijldijk f 9.40; A. Kaspers, Winsum, Gr., 2 giften van N. N. f 3.50; idem, coll. gift f 5.—; idem, halve ct. Boukje Hofman f 0.50; Geref. Kerk, 2e Exlmond, busje Rika Ottens f 6.97; J. Wildvank, Delfzijl, f 70.—; H. Wolters, Valthermond, Meisjesver. „D.O.T.K.” f 9.—; J. Sterkenburg, Zoutkamp, Zend.comm. f 40.—; W. Kloppenburg, Valthermond, busjes: M. A. en S. K. f 10.76; idem, G. de J. f 13.72; idem, J. de V. f 11.81; idem, E. v. d. V. f 8.45; idem, Knapenver. f 4.27; A. Algra, Stadskanaal, f 70.—; Chr. Schipper, Losdorp, Chr. School f 12.—; B. Vrolijk, Vlachtwedde, busjes f 42.50; Ds. N. Postema, Veendam, giften f 5.50; G. Rozendal, Haren, busjes Chr. School f 6.—; N. Koetje, Scheemda, Geref. Meisjesveren. Kring Winschoten f 10.—; Ds. W. Reinders, Sellingen, busjes f 68.56; H. Boskma, Uithuizermeeden, nagek. giften f 16.—; Mej. G. Haan, Groningen, Mei—Juni Kinderzending f 310.—; N. N. te Groningen, 100 halve ct. f 0.50; Geref. Kerk, Zuidhorn, Nikk. Meerveld f 7.50; W. Zijlstra, Haren, Zend.comm. f 146.95; Dr. L. v. d. Zanden, Gron., Coll. zilveren bruiloft f 5.35; Ds. D. van Dijk, Groningen, kleingeld f 9.36½; Marten en Tr. Buurman Pieterburen 100 halve ct. f 0.50.

Provincie Drenthe:

W. van Veen, Beilen, busje M.Ver. f 4.33; H. Rabbers, Emmen, bijdrage f 135.—; Geref. Kerk, Dwingelo, bruiloftsbusje f 3.73; idem coll. dankoffert f 5.—; Mej. A. Klingenberg, Schoonebeek, busjes f 73.35; Per Ds. Drenth: 50 stuivers G. Meilof, Hoo-

gersmilde f 2.50; W. J. Polman, Zweelo, Nikk. School f 14.—; A. Sliemers, Nieuwlande, bruiloft W. M. en E. O. f 7.75; A. Sliemers, Nieuwlande, busjes f 22.32; Ds. D. Drenth, busjes, Zuidlaren f 208.68; Mej. A. Klinkenberg, O. Schoonebeek, Nikk. Chr. School f 4.40; N. N. Zuidlaren, dankoffert f 25.—; Vrouwenver. „Bid en Werk” Zuidlaren, voor de polikliniek f 2.96.

Prov. Overijsel:

Mej. T. v. d. Mey, St. Jansklooster, busjes f 35.78; Geref. Kerk, Heemse, bijdr. f 257.45; H. Kruidhof, Rouveen, gift N. N. f 2.—; Ds. J. H. Meuleman, Den Ham, Coll. giften f 15.—; P. Yspeert, Stad Vollenhove, busjes f 15.79; R. Fennema, Ommen, Zend.comm. f 75.—; B. A. v. Marle, Nieuwleusen, busjes van de ijerige collectanten f 101.67; H. Hofsink, Bergentheim, f 50.—; S. Malda, Lutten, bijdragen f 50.—; Geref. Kerk, Blokzijl f 24.09; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tjerkstra f 10.35; T. Oegema, Dedemsvaart, zend.comm. f 100.—; idem, K.V. Obadja f 6.59; idem, M.V. D. d. H. f 9.26; P. E. Visser, Zwolle, bijdragen f 190.—; W. F. Eugster, Hengelo, bijdragen f 57.70; idem, busjes f 16.54; H. Strijker, Oldenzaal, dames Blok f 2.06½; idem, dames Moes-Odding f 13.47½; idem dames Bron-Gringhuis f 12.19; Mej. D. P. Visser, Nieuwleusen, busje Chr. School f 6.50; D. P. Bierma, Bruchterveld, Zend.comm. f 60.—.

Pinkstercollecten Groningen:

Warffum f 104.05; Houwerzijl f 78.52; Nieuwe Pekela f 70.80; Nieuwolda, nagift f 3.—; Helpman f 171.95; Zoutkamp f 41.70; Westerlee f 58.16; Oldekerk f 76.24; Winsum f 194.80; Valthermond f 45.89; Oostwold Old. f 238.81; Veendam f 344.47; Sellingen f 40.—; Zuidhorn f 142.71; Haren f 163.44½.

Pinkstercollecten Drenthe:

Smilde f 56.57; Sleen f 36.41; Alteveer f 47.86; Gas-selterijneven f 74.53; Roden f 41.89; Nieuw-Amsterdam f 205.73; Klazinaveen f 25.10; Emmercompascum f 69.06; Appelscha f 14.57; Een f 27.76; Hoogersmilde f 31.31; Oosterwolde f 14.14.

Pinkstercollecten Overijsel:

Kamperveen 7.33; Glanerbrug f 26.30; Langeslag f 29.12; Den Ham f 123.50; Heemse f 90.27; Almelo f 667.—; Nieuwleusen f 22.—; Oldemarkt f 16.48; Lemelerveld f 31.94.

Soembaweken Drenthe:

Hoogersmilde f 93.89.

2e Algem. Collecte Groningen:

Onnen f 9.29.

Diverse ontvangsten:

J. van Vliet, Deventer, rente legaat f 241.87

Totaal 6e verantwoording	f 6469.52
1e tot en met 5e verantwoording	„ 39002.62

Totaal tot op heden f 45472.14

Van verschillende adressen ontving ik kleinere partijtjes zilverpapier en theelood; een groote partij van de Schoolkinderen Roden.

Het bedrag van f 18.— dat in Mei werd ontvangen uit Coevorden als de opbrengst van een gouden heerenhorloge-ketting bleek, volgens een brief van Anonimus niet bestemd te zijn voor de „samenwerkende provincies” die op Soemba arbeiden, maar voor de „samenwerkende corporaties”. Ik heb heden het bedrag van f 18.— overgemaakt aan het Zendingsbureau te Oegstgeest en hoop daarmee aan de uitdrukkelijke wensch van Anonimus te hebben voldaan.

Aan alle gevers en geefster hartelijk dank.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor

Postrekening 138000.

Groningen, 26 Juli 1937.

Hofstede de Grootkade 34.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Toebrenging. — Van Zendingsaangelegenheden: Koninklijke Onderscheidingen; Ds. A. Merkelijn; Dr. K. P. Groot; Ds. N. Duursema; De Opleidingsschool te Djokja; Nederlandsche deelneming aan de groote Zendingsconferentie te Hangchou in 1938.; Onze Zendingsfilms. — Verslag van de Vergadering van Missionaire Predikanten op Midden-Java ten Zuiden, 10 en 11 Aug. te Djocja; Brief van Br. J. D. Wolterbeek. — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland: Een paar kiekjes uit Wonosobo. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba; De Zendingscollectantjes te Assen. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland: De Jogjasche leerlingen van de Opleidingsschool voor Inheemsche Onderwijzers. — Zending van de Geref. Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord: Een avondmaalsviering in een kleine dessa. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid-Holland Zuid: Uit het Zendingsverslag; Mej. J. L. Stoett; De Finantiën; De Zendingsmeisjes en collectantjes te Giessen Oudkerk en Nieuwkerk. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg; Brief van Ds. Merkelijn; Een blijde Zondag in de Chineesche gemeente te Magelang; Geestelijk voedsel; Zendingscommissie en Collectantjes te St. Laurens; Geestelijke blindenzorg in Ned.-Indië; De Zendingscommissie te Wilnis met haar collectantjes. — Statistiek Schooldienst (W. L. O.). — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

T O E B R E N G I N G

En de Heere deed dagelijks tot de gemeente, die zalig werden.

Hand. 2 : 47b.

Een Schriftwoord, dat menigmaal verkeerd wordt aangehaald.

„De Heere doet toe tot de gemeente, die zalig wordt”.

Zóó echter staat het er niet. Dat zou iets overbodigs zijn.

Als de gemeente niet zalig wordt, wie dan?

Maar tot de eerste gemeente worden zij toegedaan, die bestemd zijn zalig te worden. God heeft daar in Jeruzalem, in den Pinkstertijd, zeer vele uitverkoornen tot zaligheid. Door de prediking der Apostelen, door het optreden der gemeente, doet nu de Heere dagelijks zulken tot Zijne gemeente komen, om tot haar te behooren.

Dát was de ware, de heerlijkste wasdom der gemeente.

En dat blijft het.

Niet maar de wasdom in zielental. Maar de wasdom in innerlijk leven, in waarlijk den Heere toebehooren.

't Gaat hierbij niet om den omvang, doch om het wezen der kerk. 't Gaat hier om eene vermeerdering, die bestemd is te blijven in der eeuwigheid.

Voor wat wij gewoon zijn „de Zending” te noemen, zijn in den loop des tijds al heel wat namen voorgesteld, die — naar men meende — beter uitdrukten, wat men door den zendingsarbeid verstond.

Zoo spraken sommigen van „Evangeliebrenging”, anderen van de „Vischkunst” („visschers der menschen”); of van „Herautarbeid” enz.

Zoo kwam ook de benaming op naar onzen tekst: „het werk der toebringeng”.

Inderdaad ligt in die benaming, al behoeven we door haar het woord „zending” niet te vervangen, eene rijke beteekenis.

In de wereld van Joden, Mohammedanen en Heidenen moet het Woord Gods uitgedragen, ook met de bedoeling daardoor Gods Uitverkoornen te verzamelen; „die zalig worden” tot de gemeente toe te brengen.

Als wij het zóó zien, dan is, wat wij Zendingwerk noemen, niet ons werk, maar Gods werk. Hij voert daardoor uit, wat Hij over den mensch besloten heeft. En nu gebruikt Hij Zijne boden, visschers, herauten,

zendelingen, hoe ge ze noemen wilt, om die Hij daartoe bestemd heeft, toe te brengen tot de Gemeente, d.i. tot de groote schare, voor wie de Zoon een plaats bereidt in het huis Zijns Vaders, waarin vele woningen zijn.

Zeër zeker: de arbeid in de Heidenwereld heeft ook nog andere bedoelingen. De aarde moet bereid gemaakt worden voor des Heeren komst.

Nu echter letten we alleen op dit ééne „toebringeng”. Dagelijks deed en doet de Heere tot de gemeente, die zalig werden.

Maar... de Heere doet ook tot die gemeente toe, hier in haar aardsche bedeeing, zulken, die niet zalig worden. Reeds in de eerste gemeente, de Pinkstergemeente, vindt ge een Ananias en Saffira. Paulus noemt er later verscheidenen op, die tot de gemeente toegebracht waren en die hem bitter tegenstonden en het evangelie, dat hij bracht, krachteloos zochten te maken.

Daaruit leeren we, dat het toegebracht zijn tot de gemeente op zich zelf nog geen waarborg is den Christus inderdaad toe te behooren en een levende steen te zijn van het Godsgebouw.

Voor dat gebouw, tot het bouwen van dat gebouw, heeft God ook steigerwerk en allerlei hulpmateriaal noodig, dat straks wordt weggebroken, als het z'n dienst heeft gedaan. Als een oceaanstoomer pas in aanbouw is kunt ge aanvankelijk van het schip dat gebouwd wordt weinig of niets zien door het palenwoud, dat er om heen staat. Maar als het schip zoo ver gereed is, blijven die palen op de helling en het vrijgemaakte schip glijdt in toenemende vaart de helling af, drijft vrij op het water en wordt tot zijne bestemming afgebouwd.

Zóó moeten we ook de gemeente zien. Ook haar zien, zooals in de wereld van Mohammedanen en Heidenen zij tot openbaring komt.

Maar dan ook gelooven, dat ook daar altijd is een kern, een overblijfsel naar de verkiezing der genade. En dat die kern de hoofdbedoeling Gods is.

Dat brengt ook ieder tot de persoonlijke vraag, als hij toegedaan is tot de gemeente, 't zij door geboorte en doop, 't zij door overbrenging uit wereld en heidendom, als hoed' hij is toegedaan. Alleen door geboorte en opvoeding; alleen door overtuiging

van de waarheid of ontroering over de schoonheid des evangelies; alleen om vrouw of man en wat dies meer zij, is niet genoeg. Dan kunnen we palen zijn, die eenmaal op de helling blijven.

Maar alleen dan is 't recht, als de liefde tot Christus, de begeerte in zijn offer te deelen, de inwerking van den H. Geest ons dringt. En we daarin het merkteken ontvangen hebben onzer verkiezing.

Neen, dan blijft niemand buiten.

Dan bouwt God Zijne Kerk door tot haar toe te doen, die zalig worden.

En dan bewaart Hij, die zalig worden, door ze te bergen in de Ark der behoudenis, Zijn Kerk.

's-Gr.

v. M.

Van Zendingsaangelegenheden.

Koninklijke Onderscheidingen.

Onze Regeering heeft een open oog voor de groote beteekenis der Zending en toont gedurig, dat zij de toewijding van de vooraanstaande mannen, die de Zending dienen, weet te waardeeren. Dat is ook dezer dagen weer gebleken. Bij gelegenheid van den verjaardag van onze geliefde Vorstin, heeft het Hare Majesteit behaagt aan twee van onze Zendingsmannen op Midden-Java een zeer eervolle onderscheiding te verleen. Vooreerst aan

Ds. Merkelijn.

De missionaire predikant van Middelburg gedenkt dit jaar, dat hij vijf en twintig jaar geleden zijn arbeid te Magelang begon. Hij heeft wellicht meer dan iemand op Midden Java gewerkt onder bijzonder moeilijke omstandigheden. Met groote toewijding en volhardende energie heeft echter de sympathieke Zending van Magelang de telkens hem in den weg komende bezwaren weten te overwinnen en de wegen gevonden om het Evangelie te brengen tot de Javanen op zijn Zendingsterrein. En zijn arbeid is zeldzaam gezegend geworden. Thans heeft de Reg. ing zijn groote verdiensten erkend door hem te benoemen tot officier in de Orde van Oranje Nassau. Stellig zullen er duizenden zijn, die zich met ons verblijden in de eere, die hem te beurt is gevallen. En we kunnen ons niet voorstellen, dat er ook maar iemand zou zijn, die deze onderscheiding onverdiend zou achten, of aan hem zou misgunnen. Want vrienden telt Ds. Merkelijn in menigte, maar we gelooven niet, dat hij vijanden heeft. Stellig geldt deze benoeming allereerst Ds. Merkelijn persoonlijk, maar we mogen er ook een blijk in zien, dat de Regeering de beteekenis der Zending erkent en waardeert.

Van harte bieden we den geridderden Zending onze gelukwensen.

Dr. K. P. Groot.

Met Ds. Merkelijn is van onze Zendingsmannen op Midden-Java ook Dr. K. P. Groot, de directeur van

het Petronella-hospitaal te Djokjakarta benoemd tot Officier in de Orde van Oranje Nassau. Indien iemand op Midden-Java door zijn arbeid een koninklijke onderscheiding heeft verdiend, dan is het ongetwijfeld de zeer begaafde en voor zijn breed en moeilijk werk zoo bij uitstek bekwame directeur van „Petronella” te Djokja. De crisistijd is voor den medischen dienst der Zending een zeer moeilijke tijd geweest. Het viel vaak zwaar genoeg om te behouden wat verkregen was. Maar de heldere blik van Dr. Groot, die gedurig nieuwe wegen wist te vinden, wanneer de oude minder bruikbaar werden, en zijn krachtige ondernemingsgeest, gepaard aan een zeldzame directeurs-gave, hebben onder den zegen des Heeren het Petronella-hospitaal niet alleen op peil weten te houden, maar daaraan, ook in den crisistijd, een niet onbelangrijke uitbreiding weten te geven. Dat hem een koninklijke onderscheiding zou worden verleend, werd door ons en velen met ons stellig verwacht. Zeker zal heel Midden-Java met allen, die Dr. Groot eenigszins kennen, zijn benoeming tot Officier in de ridderorde van Oranje Nassau van harte toejuichen. Gaarne biedt de redactie van het Zendingsblad hem hare hartelijke felicitatie aan. Moge het Officierskruis nog tal van jaren, ook in actieven Zendingsdienst, zijn borst sieren.

Ds. N. Duursema.

Onder de mannen, die hier te lande zijn gedecoreerd, behoort Ds. N. Duursema, predikant te Nieuw-Amsterdam. Al de motieven, die de Regeering er toe hebben geleid om Ds. Duursema te benoemen tot Officier in de Orde van Oranje Nassau, weten we niet. Dat kunnen er heel wat zijn. Want Ds. Duursema beweegt zich op onderscheiden gebied en heeft in verschillende deputaatschappen onze Kerken gewichtige diensten bewezen. Hij is in ons kerkelijk leven één van de meest vooraanstaande mannen. Ook in het werk der Zending dient hij onze Kerken al onderscheidene jaren. Reeds de Generale Synode van 1923 benoemde hem tot één der deputaten voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen. En elke volgende Synode herhaalde die benoeming. In den kring der deputaten is hij om zijn voorzichtig beleid, bezonken oordeel en vriendelijke omgang een zeer gewenscht man, dien men niet gaarne zou missen. En al is het wellicht niet alleen om zijn Zendingarbeid, dat hij geridderd werd, toch is Ds. Duursema ook één onzer mannen, die in de Zending een leidende positie inneemt. Het deed ons goed, dat hij benoemd werd. Wij gunnen hem van harte deze verdiende eer.

Het Zendingsblad biedt hem gaarne zijn gelukwensch aan.

De Opleidingsschool te Djokja.

In de eerste week van Augustus is de Opleidingsschool te Djokja na de gehouden vakantie weer met haar lessen begonnen.

Er zijn nu twee cursussen: een Javaansche en een Hollandsche. De tegenwoordige Javaansche cursus is het vorige jaar aangevangen. Dat eerste jaar was nog in hoofdzaak een jaar van voorbereiding voor de eigenlijke theologische studie. Met het tweede jaar

begint de theologische vorming. Deze cursus, waarin alle onderwijs in de Javaansche taal wordt gegeven, duurt drie jaar. De leerlingen van dezen cursus kunnen dus pas in 1839 klaar zijn.

De Hollandsche cursus is nu met Augustus begonnen. Het vorige schooljaar (1936—1937) had maar één cursus. Thans zijn er weer twee. De Hollandsche cursus, waaraan alleen jongelui kunnen deelnemen, die Hollandsch kennen, omdat het onderwijs in dezen cursus hoofdzakelijk in het Hollandsch gegeven wordt, is grooter geworden dan men verwachtte. Totaal telt deze cursus nu 16 leerlingen, waaronder er twee zijn, die reeds een jaar aan den Javaanschen cursus hadden deelgenomen. Nog nooit heeft een Hollandsche cursus zooveel leerlingen gehad als met dezen cursus het geval is. Het vorige jaar was de Javaansche cursus, die toen met 27 leerlingen begon, beduidend grooter dan ooit te voren. En nu is het weer evenzoo met den Hollandschen cursus.

Ook die belangrijke toeneming van leerlingen aan onze Opleidingschool op Java teekent den gezegenden groei van het Zendingswerk.

Bij het begin van het nieuwe schooljaar is ook de gerestaureerde „aula” in gebruik genomen. Die deftig klinkende naam „aula” wekke niet de gedachte aan een ruime, mooi ingerichte gehoorzaal. Het is maar een eenvoudig lokaal. Vroeger stonden daarin een rijtje oude banken en ontbrak aan de wanden alle plaatwerk, terwijl er ook geen behoorlijke kathedraal was. Dat is nu veranderd. Bij gelegenheid van het dertigjarig bestaan der Opleidingschool is er door de Generale kas f 500.— beschikbaar gesteld als jubileumgave om daarvoor dit lokaal wat op te knappen en een beetje aan te kleeden, zooals het behoort. Dat is nu op zeer bescheiden manier gebeurd. De oude banken zijn door stoelen vervangen; er is een kathedraal geplaatst en de wanden zijn met eenige platen versierd. Wellicht kunnen we later er nog wel eens een kiekje van opnemen.

Nederlandsche deelneming aan de groote Zendingsconferentie te Hangchow in 1938.

Gelijk we vroeger reeds mededeelden zal er het volgend jaar, zoo de Heere wil, weer een groote wereldzendingsconferentie worden gehouden.

Als plaats van samenkomst is daarvoor gekozen Hangchow in China. Het voornemen is, dat deze Conferentie in October 1938 bijeenkomen zal. De deelname is tot een bepaald getal beperkt. De Ned. Zendingsraad mag drie afgevaardigden zenden.

In de eerste plaats is daarvoor aangewezen de oud-Zendingsconsul, de overal bekende Zendingsman Dr. C. W. Th. Baron van Boetelaer van Dubbeldam. Voorts heeft de Ned. Zendingsraad aan de in het Zendingsbureau te Oegstgeest samenwerkende Zendingscorporaties de gelegenheid gegeven hiervoor een persoon aan te wijzen.

Naast de samenwerkende Zendingscorporaties te Oegstgeest is de Zending van de Gereformeerde Kerken de meest omvangrijke van alle Nederlandsche Protestantische Zendingen. De Ned. Zendingsraad heeft daarom goed gevonden, dat ook van de zijde der Gereformeerde Zending, indien men dit wenschte, iemand zou kunnen worden aangewezen om door den

Ned. Zendingsraad te worden afgevaardigd naar de conferentie te Hangchow.

Deze zaak is gebracht bij de deputaten der Generale Synode voor de Zending onder Heidenen en Mohamedanen. Eenparig waren deze van oordeel, dat zij niet iemand zouden kunnen benoemen en afvaardigen om namens de Gereformeerde Kerken naar Hangchow te gaan en daar deze Kerken of hare Zending te vertegenwoordigen en beslissingen te helpen nemen, die voor onze Zending ook maar in het minst eenige bindende kracht zouden hebben. Ook oordeelden zij, dat zij, ofschoon de Ned. Zendingsraad aan de afgevaardigden slechts een bedrag kan beschikbaar stellen, dat bij lange na niet voldoende is om de kosten te dekken, toch niet bevoegd waren voor dit doel de Generale kas der Zending aan te spreken.

Het scheen hun echter toch wel gewenscht, dat een geschikt man uit onze kringen deze conferentie bijwoonde, om, als dit hem noodig bleek, zijn stem daar te laten hooren en op te komen voor onze beginselen.

Ook de Afzonderlijke Vergadering van missionaire predikanten van Midden-Java oordeelde 't gewenscht, dat één uit hun kring op de Conferentie te Hangchow tegenwoordig was. Zij had daartoe aangewezen één der docenten van de Opleidingschool te Djokja, Ds. A. Pos en als diens secundus Dr. J. H. Bavinck.

En aangezien de afvaardiging geschiedt door den Ned. Zendingsraad en de deputaten slechts een persoon zouden hebben aan te wijzen, kwam het hun voor, dat er geen overwegend bezwaar bestond, aan een geschikt man uit onze kringen de gelegenheid aan te bieden om geheel onder eigen verantwoordelijkheid en buiten bezwaar onzer Zendingskas naar Hangchow te gaan tot bijwoning der Conferentie.

Onder de deputaten der Generale Synode voor de Zending was er echter niemand, die, hoe aanlokkelijk dit ook was, gelegenheid had de Conferentie te Hangchow te gaan bijwonen.

Na eenig overleg en samenspreking met enkele personen, is toen door de deputaten Dr. W. G. Harrenstein te Santpoort aangewezen, om door den Ned. Zendingsraad te worden afgevaardigd naar Hangchow. Dr. Harrenstein, die reeds enkele jaren in Indië is geweest, steeds warm met onze Zending heeft medegeleefd, haar in enkele deputaatschappen heeft gediend en nog steeds fungeert als één der quastores van de Generale kas, stelde zich gaarne beschikbaar. D.V. hoopt hij het volgend jaar naar Hangchow te gaan om geheel onder eigen verantwoordelijkheid, en voor eigen rekening de Wereldzendingsconferentie, die zeer belangrijk belooft te worden, bij te wonen en aan de beraadslagingen deel te nemen. Mocht hij worden verhinderd, dan is Ds. J. Krüger te Castricum, die eveneens bijzondere belangstelling heeft getoond in het werk der Zending, jarenlang deputaat was en nu nog als quastor van de Generale kas de Zending dient, zijn secundus.

Natuurlijk is van deze aanwijzing van een persoon uit onze kringen kennis gegeven aan den Ned. Zendingsraad.

Maar het is niet geheel ondenkbaar, dat er door de gespannen toestanden in China een kink in de

kabel komt, waardoor de voorgenomen Conferentie te Hangchow niet kan doorgaan. Als de uitgebroken oorlog tusschen China en Japan blijft aanhouden, zal het de vraag worden of men wel te Hangchow bijeenkomen kan.

Dit zal natuurlijk moeten worden afgewacht. Het zou zeer te betreuren zijn, indien deze Conferentie, die bijzonder belangrijke onderwerpen op haar program heeft staan, niet zou kunnen doorgaan.

Onze Zendingsfilms.

Verbazend was de opgang, die het Comité Java-Soemba-Film in onze Kerken heeft gemaakt gedurende de eerste jaren toen het begon met de vertooning van de Java-Soemba Zendingsfilm. Wel stond men eerst in tal van Kerken wat onwennig en vreemd tegenover een filmexploitatie. Maar dat was, op de meeste plaatsen althans, spoedig overwonnen. De zaak had succes.

En de resultaten, die het Comité vooral de eerste jaren van zijn arbeid kon boeken, overtroffen verre alle verwachting.

In hoeverre de filmexploitatie de Zending ons naderbij heeft gebracht en de belangstelling voor de Zending in onze kerken heeft versterkt, kan natuurlijk niet in cijfers worden weergegeven.

Stellig heeft, zooals ons meermalen bleek, de vertooning van een zendingsfilm in tal van kerken er toe bijgedragen, dat de kennis van en de belangstelling voor het werk der Zending toenam. Maar al kan niet precies gezegd in hoeverre de film-exploitatie de zending heeft gediend door het wekken en versterken der belangstelling, — wel weten we wat de finantieele bate is geweest, die de onderscheiden Zendingskassen van de film-exploitatie hebben genoten. En dat is op enkele guldens na geweest een halve ton. Precies genoemd was het naar we hebben berekend f 49.956,27. Uiteraard een zeer beduidend bedrag.

Het comité is begonnen met slechts één film, de Java-Soemba film, die een overzicht gaf van geheel het Zendingsterrein onzer kerken. Daarna vertoonde het twee filmen: één van Java en één van Soemba. Later zijn er nog drie filmen bijgekomen van bijzondere terreinen: de Magelang-film, de Banjoemas-film en de Keboemen-film, die alle drie zeer mooi zijn, niet het minst de Keboemen-film.

Het was natuurlijk te begrijpen, dat de film-exploitatie niet steeds zoo kon doorgaan, als dit bij het begin gebeurde.

Toch was ook het laatste jaar de exploitatie nog niet onbevredigend. Het comité was zoo vriendelijk ons een verslag aan te bieden over het seizoen 1936—1937. In dit seizoen is nog op 140 plaatsen één der filmen vertoond. Daarbij is een bedrag van f 1114.88 in de plaatselijke Zendingskassen gestort van de Kerken, waar de filmen geweest zijn. Dat is metterdaad nog geenszins een onbeduidend sommetje. Voor die kassen was het zeer welkom.

Het comité heeft gestaan voor de vraag of het nog met de exploitatie der filmen zou voortgaan. Te recht heeft het echter, naar het ons voorkomt, besloten er nog niet mee op te houden.

Nog steeds kan een goede filmvertoning als propa-

gandamiddel voor de Zending goede diensten bewijzen. Het spreekt van zelf, dat de Zending in hoofdzaak een geestelijk werk is. En die geestelijke arbeid kan natuurlijk niet verfilmd worden. Maar wel ter dege heeft de Zending ook een zichtbaren kant. Zij heeft menschen in haar dienst, gebruikt gebouwen, sticht en onderhoudt hospitalen, en heeft scholen voor de jeugd. En die buitenkant kan door een film worden voorgesteld. Op tal van plaatsen heeft een filmvertoning die zichtbare zijde van het Zendingswerk laten zien en daardoor aan duizenden een betere voorstelling van het werk gegeven. En onderscheidene malen is ons uit brieven gebleken, dat een filmavond uitnemend had voldaan.

Nu zijn er nog tal van kerken, waar nog nooit een Zendingsfilm is geweest. En dat zijn volstrekt niet enkel kleine Kerken. Zelfs zijn daarbij heel wat vrij groote Kerken, waar een filmavond vrij zeker een goed resultaat hebben zou, ook finantieel.

Het heeft ons b.v. getroffen, dat er in Friesland nog 66 Kerken zijn, waar de mooie Keboemen-film, dus de film van het eigen Zendingsterrein, nog niet is vertoond. Dit is jammer.

Het comité heeft mooie en zeer doelmatige films ter beschikking. Er zijn een paar films bij, die al wel wat oud zijn, ook al zijn ze nog heel wel bruikbaar. Maar het heeft ook drie films, die nog bijna nieuw zijn: de Banjoemas-film, de Magelang-film en de Keboemen-film. Uit eigen aanschouwing weten we, dat deze bijzonder goed zijn geslaagd, zij geven een duidelijke voorstelling niet alleen van land en volk, maar ook van het Zendingswerk naar zijn zichtbaren kant. Met alle vrijmoedigheid durven we het de Kerken aan te bevelen, om hetzij voor het eerst, hetzij opnieuw met een nog ter plaatse niet vertoonde film, een filmavond te organiseren. Het zal, als er de noodige toelichting bij gegeven wordt, stellig aan de Zending ten goede komen. Als men in het komende seizoen één der Zendingsfilmten wil laten vertoonen, is het gewenscht spoedig daarover in overleg te treden met het comité.

Adres: Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.
Santpoort, 28 Juli '37. W. B.

Verslag van de Vergadering van Missionaire Predikanten op Mid-den-Java ten Z., 10 en 11 Aug. te Djocja.

Naar goede gewoonte was aan deze vergadering in den vooravond een bidstond voorafgegaan, welke ditmaal door Dr. Bavinck geleid werd. In de overtuiging, dat de vastheid van ons werk in den Naam des Heeren rust, welke het houden van zulk een bidstond ten volle rechtvaardigt, werden wij op den tweeden dag versterkt, toen een aardbeving, die drie minuten aanhield, ons er aan herinnerde, dat wij deze vastheid zeker niet in de wankelende aarde kunnen vinden. „God is ons een Toevlucht en Sterkte.... Daarom zullen wij niet vreezen, ...al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën”.

Ter vergadering waren de docent Ds. Pos en de predikanten Keuchenius en van Reenen niet aanwezig. De beide eersten, omdat zij met verlof in Holland vertoefden; de laatste, omdat hij helaas door ziekte verhinderd werd. Moge Ds. van Reenen spoedig al geheel herstel vinden, om zijn werk, waarop hij zich zoo met hart en ziel toelegt, weer te kunnen voortzetten.

Voor het eerst mocht de praeses de predikanten van Nes en Korvinus een hartelijk welkom toeroepen in onze vergadering. Ds. Korvinus werd reeds door den consulent van het zendingsterrein Keboemen in zijn werk ingeleid, ter opvolging van Ds. Bergema, die immers tot docent aan de opleidingsschool op Soemba werd benoemd. En Ds. van Nes, die eerstdaags Ds. Merkelijn zal vervangen, mag eerst nog genieten van de viering van het 25-jarig jubileum der Zeeuwische Zending, waaraan hij inmiddels in Holland reeds een werkzaam aandeel had genomen door de redactie en verzorging van het gedenkboekje, bij deze gelegenheid uitgegeven. Voorloopig rust op hem de aangename taak van het incasseeren der wijze wenken en lessen, die Ds. Merkelijn hem stellig niet onthouden zal.

Nu Keboemen weer z'n eigen missionair predikant kreeg, is momenteel enkel nog Poerworedjo aan de zorg van een consulent, n.l. van Ds. Merkelijn, toevertrouwd. Gelukkig hopen binnen afzienbaren tijd én Ds. Keuchenius én Dr. v. d. Linden dit terrein bij vernieuwing te bewerken. In den heer Alkema verkreeg Poerworedjo z'n eigen administrateur. Dr. Pedemors zag zich genoodzaakt, zijn werk in het Zendingziekenhuis van Keboemen neer te leggen; hij is voor goed gerepatrieerd, en werd reeds vervangen door Dr. Koevorden Brouwer. Door het vertrek van z'r. Huisman verloor het ziekenhuis te Poerbolingo z'n eenige Europeesche verpleegkracht, hoewel er stellig dringend behoefte aan minstens twee bestaat. Ook mej. Stoett, die jarenlang de hoofdadministratie van het Banjoemaasche zendingsterrein voerde, verliet haar post, helaas met Europeesch ziekteverlof. Verblijvend was de mededeeling van Ds. Rullmann, dat het werk voor de beroeping van een derden miss. predikant goeden voortgang heeft.

Niet alleen Magelang, ook Solo viert dit jaar z'n 25-jarig zendingsjubileum. In den avonddienst op 31 October zal een bidstond gehouden worden, terwijl de eerste November, de dag, waarop het ziekenhuis geopend werd, bestemd is voor de verdere festiviteiten. Evenals Ds. Merkelijn al de 25 jaren der Zeeuwische zending aan dezen arbeid verbonden was, zoo valt ook het jubileum van den zendingsarbeid in Soerakarta samen met 't 25-jarig jubileum van Dr. van Andel als miss. predikant aldaar. Ook Solo hoopt een gedenkboekje uit te geven. Bijna zou onder dit feestgedruisch vergeten worden, dat 17 December a.s. Ds. v. Eyk 12½ jaar missionair predikant is van de kerk van Delft. Bijna! Maar het kán niet onopgemerkt blijven.

Roepen deze beide jubileumfeesten, zoo van Magelang als van Solo, ons op tot blij gedenken van de groote werken Gods, die Hij in Zijn ongehouden gunst op genoemde terreinen voor aller oog door Zijn dienstknechten wilde verrichten, eveneens werd onze aandacht hierop gevestigd, toen onze vergadering er

toe overging een concept-wijziging der Zendingsorde op te stellen. Immers, deze wijziging is noodzakelijk geworden door de gewijzigde omstandigheden, niet het minst door de insteuring van zelfstandige inheemsche kerken op het zendingsterrein. Er is bijna geen moedgevender werk te bedenken, dan zulk een werk, dat noodzakelijk werd, omdat de vruchten van gedane arbeid zelfs de wijsheid van de vroege vaders, welke in 1902 onze huidige zendingsorde in synodevergadering als de meest deugdzaamste aanvaardden, beschamend te boven gaat. De Heere heeft de zendingsarbeid onzer kerken boven bidden en boven denken gezegend. Boven denken: dat bewees ons deze noodzakelijkheid eener wijziging onzer zendingsorde.

Hoewel allicht ook uit principiële oogpunt aan de bestaande zendingsorde nog wel iets te wijzigen valt, deed de vergadering ten dezen geen enkelen voorslag, wijl de Generale Deputaten ons in deze richting niets verzocht hadden. De moeilijkheid, waarvoor onze vergadering telkens kwam te staan, bestaat niet het minst in de taak, om zoowel de zelfstandigheid der gestichte inheemsche kerken als die der zendende kerken ongeschonden te handhaven met behoud en ter bevordering van een welgeordelde samenwerking tusschen beide kerkengroepen. Deze samenwerking is immers een vitaal belang voor de ontplooiing van den zendingsarbeid. Ik heb niet den indruk, dat onze vergadering ter wille van de zelfstandigheid der inheemsche kerken die der zendende kerken heeft willen besnoeien, zooals b.v. op bedenkelijke wijze geschied is op de kort geleden gehouden conferentie van den Algemeenen Raad van de kerk van Christus in China met afgevaardigden der zendingscorporaties.

Onze vergadering mocht ook weer even een blik werpen in het interne bedrijf van onze Opleidings-school te Djocja. Haar eenvoudige naam blijkt garant te staan voor haar degelijke werkwijze. De vraag kwam n.l. aan de orde, of de Hollandsche cursus gebaseerd zou worden op een program voor een driedaagse wel voor een vierjarigen tijdsduur. De behoefte aan goeroe's indijl wettigt het verlangen, om dezen cursus binnen zoo kort mogelijk tijdsbestek te laten afloopen. Niettemin was de vergadering bijna unaniem van oordeel, dat een opleiding van vier jaar op den duur aan onze zendingsterreinen meer ten goede zou komen. Het behoeft nauwelijks betoog, dat de docenten met een gelijkluidend voorstel waren gekomen.

Over het werk der docenten mag trouwens wel iets meer in dit verslag gezegd. Dat kan nu des te eerder, omdat vorige verslagen, opgesteld door één der docenten, hierover bescheiden zwegen. Immers, er wordt momenteel belangrijk werk verricht te Djocja. Buiten de eigenlijke lessen om, en gedeeltelijk ook als vrucht van die lessen, arbeiden Dr. Bakker en Dr. Bavinck aan een in het Javaansch geschreven handleiding voor de studie der Heilige Schrift onder den welgekozen titel van „Damarang Gesang”, ontleend aan 2 Petrus 1 vs. 19 („Lamp des Levens”). De afleveringen, welke reeds verschenen, geven een voornamen indruk van de wetenschappelijke en tegelijk — wat niet altijd het geval behoeft te zijn — voor den doorsnee-lezer begrijpelijke wijze, op welke dit werk is opgezet en uitgevoerd wordt. Voor de

lezers is zeker van belang te weten, dat ook een Hollandsche bewerking van „Damarang Gesang”, zoo- wel één voor Nederlandsch-Indië als één voor Nederland, binnen niet al te langen tijd zal verschijnen. Verder werd nog meegedeeld, dat de heer Wolterbeek, als vrucht van zijn lessen aan de Opleidingsschool, in „Woersitagama” een bijdrage tot de geschiedenis der zending op Java zal leveren. Ongetwijfeld belangwekkend, wijl dit veld van onderzoek nog zoo goed als braak ligt.

Geen kerkelijk werk, dat ons zoo aan het oecumenisch karakter der kerk van Christus herinnert, als het zendingswerk. In zijn afscheidscollege legde Prof. H. H. Kuyper sterk den nadruk op de wenschelijkheid van de bijeenkomst eener oecumenische synode der Gereformeerde Kerken. Wat is 1618/19 al lang geleden. Maar het heeft er voorloopig allen schijn van, dat wij ten dezen met een pium votum genoegen zullen moeten nemen. Ongemerkt dachten we hieraan, toen onze vergadering zich voor de aangename taak gesteld zag, een secundus-afgevaardigde te benoemen voor de internationale zendingsconferentie te Hangchow in 1938. De vergadering wees hiertoe, naast den primus-afgevaardigde Ds. Pos, Dr. Bavinck aan. Wel is deze zendingsconferentie niet een kerkelijke vergadering, doch enkel maar een conferentie van menschen, die zendingswerk verrichten, maar omdat het zendingswerk nauw met de kerk verbonden is, en dit zeker het geval diënt te zijn, is de overgang van gedachten van een oecumenisch gereformeerde synode naar een internationale zendingsconferentie niet één over een afgrond. Te Hangchow! Als de politieke constellatie maar niet noopt tot de keuze van een andere plaats van samenkomst, en nog minder tot uitstel, afstel!

Van China retour naar den Indischen Oceaan. Daar dobberde Dr. H. C. Rutgers, secretaris van het Nederlandsch Bijbelgenootschap, op weg naar Java, ter reorganisatie van het werk van het Nederlandsch en van het Britsch en Buitenlandsch Bijbelgenootschap. De zendingsgeschiedenis der laatste twee eeuwen heeft menig verband tusschen deze genootschappen en den zendingsarbeid laten zien. Ook nu weer zag onze vergadering zulk een verband. Immers, Dr. Rutgers mag wel, zonder groot gevaar van tegenspraak, een expert genoemd worden op het gebied van de christelijke lectuurverspreiding. En voor onze vergadering, evenals voor haar leden afzonderlijk, ligt juist op dit gebied enorm veel werk. Geen wonder, dat wij de verdere discussie over het aanwezige rapport inzake de distributie der christelijke lectuurverspreiding uitstelden tot de November-vergadering, wanneer één of meer uit ons midden in de gelegenheid zijn geweest, ter zake met Dr. Rutgers te confereeren.

Voor twee zaken zou ik nog graag uw aandacht willen vragen, n.l. voor den hoofddienst en voor den schooldienst.

Daar zijn vooreerst de mededeelingen omtrent den hoofddienst op de verschillende terreinen. Zoo rapporteerde Ds. van Dijk over rustige groei op zijn zendingsterrein. Hij mocht zelfs onlangs een kahoën doopen, d.i. een Mohammedaansch lager geestelijke. Ook de karasolangemeenten — de z.g.n. Sadrach-

gemeenten — ontwikkelen zich op het terrein van Wonosobo gunstig. Een leerling van een santri-school sloot zich bij één dezer gemeenten aan. Naast zijn gewone arbeid vond Ds. van Dijk nog tijd, om commentaren in het Javaansch te schrijven op de Handelingen, Galaten, 1 en 2 Thessalonicenzen, de pastorale brieven, terwijl die op de Hebreëen z'n voltooiing naderd. Dat dit werk aan heel het zendingsveld, zelfs buiten Midden-Java ten Z., ten goede komt, behoeft nauwelijks gezegd.

Te Poerwokerto zal in deze maand Augustus het nieuwe kerkgebouw in gebruik genomen worden. De bouw kwam tot stand door samenwerking van den Hollandschen kring met de Javaansche kerk. Het voormalige kerkgebouw blijft in gebruik voor koempoelans met en van Chineezee. In één der gemeenten in Banjoemaas is een opmerkelijke opleving, zoodat daar weldra 20 menschen zullen worden gedoopt, terwijl nog verscheidenen in dooponderricht zijn.

Op het terrein van Keboemen is contact verkregen met de karasolangemeenten te Soroeso en Sampang.

Met bijzonder veel lof sprak Ds. Merkelijn over het werk van den goeroe-indijl Mardaja te Koetoardjo, op het terrein van Poerworedjo. De aanwas der gemeente is mede dank zij diens arbeid daar groot. Er is een bloeiende jeugdorganisatie. Eveneens noemde Ds. Merkelijn met onderscheiding het werk van Ds. Wirnotenojo te Tlepok. De belangstelling der gemeente blijkt o.a. uit de hooge offers, die zij zich iedere maand opnieuw getroost voor het kerkelijk leven.

Helaas moest Ds. Merkelijn ten opzichte van alle inheemsche kerken klagen over het weinige Bijbel-lezen in de huisgezinnen der inheemsche christenen. Ook bestaat er zoo goed als geen contact met de oud-leerlingen der scholen. Hier is dringend verbetering noodig.

Tengevolge van den steun, dien de kerk van Bandoeng aan de Hollandsche kerk van Magelang verleent voor haar werk onder de Chineezee te Temang-goeng, kon aldaar begin Augustus een Maleisch-Chineesche school geopend. Ook het werk van mej. Baarbé onder de Chineesche vrouwen vraagt onze opmerkzaamheid. Nu al in een vijftiental dessa's werden door haar naaicursusjes geopend, en de vruchten blijven niet uit. Reeds werden er van de vrouwen, die deze cursussen bezochten, gedoopt.

Te Pakem, in het gebied van Djocja, staat men voor een eenigszins gelijk probleem, maar dan in miniatuurvorm, als waarvoor men in de randgemeenten der groote steden in Holland staat. Ook hier een kleine gemeente der oorspronkelijke bevolking uit de dessa. Maar nu, tengevolge van de komst van het sanatorium te Pakem, invasie van buitenuit op groote schaal. En dientengevolge de netelige vraag: Hoe kunnen we in één gemeenteverband de dessabevolking met de geheel anders georiënteerde nieuwe leden vreedzaam en heilzaam onderbrengen?

Dr. Esser deelde mede, dat de kerk te Klampok werd geïnstituëerd, en de institueering van die te Soekaredja c.s. deze maand zal plaats vinden. Ook in het voorjaar 1937 werd een bijbelcursus gehouden: ditmaal voor 19 personen in de voormalige kazerne der veldpolitie bij de gesloten suikerfabriek Podjong.

Hoogst interessant is het, te luisteren naar het verslag van wat door Dr. Esser het „dertig-dorpen-plan” genoemd wordt. In de maand Juni trokken n.l. tien groepen, elk van drie personen, gevormd uit de gemeenten, gelijktijdig verschillende dessa's in voor evangelieprediking. Elke groep neemt drie dessa's voor z'n rekening. Deze koempoelans zijn voor een deel goed geslaagd, voor een ander deel minder.

Inmiddels neemt de actie van Roomsche-Katholieke zijde ook in dit gebied toe. Zoo juist is hier, naast van onze zending, ook een R.-Katholieke H.C.S. opgericht.

Van het Solosche terrein kon Ds. Kuiper mededeelen, dat Delanggoe een eigen kerkgebouwtje kreeg; ook, dat hij in Watoesigar in de laatste door hem geleide gemeentesamenkomst niet minder dan 21 menschen heeft gedoopt. Te Manis Rengga werd een avondmaalsdienst ingesteld. Uit de Javaansche kerk van Manahan — een Solosche stadswijk — heeft zich eigener beweging een evangelisatie-comité gevormd, bestaande uit 16 personen, die geregeld tweemaal per maand geheel op eigen kosten er op uittrekken, om in het Noorden onze residentie het evangelie te brengen. De volvaardige ijver van deze broeders worde afgemeten aan hun oprichting van drie schooltjes, natuurlijk wel met zeer onbevoegde leerkrachten, in die omgeving.

Dr. van Andel wees er op, hoe deze actie een zeer hoopvol teeken is.

Ds. van Eyk deelde nog mede, dat in het gebied van Scragen te Karanganyar en Ploepoek kerken geïnstitueerd waren. Overal heeft het werk goeden voortgang en in de verschillende gemeenten heerscht een goede geest. Weldra zal het aantal Javaansche predikanten in Soerakarta met twee vermeerderd zijn. De heer Atmawidjana nam het beroep naar de kerk van Manahan aan, en de kerk van Wonogiri beriep, in combinatie met die te Gemantar, den heer Mitrotenojo met gunstig gevolg. Slechts de barricade van het classicaal examen moet nog genomen worden, alvorens zij hun intrede kunnen doen. Om aan dit examen, indien mogelijk, nog meer waardigheid bij te zetten, vaardigde onze vergadering een commissie ter bijwoning van deze examens af, bestaande uit de predikanten Allaart en Merkelijn.

Over de zendingsscholen mag ik ditmaal zeker wel kort zijn. 'n Gunstig tijdsteekeken was de bespreking over salarisverhooging; gunstig uit zendingsoogpunt was de bijna van alle terrein vermelde groote toevloed van nieuwe leerlingen op 1 Augustus, in Solo liefst met 'n duizendtal, maar niet minder in Magelang en Djocja. Ds. Allaart en Dr. van Andel bedelden om strijd ter vergadering om de clandestie van nieuwe leerkrachten, maar de markt bleef ten einde toe niet willig. Nieuwe scholen werden op het gebied van Magelang opgericht, op dat van Djocja, n.l. een volksschool te Paras en één te Semin in het Wonosarische, en op dat van Solo, n.l. een schakelschool te Bojolali en één te Delanggoe.

Dit verslag is langer geworden dan ik verwacht had. En nog zijn er enkele dingen, die ik U o zoo graag zou willen vertellen, maar die nu eenmaal geheim moeten gehouden worden. Misschien — ik geloof het niet — gelukt het U, mondeling of schriftelijk

deze zeer wetenswaardige geheimen te ontlokken aan mond of pen van één der leden dezer vergadering. Maar ook zonder U hierover ook maar één woord te melden, geloof ik toch wel, dat U na lezing van dit verslag met ons tot de overtuiging of tot versterking van de reeds bij U levende overtuiging zij gekomen, dat de gunst des Heeren in rijke mate rust op den arbeid der evangelieverkondiging, die van onze kerken uitgaat. Hem zij de eer en de heerlijkheid, en bij ons leve de dank des harten voor zoo goede en groote gunstbewijzen over ons werk, die wij niet waardig zijn.

Solo, 14 Augustus 1937.

S. U. ZUIDEMA.

Brief van Br. J. D. Wolterbeek.

Tosari, 15 Juli 1937.

Zeer Geachte Lezers en Lezeressen van het Zendingsblad.

Nu ik thans weer in mijn vacantieoord ben aangekomen, kan ik eindelijk weer eens tijd vinden om u iets te vertellen van den arbeid die ik in het afgeloopen jaar heb mogen verrichten. Wij hebben een zeer druk jaar doch ook een zeer gezegend jaar achter den rug.

Doordat Dr. Bakker en Dr. Bavinck veel van hun tijd noodig hadden voor het boek, dat zij schrijven, Damaring Gesang genaamd, een handleiding voor de Bijbelsche Geschiedenis, had ik de meeste lessen op de opleidingsschool te geven, zoodat ik mijn vrijwel volle taak had gedurende dit jaar, ook al was er dan slechts één cursus, een Javaansche. Dit kwam overigens ook zeer goed uit, daar dit jaar het eerste jaar was van die nieuwe Javaansche cursus en dus bijzonder bestemd was voor de propaedeutische vakken en het zijn juist die vakken, die grootendeels voor mijn rekening komen. In de beide nu komende jaren krijgen de leerlingen meer les in de eigenlijke theologische vakken, zij krijgen dan natuurlijk in hoofdzaak les van de eigenlijke docenten; voor mij blijven in deze cursus dan nog slechts enkele uren over. Doch daar wij dit jaar nu weer een nieuwe Hollandsche cursus hebben aangenomen, krijg ik na de vacantie daarin mijn voornaamste taak. Die nieuwe Hollandsche cursus krijgt namelijk ook weer eerst een zoogenaamde propaedeutisch jaar en daarin heb ik weer een groot gedeelte van de lessen te geven. Het komende jaar zal dus ook wel weer een volle arbeidstaak geven, want doordat ik weinig vooropleiding genoot, kost de voorbereiding voor de lessen mij ook veel tijd. Gelukkig dat men over deze dingen tegenwoordig zooveel goede litteratuur heeft, b.v. het nieuwe Bijbelsche Handboek is een prachtwerk daarvoor.

Ik heb in dat afgeloopen jaar met zeer veel genoeg les mogen geven in de nieuwe Javaansche cursus. Het is een groote cursus, wij begonnen zelfs met 27 leerlingen, aan het eind van het cursusjaar waren er nog 26, dus een geheele klasse. Daarbij was er zeer veel verschil in vooropleiding, er waren leerlingen bij, die zelfs uitstekend Hollandsch spreken en verstaan, een enkele van hen gaat dan ook D.V. over naar de Hollandsche cursus, en er waren er ook een paar uit de gemeenten van de zoogenaamde Kristen

De heer Wolterbeek met de Christenen van zijn internaat.

Neutraal, die zich bij de Zending aansloten, die alleen maar een Inlandsche school hadden doorlopen. Deze hadden natuurlijk veel moeite om het onderwijs te volgen, vooral het vele dicteeren, want wij hebben voor vele vakken nog geen Javaansche boeken, die bij dit onderwijs dienst kunnen doen; doch het waren gelukkig zeer ijverige jongelui en daardoor ging het toch nog heel aardig nadat de eerste moeilijke maanden waren doorgeworsteld.

Thuis in mijn internaat heb ik ook een zeer gezegend jaar mogen doorleven. Op Zondag 28 Februari schonk God ons wel een zeer bijzondere feestdag, op dien dag werden 6 van mijn kostjongens door den Heiligen Doop in de gemeente van Christus opgenomen, terwijl 2 anderen, die van jongs af Christen zijn, belijdenis des geloofs aflegden. Deze waren alle 8 toen al bijna 3 jaar bij mij aan huis geweest; met het oog op de naderende examens, de meesten zaten ook in de 3e klasse van de Mulo en hadden dus het eind-examen voor de boeg, vond Ds. van Reenen, die hen die 3 jaren catechisatie gegeven had, goed om de Doop en belijdenis wat vroeger te stellen. Zij konden er daardoor geheel van vervuld zijn, hetgeen in de examentijd voor de jongelui wel erg moeilijk is nu de eischen maar steeds worden opgevoerd. Het is voor de jongelui wel heel moeilijk dit onderscheid goed te blijven zien en te beseffen, dat de kennis van Gods Woord belangrijker is dan dat men precies weet te vertellen wat er in allerlei havenplaatsen van Zuid-Amerika wordt in- en uitgevoerd. Maar voor wie laatstgenoemde dingen niet weet, dringt dit on-

voldoende cijfer met de gevolgen daarvan en daardoor worden de verhoudingen zelfs op onze Christelijke scholen wel eens uit het oog verloren.

Doch ondanks de druk van de schooleischen en de examens mag ik toch met groote dankbaarheid ook voor mijn jongens op de afgelopen periode terugzien. Van de 15 jongens waarmede ik 3 jaar geleden begon, gingen er 2 reeds verleden jaar weg, een Chineesche jongen, de eenige Chinees, en een Javaan. De Chinees, die reeds als kind gedoopt was, deed echter voor zijn vertrek naar de Solosche Kweekschool belijdenis, terwijl de Javaan werd gedoopt verleden jaar in het begin van de groote vacantie. Van de overige 13 die ik de volle 3 jaren van hun Mulo-tijd bij mij had, werden er verleden jaar reeds 2 gedoopt en nu in Februari nog 6, terwijl de beide geboren christenen tot openbare belijdenis kwamen. Van de 3 die nog niet tot Christus gemeente toetraden blijven er 2 nog een jaar bij mij, zoodat er dus slechts één is, die na de 3 jaar mijn huis verlaat zonder tot de belijdenis van het geloof in onzen Heere Jezus Christus te zijn gekomen. Van degenen, die slechts 1 of 2 jaar bij mij waren, zijn er ook een paar die thans mijn huis verlaten zonder nog tot helderheid te zijn gekomen, doch ik heb de overtuiging, dat toch ook in de harten der enkele jongens, die ik thans moet loslaten voordat zij zich geheel aan den Heiland hebben gegeven, toch ook reeds veel omgaat, zoodat ik ze niet zonder hoop laat gaan.

Ook met de examens mag ik van een gunstig resultaat spreken. Ik had dit jaar 11 examinandi, één deed

De heer Wolterbeek met heel de bevolking van zijn internaat.

eindexamen A.M.S. en slaagde met schitterende cijfers, 10 deden eindexamen Mulo, waarvan 8 het diploma mochten behalen.

Daarbij mag ik dan tenslotte nog de groote vol-doening genieten, dat 3 van mijn jongens wenschen goeroe Indjil te worden en D.V. na de vacantie op onze opleidingsschool op de nieuwe Hollandsche cursus zullen komen. Vooral daarvoor ben ik wel zeer dankbaar.

Hierbij zend ik nog de 2 foto's die op den grooten feestdag 28 Februari werden genomen. De eerste stelt voor de Christelijke bevolking van mijn internaat, op de voorste rij staan de 8 jongens waarvan er op dien dag 6 werden gedoopt en 2 belijdenis deden; de tweede foto geeft de volledige bevolking van het internaat te zien. De Javaansche heer en dame, die op beide foto's staan, zijn de ouders van één der dooelingen, die voor deze gelegenheid waren overgekomen. Van enkele anderen kwamen de ouders later op dien dag ook nog, doch niet allen waren zoo gelukkig, er waren er ook bij die nogal onaangenaamheden van hun familie te verdragen hadden.

En hiermede, zeer geachte lezers en lezeressen, heb ik u het voornaamste weer verteld en neem ik weer eens afscheid van u tot een volgende keer, hopende en vertrouwende, dat u ons allen en den geheelen Zendingsarbeid onder de Javanen, waarop God zulk een heerlijken zegen schenkt, in uwe gebeden zult willen gedenken.

Met vriendelijke groeten en heilbede, uwe in onze Heere Christus verbonden.

J. D. WOLTERBEEK.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Een paar kiekjes uit het medisch werk te Wonosobo.

Zuster Hangelbroek, de eerste verpleegster in het Zendingshospitaal te Wonosobo, zond eenige kiekjes naar Holland, waarvan er een paar werden afgestaan voor het Zendingsblad.

De eerste foto geeft ons te zien het uitpakken van

Het uitpakken der kisten.

Pas opgenomen patiënten te Wonosobo.

de uit Friesland gezonden kisten met goederen voor het hospitaal. De zusterkring te Sneek zorgt voor de linnenkasten van de Zendingsziekenhuizen te Keboemen en te Wonosobo. Zij is daarin zeer actief. Zuster Sybenga, die onlangs naar Indië vertrok om de Friesche Zending te dienen, nam voor Wonosobo weer drie kisten vol mee. Op de foto staat de nieuwe Zuster met eenige Javaansche verpleegsters, druk bezig om de kisten uit te pakken. Er zit in die kisten heel wat. Natuurlijk was de inhoud, gelijk steeds, weer zeer welkom. Een ziekenhuis heeft altoos wel wat linnengoed nodig. Het is een loffelijk werk, dat de Zusterkring te Sneek nu al jaren lang met groote toewijding verricht, door het gereed maken en verzenden van linnengoed voor de Friesche Zendingshospitalen.

En nu de tweede foto, die evenals de eerste door Zuster Hangelbroek genomen werd.

Zij schrijft daarvan het volgende:

„Dienzelfden morgen nam ik ook nog een kiek van de mannelijke patiënten, die werden opgenomen. U ziet ze zich warmen in de zon na het frissche bad. De koppen allemaal glanzend kaal geschoren. Zij wachten nu tot hunne kleeren in elkander zijn gerold. Daarna krijgen zij elk hun deken, hun sloop en hun temperatuurlijst. Dan gaan zij naar de zalen. Het is net echt zooals het elken morgen gebeurt.”

Het Zendingsblad zegt Zuster Hangelbroek voor deze kiekjes dank.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland

Schetsen uit Soemba.

No. 34.

Wat kan de zonde toch diep insnijden, ook in de Christelijke gemeente. Wij mogen God wel dagelijks bidden om ons te bewaren.

Het is een diep-treurige geschiedenis van twee

leden van de gemeente van Pajeti, die ik u vertellen ga.

Lemba was verschillende jaren in huis geweest bij een der Zendingsgezinnen. Zij had een onbetrouwbaar karakter, en kon heel makkelijk liegen. Maar op den duur werd het beter. Op de catechisatie was zij een der besten; maar telkens werd haar doop uitgesteld, omdat men niet wist of zij wel haar oude zonde geheel wilde bestrijden. Maar toen het na langen tijd toch zoo leek, en zij ook dringend om den doop verzocht, kon het niet meer op goeden grond geweigerd worden. De menschen kunnen het hart niet zien.

Maar helaas, na eenigen tijd liep zij weg; en ging huizen met een jonge Christen. Beiden werden ernstig tientallen malen vermaand toch van elkaar te gaan. Maar niets hielp. Vooral in huwelijkszaken is de Soembanees zeer doorzettend, tot het onbegrijpelijke toe hardhoofdig. Ondanks alles, als hij zijn zinnen eenmaal op een vrouw gezet heeft, tracht hij zijn doel te bereiken.

Maar gelukkig kwam het na eenige jaren tot een geregeld huwelijk, hetwelk voor den Burgerlijken Stand en in de kerk gesloten werd. Toen kon ook hun kind gedoopt worden.

Beiden hadden echter een moeilijk karakter. Hij was zwak van karakter en niet al te ijverig; zij leugenachtig en zeer scherp. Hij werd door den Radja geroepen, om schrijverswerkzaamheden te volbrengen. En dat was zeer gevaarlijk. In de omtrek van den Radja zijn altijd vele slechte mannen en vrouwen; en onze Poeloe viel ook in zonde. Daardoor raakte hij hoe langer hoe verder van het Christendom af. Hij werd vermaand bij den Radja weg te gaan, en hij deed het ook, maar na een poos werd hij weer geroepen; en hij dorst niet te weigeren. Verschillende malen heb ik bij hen in huis moeten komen om ruzies bij te leggen. Dan zorgde hij niet voor zijn gezin, maar zwierf met den ouden Radja overal heen en leefde in zonde.

Van tijd tot tijd kwam hij weer trouw in de kerk en beleed, dat hij verkeerd gedaan had; maar dat duurde niet zoo lang. Dan was hij weer weg.

Totdat het algemeen bekend was, dat hij op Soembaneesche wijze er een tweede vrouw bij gehaald had. Dat was heelemaal niet naar den zin van Lemba. Zij zeide hem herhaaldelijk de waarheid, en dat kwam er dan niet zachtzinnig of beschaafd uit. Dat bracht het bloed van Poeloe aan het koken.

Daarom bracht hij zijn tweede vrouw ook naar het huis, waar Lemba was; en deze tweede vrouw, even brutaal, eischte, dat Lemba plaats maakte, en al haar bezit en kleeren afstond.

Zij vluchtte naar mij; ik zond die tweede vrouw weg; maar den volgenden dag was zij er weer; en Poeloe begon het huis af te breken om een nieuw huis te bouwen. Daar moord en doodslag dreigde, heb ik de politie er bij moeten halen, welke beval, dat Poeloe met zijn tweede vrouw naar een ander huis moest, en dat Lemba in het oude huis blijven moest. Zij mocht een klacht indienen tegen haar man, welke zaak dan nader onderzocht zou worden.

Maar al waren zij dan voorloopig gescheiden, daar zij toch in elkaars nabijheid woonden, kwam het tel-

Zendingcollectantjes te Assen.

kens tot botsingen. Op een avond, toen mijn vrouw en ik langs het huis liepen, hoorden wij weer ruziestemmen. Het waren Poeloe en Lemba. Langen tijd heb ik beiden vermaand en gewezen op God en op Jezus Christus. Poeloe bekende, dat hij in vele zonden leefde, maar hij wilde die zonde niet loslaten; want hij haatte Lemba, die hem telkens kwam kwelen met haar scherpe woorden, en zelfs gekomen was om een deel van zijn tweede huis af te breken, toen hij weg was.

Daarom stuurde ik Lemba naar een huis dat verder weg lag, om ongelukken te voorkomen.

Eenige dagen later werd de zaak voorgebracht voor den Radja. Daar deze zich niet in staat achtte de zaak tot een goed einde te brengen, daar beiden door een Christelijk huwelijk verbonden waren, zond hij beiden met een politie-oppasser naar Waingapoe, naar den Controleur om beslissing.

Maar op den weg nam Poeloe plotseling het groot mes van den politie-oppasser, die hen begeleidde, en sloeg daarmede zijn vrouw neer. De oppasser nam onmiddellijk de vlucht. Hevig bloedend stortte Lemba neer, stond drie maal op, hield zich nog even aan een paar takken vast, maar viel toen voor goed neer. Een voorbijganger zegt, dat hij haar nog heeft hooren bidden. Het is te hopen! Dienzelfden middag nog is zij begraven.

Poeloe meldde zich zelf aan bij de gevangenis. Groote straf wordt tegen hem geëischt. Eerst was hij nog verhard; maar eenige dagen later stortte hij tranen, en zeide maar dat hij zoo'n groot zondaar was.

Zoo is aan dit moeilijke gezin plotseling een tragisch einde gekomen.

Als God ons niet bewaart voor de zonde.....!

P. J. LAMBOOY.

De Collectantjes van de Kerk te Assen voor de Zending.

Dankbaar voor het getrouwe en liefdevolle werk der collectantjes heeft de zendingscommissie te Assen het noodig geoordeeld om hen eens op een pretje te vergasten.

Daartoe zijn ze dan, zooals u hen hier op de foto ziet, één dezer dagen in de consistorie der Zuidersingel-kerk bij elkaar geweest. Als verrassing kwam de fotograaf een kiekje nemen voor het Zendingsblad. Voorts tractatie afgewisseld door voordrachten. Opnieuw zijn de wijken weer nauwkeurig ingedeeld en wij twifelen niet of met z'n dertigen zullen ze het best klaar spelen om de opbrengst der busjes te doen stijgen. Dat geve God tot heil van onze zending.

S.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

De Jogjasche leerlingen van de Opleidingsschool voor Inheemsche Onderwijzers.

De School, waaraan zooveel behoefte bestaat op elk Zendingsterrein, is, zij het dan nog niet officieel, 16 Juli geopend te Solo. De ontworpen plannen ten aanzien van deze te beginnen school werden op de laatst gehouden Generale Synode goedgekeurd. De uitvoering ondervond vertraging doordat het niet zoo een-

Leerlingen-Jogja op Opleidingschool voor Inheemsche Onderwijzers te Solo.

voudig is om midden in een loopende schoolcursus een nieuwe school te beginnen. De aansluiting zowel op de vooropleiding als naderhand op de praktijk wordt gemist. Beter is het, wanneer terstond in het gewone gareel van andere scholen wordt begonnen, en het cursusjaar 1 Augustus aanvangt. Bovendien bleek de geschikte huisvesting niet zoo spoedig te vinden te zijn als wel verwacht was.

Nu zijn we zoover, dat de beide onderwijzers van hun leerlingen omringd zijn. Elk terrein zond een aantal leerlingen. Van Jogja gingen er 5. Drie van deze vijf zijn voorzien van een diploma, dat eind Juni 1937 behaald werd. Zoo is er de gewenschte aansluiting en wordt de leerperiode niet onderbroken. Het aantal, dat alleen reeds te Jogja om toelating vroeg, bedroeg een 35. Het viel niet gemakkelijk hieruit een geschikte keuze te doen. Maar we zijn er uit gekomen. We kunnen hen aan U voorstellen met het schoolgebouw op den achtergrond. Ze zijn afkomstig uit verschillende hoeken van ons terrein. Ze zijn allen op een Zendingsschool geweest. De kosten van opleiding worden geheel of gedeeltelijk door henzelf verschaft. De vader van de kleinste verkocht er een sawah voor om zijn jongen te kunnen laten leeren voor Goeroe.

We zien er nu reeds naar uit, dat ze klaar zullen zijn. Ze zouden thans reeds te gebruiken zijn. De vorige maand stierf de onderwijzer Padmawinata van Wonosari, die reeds geruimen tijd ziek lag. Verder willen we een Volksschool zien te krijgen te Paras in Noord-Koelon Praga en een Vervolgschool te Semin in het Wonosarische, waar het Hospitaal reeds een Polikliniek heeft. We beginnen voorloopig maar reeds, dan kunnen deze jongens, zoodra ze klaar zijn, terstond volop aan het werk. Het eerste begin behoeven ze dan niet meer te maken.

In dit verband moge ik hier nog dankbaar gedenken de arbeid van wijlen Broeder Van Vleuten voor onze dassascholen. Wie zal thans de scholen in Noord-Holland zoo onverflauwd blijven opwekken om wat bij te dragen voor het Zendingsonderwijs? Deze jon-

gens zullen over eenige jaren gaarne goed-bezette klassen onderwijzen, om daardoor tevens in hun ouderlijke huizen ingang te kunnen bereiden voor het Evangelie. De nagedachtenis aan Broeder Van Vleuten moge geëerd blijven door trouw aan de dassascholen op elke school in Holland.

3-8-37.

D. J. B. ALLAART.

Naschrift: We zouden gaarne ook nog andere mededeelingen omtrent het werk hebben gedaan, maar moeten eenig uitstel hiervoor vragen. De reden hiervan is, dat ik zelf eerst geruimen tijd „onthand” ben geweest door een leelijke infectie aan mijn rechterpink. De hand heeft nog haar lenigheid niet terug. Verder is aan Ds. Van Reenen wat langer vacantie voorgeschreven dan gebruikelijk is. Met anderhalve hand moet voor vier gewerkt. Geen wonder, dat het schrijven hieronder wat lijden moet. Dit mag hier gezegd, dat het werk door alles heen een gezegende voortgang heeft.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Een avondmaalsviering in een kleine dessa.

Ds. van Eijk zal gaan preeken in een Javaansch dorp in het uiterste noorden van het gewest Soerakarta.

Een tocht van 40 K.M. ligt voor ons. We zullen er niet geheel per auto kunnen komen.

Wat is er weinig Zondagsstemming in een land waar God zoo weinig nog wordt gekend. Talloze vrouwen passeeren ons, zwaar gebogen onder groote manden met passarwaren. Een zware vrachtauto lawaait ons voorbij. Koelies trekken een handwagen beladen met brandhout; de touwen trekken diepe

Mevrouw v. Eijk pakt het Avondmaalsstel met het brood en den wijn in voor de reis naar de dessa Karang Pelem.

voren in hun naakte bruine ruggen. Alle toko's zijn open. De straten zijn gevuld met koopende of verkoopende mannen en vrouwen. En toch is het Zondag.

Na een half uur komen we door een dorp. Javaansche landbouwers zitten aan den kant van den weg gehurkt bij groote bossen ongedorschte rijst. Opkoopters loopen er langs, taxeeren en wegen, loven en bieden. Ook op de passars is het druk. Daar ligt op matten de gepelde rijst te koop voor hen die geen eigen sawah bezitten. Ook hier geen Zondagsheiliging.

Na een uur kunnen we niet verder, en wordt de tocht te voet voortgezet. Alle wegverharding is verdwenen, hier en daar is de weg herschapen in een modderpoel. De sporen wijzen uit dat ook de karbouwen langs dezen weg worden gedreven, zij hebben de modder nog wat dieper gekneed. Wij hebben nog regentijd, dat is vooral aan dezen weg goed te merken. Wij springen van het eene harde plekje op het andere. Soms lukt dat niet, omdat er geen harde plekjes meer zijn. Dan waden dominé en ouderling gelaten door de modder. Het zonnetje begint reeds te braden en het zweet gutst ons dan ook van het voorhoofd. Onze boorden, zoo even nog helder en strak, hebben neiging om te bezwijken, en onze jassen beginnen verraderlijke natte plekken te vertoonen.

Eindelijk hebben we het doel van onzen tocht bereikt en treden een eenvoudige dessawoning binnen. Het huis is als alle woningen in kleine dessa's. Een aarden vloer, wanden van bamboematten, geen zoldering, zoo maar onder de pannen. De eenige versiering is een fleschje inkt, dat met een touwtje aan een spijker is opgehangen; verder niets.

Ds. van Eijk gunt zich slechts enkele oogenblikken rust. Dan wordt een smetteloos wit laken over de eenige oude tafel uitgespreid en het Avondmaalsstel neergezet. Dit alles werd uit Solo meegehomen, ook het brood en den wijn, want van dit alles vindt ge niets in een dessa. (Zie foto).

Voor de dienst begint tracht ik een kiekje te maken, opdat de broeders en zusters in het Vaderland niet alleen zullen lezen, maar ook zullen kunnen zien hoe hun missionaire predikanten hier arbeiden.

Dan begint de Avondmaalsdienst, volledig, alsof ge in een Hollandsche kerk waart. Een achttal volwassene uit deze dessa nemen deel aan het Avondmaal, verder zijn er nog wat kinderen en een enkele halfvolwassene aanwezig. Maar, vraagt ge allicht, moet dan voor zoo'n klein groepje die verre reis worden gemaakt? Natuurlijk, want ook deze menschen behoorren immers tot het koninkrijk van onzen Heiland! En ook hun geloof heeft de versterking noodig van het heilig Sacrament. En och, zij zijn zoo zeer verstoken van geregelde prediking, en van omgang met broeders en zusters in het geloof. Ge hadt eens moeten zien met welk een eerbied zij luisterden naar de preek, naar de verkondiging van de boodschap des Heils. Wel zitten allen met gebogen hoofden, slechts een enkele kijkt, zeer tegen de Javaansche gewoonte in, den dominé strak aan en leest hem de woorden van de lippen, maar allen luisteren gespannen, om straks als wij weg zijn de tongen te laten los komen en met elkaar al die wondere dingen te bespreken, die hun leven zoo hebben gewijzigd.

Na den dienst blijft dominé van Eijk altijd nog een poosje met hen praten. Hoewel ik het Javaansch maar weinig versta, merk ik toch wel, dat er moeilijkheden zijn; dat maak ik ook op uit de ernstige vragende gezichten en ik merk wel, dat Ds. van Eijk hen een teleurstellend antwoord moet geven.

Als we weggaan is het afscheid wat gedrukt, en ik haast me te vragen wat de oorzaak er van is. En dan kan ik zoo met hen meevoelen. De groep is te klein om er een goeroe-indjil, een Javaansche Evangelieprediker, te plaatsen, maar vroeger was hier een colporteur, een man, die niet alleen maar bijbels en bijbelgedeelten verkocht, maar er ook dikwijls uit voorlas. Dat was heerlijk, want de meesten in deze dessa kunnen niet lezen. Ge kunt u indenken wat een heerlijke gelegenheden dat waren om met elkaar dan over Gods Woord te spreken. Deze man is echter gestorven en er is geen nieuwe voor in de plaats gekomen, en nu voelen zij zich als schapen zonder herder, van alles verstoken. Ja, wel worden zij nu één keer in de drie maanden bezocht door den predikant, om, zooals nu geschiedde, het Avondmaal met hen te houden; en wel komt de goeroe-indjil hen zoo nu en dan bezoeken, maar ook deze woont toch nog twee en een half uur per fiets van hen af, dus zijn ook zijn bezoeken weinige. En nu is er een leegte, die niet

Avondmaal in dessa Karang Pelem.

wordt vervuld. Zie, nu kunt ge met mij de ernstige gezichten en het wat gedrukte afscheid begrijpen....

Wat een verschil is dat toch, broeders en zusters in Holland, met Uw heerlijk rijk kerkelijk leven. Wat een zegen is het toch U elken Zondag weer te kunnen begeven naar het Huis des Heeren en daar elken Zondag tweemaal te kunnen luisteren naar het Woord, dat U in 's Heeren Naam wordt gebracht. Welk een geestelijken rijkdom, tegenover hier in deze dessa geestelijke armoede.

Nu zult ge vragen: Maar waarom zendt men dan daar weer geen colporteur naar toe? Zoo'n man verdient maar acht tot tien gulden per maand. Maar het Zendingswerk is zoo uitgebreid, er is zooveel nodig, en de vele kleintjes doen ook hier ten slotte de grens bereiken.

Maar welk een aantrekkelijk doel zou dit zijn voor een bemiddelde broeder of zuster, of voor enkelen te samen om nu eens voor deze dessa, bijvoorbeeld voor een jaar, zoo'n colporteur te bekostigen. Neen, daar moet natuurlijk het zendingsbusje of het zendingszakje in de kerk niet onder lijden, maar daarnaast zou dit een uitgave zijn waarbij ge weet waarvoor zij werd gebruikt. Gij zoudt dan kunnen zeggen: Dank zij den overvloed, die God mij gaf, kan ik nu in die dessa, bij die verre, eenzame broeders en zusters weer het Licht van Zijn Woord laten schijnen. Dit zou een concreet, een aantrekkelijk doel zijn, te meer daar Ds. van Eijk of Ds. van Andel U zeker gaarne op de hoogte zullen houden of uw gave onder 's Heeren zegen vruchten voor deze dessa heeft afgeworpen. Staan daar niet in uw Bijbel de woorden: Werp Uw brood uit op het water, want gij zult het vinden na vele dagen? En: God heeft den blijmoedigen gever lief?

Solo. Bkm.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid-Holland Zuid.

Uit het Zendingsverslag.

Het volgende is uit het Zendingsverslag van Zuid Holland Zuid overgenomen.

W. B.

Mej. J. L. Stoett.

Ongeveer 13 jaren is de administratrice van den hoofddienst als zoodanig werkzaam. Zij is geen boekhoudster in den alledaagschen zin, maar zij is in zendingsdienst en daar is haar hoofdwerk administratie. Maar dat alle werken tot „goede werken” worden, zoo ze uit het geloof en tot Gods eer geschieden, dat bewijst mej. Stoett. De administratie is in orde, de boekhandel loopt goed, allen zijn met mej. Stoett ingenomen, en vooral de zending en daar komt de tijding, dat mej. Stoett ernstig ziek is. Het vorig verslag moest al over ongesteldheid van mej. Stoett rapporteeren, maar nu werd het zoo erg, dat onze beide doctoren vervroegd verlof voorstelden. Maandag 9 Mei bracht de „Baloeran” mej. Stoett tot ons, tegelijk met den heer Bomas, tijdelijk administrateur aan ons ziekenhuis te Poerbolingo. Wij hadden ons op de ontmoeting met een nogal zieke mej. Stoett ingesteld, maar dat viel gelukkig mee en het eerste onderzoek bij den specialist viel ook niet tegen. Wie weet.

De Finantiën.

Wij hebben besloten, dat iedere Classis voortaan heeft te zorgen, dat in het ressort der Classis bijeengebracht worde wat naar 80 ct. per ziel verschuldigd is. Dan kan de Classis zelf met de Kerken die te kort schieten, spreken.

Dus dan wordt van de Classis Barendrecht verwacht f 7172.80, Brielle f 3698.40, Dordrecht f 9104.—, Gorinchem f 4951.20, Rotterdam f 24140.80, Schiedam f 13678.40.

Als wij die cijfers vergelijken met wat opgebracht werd in 1936, dan zijn er twee Classes, die zich nog slechts een beetje hebben in te spannen, maar de andere zullen hard hebben te werken.

En dat is dringend noodig, want de hoofddienst diende eind 1936 een begroting in, die voor 1937 f 3000.— meer vraagt dan de vorige. In plaats van f 41000.— hebben wij f 44000.— te zenden. Wij hebben post voor post nauwkeurig bekeken maar er valt niets te bezuinigen. De vermeerdering is ontstaan door aanstelling van een paar goeroes, pensioenpremies, steun aan een school en verhooging kindergelden voor Ds. Rullmann. Wij zijn er van overtuigd, dat er in Indië uiterst zuinig beheerd wordt.

De Zendingsmeisjes en collectantjes te Giessen Oudkerk en Nieuwkerk.

Het gaat te Giessen Oudkerk en Nieuwkerk wel goed met de Zending. Onder de uitnemende leiding van zuster Boele—van Harten, die, ofschoon steeds aan haar ruststoel gebonden, zich met groote liefde daarvoor geeft, is er een staf van meisjes en jongens werkzaam voor de Zending.

Hun werk is verdeeld! De oudere meisjes brengen maandelijks de Zendingsblaadjes rond en halen de vaste maandelijksche bijdragen op, terwijl de kleineren, ter versterking van de Zendingskas, wekelijks met een busje een rondgang door de gemeente maken.

Mewe door hun ijver wordt al jaren lang door

Zendingscollectantjes te Giessen-Oudkerk en Giessen-Nieuwkerk.

deze gemeente f0.75 per lid per jaar aan de Zending bijgedragen, welk bedrag nu tot f0.80 verhoogd is. Groeië het weldra tot f1.—. W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

Brief van Ds. Merkelijn.

Magelang, 17 Augustus 1937.

Amice,

Wat een belangrijke en blijde dagen hebben we achter den rug.

De tweede ds. is gekomen. Ds. van Nes en Mevrouw hebben we feestelijk ingehaald en op al de samenkomsten, die belegd werden om hem te verwelkomen, was de blijdschap voelbaar, dat God ons een tweede ds. gegeven heeft.

Vrijdagmiddag stond ik aan het station in Djokja, de plaats waar de familie van Nes zou uitstappen. Enkele Djokjasche vrienden waren meegegaan om even te groeten; 't was wel een arbeider voor Magelang maar heel het corps van Zendingsarbeiders op Midden-Java vormt te zeer een eenheid dan dat de vreugde en ook de droefheid van het eene terrein niet echte belangstelling en meeleven zou vinden op andere terreinen en daarom gingen ds. en mevr. Bakker, Mej. Breukelaar en Ds. van Reenen mee om den nieuwen zendingsarbeider te zien. Deze begroeting duurde echter maar kort; we haastten ons naar de auto, die onze nieuwe Zendingsarbeiders naar Magelang zouden brengen. 't Was voor de familie van Nes een heele blijdschap, dat ze de reis achter den rug hadden en voor ons, dat ze er waren.

De weg van Djokja naar Magelang is maar kort, 42 K.M., na een uurtje rijden waren we al op de plaats

van bestemming en stond mijn vrouw de gasten op te wachten om ze hartelijk te verwelkomen.

Nu was de reis geheel volbracht en mochten onze gasten althans den dag van aankomst rusten. 's Avonds zou alleen het kleine clubje van Zendingsarbeiders komen verwelkomen en dan den volgenden dag, zoo hadden we gehoopt, zou de ontmoetingsavond plaats hebben met de Javaansche Christenen allereerst en den volgenden avond met Europeesche Christenen, leden van de Hollandsche Kerk. Maar 't was reeds volgende avond een Zaterdagavond; dan zachten al de helpers in hun eigen desa om zich voor te bereiden voor den Zondag en daarom moest de regeling wel zoo zijn, dat in dit geval de Europeesche gemeente allereerst haar ontmoetingsavond zou organiseren.

Nu de eerste ontmoetingsavond was een echte blijde avond. Een verslag van dezen avond vindt ge misschien elders of hebt ge al gelezen. Ik zou, nu ik dit schrijf, U niet precies kunnen vertellen, wat er allemaal gesproken is, wat er gezongen is door ons zangclubje, maar wel weet ik dat de harten vervuld waren van blijdschap alsof in Ds. van Nes de eigen ds. van de Europ. Gem. was gekomen.

De Europeesche Gemeente had kunnen zeggen: Ds. v. Nes is niet gekomen voor ons; hij is Zendingsarbeider, maar zoo spreekt de Europ. Gem. niet. Het meeleven, de belangstelling, het meearbeiden is groot genoeg om de komst van een Zendingsarbeider met blijdschap te begroeten. De gemeente bestaat ook grotendeels uit onderwijzers van onze Christelijke scholen, waar Javaansche en Chineesche kinderen onderwijs ontvangen; uit mannen en vrouwen, die zelf Zendingsarbeid verrichten, wier werk een Zendingsdoel heeft en bovendien hoopt de gemeente, dat ook Ds. v. Nes zich niet onbetuigd zal laten in de prediking en de verzorging, die de Europ. gem. behoeft. Er is een sterk contact tusschen deze Kerk van Magelang en de Zending. Dat contact moet blijven; dat is een belang voor de Europ. Kerk en voor

de Zending. Heel de Europeesche Kerk moet op de Zendingsterreinen staan op Zendingsplan; een Zendingsgemeenschap vormen en als de Europ. Kerk van Magelang haar verlangen bevestigd zal zien, dan zou ze graag in samenwerking met de zending willen komen tot het beroepen van een tweede ds. en dan een zoodanig accoord met Middelburg willen aangaan waardoor de geestelijke verzorging der Europeesche Gemeente aan beide missionaire predikanten werd opgedragen. Door zoo'n samenwerking zou het mogelijk worden, om wanneer ik straks repatrieer, een tweede ds. te beroepen, die met Ds. van Nes de Europ. Gem. verzorgde en het Zendingswerk.

De tweede ontmoetingsavond had plaats op Dinsdag 22 Juni met de Javaansche Christenen. De Christenen en de helpers en de onderwijzers van de Zendingsscholen waren trouw opgekomen en vulden het kerkje tot in de uiterste hoeken. De menschen konden er niet allemaal in.

Nadat ik de vergadering geopend had, werden er vele goede woorden gesproken door de Javaansche Ds., Dr. Dreckmeier, Mej. Baarbé en enkele helpers; er werden vele liederen gezongen en door haar trouwe opkomst toonde de Javaansche Gemeenten van verschillende plaatsen hun blijdschap en ten slotte heeft Ds. van Nes daar zijn eerste woord gesproken in 't Javaansch. 't Was uit den aard der zaak nog niet allemaal te volgen door de familie van Nes, wat hen in 't Javaansch toegesproken werd, maar zooveel was hen wel duidelijk geworden, dat er vreugde was over hun komst, en dat zij geen gevoel van eenzaamheid en verlatenheid behoeften te hebben, want en in de Javaansche Christenen en in de Europeesche Christenen vinden ze een gemeenschap van broeders en zusters, die hen gaarne zullen steunen en wier bestaan een bewijs is van de werking van Gods Geest.

't Allermeeste wat de familie van Nes noodig heeft is hun en Uw voorbede. Er is een uitgebreid werk te doen en dat werk vraagt nu nog veel voorbereiding, nu de moeilijkheden van de taal nog overwonnen moeten worden. Het werk dat er is zal veel van hun krachten vergen. Gedenk ze daarom in Uw gebed.

Met hartel. gr. als steeds,

Uw

A. MERKELIJN

Een blijde Zondag in de Chineesche gemeente te Magelang.

Magelang, Juli 1937.

Zondag 4 Juli, onze tweede Zondag op het Zendingsveld, was het voor de Chineesche gemeente in Magelang een „hari Besar” (een groote dag). Dien dag toch werden er 17 leden door den doop tot de gemeente toegedaan. En onder die 17 leden waren er 12 volwassenen die door den doop tevens den toegang tot het Heilig Avondmaal ontvingen.

Dit is reeds de tweede maal dif jaar, dat in de Chineesche gemeente een groot aantal menschen tegelijk werden gedoopt.

De eerste maal was het met Pinksteren toen er 23 op één dag werden gedoopt.

Thans waren er bij de doopelingen ook een aantal vrouwen en meisjes die door Mejuffrouw Baarbé het Christendom hadden leeren kennen. Van haar hadden zij ook allerlei onderricht ontvangen.

De Chineesche goeroe was enkele maanden tevoren met „buitenlandsch verlof” met zijn geheele gezin naar China gegaan.

Zooals vele Hollanders hun kinderen naar Holland zenden omdat in Indië de onderwijsgelegenheden nog zoo schaarsch zijn, zoo willen onderscheidene Chineezers — vooral de Singkeks, die zelf pas uit China kwamen — hun kinderen ook liefst in China onderwijs doen ontvangen.

Vandaar dat onze goeroe Diong Hong Sik met zijn vrouw — die ook steeds volijverig in de Evangeliedienst werkzaam is — en hun 10 kinderen in dit voorjaar naar China trokken.

Op herhaald en dringend verzoek van den Chineeschen goeroe heeft toen Mejuffrouw Baarbé de niet gemakkelijke taak op zich genomen de Chineesche vrouwen verder onderricht te geven in de leer der Zaligheid. Dat was een heele aanpak.

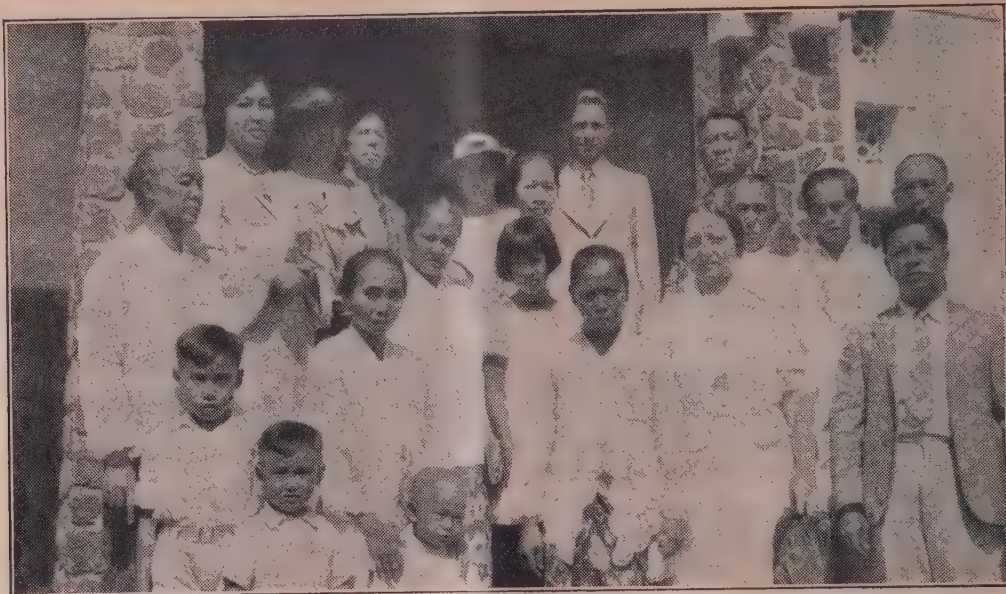
Mejuffrouw Baarbé was reeds zóó van oogenblik tot oogenblik in beslag genomen door allerlei werk, als bijbelkringen, 't organiseren van haar Cursussen, huisbezoek in Magelang en ook plaatsen nog daar buiten. En dan ook nog ineens aan zoovele vrouwen in het Maleisch onderricht geven. En dat in een milieu waar het toch al zoo moeilijk is om iets te leeren! De Chineezers spreken en verstaan het Maleisch nog zeer gebrekkig. En bovendien worden meestal nog enkele babies meegebracht en is er vaak nog allerlei andere stoornis. Bijvoorbeeld als er — wanneer het onderwijs nog nauwelijks is begonnen — een 30-tal koppen thee worden binnengebracht. Dat mag nooit ontbreken! Toch heeft Mejuffrouw Baarbé het gewaagd.

En het moet voor haar wel een buitengewone voldoening geweest zijn toen een aantal van die vrouwen en meisjes den doop vroegen niet alleen, maar ook toen bij onderzoek door den Chineeschen Kerkeraad met Ds. Merkelijs bleek, dat hun geloof oprecht was en zij voldoende kennis bezaten om den Doop te mogen ontvangen!

Zondagmorgen om half negen gingen we ter kerke. De geheele voorste rij en ook nog een groot deel van de tweede rij was bezet door de doopcandidaten.

Nadat Ds. Merkelijs gepreikt had en het doopsformulier (alles in het Maleisch) gelezen had, werden de doopvragen door 11 Chineesche mannen en vrouwen beantwoord. Vervolgens hebben een drietal van hen ook nog de vragen beantwoord van het formulier voor den kinderdoop. Toen knielden allen neer in een grooten kring en werden zij één voor één gedoopt, oude grijze mannen en vrouwen en ook nog zeer jonge kinderen! In totaal 16 personen.

Eén van de doopsandidaten ontbrak nog in de kerk. Een Chineesche jongeman, gewoonlijk „Freddy” genoemd, die nu al jarenlang te bed lag met een reumatiekziekte. Ook hij had gevraagd gedoopt te mogen worden.

Een aantal gedoopten in de Chineesche gemeente op 4 Juli 1937. Rechts op den voorgrond Mejuffrouw Baarbé. Op den achtergrond ziet men Ds. en Mevr. Merkeijjn en Ds. en Mevr. van Nes. Geheel rechts 2 leden van den Chineeschen Kerkeraad.

Ter kerk kon hij niet komen. Daarom ging na afloop van den Kerkdienst de Kerkeraad met Ds. Merkeijjn en een aantal familieleden en vrienden naar 't huis van den jongen, wiens ouders ook gedoopt waren. Daar in huis werd nogmaals een korte dienst gehouden. Freddy beantwoordde de doopsvragen en daarna werd hij, liggend op zijn bed, gedoopt.

Zijn gezicht glansde. De dienst duurde maar kort, want de zieke kon niet veel verdragen. Toch ging niemand heen voor hij Freddy nog voorzichtig de hand gedrukt had en blijvende blijdschap toegewenscht.

Zoo groeit de Chineesche gemeente gestadig aan. Aanvankelijk was zij verenigd met de Javaansche gemeente te Magelang.

Thans staat zij reeds enkele jaren geheel zelfstandig, heeft een eigen Kerkgebouw en een eigen goeroe terwijl het zielental de 200 gaat naderen.

En niet alleen dit. Maar op 5 verschillende plaatsen wordt vanuit Magelang onder de Chineezzen gewerkt.

Vooraf juffrouw Baarbé geeft haar beste krachten aan den arbeid onder de Chineezzen. Zonder haar krachtige steun zou heel veel Zendingsarbeid ongedaan moeten blijven en zij verdient voor al dien arbeid dan ook alle erkentelijkheid, volle sympathie, voorbede en daadwerkelijke steun van de Kerken in de 3 Zuidelijke provinciën! Dat zij die ook in ruime mate ontvange.

Deze 'Zondag was tevens voor mijn vrouw en mij de eerste officieele ontmoeting met de Chineesche gemeente.

Dat was dus wel een zeer blijde ontmoeting als men de eerste maal getuige mag zijn van zooveel zegen en zóó snelle groei.

Natuurlijk werd de „pandita baroe” ook toegesproken namens den Kerkeraad en door de gemeente toegezongen en hij ontkwam er niet aan om zelf ook enkele woorden te richten tot de Chineesche gemeente zijn vreugde te uiten, dat hij in hun midden mocht zijn en straks mocht arbeiden en nu zoo'n groote feestdag mocht meemaken.

C. VAN NES.

Geestelijk voedsel.

Hij was uit een geslacht, dat al eenige generaties Christen was. En in zich voelde hij een groote drang om anderen van Christus te spreken.

Toen trok hij weg. Ver van zijn moederland, diep het Oosten in. Daar sprak niemand zijn moedertaal, maar ook niemand kende er het Hollandsch, dat hij op de school geleerd had.

Zwaar drukte bij tijden de eenzaamheid. Zwaar ook het gemis aan geestelijk voedsel voor eigen ziel. Het kon niet langer.

Wat was het heerlijk geweest op zijn laatste reis over Java, dat hij in de wachtkamer van zijn laatste stationnetje opeens dat blad gevonden had. En nog blijder was hij, toen zijn vroegere onderwijzer hem enkele nummers ter hand stelde.

Toen zwierf hij weer weg. Maar in de eenzaamheid hunkerde hij naar meer geestelijk voedsel. Naar lectuur, die hem van Christus sprak, die ook de gewone levensproblemen, de groote vragen van het leven van deze tijden onder het licht van Gods woord bracht.

Toen heeft hij van uit de verre binnenlanden het maar gewaagd eens te schrijven. Hij wou zoo graag De Zaaier geregeld ontvangen. En om zijn verzoek

Zendingcommissie en collectantjes te St. Laurens (Z.)

kracht bij te zetten voegde hij van zijn armoede er maar direct het abonnementsgeld bij.

En zoo bereiken we hem dan ook, daar heel in de verte, elke veertien dagen. Th. K.

Zendingcommissie en Collectantjes te St. Laurens.

Uit St. Laurens zond men ons een foto van de Zendingcommissie en haar collectantjes met verzoek tot opname in het Zendingsblad. Het spreekt vanzelf, dat het Zendingsblad hieraan voldoet.

Of de commissie goed actief is en of zij best tevreden is over den ijver harer collectantjes is er ons niet bij verteld. Maar stellig is dat wel in orde. Anders zou men wel geen foto hebben gezonden.

W. B.

Geestelijke blindenzorg in Ned.-Indië.

III.

Van de massale menigte van 136000 blinden in Indië, staat ons nu een groep van ongeveer 200 blinden voor den geest, die voor ons als het ware „de stem” zijn van deze schare. Het zijn de Hollandsch sprekende blinden, dus de meer ontwikkelde en dat zijn enkele uit het moederland afkomstige Hollanders, verder in Indië geboren Hollanders, maar ook Javanen, Maleiërs en Chineezers, die hetzij in het instituut, het daar in 't Holl. gegeven onderwijs volgden, hetzij op lateren leeftijd van particulieren, het braille-lezen leerden. Voor het meerendeel een financieel zeer zwakke groep, dus de meesten zijn niet in staat braille-boeken te koopen.

In Holland met de meerdere, goedvoorzien braille-bibliotheken, is dat niet zoo erg, maar hier in Indië is slechts de bibliotheek van het Instituut te Bandoeng met $\pm$ 1000 deelen, waaronder weinig goede christelijke boeken en daarom hebben we hier te Djokja sinds eenige jaren het bescheiden begin van een christelijke braille-bibliotheek. We hebben nu ruim 200 deelen, deze zijn gedeeltelijk geschonken,

gedeeltelijk door ons zelf in braille overgebracht, gedeeltelijk door de helpers van de Christ. Bibliotheek in A'dam gebrailleerd, waarvoor wij hier dan de kostprijs betalen. Deze boeken zijn voor een groot deel voortdurend in circulatie.

Binnenkort zullen we ook de Bijbel volledig hebben in braille en door de zeer gewaardeerde medewerking van de Ned. Chr. Blindenbond heeft het Ned. Bijbelgenootschap ons in staat gesteld bijna alle lezende blinden van een gratis bijbeldeel te voorzien.

Meerdere bijbeldeelen kunnen de blinden hier nu ook tegen gereduceerde prijs bekomen, maar slechts weinigen kunnen zich zelfs deze uitgave veroorloven. Toch is er bij velen een sterk verlangen naar het bezit van meerdere bijbeldeelen. Zij zouden zoo graag in de volle schat van de bijbel graven om het goud te delven dat daar voor hun verborgen ligt. En waar hier in Indië velen van deze blinden niet in de nabijheid van een kerk wonen, ja de meesten verstoken zijn van alle geestelijke verzorging, daar is dat verlangen naar bijbellesen wel iets, waar wij ons over verblijden, maar ook ernstig over bezinnen moeten. Ook de radio valt hier slechts onder het bereik van enkelen. De bijbel te bezitten, zich dagelijks aan deze lichtbron te kunnen verwikken, vele zienden waardeeren het helaas te weinig.

Om de vele ledige uren van de blinden hier geestelijke inhoud te geven en aan hun gedachten leiding ook bij het bijbellesen begonnen we in Juli 1934 een braille-maandblad. De Chr. Pers. Ver. „Midden-Java” stelde zich achter deze arbeid door eenige finantieele steun om te beginnen. Dit eenige braille-blad, dat in Indië verschijnt wordt buitengewoon gewaardeerd. Het geeft rubrieken voor geestelijk leven, ontwikkeling en ontspanning. Berichten uit andere blindenbladen houden de belangstelling levend voor lotgenooten in andere landen. Een rubriek „Stemmen uit ons midden” legde een band tusschen deze verspreidwonnende en meestal geïsoleerd levende blinden, en gaf gelegenheid tot uitwisseling van gedachten, waar-

De Zendingencommissie te Wilnis met haar collectantjes.

in de meest bewust levenden een opwekkende invloed uitoefenen op de anderen en waardoor zij allen zich als groep sterker bewust zijn geworden hiervan, dat zij niet alleen staan, maar ook verantwoordelijkheid hebben voor hun lotgenooten.

Dit verblijdende teken van bewustwording komt hierin tot uiting, dat men de oprichting overweegt van een zelfstandige blindenorganisatie, zooals die in Europ. landen bestaan en zooveel hebben bijgedragen tot het welzijn van de blinden.

Men wil dan iets meer trachten te doen voor de lotgenooten. En al is deze groep klein en zwak er is actie en in alle landen is er altoos van enkele blinden actie uitgegaan, die de belangen van velen mocht dienen.

Lang is er ook in Europa over en voor, maar zonder de blinden gehandeld, omdat men ze gelijk stelde met geestelijk abnormalen. Hun geestelijke gelijkwaardigheid hebben nu reeds vele blinden in allerlei landen bewezen, daar zou een heldengalerij van te vormen zijn.

Dat er in Japan 40 braille-bladen verschijnen bewijst wel, dat ook op deze zijde van de wereld activiteit voor blinden is.

Het financieren van een braille-blad is zooals men kan begrijpen hier in Indië alleen mogelijk met steun en giften van blindenvrienden en meelevende Christenen. De meeste blinden zijn financieel afhankelijk en zoo kan het abonnement dat f 4.— per jaar kost (en dat zal daar het blad zich uitbreidt wel f 5.— moeten worden) dan ook maar door de helft van het aantal lezers worden betaald. De andere exemplaren worden gratis toegezonden, evenals de regelmatige boekenzendingen, terwijl een geregelde correspondentie en persoonlijk contact met bijna allen, ons op de hoogte houdt van hun wenschen en leven en strijden. -

Een blinde die jaren op Java was keerde terug naar zijn familie op een der verste eilanden van onze buitenbezittingen. Toen ik toevallig zijn adres vernam, zond ik hem een Blindengids. De brief die ik daarop ontving was wel een bewijs dat het blad daar kwam als regen op een dorstige akker. Dat was verblijdend, maar... iets er voor betalen was een onmogelijkheid voor deze menschen, die ongeveer niets bezitten dan een tuin waaruit ze het dagelijksch voedsel halen. Geld is er bijna niet in omloop.

Zijn er nog blinden en zienden in Holland, die iets kunnen missen voor deze geestelijke verzorging van de Indische blinden door middel van lectuur of zullen wij deze lectuurverspreiding moeten staken bij gebrek aan middelen? Het gevaar dreigt, tenzij er giften binnenkomen of men zich voor een jaarlijksche contributie opgeeft. De bladen, boeken, porto's zijn niet te betalen van het weinige dat het laatste jaar binnenkwam.

Wie deze arbeid wil steunen wordt verzocht di spoedig te doen en hiervan girobewijs te zenden aan het adres van den Heer J. Munnik, postgiro 43267, Ermelo.

A. C. KUIPERS—Jonkhoff.

De Zendingencommissie te Wilnis met haar collectantjes.

De Gereformeerde Zending is Kerkelijk. En daarom doen alle Kerken er aan mee. Niet alleen de groote Gemeenten maar ook de kleine. De Gereformeerde Kerk te Wilnis is ook maar klein. Zij heeft echter een actieve Zendingencommissie, die er goed voor zorgt, dat de gelden bijeen komen, die Wilnis voor de Zending van Utrecht moet bijdragen. En de collectantjes die wekelijks met hun busjes rond gaan, werken met lust en ijver mede, dat het noodige bedrag er komt. De Commissie is over het werk der collectantjes bijzonder tevreden.

W. B.

Plaats waar de school gevestigd is	Aantal scholen		Totaal aantal leerlingen				Aantal leerkrachten											
			op gesubs. scholen		op ongesubs. scholen		gesubsidieerd				ongesubsidieerd							
							Europ.		Chin.		Inl.		Europ.		Chin.		Inl.	
	gesubs.	ongesubs.	jongens	meisjes	Totaal	jongens	meisjes	Totaal	m	vr	m	vr	m	vr	m	vr		
Holl. Inl. Scholen																		
Holl. Inl. School, <i>Poerwokerto</i>	1	—	194	97	291	—	—	—	2	—	—	—	5	—	—	—		
Holl. Inl. School, <i>Tjilatjap</i>	1	—	122	76	198	—	—	—	1	—	—	—	3	1	—	—		
Holl. Inl. School, <i>Poerworedjo</i>	1	—	178	113	291	—	—	—	1	1	—	—	4	1	—	—		
Holl. Inl. School, <i>Gombong</i>	1	—	126	82	208	—	—	—	1	—	—	—	5	—	—	—		
Holl. Inl. School (P. G. C.) <i>Keboemen</i>	—	1	—	—	—	21	21	42	—	—	—	—	—	—	2	—		
<i>Djokjakarta</i>																		
Holl. Jav. School (Wetan)	1	—	206	94	300	—	—	—	1	—	—	—	6	—	—	—		
Holl. Jav. School (Koelon)	1	—	183	99	282	—	—	—	1	1	—	—	6	—	—	—		
K.W.S. (Holl. Inl. Meisjesschool)	1	—	5	91	96	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—		
Holl. Inl. School (Jav. Schoolverg. "Sedjo Moeljo")	—	—	geen	opgave	ontvangen	—	—	—	2	—	—	—	4	—	—	—		
Holl. Jav. School, <i>Wates</i>	1	—	—	—	199	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
<i>Magelang</i>																		
Holl. Jav. School (Gedjoeron)	1	—	183	102	285	—	—	—	1	—	—	—	5	1	—	—		
Holl. Jav. School (Djambon)	1	—	177	67	244	—	—	—	1	1	—	—	4	1	—	—		
<i>Soerakarta</i>																		
1e H.I.S. (Idenburgschool)	1	—	186	75	261	—	—	—	1	—	—	—	5	1	—	—		
2e H.I.S. (Leerschool)	1	—	177	42	219	—	—	—	2	1	—	—	4	1	—	—		
K.P.S. (H.I. Meisjesschool)	1	—	—	171	171	—	—	—	1	1	—	—	—	5	—	—		
H.I.S. (P.G.C.)	—	1	—	—	—	85	30	115	—	—	—	—	—	—	—	—		
H.I.S. <i>Klaten</i>	1	—	183	84	267	—	—	—	1	—	—	—	5	1	—	—		
H.I.S. <i>Sragen</i>	1	—	176	83	259	—	—	—	1	—	—	—	4	1	—	—		
15	2	2096	1276	3571	106	51	157	16	5	1	—	60	16	—	7	—		
Muloscholen																		
			199															
Muloschool, <i>Djokja</i>	1	—	172	100	272	—	—	—	7	1	—	—	—	—	—	—		
Muloschool, <i>Magelang</i>	1	—	91	62	153	—	—	—	5	1	—	—	1	—	—	—		
Muloschool, <i>Soerakarta</i>	1	—	170	65	235	—	—	—	7	—	—	—	1	—	—	—		
Muloschool (P.G.C.), <i>Soerakarta</i>	—	1	—	—	—	58	2	60	—	—	—	—	—	—	4	—		
3	1	433	227	660	58	2	60	19	2	—	—	2	—	—	4	—		

[illegible]

Korte berichten.

Dr. H. Kroeskamp.

Dr. H. Kroeskamp, leeraar aan de Christ. Holl. Inh. en Hol. Chin. Kweekschool te Solo is met verlof uit Indië in Holland aangekomen. Zijn adres is: Chrisantenstraat 33; Hilversum.

Dr. A. Nortier.

De missionaire arts van Oost Java, Dr. A. Nortier, die met verlof in Holland was, en zich bereid heeft verklaard Dr. J. Berg, de directeur van het Zendingshospitaal te Wai-Kaboehak op Soemba tijdens diens verlof te vervangen, is in Augustus naar Indië teruggekeerd. Hij zal D.V. eerst een jaar naar Soemba gaan en daarna zijn arbeid op Oost-Java hervatten.

Ds. H. Bergema.

De benoemde docent aan de Opleidingsschool te Karoeni op Soemba, Ds. H. Bergema, hoopt in November a.s. naar Soemba te kunnen vertrekken.

Mej. A. Westendorp.

Mej. A. Westendorp, die is benoemd tot verpleegster te Djokja, zal D.V. in October uitgaan naar de plaats harer bestemming.

Mej. H. Brink.

Mej. H. Brink, die de Zending te Solo dient in den omvangrijken arbeid der administratie, is voornemens begin October weer naar Solo terug te gaan.

Mej. L. Goemaat.

Naar het voornemen is, zal Mej. L. Goemaat, die te Solo werkzaam is onder de vrouwen en meisjes, 17 Sept. van Marseille met de „Indrapoera" terugkeren naar Java, om haar moeilijk, maar ook zeer gezegend werk te hervatten.

De Algemeene Ned. Zendingsconferentie.

D.V. zal de 50ste Algemeene Zendingsconferentie gehouden worden te Amsterdam van 24 tot 27 Oct. a.s.

De omvang van de Herrnhutierrezending.

De Herrnhuttermgemeente telt op haar zendingsvel-den thans 146000 gedoopten. Er wordt door 205 missionarissen, 172 inheemsche hulpmissionarissen en 2613 hulpkrachten op 140 hoofdstations en 671 bijstations gewerkt.

Leestafel

Vaderlandsche Kerkgeschiedenis, door G. v. d. Zee, Hervormd predikant, Deel II „De Hervorming" bij J. H. Kok te Kampen, f 2.90, geb. f 3.75.

Ds. v. d. Zee liet thans op het eerste deel zijner Vaderlandsche Kerkgeschiedenis, dat handelt over het tijdperk voor de hervorming, het tweede deel volgen, dat de geschiedenis tijdens de hervorming behandelt. In dit tweede deel handhaaft hij ten volle den uitnemenden naam, dien hij als Kerkhistoricus reeds heeft. Blijkbaar hebben we hier de vrucht van breede, grondige studie, gegeven in populair wetenschappelijke

lijken vorm, zoodat het voor ieder bruikbaar is en gemakkelijk is te lezen.

Als onze aanbeveling van nut kan zijn, verleen en we die graag. Het is een uitnemend werk.

Waarom zwijgt God in ons leven, door A. G. Barkey Wolf, bij Bosch & Keuning, Baarn, f 0.45, geb. f 0.83.

Ds. Barkey Wolf heeft een welversneden pen. Hij geeft zijn vaak frissche gedachten in keur van stijl. Dat blijkt ook in dit ernstig boekje, waarin hij het met ons heeft over het zwijgen Gods in ons leven. Het is de lezing en overdenking zeer waard.

Kerk, Staat en samenleving in het Oosten en bij Ons, door Dr. Ir. H. G. van Beusekom, bij Bosch—Keuning te Baarn, f 0.90.

Dr. v. Beusekom is goed te huis in de Oostersche wereld en in de zendingsbeweging van onzen tijd. Aan zijn talrijke uit zendingsoogpunt belangrijke geschriften heeft hij thans weer een boek toegevoegd, waarin hij zijn kijk weergeeft, die hij heeft op Kerk, Staat en samenleving in het Oosten en bij ons. Het is een zendingsboek, dat waard is gelezen te worden, ook al is men het soms er niet in alles mee eens.

Giften

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Door J. v. d. Berg uit het Zendingsbusje der Wilhelmina Mulo Sch. te Voorburg f15.41; Door J. Breekveldt uit het Zend.busje Chr. Sch. Benschop f1.50. Door Ds. van Alphen 10 % der ontvangsten in de classe Apeldoorn 3e kw. f158.28. Santpoort, 25 Augustus 1937. W. BREUKELAAR.

Voor het perswerk in Indië van N.N. te Dienum f 3.—; N. N. te L. f 2.50. Voor Chr. Blindenzorg door Q. te G. f 10.—.

W. BREUKELAAR.

Eerste Geref. Kerk in West-Indië.

12e Verantwoording.

Na iedere verantwoording in het Zendingsblad komen er weer enkele giften ons verblijden en ons werk steunen. We zijn daar hartelijk dankbaar voor en we hopen, dat nog veel broeders en zusters ons een gave zullen zenden. De arbeid op Curaçau gaat gezegend voort. Het Kerkgebouw voldoet aan de behoefte, maar de schuld, die er op staat, is voor die kleine kring veel te zwaar. Laat Holland nu eens krachtige hulp bieden!

Van 17 Juni tot 31 Juli is ontvangen: A. H. H. te Winsum (Gr.) f1; Geref. Kerk te Lekkerkerk f1.50; P. A. V. te B. f10; A. Z. te Driewegen f2.50; door W. B. Kraaie te Kampen f5; J. B. te Voorburg f3. Samen f23. 11e Verantwoording was f958.28. Deze 12e verantwoording sluit dus met f981.28.

Namens Dep. Gen. Synode,
A. H. v. MINNEN, praeses.
T. J. HAGEN, penningm.

Gironummer 35595.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangen gelden over het tijdvak 24 Juli 1937 tot en met 24 Augustus 1937.

Giften. Leerlingen Oranjeschool te Alphen aan den Rijn f5; Mej. J. B. te V. f4; Mej. T. S. te D. f1; afdeeling Rijnstreek van Chr. Onderwijzers: gift f10, collecte f7.87, samen f17.87; Leerlingen Oranjeschool

te Alphen aan den Rijn 5e en 6e klasse f5.81; Leerlingen Chr. School te Witmarsum f3.50; Leerlingen Chr. School te Donkerbroek f8; A. S. en G. te Bergum 100 halve centen; Mej. G. G. te A. f2.50; contributies en giften uit de classis Klundert f44; D. D. te V. f1; leerlingen 5e klasse Dr. A. Kuijperschool te Vlaardingen f10; Zendingscommissie Geref. Kerk van Hilversum (bijdrage voor 1937) f100; A. B. te 's-Gr. f2; A. de P. te V. f3; J. Q. te W. f2.50; giften uit Ouderkerk aan den Amstel f6; giften uit Amsterdam-West f4.

Contributies uit: Vlaardingen f2; Loenen aan de Vecht f0.50; Hilversum f0.25; Klundert (zie onder de giften; Ouderkerk aan den Amstel f3.50; Aalsmeer f0.75 en Heeg f0.75.

K. R. HUMMELEN,
Secr. Penningmeester van
het Idenburgfonds.

Kampen, 24 Augustus 1937. Postrekening no. 196921.
1e Ebbingestraat 39I.

Suriname.

In Suriname is er ook gelijkstelling voor het bijzonder onderwijs. Ja, dat is zoo! Maar... nieuwe Schoolgebouwen met de Zending zelf zetten! En de bestaande, krottige gebouwen afkeuren doet het Gouvernement wel! De Herrnhutter-schoolinspecteur moet dan ook op de leermiddelen-vergoeding (nog geen gulden per leerling!) bezuinigen, om bouwfondsen te vormen. Uw hulp noodig? Ja, broodnoodig! Want sommige toestanden zijn schier onhoudbaar! Daarover iets een ander maal!

Intusschen gedente U den heer Hummelen, 1e Ebbingestr. 39I, Kampen en zijn giro-nummer 196921.
W. F. E. SMELIK.

Provincie Groningen:

Geref. Kerk, Gerkeskl.-Stroobos, busjes kinderen f31.07; J. van Dijken, Winsum, Nikk. Geref. School f30.—; W. de Haan, Pieterburen, Zend.busje kl. School f5.57; K. Gunning, Zevenhuizen, Kinderzend. Evertswijk f6.06; idem busjes kerk 2e kwart. f21.63; F. Klaassen, Sappemeer, ged. extra gift a. d. Pastorie f15.—; Ds. G. v. Doorn, Mussel, busjes f32.17; G. Mul, Garrelswier, Nikk. f7.32; E. Stamhuis, Loppersum, zend.bladen f3.08; idem inhoud busjes f21.82; D. Eeuwema, Westerlee, busjes f57.96; H. Wegener, Wildervank, contrib. en zend. bl. 1e halfj. f98.17; E. Compaa, Zuidhorn, kl. 5 en 6, Geref. School f7.—; H. Triezenberg, Hornhuizen, halve ct. f1.—; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busje G. v. d. Heide f6.33½; idem busje G. Wubs f7.11½; idem, busje J. V. f6.65; P. Winter, Ten Post, Zend.comm. f20.—; E. J. Brons, Wagenborgen, J. V. f1.—; D. Smits, Zuidwolde, M. V. in Lente's bloei f6.80; idem, L. H. 114 halve ct. f0.57; G. Bos, Houwerzijl, Zend. vereen. f50.—; H. Kuiper, Nieuwe Pekela, busjes f100.—; Ds. H. de Zwart, Warffum, busjes Den Andel f20.92; Dr. L. v. d. Zanden, Gron., halve centen van verschillende adressen f13.25.. T. Dubois, Westernieland, halve centen f0.50; Per O. v. d. Wal, Groningen, zend.comm. f139.26.

Provincie Drenthe:

Mej. H. J. Krans, Coevorden, zend.geld. 2e kwart. f48.27; W. van Veen, Beilen, busje kl. Meisjesver. f4.90; idem, gift Knapenvereen. f1.—; Geref. Kerk, Emmercompascum, busjes f35.53; idem, bruiloft fam. Klok f2.50; idem, saldo 1936 f1.46; idem, kalenders f6.13; B. Roosjen, Diever, schoolbusje f12.—; Per A. Offereins, Bovensmilde, gift f100.—; idem, idem f5.—; idem, idem f2.50; H. Blanken Wzn., Hoogeveen,

Meisjesver. Lydia f7.72½; idem, Zendingscomm. f242.27½; Per Ds. Drenth: busje A. en R. de W., Oosterwolde f8.44; idem, coll. gift, Zuidlaren f5.—; idem, busjes 1e halfj. Borger f64.—; idem, Huwel. A. H. en H. E. Borger f2.39; idem, Zendingscomm. Haulerwijk f100.—; Geref. Kerk, Dwingelo, coll. gift f1.50; H. Buter, Emmererfsch.veen, busjes f37.35; idem, Nikk. School f2.40; Per Ds. Drenth: Zend.comm. Haulerwijk f50.—; Per A. Offereins, Bovensmilde, gift f5.—; B. Nijmeijer, Nieuweroord, busjes f44.54; idem, bijdragen f20.—; Ds. S. Hania, Schoonoord, kalenders f7.34.

Provincie Overijsel:

Per J. Kassies, Daarlerveen f31.37; Zend.Comm. Wierden, saldo 1e halfj. f32.27; idem, kinderen Geref. School f7.40; H. J. Kuiper, Zwartsluis, Zend.Comm. f70.—; S. van Dijk, Notter, Schoolb. f16.50; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje E. Posthumus f15.06; H. J. Kuiper, Zwartsluis, Zend.comm. f40.—; per Ds. A. Boekenooogen, Wijhe, extra gift van D. B. f10.—; H. Hopman, Deventer, busjes 1e halfj. f67.44; Geref. Kerk, Den Ham, coll. gift f5.—; per Ds. Broek Roelofs, busjes Gramsbergen f89.90.

Pinkstercollecten Groningen:

Marum f48.61.

Pinkstercollecten Drenthe:

Zuidlaren f56.55.

Pinkstercollecten Overijsel:

Cadoelen f22.92; Lemelerveld f31.94.

Soembaweken Groningen:

Zuidwolde Gr. f234.05.

Soembaweken Overijsel:

Glanerbrug f29.85; Genemuiden f20.—.

2e Algem. Collecte Drenthe:

Schoonebeek f35.21; Schoonoord f11.06.

2e Algem. Collecte Overijsel:

Zwolle f249.03.

Diverse ontvangsten:

Legaat wijlen Mevr. Wed. H. de Groot, Gasselter-nijveen f1277.83; H. Smit, Schokland, busje f12.50.
Totaal 7e verantwoording ..... f 3941.99
1e tot en met de 6e verantwoording .... „ 45472.14

Totaal tot op heden ..... f 49414.13

Ik moge van deze gelegenheid gebruik maken, om de Kerkeraden en de Zendingscommissies er op te attenderen, dat het nog aanwezige kasgeld niet eens voldoende is, om de eerstvolgende maandelijkse geldzending naar het Zendingsterrein te kunnen doen plaats hebben. Van harte hoop ik, dat er hier en daar in de plaatselijke Zendingskassen nog geld, dat bestemd is voor Soemba, aanwezig is. En mag ik dan aan alle Penningmeesters(essen) verzoeken om de voor Soemba bestemde gelden mij zoo spoedig mogelijk te zenden?

Bij voorbaat hartelijk dank voor de medewerking, en voor de verrassende hulp die bij tijd en wijle in de vorm van extra giften door enkele broeders en zusters geboden wordt. Met aanbeveling van den arbeid der Zending in Uw gewaardeerde belangstelling.
Groningen, 25 Augustus 1937.

Postrekening 138000.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada”, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f0.72 franco p. p.

INHOUD: Dankbaarheid en vertrouwen. — Ds. D. Pol. — Van Zendingsaangelegenheden: Het jubileum der zending te Solo. Vrouwelijke hulp bij den hoofddienst der Zending. Ds. en Mevr. Pos—Breukelaar. Lectuur voor Javaansche voorgangers. — Zending van de Geref. Kerk te Middeburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg: De officieele herdenking van het jubileum der Zending in Magelang. De ontvangst door de Europeesche Gemeente van Magelang. — Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid-Holland Noord: Solo. Op 31 Augustus 1937. Mej. L. Goemaat. De zendingscommissie te Slikkerveer. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam Zuid en de met haar samenwerkende Kerken: Zending onder de Chineezzen in ons land. — Zending van de Geref. Kerk te Leiden en de met haar samenwerkende Kerken: Zending onder de studeerende Oosterlingen. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland: Mej. A. Westendorp. — Zending van de Geref. Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland: Zendingsterrein Poerworedjo. Mej. E. Klein. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba. — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland: Ons Ziekenhuis te Wonosobo. Tweede zendingsconferentie te Lunteren, 9—14 Aug. j.l. Een groepje conferentie-gangers. Gorredijks ijverige zendingscollectantjes. Een noodkreet uit de Javaansche vrouwenwereld. De Zendingstentoonstelling. De Zendingsbibliotheek. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

DANKBAARHEID EN VERTROUWEN

Filippenzen 1 : 3—6.

Veel reden is er om God te danken voor wat Hij door middel van den zendingsarbeid onzer kerken heeft gedaan en nog doet.

Met een is dat werk van onzen God een krachtig motief van vertrouwen voor de toekomst.

Zoo blijkt het, dat bij alle verschil tusschen den tijd der apostelen en onzen tijd, een ding steeds gelijk blijft.

Het is, dat de zendingsarbeid Gods werk is.

God zegende en zegent de prediking van het evangelie, en brengt daardoor hen, die prediken, en hen, die hooren tot de gemeenschap in het evangelie door het geloof.

Paulus dankt God voor de gemeenschap in het evangelie bij de Filippenzen van den eersten dag af tot op den tijd, dat hij zijn brief aan die gemeente schrijft.

God had zijn prediking in Lydia, in den stokbewaarder en zijn gezin gezegend en had het werk, door Hem begonnen in Filippi, ook in stand gehouden.

Er was gemeenschap in het evangelie ontstaan van den aanvang af.

En die gemeenschap in het evangelie was ook geworden gemeenschap voor het evangelie.

De gemeente was zelf geworden tot een actieve gemeente.

Hoewel zelf gebonden, werkte het evangelie door den apostel gepredikt, door.

En hij dankte God er voor.

Het was Gods werk en de overtuiging, dat dit zoo was, gaf aan den apostel vertrouwen voor de toekomst.

Wat God begonnen had, zou Hij ook voleindigen!

De apostel spreekt dat ook uit. Hij zegt te vertrouwen dat God, 't geen Hij heeft begonnen, zal voleindigen tot op den dag van Christus.

Zoo zag het de apostel eens en zoo mogen wij het nu zien. Zien door het geloof.

De prediking van het evangelie gaat voort.

Daardoor is er tusschen de geloovigen der zendende kerken en de geloovigen uit de heidenen een gemeenschap in het evangelie ontstaan.

Allen die in Christus zijn door het geloof in het evangelie gevoelen zich één.

Wij met de bekeerde heidenen.

De geloovigen uit de heidenen en wij.

De gemeenschap in het evangelie is geworden tot een gemeenschap voor het evangelie, evenals in Filippi, nu ook op Java en Soemba en zoo veel andere plaatsen.

Dat brenge ons tot ootmoedigen dank aan

God, Die den zendingsarbeid onzer kerken gebruikt om Zijn gemeente te vergaderen in onze Oost.

Het doe ons gebed vermenigvuldigen.

En dat voede ons vertrouwen, dat God het door Hem begonnen werk zal voltooien.

Bij alle wijziging van de tijden en omstandigheden en mogelijk ook van de methoden, blijft een ding altijd gelijk.

Het zendingswerk is Gods werk.

En daarom behooren wij met dankbaarheid te zijn vervuld voor wat God deed en doet.

Daarom ook mogen wij vertrouwen, dat God Zijn werk voltooien zal.

Tot op den dag van onzen Heere Jezus Christus.

T.

J. v. V.

Ds. D. Pol.

D.V. viert Ds. Pol 30 October a.s. zijn zestigsten verjaardag. Dat feit mag en wil het Zendingsblad niet onopgemerkt laten voorbijgaan.

Wie Ds. Pol is, behoeft in het Zendingsblad niet te worden gezegd. Ieder lezer weet natuurlijk, dat de dominee van Rijsoord hier te lande een zeer belangrijke plaats inneemt in de Zending van de Gereformeerde Kerken. Maar nu hij weer een z.g. kroonjaar heeft bereikt, willen we toch niet nalaten een enkel woord aan hem te wijden. En dan laten we rusten wat hij doet als dienaar des Woords in de Gereformeerde Kerk te Rijsoord. We willen slechts even herinneren aan zijn arbeid in het belang der Zending.

En dat is niet weinig.

Vooreerst heeft hij in de praktijk van het zendingsleven onzer Kerken een zeer werkzaam aandeel. De deputaten voor de Zending van Zuid-Holland ten Zuiden kozen hem als hun voorzitter. En sinds wijlen Ds. J. D. v. d. Munnik in 1927 den voorzittershamer in den kring van de deputaten der Generale Synode voor de Zending heeft neergelegd, wordt die hamer door Ds. D. Pol gehanteerd. Want sinds 1920 heeft elke Generale Synode hem benoemd tot één harer zendingsdeputaten en van af 1927 werd hij telkens herkozen tot voorzitter. En dat brengt heel wat werk mede. Gedurig moet hij voor zendingszaken op reis en te huis moet hij menig uurtje geven voor de behartiging van zendingsbelangen.

Ook heeft hij zich nog te bemoeien met meer algemeene zendingsaangelegenheden. Zoo is hij o.a. ook buitengewoon lid van den Ned. Zendingsraad enz.

En hij doet dat werk zonder dat de Kerk te Rijsoord daaronder schade lijdt. Want Ds. Pol beschikt over veel arbeidskracht en geniet een uitstekende gezondheid. Vandaar dat hij behalve het praktische werk zich ook nog kan geven aan zendingsstudie. Hij is zoo wijs, dat hij den tijd, dien hij eenigszins vrij maken kan, niet verdeelt over alles en nog wat, zooals sommigen doen, maar dat hij zich bijna alleen bepaalt tot de Zending. Daardoor staat hij wat de

studie voor de zending betreft aan de spits van onze menschen, die wat werk van zendingsstudie maken en kan hij meespreken als der zake kundig.

Het was reeds in 1922 dat van zijne hand het licht zag: **Midden Java ten Zuiden**, dat tot heden het beste is wat we hebben over dit zendingsterrein op Java.

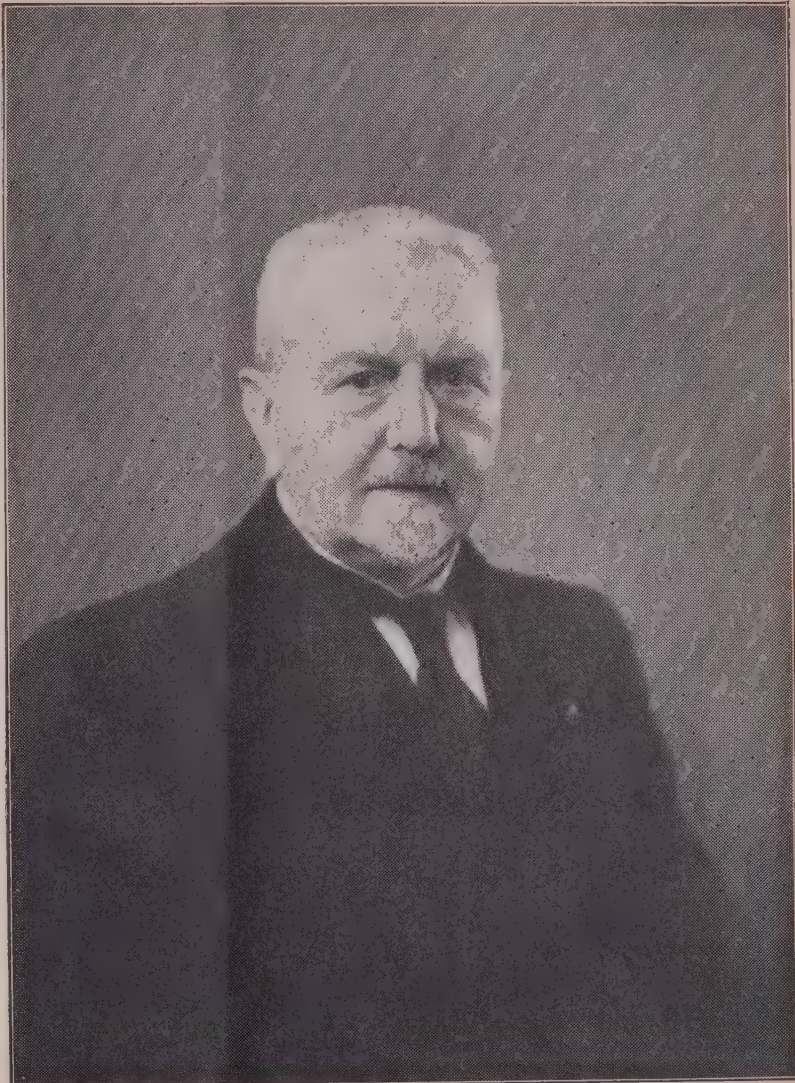
Nu is het met alle zendingsboeken zoo, dat zij voor een deel weldra verouderen. Maar zonder geheimen te verklappen, kunnen we wel zeggen, dat een tweede druk in bewerking is, waarbij dit boek zal worden herzien en tot heden bijgewerkt.

Ook berust bij Ds. Pol de eindredactie van ons uitstekend geredigeerde, populair wetenschappelijk Zendingstijdschrift **De Macedoniër**, waarin hij in de door hem verzorgde rubriek: „**Van mijn Uitkijk**” de lezers geregeld op de hoogte houdt van het belangrijkste, dat er op zendingsterrein aan de orde is.

Wanneer we nu nog herinneren, dat hij in de uitgave van de Kerkenorde 1934 alles wat op de zending betrekking heeft, verzorgde en dat de bewerking van den Zendingskalender steeds in zijn handen berust, dan begrijpt ieder, dat Ds. Pol woekt met de uren, die hij vrij maken kan en onze zending naast God ook veel aan hem heeft te danken.

Ds. Pol telt nu 60 jaar. Zoo zachtjes begint ook voor hem de oude dag in 't zicht te komen. Maar er is bij hem van eenig ouderdomsteeken nog geen schijn of schaduw. Wij wenschen hem van harte geluk en bidden hem toe, dat hij nog tal van jaren met frissche krachten de zending moge dienen naar den lust van zijn hart.

W. B.

Ds. D. POL.

Van Zendingsaangelegenheden.

Het jubileum der zending te Solo.

Wêr is er een Zending, die weldra in zilverglaans jubileeren mag. Pas heeft de Zending te Magelang haar 25-jarige jubileum gevierd. En thans is Solo aan de beurt.

Men kan er verschillend over denken welke datum het moet zijn, waarop de Zending te Solo moet gerekend worden te zijn begonnen. Wellicht is het 't beste te rekenen, dat de Zending daar begon, toen een Europeesch Zendingsarbeider daar het Zendingswerk aanving. En dan moet als datum gesteld 1 Nov.

1912. Want toen is door wijlen Dr. W. L. Vogelesang in een gehuurd huis het Zendingshospitaal te Solo geopend.

Voor dien tijd is er echter te Solo ook al wel eenig werk verricht. Toen de zoo bekend geworden Zendingsarts Dr. G. J. Scheurer naar Java ging heeft hij zich eerst als Zendeling-arts te Solo gevestigd. Maar Solo was toen nog niet „open” voor de Zending. En Dr. Scheurer wilde er werken in Zendingsdienst. Daarom werd hij genoodzaakt Solo te verlaten en heeft hij zich gevestigd te Djokja, waar hij het Petronella-hospitaal heeft gesticht.

Ook behoorde in dien tijd Soerakarta of Solo — dat is gelijk — nog niet tot het door de Generale Synode bepaalde zendingsterrein van de Gereformeerde Kerken. In 1902 weigerde de Generale Synode nog ook Solo, als het „open” mocht komen te voegen bij ons zendingsterrein. Maar in 1905 werd

met groote meerderheid van stemmen daartoe toch besloten.

Doch ook in 1905 kon nog geen enkele zending van de Regeering in Indië toelating verkrijgen om zich in Solo te vestigen. Dat heeft nog geduurd tot 1910. In dat jaar heeft wijlen Ds. D. Bakker de docent der Opleidingschool te Djokja, een verzoekschrift ingediend bij den toenmaligen Gouverneur-Generaal Exc. A. W. F. Idenburg om de opening van Solo te verkrijgen.

Zooals te verwachten was, heeft Z.Exc. Idenburg aan dat verzoek voldaan. De Soesoehoean van Solo liet zijn vroegere bezwaren los en Soerakarta werd voor de zending toegankelijk gesteld.

Reeds had, toen Solo nog niet „open” was, de kerk te Amsterdam aan de deputaten der Generale Synode gevraagd om Solo zoodra het „open” kwam te voegen bij haar zendingsterrein. Ook Middelburg begeerde Solo. Maar het werd toegewezen aan de kerk te Amsterdam.

Van stonde aan heeft de kerk te Amsterdam in samenwerking met al de kerken van Noord-Holland het zendingswerk in Solo met kracht aangevat.

Er was toen nog slechts een kleine kring van Christenen, omstreeks 30 in getal, die daar waren, in hoofdzaak als vrucht van den kortstondigen arbeid van Dr. Scheurer en die van uit Djokja door een Inl. helper werden verzorgd. Voorts was er nog een klein schooltje. Dat was alles wat er was toen in het najaar van 1910 Solo open kwam.

Reeds in Dec. 1910 werd Dr. W. L. Vogelesang, miss. arts te Djokja benoemd tot directeur van het te Solo te openen zendingshospitaal. Het kostte echter nog heel wat moeite en zorg eer Dr. Vogelesang te Solo den medischen dienst kon beginnen. Eerst 1 Nov. 1912 was hij zoover, dat hij in een gehuurd huis het zendingshospitaal kon openen.

Kort daarna kwam Dr. van Andel te Solo. In 1911 werd Dr. H. A. van Andel beroepen tot miss. predikant van Solo. Den 14en Mei van dat jaar werd hij bevestigd.

Tijdens zijn voorbereidende studie promoveerde hij 7 Juni 1912 tot doctor in de theologie met een proefschrift over: De zendingsleer van Gisbertus Voetius.

Na de beëindiging zijner voorbereiding, vertrok hij naar Indië, waar hij in December 1912 door Ds. C. Zwaan van Djokja tot zijn werk werd ingeleid. Den 18den Dec. van dat jaar huwde hij met de voor het werk der zending zoo rijk begaafde Mej. J. C. Rutgers. Dr. en Mevr. van Andel—Rutgers hebben van stonde aan met groote toewijding hun rijke gaven ten volle aan het zendingswerk gewijd. En de Heere heeft dien arbeid zeldzaam rijk met zijn zegen bekroond.

De kerken van Noord-Holland hadden toen twee terreinen te verzorgen: Djokja en het bijna dubbel zoo groote Solo. De eerste jaren ging dat, ook wat de gelden betreft, zeer voorspoedig. Beide terreinen konden naar eisch worden verzorgd.

Maar het werk groeide schier bij den dag. Het breidde zich in alle drie diensten steeds meer uit. Na eenige jaren was de omvang van het werk in Djokja en Solo bijna even groot als de arbeid op de andere vijf terreinen onzer zending op Java te samen. Het groeide Noord-Holland boven het hoofd. Dit riep om betere arbeidsverdeling.

De Generale Synode van 1920 besloot „de wensche-lijkheid uit te spreken, dat de kerken van Noord-Holland en Zuid-Holland trachten te komen tot een meer evenredige verdeling der zendingslasten.

Na heel wat overleg is er toen een overeenkomst getroffen tusschen de kerk te Amsterdam en de kerk te Delft, waarbij de kerk van Delft in samenwerking met de kerken van Zuid-Holland ten Noorden zich bereid verklaarde Solo over te nemen.

Op den tweeden Kerstdag van 1922 heeft in een samenkomst van de Gemeente te Delft in een harer kerkgebouwen de overdracht en overname plaats gehad.

Solo was toen een terrein met Dr. van Andel als miss. predikant, bijgestaan door 9 helpers en 10 col-porteurs, terwijl de Inl. Gemeente reeds 641 zielen telde; met een goed ingericht hospitaal, waaraan 2 Europ. artsen en 2 verpleegsters waren verbonden en een veertigtal Inl. personeel; en met een school-dienst, die alle andere terreinen verre overtrof.

Met weemoed, maar ook met dank voor den ont-vangen zegen gaven de kerken van Noord-Holland dat prachtig zendingsterrein over aan Zuid-Holland ten Noorden. Zij deden het in het vertrouwen, dat de kerk te Delft en de met haar samenwerkende kerken Solo uitnemend zouden verzorgen. En in dat vertrouwen zijn zij niet beschaamd. Bijna 15 jaren heeft Zuid-Holland nu mogen zorgen voor Solo. En men deed het met groote liefde en trouw.

In die 15 jaren is de zendingsarbeid in Solo wêr meer dan verdrievoudigd.

Weldra zal er wel een gedenboek verschijnen, dat ons zal spreken van de groote werken, die de Heere te Solo gedaan heeft. Wat den hoofddienst en den schooldienst betreft staat Solo aan de spits van alle zendingsterreinen. Solo heeft thans 4 miss. predi-kanten, weldra 3 Inl. domine's en 30 Inl. voorgangers, ongeveer 15 geïnstitueerde Inl. gemeenten, bijna 30 posten met een vasten helper en bovendien nog 100 plaatsen waar min of meer geregeld gewerkt wordt, terwijl het zielental der Inl. Christenen reeds ver over de 4000 loopt. Voorts heeft de zending hier 32 Inl. volksscholen en 23 vervolgscholen met te samen meer dan 7000 leerlingen en 16 Christelijke scholen met West. L. O., die wel niet van de zending uitgaan, maar voor de zending toch van groote beteekenis zijn, want meer dan 2600 kinderen ontvangen daar Christ-elijk onderwijs.

En met zijn medischen dienst, die thans twee hos-pitalen heeft, en eenige hulphospitalen, staat Solo ook mede vooraan onder de zendingsterreinen van Mid-den Java.

Op alle overige zendingsterreinen van Midden Java groeit het werk en geeft de Heere rijken zegen. Maar Solo is toch wellicht wel het meest gezeged arbeidsveld.

Er is ruim stof tot groote blijdschap en ootmoedige dank. De Heere heeft te Solo groote dingen gedaan.

Vrouwelijke hulp bij den hoofddienst der Zending.

Acht jaar geleden maakte de onder ons welbekende Dr. H. Beets, de zendingsman van de Christ. Geref. Kerk van Noord-Amerika een zendingsreis in Azië. Bij die gelegenheid bezocht hij ook Java en maakte hij door eigen aanschouwing kennis met onze zending

op Midden Java ten Zuiden. Hij deelde zijn indrukken mede in de Ind. Banier, wat door onderscheidene bladen werd overgenomen. Vol lof was hij over het zendingswerk van de Geref. kerken. Hij vat dien lof samen in negen punten, die we niet zullen overschrijven. Daarna schrijft hij echter het volgende:

„Na al dezen lof moge ik wijzen op een m.i. zwakke stee in den arbeid der Gereformeerde kerken. Zij maakt m.i. te weinig gebruik van arbeidsters. In dat opzicht zou zij — meen ik — met vrucht het Amerikaansche voorbeeld kunnen volgen Wij hebben goed opgeleide vrouwen om onder vrouwen en meisjes te werken, z.g. Bijbelvrouwen, die daarvoor een speciale opleiding krijgen en die — als vrouw — beter toegang krijgen in de huizen der Chineezzen.

Die schaduwszijde, waarop Dr. Beets wees, en die ook in het Zendingsblad meermalen is besproken, bestaat voor een groot deel ook thans nog bij onze zending.

Bij de hulpdiensten; de schooldienst en de medische dienst, maakt onze zending een ruim en zegenrijk gebruik van vrouwelijke Hollandsche krachten.

Tal van Christ. Onderwijzeressen doen voortreffelijk werk in de Holl. Javaansche en Holl. Chineesche Christ. scholen op ons zendingsterrein. En die scholen, ofschoon zij niet rechtstreeks van de zending uitgaan, dienen toch wel terdege de zending. In den schooldienst bieden de Onderwijzeressen uitnemende hulp.

En bij den medischen dienst is dit niet minder het geval. Er zijn een flink getal Holl. verpleegsters en dames voor de huishouding in onze zendingshospitalen werkzaam. Zij geven leiding aan het Inlandsch personeel en staan de artsen bij hun arbeid ter zijde.

De beteekenis en waarde van het werk der Hollandsche arbeidsters in den medischen dienst slaat men niet licht te hoog aan.

In de hulpdiensten maakt dus onze zending wel een ruim gebruik van vrouwelijke arbeidskrachten. Maar geheel anders staat het met den hoofddienst. Tegenover het gebruik van arbeidsters in den hoofddienst stond weleer onze zending geheel afwijzend. Dit is de laatste jaren wel wat veranderd. Maar over het algemeen staat men ook thans toch nog wel wat schouderophalend tegenover het aanstellen van vrouwelijke hulpkrachten bij den hoofddienst, die er op gericht is om het Evangelie rechtstreeks te brengen tot de Inl. bevolking.

En toch geldt, wat Dr. Beets schreef van de Chineezzen in China, evenzeer van de Chineezzen op Java en niet minder van de Javanen.

Onder de meisjes en vrouwen in de dessa gaan evangeliseeren is voor de miss. predikanten en de Inl. helpers niet wel doenlijk. De Javaansche zede verbiedt dit. En even moeilijk is het in de hoogere kringen bij de z.g. priaji's onder de vrouwen en meisjes ingang te verkrijgen. De toegang is daar voor mannen vrijwel geheel gesloten.

En toch is het zoo dringend noodig, dat ook onder die meisjes en vrouwen het Evangelie van Christus Jezus gebracht wordt. Zij hebben ook een ziel te verliezen, die alleen door Jezus behouden kan worden. En de positie der vrouw op Java is nog zoo veronderend, ook al is 't, dat zij vaak haar lijden in stilheid draagt. De behoefte aan het Evangelie is onder de

vrouwen op Java waarlijk niet minder dan onder de mannen.

Die arbeid nu kan het best door vrouwelijke arbeidskrachten geschieden. Dit is de laatste jaren treffelijk gebleken bij den arbeid van de Holl. zusters, die onder de meisjes en vrouwen werken.

Toen Dr. en Mevr. van Andel—Rutgers de laatste maal met verlof in Holland waren, hebben zij twee dames benoemd om met hen naar Java te gaan en daar te Solo onder de meisjes en vrouwen tot hulp bij den hoofddienst werkzaam te zijn. Het waren de dames L. Goemaat en S. J. Bos, die in 1931 naar Solo gingen. Het was een moeilijk maar ook een zeer gezegend werk, dat zij daar hebben gedaan.

Meermalen heeft het Zendingsblad daarvan iets medegedeeld. Laten we alleen slechts herinneren aan de laatste Kerstfeestviering te Solo, toen er in de Javaansche kerk meer dan 800 Javaansche meisjes en vrouwen bijeen waren en luisterden naar het Kerstevangelie.

Dat zoo iets mogelijk was, is voor een aanmerkelijk deel onder den zegen des Heeren de vrucht geweest van den arbeid dezer zusters. En uit brieven van Javaansche dames weten wij van zeer nabij, hoezeer dat werk gewaardeerd wordt in Javaansche kringen.

Ook elders werken een paar Holl. dames tot hulp in den hoofddienst. Te Magelang is sinds een paar jaar Mej. C. Baarbé werkzaam, die zich geheel belangeloos ten dienste der zending gesteld heeft. Hoe rijk de Heere haar bijzonder gewaardeerde arbeid met Zijn zegen kroont, bleek treffend den 4den Juli toen in de Chineesche Gemeente te Magelang onderscheidene meisjes en vrouwen werden gedoopt, die door Mej. Baarbé waren onderwezen.

In Banjoemas het zendingsterrein van Rotterdam, heeft Mej. Esser zich voor het mooie werk onder de meisjes gegeven. Overigens weten we niet, dat er op ons zendingsterrein arbeidsters in den hoofddienst werkzaam zijn. Het komt ons voor, dat het ernstige overweging verdient of het ook voor de andere zendingsterreinen geen tijd wordt om den wenk te behartigen, dien Dr. Beets gaf en behoorlijk opgeleide en geschikte Holl. arbeidsters aan te stellen voor den arbeid onder de Javaansche en Chineesche meisjes en vrouwen, zooals o.a. te Magelang en Solo geschiedt. In dit opzicht komt de zending onzer kerken, vergeleken bij sommige andere zendingen wel wat achteraan. Te weinig maakt onze zending voor den hoofddienst gebruik van vrouwelijke arbeidskrachten.

W. B.

Santpoort, 30 September 1937.

Ds. en Mevr. Pos—Breukelaar.

Na acht jaren van ingespannen arbeid in het zendingswerk en de laatste jaren bijzonder aan de Opleidingsschool te Djokja, kwam in Juli van het vorige jaar Ds. Pos, één der docenten van de Opleidingsschool, met verlof naar Holland. In de eerste maanden is er echter van rust nog niet veel gekomen. Als afgevaardigde van de Classis Batavia moest hij deelnemen aan den arbeid der I.g. Generale Synode. Bovendien hebben hij en Mevrouw tal van spreekbeurten vervuld, die men moeilijk afwijzen kon. Toch was de eerste tijd van het verlof voor hun bei-

Ds. en Mevr. Pos—Breukelaar.

den vol van rijke genieting, ook in ervaring van warme belangstelling en hartelijk meeleven met de zending. Het verdere van den verloftijd ging echter niet zonder teleurstelling voorbij.

In October trof hen een ernstig auto-ongeluk, waarbij Mevrouw een zware armfractuur opliep, die echter na eenige weken gelukkig geheel genas. Dit ongeluk stoorde wel wat de plannen, die men gemaakt had. Veel ernstiger was echter de teleurstelling, die eenigen tijd later Ds. Pos heeft getroffen. Het was zijn voornemen in dit verlot te promoveeren tot docter in de Theologie. Zijn doctoraal examen had hij reeds gedaan eer hij de eerste maal uitging naar Indië. Reeds had hij vroeger veel voorbereidenden arbeid voor zijn promotie verricht en in dit verlot zou hij zijn proefschrift gereed maken. Terwijl hij daarmede enkele maanden bezig was werd hij echter door een ernstige krankheid aangetast. Eerst hoopte hij nog zijn werk te kunnen voortzetten. Maar de geneesheer oordeelde algeheele rust volstrekt noodzakelijk. Dit noopte hem zijn plan geheel los te laten, wat voor hem geen gering offer was.

Maandenlang heeft de ongesteldheid geduurd. Zelfs werd wel eens gevreesd, dat hij niet weër naar Java zou kunnen terugkeeren. Maar de Heere heeft de gebeden verhoord. Allengs trad er kennelijk herstel in. Wel moest op uitdrukkelijk medisch advies zijn verlot een paar maanden worden verlengd. Maar hij mocht toch weër terug naar Java om het werk te hervatten, dat in zijn oog het heerlijkste werk is, waartoe iemand op aarde verwaardigd kan worden.

Den 8en October is Ds. Pos met Mevrouw, verlangend naar het werk te Djokja, te Marseille aan boord gegaan van de „Baloeran” tot vertrek naar Java. Om dringend verzoek zal hij echter, zoo de Heere wil, eenige dagen doorbrengen te Medan, om in de Javaansche Gemeente aldaar, die omstreeks een jaar verstoken was van de bediening der Sacramenten,

Doop en Avondmaal te bedienen en de Gemeente te helpen in wat zij noodig heeft. Daarna hopen zij de reis voort te zetten naar Djokja, waar men verlangend uitzielt naar hun terugkomst.

W. B.

Lectuur voor Javaansche voorgangers.

Op mijn oproep om lectuur voor onze Javaansche voorgangers hebben velen boeken en giften gezonden, en daarin hun belangstellend meeleven in het werk der zending getoond. Alle gevers en geefsters heb ik reeds persoonlijk geantwoord, ook hier zeg ik U nogmaals, ook namens onze Javaansche voorgangers, hartelijk dank.

A. POS.

P.S. Ik ontving nog een zending van R. te O. Daar ik geen nader adres weet, kan ik niet persoonlijk bedanken. Mag ik dat bij dezen doen?

P.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

De officieele herdenking van het jubileum der Zending in Magelang.

Maandagmorgen 13 September om half tien was een groote feestelijke samenkomst belegd ter viering van het 25 jaar bestaan der Zending.

Deze samenkomst was tevens bedoeld als een eenheids manifestatie van de Christenen van alle kleur, ras en natie. En dat is het ook geworden. Ieder sprak er in zijn eigen taal en werd daarin ook toegesproken. Het was te voorzien, dat in Magelang geen zaal groot genoeg zou zijn om allen te bevatten. Daarom werd de samenkomst gehouden op eigen terrein, n.l.

op het terrein van het Zendingsziekenhuis. Het hoofdgebouw, dat zeer rustig is gelegen, ver van de openbare weg, had een mooie groote hal, met een aansluitende groote pendopo. Daar konden zoo noodig wel een paar honderd menschen bijeen.

Dat was echter nog lang niet voldoende. In de open lucht onder de brandende zon vergaderen kon heelemaal niet. Daarom werd aansluitende aan de pendopo van het hoofdgebouw een groote tent gebouwd van bamboe met een keping dak. Een tent van 16×10 meter was nog nauwelijks voldoende om de reeds beschikbare ruimte van hal en pendopo groot genoeg te maken om de menigte te bevatten. Zoo waren er Maandagmorgen wel een 6 à 700 menschen bijeen in de blijde samenkomst. Een leger van de mooiste bloemstukken verhoogde nog het feestelijk aanzien.

Verschillende hooge autoriteiten en talrijke zendingsarbeiders van Midden-Java hadden gehoor gegeven aan de uitnoodiging van de samenkomst te willen bijwonen. De Resident van Kedoe, die reeds tevoren op de verjaardag van H. M. de Koningin in het openbaar gehoor Ds. Merkelijn zoo hartelijk had toegesproken en hem persoonlijk het officierskruis op de borst gespeld had, heeft ook nu opnieuw de Zending gelukgewenscht en bedankt voor veel toegewijde en offerende arbeid.

De Burgemeester van Magelang dankte niet minder hartelijk de Zending en Ds. en Mevr. Merkelijn voor al het cultureel werk, dat van zoo hoog belang is ook voor de stadsgemeente Magelang, inzonderheid het werk in de Armenkolonie te Blondo, het ziekenhuis en zeer vele scholen, (M.U.L.O. school, Europeesche school, Schakelschool, 2 Holl. Jav. scholen, 2 Holl. Chin. scholen, Mal. Chin. school, en de Volks- en Vervolgsscholen). Geestig zei de Burgemeester, dat als hij de Zending en Ds. Merkelijn een verwijt wilde maken, dat alleen maar kon zijn, dat zij Magelang ook nog niet aan een Middelbare school hadden geholpen.

Zelf mocht ik woorden van dank en gelukwensch spreken namens de kerken in het Vaderland. Dank vooral voor den zegen, die God had willen geven op het *eigenlijke Zendingswerk*. Al die scholen en gebouwen en ziekenhuizen en inrichtingen zijn nog niet het belangrijke, maar dat God van duizenden menschen de harten heeft willen openen, dat zij acht gaven op Zijn Woord en als hun eenigste en allesovereenstemmende troost zich het eigendom wisten van den Heere Jezus, dat is de zegen die God in die 25 jaar op die Zendingsarbeid heeft willen geven. Daarvoor kunnen wij Hem niet dankbaar genoeg zijn. Daarvoor kunnen wij alleen maar danken door heel ons leven in Zendingsliefde en Zendingsarbeid aan Hem te wijden!

Ds. Siswawasono sprak namens de Javaansche kerk. Goeroe indijl Diong Hong Sik namens de Mal. Chin. Gemeente en de heer Hagen namens de Hollandsche gemeente.

Namens alle drie de gemeenten werden aan Ds. Merkelijn geschenken aangeboden.

Een groote verrassing was voor Ds. en Mevr. Merkelijn het geschenk van de Holl. gemeente. Deze kleine gemeente, die slechts 30 gezinnen omvat, had niet minder dan ruim f 1600.— samengebracht voor kerkbouw in Blondo. Zelf kon ik namens de Holl. kerken nog niet meer dan f 700.— overdragen. Maar

Ds. en Mevr. Merkelijn op den jubileumdag.

wij hopen nog dat dit bedrag zal vermeerderen en dat ook uit de 3 Zuidelijke provincies nog meer blijken van liefde en meelevens zullen worden ontvangen. Een gansche rij van sprekers brachten vervolgens nog gelukwensen over, namens het ziekenhuis en het schoolbestuur, namens de Zendingsarbeiders op Java door Dr. van Andel, namens goeroe's en goeroe's indijl, namens andere kerken enz. enz. 't Geheel werd afgewisseld met Javaansch gezang door broeders der Javaansche gemeente en door de zusters van het Zendingsziekenhuis.

Dr. Bakker sprak in het Javaansch nog een bijzonder woord tot de Javaansche broeders en zusters.

Aan het eind sprak Ds. Merkelijn zijn dankwoorden voor al die goede wenschen en blijde woorden van zoovele zijden ontvangen.

Hij wilde het jubileum graag zien als een jubileum van de Zending.

Daarna dankte hij ook zeer hartelijk, omdat er zoovele menschen waren, die zich zoo van harte verheugden in den Zegen, die God op de arbeid geschonken had, omdat er zooveelen waren, die nu ook nog weer duidelijk door hun geschenken hadden laten zien, hoe zij de Zending lief hadden.

En bovenal dankte hij en Mevr. Merkelijn onzen God, die hen het voorrecht had geschonken 25 jaar ongestoord te arbeiden en die hen ook zooveel wadom had laten zien.

C. VAN NES.

Magelang, 15 September 1937.

De ontvangst door de Europeesche Gemeente van Magelang.

Er is tusschen de Zending van de Gereformeerde Kerken in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg en de Gereformeerde Kerk van Magelang een zeer nauwe band.

Dat bleek overduidelijk uit de wijze waarop deze Gemeente den nieuwen missionairen predikant en zijn echtgenoot hebben verwelkomd.

Het was aanvankelijk de bedoeling dat eerst de Javaansche en de Chineesche gemeenten ons zouden verwelkomen en daarna de Europeesche.

Omdat het echter bezwaarlijk was op den avond van onze aankomst reeds een groote begroetingssamenkomst te beleggen en de dag daarop een Zaterdag was, kon de ontmoetingssamenkomst met de Javaansche gemeenten eerst de week na onze aankomst plaats vinden.

Zaterdagavond immers moeten alle goeroes in hun eigen gemeenten zijn om er den Zondag daarop het Evangelie te kunnen verkondigen.

Zoo kwam het dat den eersten avond na onze aankomst niet de Javaansche, waar wel de Europeesche gemeente een samenkomst ter begroeting kon beleggen.

En op meer dan hartelijke wijze hebben onze Hollandsche Broeders en Zusters ons hier ontvangen.

De kerk waar de ontvangstsamenkomst werd gehouden zag er zeer feestelijk uit door de talrijke bouquetten en bloemstukken, die vele ons tot dusver onbekende vrienden, ons hadden gezonden.

De voorzitter van den Kerkeraad, de heer Hagen, opende de vergadering en heette ons in een zeer hartelijke toespraak welkom en gaf uiting aan de blijdschap, die er was in de gemeente, omdat er een nieuwe missionaire dominé gekomen was en ook Ds. Merkelijn nog een jaar lang bleef, zoodat men nu feitelijk 2 missionaire predikanten had.

De kerk van Magelang is in zeer bijzonderen zin een *Zendingskerk* te noemen.

In Magelang toch wonen slechts een 130-tal Gereformeerden (met de kringen in Wonosobo en Temanggoeng mee ongeveer 180) en velen van hen dragen tot de Zending zeer daadwerkelijk mee, niet slechts door hun liefde en gebed en offer, maar ook door mede te arbeiden.

Eenige jaren geleden heeft de Europeesche gemeente van Magelang heel de omvangrijke arbeid onder de Chinezen voor haar rekening genomen en thans wordt er reeds op een 6-tal plaatsen onder de Chinezen gewerkt.

Daardoor verloor deze kerk de kans voor langen, langen tijd om een eigen predikant te kunnen be-roepen.

Het is voor Holland iets zeer ongewoons, wellicht voor velen iets volkomen onbegrijpelijk, dat er een Gereformeerde Kerk kan zijn, die zoo diep met de Zending meeleeft, dat zij eigen geestelijke verzorging wil onthouden om maar de heidenen te trekken.

En toch acht men — volkomen terecht — dat er nog zeer veel ontbreekt en er veel meer gedaan kon worden.

In Holland heb ik menigmaal hooren zeggen: „Wij

doen tegenwoordig meer voor de Zending dan wij kunnen.”

't Is waar, dit werd meestentijds gezegd daar waar men nu niet *uitblonk* in Zendingsliefde.

Hoe weldadig doet het dan aan als men komt in een gemeente waar stellig tienmaal meer gedaan wordt voor de Zending en men toch zegt: „Het is veel te weinig”.

Natuurlijk komt dit ook, omdat men den arbeid hier van zoo dichtbij kan gadeslaan.

Men ziet hier zoooveel duidelijker den nood en ook den zegen!

Wat mij op de ontmoetingssamenkomst diep getroffen heeft, was dit:

De Europeesche gemeente kwam niet om beslag te leggen op den nieuwen missionairen Dienaar om hem te vragen: „Mogen wij hier op U rekenen?” „Wilt U dit voor ons doen?” „Wij verwachten dat van U”. Niets daarvan. Daarover is met geen woord gerept!

Neen, de Europeesche gemeente kwam „zich melden”. Zij kwam zeggen: „Hier zijn wij en U kunt op ons rekenen voor Uw arbeid”. „Wij zullen U helpen en met U medearbeiden”.

Zoo'n gemeente zal ongetwijfeld van God grooten zegen ontvangen.

Toen dan ook enkele jaren geleden de kerk van Magelang aan de Zending het voorstel deed zelf f 3000.— bij te dragen als er nog een predikant naar Magelang kwam, hebben zij niet gevraagd om een eigen predikant, die dan ook Zendingswerk zou doen. Neen, men vroeg om een *tweeden missionairen dienaar*. Daarvoor wilde de Europeesche gemeente liever geld bijeenbrengen dan voor een eigen Dienaar des Woords. Want het Zendingswerk, dat is het belangrijkste.

Zoo'n gemeente moge vele gemeenten tot jaloerscheid verwekken.

Het is voor de missionaire predikanten niet gemakkelijk om hun plaats ten opzichte van de Europeesche gemeente hier te bepalen.

De Zendingsarbeid absorbeert den geheelen mensch geheel en al, zoo niet dubbel.

Toch is het contact met de Europeesche gemeente, die zoo'n belangrijk aandeel heeft in den arbeid, noodig. Daarom zullen zij zich steeds de *schuldenaar* van de Europeesche gemeente blijven gevoelen.

Maar juist omdat die kerk met zoo veel vreugde aan den arbeid deelneemt, zal ook omgekeerd de missionaire predikant met te meer vreugde meeleven met en ook arbeiden voor de Europeesche gemeente.

Dat de band tusschen de Europeesche gemeente en de Zending zoo nauw is, komt ook door Ds. Merkelijn.

De Europeesche gemeente is ook een vrucht van zijn arbeid. Toen hij in Magelang kwam, was er geen een Gereformeerde. En thans is er een zeer bloeiende, levende in velerlei Christelijken arbeid meelevende gemeente.

God zegene de gemeente ook bij den voortduur overvloedig en blijve haar voor de Zending der kerken in de drie zuidelijke provinciën tot overvloedigen zegen stellen.

C. VAN NES.

Op Koninginnedag te Solo

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Solo. Op 31 Augustus 1937.

Ook in Indië, zoowel als in Holland, wordt de Koninginnedag gevierd.

Deze foto laat er ons iets van zien.

Van r. naar l.: Prof. V. H. Rutgers, Mevr. J. C. van Andel, Dr. S. U. Zuidema, Dr. H. A. van Andel, Ds. P. H. van Eijk, Mevr. van Eijk.

De kiek werd genomen na den dienst op Koninginnedag '37, waarin Dr. Zuidema voorging en waarin Koningin, Vorstelijke familie, Overheid en Vaderland werden opgedragen aan den Heer der Heeren.

De ridderorden op de borst van Dr. van Andel getuigen hoe en de Ned. Regeering en de Inheemsche Vorsten zijn arbeid en in hem den arbeid van geheel de Geref. Zending waardeeren.

De zwarte pakken vertellen, dat men gereed staat om zich naar het Openbaar Gehoor te begeven bij den Gouverneur. Gala-costuum is hierbij verplicht.

H. C. B.

Mej. L. Goemaat.

Het is enkele maanden geleden, dat Mej. L. Goemaat met verlof naar Holland kwam. Het was noodig, dat zij na haar moeilijk en inspannend werk te Solo een tijd van welverdiende rust genoot.

Thans is zij weer teruggekeerd naar Solo.

Den 17den Sept. l.l. is zij te Marseille aan boord gegaan van de „Indrapoera", tot vertrek naar Java.

De maanden met verlof heeft zij niet enkel gebruikt om uit te rusten en weer op verhaal te komen.

Zij heeft gepoogd in Holland de Zending te dienen. Want tijdens haar verlof heeft zij op onderscheidene plaatsen gesproken en getracht de leden van den Gereformeerden Meisjesbond mobiel te maken voor het Zendingswerk onder de vrouwen op Java. Het

Mej. L. Goemaat.

is te hopen, dat dit moge gelukt zijn. Als de Meisjes-vereeningen zich er voor spannen, dan komt, het in orde. En dat zal de Zending ten goede komen.

Mej. Goemaat is met opgewektheid weer vertrokken naar haar werk. Zij schreef ons:

„Graag wil ik mijn werk weer opnemen. De taak die mij wacht is zwaar; de moeilijkheden zijn groot. Maar ondanks dat alles ben ik blij en dankbaar, dat ik nu voor de tweede maal mag uitgaan. God zelf werkt met Zijn Geest ook in de harten van eenvoudige en hooggeplaatste Javaansche vrouwen. Is het dan geen groot voorrecht achter Hem aan te mogen wandelen? Hij legt de akker van het hart open en wij zaaien het zaad, dat Hij ons geeft. Wij mogen niet roekeloos of onvoorzichtig zaaien, maar wij moeten trachten het te doen naar den wil van Hem, die ons tot dit werk heeft geroepen. Elken morgen uitgaan met geloof en veel liefde, — dat is moeilijk — maar elken morgen zijn de beloften van God nieuw.”

Mej. Goemaat beveelt haar werk in de voorbode aan. Geve de Heere rijken wasdom over het zaad, dat zij zaaien mag.

W. B.

De zendingscommissie te Slikkerveer.

De Commissie voor de Zending te Slikkerveer is klein. Maar zij doet groot werk.

Vroeger liet zij collectantjes met busjes rondgaan door de Gemeente. Dat ging vrij goed, maar wat ieder in het busje deed, wist men natuurlijk niet.

Zendingencommissie Slikkerveer.

Later heeft men in plaats daarvan het stelsel van vaste vrijwillige bijdragen voor de Zending ingevoerd. De commissie gaat uit van de gedachte, dat elk lid der Gemeente geroepen is, naar vermogen voor de Zending bij te dragen. Zij bezoekt geregeld alle leden en haalt elke maand de bijdragen op.

Dit stelsel bevalt uitstekend en geeft goede resultaten.

Slikkerveer is geenszins een rijke Kerk. Toch is men daar zoover, dat alle leden gemiddeld meer dan één gulden per jaar voor de Zending bijdragen.

Voorbeeldig. Leden der zeer actieve commissie zijn: zittend J. Kooiman, T. Plaisier en L. de Waal

en staande D. van Hoften en J. H. Huizer, terwijl P. L. de Waard, toen de kiek genomen werd, verhinderd was aanwezig te zijn.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam Zuid en de met haar samenwerkende Kerken

Zending onder de Chineezzen in ons land.

Ds. Pieron geeft onderstaand een kort overzicht van de geregelde vergaderingen in Dordrecht. Onze Missionaris heeft U veel meer te vertellen, maar er zijn wettige redenen, die hem verhinderen om ditmaal uitgebreider te zijn. Ds. Pieron heeft een paar maanden hard gestudeerd om ook met de Noord-Chineezzen evengoed te kunnen spreken als met de Zuid-Chineezzen. Het getal Noord-Chineezzen neemt toe — en het getal Zuid-Chineezzen, de z.g. Kantonneezzen, die vooral in Katendrecht wonen, neemt gestadig af.

Wij hebben toen overlegd om den stillen tijd voor het zendingswerk, plus wat extra vacantie, terwijl Ds. P. de vacantie, waarop hij recht heeft, er ook voor een groot deel, gaarne aan wilde offeren, aan de bestudeering der Noord-Chineesche uitspraak te wijden. Het was inspannend werk, want al zijn de lettertekens gelijk, de uitspraak is zoo geheel verschillend. Wat heeft onze ijverige br. ijverig de klanken in zich opgenomen. En nu is hij het Noord-Chineesch nog niet machtig, maar hij kan ook met anderen dan de Kantonneezzen, al aardige gesprekken voeren.

Laat Ds. P. van dezen strijd en overwinning van zijn dagelijksche verkeer met de Chineezzen, van hun belangstelling en.... vrees, van hun achterdocht en... vertrouwen, in den a.s. winter eens komen vertellen. Mits op een behoorlijke collecte, kan worden gerekend, zijn geen reiskosten verschuldigd. Het adres zal wel bekend zijn, maar tot steun van de velen, die evenals ik, wel eens adressen vergeten, zij het hier herhaald: Ds. A. F. J. Pieron, Dordtschelaan 46c, Rotterdam (Z.).

V.

Zending onder de Chineezzen in Nederland.

Deze keer wil ik U eens iets vertellen over ons Zendingswerk te Dordrecht. Niet omdat daar nu zoo'n groote en belangrijke Chineesche kolonie zou zijn — er wonen slechts weinig Chineezzen — maar wel, omdat het werk in deze plaats en door de belangstelling der Chineezzen en door de actieve steun van de plaatselijke commissie zoo'n gezegend verloop heeft.

De uitnemend geslaagde Kerstfeestviering van verleden jaar, toen we daartoe in staat gesteld door de offervaardigheid van de Dordtsche gemeente, den Chineezzen in één hunner huizen een Chineesch diner konden aanbieden en de eveneens verheugende belangstelling voor onze Paaschfeestviering hebben het plan doen rijpen geregeld iederen maand zulk een bijeenkomst te beleggen.

Boven verwachting is dit plan geslaagd. Op deze bijeenkomsten is steeds vrijwel de geheele kolonie van Dordrecht verschenen. De laatste keer waren

er eenigen minder, niet, omdat de belangstelling afgenomen was, maar, omdat er enkele oude bekenden naar hun vaderland vertrokken waren.

Van mijn stelregel — waaraan ik me vooral in het achterdochtige Katendrecht streng moet houden — dat er n.l. bij onze bijeenkomsten zoo min mogelijk Hollanders aanwezig mogen zijn, konden we in Dordrecht afwijken. De commissieleden waren bijna altijd voltallig met hun dames aanwezig. Dat kon hier. Want de Chineezzen hebben 't begrepen, dat 't geen nieuwsgierigheid was, die hen dreef. Geen menschen, die nu wel eens van dichtbij wilden zien, hoe die Chineezzen nu wel eten en drinken, lezen en zingen. Maar menschen, die belangstelling voor hen koesteren, omdat ze hen graag gelukkig zien. Nee, niet alleen door ze te onthalen op 'n gezellig avondje, maar door hen te doen deelen in de groote blijdschap, die zij zelf gevonden hebben in 't geloof aan Jezus Christus hun Heiland.

Zoo zitten we dan maandelijks bij elkaar. Een gedeelte van den Bijbel wordt gelezen en verklaard. En belangstellend volgen de Chineezzen in hun Chineesche Evangelies het gelezene. Mijn medewerker de heer Dols vertoont zijn mooie Chineesche projectieplaten. Thee en Chineesch gebak — speciaal uit een Chineesch restaurant te Katendrecht meegenomen — wordt geserveerd. Maar het mooiste van alles is toch eigenlijk ons gezamenlijk zingen. Hollanders en Chineezzen, die op dezelfde wijzen, maar een ieder in zijn eigen taal zingen van den Eenigen Naam. Samen zingen, zoo zal het ook zijn in Gods nieuwe hemel en op Zijn nieuwe aarde, waar wij het Lam zullen loven, dat ons kocht met Zijn bloed uit alle geslacht en taal en volk en natie.

PIERON.

Met hartelijken dank aan de gevers verantwoordt Ds. Popma, Strevelsweg 5, Rotterdam-Z. (giro 92893) de volgende giften:

Ds. G. S. te V. f2.50; L. W. K. te S. f5.—; N.N. d.b. van Ds. H. te D. f2.—; giften ontvangen d. b. v. Kerkelijk Bureau Rdam-C.: f2.50; 5.—; f1.—; f10.—; f10.— S. E. F. D. te H. f2.—; Geref. Kerk te Solo f10.—; N.N. (voor Zending Oosterl.) f2.50; Geref. Kerk Uithoorn f5.—; P. D. te G. f0.75; E. v. d. G., Rotterdam door Ds. V. f1.50.

In deze lijst zijn niet opgenomen de giften bestemd voor het werk der plaatselijke commissies. Deze verantwoording loopt tot 15 Sept. '37.

Hoewel geschonken voor ons plaatselijk werk te Katendrecht mag toch op deze plaats niet onverantwoord blijven de zeer royale giften in natura (rijst en spek) die we maandelijks hebben ontvangen door bemiddeling van br. P. Storm te Rotterdam voor onze maaltijden te Katendrecht.

Zending van de Geref. Kerk te Leiden en de met haar samenwerkende Kerken.

Zending onder de studeerende Oosterlingen.

Met Ds. Verkuil gaat het gelukkig goed en met het werk waarin hij bezig mag zijn, voorspoedig. Een

heel ander soort heidenen, dan met wie Ds. Pieron gedurig in aanraking komt. Anders in ontwikkeling, in levensopvatting, in levensstanding. Maar het gaat gelukkig goed.

Laten wij dankbaar zijn en ook steeds voor dit zendingswerk bidden.

V.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

Mej. A. Westendorp.

Het is voor de Geref. Zending op Midden-Java een zeer gunstig teeken van bloei, dat er telkens versterking van personeel noodig is. Het werk groeit naar alle zijden en op alle terreinen.

Mej. A. Westendorp.

Dit geldt niet het minst van den Medischen Dienst te Djokja. Enkele maanden geleden oordeelde de directeur Dr. K. P. Groot, dat met het oog op de gestadige uitbreiding nog weer een verpleegster moest worden uitgezonden.

De Kerk te Amsterdam heeft daarvoor benoemd Mej. A. Westendorp, die 1 October te Genua aan boord gegaan is van de Marnix van St. Aldegonde.

Mej. Antje Westendorp is geboren te Makkum 7 Maart 1906. In haar jeugd ontving zij slechts ge-

woon lager onderwijs. Maar later heeft zij om zich een meer algemeene ontwikkeling eigen te maken onderscheidene cursussen bezocht. Reeds vroeg was het haar wensch verpleegster te worden. Maar toen zij in betrekking kwam bij Dr. en Mevr. Scheure na van Apeldoorn ontwaakte in haar een sterk verlangen om de zending te mogen dienen. De tijd, bij die bekende Zendingsmenschen doorgebracht, is voor Mej. Westendorp van beslissende betekenis geworden voor heel haar leven. Nooit zal zij die jaren vergeten. Zij acht het een groot voorrecht met Dr. en Mevrouw Scheurer kennis te mogen hebben gemaakt.

Na het overlijden van Dr. Scheurer en daarna van Mevrouw, heeft zij haar opleiding tot verpleegster ontvangen, eerst in het Ziekenhuis Salem en later in Eudokia, waar zij werkzaam is gebleven totdat zij benoemd werd om in zendingsdienst naar Djokja te gaan. Die benoeming was voor haar de verhooring van haar gedurig gebed. Met dankbaarheid nam zij de benoeming aan en is nu op reis om te gaan arbeiden in het hospitaal, waaraan de naam van Dr. Scheurer zoo nauw is verbonden.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland.

Zendingsterrein Poerworedjo.

De Kerkeraad van Utrecht ontving van Ds. Merkelijn, die tijdens het verlof van Ds. Keuchenius den arbeid te Poerworedjo verzorgt, een uitvoerig en belangwekkend verslag, dat we hier gaarne onder aller aandacht brengen.

Zeer geachte Broeders,

Graag had ik willen wachten met schrijven totdat ik me volkomen op de hoogte had gesteld met den toestand der gemeenten, maar ik moet dan te lang wachten en 't is de vraag of ik daar in den korten tijd van mijn consuletschap ook wel voldoende mee op de hoogte zal komen.

Ik ben begonnen met aan de goeroe's indjils een aantal vragen mee te geven, met verzoek die uitvoerig te willen beantwoorden.

De bedoeling daarvan was, dat de goeroe's indjil, door het indenken en beantwoorden van de vragen, zichzelf rekenschap zouden geven van hun werk en ik op de hoogte zou kunnen komen met den toestand der gemeenten, met de bekwaamheden der helpers, die uit de antwoorden zouden blijken en zoo gelegenheid zou hebben om elk rapport van een gemeente bij een persoonlijk bezoek met den helper te behandelen en om voorts de dingen, die van algemeen belang zijn, te bespreken op de helpers-vergadering.

Zoodra ik klaar ben met mijn persoonlijk bezoek aan al de gemeenten en ik een duidelijk antwoord gevonden heb op al de vragen, hoop ik U uitvoerig in te lichten.

Dankbaar ben ik, dat ik weer consulent kon zijn van Poerworedjo, omdat het prettig is de toestanden en den gang van het werk op een ander terrein

te leeren kennen en daarvan ook profijt te trekken voor eigen terrein.

Tlepok.

Ik kon nu ook een vergelijking trekken met den tijd van mijn vorig consuletschap en constateeren hoeveel zegen God in dien tijd heeft geschonken. Opnieuw werd ik getroffen door de gemeente Tlepok. Ds. Wirjotenojo is een bijzondere man, die daar met veel zegen werkt; een zeer bescheiden figuur, maar wiens werk tot een voorbeeld gesteld kan worden aan alle gemeenten.

De gemeente wordt goed verzorgd en met veel wijsheid geleid. Er wordt van de Christenen een goed getuigenis gegeven. Het is een van de weinige plaatsen, waar de Christenen gewoonlijk met hunne gezinnen gezamenlijk hun sobere maaltijden nuttigen en Gods Woord lezen en niet zooals helaas nog bijna regel is, ieder lid van het gezin apart eet wanneer het hem gelegen komt. Ook uit hetgeen deze gemeente per jaar bijdraagt, blijkt wel hoeveel opgewektheid daar is in het Christelijk leven. De broeders aldaar (tezamen 73 belijdende leden en 59 kinderen) brachten in 1936 bij elkaar f 424.92 voor de kerk en f 51.31½ voor de armen, dat is f 3.53 per lid (grootte en kleine bij elkaar genomen). Dat is veel en getuigt van offervaardigheid. Er is in die gemeente ook op maatschappelijk gebied veel, dat de leden vooruitbrengt. Er is een coöperatieve toko, een coöperatieve loemboeng (rijstschuur), een spaarbank, een begrafenisvereniging. Ook werken velen mede in de prediking van het Evangelie; op geregelde tijden gaan de leden van den kerkeraad er op uit om twee aan twee het Evangelie te verkondigen. In een gemeente-vergadering wordt dan door die broeders verslag van hun arbeid uitgebracht. De goeroe's van de school en enkele anderen krijgen eens per week onderricht van Ds. Wirjotenojo om samenkomsten te kunnen leiden.

Er zijn een paar bijbelkringen in deze gemeente. Er wordt ook veel jeugdwerk verricht; er is een naaicursus voor meisjes; er worden zoo nu en dan ouderavonden gehouden (met de ouders der schoolgaande kinderen). Er wordt ook van de kinderen der geloovigen een goed getuigenis gegeven van hun wandel, van hun trouw bijwonen van de godsdienstoefeningen en catechisaties. Al deze gegevens wijzen er wel op dat de gemeente leeft en haar een trouwe voorganger is gegeven in Ds. Wirjotenojo.

Koeto-ardjo.

Een arbeid van veel belang wordt ook verricht in Koetoardjo, waar de goeroe Danoepranoto, opgeleid aan de Holl. cursus werkt met veel toewijding. Dat deze goeroe, die vroeger als onderwijzer werkte op een salaris van f 125.— per maand, begeerde goeroe indjil te zijn en zich tevreden wou stellen met een inkomen, dat nog niet tot de helft komt van zijn vroeger salaris, doet hem reeds kennen als een bijzondere man.

Hier is een vereeniging voor Evangelie-prediking opgericht; er is een vereeniging, die een Schakelschool exploiteert, een vereeniging, die eenvoudige huishoudcursussen heeft opgericht, een begrafenisvereniging; telkens worden er samenkomsten belegd voor niet-geloovigen in de kampongs; de goeroe is

ijverig in zijn bezoeken en er zijn zooveel menschen, die als belangstellenden moeten bezocht worden, dat hij en de kerkeraadsleden het niet afkunnen en het noodzakelijk werd om Soehadi (een bekwaam colporteur uit het naburige Kemiri) te doen wonen in Koetoardjo om de goeroe in zijn vele werkzaamheden bij te staan. Gelukkig, dat daar zoo'n bekwame en ijverige goeroe geplaatst kon worden, wat noodig is ook met het oog op de uitgebreide actie van Rome, die door school en bezoekarbeid krachtig werkt en daarbij over zooveel krachten beschikt dat men soms door een gevoel van onmacht overvallen wordt, als men het aantal Roomsche arbeiders met het kleine clubje Zendingsscholen vergelijkt.

Deze broeder en zijn arbeid beveel ik daarom in het bijzonder in Uwe voorbede aan. Jammer is 't, dat in Koetoardjo geen gewone Volksschool is voor de kinderen der gemeente. De goeroe aldaar dringt er telkens op aan en ik geef zijn wensch aan U door en hoop, dat het U mogelijk zal zijn aldaar de gewenschte school op te richten.

't Is inderdaad noodig, dat daar een Zendingsschool komt opdat we de ouders niet noodzaken hun kinderen naar Neutrale of Roomsche scholen te zenden. Bovendien zou een flinke onderwijzer ook een steun betekenen voor het werk in de gemeente.

Hospitaal Poerworedjo.

Een ander punt is de plaatsing van een goeroe indijl aan het hospitaal in Poerworedjo. Dat is zeer noodig. De oude goeroe Kis doet nog wel wat hij kan, maar hij kan niet veel meer en m.i. moet aan het hospitaal een der bekwaamste goeroe's geplaatst worden. In het hospitaal ontvangen de patiënten de eerste indrukken en het is daarom van veel belang wie de eerste indrukken geeft. Voorts moet er veel werk gemaakt worden van de ontslagen patiënten. Door het hospitaal ontsluit God zooveel wegen, maar dan is het ook noodzakelijk, dat wij op die wegen gaan. De ontslagen patiënten, bij wie eenige belangstelling ontwaakte, moeten doorgegeven worden aan den naastbijzijnden goeroe indijl. Dan moeten ook de verplegers en verpleegsters aangespoord worden om de behulpzame hand te bieden bij de Evangelie-prediking, het bezoeken van ontslagen patiënten. Een flinke toegewijde goeroe indijl voor het hospitaal zou een bijzonderen zegen zijn voor het werk.

Als zoodanig wordt door de meeste goeroe's aangewezen: de goeroe indijl van Kesingi, M. Ranoedi-wirjo, een flinke goeroe. Ik heb een besten indruk van dezen goeroe. Hij werkte met veel toewijding, is prettig in den omgang, is bekwaam om het Evangelie te brengen, heeft m.i. overwicht over anderen. Maar ik ken de goeroe's te weinig, dan dat ik mijn oordeel niet graag voor beter zou geven. Ik hoop daarom de volgende week nogmaals met de beide Javaansche Dominees en den goeroe van Koetoardjo te beraadslagen over den besten goeroe voor het hospitaal en wie dan naar hun oordeel hem in Kesingi zou kunnen vervangen. Indien Ds. Keuchenius met de voorstellen zich zou kunnen vereenigen, verzoek ik U vriendelijk me spoedig den uitslag van Uwe beraadslagingen te willen melden.

Chineez.

Een ander punt raakt den arbeid onder de Chineez-

zen van Poerworedjo en Koetoardjo. Op de laatstgenoemde plaats gaat de arbeid gezegend voort; de Chineez. daar leven in goede harmonie met den Chineesch. goeroe en zijn vol ijver bezig om gelden te verzamelen voor een eigen kerkgebouw. Het is nog een klein clubje, dat er vergadert, maar het leeft en doet z'n uiterste best om de Chineez. te trekken.

In Poerworedjo is het minder goed. Op de vergadering van de Bandoengsche organisatie (ik noem dit zoo, omdat de eerste vergadering, waar deze Chineesch. kerken vergaderden om een reglement vast te stellen voor een saamleven en verband der Chineesch. kerken van Java, in Bandoeng werd gehouden twee jaar geleden), die dit jaar in Poerworedjo gehouden werd, heeft de kring van Chineez. zich bij die organisatie aangesloten, die zich blijkbaar de organisatie der Protest. Kerk in Indië tot voorbeeld heeft gesteld.

Het reglement van deze organisatie gaat heelemaal uit van collegialistische beginselen; de kerk is slechts een gewone vereeniging met afdelingen en een hoofdbestuur. Hoewel Poerworedjo op de laatstgehouden Classicaal vergadering der Chineesch. Kerken op de Geref. Zendingsterreinen vertegenwoordigd was, hebben ze even daarna zich toch weer aangesloten bij de Bandoengsche organisatie en vinden dat ook weer gewoon. Ze zijn diep onkundig omtrent hetgeen de Schrift ons leert over de kerk en zij laten zich het meest leiden door persoonlijke antipathien of sympathien, daar de voorzitter van de Bandoengsche organisatie, de heer Liem van Semarang, een aardige sympathieke man is, vinden ze het gezelliger om bij zijn organisatie te behooren en vinden het niet prettig om relatie te moeten onderhouden met den goeroe van Poerworedjo, Tan. Ik heb al de Chineez. die tot de Kerk behooren in Poerworedjo opgezocht en vernam toen, dat de ouderlingen en diakenen wel gekozen maar nog niet bevestigd waren en dat ze met de bevestiging wachten tot dat Ds. Keuchenius terugkomt, aan wien ze dan willen vragen of hij hen bevestigen wil. 't Is niet eenvoudig om deze recalcitrante lieden te leiden, maar ik tracht vriendschappelijke relatien met hen te onderhouden in de hoop, dat ze weldra toegankelijk mogen worden voor een bescheidenlijker uiteenzetting „van de regelen" voor kerkelijk leven. Een ander optreden zou wel kunnen afbreken naar niet trekken en opbouwen.

Toen onlangs de oude bekende Petroes gestorven was, zijn er ook een paar pastoors meegeweest op de begrafenis. Dit was blijkbaar het werk van zijn schoondochter. Men vertelde me, dat de oude Petroes op zijn sterfbed den wensch te kennen zou hebben gegeven om Roomsche te worden. Wat er van deze bewering juist is, weet ik niet. De eene zoon zegt: er is niets van waar; de andere zoon, die met een Roomsche vrouw getrouwd is, zegt, dat hij het zeker weet, want die en die niet heeft het gehoord enz. Petroes was de laatste jaren kindsch en sprak allerlei wartaal uit. Aan wat hij zei was geen waarde meer toe te kennen.

In ieder geval meenden die zoon en schoondochter voldoende reden te hebben om er den pastoor bij te halen, die met zijn gebedenboekje de begrafenisstoet volgde en op ostentatieve wijze daardoor te kennen

gaf, dat Petroes een der hunnen was.

Ik heb die zonen van Petroes bezocht, ook die zoon, die met een Roomsche vrouw getrouwd is en bemerkte, dat deze laatstgenoemde zoon nog altijd volhardt in zijn houding van „ik weet het niet wie het bij het rechte eind heeft”, niet nader tot ons komt, ook niet, zooals het gerucht wou, tot de Roomsche kerk is toegetreden; het blijkbaar makkelijker vindt om in deze weifelende houding te volharden.

Den arbeid heb ik zoo geregeld, dat ik eens in de maand een paar dagen in Poerworedjo ben voor de vergadering met de goeroe's indjil, daarna voor de vergadering met de onderwijzers. Den Zondag ben ik dan in de gemeente om het H. Avondmaal te bedienen. Elke maand bedien ik dus op twee plaatsen het H. Avondmaal. Op andere plaatsen worden de sacramenten bediend door de beide Javaansche domine'e's en in Palihan en Temon door den predikant van Djocja. Van de beide Javaansche dominee's ontvang ik hulp, zoo dikwijls er een zaak te onderzoeken valt. Ik ben hun daarvoor veel dank verschuldigd.

Scholen.

Wat de scholen betreft, is het aantal leerlingen zoo vermeerderd, dat ook het aantal onderwijzers met twee vermeerderd moest worden en er verschillende uitgaven gedaan moesten worden om het schoolmeubilair en de leermiddelen aan te vullen. Een nieuwe goeroe moest voorloopig worden aangesteld op de school te Plana, waar momenteel 80 leerlingen zijn, Semajoe evenzoo met 80 leerlingen en Kleben, dat in leerlingen en aantal klassen vooruitging. Van de Mal. Chin. school ging er een goeroe weg, wiens plaats vervangen is door Mej. Damauw, die werkzaam was op de school in Pangen, en werd er bovendien nog een nieuwe goeroe aan verbonden, een der jongens die gezakt is voor het examen K. S. in Solo en juist geschikt is om op een school als de Mal. Chin. school te werken.

Met hartelijke groeten en onder toebidding van Gods zegen bij Uwe beraadslagingen.

Uw dw. br.

v.g. A. MERKELIJN.

Magelang, 27 Augustus 1937.

Hieraan zijn nog toegevoegd, dat op de begroting voor 1938 een post gebracht zal worden voor een Zendingsschool te Koeto-ardjo.

Uit bovengenoemd verslag blijkt wel, dat tengevolge van den groeienden arbeid het beschikbare aantal Javaansche voorgangers feitelijk te klein is. Gelukkig hebben we echter eenige flinke jonge mensen in opleiding te Djocja; zijn die eenmaal klaar, dan zijn we voorloopig weer in de ruimte. „Voorloopig”, want de ervaring, vooral van de laatste jaren, leert wel, dat de geregelde groei van het werk ons telkens opnieuw voor de vraag stelt: „hoe zullen we in de behoefte aan vertrouwde Evangeliepredikers nu weer voorzien?” Een vraag waarvoor we ten slotte slechts dankbaar kunnen zijn.

L. N.

Mej. E. Klein.

Weldra zullen kort na elkander Mej. Strijker en

Mej. E. Klein.

Mej. Nieboer met verlof naar Holland komen. Maar het zendingsziekenhuis te Poerworedjo kan die zusters haast niet missen. Wanneer die verpleegsters na elkander bijna een jaar weg zijn, moet er noodzakelijk een ander zijn, die haar vervangt. Daarom heeft men omgezien naar een geschikte verpleegster, die het werk tijdens het verlof dezer zusters kan waarnemen. Die geschikte verpleegster heeft men gevonden in Mej. E. Klein. Deze is voor drie jaar benoemd. Maar het is wel denkbaar, dat die tijdelijke aanstelling straks verandert in een vaste benoeming voor onbepaalde tijd.

Elizabeth Klein is geboren te Zeist 7 Maart 1905. Behalve het gewone onderwijs volgde zij een paar jaar de lessen op een industrieschool. Daarna werkte zij drie jaar op een kantoor te Zeist en haalde het diploma eener handelsavondschool met 3-jarigen cursus.

Het werk der verpleging trok haar echter meer aan dan het kantoor. Zij werd leerling verpleegster in het Sanatorium te Zeist, en haalde diploma B. Daarna ging zij naar Eudokia, waar zij diploma A verwierf en de aantekening voor kraamverpleging.

Toen er voor Poerworedjo een zuster noodig was, viel de keus op haar. Zij werd benoemd en nam die benoeming gaarne aan. Als er geen verhindering tussenbeide is gekomen is zij 13 October te Amsterdam aan boord gegaan van de Christ. Huygens tot vertrek naar Java.

Ds. v. d. Vliet schrijft van haar in de Utrechtsche Kerkbode:

Zij is een flink meisje, dat de Zending lief heeft. Ze heeft reeds jaren gezocht om in de Zending te mogen dienen en God heeft dat haar nu gegeven, althans tijdelijk. Maar dat hindert haar niet.

Ze verliet een goed arbeidsveld om zich te stellen in Zendingdienst. Ze heeft de diploma's A, B en C, en ze is dus „op de hoogte”. God zegene haar straks in haar nieuwe werkkring.

Gaarne vereenigen we ons met dezen wensch.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland

Schetsen uit Soemba.

XXXV.

In het halfduister van de kerk zaten wij des avonds, een der Christenen en ik, bij een petroleumlampje. Het was stil rondom, ver van de menschen; niemand kon ons hooren.

Met gebogen hoofd zat hij voor mij, in schaamte. Want hij was in een groote zonde gevallen, en had het zevende gebod overtreden. Terwijl hij het toch zoo goed wist. Maar het blijkt dagelijks, dat het weten alleen niet voldoende is. Als er niet bijkomt gehoorzaamheid en liefde, dan is het weten van weinig kracht.

Hij gleed van zijn stoel af, op den grond, en pakte mij bij de voeten en weende; tranen vielen op mijn schoenen: „ik weet het, ik weet het, en toch ben ik zoo zwak geweest; ik weet het beter dan vele anderen....!”

„Maar hoe kwam je er dan toch zoo toe? Je komt iedere week toch in de kerk, en je hebt zelf anderen wel geleerd!”

„Ach, mijnheer, ik heb teveel de Hollanders willen nadoen!”

„Welke Hollanders, want er zijn vele soorten, er zijn er, die niets geven om God en Zijn geboden en een slecht voorbeeld geven aan de Soembaneezen?”

„Nee, mijnheer, maar de Zendingmenschen zelf heb ik na willen doen.”

„Maar hebben die jou dan zoo'n slecht voorbeeld gegeven?”, vroeg ik met schrik.

„Ik zal het u vertellen, mijnheer. Voor u is het zoo anders dan voor ons. Als wij de Zendingkring zien, vooral in het begin, dan zijn wij verbaasd. Dat maakt op ons een slechte indruk.”

Wat ik reeds lang vermoed had, hoorde ik nu uitgesproken.

„Als u bij elkaar komt, dan zitten de mannen en vrouwen bij elkaar in een kring, soms zelfs naast elkaar. Als dat bij ons zou gebeuren, zou dat een bewijs zijn van zeer slechte bedoelingen. En als u met elkaar praat, dan lacht u dikwijls samen, ook als er vrouwen en mannen bij elkaar zijn; dat zou bij ons niet kunnen, dat wekt onmiddellijk verkeerde gedachten en begeerten op. Wij zien de Zendingarbeiders en arbeidsters soms op straat zoo maar naast elkaar loopen, terwijl wij hoogstens achter elkaar mogen loopen.”

„Maar vindt je dat nu allemaal zoo slecht?”

„Nee, mijnheer, maar het maakt op ons in het begin een slechte indruk. En wij weten wel, dat het bij u kan, omdat er bij u geen andere gedachten zijn, maar als wij het nadoen, dan gaat het verkeerd. En vooral....”

„Wat vooral....?”

„Ach mijnheer, ik heb gedanst”.

„Hoe dat?”

„Net als wij het zagen in Waingapoe bij de Hollanders, hebben wij het op een avond nagedaan; en of het bij de Hollanders kan of niet, weet ik niet; maar nu weet ik wel, dat het bij ons heelemaal niet kan; want dat is zoo slecht, en werkt zoo sterk op onze hartstochten, dat het met ons verkeerd moet gaan. Het is maar goed, dat de Kerkeraad het Europeesche dansen voor ons heeft verboden.”

„Wij wisten het wel, dat dat hier heelemaal niet goed is.”

„En die dames, niet die van de Zending, maar die anderen, zijn zoo vaak zoo vreemd gekleed, dat wij het niet begrijpen kunnen.”

„Dat is ook verkeerd.”

„Ach, mijnheer, helpt u ons, Soembaneezen toch, dat al die dingen niet nagedaan worden; wij hebben het met onze eigen begeerten al moeilijk genoeg.”

P. J. LAMBOOY.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Ons Ziekenhuis te Wonosobo.

Dit ziekenhuis is gebouwd voor 120 bedden. De toeloop van patiënten is echter zoo groot, dat er dikwijls plaats gemaakt moet worden voor 150 à 160 patiënten. Dringend noodig is de bouw van een derde mannaenzaal.

Dr. Verveen schrijft ons: „De directe belangen van het ziekenhuis eischen dit, de Raad van Toezicht is van hetzelfde gevoelen. Wij maken het door Gods goedheid opperbest. Het werk gaat heel goed, de toeloop blijft stemmen tot tevredenheid. Ook de geestelijke zijde van den arbeid wordt ijverig verzorgd door Ds. van Dijk en zijn helpers. Geregeld worden er Koempoelans gehouden, welke door de patiënten, die loopen mogen, worden bijgewoond.”

G. M. VAN RENNES.

Heeg, 16 September 1937.

Tweede zendingsconferentie te Lunteren,

9—14 Aug. j.l.

Ja, die tweede Zendingconferentie op de Luntersche heide was dit jaar schitterend; dat erkenden volmondig alle deelnemers.

Verschiedende omstandigheden hebben daartoe meegewerkt.

Voor al 't begin was 't prachtig zomerweer. De

Groepje Conferentiegangers.

meeste bijeenkomsten konden 'buiten gehouden worden.

De leiding van den talentvollen Ds. Joh. Verkuyl was prima!

Er was een rij sprekers, first class!

De luitjes der Regelingscommissie, een ècht sportief stel! Een kampco, die 't klappen van de zweep goed kende! Alles liep van een leien dakje. Allemaal dingen, voor den goeden gang van zaken van onberekenbaar belang.

De bevolking ècht internationaal, Oost- en West-Indië waren vertegenwoordigd; verder Duitschers, Polen etc. Ondanks de verschillen een hartverheffende eenheid door 't geloof in Christus.

De Zendingssfeer voelde je aldoor.

Ds. Bergema, Dr. Flach, Ds. Keuchenius, wat hebben ze de grandioze Zendingstaak dicht bij ons gebracht. 't Was geestelijk verfrisschend, al was de douche soms een stortbad, dat ons goed wakker maakte voor onze Zendingstaak.

Ook de uitstapjes werden „in stijl” gehouden!

Zoo was er o.m. een excursie naar de Hernhutternederzetting in Zeist. Daar sta je, als Geref., diep beschaamd te kijken, als je ziet de ontzaglijke Zendingstaak, die deze groep van amper een paar honderd eenvoudigen, in groot geloofsidealisme, al een paar eeuwen verricht.

Onvergetelijk zijn ook de avondwandelingen, waarbij tot den met sterrenbrillanten bezaaiden diepblauwen hemel, de stemmingsvolle Zendingssliederen opklonken:

Hoort gij die stemme, roepend uit de verte.... etc.

Natuurlijk ontbrak op de conferentie de gezonde humor ook niet.

De spannende spiegelgevechten tijdens de maaltijden waren door de verbluffende wendingen vol

verrassende momenten. Zelfs de aftocht was meestal meesterlijk.

Het „jamborie-feest”, den laatsten middag, was een groot succes.

Zoo was alles mooi in evenwicht.

Wie er niet geweest is, heeft iets heel moois en waardevols gemist.

Meeleven met de Zending geeft je veel meer dan het van je vraagt. Het werkt bevrijdend van alle kleinzieligheden. Het geeft je bovenal een blik in het groote werk Gods op den akker der wereld.

J. W. H.

Een groepje conferentiegangers.

Ds. J. Verkuyl, de voorzitter der Conferentie; Ds. J. Krüger, 2e Voorzitter van den Zendingsstudieraad Ds. J. van Nes, Miss. pred. onder de Joden, leider van een cursus; Ds. F. A. Keuchenius, Miss. pred. en Mevrouw; Dr. J. C. Flach, Gepen. miss. arts en Mevrouw; Ds. P. Prins, die de Bijbellezingen hield Mej. D. Bos, weleer verpleegster te Djokja.

Gorredijks ijverige Zendingscollectantjes.

De Kerk te Gorredijk heeft een flink aantal collectantjes in dienst om grotere en kleinere giften voor de Zending te verzamelen. Ook hier is het weer dat de meisjes in getal de jongens verre overtreffen Maar er zijn toch ook enkele jongens, die meedoen En allen doen hun best. Hun ijver wordt zeer geroemd. En nu hun foto in het Zendingsblad staat zullen zij er natuurlijk voor zorgen, dat hun ijver niet verslapt, maar zoo mogelijk nog toeneemt.

W. B.

Zendingcollectantjes te Gorredijk.

Een noodkreet uit de Javaansche Vrouwenwereld.

Hoort gij die stemme
Roepend uit de verte.
Smeekend om redding?
't Is een stem der smarte,
't Klinkt als een angstkreet
Afgeperst aan 't harte,
Biddend en klagend.

Hoort toch, gij Christ'nen,
't Heidendom vraagt hulpe,
Ziet! 't heft ten hemel
De gebonden handen.
O, 't zijn uw broeders,
Denkt aan hunne banden,
Brengt hun uw Heiland.

Waarde medechristenen. Wij zijn er van overtuigd, dat zoo vaak u dit mooie lied zingt, u niet alleen aan broeders denkt, die hun gebonden handen opheffen ten hemel om redding; wij weten, dat u ook aan zusters denkt, die nog in diepe duisternis zitten en zuchten in de ketenen van Satan. Ja, wij weten, dat u niet alleen luistert naar broeders, maar dat u uw aandacht ook schenkt aan zusters, die uit de verte bidden en smeecken om hulp.

U hebt reeds bewezen, dat u niet alleen aan het heil van onze broeders denkt, maar ook aan dat van onze zusters. Immers zes jaar geleden hebt u de Zendingdeputaten in staat gesteld tot het uitzenden van twee Hollandsche zusters: mejuffrouw L. Goemaat en mejuffrouw S. J. Bos, om aan onze zusters, die den Heiland nog niet kennen, de blijde boodschap des heils te brengen. Wij, Javaansche Christenvrouwen, wij zijn er u erg dankbaar voor. Want die stemme,

die u uit de verte hoort bidden en smeecken om hulp, die stemme klinkt ons van heel dichtbij in de ooren, maar wij staan er machteloos tegenover.

De ouderen onder ons ontbreekt het aan gelegenheid en bekwaamheid om het Evangelie der genade in voldoende mate aan onze arme zusters bekend te maken. De meeste van onze Christenvrouwen hebben een groot gezin. Daar komt nog bij, dat velen nog niet kunnen lezen of schrijven, zoodat de Bijbel voor hen zelf nog zoo'n half en half gesloten boek is.

De jongeren onder ons, die wel kunnen lezen en schrijven, en die dus den weg weten in den Bijbel, kunnen dit schoone werk ook niet op zich nemen, daar onze adat (zede, gebruik) het niet toelaat, dat jonge vrouwen het huis uitgaan om ergens, buiten den familiekring, op bezoek te gaan. Men zou dadelijk denken, dat ze minder goede bedoelingen hebben. En direct zouden onze jonge vrouwen hun goeden naam verliezen.

De prijajikring, of wel de kring van de Javaansche adellijken, was en is nu nog een moeilijk te bearbeiten terrein. Bijna alle Christenvrouwen zijn van lagen stand. Ze hebben haast geen toegang tot de hogere kringen. Voor zoover ons bekend is, waren Mevrouw van Andel en een oude Javaansche dame Raden Nganten Tjitrowasono de eenigen, die in die kringen met het Evangelie kwamen. Het veelomvattende werk van Mevrouw van Andel maakt echter, dat zij niet geregeld bij de Javaansche prijajivrouwen op bezoek kan komen, de zoo ijverige Javaansche dame wordt op dit oogenblik in een Sanatorium voor longlijders verpleegd. En het is toch zoo noodig, dat onder hen intens gewerkt wordt. Het is een feit, dat juist in die kringen de geestelijke nood het hoogst is.

De Javaansche vrouwen, zoowel uit de hooge kringen als van het gewone volk lijden o.a. onzegbaar

veel onder de Javaansche of Mohammedaansche, huwelijkswet. Misschien zijn er onder u, die op Java zijn geweest en een poosje hebben vertoefd in Solo en die nu optimistisch zeggen: „Nou, het gaat best met de Javaansche vrouwen. Ze zitten rustig in hun huisjes en zijn heel tevreden.” Dames en Heeren, mag ik zoo vrij zijn de opmerking te maken, dat u slechts den buitenkant van het leven hebt gezien? De keerzijde van het Javaansche vrouwenleven is meer dan droevig. Achter een masker van kalmte en onbewogenheid verbergen ze zoo veel leed en hoop, zoo veel verlangen naar geluk en rust. En wie kan ze dat alles geven? Alleen de Heiland, die gezegd heeft: „Komt herwaarts tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven.” Ja, den Heiland hebben wij, maar wij kunnen Hem niet brengen aan onze arme zusters, om redenen, die wij al genoemd hebben.

Groot was daarom onze blijdschap toen wij hoorden, dat wij twee Hollandsche zendingszusters zouden krijgen. Ze kwamen in 1931 en gaven zich direct geheel aan het o zoo moeilijke werk. Vele moeilijkheden hadden ze eerst te overwinnen. Onze moeilijke Javaansche taal, ons gesloten karakter, de geïsoleerdheid van de Javaansche vrouwen maakten het hun niet gemakkelijk. Maar ze hebben overwonnen. Ze hebben niet tevergeefs gewerkt en geworsteld. Ze hebben toch eindelijk het vertrouwen van de vrouwen gewonnen. Ze kunnen den Heiland in hun huizen brengen en met Hem den vrede, die alles te boven gaat. Velen komen nu op de bijeenkomsten, of, zooals wij ze noemen, koempoelans, die hier en daar door de Zendingszusters worden gehouden. Maar ze moeten nog altijd geregeld thuis bezocht worden. Gebeurt dit niet, dan heeft men groote kans, dat ze van de koempoelans wegblijven.

Mejuffrouw Bos heeft toegang gekregen tot de prijakiringen. Ook hier heeft ze menige vrouw mogen brengen uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht. Aan verslagen harten heeft ze troost mogen brengen. Het leed van vele vrouwen heeft zij mogen lenigen door haar bekend te maken met onzen eenigen Troost in leven en in sterven.

Dit schoone werk nu moet juffrouw Bos neerleggen. „Er is geen geld meer om het werk voort te zetten”, heeft men ons uit Holland bericht. O, kent U de volle beteekenis van dit bericht? Het beteekent, dat tientallen van vrouwen weer terugvallen in ellende, om nog niet te spreken van de honderden, die niet meer door het Evangelie zullen worden bereikt. Het beteekent, dat menig hart zal snakken naar vrede en rust en dat er niemand is, die ze haar brengen kan. Want u begrijpt, dat juffrouw Goemaat het uitgebreide werk niet alleen doen kan. En wij, wij kunnen het werk van juffrouw Bos niet overnemen, om bovengenoemde redenen.

Veel wat vroeger door Europeesche krachten werd verricht, doen wij tegenwoordig zelf. Op de scholen, in ziekenhuizen ziet u tegenwoordig Javaansche vrouwen en meisjes, die hetzelfde werk doen, dat vroeger door Europeesche krachten werd gedaan. Maar het zal nog wel jaren duren voor onze Javaansche Christenvrouwen het werk van onze Europeesche zendingszusters zullen kunnen overnemen. Het schoone werk zal gedeeltelijk blijven liggen. Wij kunnen het ons

haast niet indenken; toch is het zoo, tenzij u ons weer wilt helpen.

O, gij allen, die Jezus liefhebt en die dagelijks bidt: „Uw Koninkrijk kome”, wij smeeken u te willen luisteren naar die droeve stemme uit de verte. Wij smeeken u om uw offer. Helpt en steunt het werk onder de Javaansche vrouwen. Stelt de Deputaten in staat juffrouw Bos na haar verlof tot ons terug te zenden en honderden vrouwenharten zullen u dankbaar zijn.

Namens de Jav. Christenvrouwen-Vereeniging „Boedi Wanita” te Solo,

SOEMILAH,

Onderwijzeres aan de „Koningin Emma-School”.

Dr. van Anel van Solo schrijft ons, dat het werk van „Zusterdienst” in 1931 is opgezet slechts voor een periode van zes jaar en dat Mej. Bos niet voor een tweede periode opnieuw kan worden uitgezonden, daar de noodige fondsen daarvoor helaas ontbreken.

Het stuk van Raden Adjeng Soemilah bedoelt den nood van het werk te doen gevoelen in hope op het milder vloeien van geldelijke bijdragen. Deze bijdragen worden alleen op het terrein van Zuid-Holland-Noord opzettelijk gezocht. Toch is het goed, dat de dringende nood van het Evangelie-werk onder de vrouwen in alle Kerken meer bekend wordt, opdat dit werk op alle Zendingsterreinen beter verzorgd worde. De nood der Javaansche vrouwen is op al onze terreinen even groot.

W. B.

De Zendingstentoonstelling.

De wintermaanden zijn zeker wel het meest geschikt om propaganda te maken voor de Zending. Feitelijk moest dat in het midden der Christelijke gemeente niet noodig wezen, dat daar nog propaganda voor de Zending moet worden gemaakt. Toch is het — helaas — een feit, dat in dit opzicht nog lang niet alle Christenen hun roeping verstaan. Dat er onder hen nog veel onverschilligheid en veel onkunde wordt gevonden. Dat er ook nog heel wat leden onzer eigen kerken zijn, die nauwelijks weten, waar hun zendingsterrein ligt, laat staan dat ze met allerlei bijzonderheden ervan op de hoogte zouden zijn.

Welnu, om diezulken het Zendingswerk eens wat dichterbij te brengen, daarvoor is de Zendingstentoonstelling wel bij uitstek geschikt. Het Zendingsbureau onzer kerken leent daartoe een uitgebreide collectie voorwerpen uit, die rechtstreeks of zijdelings op het Zendingswerk betrekking hebben en zorgt daarbij voor deskundige toelichting. Zendingspropaganda dus in woord en beeld.

Laten de kerkeraden of zendingscommissies dus eens overwegen, of zij in den komende winter niet eens zulk een Tentoonstelling zullen organiseren, voorzoover zij zulks nog niet deden. Vanzelf zijn aan het houden van zulk een Tentoonstelling kosten verbonden, doch deze behoeven voor geen enkele kerk een bezwaar te zijn, daar het Zendingsbureau — zoo noodig — tot elke mogelijke schikking bereid is. Ook kleinere kerken kunnen dus vrijmoedig de Voorwaarden van Uitleening aanvragen, die — na overmaking

van f 0.10 voor porto-kosten — gratis worden toegezonden.

Adres: Zendingsbureau der Gereformeerde Kerken, Fahrenheitstraat 709, 's Gravenhage.

Th. RUYS Jr.

Directeur Z.B.

De Zendingsbibliotheek.

Gaarne willen we de aandacht nog weer eens vestigen op de *Zendingsbibliotheek*, die *gratis* ten dienste staat van de leden onzer kerken. Slechts de verzendkosten heen en terug zijn voor rekening van de aanvragers. Verder zijn er echter aan het gebruik der boeken geen kosten verbonden.

De laatste jaren is de Bibliotheek met tal van boeken en brochures uitgebreid, terwijl ze nog geregeld met nieuwe publicaties op Zendingsgebied wordt aangevuld. Dit brengt echter vanzelf kosten mede, zoodat — al wordt er geen leesgeld gevraagd — giften voor de Bibliotheek altoos zeer welkom zijn. Ook boeken (nieuwe, zoowel als gebruikte, mits nog in goeden staat) worden dankbaar aanvaard. Zelfs al zijn ze reeds in de Bibliotheek aanwezig, want van de gangbare boeken zijn dubbele exemplaren zéér goed te gebruiken. Meerdere malen toch komt 't voor, dat aan een aanvraag niet kan worden voldaan, omdat het gewenschte boek reeds uitgeleend is. Laat dus 'n ieder, die boeken over Indië en de Zending in zijn boekenkast heeft staan, welke nooit meer gelezen worden en dus practisch waardeloos zijn, deze aan de Zendingsbibliotheek afstaan! Ze gaan dan wellicht weer rente geven!

Op de reeds bestaande Catalogus is thans een supplement verschenen, dat circa 250 nummers bevat. Na ontvangst van f 0.10 in postzegels of per giro wordt dit supplement franco toegezonden. De prijs van de Catalogus is in verband hiermede tot f 0.25 verhoogd. Voor dit bedrag ontvangt men dus voortaan Catalogus en supplement.

Voorts ligt het in de bedoeling, voortaan af en toe in het Zendingsblad een lijstje van de nieuwe aanwinsten te publiceren. Wie dus de Catalogus bezit, kan deze „bij" houden door die berichtjes uit te knippen en in het exemplaar zijner Catalogus te leggen.

Wie verder ten opzichte van de Bibliotheek en het aanschaffen van nieuwe boeken bepaalde wenschen mocht hebben, brenge deze ter kennis van het Zendingsbureau.

Moge mede door het toenemend gebruik van de Zendingsbibliotheek de Zendingsliefde en -ijver bij de leden onzer kerken worden aangewakkerd!

Th. RUYS Jr.

Directeur v. h. Zendingsbureau.

Fahrenheitstraat 709, 's Gravenhage.

Giro Nr. 184489.

Korte berichten.

Ds. H. Bergema.

Ds. H. Bergema, miss. predikant van de kerk te Heeg, die is benoemd tot docent aan de Opleidingschool op Soemba, en is beroepen tot miss. Pred. van

de kerk te Nijverdal, op wier terrein de opleidingschool op Soemba is gevestigd, neemt D.V. 19 October afscheid van de kerk te Heeg en hoopt Woensdag 20 October a.s. bevestigd te worden en zijn intrede te doen in de kerk te Nijverdal.

Mej. P. v. d. Kruit.

Mej. P. v. d. Kruit, als hoofdverpleegster in Zendingdienst van de Kerk te Delft, is met verlof in Holland. Haar adres is: van Marumstraat 30, Schiedam. Zij denkt begin Januari 1938 terug te keeren naar Java.

Ds. P. Veenhuizen.

Het adres van Ds. P. Veenhuizen, predikant van de Geref. Kerk te Soerabaja, thans met verlof in Holland, is Fabriciuslaan 17, Hilversum.

Dr. W. Peddemors.

Van Dr. W. Peddemors, voorheen geneesheer aan het Zendingziekenhuis te Keboemen, kwam bericht, dat hij zich te Utrecht gevestigd heeft als arts, en enkele dagen geleden zijn praktijk heeft geopend. Zijn adres is van 15 October a.s. Catharijnersingel 20. Waar hij om gezondheidsredenen niet meer naar Java kon terugkeeren, verblijdde het zeer deze tijding te ontvangen.

Dr. D. Bakker.

De directeur van het Zendingshospitaal te Klaten op het Zendingsterrein van de Kerk te Delft, Dr. D. Bakker, komt D.V. het volgend jaar Juni met verlof naar Holland. Hij is gemachtigd in Indië om te zien naar een vervanger.

Dr. G. H. Koeverden Brouwer.

Dr. G. H. Koeverden Brouwer, die April 1935 in tijdelijken dienst voor de Friesche Zending is uitgegaan en eerst in Keboemen, daarna in Wonosobo en na de terugkomst van Dr. D. Verveen weer in Keboemen als missionair arts werkzaam was, is benoemd tot missionair arts in vasten dienst. Hij is in Indië in het huwelijk getreden.

Ds. F. A. Keuchenius.

Het vertrek van Ds. Keuchenius begint in zicht te komen. Na de Zendingssynode (eind November) worden de laatste maatregelen voor de afreis genomen; de familie hoopt zich te Genua in te schepen op de mailboot, die 15 December uit Amsterdam vertrekt.

Dr. J. Berg.

Naar het voornemen was, zal Dr. J. Berg, de directeur van het ziekenhuis op Soemba, in de tweede helft van October van Soemba vertrekken en zich met zijn gezin 3 November te Batavia inschepen voor de reis naar Holland.

Dr. H. Kroeskamp.

Het adres van Dr. H. Kroeskamp, één der leeraren van de Christ. Holl. Inl. Kweekschool te Solo, thans

met verlof in Nederland, is Eikenboschenweg 139, Hilversum.

Ds. N. Postema.

Tot scriba van de deputaten voor de Zending op Soemba is benoemd Ds. N. Postema te Veendam.

De zendingssynode van Utrecht en Gelderland.

Naar de Utrechtsche Kerkbode meldt zal de Zendingssynode van Utrecht en Gelderland dit jaar D.V. gehouden worden 25 Nov. a.s.

Macedoniër.

Het adres voor de administratie van de Macedoniër is niet bij de Generale Zendingsdeputaten of bij de redactie van het Zendingsblad, maar bij **Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen**. Alle bestellingen richt men derhalve aan dat adres.

Generale Kas.

Giften voor de Generale Zendingskas behoren gezonden te worden aan den 1e quaestor Ds. J. Krüger te Castricum.

Het Zendingsbureau.

Adres: Fahrenheitstraat 709, 's-Gravenhage. Postrekening No. 184489.

A. Zendingsbusjes.

- a. Zendingsnikkertjes (z.g.h. Javaantjes) ad f 5.— per stuk.
- b. Zendingsbusjes met deksel, per stuk f 0.60; 5 stuks f 2.25; 10 stuks f 4.—; elk busje méér f 0.40. Bijpassende hangslotjes f 0.25 per stuk.
- c. Spaarbusjes met gleuf (zonder sluiting) per stuk f 0.25; 5 stuks f 1.—; 10 stuks f 1.55; elk busje méér f 0.15.
- d. cartonnen busjes: per stuk f 0.10. Strooken, om deze busjes — na opening — weder te sluiten f 0.30 per 100 stuks.

(Toezending van de busjes sub. d. heeft alleen plaats, indien minstens 10 stuks tegelijk besteld worden, tenzij voor portokosten f 0.25 extra gezonden wordt).

Levering alleen bij vooruitbetaling. Men kan het goedkoopst en gemakkelijkst bestellen en betalen per Giro.

B. Zendingsbibliotheek.

Boeken en tijdschriften uit de Zendingsbibliotheek worden gratis uitgeleend tegen vergoeding der zendkosten. De catalogus met supplement is verkrijgbaar tegen f 0.25 (franco per post).

C. Zendingstentoonstelling.

De voorwaarden, waarop het Tentoonstellingsmateriaal wordt uitgeleend, worden — op aanvraag — gaarne toegezonden.

D. Informatiedienst.

Alle gevraagde inlichtingen worden — voorzoover mogelijk — gratis verstrekt. — Men gelieve echter steeds postzegels voor antwoord in te sluiten.

Het bureau is dagelijks geopend van 9—12 uur (behalve des Zaterdags). Des Maandags bovendien ook van 2—4 uur.

Spreekuur van den Directeur: Maandags van 11—12.30 en van 2—4 uur.

Prijsverhooging.

In verband met de gestegen productiekosten zal de prijs der Zendingsbusjes binnenkort vermoedelijk met 20 à 25 % moeten worden verhoogd. De prijzen, vermeld in de maandelijksche mededeeling van het Zendingsbureau, gelden dus slechts zoolang de huidige voorraad nog strekt.

De prijs der **hangslotjes** voor de dekselbusjes is nu reeds verhoogd van f 0.20 tot f 0.25. Bij bestelling per Giro houde men hier rekening mede!

Informatiebureau.

Het adres van het informatiebureau van het Christelijk Comité voor Indië is: J. J. Kraan, Loosduinsche kade 111, Den Haag.

Java Soemba Film.

Het adres voor onze Zendingsfilmen is Verlengde Lodewijkstraat 6a, Groningen.

Adresverandering.

Wie van adres verandert geve dit op — niet bij de Redactie — maar bij de Administratie „Vada”, Gebr. Zomer en Keuning, Wageningen.

Theelood.

Wie theelood, zilverpapier en gebruikte postzegels verzamelt, zende dit s.v.p. niet aan de redactie van dit blad, maar aan P. J. Schreuder, Zestienhovenstraat 34a, Rotterdam.

Leestafel

Statenbijbel in 3 deelen, bij Kok te Kampen, per deel f 5.—, te samen f 15.—.

Ter gelegenheid van het feit, dat het dezen zomer 300 jaar geleden was, dat de eerste uitgave van den Statenbijbel verscheen, geeft de groote Kampensche uitgever Kok een nieuwe jubileumuitgave van den Statenbijbel in drie handige royaal octave deelen. Mooi werk en zeer geschikt voor het gebruik, ook van de volledige kanteekeningen. Een statenbijbel behoort in elk gezin.

Kerk en wereld.

In de reeks praktische gerichte boekjes over belangrijke religieuze onderwerpen onder redactie van Prof. Dr. F. W. Grosheide, Ds. J. Overduin en Dr. G. Brillenburg Wurth, zijn weer vijf nieuwe boekjes verschenen. Uitgave Kok, Kampen, per boekje f 0.45, 2 boekjes f 0.42½, 3 boekjes f 0.40 per stuk.

Hoe moeten wij huisbezoek doen? Voor Evangelisatiewerkers, door Ds. J. Overduin.

Niet alleen in de breede rijen van hen, die practisch

verzaam zijn in den Evangelisatiearbeid, maar ook aarbuiten verdient dit boekje de aandacht te trekken.

Verkondiging en zielszorg, door Dr. G. Brillenburg Wurth.

Dit boekje geeft een helder inzicht in de vraag, op welk element in de prediking de nadruk moet worden gelegd: op de verkondiging of op de zielszorg.

Heiligmaking, door R. van Deemter.

Een mooi, helder, teeder boekje van een niet-theoloog over dit voor elken christen zoo belangrijk onderwerp.

Discipelschap in de fabriek, door Ir. B. ter Brugge.

De schrijver, die het leven in groote textiel- en machinefabrieken van nabij kent, geeft hier een leensboekje voor den mensch, die tusschen dreunende machines en goddeloos gezwets, niet kan en mag vereten dat hij kind van God is.

Leven uit het geloof, door Ds. H. Veldkamp.

Ds. Veldkamp is de gevierde schrijver, die ernstige en groote dingen zoo gewoon en zoo zeldzaam raaklegt. Leven uit het geloof, de moeilijke roeping voor en christen, wordt hier voor ieder klaar voor oogenesteld.

Menigerlei genade. Wekelijksche predikatie's onder redactie van Dr. K. Dijk en Dr. B. Wielenga, bij Kok te Kampen, per jaar-gang van 52 preeken f 8.00.

Goede preeken vinden gelukkig bij ons volk nog veel ingang. En dit zijn metterdaad doorgaans zeer goede preeken. Gaarne wijzen we nog eens weer op deze beste uitgave. Op de zending wordt niet te vaak gewezen.

De Katholiciteit der Gereformeerde Kerken.

Afscheidscollege 1 Juni 1937 door Dr. H. H. Kuyper, bij Kok te Kampen, f 1.25.

Naar inhoud en vorm een meesterstuk. Zooals men aan dezen geleerde niet anders verwachten kon. In welverzorgde taal en keurigen stijl behandelt de oogleeraar dit actuele onderwerp en voert hij zeer principieel en historisch gefundeerd het pleit voor de Katholiciteit der Gereformeerde Kerken. Voor dit laatste college, dat ook voor de zending betekenis heeft, zijn we dankbaar.

Isaïe Esser, door Ds. W. A. Wiersinga.

In dit boekje, dat als Afl. 3 is verschenen in de serie „Lichtstralen op den akker der wereld”, teekent Dr. Wiersinga den merkwaardigen zendingsvriend en traatprediker I. Esser. Het is de lezing zeer waard.

Jaarverslag der vereeniging tot Christelijke verzorging van krankzinnigen in Nederland 1936.

Dit verslag is rijk van inhoud en oriënteert den lezer in al het groote werk, dat deze zoo gunstig bekende Vereeniging doet.

Ons onderbewuste leven, door P. van Duiven-dijk, leeraar aan de kweekschool met den Bijbel te Dordrecht, verkrijgbaar bij C. Schout te Dordrecht f 0.80.

De schrijver heeft in dit boekje de artikelen, welker over dit onderwerp door hem geschreven, na verwerking bijeengevoegd. Een populair geschreven boekje over een belangwekkend onderwerp, dat we met belangstelling lezen.

Akker en vrucht.

Ter gelegenheid van de doleantieherdenking verscheen „Akker en Vrucht”, het orgaan van de Geref. Kerk te Ermelo, in feestgewaad. Dit nummer bevat onderscheidene belangrijke artikelen van historische waarde.

N.C.R.V. Kalender met premieboek „Des Heeren heirscharen”, door Prof. Dr. Joh. de Groot en Prof. Dr. H. Noordtjiz.

De prachtkalender van de Ned. Chr. Rad. Ver. voor 1938 is er al. En hij mag er zijn. Weer iets heel moois. En in het premieboek verhalen de kundige schrijvers Israels intocht in Kanaän onder Jozua, waarbij zij in tal van opmerkingen gebruik hebben gemaakt van wat door de opgravingen in het Oosten aan het licht is gebracht.

Het premieboek is tevens een album om de 26 fijne platen van den kalender in te plakken.

De prijs van de kalender en het boek te samen is slechts f 1.25. Zeer goedkoop. Afzonderlijk zijn ze niet verkrijgbaar.

Calvinistisch Weekblad. Abonnementsprijs f 2.50 per half jaar.

Gaarne vestigen we de aandacht op het Calvinistisch Weekblad, dat zijn derden jaargang begon. Van week tot week biedt het belangrijke artikelen over theologische, kerkelijke, staatkundige, maatschappelijke en andere actuele onderwerpen, die aan de orde van den dag zijn, doch met vermindering van prikkelende polemiek. Wij lezen het doorgaans met veel genoegen. Tal van bekwame schrijvers werken er aan mede. En aan de Zending wordt ook wel eens gedacht, al kon dat wel wat meer.

De Spiegel.

Deze bekende Christelijke Weekillustratie, die haar abonné's bij duizendtallen ziet toenemen, voert weer een nieuwe actie om het getal harer abonné's nog weer te verhoogen.

De abonné's krijgen een mooie linoleumsnede.

En wie de meeste abonné's binnen een bepaalden tijd aanbrengt krijgt een nieuwe fiat auto en de tweede extra-prijs is een mooie haard.

Voorts zijn voor de abonné's beschikbaar drie mooie boeken van f 4.90, f 3.25 en f 3.25 voor elk f 1.40 slechts. De titels zijn: Kleiné wereld, De mensch wikt, Roelie.

Jong in het volle leven.

In het vorig jaar verscheen als eerste deel van

een serie boeken voor de rijpere jeugd: **Het volle leven tegemoet**, van de hand van Dr. Joh. H. Scheurer. Thans ligt het tweede deel getiteld: **Jong in het volle leven** ter perse. Aan deze uitgave, die verzorgd wordt door H. A. van Bottenburg N.V. te Amsterdam, werken mede: Dr. Joh. H. Scheurer, A. Janse, A. Kuiper, Ds. E. T. v. d. Born, Ds. P. Ch. v. d. Vliet, P. Jasperse, arts en Dr. S. J. Popma.

Giften

Ontvangen voor de Generale Kas der Zending.

Van de Geref. Kerk te Uithuizermeeden voor Wonosobo f 20.39. Door P. J. Schreuder te Rotterdam aan postzegels f 3.70, theelood enz. f 14.49. Van wijlen J. Tiekstra te Heidschapp halve centen f 1.31. Van M. Steenbergen te Scharendijke halve centen f 1.43½. Van Nederhoed te N.W. Dordrecht f 0.10. Van Mej. S. D. Hiemstra, Twijzelerheide f 2.50. Van de leerl. Fröb. klasse Oranje Nassauschool Rotterdam f 2.66½, te samen f 26.20.

De heer Schreuder verzocht ons te melden, dat hij wegens langdurige ongesteldheid verhinderd was aan wie iets zonden daarvan bericht te zenden.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 25 September 1937.
Giro No. 32806.

Giften voor de Huishoudschool te Poerworedjo.

Juli 1937. Van de Geref. Kerk te Geesteren-Gelse-laar f 1.—; Zendingscomité Geldermalsen f 2.50; Zendingsskrans Voorthuizen f 2.50; Geref. M.V. kring Amersfoort f 9.30; Geref. M.V. A en B te Aalten Oost f 3.—; door Mevr. Keuchenius f 55.25; door Mevr. Knol te Aalten f 27.68; Mej. Z. te Breukelen f 2.50; een zuster te Zutphen f 10.—; N. N. te Voorthuizen f 0.50.

Augustus 1937. Van N. te Hilversum f 2.51; Geref. Kerk Doetinchem f 2.50; dito Eefde-Gorssel f 2.50; dito Utrecht f 10.—; Ds. Z. te Utrecht f 1.—; M.V. Kring Amersfoort (door Mej. A.) f 0.70. Voor het nieuwe schoolgebouw: van v. B. C. te B. f 10.—.
Hartelijk dank.

J. F. NETELENBOS-CHEVALLIER.

Hilversum, Postrekening 263829.

Kerstfeestviering Solo.

In 1936 werd het Kerstfeest gevierd met 7000 leerlingen der z.g. dessascholen. In 1937 zal dat aantal wellicht nog iets grooter zijn.

Evenals vorige jaren zal ik gaarne giften voor die viering in ontvangst nemen.

De eerste gift kwam reeds binnen en wel van de Zendingcomm. te V., groot f 20.—.

Den Haag, Zwanenlaan 17.
Postrekening 245952.

H. DE LANGE.

Perswerk in Indië.

Ontvangen voor het Perswerk in Indië tot 24 September 1937:

Geref. Kerk te Winsum (Fr.) f 2.50; via Ds. Breukelaar f 5.50; Rijswijk (Z.H.) f 1.50; Haren (Gr.) f 2.—; Barneveld f 4.30; IJmuiden f 1.—; Metslawier f 1.—; Zutphen f 1.—; De Krim (Ov.) f 4.—; Zend.-Comm. te Wassenaar 557 halve centen f 2.28½.

Voor de zending te Makassar:

N. N. te Haarlem f 5.—.

Onder vriendelijke aanbeveling,

G. M. A. LAERNOES

Koudekerke-Walcheren B 386.

Giro Vlissingen 289929.

Evangelisatiearbeid onder Indische Blinden.

Ontvangen voor den evangelisatiearbeid onder Indische Blinden van: L. J. S. te W. f 2.50; H. C. M. te A. f 2.50; C. E. v. H. f 10.—; H. B. te B. f 2.50.
Met vriendelijk endank,

Djocjacarta.

A. C. KUIPERS-JONKHOF

Verantwoording van ingekomen giften en contributies door den Penningmeester van het Comité voor

Maatschappelijk Onderwijs op Soemba van

1 Sept. 1936 tot 31 Aug. 1937.

Van Kerken: Ommen, Groningen, Winsum-Ober-gum, Siddeburen, Kampen, Zwolle, Zuidlaren, Uithuizen, Zwartsluis, alle f 10.—. Van: Haren, Vroomshoop, Roodeschool, Den Ham, De Krim, alle f 7.50. Van: Dedemsvaart, Marum, Dalfsen, Lutton, Ten Boer, Steenwijk, Almelo, N. Pekela, N. Weerdinge, Delfzijl, Gerkesklooster-Stroobos, Spijk, Hengelo, Garrelsweer, Wetsinge-Sauwerd, Onstwedde, Uithuizermeeden, Roden, Hoogeveen, Holten, Nijverdal, Bruchterveld, Hoogkerk, Zuidhorn, Meppel, Daarle, Stadskanaal, Pekelderweg, Deventer, alle f 5.—. Van: Baflo f 6.—. Van: Vlagtwedde f 3.—. Van: Vollenhove f 4.50; Van: Haaksbergen f 3.11. Van: Wildervank, Hoogersmilde, Gees, Onderdendam, Westerbork, Schoonoord, Kiel, windweer, Nieuweroord, Vries, Rouveen, Gasselternijveveen, Ezinge, Wagenborgen, Zuidbroek, St. Jans-klooster, Gramsbergen, Sleen, Emmen, Heemse, Loppersum, Smilde, Schoonbeek, Diever, Veenhuizen, Grijpskerk, Oosterwolde, Marienberg, Cadoelen, Rijsen, Hardenberg, Appingedam, Goor, Ulrum, Schoonoord, Schouwerzijl, Ter Apel, Scheemda, Dwingeloo, Nijveveen, Zuidwolde (Dr.), Wierden, Oldenzaal, Rijsen, alle f 2.—. Van: Niezijl f 1.50, Nieuwlande f 1.—. Overschild f 1.—, Lemelerveld f 1.—, 2e Exclouermont f 1.—, Delden f 2.—, O. Pekela f 1.—, Warffum f 1.—, Kamperven f 1.—, Enter f 1.75, Zweeloo f 1.—, Blokzijl f 1.—, Borne f 1.—, Langeslag f 1.—, Sappemeer f 1.50, Nieuwolda f 2.—, Borger f 2.—, N. Buine f 2.—, Houwerzijl f 1.—, Meeden f 1.—, Hasselt f 2.—, Nieuwlande f 1.—, Nieuweschans f 1.—, Hijken f 2.—.

Van Scholen en Schoolbesturen: Den Ham f 8.—, Groningen (Noorderstationstraat) f 10.—, Den Ham f 2.—, Groningen (Broos) f 21.40, Lutton f 5.—, Hare f 2.50, Westeremden f 2.50, Groningen (De Zeeuw) f 10.—, Groningen (Anneveldt) f 25.—, Groningen (Broos) f 27.75, Groningen (Noorderstationstr.) f 10.—, Hoogklei f 5.—.

Van particulieren: P. N. v. W. te A. f 0.50; J. F. te O. S. f 0.50; R. H. te N. f 0.75; P. B. te S. f 0.75; Th. B. te A. f 0.50; Ds. G. S. te V., Ds. J. V. te O. Ds. N. v. H. te Z., B. O. te A., Ds. G. B. te Z., H. W. te G., R. D. te A., Mej. A. S. te A., Mr. J. W. B. te M., Ds. W. L. M. te A., P. B. te S., Ds. J. L. te S., H. J. M. te M., J. G. te Z., Wed. M. v. d. B. te Z., M. M. te Z., H. B. te Z., H. B. te Z., H. W. B. te Z., H. F. te Z., H. S. te Z., Ds. K. B. te L., Ds. H. P. te St. J., Ds. M. M. te S., J. v. E. te H., Mej. I. D. te H., L. D. te N., Ds. J. B. v. H. te G., Ds. J. H. M. te d. H., Mr. J. W. te H., P. J. V. te S., H. G. S. te G., A. D. te M., Mevr. F. te G., Wed. Ds. A. B. te Z., H. M. te

Z., J. R. W. te H., Ds. J. W. d. J. te Z., Wed. K. S. te S., Ds. W. T. te S., W. B. Sr. te S., H. K. te H., M. W. te R., H. W. te W., J. V. te G., Mevr. S. te G., G. E. te A., W. J. F. te E., A. Th. W. te A., D. W. T. te Z., Mr. J. P. te Z., Ds. T. v. d. M. te D., H. S. te W., Wed. P. K. te N., J. K. Pzn. te N., J. B. Gzn. te N., M. M. S. te H., A. H. te M., H. E. te O., S. G. S. te E., N. S. te A., A. K. te d. K., T. M. te S., Dames d. J. te H., D. H. Z. te A., Ir. J. W. te H., Ir. W. K. K. te H., J. A. B. te H., J. D. M. te Z., Ds. H. V. te D., J. P. te Z., Mej. W. D. te B., H. S. te H., Ds. J. K. te O., Ds. J. M. K. te D., P. P. B. te A., Wed. J. K. te A., Mej. P. B. te A., H. V. te A., Ph. B. te A., P. M. W. te A., Ds. H. M. te E., J. S. te E., T. Z. te G., H. E. W. te G., K. V. te G., T. H. te G., Mej. G. L. te G., Mej. H. J. D. te G., J. W. te G., A. G. te Z., J. E. J. Azn. te O., S. R. C. te O., S. K. E. te S., G. V. te S., J. H. te N., W. A. P. T. L. H. te M., B. M. te M., D. A. F. te G., J. B. te G., H. H. te G., J. T. W. te G., H. O. te H., G. J. S. te H., Mej. I. B. te H., L. S. Jzn. te H., H. S. te H., K. V. te H., Dr. K. S. te K., J. J. G. te K., Ds. H. W. E. te M., A. J. v. d. K. te M., Ds. H. D. te N., B. T. M. te S., H. G. S. te G., J. R. W. te H., Mej. H. J. D. te G., Mej. I. D. te H., Mej. G. L. te G., B. O. te A., Ds. G. B. te Z., Wed. Ds. A. B. te Z., H. K. te H., Ds. W. T. te S., Mr. J. W. te H., G. E. te A., Ds. H. M. te E., Ir. W. K. K. te H., H. S. Jzn. te W., Ds. J. K. te O., W. A. P. T. L. H. te M., Wed. K. S. te S., H. E. te O., S. W. B. Sr. te S., Ds. M. M. te S., J. W. te G., J. V. te G., A. Th. W. te A., M. W. te R., A. K. te K., M. M. S. te H., Mej. J. v. E. te H., Ds. J. H. M. te d. H., Ds. J. B. v. H. te G., Gebr. W. te A., allen f 1.—

E. de G. te 2e E., J. v. d. S. te Z., Wed. K. H. te N., Mej. F. v. H., te G., T. D. te Z., Ds. D. v. E. te V., S. te N., P. E. T. te G., J. v. d. B. te M., R. D. te A., allen f 1.50.

Mej. H. P. te H., P. P. te K., P. W. te H., Ds. L. O. te G., Ds. J. M. te H., Wed. Ds. J. V. te Z., B. N. te Z., J. H. W. te G., P. v. d. K. te O., G. H. G. te O., A. H. B. te Z., J. C. v. d. L. te Z., H. L. te H., A. M. te G., Mej. H. E. N. te N., J. C. te Z., Mej. G. L. te Z., S. v. d. te S., R. L. H. te G., Dr. S. T. de R. te G., J. N. te G., L. H. te G., Wed. P. W. te S., H. E. te S., S. v. d. Z. te G., Jh. B. te G., J. W. te H., Ds. J. O. te K., A. M. te G., J. v. A. te O., Ds. J. M. te H., H. L. te H., Mej. H. J. N. te N., R. L. H. te G., allen f 2.—

Ds. S. G. te K., J. D. F. v. H. te A., J. de J. te G., Wed. J. W. v. d. K. te Z., Dames B. te Z., B. R. te Z., C. J. J. te Z., J. W. K. te Z., Dr. P. A. J. te Z., J. T. te G., J. B. te H., H. E. W. te G., S. T. B. te S., D. W. te G., Ds. R. H. te N., E. S. te G., J. S. te G., A. W. B. te Z., S. G. W. te L., Mej. B. E. v. H. te H., H. v. W. te G., W. P. W. te S., T. H. H. te G., Ds. D. v. D., Dr. L. B. te G., S. B. te G., G. J. te G., H. M. te S., J. v. A. te O., Dr. Y. K. V. te M., D. M. B. te G., R. J. S. te G., E. W. W. te G., A. M. te H., H. S. H. te K., J. B. te H., H. v. W. te G., Mej. B. E. v. H. te H., T. H. H. te G., J. de J. te G., J. D. F. v. H. te A., J. v. d. B. te M., Ds. S. G. te K., E. W. W. te G., H. E. W. te G., S. T. B. te S., Ds. R. H. te N., Mevr. E. G. A., M. te Z., allen f 2.50.

E. S. Vzn. te D. f 3.—, Ds. N. D. te N., A., Ds. J. A. te L., Ds. N. D. te N., A. allen f 5.—

Mej. J. v. d. K. te Z., Zendingskrans te Z. allen f 10. Het comité houdt zich aanbevolen voor giften en contributies. Tot hertoe was het comité in staat jaarlijks f 1000 af te dragen aan de Deputaten voor den arbeid op Soemba. Echter kost het Maatschappelijk onderwijs op Soemba dezen deputaten meer geld, zoodat zij uitzien naar meerdere inkomsten door het comité.

Daarom dringen we er op aan, dat de kerken hun toezegging om jaarlijks te contribueeren, gestand doen, voorzover ze zich daartoe verbonden en dat de kerken, die dit nog niet deden, besluiten een jaarlijksche bijdrage voor bovengenoemd doel af te staan. De kerkeraden kunnen uit de acta der zendingssynode weten, dat de arbeid van het comité dringend aanbevolen wordt, omdat het gelden verzamelt voor een onderdeel van den zendingsarbeid, die voor rekening van deputaten ligt.

Laten de scholen niet afzijdig blijven staan. Er zijn zulke goede voorbeelden. Een busje in de school kan, als er de hand aan gehouden wordt geregeld te collecteeren, zooveel opbrengen. En wellicht zijn er schoolbesturen, die jaarlijks een contributie kunnen afstaan. En voorts zijn er nog vele particulieren, die een bijdrage willen schenken. In de maand Oct. gaan de postquintanties in zee voor hen, die hun contributie nog niet betaalden. Weigert ze niet, maar doet uw belofte gestand.

De penningmeester,

Ds. H. A. MUNNIK,

Zuiderkerkstraat 29, Zwolle.

Postgiro No. 107388.

Idenburgfonds.

Verantwoording van ontvangen gelden over het tijdvak 25 Aug. 1937 tot en met 23 September 1937.

Giften: N. N. te L. f 2.50; H. v. d. Z. te W. f 1.—; C. H. te U. f 2.—; gift uit Bergambacht f 1.—; giften uit Zuidwolde f 4.25; leerlingen Chr. School te St. Jansklooster f 2.50; leerlingen eener Geref. School te Groningen f 6.02; M. K. te T. f 2.50; giften uit Groningen door Mej. Emmelot f 9.75; uit Nieuwerkerk aan den IJssel f 6.25 door Mej. Maaskant; uit Meppel door Mevr. Engelkes f 38.60; door de Geref. M.V. te Houwerzijl f 17.70; N. S. te A. f 5.—; Wed. S. W. te M. f 5.—; de J.V. op G.G. te Harlingen f 5.—; P. V. te D. f 2.—; A. B. te H. voor „uitzet Polanen” f 10.—; Mej. A. K. te R. f 10.—; J. v. K. te L. f 0.44; A. S. te L. f 1.—; leerlingen 5e klasse Chr. School te Lisse f 1.35.

Contributiën uit: Haarlem f 1.—; Amsterdam f 10; Loenen aan de Vecht f 0.50; Hilversum f 24.25; Zalk f 1.50; Nieuwerkerk aan den IJssel f 4.50; Bergambacht f 0.50; Zuidwolde f 10.50; Enschede f 6.—; Groningen f 1.75; Meppel f 1.50; Houwerzijl f 6.—; Wageningen, Geref. Meisjesveren. f 11.25 en Steenwijk f 5.—

Collecten: Geref. Kerk te Schipluiden f 24.43.

Rechtstreeks ontvangen door Zeist: (over de maanden Aug. en Sept.). Pers. Chr. School te K. f 50.—; J. C. v. S. te H. f 2.— (bijdrage over 2 maanden); Geref. Kerk te N. f 34.77; F. te N. f 0.50 en Mej. A. K. te H. f 1.—.

K. R. HUMMELEN.

Secr. Penningmeester van het Idenburgfonds. Postrekening no. 196921.

Kampen, 23 September 1937.

1e Ebbingestraat 39 I.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

46e verantwoording van 22 Juli—22 Sept. 1937.

Allereerst enige verbeteringen: in de vorige verantwoording stond tezamen f 141.43, dit moet zijn f 121.59 en als totaalcijfer f 10235.41, dit moet zijn f 11034.99. Verder staat in het pas verzonden boekje

in de verantwoording van 22 April tot 22 Juli, dit moet zijn tot 22 Juni en onderaan 3 maanden, moet zijn 2 maanden.

Met hartelijken dank ontvingen wij van Mej. T. S. te D. f 1.—, J. B. te V. f 3.—, Ds. W. A. W. te L. f 4.—, W. G. v. d. H. te U. f 1.—, H. v. W. Jr. te L. f 0.50, leerl. Chr. Sch. te D. f 7.—, F. G. H. te Z. f 4.65, Mej. C. T. te Z. f 25.—, L. v. d. M. te 's Gr. (j.l.) f 2.50, leerl. Visser Smitsch. te 's Gr. f 10.—, H. v. W. Jr. te L. (mnd) f 0.15, J. W. W. te D. (mnd) f 0.25, J. J. te L. f 2.50, Mej. J. A. R. te A. (j.l.) f 5.—, J. J. A. S. te H. (3 mnd) f 2.50, H. v. W. Jr. te L. (mnd) f 0.15, leerl. Dr. de Moorsch. te 's Gr. f 1.98, Dr. C. M. v. M. te W. f 2.50, Mej. E. W. E. te Z. f 1.—, J. G. H. te A. f 0.50, J. W. K. te Z. f 1.—, Ds. C. B. B. te O. en W. S. (j.l.) f 1.—, B. R. te Z. f 1.—, Mej. T. W. te F. (j.l.) f 2.50, D. J. S. te B. f 5.—, Gron. Schatkam. te G. f 2.50, C. A. K. te B. f 1.—, E. C. R. te S. f 2.50, Ds. K. v. d. M. te K. f 1.—, p. J. H. H. coll. te E. f 43.—, C. S. te W. f 3.—, Ds. W. J. J. V. te R. f 1.—, Ds. P. P. te D. f 1.—, Mevr. W. J. v. R.—L. te 's Gr. f 1.—, D. S. te B. f 1.—, Mevr. J. W. te 's Gr. f 2.—, J. W. W. te D. (mnd) f 0.25, J. B. te 's Gr. f 1.—, Mej. G. v. d. S. te W. f 5.—, Dr. T. B. te H. f 20.—, J. H. v. d. B. te A. f 1.—, A. B. te H. f 10.—, W. K. te H. (j.l.) f 1.—, D. O. te 's Gr. f 10.—, Tezamen f 182.93. Totaal met vorige verantwoording f 11217.92.

Dit lijstje van 44 giften in 2 maanden is niet groot te noemen, want al brengt Augustus nooit veel geld in 't laadje, de Septembermaand had dit goed moeten maken, vooral nu we pas ons 9e boekje hebben verzonden. De opbrengst in deze 2 maanden maakt nauwelijks de kosten van het drukken en verzenden goed. Wij rekenen erop nu het boekje geacht mag worden gelezen te zijn op vele giften in de eerstvolgende maanden, opdat wij in de gelegenheid worden gesteld weder f 1000.— nog dit jaar te zenden.

Mogen wij allen getrouw worden bevonden te geven van hetgeen God ons eerst heeft geleend.

Namens het steuncomité,

J. N. MUNNIK, penningm.

Galileistraat 139, den Haag, Postg. 6104.

8e verantwoording van 25 Aug.—25 September 1937.

Prov. Groningen:

B. Bulder, Westerlee, Zend. kal. f 10.46; L. Ellens, Kommerzijl, 190 h. ct. f 0.95; P. Pilon Pzn., Stedum, zend. ver. f 20.—; Idem, M. V. Maria-Martha f 25.—; R. Postma, Nieuwe Schans f 3.72; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busjes f 52.30; J. Wildvank, Delfzijl, coll. gift f 2.50; P. Teune, Onderdendam, Zend. ver. f 26.14; H. Boskma, Uithmeeden f 98.01; M. Olijve, Nw. Weerdinge, bruiloft fam. Smit f 3.36; H. Timmer, Niezijl, busjes f 20.—; K. Buist, Hoogkerk, saldo kalenders f 72.81; Idem, bruiloft-busjes f 21.59; F. de Bruin, Groningen, J. V. Strijd f 3.—; Ds. M. Stadig, Ezinge, 100 h. ct. J. en M. N. f 0.50; Idem, 100 h. ct. T. B. f 0.50; Idem, zend. vereen. f 100.—; Geref. Kerk, Ten Boer, busjes f 21.20; E. Warringa, Nw. Buinen, busjes f 22.65; H. Witkop, Ter Apel, busjes f 31.56; Idem, saldo zend. bl. f 10.—; Idem, bruiloft fam. Deuring f 2.17; Geref. Kerk, 2e Exloërmond, M. V. f 3.97; Idem, Lena Warris f 27.75; Idem, Lammie Gnodde f 14.62; J. Knol, Overschild, zend. comm. f 21.50; J. L. Zijlman, De Wilp, busjes f 30.—; J. Meindertsma, Kommerzijl, zend. comm. f 30.—; T. Postma, Kornhorn, busjes f 21.43; J. Sikkema, Boerakker, zend. comm. f 25.—; Idem, Meisjesver. f 10.—; Mej. G. Haan, Groningen, busjes Juli-Aug. f 245.—; Per Ds. D. v. Dijk,

Groningen, h. ct. f 3.97½; J. V. Timotheus-centrum, Groningen f 3.71½.

Prov. Drenthe:

Ds. S. Hania, Schoonoord, busjes f 25.08; G. M. Hoo-geveen, Appelscha, l.l. Chr. Sch. f 5.60; B. J. Scharft, Roden, busjes school f 9.80; Idem, 1e halfjaar f 61.11; Ds. A. J. Noordewier, Westerbork, Chr. School f 10.—; Geref. Kerk, Dwingelo, coll. gift f 1.—.

Prov. Overijssel:

R. Fennema, Ommen, schoolbusje f 6.03; Idem, gift van een zuster f 2.50; J. Olthoff, Hardenberg f 60.65; J. F. Fleurke, De Krim, busjes collectantjes f 55.98; Geref. Kerk, Cadoelen, busjes Juni t/m Aug. f 32.04; H. Bolhuis, Vroomshoop, busjes f 62.73; Ds. J. Visser, Oldemarkt, gift N.N. f 2.50; Geref. Kerk, Blokzijl, coll. gift f 25.—; H. Hofsink, Bergentheim f 50.—; S. Malda, Lutton, bijdragen f 50.—; Geref. Kerk, Enschede f 500.—; H. Oldenbeuving, den Hulst f 7.50; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busjes Antje Los en Gè Wierda f 9.57; D. de Vries, Steenwijk, zend. comm. f 100.—; Ger. Kerk, Hardenberg f 60.—; J. F. Fleurke, De Krim, busjes collectantjes f 6.60; Per Ds. D. Veenhuizen, De Krim, extra gift N.N. f 120.—.

Pinkstercollecte Groningen:

Stedum, nagift f 15.—; Boerakker, f 16.00.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Onderdendam f 29.16; Musselkanaal f 21.89; Marum f 20.85; Siddeburen f 54.—; Aduard f 87.30; Stedum f 36.29.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Ruinerw.-Koekange f 68.01; Nieuwlande f 15.72; Emmen f 61.44; Zweeloo f 15.36; Coevorden f 23.—; Emmererfscheidenveen f 11.56; Hoogeveen f 90.70; Zwartemeer f 5.91.

2e Algemeene Collecte Overijssel:

Wierden f 16.91; Oldenzaal f 5.03; Olst f 5.—; Genemuiden f 11.58; Hengelo f 41.65; Rouveen f 104.80.

Soembaweken Groningen:

Kommerzijl f 93.30; Winsum Gr. f 392.35; Delfzijl f 298.50; Nieuwolda f 78.50; Oude Pekela f 60.—; Vlagtwedde f 5.78; Westeremden f 162.70.

Soembaweken Drenthe:

Hollandsche Veld f 53.40.

Soembaweken Overijssel:

Holten f 123.10; Ommen f 224.30; Mariëenberg f 117.10.

Totaal 8e verantwoording . . . . . f 4615.22
1e t/m 7e verantwoording . . . . . - 49414.13

Totaal tot op heden . . . . . f 54029.35

Hartelijk dank aan de Kerken die zich gehaast hebben met de toezending van collecten en andere zendingsgelden om in den noodtoestand van de kas te voorzien; met name hartelijk dank aan de broeders en zusters, die, getroffen door dezen noodtoestand, zich gedrongen hebben gevoeld om door het zenden van een extra gift de voortgang van den arbeid op Soemba mede mogelijk te maken.

Mag ik nu zoo spoedig mogelijk van alle kerken de 2e algemeene collecte ontvangen? Bij voorbaat dank voor een spoedige toezending van deze collecte.

JURRIËN VELDKAMP, Quaestor.

Postrekening 138000.

Groningen, 25 September 1937.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingezonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: Ruischen als de Libanon. — Dr. A. Kuyper en de Zending. — Van Zendingsaangelegenheden: De vijftigste Alg. Ned. Zendingsconferentie; De berichten over de benoeming van een Zendingshoogleeraar. — Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken: Mej. A. M. Koene; Driemaandelijksch verslag; De Zendingscollectantjes te Zwijndrecht. — Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende Kerken: 12 September te Magelang. — Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam en de met haar samenwerkende Kerken: De aardbeving te Djokja. — Zending van de Geref. Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken: Vroedvrouw en leerling-vroedvrouw te Klaten gereed om uit te rijden. — Zending van de Geref. Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken: De gemeente te Tlepok zwaar beproefd; De Wageningsche Zendingscommissie met haar collectantjes. — Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken: Afscheid Ds. Bergema; Iets uit den arbeid der Goeroe's-Indjil. — Zending van de Geref. Kerken in Groningen, Drenthe, Overijsel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba; De Zendingscollectantjes te Nieuwlande; Bevestiging en intrede Ds. Bergema; Soemba-Zending. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften.

RUISCHEN ALS DE LIBANON

Is er een handvol koren in het land op de hoogten der bergen, de vrucht daarvan zal ruischen als de Libanon.

Psalm 72 : 16a.

In dezen Psalm wordt de zegenrijke heerschappij bezongen van Christus, den Vrededorst.

Wel luidt het opschrift boven dezen Psalm: „Voor Salomo”. En op hem wordt hier dan ook in de eerste plaats gedoeld. Maar het is toch niet mogelijk om bij Salomo of welk aardsch Koning ook te blijven staan.

Immers, zoowel de eigenschappen van den hier geschetsten Koning als de heerlijkheid, de omvang en de duur van Zijn rijk gaan ver uit boven wat er van een *mensch* gezegd kan worden. Ze noodzaken ons te denken aan Hem, die „meer dan Salomo” is, aan Christus en Zijn onvergankelijk Koninkrijk, waarvan Salomo's heerschappij slechts een flauw beeld vertoonde.

„Alle Koningen, toch, zullen zich voor hem nederbuigen, alle heidenen zullen hem dienen. „Want hij zal (zoo geheel anders dan de Oostersche despoten) den nooddruftige, die daar „roept (niet vertreden, maar) redden, mitsgaders den ellendige en die geen helper heeft. „Hij zal den arme en nooddruftige verschoonen „en de zielen der nooddruftigen verlossen. Hij „zal hun ziel van list en geweld bevrijden en „hun bloed zal dierbaar zijn in Zijn oogen. Hij „zal hun leven beschermen en wreken! Door „dat betoonen van ontferming zal hij zich een „volk vergaderen, dat zijn leven begeert (de „Koning leve!) dat offert voor zijn dienst, dat „gedurig voor hem bidt (Uw Koninkrijk Kome) „en dat hem, uit innige dankbaarheid, den ganschen dag zegent. (vs. 15).

Klein zal 't begin zijn van het rijk van dezen Vrededorst! Maar — 't zal zijn als een mosterdzaad! „Is er een handvol koren in het land „op de hoogten der bergen, de vrucht daarvan zal ruischen als de Libanon!”

* * *

Als de Libanon! Aan de noordzijde van het heilige land verheffen zich de breede bergen van den Libanon, wier hoogste toppen met eeuwige sneeuw en ijs bedekt zijn. In Salomo's dagen waren de hellingen van dit gebergte met dichte ceder-wouden begroeid. Zij waren de heerlijkheid van den Libanon! Grootsoch was hun aanblik wanneer de wind zich verhief en de kruinen der woudreuzen golven deed. Dan steeg er uit die golvende ceder-kruinen, door het ruischen der naalden, een geluid op, eerst zacht en dan aanzwellend tot een machtig, in-

drukwekkend ruischen, als 't ruischen der zee. Dat is het ruischen van den Libanon! En daarmee doelt de psalmist op het voortschrijden van de heerschappij van den Vrededorst; op de uitbreiding van het gezegend Koninkrijk van onzen Heere Jezus Christus.

* * *

Uit een handvol koren een ruischende Libanon! Een zwak begin, een rijke oogst!

Hoe menigmaal is dit reeds gezien in de geschiedenis der Zending.

Een handvol koren werd er gezaaid op de hoogten der bergen — op plaatsen, die, naar den mensch gesproken, bitter weinig hoop gaven op een goeden oogst. Met hoeveel moeilijkheden had men daarbij te worstelen: met geldgebrek door de laauwheid der christenen; met openlijke of heimelijke tegenwerking van grootere of kleinere autoriteiten. Hoeveel kostelijke menschenlevens zijn er niet ten offer gevallen! Och, 't was niet meer dan een handvol dat er gezaaid werd, gezaaid met tranen. Maar God gaf den wasdom. Verrassend, wonderlijk!

Koppensnellers en menscheneters leerden hun knie voor Jezus buigen. Geheele volkstammen werden voor Christus gewonnen. In voorheen woeste streken wordt thans het ruischen gehoord van de goud-gele korenaren.

Welnu, moet de profetie van Ps. 72 ons dan niet inspireeren tot het Zendingswerk? Laat ons toch niet te traag zijn om „de hoogten der bergen” te beklimmen en daar 't zaad des Evangelies uit te strooien. Een ieder versta hierin zijn roeping en zijn taak en doe wat zijn hand vindt om te doen. Niemand verachte den dag der kleine dingen. Want het, in 's Heeren Naam, uitgestrooide zaad zal, op Zijn tijd, ontkiemen en uitspruiten! En de vrucht daarvan zal ruischen als de Libanon!

D. B.

G. v. d. Z.

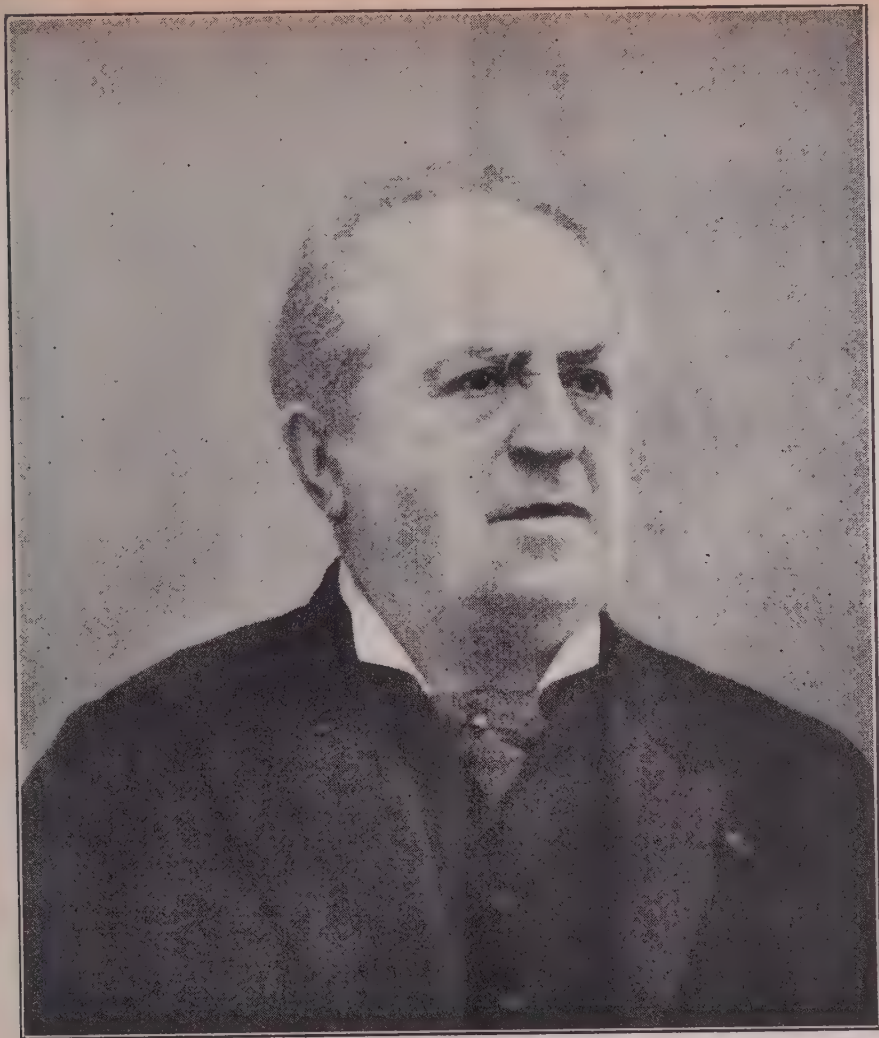
Dr. A. Kuiper en de Zending.

Onder de mannen van beteekenis, wier optreden gedurende de laatste eeuw van beslissenden invloed is geweest op den gang der historie van kerk, staat en maatschappij in ons goede Nederland, verrijst hoog de statuus van Dr. Abraham Kuiper. Nu allengs zijn tijd al meer achter ons komt te liggen, zien we steeds klaarder hoe hij boven alle beteekenende mannen der laatste eeuw uitsteekt en zijn machtigen invloed den gang van het gebeuren veelszins heeft beheerscht.

Dat geldt inzonderheid het leven der kerk.

Ongetwijfeld was hij een „nationale figuur” van den eersten rang. Niet gemakkelijk overschat men zijn beteekenis voor onderwijs en wetenschap, voor

Dr. A. Kuyper.

staat en maatschappij. Maar voor alle dingen was hij toch een kerkelijk man. Stellig is in deze laatste eeuw voor het Kerkelijk leven in Nederland niemand van grooter beteekenis geweest en heeft niemand daarop meer invloed geoeffend dan hij.

En Kerk en Zending behooren byeen. Dat juist is de groote verdienste van Dr. A. Kuyper voor de zending geweest, dat hij het verband van kerk en zending helder in het licht gesteld heeft en daardoor de plaats heeft gewezen, die aan de zending toekomt.

Dr. A. Kuyper was geen zendingsman in den gewonen zin van het woord. Voorzoover ons bekend is, heeft hij nooit zitting gehad in het bestuur eener zendingsorganisatie. Aan de praktische behartiging van de zaken der zending heeft hij betrekkelijk weinig deelgenomen. Van 1896 tot 1899 was hij één der door de Generale Synode der Gereformeerde Kerken benoemde deputaten voor Batavia en Soerabaja. Ook was hij in diezelfde jaren deputaat der Synode voor het ontwerpen eener regeling vóór de zending. Deze mede door hem ontworpen regeling is echter door

de Generale Synode van 1899 inzonderheid om praktische redenen, wyl de tijd er nog niet rijp voor was, ter zijde gelegd.

Ofschoon hij de groote beteekenis der zending helder zag en deze zijn volle belangstelling had, zooals telkens bleek uit wat hij schreef en niet het minst uit het feit, dat hij één van zijn dochters gaf om als hoofdverpleegster uit te gaan in den dienst der zending te Djokja, heeft hij zijn tijd en kracht slechts in geringe mate gewijd aan de practische behartiging van de belangen der zending. Dit mocht ook trouwens van hem niet worden verwacht.

Desniettemin heeft de laatste vijftig jaren niemand zoo diep ingrijpenden, zoo beslissenden en zoo verstrekkenden invloed op de zending der Gereformeerde kerken geoeffend, als Dr. A. Kuyper gedaan heeft. Want hij was het, die voor de zending de Gereformeerde beginselen glashelder heeft aangewezen en voor haar de grondlijnen scherp in teekening heeft gebracht.

Hij deed dit in onderscheidene artikelen, door hem

gepubliceerd, en inzonderheid door zijn machtig optreden ter Generale Synode te Middelburg in 1898.

Voor dit in de geschiedenis der Gereformeerde zending zoo belangrijke jaar was deze zending nog niet ten volle kerkelijk georganiseerd. Het verband van kerk en zending werd niet helder ingezien en nog niet op juiste wijze in practijk gebracht. De kerken zelf traden in de zending nog niet actief op. Op Pinksteren werd er voor de zending gecollecteerd en in de prediking en de openbare gebeden werd zoo nu en dan aan de zending gedacht. Ook benoemde de Generale Synode eenige deputaten voor de zending. Maar dat was dan ook alles wat de Kerken zelf deden. De groote zaak der zending lag geheel in de handen der deputaten, die over alles beslisten, zooals zij dit gewenscht achten. Feitelijk vormden de deputaten het bestuur der zending. De kerken stonden bijna geheel buiten de zending en evenzoo de zending buiten de kerken.

Het was, zooals dit vaak is genoemd: deputaten-zending.

Tegen dat stelsel is Dr. A. Kuyper met zijn machtig woord in verzet gekomen. Hij heeft dat gedaan in de pers. Maar vooral op de Synode te Middelburg heeft hij door zijn scherpe critiek dat systeem radicaal gebroken.

De meerderheid der zendingsdeputaten had op deze Synode een rapport ingediend, waarin zij trachtte dat oude stelsel te verdedigen en te handhaven. Alles wat er voor te zeggen was, had zij op niet onverdienstelijke wijze naar voren gebracht. De Synode stelde dit rapport in handen eener commissie van advies, waarvan Dr. Kuyper rapporteur werd.

Deze nam dat rapport onderhanden en onderwierp het aan een zeer welwillende maar tevens vlijmscherpe critiek. In een schitterend betoog rafelde hij het rapport der deputaten, wat dit punt betreft, geheel uiteen zoodat er geen stukje van overbleef.

En daarmede was het stelsel van „deputaten-zending” buiten de kerken om principieel volstrekt veroordeeld. En toen de Synode met Dr. A. Kuyper geheel meeging was dat stelsel radicaal ter zijde gezet.

Toen rees echter de vraag: wat nu? Afbreken was niet genoeg. Zooals het geweest was moest het niet. Maar hoe moest het dan wel? Daarvoor was het noodig de juiste beginselen voor de zending helder te zien en de grondlijnen voor de organisatie der zending duidelijk voor het oog te hebben.

Weer benoemde de Synode te Middelburg een commissie om haar voor te lichten, en weer werd Dr. A. Kuyper aangewezen als rapporteur.

Deze commissie kreeg in opdracht „het in schets brengen van de beginselen en grondtrekken, die naar het oordeel dezer Synode de leiddraad behooren te wezen, overeenkomstig welke de methode der zending onzer Gereformeerde Kerken in elkaar te zetten zij.”

In een breed rapport, dat in alles de meesterhand van Dr. A. Kuyper verraadt, werden in een zestal punten „de beginselen en grondtrekken” voor de zending uitvoerig in het licht gesteld. Hierbij werd zeer overtuigend aangetoond:

1e. dat ook voor de zending het hoogste einde ligt in God drieëenig;

2e. dat de zending behoort uit te gaan van de

plaatselijke kerk, waarbij echter ook het kerkverband moet worden geëerbiedigd;

3a. dat voor den hoofddienst gezonden moeten worden bekwame mannen, die staan in het ambt van dienaar des Woords;

4e. dat de zending bij de keuze van het zendings-terrein heeft te letten op de wenken Gods en op het gekozen terrein heeft te zoeken de enkele personen, maar die personen in hun volksverband;

5e. dat de zendingsmethode geen andere mag zijn dan die van overtuigen, waarbij onderscheidene regelen moeten worden in achtgenomen; en

6e. dat de zending steeds in goed verband behoort te leven tot wat buiten haar staat, zooals de Overheid, andere kerken en andere zendingen.

De strekking van dit magistrale rapport was:

„De kerken te verwekken tot eene zending, waarbij de actie niet in deputaten der kerken is geconcentreerd, maar van die kerken zelf uitgaat; en voor dat werk der zending niet, buiten het Woord Gods om, een speciaal ambt in te stellen, maar het te doen uitvoeren door de organen, die de Heere zelf blijkens zijn Woord, daartoe in de kerken gegeven heeft.

Dat doel is voor een aanmerkelijk deel bereikt.

Gerust mag worden gezegd, dat de groote zendingsbeginselen, die door Dr. A. Kuyper te Middelburg zoo klaar zijn geformuleerd, voor de verdere ontwikkeling van de zending der Gereformeerde kerken van de grootste beteekenis zijn geworden.

Wat Dr. A. Kuyper voorts voor de zending gedaan heeft, zoowel ter Generale Synode als in de pers, laten we rusten. Hoewel dit niet zonder beteekenis was, heeft dit uit den aard der zaak geen beheerschenden invloed geëffend op den verderen gang onzer zending. Maar wel is dit het geval met de door Dr. A. Kuyper in 1896 uitgesproken Zendingsbeginselen.

Heusche beginselen zijn niet dood, maar hebben levenskracht en beheerschen den levensgang. Zoo is het ook geweest met de zendingsbeginselen van Middelburg. Die beginselen zijn levenskrachtig en kerngezond gebleken.

Het is nu ruim veertig jaar geleden dat door Dr. A. Kuyper de grondlijnen zijn getrokken, waarlangs de zending zich behoort te bewegen. Allengs zijn die grondlijnen bij de regeling der onderscheidene zendingen van de Gereformeerde kerken met meer of minder nauwgezetheid in practijk gebracht. Niet overal heeft men zich stipt aan de grondlijnen gehouden.

Om practische redenen is men in sommige regelingen van samenwerking en organisatie der zending, wel eens niet onbeduidend afgeweken.

Stellig zou de rapporteur van Middelburg, als hij sommige regelingen ging toetsen aan de door hem zoo scherp getrokken grondlijnen wel één en ander vinden dat hij met nadruk afwijzen zou. Maar al is het dat ook bij de zending in de praktijk de beginselen niet steeds tot hun volle recht zijn gekomen, en het stellig aan de zending ten goede zou komen, wanneer meer nog dan tot nu toe, die beginselen ten volle werden geëerbiedigd, toch is de gezonde levenskracht dier beginselen sinds 1896 kennelijk gebleken.

Dank zij de doorwerking van de door Dr. A. Kuyper in het licht gestelde zendingsbeginselen, is de

verhouding van kerk en zending steeds meer verinnigd en heeft de Gereformeerde zending een uitbreiding en groei ontvangen, die alle verwachting verre heeft overtroffen.

In 1896 was er nog niet één kerk, die metterdaad zelf zending dreef. Thans zijn er tien zendende kerken, met wie alle andere kerken samenwerken, terwijl al die zendende kerken met één of meer missionaire predikanten op Java en Soemba arbeiden. Die groei is onder den zegen des Heeren voor een groot deel te danken aan de doorwerking der te Middeburg uitgesproken beginselen.

Niet minder toont zich de kracht dier beginselen in de vermeerdering van de zendingsinkomsten.

In 1896 werden de inkomsten voor de Gereformeerde zending in totaal geraamd op f 32.000. De laatste jaren zijn deze gestegen tot minstens f 450.000. En ongetwijfeld zal die stijging nog doorgaan, als maar steeds meer de gedachte, dat de zending de zaak der kerken is, bij de Kerken doordringt.

De groote waarde van kerkelijke zending is vooral de laatste jaren treffend aan het licht getreden. Terwijl alle zendingen, die niet kerkelijk georganiseerd zijn, haar inkomsten onder den druk der malaise zoo ontrustend zagen dalen, bleven de inkomsten der Gereformeerde zending bijna geheel op pijl.

In dat feit demonstreert zich duidelijk de gezonde levenskracht van het beginsel der kerkelijke zending. Het teekent dan ook wel treffend, dat dit door Dr. A. Kuiper zoo krachtig bepleite beginsel ook buiten de Gereformeerde kerken almeer bijval vindt.

Veel, onnoemelijk veel heeft onder het bestel onzes Gods de zending te danken aan Dr. A. Kuiper.

De zendingsgeschiedenis boekt zijn naam als de groote pleitbezorger en machtige baanbreker voor de waarlijk kerkelijke zending.

W. BREUKELAAR.

Dit artikel werd ook geplaatst in „De Heraut“.

Van Zendingsaangelegenheden

De vijftigste Algemeene Nederlandsche Zendingsconferentie.

In de laatste week van October is de vijftigste Algemeene Nederlandsche Zendingsconferentie gehouden. Het spreekt vanzelf, dat ditmaal die conferentie stond in het teeken van een jubileum en een eenigszins feestelijk karakter droeg.

Het is niet ons doel van deze conferentie, die drie dagen duurde, een verslag te geven. Onze plaatsruimte zou dit niet toelaten. Ook is het niet noodig, wij de dagbladpers elken dag breede verslagen heeft gepubliceerd. Bovendien zou het wel wat „oudbakken" worden te willen vertellen, wat, zoodra dit Zendingsblad verschijnt, al weer bijna drie weken geleden passeerde. Wij zullen dus niet trachten weer te geven wat er gesproken is.

Bijzonder trof ons, dat ditmaal de conferentie, al had de opkomst wel beduidend grooter kunnen zijn, toch naar buiten veel aandacht trok.

Het Bestuur der stad Amsterdam bereidde de conferentie een ontvangst op het raadhuis, waar de burgemeester Dr. de Vlugt, een toespraak hield.

Ook werd een deel der zittingen van de conferentie door een tweetal ministers bijgewoond.

In de morgenzitting van 26 October was Exc. Dr. Slotemaker de Buïne aanwezig en de laatste zitting werd bijgewoond door Exc. Dr. H. Colijn. Natuurlijk was de Voorzitter van den Ministerraad niet gekomen om een rede te houden. Toch heeft hij een kort woord gesproken, niet slechts als persoon, maar ook als president van den Ministerraad. Hij verklaarde, dat de Regeering van het hooge belang van het werk der Zending overtuigd is. En wat hem in de Zendingsconferentie vooral trof, was, dat hij alle verdeeldheid van de Protestantische Christenen, in de Zendingsconferentie zich een eenheid uitsprak, die te waardeeren is. Hij zag daarin een lichtbaak in veel duisternis en ook een baken der hoop voor meerdere eenheid.

In de Zendingsconferentie manifesteert zich eenigszins de gansche Protestantische Nederlandsche Zending. De Kerken, die zijn geboren uit de groote hervorming der zestiende eeuw, zijn, helaas, hopeloos verdeeld en verscheurd. De Protestantische Christenheid gaat uiteen in tientallen Kerken en Kerkjes, die met elkander geen gemeenschap onderhouden. Dat feit is droef en zeer te betreuren. Maar geen eenheidsbeweging, die ernstige beginselverschillen verdoezelt, en zoo maar wegwerken wil, zal ooit een deugdelijk effect sorteerden.

Die gespletenheid van het Protestantische Christendom heeft ook haar doorwerking gehad in de Zending. De Protestantische Zending is bijna even verdeeld als de Kerken. Ofschoon ons land maar een heel klein land is, en het deel van ons volk, dat belangstelt in de Protestantische Zending, slechts een klein deel der bevolking uitmaakt, heeft Nederland toch een groot getal Zendingsorganisaties, die in beginsel en in methode van arbeiden veel van elkander verschillen.

En in vroegere jaren hebben die verschillende Zendingsorganisaties elkander vaak minder vriendelijk aangezien en soms ook elkander wel eens wat dwars gezeten.

Op Zendingsgebied doet zich echter het merkwaardig en gelukkig verschijnsel voor, dat menschen uit al de onderscheiden corporaties, die werken tot bevordering van het Christendom in Ned. Indië, een comité hebben gevormd, dat elk jaar een Algemeene Zendingsconferentie organiseert, waar sprekers uit die onderscheiden Zendingskringen optreden, verschillende aan de orde zijnde Zendingsvraagstukken worden toegelicht en besproken en de aandacht wordt gevestigd op belangrijke aangelegenheden, die de Zending betreffen.

Die conferenties hebben wel ter dege voor heel de Protestantische Zending beteekenis.

Vooreerst spreekt zich daarin uit, waarop ook Exc. Dr. Colijn wees, dat er bij alle niet te miskennen verschillen, toch ook iets is, dat alle belangstellenden in de Zending vereent.

Al wat waarlijk zending is erkent en belijdt, dat Jezus Christus, Gods Zoon, onze Heere, die is overgeleverd om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardiging, de eenige Heiland is, en wenscht Zijn Evangelie te brengen tot de volken. Dat is, hoe zeer ook overigens de verschillen uiteenloopen, de eenheid in de Protestantische Zending. En dat treedt in de conferentie's aan het licht. Op de conferenties ontmoeten Zendingsvrienden uit al die onderscheiden Zendingsorganisaties elkander. Men leert elkan-

der beter begrijpen en ook wel wat beter waardeeren. Bovendien komt men tot het inzicht, dat men ook nog wel wat van elkander kan leeren, al is het, dat men het volstrekt niet altoos met elkander eens is of door samenspreking met elkander eens wordt.

De laatste vijf en twintig jaren woonden we vrij geregeld de Zendingsconferenties geheel of ten deele bij. Stellig hebben die conferenties beduidend bijgedragen om de Zending met al de belangrijke vraagstukken, die zich aan haar voordoen, beter te leeren verstaan. Daardoor hebben die conferenties medegewerkt om de kennis van de Zending te verrijken, de belangstelling voor haar te versterken, en het gebed en de offervaardigheid aan te wakkeren. Natuurlijk, niet alsof die conferenties dat alleen zouden hebben gedaan. Allerlei andere factoren hebben daartoe medegewerkt. Maar onder de dingen, die de laatste halve eeuw de belangstelling van de Zending hebben bevorderd, behoort ook de Zendingsconferentie.

Nog van meer belang is het wellicht, dat mede door de Zendingsconferenties de verhouding tusschen de onderscheiden Zendingscorporaties onmiskenbaar is verbeterd. Voorheen was er nog wel eens wat wrijving tusschen de verschillende corporaties. Dat komt tegenwoordig bijna niet meer voor. Men gunt elkander thans het licht in de oogen heel wel. Zoo b.v. denkt men in de Protestantsche Zending er nooit meer over, dat de eene Zending op een terrein zou gaan werken, dat door een andere Zending als terrein gekozen werd. Stellig is het van belang, dat de verhouding tusschen de onderscheidene Zendingscorporaties, ondanks de beginsel-verschillen, die niet miskend kunnen worden, zelfs veeleer nog duidelijker aan het licht zijn getreden, toch beduidend zijn verbeterd.

Bovendien heeft de bespreking van Zendingsbelangen ter conferentie er in het verleden meermalen toe geleid, dat men naar buiten b.v. bij de Regering een gemeenschappelijke actie ging voeren, wat soms tot een zeer te waardeeren resultaat heeft geleid. Thans gebeurt zooiets echter niet meer van wege de Zendingsconferentie, maar door den kleineren kring van den Nederlandschen Zendings-Raad. Wanneer er naar buiten belangrijke Zendingsbelangen, waarbij alle Zendingen betrokken zijn, moeten worden behartigd, wordt dit nu veelal door den Ned. Zend.-Raad gedaan.

Het komt ons voor, dat de Alg. Ned. Zendingsconferentie in het verleden goed werk heeft gedaan en dat er veelszins redenen zijn om die conferenties ook bij den voortduur te blijven houden. Hoe meer de Zending en haar vraagstukken beter worden gekend en de goede verhoudingen tusschen de onderscheidene Zendingen worden bevorderd, zal dit aan de groote zaak der Zending, die niet onze zaak, maar 's Heeren zaak is, ten goede komen.

De berichten over de benoeming van een hoogleeraar in de Zendingsvakken.

Meermalen gaan er den laatsten tijd in de pers berichten rond over de benoeming van een hoogleeraar in de Zendingsvakken aan de Theologische Hoogeschool te Kampen.

Het is ons ten eenenmale onbekend door wie die berichten de wereld ingezonden zijn. Wij hebben er zelfs geen flauw vermoeden van.

Maar wij betreuren het ten zeerste, dat deze be-

richten door de pers zijn verspreid.

Voorreest omdat die berichten voorbarig zijn.

Wij vertrouwen, dat zoodra er aan de pers mededeelingen kunnen worden verstrekt, dit wel zal geschieden door wie daartoe bevoegd zijn.

Ook betreuren we de publicatie dier berichten, omdat dit voor allen, die, uit welken hoofde dan ook, bij deze zaak zijn betrokken, zeer onaangenaam is.

En vooral betreuren we de publicatie dier berichten omdat zij onjuist zijn. Natuurlijk denken wij er niet aan eens te gaan vertellen, hoe het op heden te dezer zake staat. Wij zijn daartoe niet bevoegd en zouden ons zelf schuldig maken, indien wij dit deden.

Gewenscht zou het wezen, dat de pers, eer zij betreffende onze Zending, zoo maar, rijp of groen, mededeelingen publiceert, vooraf bij wie op de hoogte zijn, informeerde, of de inhoud van ontvangen berichten juist is, en er geen ernstig bezwaar tegen publicatie bestaat: zij zou dan bewaard blijven hare lezers verkeerd in te lichten, gelijk nu meermalen geschiedt.

Santpoort, 30 October 1937.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken

Meij. A. M. Koene.

Meij. A. M. Koene.

Reeds 10 jaar geleden ontwaakte bij Meij. A. M.

Koene de begeerte om later in de zending werkzaam te mogen zijn. En de Heere heeft hare bede verhoord. De Kerk te Rotterdam heeft haar eenigen tijd geleden benoemd tot verpleegster in den dienst der zending. En 24 October is zij te Marseille aan boord gegaan van de Sibajak, tot vertrek naar Poerbolinggo.

Agatha Maria Koene is 22 Januari 1909 geboren te Wormerveer. Eerst te Zaandam en later wegens verhuizing harer ouders te Haarlem, volgde zij het Chr. M. U. L. Onderwijs en behaalde diploma A. Daarna was zij twee jaar op de Haarlemsche Huishoud- en Industrie-School, waar zij het schooldiploma ontving.

Op achttienjarigen leeftijd, toen de lust om later de zending te dienen in haar wakker werd, is zij leerling-verpleegster geworden, eerst te Krommenie en later aan het Academisch ziekenhuis te Leiden, waar zij het diploma A verwierf, alsmede de aantekening voor kraamverpleegster.

Gedurende 1½ jaar was zij werkzaam in de Helddringgestichten. Sinds Maart van dit jaar ontving zij van Ds. L. Netelenbos te Hilversum les in het Javaansch, wat haar stellig bij haar arbeid te Poerbolinggo ten goede zal komen.

W. B.

Driemaandelijksch Verslag van de Zendingsarbeid der Gereformeerde Kerken van Zuid-Holland-Zuid in de Residentie Banjoemas. 1 April—30 Juni 1937.

Er is reden ditmaal ons verslag te beginnen met eenige personalia.

Allereerst moet dan melding gemaakt worden van het vertrek van Mej. Stoett. Zooals vroeger reeds is meegedeeld, heeft Mej. Stoett, onze administratrice, die sinds een paar jaar door minder goede gezondheid in haar werk belemmerd werd, in November van het vorige jaar haar werk moeten neerleggen. Zij is nu met ziekteverlof naar Holland vertrokken. De behandeling in Holland zal moeten beslissen of haar gezondheidstoestand terugkeer naar het zendingsveld zal toelaten, ja dan neen. Het zou èn voor het werk èn voor haar een zware slag zijn als zij haar taak, die zij met zooveel bekwaamheid en toewijding vervult, niet meer zou kunnen hervatten.

Zij heeft de reis gemaakt in gezelschap van de fam. Bomas. De Heer Bomas heeft sinds eenige jaren de administratie gevoerd van het Ziekenhuis Trenggiling en heeft sinds de ziekte van Mej. Stoett gevaardigde hulp verleend voor de administratie van ons kantoor. Mevr. Lever draagt thans de last daarvan alleen.

Dr. en Mevrouw Kal werden verblijd door de voorspoedige geboorte van hun eersteling.

Mevrouw Zwaan, die zoo langdurig en zoo ernstig ziek is geweest, is gelukkig hersteld, zij het dat zij de gevolgen van haar ziekte nog niet geheel te boven is.

Zuster Huisman, die sinds 6 jaren in het Ziekenhuis Trenggiling heeft gewerkt, gedurende korten tijd ook in Porewokerto, is met Europeesch verlof vertrokken.

Het werk ging regelmatig en voorspoedig voort.

Er zijn moeilijkheden en teleurstellingen, maar zij overwegen niet. Telkens treft het mij bij de godsdienstoefeningen en op de goeroevergaderingen, hoe regelmatig zich de uitbreiding doorzet. Vele belang-

stellenden bezoeken de samenkomsten. Telkens wordt met nieuwe personen aanraking gekregen en het Sacrament van den Doop wordt regelmatig bediend.

En nu hebben wij toch nog zorgen. Hoe kunnen wij dezen zegen verwerken? Hoe vinden wij voldoende jonge mannen om ze op te leiden tot voorgangers? Hoe betalen wij ze? Hoe zullen de zelfstandige gemeenten geestelijk en financieel de verantwoordelijkheid kunnen dragen? Zoo vragen wij door en hebben zorgen.

En dat is toch zoo verkeerd. Want wij mogen dat alles zien in het kader van Gods zegeningen. Het zal de vraag alleen zijn of wij gelooven kunnen en vertrouwen, of wij in afhankelijk gebed in onze zwakte Gods kracht inwachten.

Financieel zullen wij zeker alle krachten moeten inspannen.

Naar mijn meening zullen wij nog even een heel moeilijke tijd doormaken. Niet ondanks het feit van de opleving, maar juist daardoor. Dit moge een weinig raadselachtig klinken, het spreekt toch eigenlijk vanzelf.

De opleving is merkbaar. Er komt meer bedrijvigheid en leven. Huizen worden gebouwd. Tjilatjap's haven heeft het druk. Banjoemas gaat betere tijden tegemoet. De regeering heeft „Arm Banjoemas” royaal bedeed. Aan openbare werken zullen eenige miljoenen verwerkt worden. De werkeloosheid neemt af. Dat alles is verblijdend op zichzelf en geeft financieel ruimere perspectieven ook voor de Zending.

Maar wij staan voorloepig nog voor de impasse, dat die opleving nog niet merkbaar is in de inkomsten, wel zeer nadrukkelijk in de uitgaven. Er moet een salarisverhooging gegeven aan de laagst gesalarieerden. Die zijn door de wel zeer rigoureuze regeeringsmaatregelen, die de Zending als vanzelf sprekend op den voet heeft gevolgd toentertijd, tot op de grens des bestaansmogelijkheid teruggebracht. Maar door de prijsstijging zijn zij er beneden gekomen. En nu zullen wij de regeering weer moeten volgen, die 5 % duurtetoeslag af en geven moest. Zoo zijn er meer gevolgen van de verblijdende opleving, die onze financiën drukken.

Maar dat is maar een kwestie van tijd. Wij vrouwen van korten tijd. Want dat gebeurt niet, dat de zegen Gods zich niet ook uitwerkt in de inkomsten voor Gods Koninkrijk.

Daarom gaan wij optimistisch verder, al moeten wij dan ook wat extra veel rekenen.

De Junimaand is de examenmaand. Ook voor de Zending van belang. Want dan blijken de examenresultaten van onze scholen. En die mogen nu geen betrouwbare thermometer zijn voor de innerlijke waarde van ons onderwijs, ze zijn wel van groote betekenis voor de bestaansmogelijkheid en uiterlijke bloei van onze scholen.

Nu, die examens zijn gunstig verlopen. De school van Soekaradja, het zorgkind der Schoolvereniging, zag haar eerste leerlingen slagen. Dat is voor deze School wel zeer belangrijk.

De leerlingen van de Hollandsch-Javaansche School in Poerwokerto slaagden allen met goede cijfers, die van de andere scholen bijna allen, zoodat wij heel dankbaar zijn.

In Poerbolinggo heeft de vindingrijke predikant,

Ds. Soedaarmadi, onder de suggestieve leuze: „Dertig-dorpen-plan” een nieuwe Evangelische actie ingezet. Dertig desa's zijn door 30 menschen, die zich in 10 groepen van drie splitsten, bearbeid. Elke groep had dus 3 desa's voor haar rekening. Zij moest daar ingang voor het Evangelie zoeken te verkrijgen. Het verblijdende is, dat op deze wijze de gemeente hoe langer hoe meer geactiveerd wordt. De zegen blijft niet uit. Ook dit dertig-dorpen-plan belooft op verschillende plaatsen vrucht.

In Poerwokerto heeft de doop van eenige Chineezen de eerste mijlpaal gezet in het werk van den Chineeschen goeroe. Deze menschen volgden al catechisaties voor zijn komst. Sinds Augustus van het vorig jaar is hij nu werkzaam. De samenkomsten des Zondagsmiddags worden bevreidigend bezocht. Er komt teekening in zijn werk. Het gaat dezen voortvarenden broeder wel eens te langzaam, maar hij is er goed van overtuigd, dat Gods vruchten zelden snel rijpen. Bovendien door de steeds intensiever bearbeiding van Roomsche zijde, door de vele concurrentie van Pinkstergemeente en Adventisten is de positie hier moeilijk. Deze goeroe werkt ook in Poerbolingo en bezoekt van tijd tot tijd belangstellenden in naburige plaatsen.

Het werk onder de Chineezen roept om spoedige beroeping van een derde predikant. Uitstel beteekent schade en verlies.

Het Ziekenhuis in Poerwokerto onderging een belangrijke verbetering en uitbreiding. De oude semi-permanente mannenzaal werd vervangen door een doelmatige, ruime zaal. Voorts werd een Vrouwenzaal gebouwd, die aan de nijpende behoefte aan plaatsgebrek in de wel zeer beperkte ruimte in het oude zusterhuis tot nu toe als prijaji-vrouwenafdeeling gebruikt, een einde maakte.

Wij werden vereerd met een bezoek uit „verre landen”.

Ds. Lambooy van Soemba had op zijn reis naar Java vier Soembaneesche goeroe's meegebracht, om hen in de gelegenheid te stellen kennis te nemen van het werk hier. Dat hebben de Soembaneesche broeders gewaardeerd. Maar de Javaansche niet minder. Ds. Lambooy heeft voor Javanen en Hollanders van zijn werk verteld. Er zijn heel wat inzichten en ervaringen uitgewisseld en wederzijdsche vragen beantwoord.

Hoewel de toestanden op Java en Soemba wel zóó verschillend zijn, dat vergelijking maar tot op zeer beperkte hoogte mogelijk is, meenen wij toch dat dit bezoek zijn groote waarde voor beiden heeft gehad.

J. A. C. RULLMANN.

De Zendingscollectantjes van Zwijndrecht-Groote Lindt.

De Kerk te Zwijndrecht-Groote Lindt, die 700 zielen telt, heeft 7 meisjes, die geregeld met hun zendingsbusje door de Gemeente gaan om de kleintjes voor de Zending te verzamelen. Dat getal is niet groot. Maar zij doen hun best en kunnen het met hun zevenen af. Men is over hun werk alleszins tevreden.

W. B.

Zendingscollectantjes te Zwijndrecht-Groote Lindt.

Zending van de Geref. Kerk te Middelburg en de met haar samenwerkende kerken van Zeeland Noord-Brabant en Limburg.

12 September 1937 in Magelang.

Vijf en twintig jaar tevoren werd in de toenmalige woning van Ds. Merkelijn van de Bajaman (destijds nog geheeten Moordenaarslaan) in het huis op den hoek van Djambon, tegenover het huis, waar nu Mej. Baarbé met haar helpsters woont, de eerste koömpoel gehouden. Hakkim, de eerste goeroe indijl van Poerworedjo gekomen, waar hij ouderling was, leidde deze eerste samenkomst, die behalve door Ds. en Mevr. Merkelijn, slechts werd bijgewoond door de vrouw van Hakkim, de huisjongen van Ds. Merkelijn en zijn vrouw en door de baboe! Dat was het begin.

Nu 's morgens om acht uur was het ruime kerkgebouw op de Bajaman overvol, toen Ds. Merkelijn een woord van gedachtenis zou spreken. In de looppaden was een heele rij van stoelen bijgeplaatst. Dat was nog niet voldoende. Een tweede rij was zelfs noodig om plaats te bieden aan de honderden Javaansche broeders en zusters van Magelang!

In dezen dienst van herdenking werden niet minder dan 8 volwassenen en 4 kinderen gedoopt, terwijl nog een tweetal broeders, die vroeger in de Roomsche Katholieke Kerk gedoopt waren, belijdenis doen.

Daarna preekte Ds. Merkelijn in het Javaansch over 1 Korinthe 3 vs. 7. Zoo is dan noch hij, die plant iets, noch hij die nat maakt, maar God die den wasdom geeft. Paulus en ook de Heere Jezus vergelijken meermalen de wereld met een akkerveld en zijn dicipelen met landbouwers.

Ook in Magelang is er zeer veel gezaaid, veel nat gemaakt. Er is ook veel oogst. Maar het belangrijke komt altijd alleen van Góð.

Menschen kunnen alleen maar zaaien. De akkers voorbereiden kunnen zij niet eens. Dat werk behoudt God zichzelf voor. Ook moet God zelf het zaad geven, Het Evangelie, Zijn Woord. En dan kunnen menschen het weer nat maken. Maar God moet toch de was-

dom geven. Ds. Merkelijn liet zoo duidelijk zien, hoe gebrekkig het menschenwerk altijd is en niettemin is de wasdom zeer groot. Het nat maken b.v. is zoo belangrijk in den Zendingsarbeid. Zoovele duizenden oud-leerlingen van de scholen, zoovele honderden ontslagen patienten van de ziekenhuizen, hebben wel het zaad ontvangen. Maar als men hen dan later niet meer bezoekt, dan maakt men het gezaaide niet meer nat en veel zaad draagt dan geen vrucht. Telkens en telkens ziet men hier hoe schreiend noodig het is, dat de arbeiders vermeerderen, opdat het zaaien en nat maken beter kan geschieden.

Maar dat ondanks al het gebrekkige van het menschenwerk er zooveel wasdom is, daarvoor kunnen wij ons alleen maar dankend verwonderen. Ds. Merkelijn heeft als een goed akkerman gezaaid en natgemaakt, geholpen door zijn helpers. Zoo kon hij ook rustig slapen gaan elken nacht, wachten op den wasdom die God geven moet. En God gaf die, want het zaad groeide, zoodat hijzelf niet wist hoe. De oogst was zeer rijk. De dienst in de Javaansche kerk was daarvan weer het voorbeeld. Niet minder dan 14 werden er in den dienst alleen tot de Javaansche kerk van Magelang toegedaan.

's Avonds sprak Ds. Merkelijn een herdenkingswoord voor de Hollandsche gemeente, die zoo sterk met den Zendingsarbeid meeleeft en zich ook zoo nauw met Ds. Merkelijn en zijn werk verbonden voelt. Namens de kerkeraad werd dit nog door den heer Hagen onder woorden gebracht. Want Ds. Merkelijn is in werkelijkheid altijd de herder en leeraar geweest van de Hollandsche kerk in Magelang, die onder zijn leiding zooveel heeft meegezaaid en mee natgemaakt in de Zending. Ook in dit zendelingsuur was de kerk tot de laatste plaats gevuld.

Het was een prachtige Zondag, vol blijdschap en dank, waarop velen weer verwakkerd zullen zijn in hun liefde voor de Zending, aangespoord om het zaad dat God geeft niet in de hand te houden, waar het onvruchtbaar blijft, maar het uit te zaaien omdat het rijker vrucht draagt. De heerlijkste vrucht van de Zendingsarbeid is niet nog al de vele scholen, die ziekenhuizen, kolonies en mooie gebouwen. Dat is slechts uitwendig. Maar de heerlijkste vrucht, die God in groote mildheid ook schenkt op Ds. Merkelijs arbeid is wel geweest dat er wel duizenden uit de duisternis kwamen in het licht en met blijdschap des hartens zich vastklemmen aan die alles overtreffende troost, dat zij zich in leven en sterven het eigendom mogen weten van hun Heere en Heiland Jezus Christus.

C. VAN NES.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

De aardbeving te Djokja.

Van de aardbeving, die 27 September Midden-Java heeft getroffen, deelt Dr. K. P. Groot te Djokja het volgende mede, dat we willen doorgeven aan onze lezers.

„Hedenmiddag hebben we een ernstige aardbeving doorgemaakt. De duur was ongeveer een minuut en

een oogenblik dacht ik dat alle gebouwen naar beneden zouden komen.

Ik bevond mij juist in een der leslokalen en liep naar buiten op het grasveld. De muren waggelden, de dakpannen schuurden over elkaar en maakten een onheilspellend geluid. Groote stukken kalk kwamen naar beneden. De muren zijn op vele plaatsen gescheurd.

In mijn huis waren groote stukken pleisterwerk naar beneden gekomen en vier vazen, die op een kast stonden aan gruijzels gevallen. In de apotheek vielen flesschen uit de kast en ander glaswerk om. Het was een angstig moment en er is geen enkele maatregel tegen te nemen. De patienten naar buiten brengen is zelfs onmogelijk, daar het te kort duurt. In mijn kantoor, waar ik nu zit te schrijven, zijn ook de muren gescheurd. Het is de vraag of er nog iets aan gedaan moet worden. Ik denk dat wij het maar moeten laten voor wat het is.

De polikliniek te Semin is volgens mededeeling van den verpleger zeer gescheurd zoodat de muren gapen. Het is 67 K.M. van Djokja. Het was omstreeks half vijf. Het gaf in het ziekenhuis een groote consternatie. De aardbevingen van 1921 en 1927 waren niet met deze te vergelijken. Zooiets hebben we hier nog niet meegemaakt. Gelukkig dat het gebouw gespaard is. Het leek eerst of er zeer ernstige dingen gebeurden.

Op Pakem was de aardbeving ook hevig maar er is niets gescheurd.”

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

Vroedvrouw en leerling-vroedvrouw te Klaten, gereed om uit te rijden tot hulp in een dessa.

Een zeer belangrijke tak van arbeid in den medischen dienst der Zending is het verleen van verloskundige hulp. Deze wordt veel gevraagd. Gelijk door heel den medischen dienst, wordt ook niet het minst door de verloskundige hulp aan de Inlandsche bevolking vaak groote dienst bewezen en het vertrouwen in de Zending gewonnen en versterkt.

Bijgaande foto laat ons zien een vroedvrouw en

leerling-vroedvrouw te Klaten, die gereed staan om uit te rijden tot hulp in eene dessa. Voor dit werk worden wel vaak Inlandsche krachten gebruikt.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland.

De gemeente van Tlepek zwaar beproefd.

Uit Indië kwam het ontstellende bericht, dat de gemeente Tlepek in grooten nood is gekomen, doordat haar kerkgebouw in een oogenblik tot een puinhoop geworden is.

We hoorden enkele dagen geleden, dat er op Mid-den-Java een zware aardbeving gewoed heeft. De omgeving van Klaten en van Zuid-Koeto-Ardjo werden het meest geteisterd. Het dorp Tlepek ligt ten Zuiden van Koeto-Ardjo; dus in de streek, waar men van deze ramp het hevigst te lijden had.

De Heer Hartman, hoofd van de Schakelschool te K. A., schrijft het volgende:

„De kerk van Tlepek ligt heelemaal in puin. De muren zijn naar 4 kanten naar buiten gevallen en het dak is naar omlaag geploft. Een ruïne. Het huis van Ds. Wirjo-tenojo was wel beschadigd, maar stond nog; de bodemschudding had echter maar weinig langer behoeven te duren en ook het huis zou ingestort zijn. 't Was een troosteloos gezicht. Een puinhoop. Ds. W. vertelde me, dat ze juist voor den kerkbouw te Redjosari f 300.— hadden uitgegeven, waarvan f 150.— zelf bijeengebracht was en f 150.— was geleend. Ze hebben dus een schuld van f 150.—, terwijl hun eigen kerk in puin ligt.

Als ik reken, dat praktisch alleen de fundamenteën gespaard zijn gebleven, ben ik van meening, dat het wel ongeveer f 1000.— zal kosten om de kerk te herbouwen; want ook het meubilair, al was het dan eenvoudig, is gedeeltelijk kapot.

Ik laat een lijst rondgaan in onze omgeving, en hoop daardoor wat hulp te kunnen brengen.

Kunt U (ds. N.) en ds. Keuchenius en dr. v. d. Linden ook in Utrecht en Gelderland daarvoor wat giften trachten te verzamelen?”

Ziehier enkele mededeelingen uit den brief van den heer Hartman.

Ze zijn inderdaad ontstellend.

De arme maar dappere gemeente van Tlepek, juist bezig met veel offervaardigheid een kerkje te bouwen voor de groep Christenen te Redjosari, en nu opeens van eigen kerkgebouw beroofd.

In 1924 werd deze kerk in gebruik genomen. Ik herinner me nog heel goed, welk een vreugdedag dat voor ons allen was. Want jarenlang leek het wel, als zou het den satan gelukken het Evangelie buiten de poort van Tlepek te houden.

Tot er opeens een omkeer kwam. Velen zochten goeroe Wirjotenojo op, om het Woord des levens te mogen hooren. Zoo groeide daar, tot onze dankbare verwondering, een gemeente.

Met moed begonnen ze aan eigen kerkgebouw. En het ging voorspoedig. Ik hoefde me nergens mee te bemoeien, zelfs niet met het bestellen van cement of spijkers of iets dergelijks. Wat gaf dat een rust.

En nu moeten deze menschen, die inderdaad niet meer bezitten dan het aller- allernoodigste en dan nog een schuld van f 150.— om Redjosari te helpen, die moeten hoe het ook ga, toch weer in de behoefte aan een eigen plaats van samenkomst voorzien.

Hoe dat mogelijk is? Ik weet het niet. Maar ik geloof, dat we hier het Woord van den Heiland mogen in beoefening brengen: „zeg het der gemeente”.

Onze zending houdt zich aan den goeden regel: voor kerkjes hebben de Javaansche gemeenten zelf te zorgen. Dat spreekt trouwens vanzelf. Maar in een noodgeval als hier, wat kunnen we anders doen dan het aan de gemeente voorleggen?

Wie helpen wil, zende een gift aan ondergeteekenden of aan br. W. A. Knieriem, (penningmeester onzer Zending; Utrecht; postrekening 44853) met bijvoeging: „voor herbouw kerk Tlepek”.

Gaarne tot Uw dienst,

L. NETELENBOS.

Hilversum, Heuvellaan 10. Postrek. 166605.

18 Oct. 1937.

P. CH. VAN DER VLIET.

De Wageningsche Zendingscommissie met haar Collectantjes.

Het spreekt van zelf, dat Wageningen, waar het Zendingsblad vandaan komt, ook een actieve Zendingscommissie heeft. Wat de Zending betreft behoort het te Wageningen in orde te zijn. En dat is het ook, naar we hoorden. De Zendingscommissie doet goed werk. En de collectantjes helpen getrouw. Over hun ijver spreekt men met lof.

Den laatsten tijd genoot Wageningens Gemeente het voorrecht, dat Ds. Keuchenius die ook haar missionair dienaar is, in haar midden woonde. Het ligt voor de hand, dat de commissie met Ds. Keuchenius in haar midden nu ook eens een kiekje liet maken. En natuurlijk moet dat kiekje in het Zendingsblad. Men ziet Ds. Keuchenius in de zittende rij, de derde van rechts.

W. B.

Zending van de Geref. Kerk te Heeg en de met haar samenwerkende Kerken van Friesland.

Afscheid Ds. Bergema.

Dinsdagavond 18 October nam Ds. H. Bergema afscheid van de Kerk van Heeg. Z.Eerw. herinnerde er aan, hoe het een verhooring van zijn gebed is geweest, dat hij tot het Zendingswerk werd beroepen. Het is nu ruim 8 jaar geleden, dat hij in Heeg werd bevestigd in den Dienst des Woords. Veel is in dien tijd veranderd. Er heeft wisseling plaats gehad in Kerkeraad en onder de broeders Deputaten. Maar Christus is Dezelfde gebleven.

Ds. Bergema bediende vervolgens het Woord uit Hebr. 13 : 8 „Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en in der eeuwigheid”. Dit woord heeft de broeders in de verstrooiing getroust. Door de vervolging werden de voorgangers weggenomen. De gezanten gingen weg, maar de Koning blijft.

In Jezus Christus ligt het inbegrip van onze zaligheid. In dien Naam is alles begrepen. Dezen Jezus-naam moeten wij uitdragen onder de heidenen, omdat er maar één Naam is tot zaligheid gegeven. Velen

De Wageningsche Zendingscommissie met haar collectantjes.

hebben den Naam Jezus gekend, ook van Zijne vijanden, maar alleen zij kennen Hem waarlijk als Jezus, die Hem ook als Christus kennen. Op Hem wijst de apostel als den eenigen steun, want Hij verandert niet. Hij heeft Zich bewezen als de eeuwige Getrouwe in de Kerk, ook in het werk der Zending.

Spreker wijst er nu op hoe God in het verleden gezorgd heeft, dat het Evangelie op Java verkondigd werd. Zelfs tegen de bedoeling der menschen in heeft God ingegrepen, en is de blijde boodschap aan de Javanen op Midden-Java gebracht. Ook in Keboemen is de bodem door God bereid door middel van de missionaire arbeiders. Hij wijst op den zegen door God gegeven op den arbeid van Ds. Bakker en Ds. van Dijk, op de institueering van verschillende Javaansche Kerken.

Ook in het westen gaat de prediking voort. De Heere voert met vaste hand zijn plan uit. Hij heeft er voor gezorgd, dat vóór spreker afscheid neemt van de kerk van Heeg, een nieuwe Dienaar des Woords, Ds. Korvinus werkzaam is.

Maar het werk der Zending staat nog aan het begin. Het getal geloovigen uit de heidenen en Mohammedanen is nog zoo gering, vergeleken met de groote massa, die in ongelooft en bijgeloof verzonken ligt. Spreker toont dit met cijfers aan. Daarom moet veel gebeden: „Uw Koninkrijk kome”. Die komst is een gave Gods. De bekeering der heidenen geschiedt niet door overrompeling, maar op het gebed van

’s Heeren volk. Maar dan ook voort blijven arbeiden in het geloof.

Na de prediking spreekt Ds. Bergema één woord van afscheid tot den Kerkeraad en Deputaten, en wenscht hun de kracht des Heiligen Geestes toe om in getrouwheid voort te gaan met hun werk.

Op verzoek van Ds. van Rennes zingt de gemeente Ds. Bergema de zegenbede uit Ps. 134 : 3 toe.

Iets uit den arbeid der Goeroe's-Indijl.

Iedere maand brengen de goeroe's schriftelijk verslag uit van hun arbeid. Soms staat daar wel eens iets in, dat een kijk geeft op de moeilijkheden waarvoor zij geplaatst worden.

Eén van de dingen, die hun het werken vaak moeilijk maakt, is de nu eenmaal op Java heerschende zienswijze, dat het een jongere feitelijk niet past in onderwijzenden stijl tot een oudere te spreken. Met name geldt dit de zaken van den godsdienst. Toen één der goeroe's met een ouder man over het Evangelie sprak, kreeg hij te hooren deze woorden: „Kebo noesoe goedèl”. Letterlijk beteekent dit: „Het jong zoogt de karbouw”, d.w.z. de ouden leeren iets van de jongen. „Dat is echter tegennatuurlijk en eigenlijk iets heel dwaas. Met andere woorden: „Jongeman, hou jij maar op met mij te praten; dat staat je heel niet netjes met je kleine aantal levensjaren om mij te willen leeren.” En dan is na-

tuurlijk het gesprek afgeloopen: de goeroe kan naar huis gaan.

Het is van veel belang, dat onze goeroe's op de hoogte zijn van de Javaansche spreuken, geheim-leeren, gedichten en van de godsdiensten, welke op Java invloed uitoefenen. Dit bleek mij uit het verslag, dat ik las van een ander gesprek. Goeroe Wasito van Karanganjar had bericht gekregen, dat er in een van de dessa's, welke tot zijn arbeidskring behooren, een prija (ongeveer = Javaansche „mijnheer”) uit het Solosche was komen wonen. De menschen vonden hem maar een „santri garing”, dat is een droge santri, een Mohammedaan, die zich om zijn godsdienstige plichten niet erg druk maakt. Wasito zocht hem op en sprak met hem over de Verlossing door Jezus Christus. Hij kreeg daarop ten antwoord: „Anané kana ikoe saka kéné”. Letterlijk: De toestand van het hiernamaals is een zuiver gevolg van de tegenwoordige toestand. Achter deze ééne zin verborgen ligt de leer van het Karma, die onder verschillende vormen in de stelsels der Voor-Indische godsdiensten voorkomt. De leer, dat (om het maar heel kort te zeggen) iedere daad en ieder werk in het heden een noodwendig daaraan verbonden vrucht oplevert ten aanzien van het volgend leven, van de eerstvolgende bestaansperiode. Vergeving is onmogelijk want de vergelding komt natuurnoodzakelijk. Er is alleen maar de alles-overspannende Wet en geen Persoonlijk God. De man met wie de goeroe sprak was feitelijk theosoof zooals zeer veel prija's. Terstond diende Wasito hem van antwoord: „Sira ikoe doedoe Ingsoen”, „Ananira saka ananingsoen”. Letterlijk: gij zijt niet Ik, en gij zijt er slechts doordat Ik ben. Dit nader uitleggend stelde hij de mensch tegenover zijn Schep- per. Die oordeelt, én barmhartig is in Christus. Daarna was de man eenigszins vermoeid en verzocht den goeroe: „voor dit maal ga heen, ik zal u een ander maal wederom hooren”.

L. W. K.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland

Schetsen uit Soemba.

No. 36.

Met een der Goeroe's ging ik de kampong in. In die buurt bestaat een heel klein gemeentetje; aan het Avondmaal komen maar 9 deelnemers. Er zit weinig groei in; het blijft zoo hetzelfde.

Daarom ging ik met hem eens al de huizen van de kampong langs.

Wat een vrome menschen wonen daar toch! En wat weten velen alles goed van den Bijbel! Je zoudt denken, dat het geboren Christenen waren. Dat is ook geen wonder, want de school werkt daar al vele jaren en elk jaar komen er minstens 20 nieuwe kinderen op school. Het Evangelie is genoeg uitgezaaid.

Wij kwamen in het eerste huis. Daar woonde het kamponghoofd, een vriendelijk man, die ons dadelijk sirih-pinang liet brengen op een koperen bord, en koffie presenteerde. Hij sprak vloeiend Maleisch; geen wonder, hij was ook nog een paar jaar op de

Standaardschool geweest. Hij had een Evangelie in huis. Toen ik er naar informeerde of hij nog wat wist van de Bijbelsche Geschiedenis, bleek hij daar nog veel van te weten.

„En, kapala,” vroeg ik, „weet u nog wat u op school geleerd hebt, ook dat u een zondaar is?”

„O ja, mijnheer, dat weet ik best; maar ik vergeet het telkens.”

„En weet u nog, dat als niemand uw zonde en straf op zich neemt, u die toorn van God zelf moet dragen?”

„Ja, dat weet ik allemaal heel goed.”

„Maar hoe komt het dan, dat u nooit in de kerk komt, en geen Christen wordt, terwijl u toch weet, dat de vergeving der zonden alleen bij Christus is te vinden?”

Verlegen zweeg hij. Maar toen ik op antwoord aandrong, zeide hij: „het is alles waar wat u zegt, maar mijn hart vergeet het telkens”.

Wij kwamen in een ander huis, waar de goeroe al dikwijls geweest was, en ook die menschen wisten den Weg naar het Leven heel goed, maar zij zeiden, dat zij er geen behoefte aan hadden, dat zij alles hadden, wat zij wenschten.

In een derde huis woonde een vrouw, die vroeger ook op school geweest was. Zij wist het best nog, wat zij geleerd had, maar het liet haar koud, het kon haar niets schelen; zij voelde meer voor het weven van doeken en de voeding der kippen en de varkens.

Toen kwamen wij weer bij een jonge man, die vroeger vol belangstelling geluisterd had, en zelfs de catechesatie bijwoonde. Hij bekende, dat langzamerhand de dingen van deze wereld alle macht over hem teruggekregen hadden; hij kon er nu zoo moeilijk meer toe komen, om weer eens naar de kerk te gaan. Bidden tot den Marapoe deden zij geen van allen meer, maar bidden tot God ook niet. Het tegenwoordige op de aarde had de overhand.

Een vijfde bekende dat hij altijd in dobbelspel leefde; en wel wist dat het verkeerd was, maar dat hij niet sterk genoeg was om er zich tegen te verzetten.

Een zesde liet doorschemeren, dat hij het Christendom niet deftig genoeg vond, nu de Radja zelf ook geen Christen was.

In heel de kampong had het wereldsche leven heel de ziel in beslag genomen. Merkwaardig was de goede kennis, die bijna allen hadden van den Bijbel en den heilsweg. Men zou zeggen, de prediking van het Evangelie is daar haast niet meer noodig.

Maar het eenige wat daar ontbreekt, dat is de bekeering, de verlichting van den Heiligen Geest. De wil tot vernieuwing om Jezus' wil, is daar niet. Het heidendom is nagenoeg weg, maar het aardsche heeft alle macht over de geesten.

Daar ligt werk!

Niet zoozeer voor den zending; want Evangelieverkondiging heeft daar genoeg plaats gehad; maar daar is noodig het gebed van de zendende gemeenten in Nederland; opdat God daar een geheele omkeering geve, en het gedane werk tot vruchten doe komen. En dat werk kunnen de gemeenten in Nederland mede doen. Bidden tot God, dat hij vernieuwing des geestes geve, en de dorre doodbeenderen doe leven.

P. J. LAMBOOY.

De Zendingscollectantjes te Nieuwlande.

Nieuwlande's Kerk strekt zich uit over een groot terrein. De Gemeente met de Zendingsbusjes afloopen is een heel werk. Maar men heeft trouwe collec-

Zendingscollectantjes te Nieuwlande.

tantjes, die twee aan twee de gansche Gemeente doorgaan. En zij halen zooveel bijeen, dat de Kerk te Nieuwlande door de opbrengst van de Zendingsbusjes de laatste jaren geregeld in staat was het bedrag geheel te voldoen, dat van haar voor de Zending werd gevraagd.

Het werk van de collectantjes wordt — zoo schreef men ons — dan ook zeer gewaardeerd. W. B.

Bevestiging en intrede Ds. Bergema.

Ds. H. Bergema verbonden aan de kerk van Heeg en werkzaam op het zendingsterrein Keboemen (Java), werd beroepen door de kerk van Nijverdal voor den arbeid op Soemba, bijzonderlijk voor de opleiding aan de school te Karoeni, waar hij als Docent zou optreden. Deze roeping werd door Ds. Bergema opgevolgd. Op Woensdag 20 Oct. j.l. werd de nieuwe Missionaire Denaar des Woords van Nijverdal bevestigd door Ds. R. Hamming, terwijl hij in denzelfden dienst zijn intrede deed. De kerk van Nijverdal is reeds zendende kerk. In haar dienst arbeidt Ds. W. van Dijk te Karoeni. Nu ontving zij er een tweeden miss. Denaar des Woords bij en dat nog wel voor het gewichtige werk van de opleiding. De gemeente toonde dan ook het gewicht van dezen avond te beseffen door in grooten getale het ruime en fraaie kerkgebouw van Nijverdal zoo goed als geheel te vullen. Deze opkomst toonde te meer liefde en belangstelling, omdat zoovelen door het avondwerk in de fabrieken verhinderd waren de vergadering bij te wonen. Er waren ook verschillende afgevaardigden tegenwoordig. Namens de classe Deventer: Ds. A. Boekenooen van Wijhe, namen de deputaten voor de Soemba-zending: Ds. J. Bos van Rijssen, namens de deputaten van de Generale Synode voor de zending onder Heidenen en Mohammedanen: Ds. P. C. de Bruyn van Apeldoorn. Verder waren er enkele ambtsdragers uit naburige gemeenten. Vóór den kansel was een sobere maar smaakvolle versiering van bloemen aangebracht.

Te half acht opende Ds. Hamming den dienst met

votum en zegengroet, liet zingen Ps. 117, las Matth. 28 : 18—20 en ging voor in gebed. waarin vooral de nooden der zending aan den troon der genade werden opgedragen. Daarna werd over het voorgelezen schriftgedeelte een korte, krachtige predicatie gehouden. De ernst van het zendingsbevel werd uiteengezet, maar ook, bij het opvolgen daarvan, de troost van het tweetal beloften, waardoor het wordt geflankeerd.

Waar Ds. Bergema verzocht had, dat geen toespraken zouden worden gehouden, werd aan het slot van de prediking de nieuwe miss. Denaar des Woords door den bevestigiger zeer hartelijk namens alle deputaten toegesproken. Ook voor hem zou de belofte gelden: Ik ben met ulieden.

De zegen des Heeren over weg en arbeid werd hem en zijne echtgenoot, die mede tegenwoordig was — toegebeden. Nadat het (voor deze gelegenheid eenigszins gewijzigde) formulier was voorgelezen en de vragen beantwoord waren, smeekte de gemeente dien zegen voor hen beiden af door het toezingen van Ps. 121 : 4.

Nadat gezongen was Ps. 67 : 1 en 2, onder hetwelk gecollecteerd werd alleen voor de zending, hield Ds. Bergema zijn intrepredicatie, het Woord bedienende uit Matth. 5 : 14a, waarbij het werk der zending werd gezien als de strijd van het licht tegen de duisternis. In de gemeente is Christus, het licht der wereld. Daarom is zij ook zelve het licht der wereld, omdat zij Christus aan de wereld brengt. Zij doet haar licht uitstralen in de duisternis van heidendom en Mohammedanisme. Gewezen werd op de moeilijkheden der zending, daar degenen, die in duisternis zitten, door zoovele schijn-lichten worden verlokten. Met enkele treffende voorbeelden van het zendingsterrein werd dit toegelicht. Met stille aandacht werd deze rede, evenals de bevestigingspreek, aangehoord. Gezongen werd Ps. 43 : 3 en 4. Na de prediking sprak Ds. Bergema nog een ernstig en hartelijk woord van dank en bemoediging tot den bevestigiger en den kerkeraad van Nijverdal. Ook richtte hij zich tot de verschillende afgevaardigden. Na dankgebed door den prediker, waarin God werd grootgemaakt voor zooveel zegeningen, maar waarin ook werd gesmeekt om kracht voor onze verantwoordelijke roeping en nadat gezongen was Gez. 3 : 5, werd deze plechtige dienst met de hoogepriesterlijke zegenbiede besloten.

C. P. de B.

Soemba-Zending.

In een schrijven, gedateerd 9 September 1937, bericht br. D. H. Krijger, Hoofd van het Ziekenhuis te Pajeti, aan deputaten voor de Zending op Soemba onder meer, dat het den Gouverneur-Generaal van Ned. Oost-Indië behaagd heeft, om de „Ster van Trouw en Verdienste” uit te reiken aan Kaboeboe Walang Palekahelu, den oudsten mantrie van het Ziekenhuis.

Deze uitreiking geschiedde op 31 Aug. j.l., tijdens het openbaar gehoor door het Hoofd van het plaatselijk Bestuur. De volgende woorden werden daarbij gesproken:

„Kaboeboe Walang Palekahelu. Sinds 1912 onafgebroken in dienst der Zending als ziekenverpleger. Hij heeft steeds tot groote tevredenheid van zijn

Superieuren en Officiëren van Gezondheid, belast met de D.V.G., gewerkt, zoodat zijn bijzondere toewijding zoowel in, als buiten den dienst in Oost- en Midden-Soemba, door de Hoofden, zoowel als door de bevolking, op hoogen prijs werd gesteld."

Deze onderscheiding is in de eerste plaats een eere voor br. Katoeboe zelf. Doch in hem is zij ook een eere voor het Ziekenhuis, en een bewijs, dat de arbeid, die in het Ziekenhuis onder de gezegende leiding van br. Krijger verricht wordt, door het Gouvernement gewaardeerd wordt. Dit stemt tot dankbaarheid.

Namens deputaten der Soemba-Zending,
Ds. J. H. LAMMERTSMA, praeses.
Ds. N. POSTEMA, scriba.

Appingedam, }
Veendam, } 13 Oct. 1937.

Korte berichten.

Mej. H. F. ten Kate.

Donderdag 21 October l.l. is Mej. H. F. ten Kate, die eenige maanden met verlof in Holland heeft doorgebracht, voor de derde maal vertrokken naar Indië om daar te arbeiden in den medischen dienst te Keboemen.

Dr. J. v. d. Linden.

De tweede miss. predikant van Utrecht, Dr. J. v. d. Linden, zal D.V. 13 Juli 1938 naar Indië vertrekken.

Dr. W. Pruijs.

Dr. W. Pruijs, de chirurg van het Petronella-hospitaal, die thans met verlof in Holland is, zal eerst hier te lande zich oefenen in longen-chirurgie en is voornemens in het begin van 1938 enkele maanden naar Heidelberg te gaan om zich nog nader te bekwamen. In verband daarmee wordt de tijd van zijn verlof verlengd.

Mooie Zendingspropaganda.

Van 22 tot en met 26 November a.s. zal er te Harderwijk in de Stadshal een Zendingstentoonstelling worden gehouden. Aan deze „Zento" wordt deelgenomen door de samenwerkende Genootschappen, de Geref. zending, de Chr. Geref. zending, de Ger. Zend. Bond en de Suriname zending.

Een twaalfstal broeders van de zendingsterreinen zal daar zijn om toe te lichten en uit te leggen.

De Deutsche Protestantsche Zending.

De Deutsche Protestantsche zending die in 1914 voor den wereldoorlog op haar zendingsvelden ongeveer 600.000 zielen telde, deelt mede dat zij in 1935 voor te zamen 1.300.000 zielen zorgt, terwijl momenteel meer dan 67.000 inheemschen voorbereidend onderwijs ontvangen. Hieruit blijkt dat niet-tegenstaande de gevolgen van den wereldoorlog, onder welke de zendingsarbeid natuurlijk bijzonder leed, de zendingswinst sedert 1914 meer dan 100 % is.

De Britsch-Indische Kerk.

Dr. E. Stanley Jones deelt in de Amerikaansche pers mede, dat er thans 6 miljoen Christenen in Britsch-Indië zijn er er iedere maand gemiddeld 12.000 bij komen.

Groei der Christ. Kerk in Korea.

De Amerikaansche-Luthersche kerk van Korea bericht dat zij in 6 jaren tijds met ruim 75 % groeide. Zij had in 1930 ruim 194.600 leden en heeft er thans 341.7000. Haar ingang onder de Koreanen is van dien aard, dat zeer snelle groei ook voor de naaste toekomst nog wordt verwacht.

De Joodsche wereld.

Volgens een Engelsche opgave telt het Joodsche volk in de wereld thans 16295000 zielen, welke als volgt over de vijf werelddeelen verdeeld zijn: Europa 9736000, Azië 936000, Afrika 560000, Amerika 5036000 en Australië 27000

Leestafel

Credo, Progressief Gereformeerd Weekblad.

Hoofdredactie Prof. Dr. V. Hepp. Uitgever J. H. Kok te Kampen; per 3 maanden f 1.—.

Toen de uitgave van dit blad werd aangekondigd, rees ook bij ons de vraag: „Is er bij al de bladen, die we al hebben nog wel ruimte voor een nieuw blad?" Gaarne erkennen we echter, dat de eerste drie Nos., die tot heden zijn verschenen, ons uitnemend hebben voldaan. Credo geeft iets eigens. Prof. Hepp heeft de medewerking van zeer bekwame mannen. Vrijwel alles wat het tot heden gaf, is superieur werk. De inhoud is rijk gevarieerd. Zooals „Credo" tot heden uitkomt zal het stellig opgang maken. En dat is het waard. Ook de Zending heeft er een eigen rubriek, waarvan de verzorging in goede handen is.

Verstolen schoonheid, door P. van Renssen †.

Een verzameling Oud-Hollandsche religieuze gedichten, waaronder geheel onbekende, met een orienteerende aanteekening bij elk gedicht; bij Kok te Kampen, f 1.40, geb. f 1.95.

De fijnzinnige verzamelaar van deze gedichten is heengegaan. Maar in de keuze van deze metterdaad schoone verzen blijkt treffend met wat rijke gaven de Heere hem gesierd had.

Dr. A. Kuyper geleidelijk geleid. Een beknopt levensbeeld door J. K. van Loon; bij N.V. Drukkerij „De Standaard" te Amsterdam, f 1.75.

De schrijver, die jaren lang met Dr. A. Kuyper samengewerkt heeft en die deze groote, nationale figuur zoo van nabij heeft gekend, biedt ons in dit boek een kostelijke teekening van zijn levensbeeld. Telkens voelt men de groote waardeering, die de schrijver voor Dr. Kuyper had.

„Dies vertelt men in ons land ..."

Dit boekje wordt door de N.C.R.V. uitgegeven om voorlichting te geven aan allen, die belang stellen in het werk van den christelijken radio-omroep, en om degenen, die nog geen lid van de N.C.R.V. zijn, te bewegen, zich bij haar aan te sluiten.

Het bevat, de volgende bijdragen: Ter Inleiding, door Mr. A. van der Deure; De taak der N.C.R.V., door C. A. Keuning; De stem, die zoekt, door W. G. van de Hulst; Bouw mee! door Leo Lens; Onbereikbaar, door Mej. G. Ingwersen; Noodig als brood, door Mevr. C. Th. Jongejan-de Groot; en Geven of betalen?, door D. Pereboom.

De kalenders voor 1938 van J. N. Voorhoeve te den Haag.

1. De geillustreerde Christ. Scheurkalender. Deze verschijnt reeds voor de 47ste keer. Het is één van de bekendste en meest gelezen dagkalenders.

Het schild is mooi. En de dagblaadjes zijn met zorg bewerkt. Prijs f 0.90, bij 5 ex. f 0.80 en 10 ex. f 0.70.

Wie een kalender neemt kan als premie krijgen twee Christelijke boeken, elk voor slechts f 0.65, getiteld: **Trouw moet blijken**, door W. Schippers en **De landsknecht van Graaf Bernhard**.

Beide boeken zijn van goede strekking.

2. De driebladige Kalender.

Een aardig kalendertje, mooi in kleuren uitgevoerd, f 0.45, per 10 ex. f 0.35.

3. Het licht te gemoet.

Een zeer fijne twaalfbladerige Kalender. Iets bijzonders, dat met het beste op dit gebied kan wedijveren. En ook beslist Christelijk.

Moeder is het practisch tijdschrift voor de vrouw; uitgave van N.V. Gebr. Zomer en Keuning te Wageningen.

Het beantwoordt aan alle billijke eischen, die men aan een tijdschrift stellen kan. Vaak hoorden we moeders, die „Moeder” bijzonder prezen en dit tijdschrift niet gaarne weer wilden missen.

Gods wonderen in Niassaland, door P. H. Legène, Zeist, f 0.25.

De onvermoebare pen van Legène geeft ons al weer een Zendingsboekje, dat ons op boeiende wijze vertelt van het Zendingswerk in Niassaland. Wij bevelen het gaarne aan.

Giften

Ontvangen voor de Generale Zendingskas:

Door Ds. van Dijken te Nijkerk 10 % der ontvangsten in de Classis Harderwijk 3e kw. f 142.50.

Castricum, Oct. 1937. J. KRÜGER.

Giro no. 35811.

Door Mej. M. Verkruijssen, Den Haag, gedeelte opbrengst Zendingsbusjes der Evangelisatie der Geref. Kerk f 10.—.

Door Ds. de Vries te M., collecte van de Geref. Kerk te Enkhuizen f 110.78. Uit het huisbusje van L. T. Schalkwijk te Haarlem f 1.50. Door R. Potze uit de Zend.bus der Sch. te Ter Apel f 8.05.

Santpoort, 20 Oct. 1937. W. BREUKELAAR.

Giro no. 32806.

Eerste Geref. Kerk in West-Indië.

13e Verantwoording.

Het blijft met de giften voor dit doel steeds voortgaan.

Gelukkig, want het is broodnoodig, dat de schuldenlast, die op het kerkje rust, kleiner wordt.

De arbeid gaat daar gezegend voort. Deputaten hadden het voorrecht een paar kerkeeraadsleden (de broeders Tresma en Pijpers), die met verlof in Nederland zijn, te ontmoeten en zij hoorden van verrassende zegeningen.

Binnenkort hoopt Ds. Kroeze zelf te repatriëren. Dat is wat vroeger dan gecontracteerd was. Ds. Kroeze heeft daar een zeer eenzame post, ontmoet nooit collega's, kan ook nooit vacantie nemen, hij werkte nu vier jaar dag aan dag. Zulk een man moet

wat vaker verlof hebben dan bijv. een zendeling in Oost-Indië. Vooral nu het zoo geregeld is, dat dit nagenoeg zonder bezwaar van de kas geschiedt.

We zijn verlangend om hem hier te hebben en uit zijn eigen mond te hooren, wat op Curaçao en Aruba gedaan wordt. De arbeid van dezen pionier in West-Indië verdient onze volle aandacht.

En die verdient ook onze volle steun.

Tot op 9 Oct. werden de volgende giften ontvangen: Ds. A. F. J. P. te R. f 2.50; Abr. Iz. C. te Aardenburg f 3.— van de Chr. Naaivereen; Geref. Kerk 's-Gravenzande f 5.—; N. N. te L. f 2.50; J. K. te Kl. f 2.50; door Ds. J. R. Goris te Apeldoorn f 5.—; M. v. d. L. te Sch. f 3.—; samen f 23.50. Vorige verantwoording f 981.28. Totaal f 1004.78.

We gaan met moed naar de tweede duizend!
A. H. v. MINNEN, Voorz.
T. J. HAGEN, Penningm.
Girono. 35595.

In de vorige verantwoording stond W. B. Kraaie te Kampen; dit moet zijn W. B. Kroeze.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

47e verantwoording van 22 Sept.—22 Oct. 1937.
Met hartelijken dank ontvingen wij: van A. W. R. te Z. f 1; H. H. te H. f 2; Mevr. T. B. te H. f 2; G. J. S. te G. f 4; zond.sch. st. evang. te 's-Gr. (O.) f 6; J. de K. te G. f 2; H. A. S. M. te Z. f 2; Mevr. F. B. S. te A. f 2; Mej. W. H. T. te S. f 2.50; H. v. W. Jr. te L. (mnd.) f 0.15; E. L. te T. f 1; p. IJ. Mej. v. d. S. te R. f 10; H. S. te S. f 5; colla Chr N. Sch. te U. f 2.50; p. B. div. giften te U. f 25; Ver. Joh. Bog. te L. f 2; J. H. N. te 's-Gr. f 1; leerl. Wilhelm. en Emmasch. te 's-Gr. f 5.90; J. W. W. te D. (mnd.) f 0.25; W. M. te B. f 1.50; Ds. C. B. te D. f 1. Tezamen f 78.80. Totaal met vorige verantwoording f 11296.72.

Evenals vorig jaar willen wij ook dezen winter een Zendingsfilm vertoonen, nu de Niasfilm. Aanvraag daarvoor te richten aan den heer Hemmers, Nieboerweg 244 te 's-Gravenhage.

Namens het Steuncomité,
J. N. MUNNIK, penningm.
Den Haag, Galileistr. 139. Postgiro 6104.

Suriname.

Noodtoestanden in schoolgebouwen! Zijn daar nu nog voorbeelden van? O, te over! In 1930 waren er op de Comeniuschool — een volksschool — bewaarschool in Paramaribo — ruim 1000 leerl. ingeschreven. De gebouwen stonden schier op instorten en met afkeuring werd gedreigd. Op 5 min. afstand werd er op het erf der Zuiderstadskerk een open school gebouwd van 4 lokalen en wel op neuten van 2 M. hoogte, zoodat er onder-plaats was voor de fröbelschool. Binnen 1½ jaar waren er op de „grootte school” ruim 300 leerl., die gedeeltelijk in de kerk les kregen en krioelden er onder de school, velen met bloote voeties in het scherpe schelpzand vol insecten, ruim 150 bewaarschoolkindertjes. Deze toestand is nu na 7 jaar nog nèt zoo! Toch is deze Zuiderstadsschool nog lang niet een van de ergste gevallen.

Zoo ziet U: niet zonder noodzaak vraagt het Idenburgfonds uw hulp.

N. F. C. SMELIK.

Idenburgfonds.

Verantwoording van gelden ontvangen ten bate van het Zendingswerk in Suriname over het tijdvak 24 September tot en met 22 October 1937.

Giften. Mej. J. G. te A. f 2.—; A. V. te H. f 5.—; Zendingscommissie der Geref. Kerk te Zoetermeer f 17a.50; P. K. Sr te N. H. f 5.—; Mevr. L. B. geb. S. te 's-Gr. f 10.—; giften uit Vlaardingen f 3.—; P. H.

te W. f 2.50! J. de H. te G. f 2.—; H. F. G. te A. f 5.—; giften uit Houwerzijl f 1.50; gedeelte inhoud zendingsbusjes op de Zondagscholen Geref. Kerk te Den Haag-Oost f 6.—; J. D. W. V. te H. f 1.50; D. D. te V. f 1.—; Geref. Evangelisatie te Oisterwijk f 2.50; Mej. L. de V. te Gr. f 0.50; Zendingscommissie Geref. Kerk te Vlis-singen f 40.—; classis Zutphen, van den classicalen Zendingsdag f 20.—; giften uit Driebergen f 1.—; zendingscommissie der Geref. Kerk te Nijkerk f 25.—; van „Johanna” te R. voor de scholen f 10.— en Mevr. B. te R. f 2.—.

Contributies uit: 's-Gravenhage f 6.—; Zoetermeer f 4.25; Oudega-W. f 0.50; Haarlem f 58.25; Vlaarding-en f 12.50; Loenen aan de Vecht f 0.50; Badhoevedorp f 1.50; Urk f 52.—; Hilversum f 0.25, Amstelveen f 26.50; Zwolle f 14.50; Assen f 1.25; Kampen f 17.50; 's-Heerenbroek f 0.75; Genemuiden f 1.—; Zaandam f 2.—; Groningen f 1.—; Amsterdam f 2.50; Drieber-gen f 27.75 en Oldehove (Gr.) f 0.50.

Collecten: Geref. Kerk te Surhuisterveen f 13.20 en Geref. Kerk te 's-Graveland f 9.43.

Rechtstreeks ontvangen door Zeist: B. J. v. d. M. te S. f 3.—; J. C. v. S. te 's-Gr. f 1.—; P. M. v. d. S. te H. f 1.25; Pers. Geref. School te H. f 4.20, en Mej. K. te Z. f 3.50 (K. K. S.)

K. R. HUMMELEN.

Kampen, Postrekening no. 196921.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

9e Verantwoording van 25 Sept. tot 25 Oct. 1937.

Prov. Groningen:

E. Stamhuis, Loppersum, inhoud busjes f 37.26; P. Kruizinga, Kantens, busje School f 4.33; Ds. T. Klein, Woldendorp, busjes f 22.27; id. Chr. School f 6.35; H. Blaak, Marum f 50.—; per J. Klok, Oude Pekela f 35.50; Mej. S. Westerhof, Lutjegast, busjes f 35.—; K. Bosma, Middelstum, halve ct. N. N. f 1.—; id. busje J. V.-A. f 2.14; id. busje J.V.-B. f 2.09; id. busje J.V.-C. f 1.32; id. busje Meisjesver. f 2.29; id. Zend.tentoon-stelling f 23.85; id. Chr. School kl. 1 t/m. 6 f 11.37; id. Zendingscomm. f 100.—; Reinder Toonstra, Ulrum, halve ct. f 0.50; D. Smits, Zuidwolde Gr., kerkbusjes f 18.56½; id. halve ct. Liesje Laning f 0.15; id. Gr. en Zw. Kremer f 0.50; Geref. Kerk, Helpman, Zend.-bladen f 13.28; id. busjes min. kosten f 80.07; Geref. Kerk Gerskeskl.-Stroobus, busjes kilnderen f 34.11; D. A. Koebrugge, Onstwedde, busje G. v. d. Heide f 7.57; id. busjes J. Boels f 13.17; id. busje A. Bodewits f 18.56; J. Wildvank, Delfzijl, inhoud busjes f 70.—; L. Boer, Winschoten, busjes f 200.—; J. Sterkenburg, Zoutkamp, zend.comm. f 40.—; Ds. H. Wiersema, Olde-hove, coll. bruiloft f 11.—; id. catech.bus f 11.50; Geref. Kerk, Ten Boer, busjes f 31.65; A. Algra, Stads-kanaal, Zendingskas f 97.08½; K. Kladder, Leens, Nikk. School, kl. 1, 2, 3 f 7.75; B. Th. Mulder, Schouwerzijl, Nikk. Geref. Sch. f 11.05; P. Hielema, Grijs-kerk, Zend.comm. f 140.—; O. van der Wal, Gronin-gen, contributies f 475.—; Ds. R. Middelveld, Hoog-kerk, halve ct. Zw. Antoons f 0.47; id. nagift P. C. f 1.—; id. coll. giften f 4.50; per T. Postma, Kornhorn, gift f 10.—! id. halve ct. Lisje W. f 0.50; P. Buwalda, Hornhuizen, Zend.kas f 19.30! J. de Boer, Grootegast, Chr. School f 21.—; Jantje Bakker, Haren, halve ct. f 0.50; Y. T. Wonderman, Groningen, halve ct. f 0.50; per Ds. Deddens, Groningen, halve ct. f 1.—; per Ds. van 't Veer, Groningen, 3544 halve ct. f 25.97; per Ds. Deddens, Groningen, halve ct. f 0.75; O. van der Wal, Groningen, Zend.comm. f 28.50; Wed. Aten, Stads-kanaal, Zondagsschool Eendracht f 5.—; J. K. Groen, Alhier, halve ct. f 1.60; per Ds. Deddens, Groningen, halve ct. f 2.52½; per Ds. P. v. Strien, Groningen, halve ct. f 10.55; N. N. te Groningen f 0.83½.

Prov. Drente:

L. Matter, Nijeveen, busjes f 29.81; Mej. J. H. Mul-

ders, Meppel, bruiloft fam. Krikke f 3.70; id. school-busjes f 12.44; id. coll. gift f 1.—; id. Kasgeld Zend.-comm. f 60.—; A. Sliekers, Nieuwlande, busjes f 32.47; W. v. d. Veen, Beilen, busje J.V. f 5.37; H. Rabbers, Emmen, bijdr. f 50.—; Ds. D. Vreugdenhil, Appelscha, zend.busjes f 20.50; M. Helsloot, Koekange, van de Geref. Meisjesver. f 9.95; G. Koops, Ruinrewold, Meis-jesver. B. en W. f 2.15; per Dr. D. Drenth, busje Chr. School, Veenhuizen f 4.50; id. busje A. en R. de W., Oosterwolde f 7.80.

Prov. Overijsel:

D. de Vries, Steenwijk, busjes f 103.92; Geref. Kerk, St. Jansklooster, busjes f 45.25; Geref. Kerk, Kam-perveen, busjes 1e halfj. f 24.77; Ds. Verleur, Zalk, busjes f 5.60; Geref. Kerk, Heemse f 252.28; Geref. Kerk, Blokzijl f 21.83; Ds. J. Visser, Oldemarkt, busje P. Tjerkstra f 9.80; D. de Vries, Steenwijk, Zend.-comm. f 45.50; J. de Vries, Nijverdal, Zend.comm. f 200.—; id. 2e kl. School f 7.50; D. P. Bierma, Bruch-terveld, bijdr. 3e kwart. f 45.—; D. Ypma, Den Ham, Zend.comm. f 150.—; per Jac. Vos, Staphorst f 37.40; H. J. Kuiper, Zwartsluis, Zend.comm. f 130.—; P. E. Visser, Zwolle, bijdr. f 150.—.

Pinkstercollecten Overijsel:

IJsselmuiden f 24.84.

Soembaweken Groningen:

Scheemda f 96.65; Houwerzijl f 157.35; Kantens f 99.50; Oldekerk f 67.75; Ulrum f 226.20; Hornhuizen f 60.25.

Soembaweken Drenthe:

Gasselternijvee f 25.—.

Soembaweken Overijsel:

Zalk en Veecaten f 35.08; Goor f 40.02; Oldemarkt f 36.65.

2e Algemeene Collecte Groningen:

Schildwolde f 85.18; Westerlee f 29.36; Zuidwolde (Gr.) f 82.07½; Ten Post f 37.40; Zuidbroek f 25.27; Bierum f 66.50; Woldendorp f 11.62; Wildervank f 70.17; Ten Boer f 53.20; Nieuw Buinen f 9.86; Stads-kanaal f 82.91½; Loppersum f 92.21; Leek f 51.26; Uithuizen f 80.10; Hoogkerk f 92.43; Oldekerk f 21.20; Wagenborgen f 57.—; Middelstum f 98.96; Kornhorn f 20.21; Hornhuizen f 11.45; Sappemeer f 48.51; The-singe f 39.50; Enumatil f 71.77.

2e Algemeene Collecte Drenthe:

Coevorden f 26.87; Zuidwolde (Dr.) f 75.03; Em-mercompascum f 41.60; Sleen f 25.94; Nieuw Amster-dam f 100.—; Wersterbork f 33.34; Hijken f 9.46.

2e Algemeene Collecte Overijsel:

Lutten a. d. Ded. f 47.43; Delden f 14.96; Almelo f 144.21; Wijhe f 19.—; Ommen f 66.65; Nijverdal f 94.—; Borne f 6.69; Haaksbergen f 11.16; Holten f 35.06; Vroomshoop f 56.17; Dedemsvaart f 92.40; Deventer f 69.88; Vriezenveen f 20.14; Cadoelen f 20.30;

Diverse ontvangsten:

N. N. f 5.—; N. N. f 40.—; Zr. Y. B. Tj. f 2.50; „Jo-hanna” f 10.—; N. N. Workum, opbrengst borduur-werk f 1.—;

Totaal 9e verantwoording	f 6401.49
1e tot en met 8e verantwoording	„ 54029.35

Totaal tot op heden	f 60430.84
---------------------	------------

Nog niet alle kerken zonden de 2e algemeene col-lecte; mag ik alsnog op spoedige toezending aandrin-gen?

Met veel dank voor het bovenstaand.
JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 25 October 1937.
Hofstede de Gr. kade 34.

HET ZENDINGSBLAD

VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND

EN DIT EVANGELIE DES
KONINKRIJKS ZAL IN DE
GEHEELE WERELD GEPRE-
DIKT WORDEN TOT EEN GE-
TUIGENIS ALLEN VOLKEN

Matth. 24 : 14a

REDACTIE-ADRES: Ds. W. Breukelaar, Santpoort.

Het blad verschijnt in het midden van elke maand. Stukken of berichten moeten vóór den 26sten van de maand, die voorafgaat aan de maand waarin het No. verschijnt, bij de Redactie zijn ingevonden.

ADRES- EN AANTALSVERANDERINGEN aan de Uitgevers:
Gebr. Zomer & Keuning, Drukkerij „Vada“, Wageningen.
Telefoon No. 2345 — Postrekening No. 7287

ABONNEMENTSPRIJS per jaar f 0.84 franco per post.
Bij getallen aan een adres boven 3 ex. f 0.72 franco p. p.

INHOUD: In Sion geboren. — Van Zendingsaangelegenheden: Op den terugweg naar Indië; De viering van het zendingsjubileum te Solo; De Wereld-Zendingsconferentie. — Zending van Utrecht en Gelderland: Ds. A. F. Keuchenius en gezin; Zendingssynode van Utrecht en Gelderland; Tlepok; De Zendingscollectantjes te Geesteren-Gelselaar. — Zending Zuid-Holland Zuid: Driemaandelijksch verslag. Zendingsarbeid in Banjoemas. — Zending Zuid-Holland Noord: De handwerklessen te Klaten; De collectantjes voor de Zending te Almkerk. — Zending Noord-Holland: Colportage-Jogja; Leidsters-vergadering; Volks- en vervolgschool te Kebon-Agoeng; In Jezus' dienst; Het Petronella-Hospitaal. — Zending Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland: Schetsen uit Soemba; De Zendingscollectantjes te Roden; Verslag West Soemba Oostelijk deel; De Zendingsmeisjes te Driezeegen; Zending van Soerabaja te Makassar; Toespraak door Dr. Hong; De Zendingscommissie-collectantjes te De Glind. — Korte berichten. — Leestafel. — Giften. — Register.

IN SION GEBOREN

En van Sion zal gezegd worden: die en die is daarin geboren . . .

Ps. 87 : 5.

In dezen psalm, een zendingsslied bij uitnemendheid, wordt de toebrengring van onderscheidene heidensche volken der oudheid, tot driemaal toe geteekend met deze weinige woorden: deze en die is daar, in Sion, geboren. Zelfs Rahab (Egypte) en Babel, de twee groote wereldmachten, die zoo vaak Israëls hun macht hebben doen gevoelen en die door hun tegenzin tegen Israëls God, zich vijandig tegenover Israël stelden, zullen zich in de toekomst tot dien God als hun Heer en Heiland wenden. Ook de Filistijn en de Tyriër en de Moor worden door God gezien als „in Sion geboren”.

Door het wonder van Gods Almacht, zullen díé volken burgers van Sion worden en mede deelachtig worden de zegeningen van Christus.

Dat is een van de zeer heerlijke dingen, die van de stad Gods kunnen gesproken worden; zeer heerlijke dingen, te groot en te wonderbaar, om in een menschenhart op te klimmen, maar die door den mond des Heeren verzekerd werden en die op den grooten Pinksterdag aanvankelijk werkelijkheid zijn geworden.

Nu behoeven we bij 't hooren van dit profetisch woord niet bij deze oude wereldmachten te blijven staan. Neen, de hier genoemde volken mogen we zien als de vertegenwoordigers van heel de Gode vijandige wereld, door alle eeuwen heen.

De gezindheid der heidenen van vandaag tegenover God en Zijn Christus en Zijn kerk is wezenlijk dezelfde als die van Egypte en Babel, van den Filistijn en den Moor in de dagen der oudheid.

De volken der heidenen ook van onzen tijd toch zijn kinderen van de wereld, die verstrikt liggen in de banden van Satan. Zoo-dra de kerk van Christus onder hen optreedt met de prediking van het Evangelie des kruises, wordt openbaar, hoe vijandig de wereld nog altijd staat tegenover God en Zijn Gezalfde.

Op hoe ontzaglijken tegenstand stuit niet de Zending in de heidenwereld en op de erve waar de valsche profeet zijn scepter zwaait. 't Schijnt schier onbegonnen werk, om den strijd tegen heidendom en Mohammedanisme aan te binden.

Zal díé gezindheid eene andere worden;

zullen díé heidenen tot de Godsstad gebracht worden, dan moet het wonder van Gods Almacht tusschenbeide komen.

Welnu — dát belooft de Heere. Zelf heeft Hij de verzekering gegeven dat Hij zelfs Rahab en Babel vermelden zal onder degenen, die Hem kennen; dat op Zijn tijd volken, die nu nog heidenen zijn, in Sion zullen worden ingelijfd; dat op den zaaitijd de oogsttijd zal volgen, dat van Sion zal gezegd worden: deze en die is daar geboren. Het eene volk vóór, het andere volk na, zal aan de inwoners van de Godsstad toegevoegd worden.

Een nieuwe volkenbond zal optreden. De volkenbond van Sion. De kerk van Christus zal vergaderd worden uit al de volken der aarde en allen die tot haar toetreden uit welk volk ze ook herkomstig zijn, zullen eene geestelijke eenheid vormen, de eenheid des geloofs in Jezus Christus, het gezegend Hoofd, de Koning der Kerk.

Welk een heerlijk uitzicht wordt hier dus gegeven! Van Sion zal gezegd worden: „deze en die is daar geboren”. De prediking van 't Evangelie van Jezus Christus zal niet vruchteloos blijven. Ze zal vergezeld gaan van de werking des Heiligen Geestes.

De heidenen zullen zich zelve leeren kennen in hun geestelijke armoede, in hun zondeschuld. In hun hart zal de behoefte gewekt worden aan vervulling van hun ledigheid, aan verzoening met God. Hunne afgoden zullen ze wegwerpen om te gaan knielen aan de voeten van den Heere Jezus Christus en in geloofsgemeenschap met Hem zullen ze vrede vinden voor hun hart.

Ziedaar de kostelijke vrucht die op al den arbeid der Zending zal geoogst worden, vrucht rijker en rijper naarmate de groote dag van Christus nadert.

Hieraan denkende mogen we met dankbaarheid terug zien op al 't werk, dat in dit nu bijna vervlogen jaar ook op onze Zendingsterreinen door onze broeders en zusters verricht werd. Al die arbeid is niet ijdel geweest in den Heere. Op Java en Soemba werden weer vele heidenen in Sion geboren, nieuwgeborenen die nu roemen in 't wonder van Gods genade, in hunne harten verheerlijkt.

Hunne toebrengring tot de Godsstad geeft aan alle zendende kerken en aan alle uitgezonden rijke stof om den Naam des Heeren te loven.

Met 't oog op de toekomst zij 't ons tot be-moediging.

Tot een prikkel om in 't geloof te gaan voortwerken, ons vastklemmende aan de be-lofte des Heeren.

Tot een prikkel ook om te volharden in het gebed voor de Zending. De Heere zal zorgen voor de vervulling Zijner toezeggingen.

Ook in de komende tijden zal van Sion gezegd worden: dié en dié is daarin geboren. Delfzijl. MEIJERING.

Van Zendingsaangelegenheden.

Op den terugweg naar Indië.

Mijn verloftijd is voorbij. De Baloeran, een van de mooiste schepen van de Rotterdamsche Lloyd, waar deze maatschappij ons vorstelijk huisvest en verzorgt, brengt ons snel naar Indië terug. De stralend blauwe hemel en de warmte in de Rode Zee schept nu reeds weer Indische stemming. Nu heb ik behoefte door middel van het Zendingsblad een enkel woord van afscheid te richten tot de broeders en zusters in Nederland, in het bijzonder tot de kerken van Amsterdam en Noord-Holland, in wier midden wij onzen verloftijd mochten doorbrengen.

Vele blijde herinneringen uit dien tijd gaan met ons mee. Wij zijn getroost en gesterkt door de op-rechte belangstelling en warme zendingsliefde van velen in Holland.

Er is ten opzichte van de zending ook nog wel be-treurenswaardig misverstand. Ik denk o.a. aan een gesprek, dat ik in den trein had met iemand, die meende, dat er slechts een gering deel der zendings-gelden in Indië terecht kwam en overigens nog zoo-veel klachten over de zending gehoord had, dat hij in een collecte voor de zending, die juist den Zondag tevoren in zijn kerk plaats gehad had, het kleinste koperstukje gegeven had, dat ons Hollandsch munt-systeem kent.

Ik ben het uur in de stationswachtkamer te Zwolle, waar we ernstig over deze dingen gesproken hebben, niet vergeten, en ik denk, deze broeder ook niet. Ik heb de stellige verwachting, dat hij voortaan op een andere wijze over de zending spreken zal, er ook voor zal geven, en bovenal er voor bidden zal. En ik verwacht dat van zeer velen, in wier midden ik iets over de zending vertellen mocht.

De blijde ervaringen ten opzichte van het zendings-werk gingen echter de teleurstellende verre te boven. Op de Generale Synode van 1936 in Amsterdam mocht ik lid zijn van de commissie voor de zendingszaken. Ik heb me daar opnieuw mogen verheugen in de ernstige behandeling van de groote belangen der zen-ding, terwijl er bij de synode een groote bereidheid bleek ook financieel het zendingswerk te dragen. Ver-gaderingen van Generale Deputaten en van de com-missie van advies voor de zendingszaken in Amster-dam heb ik bijgewoond, en ook hier werd ik telkens getroffen door den ernstigen wil om het zendingswerk te verstaan en te dragen. Op vele plaatsen en bij allerlei gelegenheden heb ik over de zending mogen spreken, in verschillende vormen heb ik hulp ge-vraagd voor den arbeid aan de Opleidingsschool, en

telkens werd ik verkwikt door de groote toewijding, die ik in Holland voor de zending vond.

Dat geldt in het bijzonder ook van de kerken in Amsterdam en Noord-Holland. Hartelijke liefde heb-ben mijn vrouw en ik daar ondervonden. Ik had mij wel eens bezorgd gemaakt, dat nu mijn arbeid hoofd-zakelijk in de Opleidingsschool ligt, in dit tweede verlot de band met de kerken in Noord-Holland wel eens verslapt kon zijn. Maar die band was nog hecht en levend. Overal in Noord-Holland kwam men mij tegemoet met: „U is toch eigenlijk ook onze dominee”. De vergaderingen met de commissie van advies en den kerkeraad van Amsterdam, het afscheid in Am-sterdam, Santpoort en Zaandam, en tenslotte de har-telijke woorden van afscheid van de predikanten Groenewegen en Schouten bij het vertrek van den maitrein uit Den Haag, hebben elk spoor van twijfel hieromtrent weggenomen.

Er is in den loop van dit verlofjaar op de synode en daarna discussie geweest over de vraag, wat de positie moet zijn van een Missionair predikant, ver-bonden aan een Opleidingsschool. Sommigen meen-den, dat de band van zulk een predikant aan een zendende kerk slechts een ledige formule was. Ik was overtuigd van de groote belangen, die juist aan onze positie als actief predikant in dienst eener zendende kerk verbonden zijn, maar ik ben blij, dat ik in het verlof het ook heb mogen ervaren, dat die band van de zijde der zendende kerken geen formule, doch levende werkelijkheid is. De broeders en zusters en de kerken in Noord-Holland dank ik daarvoor har-telijk.

Toch, hoezeer ik gevoel den band aan de kerken en hoezeer ik overtuigd ben van uw hartelijke liefde, dat is niet de kracht, waarin wij teruggaan naar Indië. Die ligt in onze zending door den grooten Gezondene des Vaders, Die mij getrouw geacht heeft, mij in de bediening gesteld hebbende. Hij Die mij roept is ge-trouw, Die het ook doen zal.

In het voorbijgegaane verlofjaar waren in mijn per-soonlijk leven ook teleurstellingen. Idealen moesten opgegeven worden. Er is veel gebroken, maar er is gelukkig meer opgebouwd. Nooit kon ik op weg naar het zendingsveld minder vertrouwen op eigen gezond-heid en kracht dan nu, maar nooit meer dan nu heb ik geleerd te vertrouwen alleen op de genade van onzen Heiland, die ook voor ons genoeg is in den arbeid dien wij tegemoet gaan. En wij mogen het vast weten: In Holland staat een biddende gemeente achter ons.

Broeders en zusters, wij en gij, wij behooren te-zamen. Wij, uw zendingsarbeiders in Indië, wij zijn met u, gegroeid uit éénzelfde geestelijke historie, ver-bonden door de waarheid Gods, door één belijdenis, van de heiligen overgeleverd, waarvoor onze vaders hun bloed gegeven hebben. Wij leven ook uit Gods Woord, Gods Zoon, Gods geest, Gods genade, Gods verkiezing, Gods verbond, Die waarheid Gods ver-andert niet met de klimaten of met de varieerende breedtegraad van ons leven op deze aarde; ze be-vriest niet in de koude, en ze verdampt niet in de warmte,

Het is voor de prediking van die waarheid Gods, dat wij samen weer een nieuwe arbeidsperiode be-ginnen gaan, gij in Holland, wij in Indië. Wij be-hoeven niet te verwachten, dat het binnen afzien-

bare tijden klaar zal zijn. Het werk voor Gods koninkrijk, de prediking van het Evangelie aan alle creaturen, omspannt alle eeuwen, omdat het voor de eeuwigheid is. De wereld van het Oosten is in felle beweging, de energie van miljoenen wordt gespannen, wat zal er uit voortkomen, waarheen is dat alles op weg? Naar het rijk van Christus of van den antichrist?

Eens zal de zevende engel bazuinen en zullen er groote stemmen geschieden in den hemel, zeggende: De koninkrijken der wereld zijn geworden onzes Heeren en van Zijnen Christus, en Hij zal als Koning heerschen in alle eeuwigheid.

A. POS.

De viering van het zendingsjubileum te Solo.

Het was natuurlijk te verwachten, dat het zilveren jubileum der Solo-zending te Solo op gepaste wijze zou worden gevierd. De Javanen, ook de Christen-Javanen, vierten graag feest. En men heeft dat te Solo ook wel gedaan bij de herdenking, dat het begin November 25 jaar geleden was, dat de zending daar met kracht is aangevat. Van die 25 jaren Solo-zending hebben wij in het Octobernummer van het Zendingsblad een en ander gezegd, dat we thans natuurlijk niet zullen herhalen. Maar wel willen we iets mededeelen over de viering daarvan te Solo. Een volledig verslag hebben we nog niet. Maar wel bracht de vliegpost ons al eenig bericht.

De feestviering nam Woensdag 27 October een aanvang met een avondsamenkomst in het nog al ruime kerkgebouw op Margajoedan. Toen 25 jaar geleden Dr. van Andel en wijlen Dr. Voegesang te Solo den arbeid begonnen, waren er onder de meer dan 2.000.000 Soloneezen slechts ruim dertig Christenen. Thans was die ruime kerk bijna te klein om alle belangstellenden te bergen.

Door vele sprekers werd het woord gevoerd. Zij brachten dank aan de kerken in Nederland, die met zoo groote offervaardigheid dit werk dragen en roemden om strijd den grooten zegen, dien men op dit zendingsterrein genoten had. Vrijdagavond vond een schoolviering plaats. Zondagavond 30 October werd een speciaal aan het jubileum gewijde dank- en bidstond gehouden, waarin dr. H. A. van Andel vooringing. De officieele viering vond Maandag 2 November plaats. In de morgensamenkomst was ook de gouverneur van Soerakarta aanwezig. De feestrede werd door dr. H. A. van Andel gehouden. Na afloop der feestsamenkomst gingen de vergaderden gezamenlijk naar het zendingsziekenhuis op Djebres. Ook hierheen gingen de autoriteiten mede. Maandagavond volgde een feestvergadering van het ziekenhuispersoneel, Dinsdagavond was er een feestelijke samenkomst van de Javaansche Christengemeente.

Er is dus te Solo wel feest gevierd. En dat terecht. De stof tot blijdschap en dank aan God was zoo groot. Treffend springt dit in het oog, als we even vergelijken hoe het begin November 1912 was en hoe het thans is. Toen één klein gemeentetje van ruim 30 zielen, een klein schooltje met 35 leerlingen en een pas beginnende medische dienst in een gehuurd huis. En thans zijn er op de scholen in Solo 12000 leerlingen, verdeeld over 35 inlandsche volksscholen, 9 Hollandsch-Inlandsche, 4 Hollandsch-Chineesche scholen,

1 Muloschool, 1 huishoudschool en 1 ambachtsschool. Verder heeft de Hollandsche Gereformeerde kerk te Solo nog een Maleisch-Chineesche school, enz. Het totaal is 83 scholen. Het getal inheemsche Christenen in Solo is in deze 35 jaar uitgegroeid tot een getal van 3570 (Javanen en Chineezers). Er zijn 10 geïnstitueerde kerken, n.l. 3 te Solo, 4 te Klaten, 1 te Sragen, 1 te Gemantar en 1 te Wonogiri. In deze gemeente staan 2 geordende inheemsche predikanten. Voorts zijn er 34 zendingsposten met 25 inheemsche helpers en 20 colporteurs. Als Nederlandsche missionaire predikanten staan te Solo: dr. H. A. van Andel, die nog steeds in actieven dienst is, maar toch weldra emeritaat zal vragen, ds. P. H. van Eijk, ds. G. D. Kuiper en dr. S. U. Zuidema. De talrijkheid van de Nederlandsche hulpkrachten kan blijken uit het zielental der Gereformeerde kerk te Solo (259), die voor een groot deel in de zending werkzaam zijn.

Het is te verstaan, dat het vooral voor Dr. en Mevrouw van Andel-Rutgers heerlijke dagen zijn geweest, toen zij met al de Christenen in Solo mochten gedenken de groote dingen, die de Heere in deze 25 jaren gedaan heeft. Aan blijken van erkenning heeft het hun ook in het verleden niet ontbroken.

Dr. H. A. van Andel kreeg na 10 jaren arbeid het officierskruis in de orde van Oranje-Nassau. In 1930 en 1931 toen Dr. van Andel en echtgenoot in Nederland waren, mocht Mevr. J. C. van Andel-Rutgers op een particuliere audiëntie bij de Koningin van haar werk vertellen; Mevrouw van Andel kreeg op de terugreis naar Indië het ridderkruis in de orde van Oranje-Nassau.

De Locomotief, het grootste Indische dagblad, geeft na een interview bij Dr. van Andel de volgende karakteristiek van den eveneens jubilerenden zendeling: „Een gelijkmoedigheid, welke 25 jaren zendingsarbeid met al zijn talloze teleurstellingen ook naast groote blijdschap, niet uit het evenwicht vermochten te brengen en wie met de oogen kan twinkelen als hij en zoo over al die groote en kleine verdrietelijkheden kan heenstappen, is een rustig en dus sterk mensch, van wien een grooten invloed uitgaat op zijn onmiddellijke omgeving, hoewel hij het zelf niet beseffen kan of wil. Geen moment sprak deze zendeling over zijn eigen zilveren jubileum op het Indische veld der Gereformeerde zending”.

Het spreekt vanzelf, dat ook in Nederland het jubileum der Solo-zending niet is vergeten. Maar de gedachtenis is op veel soberder wijze gevierd dan te Solo. Opzettelijk belegde openbare samenkomsten zijn er voor zoover ons bekend is, niet gehouden. Wel is er echter een gedenkboek verschenen. Het draagt tot titel: **25 jaren Solo-zending**. Het bevat 21 artikelen over onderwerpen, die alle de zending te Solo betreffen of daarmee in verband staan. De inhoud is dus nog al omvangrijk. Ook zijn er natuurlijk tal van mooie foto's opgenomen. Het is een goed oriënteerend gedenkboek. Maar de uitvoering is ietwat sober. De letter is wat klein en een mooie band ontbreekt. De zending te Solo was wel waard, dat haar overigens mooie gedenkboek verschenen was in half-linnen band. Maar dan was het schilling beduidend duurder geworden. Thans kost het f 0.50. Het is verkrijgbaar bij boekhandelaar en drukker H. C. van der Lee te Katwijk aan Zee. Voor de kerken in Zuid-Holland Noord, voor wie Solo het eigen Zendings-

terrein is, is de prijs gesteld op f 0.25. Natuurlijk mag dit gedenkboek in geen enkel gereformeerd gezin van Zuid-Holland ten Noorden ontbreken. Als de Broeders en Zusters in Zuid-Holland dit gedenkboek doorlezen, zullen zij den Heere danken voor den rijken zegen, waarmee de Heere hun zendingsarbeid kroonde.

De Wereld-Zendingsconferentie.

Gelijk algemeen bekend is, zal er zoo de Heere wil in 1938 weer een wereldzendingsconferentie worden gehouden. Als plaats van samenkomst was daarvoor eerst bepaald Hangchow in China. Reeds enkele maanden werd echter gevreesd, dat de gruwzame oorlog, die Japan het ongelukkige China heeft aangedaan, zou verhinderen, dat deze Conferentie in Hangchow bijeenkomen zou. Thans is definitief beslist, dat de conferentie niet in China zal worden gehouden. De Internationale Zendingsraad heeft nu besloten, dat de groote Zendingsconferentie in Britsch-Indië samenkomen zal. De conferentie zal, naar thans is bepaald, worden gehouden te Tambaram bij Madras in Voor-Indië. Het Madras-Christian College te Tambaram biedt hiervoor een geschikte en beschikbare gelegenheid.

In verband met de noodzakelijk geworden keus van een andere plaats van samenkomst, moest de conferentie ook op later tijd worden gesteld. Eerst was het 't plan, dat de conferentie zou worden gehouden in Sept.-October 1938. Thans is besloten, dat dit zal geschieden tusschen 10 en 30 December, dus ruim twee maanden later.

Het hoofdthema, dat behandeld zal worden, zal zijn: de Kerk. Natuurlijk in verband met de Zending.

Er worden omstreeks 450 deelnemers verwacht, die uit alle deelen der wereld zullen samenkomen. Vooral de Jonge Christelijke Kerken, die nog niet zoo lang geleden uit de Zendingsactie zijn geboren, zullen er sterk vertegenwoordigd zijn.

Nederland zal, naar we vroeger reeds mededeelden, drie personen mogen zenden. Deze worden afgevaardigd door den Nederlandschen Zendingsraad.

De afvaardiging wordt aldus:

Dr. C. W. Th. Baron van Boetzelaer van Dubbel-dam, die door den Ned. Zendingsraad zelf is aangewezen; Ds. D. Crommelin, Zendingsdirector, aangewezen door de samenwerkende Zendingscorporatie's te Oegstgeest en Dr. W. G. Harrenstein, pred. van de Geref. Kerk te Santpoort, die is aangewezen door de deputaten der Generale Synode voor de Zending, zooals een paar maanden geleden reeds gemeld werd.

Santpoort, 26 November 1937.

W. G.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Utrecht en de met haar samenwerkende Kerken van Utrecht en Gelderland.

Ds. A. F. Keuchenius en gezin.

Eer 1937 zijn laatsten dag ons biedt, zal Ds. A. F. Keuchenius met zijn gezin D.V. de terugreis naar zijn arbeidsterrein weer hebben aanvaard.

Weleer heeft het Zendingsblad het één en ander van hem medegedeeld, dat we thans niet zullen herhalen. Met veel genot heeft hij in Holland den tijd van zijn verlof doorgebracht. En Mevrouw evenzeer. Tal van malen — hoe vaak precies weten we niet — heeft Ds. Keuchenius tijdens zijn verlof in onderscheidene deelen van het land, maar vooral in Utrecht en Gelderland over de Zending gesproken, van zijn werk verteld, en de belangen der Zending bepleit. Stellig is daardoor de belangstelling van het heerlijk werk der Zending inzonderheid bij de Kerken, die hem hebben uitgezonden, versterkt geworden.

Ds. A. Keuchenius en gezin.

Op ons verzoek was Ds. Keuchenius zoo vriendelijk ons een foto van zijn gezin te zenden. Zooals men ziet zijn Ds. en Mevrouw Keuchenius gezegend met een vijftal kinderen. Geheel rechts op de foto staat Nelly, die 5 weken oud was, toen Ds. en Mevrouw in 1930 voor het eerst naar Java gingen. Zij is nu een meisje van 7 jaar. Zij vindt het heel belangrijk, dat zij gekiekt wordt. Links staat de oudste, een flinke jongen van negen jaar. Hij heet Frans. Naast hem staat No. 4. Jaantje, die in Januari zes jaar hoopt te worden en met alle aandacht op de foto kijkt wat er gebeurt. De oudste dochter, dat vriendelijk meisje, de tweede van rechts heet Kitty en telt 8 jaar. En de jongste, het driejarig ventje, dat tusschen Vader en Moeder staat, voert twee namen. Hij heet Hendrik Pieter.

Ds. en Mevrouw Keuchenius vinden het geheel niet naar, dat zij Holland weer met Java gaan verwisselen. Met blijdschap en moed keeren beiden terug naar Poerworedjo, waar het werk zich gestadig uitbreidt.

In het midden van 1938 hoopt Dr. J. v. d. Linden hen te volgen, om met Ds. Keuchenius het Zendings-terrein van de Kerken in Utrecht en Gelderland te bearbeiden.

Ds. Keuchenius zal D.V. 24 December a.s. te Genua aan boord gaan van de Marnix van St. Aldegonde tot vertrek naar Poerworedjo.

W. B.

Zendingssynode van de Geref. Kerken in Utrecht en Gelderland.

Woensdag 25 November kwamen de kerken van Utrecht en Gelderland voor de 17e maal in Synode bijeen tot behartiging van haar zendingsarbeid te Poerworedjo.

De vergadering, bijgewoond door enkele zeer welkome gasten (Juffr. v. d. Schee, directrice van de huishoudschool te P.; Ds. Flach; Ds. Keuchenius en Ds. v. d. Linden), werd door Ds. Kaajan geopend met een kostelijke toespraak, die we om haar bezielende, tot geloofsoptimisme inspireerende kracht, gaarne in ruimer kring zouden zien uitgaan.

De rapporten, op het agendum vermeld, gaven een duidelijk beeld van den velerlei arbeid, die in Indië en hier verricht wordt om het Evangelie te brengen aan de honderdduizenden op ons zendingsterrein.

We hooren het jaarverslag van de Vereen. voor den Medischen Dienst, die zich, met prachtig resultaat, beijvert om de linnenkast van het zendingshospitaal gevuld te houden.

Ook boeit ons het verslag van de Chr. Huishoudschool, die, arm aan geldelijk vermogen, niettemin rijk is aan geestelijk bezit, want ze wordt gedragen door de liefdevolle toewijding van haar bestuur en personeel. Zoo is het een bloeiende school geworden, geprezen door het Gouvernement; gezegend door God; immers, ze mocht reeds een tweetal leerlingen tot de belijden des geloofs zien komen.

Uit de rapporten van de zendende kerk van Ds. Keuchenius en Dr. Veldstra blijkt dat de zending al meer ingang vindt te Poerworedjo. Steeds grooter wordt de schare, die met het Evangelie in aanraking komt en, meer of minder krachtig, den invloed daarvan ondergaat. Uit het vele, dat die rapporten ons te vertellen hebben, willen we hier naar voren brengen dat straks, als we 2 zendelingen te Poerworedjo hebben, de geestelijke verzorging van de honderden patiënten, die we in onze beide ziekenhuizen iederen dag om ons heen hebben, haar vollen eisch ontvangen kan. Al was het alleen hierom, dan zou de uitzending van een 2e mission. predikant reeds een onafwijsbare verplichting onzer kerken zijn.

Hooren we naar onze penningmeesters. Dankbaar voor wat ze in het afgeloopen jaar ontvingen, moeten ze echter, door den nood gedwongen, aandringen op een niet onaanzienlijke verhooging der bijdragen. Zegen vraagt nu eenmaal offers. De begrotingen voor 1930 werden zoo zuinig mogelijk opgesteld; niettemin, de quota moeten met ongeveer 20 % omhoog. Hierover werd uitvoerig van gedachten gewisseld, en met dank aan God, mag vermeld worden, dat de Synode

op zich nam om, wat gevraagd werd, met 's Heeren hulp ook bijeen te brengen, opdat Zijn dienst ongestoorden voortgang kan hebben.

Na nog een woord van afscheid gesproken te hebben tot Ds. Keuchenius en Ds. v. d. Linden, die we de eerste zes jaren niet meer op onze synodes hopen terug te zien, sloot Ds. Alkema deze belangrijke samenkomst met ootmoedige dankzegging aan Hem, Die alles wel maakte en aan Wiens genade we ons bij de voortzetting van onzen arbeid nederig toevertrouwen.

L.N.

Tlepok.

Voor den herbouw van het kerkje, dat door een aardbeving totaal verwoest werd, hebben we thans ruim f 1100.— ontvangen. Een bedrag, dat alle verwachtingen overtreft. Zijn we hier reeds dankbaar, meer dan we zeggen kunnen, voor zoo groote offervaardigheid; wat zullen ze ginds, te Tlepok, verrast en gelukkig zijn! Ds. Wirjotenojo schreef: „willen we het kerkje zoo opbouwen, dat het (naar den mensch gesproken) tegen de kracht van een aardbeving bestand is, dan hebben we wel f 1500.— noodig. Maar, daar behoeven we niet aan te denken.”

Welnu, Holland en Indië bieden hem nu f 1500 aan. En zoo kunnen ze in Januari, blij van hart, den herbouw aanvangen.

De volgende maand hopen we verantwoording te doen van de ingekomen giften.

Voor alles hartelijk dank.

L. NETELENBOS.

Hilversum, 26 Nov. '37.

Giften Chr. Huishoudschool Poerworedjo.

September 1937. M.V. „Maria en Martha” (Doetinchem) f 1.—; Zendingskrants Driebergen-Rijsenburg f 5.—; J. J. v. C., te Utrecht f 5.—; voor schulddelging schoolgebouw, van B. A. H., Veenendaal f 2.—.

October. ERAC. Zendingcomm. Den Dolder f 10.31; Geref. Kerk Nijkerk f 2.50; Tiel (door Mevr. v. S.) f 6.—; R. te Hilversum f 2.—, N. dito f 2.—; zending-naaikrants Den Dolder f 5.—; Geref. Kerk Halle f 1.—; Baarn (door Mej. H.) jaarl. contrib. f 14.—; giften f 26.75.

Voor alles veel dank. Vooral voor het groeiend aantal contribuanten.

J. P. NETELENBOS-CHEVALLIER.

Hilversum. Postrekening 263829.

De Zendingscollectantjes te Geesteren-Gelselaar.

Dit groepje jongens en meisjes op de foto afgebeeld, gaat trouw en geregeld in onze uitgestrekte gemeente in Gelderlands Achterhoek met de Zendingsbuses rond. Het ontbreekt hun niet aan toewijding voor het deel van den Zendingarbeid, dat ze op zich genomen hebben. Mede door hun gewaardeerde hulp wordt in Geesteren-Gelselaar de roeping van Christus' Kerk voor de Zending verstaan en meer en meer vervuld. De ijver van deze collectantjes moge anderen een prikkel zijn hun liefde voor het Zendingswerk te toonen door hun bijdragen!

B. R.

Zendingscollectantjes te Geesteren.

Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam en de met haar samenwerkende Kerken

Driemaandelijksch verslag van de Zendingsarbeid der Gereformeerde Kerken van Zuid-Holland-Zuid in de Residentie Banjoemas.

1 Juli 1937—30 September 1937.

Het treft mij telkens, dat het verloop van de seizoenen op Java eenige overeenkomst toont met dat in Holland. De kentering met haar ongestadig weer, hare windhoozen, ook haar velerlei ziekten valt ongeveer in den tijd van het voor- en najaar, in West-Europa gekenmerkt door soortgelijke verschijnselen.

Als het in het moederland winter is, zitten wij in het midden van den regentijd. De droge tijd van Juni tot September heeft trekken van overeenkomst met den Hollandschen zomer. Wel is het dan bijzonder koel. Maar dat accentueert juist de overeenkomst, want als onze temperatuur daalt en ten Uwent de thermometer klimt, dan ontmoeten wij elkander, ja soms gebeurt het dat wij elkander gekruist hebben als de temperatuur tot boven de 80 graden klimt, terwijl zij bij ons beneden dien warmtegraad daalt.

Deze overeenkomst maakt, dat ook de groote jaarlijksche vakantie ten Uwent en ten onzent bijna saamvallen. Ten onzt is Juli de vacantiemaan der scholen.

Voor den Zending komt er eenigermate een con-

flict van plichten. Aan den éénen kant zou hij graag zijn vacantie verschuiven naar den regentijd. Want de droge tijd biedt voor de evangelisatie onschatbare voordeelen, doordat men dan gemakkelijker de menschen 's avonds kan opzoeken en aan het beleggen van openbare vergaderingen niet de risico verbonden is, dat ze door den neerstroomenden regen „in het water” zouden vallen.

Maar aan den anderen kant is men in de Juli-maand niet zoo sterk gebonden door catechisaties. Want doordat de scholen vrijaf hebben, is het godsdienstonderwijs althans op die inrichtingen vanzelf de facto onderbroken en ook jongelui, die een Westersche ontwikkeling kregen, zijn dan vaak uit; hun catechisaties vervallen dus ook. Met name in een plaats als Poerbolinggo, waar weinig Europeanen wonen, is dan het kerkbezoek zoo gereduceerd dat er nauwelijks van een Hollandsche gemeentesamenkomst meer sprake is.

Door deze omstandigheden, maar vooral vanwege het godsdienstonderwijs op de scholen, wordt men gedrongen de eigen vacantie ook naar de algemeene usanse te doen volgen. Een goede zij kan dit hebben als de missionaris naar een druk bezocht vacantieoord gegaan is en dan des Zondags de geestverwanten kan verzamelen tot een godsdienstoeffening. Want kerken zijn op die plaatsen meest niet aanwezig. Dus wordt een door den Zendingsdominee in een particulier huis saamgeroepen bijeenkomst door de geestverwanten op prijs gesteld.

In Holland is de z.g. „komkommertijd” voor dagbladschrijvers een moeilijke tijd. Meest moeten ze zoe-

ken om hun kolommen met nieuwe te vullen.

Zóó gaat het mij nu ook ten opzichte van het derde der kwartaalverslagen dat voor een deel den vacantietaid bestrijkt.

In de eerste week van Juli viel de vergadering van de classis Batavia onzer Hollandsche Kerken, ditmaal te Bandoeng gehouden.

Wat haar hier vermeldingswaard maakt is, dat aan den missionaris van Poerwokerto Ds. Rullmann de Hoofdreductie van het veertiendaags verschijnend Evangelisatieblad „de Zaaier” werd opgedragen. Deze mooie, geïllustreerde periodiek wordt over heel den Archipel gelezen. Met name in Midden-Java, ook in Banjoemas, wordt veel werk van de verspreiding gemaakt. Niet alleen onder Hollanders, maar ook onder Westersch ontwikkelde Javanen en Chineezers. Dit maakt dat hier ook een gewichtig zendingsbelang mee gemoeid is.

Onze Rullmann, die 5 jaar predikant van de Hollandsche gemeente in de hoofdstad van Indonesië geweest is en daarna nu reeds meer dan 6 jaar in de Zending werkzaam is en die zich daarbij juist veel met de Westersch ontwikkelenden bemoeit heeft, scheen de aangewezen man te zijn het Hoofdreducteurschap over te nemen, nu Ds. Kuiper van Jogja verhinderd werd zijn veel geprezen arbeid in dezen voort te zetten. Moge het onzen collega gelukken niettegenstaande al zijn drukke werkzaamheden ook de leiding van het tot dusver zoo uitnemend geredigeerde en zoo gezegende blad tot aller bevrediging waar te nemen. Meer dan een „waarnemen” kan het echter wel niet zijn. Want in 1938 hoopt hij met verlof naar Holland te kunnen gaan.

In Augustus werden de lessen aan de Theologische School te Jogja hervat. Wij hebben op den Javaanschen cursus 4 leerlingen voor Banjoemas. Zij zijn nu gekomen in het tweede jaar. Eerst in Juni 1939 kunnen wij ze terug verwachten.

Dit jaar was er geen laatste jaarcursus geweest, zoodat er geen leerlingen werden afgeleverd.

Wij hadden echter het geluk een jongen goeroe van de z.g. Salatiga Zending, opgeleid in het seminarium te Oengaran, althans tijdelijk in dienst te kunnen nemen. Later kan het zijn, dat hij daarheen terugkeeren moet, maar misschien is zijn werkzaamheid, als het over en weer bevalt, ten onzent wel voorgoed.

Voor den nieuwen Hollandschen cursus boden zich voor ons arbeidsveld twee kandidaten aan. Helaas, moest de Javaansche vanwege zwakke lichaamsgesteldheid worden afgewezen. De Chineesche leerling, een zoon van een christengezin in Jogjakarta, heeft zich volgaarne aan ons arbeidsveld verbonden. Wij hopen, dat als straks een predikant voor de Chineezers door Rotterdam uitgezonden wordt, hij in dezen sympathieken, jongen man een waardevolle hulp moge vinden.

Naar de nieuw geopende opleidingsschool voor Indlandsche onderwijzers te Solo konden wij een viertal pupillen zenden, drie afkomstig van onze school te Poerbolingo, één van de openbare school te Banjoemas. De laatste heeft dus niet het voorrecht gehad de Bijbelsche Geschiedenis op de lagere school te leeren, slechts op de catechisatie. Dus zal hij wat dat betreft wel bijgewerkt moeten worden.

Door de opening dier school hopen wij eindelijk

weer wat verschoot van onderwijzers te krijgen. Want sedert de sluiting der Keucheniuschool, twee jaar geleden, was het daar droevig mee gesteld. Gelukkig dat wij door het initiatief van het schoolhoofd te Adiredja een particuliere normaalschool hebben, die in 1938 zal beginnen af te leveren, zoodat wij niet tot het einde van den cursus te Solo (DV Juni 1940) behoeven te wachten op nieuwe onderwijzers.

Met den aanvang van het nieuwe schooljaar in Augustus konden wij beslag leggen op een vóór enkele jaren in Solo wegens overcompleet ontslagen onderwijzer, die de vroegere normaalschool van Zending Jansz (Margoredjo) had afgeloopen. Maar zulk een buitenkansje is natuurlijk een uitzondering.

De uitbreiding der gemeenten ging geleidelijk door. Wij noemen slechts den doop van 27 volwassenden en 11 kinderen op 18 Juli te Poerbolingo, terwijl op de vóórafgaande Zondag 9 als kind of in de Pinkstergemeente gedoopten belijdenis des geloofs aflegden.

De laatste van dit kwartaal 30 September was wel een bijzonder belangrijke datum voor het ressort van Ds. Rullmann. Toen had in een druk bezochte bijeenkomst der Javaansche gemeente de opening van de nieuwe Kerk plaats. Er waren wel 300 menschen in de Kerk en ongeveer een 50 daarbuiten. Dit zichtbare teeken van zegen op trouwen arbeid was voor heel de gemeente, maar inzonderheid voor Ds. Rullmann en voor de in Poerwokerto werkzaam zijnde goeroes en colporteurs een groote voldoening.

Hoe heeft zich te Poerwokerto in korten tijd de gemeente uitgebreid. In 1920 vestigde zich daar de goeroe Indjil Ngirad Asah, voorheen in Grendeng gestationneerd, waar tot dien tijd de enkele Christenen uit de hoofdplaats kerkten. Eerst vergaderden die toen te zijnen huize. In 1922 volgde de opening van een eigen vergaderlokaaltje in een bamboeschuurtje. In 1926 werd dit vervangen door een kerkje waar wij toen zeer mee ingenomen waren. Maar de Javaansche gemeente is er uitgegroeid.

De tegenwoordige Kerk, die voor de Hollandsche zoowel als voor de Javaansche diensten bestemd is, ligt meer in het centrum, en daardoor ook dichter bij het ziekenhuis, dat een groot contingent der kerkangers levert. Het is een sieraad voor de plaats. Mijn hart was dien 30sten September wel heel blij en dankbaar en zeker zullen de kerken in Holland met die vreugde instemmen.

P.

E.

Zending van de Gereformeerde Kerk te Delft en de met haar samenwerkende Kerken van Zuid Holland Noord.

De handwerklessen te Klaten.

Ook het handwerkonderwijs is een zeer geschikt middel om in den Zendingsarbeid contact te krijgen met de Indlandsche bevolking. Te Klaten, de tweede plaats op het Zendingsterrein van Zuid-Holland Noord, blijkt dit bijzonder.

Dr. Hoekstra, Miss. arts aan Dr. Scheurers hospitaal te Klaten, zond ons bijgaand kiekje en gaf daarbij eenige mededeelingen. Wij zeggen hem daarvoor hartelijk dank.

W. B.

Handwerklessen Klaten. Naast de tafel mevr. Bakker. Achter de tafel Sri Moesjan.

't Kiekje stelt voor de handwerklessen, gegeven door Mevr. Bakker-Dethmers, die daarbij geholpen wordt door Mej. Sri Moerjan, een Javaansche onderwijzeres. De lessen zijn bestemd voor Javaansche kinderen van de Chr. Jav. School te Klaten. 't Mooie is echter, dat er niet alleen kinderen zijn van de eigen scholen, maar ook zelfs van de Roomsche Holl. Inl. School en van die van Mohammadjah.

Handwerklessen in uitgebreide zin worden gegeven, terwijl ook daartusschen de Bijb. Geschiedenis wordt verteld. Naast de tafel zit Mevr. Bakker, achter de tafel Mej. Sri Moerjan. In 't geheel nemen wel een 45 meisjes aan de lessen deel. Mooi zendingswerk.

W. B.

kerk heeft voor het inzamelen der bijdragen een aantal jongens en meisjes ter harer beschikking, die dit werk gaarne verrichten en het een genoegenvonden bij elkaar op de foto te worden genomen.

Later hopen wij de collectanten voor de Medische Zending te plaatsen, waarvoor apart wordt rondgegaan.

C. G. d. J.

Zending van de Geref. Kerk te Amsterdam in samenwerking met de andere Kerken in Noord-Holland.

Colportagekamer-Jogja.

Den 17den September, den dag van de herdenking van 'het 300-jarig bestaan van de Statenvertaling, werden we in onze Colportage verrast met een bezoek van Dr. H. C. Rutgers, den Secretaris van het Nederlandsch Bijbel-Genootschap. Een interieurkier werd gemaakt, die een indruk kan geven van dit deel van het Zendingswerk, dat samen te vatten is onder het woord Bijbelverspreiding. Op de kasten staan reeds hoog opgestapeld de kalenders voor het jaar 1938, gereed om door de 17 Colporteurs telkens te worden meegenomen op hun zwerftochten. Deze kalender bestaat uit een groot blad met de 12 maanden, in het midden een plaat van de aanbidding der herders, toegelicht door het schriftgedeelte van Lucas 2; bovendien staan op deze kalender vermeld: de Wet, het Gebed en de XII artikelen des geloofs. Alles in het Javaansch. Een mooi getuigenis in de vele woningen, waar deze kalender een heel jaar hangt. De prijs is 4 cent.

Op deze en dergelijke wijze wordt voor Bijbelverspreiding gezorgd.

De jeugdige collectantjes voor de Zending te Magelang der Geref. Kerk te Almkerk.

De Jeugdige collectantjes vóór de Zending der Gereformeerde Kerk te Almkerk.
De Zendingscommissie der Geref. Kerk te Alm-

Het spreekt vanzelf, dat op de eerste plaats staat de verspreiding van Bijbels en Bijbelgedeelten.

De herdenking van het 300-jarig bestaan van de Statenvertaling gaf ook weer een mooie gelegenheid om de aandacht te vragen voor dit werk. We hebben hier in Jogja een afdeling van het Nederlandsch Bijbel-Genootschap, met een 44 leden, waarvan 16 Javanen. Derhalve een gemengde afdeling.

Colportage Djokja.

Op de herdenkingssamenkomst moest dan ook in twee talen gesproken: Hollandsch en Maleisch. Om het niet overvol te maken niet in het Javaansch.

Hiervoor hadden we deze oplossing gezocht, dat 's Zondags 12 September Ds. Sopater in de Javaansche Gemeente dit feit herdacht in de prediking over 2 Petrus 1:19.

Een 50-tal exemplaren van het Gedenboek werden hier geplaatst. We verwachten nog veel goeds van het verblijf van Dr. Rutgers hier om de bloei van dit zoo betekenisvolle deel van het Zendingswerk te bevorderen. We hopen, dat onze Colportagekamer door haar lectuurverspreiding bij velen eeuwige blijdschap mag wekken.

D. J. B. A.

Leidsters-Vergadering.

We hebben onlangs weer leidstersvergadering gehad. Met „leidsters” bedoel ik hier de leidsters van de kringen van 5, de kleine Bijbelkringen, die geregeld elke week samenkomen, en aan de hand van een schets een bepaald Bijbelgedeelte bespreken. In Djokja hebben we ongeveer 70 van zulke kringen. Het is natuurlijk onmogelijk om al die kringen geregeld te bezoeken, maar de leiders en leidsters komen eens in de maand bij elkaar, en op die manier kunnen we toch contact houden.

Gisteravond was er leidstersvergadering, dat wil zeggen, alleen nog de Hollandschspreekende leidsters, de Javaansch-spreekende vergaderen weer apart. Toen ik het lokaal van ons clubhuis binnenkwam, zaten ze er al. Er waren onderwijzeressen bij, maar ook gewone leerlingen, meisjes van de Huishoudschool, maar ook van de lagere school. We begonnen met samen te zingen. „U moet weten dat we een apart lied hebben, dat we alleen op deze vergaderingen gebruiken. Daarna werd een gedeelte uit den Bijbel gelezen en

besproken, en toen werd gebeden.

Er lag een brief voor me van een meisje dat verhinderd was. Ze schreef: „met deze brief kom ik me verontschuldigen, dat ik vanavond niet kan komen. Ik mag niet meer van mijn Vader. Mijn Vader vindt het heelemaal niet goed, dat ik in den Bijbel lees, en hij vindt het natuurlijk ook niet goed, dat ik naar de vergadering van de leidsters ga. Als ik in den Bijbel wil lezen, moet ik het altijd stilletjes doen. Vanavond heeft mijn Vader me over alles gevraagd, en ik heb natuurlijk alles eerlijk geantwoord. Nu mag ik de vergaderingen niet meer bijwonen.” Dan schrijft ze enkele dingen over haar clubs. En aan het einde zegt ze: „Dominee, moet ik eigenlijk niet blij en dankbaar zijn, dat ik vanavond ook rustig alleen met God kan zijn, als U daar allen met elkaar over Hem spreekt? Al is mijn Bijbel me door mijn Vader afgenomen, ik heb Hem in mijn hart.” Eenvoudig en kinderlijk was deze brief, ik kreeg weer even een kijkje in de talloze moeilijkheden, waarmee zulke meisjes te worstelen hebben, als ze den Heere Jezus gevonden hebben. Maar de Heiland vergeet zijn schapen niet!

Na de opening kwamen de leidsters los. We gaan altijd den heelen kring rond. Ieder vertelt hoe het in haar club gaat, of de meisjes trouw komen enz. Ook vertellen ze welke punten of welke vragen ze in de club niet hebben kunnen oplossen. Gisteravond waren er heel veel vragen. Ook de kleine meisjes van de lagere school hadden vragen, soms heel eenvoudige, soms moeilijke. Een van die meisjes vroeg waarom God het geloof van Abraham beproefd had: God wist toch wel van tevoren, dat Abraham Izaak zou willen offeren? Een ander meisje vroeg, waarom God de twee engelen doorgestuurd had, toen Hij met Abraham sprak. Was dat, omdat Hij alleen met Abraham wou zijn?

Maar er komen ook moeilijker vragen. Over moeilijke teksten, die ze op de club niet hebben begrepen. Soms ook persoonlijke vragen. Een meisje vraagt: als je in den Heere Jezus gelooft in je hart, moet je dan toch nog gedoopt worden? Is het niet genoeg als je Hem in je binnenste zoekt en liefhebt?

Een Chineesch meisje vraagt over Japan. Mag je de Japanners haten, als je gevoelt, dat ze je volk groot onrecht aandoen? Hoe moet je dan tegenover je vijanden staan, tegenover de vijanden van je volk?

Zoo komen de vragen één voor één naar voren. Soms heel schuchter, met een zacht stemmetje, bijna onverstaanbaar, dan weer rustig en zeker. Er komt over ons allen iets van de blijdschap in Jezus Christus. Het is zoo heerlijk, dat we daar als menschen van drie verschillende rassen samen mogen zitten, met den Bijbel voor ons, en dat we spreken mogen over den weg, dien de Heiland wijst. Die weg is moeilijk, héél moeilijk voor kinderen in een niet-christelijk land. Maar er is een hartelijke bereidheid om hem toch te volgen, gedragen door zijn heilige liefde.

Twee uur lang hebben we zoo samen gepraat. We zijn om half acht begonnen, nu is het al half tien. Dan pas is de laatste aan de beurt geweest. Samen buigen we dan onze hoofden en bidden we tot Hem, die is en die was en die komen zal, of Hij gedenken wil aan onze kringen, aan al die jongens en meisjes, die Hem zoeken en in Hem beginnen te gelooven, en

Volks- en Vervolgschool Kebon-Agoeng.

die zooveel spot en tegenwerking dag aan dag te verdragen hebben.

Djokja.

J. H. B.

Volks- en vervolgschool te Kebon-Agoeng.

Op 'het Zendingsterrein van Amsterdam in Djokjakarta zijn dit jaar twee scholen vernieuwd, een volks- en vervolgschool te Kebon-Agoeng en een volksschool te Ngénta-éta. Nu is dat op zichzelf genomen niets bijzonders. Telkens worden er op verschillende Zendingsterreinen nieuwe scholen gebouwd of scholen, die vervallen zijn, vernieuwd. Maar in dit geval is het toch wel wat bijzonders. De drang tot den bouw van deze nieuwe scholen in plaats van de oude, die zeer vervallen of ongeschikt waren, kwam uit die twee gemeenten zelf op. Zij hebben in eigen kring hun best gedaan en geld bijeengebracht om die scholen te bouwen. Wel kwamen zij nog wat geld tekort, zoodat zij van de zending een bedragje leenen moesten, dat zij terugbetalen met de huren, die de zending geeft voor het gebruik. De Gemeenten zelf hebben die scholen gebouwd, die nu haar eigendom zijn. Dit is een mooi teeken van alrengs ontwakende activiteit van de Inlandsche Christenen.

Bij de opening der school te Kebon-Agoeng, waarvan wij hierbij een kiekje geven, was de plaatselijke overheid vertegenwoordigd en was ook de Gouvernements schoolopziener aanwezig, die een welwillend en waardeerend woord sprak.

W. B.

In Jezus' dienst.

Wijs: Welk een Vriend is onze Jezus.
Van vertrouwen wil ik spreken,
Van geloof in Jezus' macht.
Want Hij heeft mijn hart geopend,
Hij heeft mij tot God gebracht.

Jezus heeft Zichzelf gegeven
In Zijn liefde wondergroot,
Om van zond' ons te verlossen
Ging Hij voor ons in den dood.

'k Wil Hem dienen heel mijn leven,
Volgen, waar Hij mij geleidt,
Ziel en lichaam aan Hem geven,
Altijd tot Zijn dienst bereid.
In verzoeking, in gevaren,
Als mijn hart vol doodsangst heeft,
Laat Uw hand mij dan bewaren,
Jezus, Die mij leven geeft!

Het Petronella-Hospitaal.

Het Petronella-hospitaal is niet alleen het oudste, maar ook verreweg het grootste en het meest bekende van al onze zendingshospitalen op Midden-Java.

Het staat uitstekend aangeschreven bij de Ind. Regeering, geniet de bijzondere gunst van den Sultan van Djokjakarta en heeft in de zendingswereld, ook buiten Nederland en Ned. Indië een zeer goeden naam. Meermalen werden er betreffende dit zendingsziekenhuis inlichtingen gevraagd, ook zelfs wel uit het buitenland.

Dit heeft den directeur Dr. K. P. Groot op het denkbeeld gebracht, om een boek uit te geven, dat in woord en beeld zegt en laat zien wat het Petronella-hospitaal is en doet. Dat boek is thans verschenen. De titel luidt: **Het zendingsziekenhuis „Petronella”**. En de ondertitel: *Het werk in het zendingsziekenhuis „Petronella” en zijn twee-en-twintig neven-inrichtingen in woord en beeld.*

Naar het oordeel van allen, die wij er over hoorden, is dit boek uitstekend geslaagd.

De Gouverneur van Djokjakarta schreef een inleidend woord. Zijne Hoogheid Hamangkoe Boewono

VIII Sultan van Djokjakarta gaf zijn portret ter opname.

De inhoud geeft een zakelijk en zeer oriënteerend overzicht over de geschiedenis en het werk van het Petronella-ziekenhuis. En tal van schitterend mooie foto's illustreeren het werk. Het is een prachtboek.

Om het ook bruikbaar te maken voor wie de Nederlandsche taal niet verstaan, is er een Engelsche vertaling van in bewerking.

De prijs is minstens f 1.—. Gezien wat het biedt is dat zeer billijk. Wat men meer betaalt, komt geheel ten goede aan de Zending.

Naar wij vernamen heeft Ds. L. P. Krijger zich bereid verklaard, de verzending aan wie het bestellen op zich te nemen. Men sture hem f 1.— plus f 0.10 voor verzendingskosten. Zijn adres is: Koninginne-weg 166, Amsterdam. W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerken in Groningen, Drenthe, Overijssel, Bentheim en Oost-Friesland

Schetsen uit Soemba.

No. 37.

Zij was erg bedreven in het schelden.

Dat past niet voor een Christin; te meer daar men op Soemba onder „schelden” heel iets anders verstaat, dan de menschen in Holland. Toen ik pas op Soemba was, kwam er eens een der gemeenteleden zijn zonde belijden: hij had namelijk „gescholden”. Ofschoon ik schelden niet goed vond, kon ik mij best begrijpen, dat vooral onder deze menschen, als zij boos zijn, iemand eens „de waarheid” gezegd wordt.

Maar langzamerhand werd het mij duidelijk, dat het „schelden” op Soemba heel wat anders is, dan wat wij schelden noemen. Want dat beteekent bij hen leelijke en zedeloze woorden gebruiken, vooral over iemands vader en moeder. Of over iemands voorouders. Het meest schaamteloze gooit men er dan uit; waarover wij ons zelfs schamen, alleen al als wij het hooren. Daar is dan tegelijk een heidensche gedachte onder gemengd. Want iets zeggen van iemands voorouders kwets hen op het diepst. De voorouders zijn de machtigen, de vergoddelijkte menschen. Schelden is dus voor hen niet alleen gekwetst worden, maar heeft een religieuze beteekenis.

En daar moeten wij steeds op wijzen, opdat zoo mogelijk langzamerhand die heidensche gedachte verdwijnt; maar dan moeten wij ook oppassen, dat zij niet de indruk krijgen, dat wij schelden zoo erg niet vinden: het is en blijft iemand kwetsen.

Ja, het is moeilijk de rechte weg te vinden in de zielen dezer menschen; om de zonden te bestrijden en toch niet het heidendom in bescherming te nemen.

En wij moeten niet hopen, dat wij door een enkel „bevel” de gemeente daar schoon van wasschen; dat duurt jaren en dat kost telkens opnieuw inspanning.

Maar deze zuster in de gemeente was in dat opzicht niet op haar mondje gevallen: zij was er zeer bedreven in, had er zelfs een zekere virtuositeit in gekregen, en was daar bekend om.

Nadat zij eenige malen gewaarschuwd was, moesten wij er toe overgaan haar van het Avondmaal te weren. Maar zij vond het heelemaal geen zonde en zag in mij een vijand.

Op den morgen van de viering van het Avondmaal, kreeg ik een briefje van haar:

Aan den Zeergeëerden Heer Dominé van Pajeti.

Daar ik, uwe dienaar, gehoord heb, dat ik afgehouden ben van het Avondmaal, deel ik u mede, dat ik u en den Goeroe ten eerste daarvoor dank; want ik ben slechts een zondares en Mijnheer en de Goeroe zijn heiligen”.

Met alle eerbewijs, uwe dienaar,

N. N.

Voor al in het Maleisch proeft men onmiddellijk daaruit de bijtende spot en de geraaktheid van de schrijfster. De bedoeling is ons te kwetsen: u denkt zeker, dat ik maar een slechte ben, en u denkt van uzelf dat u een heilige is.

Hier bleek dus onmiddellijk weer een huisbezoek noodig te zijn. Eerst wilde zij zelfs niet te voorschijn komen en was de tocht te vergeefs. Maar den tweeden keer kon zij zich niet verstoppen, want toen trad ik het huis binnen terwijl zij in de voorkamer zat, met haar man en twee kinderen. Maar wat ik ook zeide, en haar vermaande, niet alleen over haar voortdurend twistzoeken en leelijke woorden en ook over haar briefje, dat overliep van hoogmoed en geraaktheid en niet toonde de onderworpenheid, die in de Christengemeente aan de geboden Gods geëischt wordt, zeide zij telkens maar: „ach, ik ben toch maar een zondares”. Haar hoogmoed was gekwetst. Zooals het de gewoonte is in een heidensche maatschappij, mag ieder doen wat hij wil, en als iemand aanmerking maakt of de daden aangeeft bij de politie, dan is niet de boosdoener de kwade, maar hij die het aangebracht heeft. Iets aanbrengen is een van de grootste zonden die men doen kan. Want Zijne Majesteit de Heiden wenschte geen aanmerkingen te ontvangen.

Onze „zondares” dacht zeker, dat wij bang zouden zijn voor haar groote mond, net als de anderen, en vriendelijk zouden vragen, en verzoeken of zij zoo goed wilde zijn alles maar te vergeten en den volgende keer toch maar aan het Avondmaal te komen; opdat zij aan ieder kon laten zien dat zij overwonnen had.

Maar dat viel haar niet mee. Zij bleef afgehouden, totdat zij haar hoegmoedige houding zou hebben laten varen.

Dat duurde wel twee jaar. Zij kunnen zoo lang iets volhouden!

Geregeld bezocht de Goeroe haar om haar te vermanen; en om te informeren of zij al beterschap toonde.

In het eerst'scheen het nog erger te worden; maar op den duur kon zij het niet volhouden tegen het uithoudingsvermogen van den Goeroe, die niets toegaf.

Tot zij eindelijk kwam op een vergadering, die ik hield met de oudsten van die kring, en zij onder tranen haar schuld beled, en ook vergeving vroeg voor het briefje, dat zij geschreven had en de houding die zij tegen ons aangenomen had.

Na dien tijd is zij nog wel eens weer in haar oude zonde vervallen, want het is moeilijk een karaktertrek te bestrijden; maar ieder keer erkende zij weer haar schuld en beloofde weer er tegen te strijden; hetgeen zijn dan ook deed, zoodat de heidenen zich verwonderden, die in den omtrek woonden, dat zij zoo geheel veranderd was.

P. J. LAMBOOY.

De Zendingscollectantjes te Roden.

Dit is een zeer actief groepje. „We kunnen — zoo schreef men ons, — mededeelen, dat wij de laatste jaren door de opbrengst der busjes onze „aanslag” geheel hebben kunnen afdragen: Voor onze arme gemeente ontegenzeggelijk een mooi resultaat. En een aanbeveling voor die gemeenten, waar ze deze werk-

Zendingscollectantjes te Roden.

wijze nog niet toepassen. De jongens doen het met liefde. Vier maal per jaar worden de busjes geledigd. De laatste maal wordt hieraan een eenigzins gezellig karakter gegeven, door vertellingen over de zending, mededeelingen omtrent het totale resultaat van het afgelopen jaar, . . . een kopje chocolade, een koekje, enz. Terwijl ze thans hunkeren naar het oogenblik dat hun foto in het Zendingsblad zal verschijnen!

Dit No. voldoet aan hun verlangen.”

Verslag West-Soemba (Oost-deel) over het 1ste halfjaar 1937.

De eerste helft van het jaar is alweer voorbij, zoodat ik me haast u een en ander te schrijven, vóór dat de andere maanden me ook ontglipt zijn en ik weer toe ben aan het Jaarverslag. Snel vliegen de maanden voorbij, angstig snel soms, en toch — hoe wel iedere dag druk bezet is van 's morgens tot 's avonds — is het moeilijk te zeggen: „dit en, dat is er gedaan.” Het werk is op dezelfde wijze en in hetzelfde tempo voortgezet, hetwelk in hoofdzaak neerkomt op een voortdurend toebereiden van den akker en een uitzaaian van het zaad door onze Inheemsche medearbeiders, waarnaast mijn taak bestaat in de algemeene leiding van het eerst genoemde,

en steeds weer zoeken van nieuwe wegen om nog meer uit te kunnen zaaien en het aansporen van mijn helpers door samen te arbeiden en te bidden, door vermaan en raad. Daarin bezig te mogen zijn was ook dit jaar voor mijn vrouw en mij een vreugde, en van die blijdschap meende ik ook iets te merken bij verschillende — zij het niet alle — medearbeiders. We mochten ongestoord en in gezondheid — slechts mijn vrouw had een korte malaria-aanval — voortarbeiten; de vreugde van den arbeid, van dezen arbeid is groot!

Van onze Soembaneesche medearbeiders werd een ons door den dood ontnomen. Eind 1936 hadden we hem moeten schorsen wegens zijn gedrag, en begin 1937 zond ik hem naar het Ziekenhuis: het was duidelijk een t.b.c.lijder. Hij heeft het niet lang meer gemaakt, maar de enkele maanden, dat hij in het ziekenhuis gelegen heeft, zijn hem tot grooten zegen geworden, zoodat hij met blijdschap en in volle overtuiging des geloofs naar den hemel ging. Zoo werd het sterven gewin.

In het algemeen deed zich op de scholen een nijpend gebrek aan onderwijzers gevoelen, zoodat met steeds grooter verlangen werd uitgezien naar de nieuwe abiturienten van de Normaalleergang te Pajeti. In Mei woonde ik als medeaafgevaardigde van de Algemeene Vergadering het examen bij, waarbij 16 candidaten allen slaagden, zoodat nu weer in de eerste behoeften kan worden voorzien. Er blijft echter een gebrek aan onderwijzers, niet alleen voor de scholen, maar ook voor de Evangelisatie. We hopen voor de laatste op een spoedige heropening van de Opleidingsschool, die al te lang gesloten was; er zijn nog tal van plaatsen — en niet alleen in dit deel van Soemba — die eerst bezet moeten worden, voordat van een **bewerking** van het terrein kan worden gesproken; groote stukken, zelfs geheele landschappen zijn er nog in mijn ressort, waar één schoolgoeroe in zijn eentje staat voor de ontzaglijke taak het Evangelie te brengen aan duizenden. Zoolang hij geen Evangelist naast zich heeft — en dit duurt nog jaren — kan van Evangelie-prediking in de kampong weinig terecht komen, daar de schooltaak vaak de volle persoon vraagt. Ook met het oog daarop kunnen we niet anders dan **dringend** de Kerken vragen om **vermeerdering** van de inkomsten voor de Zending. Ook bij toepassing van de grootste zuinigheid kunnen we het niet helpen, dat het werk ons onder de handen uitgroeit! En als de zegen, waarom we God baden, komt, zullen we dan antwoorden met vermindering van onze gaven voor dat werk?

Met onze 6 helpers in den Dienst des Woords hielden we in de afgelopen maanden geregeld vergadering ter bespreking van het werk in de gemeenten en daarbuiten en de daaraan verbonden moeilijkheden; voorts werden de te behandelen teksten besproken, terwijl één dag werd afgezonderd voor taalstudie en bespreking van moeilijke adatkwesties onder leiding van Dr. Onvlee.

Het is voor de jonge Christen-gemeente moeilijk, haar eigen weg te zien temidden van en dikwijls tegenover haar heidensche volksgenooten. De vernieuwing moet groeien van binnen uit, maar hier wordt ook weer onze leiding gevraagd. Daarbij worden we dikwijls — het zal u wonderlijk lijken misschien — geplaatst voor bijna onoplosbare vragen;

het heidensche leven is zoo verscheurd en verward door de zonde: Gods goede gaven zijn vaak zoo misbruikt, dat de weg tot het goede gebruik schijnt afgesneden. Invoering van Hollandsche zeden en gewoonten zonder meer is natuurlijk onmogelijk en een dwaasheid, maar hoe dan? God geve ons wijsheid, bescheidenheid en voorzichtigheid in de leiding van Zijn Kerk hier.

Onder de vragen die zich voordoen, noem ik onder andere: de huwelijksregeling onder Christenen, de kerkelijke inzegening daarvan; de regeling van overspelzaken tusschen Christenen en heidenen; de wijze van opbrengen en innen van collecten voor kerkelijke doeleinden; het gebruiken van Soembaneesche geneesmiddelen; de christelijke begrafenis. Ik zou u graag deze moeilijkheden uiteenzetten, maar ik acht me er niet toe bekwaam; het is vaak niet meer dan een tastend zoeken naar de goede weg, samen met onze helpers.

Over de afzonderlijke kringen kan ik u het volgende melden:

Wanoekaka.

In deze gemeente heeft zich langzamerhand een vaste kern gevormd, welke zich in woord en daad openbaart als Christen. Daaromheen is altijd een vrij groote groep, die minder getrouw meeleeft, en dikwijls of voortdurend moet worden afgehouden van het Avondmaal. Kortom, waarvan het niet zeker is, of ze niet terug zullen vallen in het heidendom. Dit kan allerlei oorzaken hebben: zucht om te spelen; een tweede vrouw; voortdurend overspel; e.d. Soms herleeft de hoop, als ze na ernstige vermaning weer getrouw in de kerk komen, maar het duurt niet lang, of het oude leven begint weer. In de loop van dit half jaar moest ik van twee hunner aan onze Vergadering en aan de Kerkeraad van Groningen voorstellen, dat ze bij volharding zouden worden afgesneden.

Verblijdend daarentegen was, dat verschillende leden, die het 7de gebod hadden overtreden, dit ook naar Soembaneesche adat regelden met hun heidensche volksgenooten (natuurlijk zonder godsdienstigheidsche handelingen), hun schuld bekenden en vergeving vroegen.

In 1936 was door verschillende omstandigheden het getal der „oudsten" van 6 tot 4 teruggelopen. Tot nu toe konden deze twee niet worden vervangen, omdat de daarvoor geschikte personen nog niet werden gevonden. Wel een bewijs, dat ondanks alle geestelijke vooruitgang deze gemeente nog niet is, wat ze wezen moet; dat ze ook aan zelfstandigheid nog niet toe is.

Typeerend is ook, dat de kerkbouw is vastgelopen. Het plan van de voorganger, om zagers te huren, om gezaagd hout in plaats van rond hout voor de kerk te gebruiken, was wel mooi, maar financieel te hoog gemikt. Nu het zoo lang duurde, verminderde ook de belangstelling van de gemeente, zoodat ik nu begonnen ben, de zaak zelf ter hand te nemen. In verband met de komende regentijd is het echter de vraag, of de kerk dit jaar nog klaar komt. Al weer een les.

Anakalang.

De kring in onze eigen omgeving geeft tot nu toe zeer geringe bemoedigings. Een deel van haar leden, buiten het Zendingpersoneel, valt terug in het heidendom; een ander deel vertoont nog weinig gees-

telijke kracht. Van twee hunner dienden we een voorstel tot afsnijding in.

Hetgeen ons echter wel verblijd heeft in het afgelopen halfjaar, is de terugkeer van de gemeentevoorganger. Na 5 maanden schorsing heeft hij vergaving gevraagd en verzocht, weer in het werk te mogen worden opgenomen. Met ingang van 1 Juni heb ik hem in Memboroe geplaatst en de Evangelist van Memboroe in Anakalang. Laten we in ons gebed ook aan hen, onze medearbeiders en medebroeders, denken: hun taak is zoo moeilijk en de hen omringende gevaren zijn groot!

De belangstelling voor het Christendom is in dit landschap zeer gering. De kleine man durft niet uit vrees voor de hoofden en de hoofden willen niet, omdat het heidensche leven hen veel te veel te genietenen geeft; de weinigen die belangstelling toonen ontmoeten veel tegenstand. Toch wordt iedere dag de akker meer voorbereid; het rijk van satan is wel sterk, maar Christus zal de overwinning geven.

Reeds meldde ik u in een afzonderlijke brief van het vreugdevolle sterven van één der Christenen hier, dat ons zeer bemoedigde.

De belangstelling voor de school is in dit landschap groot, zoo groot dat er gemakkelijk een school bij kon, maar het geld daarvoor ontbreekt.

Om de school in Wai-Manoe is nog altijd een groepje belangstellenden, deels oud-leerlingen, en de onderwijzer daar, doet wat hij kan.

Als ik het geheel overzie, dan geloof ik te mogen zeggen: de velden zijn niet wit om te oogsten, naar het schijnt, maar wel gereed om het zaad te ontvangen. God zegene de arbeid!

Parewa Tana.

Ook hier hadden geen belangrijke veranderingen plaats. Er is eenige belangstelling van de zijde der heidenen; in de gemeente zelf deden zich eenige moeilijkheden voor. Een gezin viel uiteen — een proces van eenige jaren — doordat de man een andere vrouw nam en zijn eigen vrouw verstootte. Daardoor werd zij overgegeven aan de gevaren van het heidensche kampongleven en aan de willekeur van haar familie. We kunnen haar weinig helpen, omdat ze zelf aan de verleiding toegeeft. Zoo lijkt dit heele gezin in handen van Satan gevallen. De man droeg ik voor voor afsnijding.

Een melaatsche man, in het Ziekenhuis gedoopt, keerde terug naar zijn familie, die hem echter de noodige verzorging onthoudt. Thans zoeken we naar andere wegen. Eventueel is hier een taak voor de diaconie.

Langgaliroe.

Deze kring wordt nog steeds sterker; het aantal leden neemt nog toe, evenals haar invloed naar buiten. De goeroe-Indijl werkt uitstekend, evenals de Schoolgoeroe. Het avondschooltje gaat nog steeds door: de meeste bezoekers zijn Christenen; jong en oud is aanwezig; met ijver leggen ze zich toe op lezen, schrijven en zingen. 't Gaat heel ernstig en toch schateren ze soms van het lachen. Het is werkelijk leuk dat eens mee te maken.

De vrouw van den Goeroe-Indijl is een naaivereniging begonnen; mooi, moeilijk werk. Ik hoop, dat het voortgezet en nagevolgd zal worden.

Van Java kwam hier over een dooplid van de

Indische Kerk. Het is niet de eerste keer, dat ik zulke doodelen van de Indische Kerk krijg. De Soemba-Zending heeft al tientallen jaren ervaring op dat gebied. Je staat verwonderd over de lichtzinnigheid, waarmee de doop dikwijls bediend wordt: kennis en geestelijk begrip gering of geheel afwezig; gedoopt om ze „aan de kerk te binden”. Alsof dat wat helpt! Komen ze hier in hun heidensche omgeving terug, dan zijn ze vaak in een minimum van tijd uit het gezicht verdwenen. Deze man is alvast begonnen er een tweede vrouw bij te nemen, ondanks alle vermaan.

Bolobokat.

Moelijk werken is het hier altijd. De kring is klein en slap; het boompje heeft verschillende, blijkbaar doode takken, die moeten worden gesnoeid. Twee leden droeg ik voor voor afsnijding. In den laatsten tijd is er weer een gezin bijgekomen, dat geheel afzakt; zelfs weigeren de ouders hun kinderen naar de school te zenden, hoewel de oudere kinderen reeds geheel heiden zijn geworden. Alle goede raad stuit op onwil af.

Onder de heidenen is voor het Christendom weinig of geen belangstelling. De kleine man (vaak slavan) wordt het verboden naar de kerk te gaan. Bovendien is dit jaar de oogst vrijwel mislukt, waardoor het aantal diestallen van paarden en vee en het spelen onrustbarend is toegenomen. Men zit hier ver van het Bestuur en politie en doet nog vaak (in het verborgen) wat men zelf wil!

Zoo is de taak van Evangelist en schoolopziener wel heel zwaar. De school moet vechten om haar bestaan, want de leerlingen blijven vaak liever weg dan dat ze de school bezoeken.

Wilt toch met ons bidden, dat God dit volk losrukke uit de sterke vuist, waarin Satan het omklemd houdt!

In het landschap Palamedo, dat hieronder ressorteert, is eenige verandering: de schoolgoeroe is op verzoek overgeplaatst naar Memboroe. Hij kon met zijn groote gezin daar niet het noodige eten krijgen, zijn eigen tuin werd ook elk oogenblik verwoest; bovendien had hij nogal wat ziekte in zijn gezin, zoodat hij beter kon worden vervangen door een pas getrouwd onderwijzer. Een klein groepje belangstellenden blijft er nog steeds bestaan, hoewel enkele gedoopte Christenen er een geheel verkeerd voorbeeld geven. Zulke menschen breken meer af, dan anderen in jarenlangen arbeid kunnen opbouwen. Toch is hier wel verwachting voor het werk, als er maar een goede helper was te vinden en.... als er maar geld is!

Mamboroe.

Het werk gaat hier rustig voort. Van de Radja hebben we zeer gewaardeerde medewerking; elke Zondag verzorgt hij de catechisatie en zijn degelijke adviezen worden gaarne door ons ingewonnen. Daar hij het Hollandsch eenigszins machtig is, kan hij enkele Hollandsche bladen lezen; kortgeleden mocht ik hem namens een broeder uit Nederland een deel der „Korte Verklaring” overhandigen. Dat werd natuurlijk zeer gewaardeerd.

De voorganger ruidde van plaats met die van Anakalang. Hij is een ijverige kerel, en zijn werk was uitstekend. Een groepje heidenen bereidt zich voor de doop, waaronder verschillende gezinnen.

De schoolgoeroe moest begin van dit jaar worden geschorst wegens ontoelaatbare handelingen.

Het avondschooltje wordt nu tijdelijk voortgezet door de Goeroe-Indijl.

Al valt hier geen aantal gedoopten te vermelden, toch ziet het er hoopvol uit; er is belangstelling voor het Christendom, ook al is er nog zeer veel innerlijk verzet. Maar de uitkomst is in Gods handen.

U ziet, onze medearbeiders, ze arbeiden! maar ze zijn weinig in getal, hun getal moet noodig vermeerderd. Op het gebied van colportage kan nog veel meer gedaan worden, maar ook hier is geld voor noodig, want de bevolking is in het algemeen te arm, om veel te betalen. De kringen moeten noodig allen een eigen vergadergebouw hebben, dat de naam van „kerk” naar Hollandsche opvatting uiterlijk niet waard zal zijn, maar waar toch de gemeente Gods vergaderen zal! Het kost gauw een twee à driehonderd gulden. De salarissen der Inheemsche medearbeiders moeten noodzakelijk omhoog omdat alles duurder wordt. En zoo zijn er zoo vele dingen. Wat is daarop het antwoord van U, van de Kerken? Moge al deze arbeid deel van Uw voorbede worden!

Hiermede sluiten we het overzicht van de arbeid in het eerste halfjaar van 1937, en we geven dit alles nu over in Gods handen met belijdenis van onze zonden en in vertrouwen op Zijn beloften.

Uw dienaar in Christus,

Wai Bakoel, Juli 1937.

P. J. LUYENDIJK.

De Zendingsmeisjes te Driewegen.

Deze foto laat ons zien de Zendingsmeisjes te Driewegen.

Zendingscollectantjes te Driewegen.

wegen. Die naam: Zendingsmeisjes is mooi. Zij dragen dien naam met eere. Want zij doen mooi werk. Men schreef ons, dat men vroeger te Driewegen elk jaar te kort had voor de Zending. Maar sinds de meisjes met hun busjes rondgaan komt het ieder jaar in orde. Eere aan dit drietal.

W. B.

Zending van de Gereformeerde Kerken te Soerabaja, Malang en Semarang te Makassar.

Het gaat goed met de Zending te Makassar. De benoemde missionaire arts, Dr. Ong. Gan, Hong, een Christen-Chinees, is 1 Sept. l.l. te Makassar aangekomen. In hem heeft Ds. v. d. Brink nu een uitnemende hulp, waaraan hij de medische dienst geheel overgeven kan.

Het werk te Makassar groeit snel. We hopen dat de drie kerken, die dit werk verzorgen, de finantieele lasten mogen kunnen dragen, die het groeiend werk medebrengt.

Hieronder laten we de toespraak volgen waarmede Dr. Hong afscheid nam van de Kerk te Soerabaja.

Toespraak van Dr. Hong.

„Na ongeveer een jaar van verdere voorbereiding voor mijn aanstaande werkring in Makassar, is thans het ogenblik gekomen, dat ik, zoo God het geeft, binnenkort mijn post in Makassar zal betrekken.

En thans zijn wij dezen avond samengekomen, opdat ik „voor God en in 't midden der gemeente" tot dit werk afgevaardigd zal worden.

Op een avond als deze past mij wel allereerst groote dankbaarheid jegens God, die mij uit genade heeft geroepen, om mee te werken in zijn akker.

Aan God (in de allereerste plaats) komt de lof voor dezen avond toe.

Daarnaast dank ik de Br. Dep. en de Gemeenten van Soerabaja, Semarang, Malang voor het groote vertrouwen, dat zij in mij stellen.

Vertrouwen wekt verantwoordelijkheid op. Geve God mij daarom te arbeiden in trouw en toewijding. Maar geve hij mij vooral ook de overgave aan zijn dienst, opdat ik Hem volgen mag, zoo als Hij het wil.

Als ik de laatste afgelopen jaren in mijn herinnering terugroep, dan denk ik aan mijn studie-tijd in Soerabaja, en vooral aan het jaar 1933, waarin ik voor het eerst met de gemeente van Soerabaja en Ds. Veenhuizen kennismakte. Dit werd gevolgd door catechisaties, die uitliepen op mijn openbare belijdenis des geloofs in 1934 in het midden van deze gemeente.

In 1935, in mijn laatste studie-jaar, kwam ik door samenloop van omstandigheden in de pastorie te wonen. Hier was het, dat ik meer in contact kon komen met het Gereformeerd kerkelijk leven. Het was in deze periode, dat Ds. Veenhuizen mij met de medische plannen van de Makassar-Zending op de hoogte bracht, mij polste en mij in deze kwestie introduceerde.

Na een tijd van beraad en gedurig gebed kwam hoe langer hoe meer 't verlangen in mij op, om dit werk als uit Gods hand te aanvaarden.

En nu wij dezen avond hier samen zijn, voel ik, hoe God mij in deze dingen geleid heeft, maar voel ik des te meer de zware verantwoordelijkheid op mij rusten, aangezien ik weet, dat ik slechts met weinig talenten te woekeren heb.

Maar aan den anderen kant sterkt mij de gedachte, dat het de Heere zelf is, die de Zijnen bekwaamt voor

hun taak. Omdat Hij, die roept, ook getrouw is. Geve de Heere mij dan in antwoord op Zijn roep de trouw om Hem in dit Zendingswerk te dienen.

Veel woorden kan ik dezen avond niet tot U richten, daar ik mijn werk nog geheel beginnen moet. Wel is het mij een behoefte om een dringend beroep te doen op Uw aller liefde en vooral op Uw aller geloovig gebed. Dit hebben Ds. v. d. Brink en ik en alle medewerkers zoo noodig. Dit zal ook de sterkste en schoonste band vormen tusschen hen, die op 't Zendingsveld arbeiden en de gemeenten, die ons uitzenden.

Zoo staan wij hier dan dezen avond allen samen voor Gods aangezicht, in groote éénswillendheid en liefde. En wij danken Hem voor die onbegrijpelijke genade, dat Hij zijn werk door ons, zondaars, wil volbrengen.

Geve de Heere ons allen persoonlijk groote overgeevendheid tot Zijn dienste. Geve de Heere op het gezamenlijk bidden en werken van ons allen Zijn zegen, opdat Zijn Koninkrijk in Makassar uitgebreid worde tot eer en heerlijkheid van Zijn Naam."

ONG YAN HONG.

Zendingscommissie en Zendingscollectantjes te De Glind.

De opstelling kon wel symbolisch wezen, hoewel zoo niet bedoeld. Vooraan de leden der commissie, met de leiding belast. Op den achtergrond, bescheiden: de meisjes tot hulp aan de commissie, bij haar arbeid, geroepen. Evenwel: de heeren vanwege hun waardigheid in hun zetel, de meisjes stáande, als ware het: paraat om vlug en gratieus haar hulpdienst te verrichten. Is het niet teekenend? Verrichten zij eigenlijk niet het leeuwenandeel van den arbeid? En een onmisbaar deel daarvan! Hoe zou de commissie zonder deze trouwe helpsters haar taak naar behooren kunnen verrichten?! Al is dan de gemeente slechts gering

Zendingscommissie en collectanten te de Glind.

van omvang, het „drietal" moet er dan toch maar op uit, weer of geen weer; weg of... géén weg; week in, week uit, in geregelden rondgang.

De Heerte zegene dezen arbeid, die in eenvoud en stilte geschiedt, en stelle hem mede dienstbaar aan Zijn groot en heerlijk doel, dat de uitbreiding en komst van Zijn Koninkrijk is.

Juist de wetenschap, dat ons kleine werk is ingeschakeld in dat machtige geheel, geve bij voortdurend bezieling, om de toegewezen taak met liefde te vervullen.

N. 't H.

Korte berichten.

Nederl. Gereformeerde Zendings-Vereeniging te Amsterdam.

Algemeene vergadering van bovengenoemde vereeniging zal gehouden worden D.V. op Maandag 10 Januari 1938 des n.m. te 3 ure in het lokaal Kerkstraat 109 te Amsterdam.

HET BESTUUR.

Dr. P. J. Zuidema.

Dr. P. J. Zuidema, die benoemd is tot missionair arts aan het Petronella-hospitaal te Djokjakarta, vertrekt met zijn gezin D.V. 14 Januari a.s. van Genua naar Java.

Mej. S. Bos.

Het adres van Mej. S. Bos, die eenige weken geleden van Solo, waar zij in dienst der Zending onder meisjes en vrouwen werkzaam was, is teruggekeerd, is Lucas van Leydenlaan 2, Heemstede.

Mej. A. C. Sander.

Mej. A. C. Sander, die reeds geruimen tijd in tijdelijken dienst als verpleegster in het Petronella-hospitaal werkte, is thans in vasten dienst benoemd en heeft die benoeming aangenomen.

Dr. K. P. Groot.

D.V. komt de directeur van het Petronella-hospitaal in November 1938 voor de derde maal met verlof naar Holland. Ofschoon hij gerekend naar zijn dienstjaren en leeftijd gerechtigd zou zijn in ruste te gaan, ligt het in zijn voornemen na dit verlof weer naar Djokja terug te keeren om de Zending te dienen.

Dr. J. H. Bavinck.

Tijdens het verlof van Ds. J. H. Sillevius Smit zal D.V. Dr. J. H. Bavinck, één der docenten van de Opleidingsschool te Djokjakarta, de gemeente te Semarang als consulent dienen.

Ds. en Mevrouw van Eijk—Boes.

Ds. P. H. van Eijk, missionair predikant te Solo, en Mevrouw S. van Eijk-Boes, mochten 11 December gedenken, dat zij 12½ jaar geleden waren gehuwd. Dat feit zal te Solo wel niet onopgemerkt zijn voorbijgegaan.

Mej. J. Prins.

Mej. J. Prins, die aan het hoofd staat van de Kraamvrouwenkliniek te Djokja, komt met verlof naar Holland. Tijdens haar afwezigheid zal Mej. A. J. Heidema haar plaats innemen.

Dr. F. L. Bakker.

Zoo de Heere wil zal Dr. F. L. Bakker, docent aan de Opleidingsschool te Djokjakarta, in Juni 1938 met verlof naar Holland komen.

H. H. Scholten.

De heer H. H. Scholten, de administrateur van het Petronella-hospitaal, komt D.V. in het begin van 1938 met verlof naar Holland. Zijn arbeid zal waargenomen worden door den heer J. C. te Winkel.

Leestafel

Op het derde front, door Dr. J. H. Bavinck te Djokja. Uitgave van de Studenten Zendingscommissie.

Met bijzonder genot lezen we deze brochure. Achter het „machtsfront” en het „cultuurfront” ziet de geniale schrijver „het front van de geestelijke worsteling”. En hij teekent in breede visie die worsteling zooals zij thans vooral in de Oostersche wereld gestreden wordt. Deze brochure is er bij de studenten ingeslagen. En dat begrijpen we. Laten alle eenigszins ontwikkelde jonge menschen en ook de ouderen dit pakkend geschriftje zich aanschaffen en lezen. Het kost slechts f 0.15 en wordt voor f 0.18 franco toegezonden door het Bureau Zendings Studie-Raad Zeist.

De dialectische Theologie, door Ds. J. G. Fernstra, bij Kok te Kampen.

In een kort bestek geeft Ds. Fernstra in dit boek een duidelijke uiteenzetting van de dialectische Theologie, die de laatste jaren zooveel opgang maakte, terwijl hij het onschriftuurlijke en ongereformeerde daarvan helder in het licht stelt. Het is hem gelukt dit zeer populair te doen, zoodat ieder het begrijpen kan.

Dreigende deformatie. (IV). De algemeene genade, door Dr. V. Hepp bij J. H. Kok te Kampen. f 1.25 geb. f 1.75.

Tegen sommige verwachting in, is Dr. Hepp voortgegaan met zijn brochure-reeks.

Op rustige wijze in zeer helder betoog zet Prof. Hepp in deze brochure zijn bezwaren uiteen tegen wat door sommigen in zake „de algemeene genade” geleerd wordt.

Kuypers geloofsstuk, door Dr. F. W. Grosheide, bij J. H. Kok te Kampen. f 0.50.

De magistrale rede, door Prof. Grosheide gehouden bij de herdenking van het eeuwfeest van Dr. Kuypers geboortedag, verscheen in druk. We hoorden die rede met zeldzaam genot en bij de lezing genoten we niet minder. Op meesterlijke wijze teekent Prof. Grosheide de stichting der Vrije Universiteit als het groote geloofsstuk van Dr. Kuyper.

Het Evangelie in het Oosten. Christendom, Nationalisme en Communisme in Azië door William Paton. Uit het Engelsch door E. van Boetzelaer van Dubbeldam-van der Hoop van Slochteren. Prijs geb. f 2.50. Uitgegeven voor Adoremus door Bosch & Keuning N.V., te Baarn.

Mr Paton, de secretaris van den Internationalen Zendingsraad, kenner van de wereld-zending zooals slechts zeer weinigen, teekent in dit zeer belangrijk zendingsboek de groote vraagstukken, waarvoor de zending tegenwoordig in de niet-christelijke wereld staat en tevens de levensvraagstukken van de volkeren waaronder de zending werkt.

Mevrouw van Boetzelaer van Dubbeldam gaf een uitnemende vertaling.

Wij zijn dankbaar voor de verschijning van dit zendingsboek van den eersten rang.

Wie geïntereerd wil worden in wat er geestelijk omgaat onder de volken van het Oosten, leze dit boek.

De eenheid der Kerk, door Ds. W. F. C. van Helsdingen. Libellen-serie No. 248.249, bij Bosch en Keuning N.V. te Baarn. f 0.80.

In den gloed van zijn overtuiging en naar den drang van zijn hart, dat treurt over de verdeeldheid van 's Heeren Kerk in haar openbaring naar buiten, voert Ds. v. Helsdingen in dit geschrift een warm pleidooi voor meerdere eenheid en roept hij inzonderheid allen, die de gereformeerde religie liefhebben, met aandrang op tot kerkelijke samenleving naar het Woord Gods.

Moge dit kostelijk boek, waarmede we van harte instemmen, ook al zien we enkele dingen wel iets anders, onder ons gelezen worden en het doel bevorderen, dat de schrijver beoogt. Ook de Zending zal er wel bij varen.

Korte verklaring van de Kerkenordening, door Ds. Joh. Jansen. Tweede vermeerderde, herziene druk, bij Kok te Kampen. f 3.10 geb. f 3.90.

Ds. Jansen is een betrouwbaar leidsman in kerkrechtelijke zaken. Deze druk is niet onbelangrijk vermeerderd. Met belangstelling en instemming lezen we o.a. zijn toelichting bij Art. 84 K.O. Gaarne bevelen we zijn werk aan.

Het Schouwvenster. Christelijke weekillustratie. Uitg. H. A. v. Bottenburg N.V. Amsterdam.

Deze weekillustratie, die haar 31e jaargang is begonnen, voldoet ons uitnemend. De inhoud is positief Christelijk, wel verzorgd en rijk in variatie. En de illustraties zijn mooi. Wij bevelen het gaarne aan. En naar het „Kleine Schouwvenster”, dat tweemaal in de maand verschijnt, grijpen de kinderen om het zeerst.

De Spiegel. Christelijk nationale weekblad.

Onder onze illustraties staat De Spiegel zeer stellig in het voorste gelid. De inhoud beantwoordt aan den titel. Het blad is christelijk en ook nationaal en zeer verscheiden van inhoud. En de illustraties zijn vaak een lust om te zien.

En zoo nu en dan ontvangen de abonne's een mooie verrassing. Een paar weken geleden een prachtige linoleumsnede: „Winter op het land”.

Meinema's Kerstboeken.

De Kerstboeken van Meinema zijn streng gekeurd en daarom goed van inhoud, voorts goed verzorgd en wat ook van belang is, zeer goedkoop.

Wij volstaan voorts met de titels en de prijs te noemen.

C. Gilhuis. Het Kikkerslootje f 0.20.

J. C. den Koning. Huis Blommers f 0.40.

K. S. Pomp. God hoort f 0.20.

P. de Zeeuw J.Gzn. De Gemzenjager van Pra-dee-Torno f 0.40.

A. Duyser. De Chinese dolk f 0.60.

D. K. Wielenga. De brand van het Zendingshuis f 0.12.

J. H. Huisman-Schippers. Een vast vertrouwen f 0.20.

Jeanne Marie. Het was Dirk Smit niet f 0.16.

J. S. Dondorp-Tazelaar. Harrie's eerste schooljaar f 0.25.

A. v. Atten. De wraak van den Cowboy f 0.75.

H. Henszen-Veenland. Onder zeeroovers f 0.25.

Maranatha Scheurkalender 1938, bij Kok Kampen, f 0.85, met premieboek: **Volg Mh**, f 1.35.

Prachtig schild. Uitnemend van inhoud, aardig premieboek.

Gezelle Meerburg's Chr. Kalender. Uitgave van D. H. Littooy Azn., Terneuzen. f 0.85.

Ook deze kalender is alleszins aanbevelenswaardig. Een mooi schild in zachte kleuren. En de inhoud best.

Bij H. A. van Bottenburg N.V. te Amsterdam verschenen:

Ontworteld, door Gerard Meerstadt. f 2.25 geb. f 2.90.

Een mooi christelijk verhaal van goede strekking. Men leest het met genot.

De strijd om het leven, door Arthur Brausewetter f 2.25 geb. f 2.90.

Een boeiend christelijk boek. Het teekent op soms ontroerende wijze den levensstrijd van dokter Torwald.

Voor leden der V.C.V. is de prijs f 1.— geb. f 1.50.

Het lidmaatschap van deze bibliotheek bedraagt slechts f 5.— (of f 1.— per boek) zoo men ingenaaiden en f 7.50 (of f 1.50 per boek) zoo men gebonden deelen wenscht te ontvangen. Bovendien mogen de leden der V.C.V. (Adres: Prinsengracht 493, Amsterdam (C)) voor f 5.— gratis en desgewenscht voor f 25.— tegen halven prijs kiezen uit den rijk voorzien catalogus!

Gods Kerstgeschenk aan de wereld, door Ds. J. Verkuyl. Kerstgedichten en Kerstboodschap. Libellen-serie No. 251. f 0.45. Uitgave Bosch en Keuning, Baarn.

Een kostelijk boekske, dat boeiend de kerstboodschap vertolkt.

Kerstuitgaven van J. N. Voorhoeve te Den Haag. Evangelisatie-bibliotheek.

Stille nacht, heilige nacht.

Een boek met veertien mooie verhalen om in der Kersttijd voor te lezen of na te vertellen. Er zijn verhalen bij voor kinderen en volwassenen. Leden f 1.25 geb. f 1.75 (gewone prijs f 1.90, geb. f 2.50).

Weekkalender voor 1938.

Met een mooie plaat in koperdiepdruk f 0.35, voor leden f 0.17%.

8 Traktaten op gekleurd papier. Per 100 ex. f 0.70 voor leden f 0.50. Geschikt voor evangelisatie.

Giften

Ontvangen voor de Generale Kas.

Legaat van wijlen Mevr. Wed. Molenkamp-Brugge f 100. J. Krüger.

Castricum. Giro no. 35811.

Door H. J. Nijkamp uit het Nikkertje der Chr. Sch te Sleen f 10.—. Door Ds. M. van Alphen 10 % de Ontv. in de Classe Apeldoorn 4e kw. f 158.28. Door Ds. D. Feenstra, gift in de dankdag collecte te Lioesens f 10.—.

W. BREUKELAAR.

Santpoort, 24 Nov. 1937.
Postgiro No. 32806.

„Voor de Zending onder de Javaansche vrouwen”
door Mej. J. Reiniger te Rotterdam f2.50.

W. BREUKELAAR.

MAKASSAR-ZENDING.

Onder hartelijke dankzegging bericht ik de ontvangst van: f5.— van de Zend. Commissie van de Geref. Kerk te Nes. (W. D.).

ZAAIER-WERK.

Van de Geref. Kerk te Oosterwolde (Fr.) f1.—; idem te Boskoop f1.—.

Onder vriendelijke aanbeveling,

G. M. A. LAERNOES,

Koudekerke-Zeeland. B.386.

Giro 289929.

Verantwoording van ontvangen giften voor het Jubileum der Zending der Gereformeerde Kerken in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, bestemd voor Kerkbouw in Blondo, Parakan en Temangoeng.

De getallen tusschen haakjes geven aan het aantal verspreide gedenkboeken.

Heinekenszand (105), 1e storting f15.—, 2e storting f17.84, samen f32.84; Tilburg (100), 1e storting f30.—, 2e storting f10.25, 3e storting f38.70, 4 storting f100.—, 5e storting f4.57, samen f183.52; Kapelle-Bizelinge (75) f42; Wolfaartsdijk (107) f41.45; Rilland Bath (50) f7.50; Goes (390) 1e storting f54.—, 2e storting f5.—, 3e storting f54.—, samen f419.—; Kortgene (50) f10.98; Andel (90) f13.18; Krabbendijke (390) f27.80; Werkendam (300) f75.31; Genderen (75) f30.—; Domburg (50) f11.40; Zaamslag (300) f73.80; Schoondijke (100) f37.35; 's Hertogenbosch (150) f34.15; Westkapelle (30) f6.35; 's Gravenpolder (52) f9.30; Klundert (360) 1e storting f75.—, 2e storting f67.06, samen f142.06; Brouwershoven (80) f19.—; Lutterade (85) f13.75; St. Laurens (125) f38.40; Maastricht (60) f3.34; Moerdijk (35) f12.—; Zierikzee (190) f39.—; Koudekerke (190) 1e storting f30.50, 2e storting f49.40, samen f79.90; Zevenbergen (85) f18.50; Middelburg (700) f105.—; Venlo (40) f20.75; Treebeek (200) f30.—; Scharendijke (85) f22.30; Heerlen (130) f24.10; Wissekerke (35) f15.—; Nieuw-dorp (200) f101.63; Nieuwendijk (420) f127.27; Vrouwenpolder f28.— Giessen-Rijswijk (50) f10.32; Terneuzen (350) 1e storting f125.—, 2e sortig f9.20, samen f134.20; Aardenburg (50) f15.—; Colijnsplaat 90) f13.80; Sleeuwijk (180) f52.72; O. en W. Souburg (310) 1e storting f88.75, 2e storting f19.—, samen f107.75; Grijskerke (150) f25.75; Eindhoven (400) 1e storting f100.—, 2e storting f112.27, samen f212.27; Bergen op Zoom 1e storting f10.—, 2e storting 105.—, samen f115.—; Borselen f7.40; Bruinisse 1e storting f10.50; Arnemuiden 1e storting f22.50; Roosendaal f4.55; Driewegen f9.—; Diaconie Scharendijke f5.— 's-Gravenmoer f20.25; Oostkapelle f38.20; Van den heer P. Lok voor een spreekbeurt te Rotterdam 20.—; P. v. H. te Werkendam f15.—; N. N. te M. f5.—; J. K. te Aalten f0.50; A. F. C., Waalwijk f10.—; Mej. B., Zierikzee f1.—; Door Ds. V., Colijnsplaat f1.50; D. A. K., Arnhem f1.—; Door den Heer P. Lok, Haarlem f5.—; Ds. K.B., Lutton f1.—; C. v. d. B., Pierskil f0.50; K. D. B., Blija f1.—; K. D., Smitsland (Terschelling) f0.45; Ds. D. F., Lioessens f1.—; C. S., Hanswerd f7.50; F. S., Baarn f1.—; M. v. d. L., Schipluiden f2.—; N. N., Maarn f2.—; Mej. A. E. E., Ermelo f2.—; J. V. K. Sr., Schiedam f1.—; Wed. B. T., den Haag f0.50; C. K., Heef f0.50; A. B., Zaandam f2.—; J. K., Amsterdam f0.50; H. H., Enkhuizen f1.25; N. N., te G. f10.—; J. C. J., Toorburg f1.—; T. S., Oostermeer f0.50; J. A. W., Amsterdam

f1.—; Ds. F. S., Wassenaar f1.—; A. C. G. Heemstede f10.—; B. B. v. d. H., Heemstede f2.50; P. R., Slidrecht f1.—; P. B., Stadskanaal f2.—; Maj. M. v. d. B., Santpoort f1.—; Mej. M. G. E., Zeist f1.—; Mej. R. V. S., Katwijk f1.—; P. O., Zoetermeer f2.25; Ds. P. H. W., Mariënberg f2.50; J. v. d. S., Vlaardingen f0.50; H. V. T., Beekbergen f0.50; Ds. F. de V., den Haag f1.—; Door P. J. Schuyt te Harderwijk f23.—; L. J. S., Wassenaar f1.—; Nagift N. N., Wassenaar f5.—; A. M., den Haag f2.50; Dr. J. v. d. L., Zeist f1.—; Mej. J. A. J., Middelburg f2.50; J. C. F., Delft f2.60; E. W. de J., Amsterdam f1.—; J. H., Amsterdam f1.—; J. H., Velp f10.—; Ds. S. G. L. f1.—; R. R., Amsterdam f0.36; H. H., Rotterdam f1.—; Dr. C. P. v. N., Leiden f5.25; A. J. A., Haarlem f1.—; L. N., Velp f1.—; S. V. v. d. C., Oosterbeek f1.—; K. S., den Haag f1.—; Ds. H. B., Groningen f1.—; J. S., Hoogeveen f1.—; H. d. L., den Haag f1.—; A. O. H., Kamperland f1.—; W. V. V., Zutphen f1.—; Wed. R. R., Bennekom f2.—; A. H. H., Winsum f1.—; Ds. A., Soest f2.—; Een zuster uit Goes f15.—; Freule P. en Mej. E. te Zeist f5.—; P. M. A. H., Zeist f2.—; G. D., Zaandam f1.—; Wed. A. K. d. B., Utrecht f1.15; C. D. v. N., Amsterdam f2.50 *); P. C. v. M. S., Bussum f1.50; Zendingscomm. Halfweg f2.50; K. D., Wormel f1.—; Ds. L. A., Zeist f1.—; L. T., Rotterdam f1.50; P. B., den Haag f2.50; J. K., Heerenveen f0.25; Ds. D. W. de J., Zutphen f1.—; A. D., Halfweg f1.—; L. Z., Hattem f0.50; Meisjesver. Tryfena, Rotterdam f1.—; Ds. A. P., Zantpoort f1.—; Mej. K. A., Buitenpost f1.16; J. J. K., den Haag f2.—; J. J. V., Noorgauwe f0.75; P. A. V., Bergen op Zoom f10.—; Meisjesver. Heemse f1.50; W. H., Amsterdam f1.—; C. F. C., Amsterdam f1.—; Ds. J. K., Castricum f0.50; Mej. J. A. R., Amstrdam f1.—; F. K. f0.50; J. H. K., Aalten f0.40; F. H. B., Halfweg f1.—; P. L., Zwijndrecht f2.50; J. M. v. N., Rijsoord f10.—; M. R., Amsterdam f0.25; J. K., Laren f1.—; G. H. L., Amsterdam f1.—; D. V., Momster f1.—; J. V. D., de Lier f2.—; P. K., den Haag f5.—; Zendingscomm. den Haag Oost f2.50; S. W. v. S. de J., Zeist f1.50; idem f20.— plus f5.— voor Zend. ziekenhuis; J. D., Utrecht f0.50; Centraal Boekhuis f0.75; A. K., Zeist f0.50; T. Voorburg f0.35; J. d. V., Bemester-Zwaag f1.—; W. M. de V., Peursum f0.25; Boekhandel Ter Burg f0.45; J. P., Groningen f1.50; P. G. v. E. Giesen-Oudekerk f1.—; Mr. P. H. W. F. T., Terneuzen f2.50; Mej. B., Huizum f1.—; Chr. Naaiver, Aardenburg f3.—; Mej. J. M. V., Capelle a. d. IJssel f0.50; R. E., Zwalmen f1.—; N. N. te W. f100.—; C. J., Tilburg f1.—; Voorts ontvangen voor hetzelfde doel na een spreekbeurt te: Kamperland f31.85; Zieriekzee f18.80; Class. Zendingdag te Serooskerke f20.—.

*) Waar is het nader adres.

In totaal thans reeds uit Holland ontvangen een bedrag van f3091.55. Vooral de laatste week kregen wij enkele prachtige giften. Alle broeders en zusters zeer hartelijk dank. Een bijzonder woord van dank verdienen wel de kerken van Goes en Tilburg die veel meer inzamelden dan werd gevraagd.

Het geld voor Blonde's kerk is reeds bij elkaar. In Indië zelf werd circa f18.00.— bijeen gebracht. In Holland — na aftrek van de onkosten van het gedenkboek — f1.003.—, waarvan ± f300.— niet uit de drie Zuidelijke Provinciën!

Wij hopen dat ook Temangoeng het volgend jaar nog z'n kerk zal kunnen krijgen, want dat is zeer noodig.

Voor de kerk te Parakan ontbreekt ook nog een bedrag van ruim f1000.—. Misschien dat dit bedrag nog wel bij elkaar komt.

Dan is het resultaat van de jubileum-inzameling toch dat niet alleen het Gedenkboek is verschenen,

maar ook twee nieuwe kerkgebouwen op ons Zendingsveld zullen verrijzen.

Maar de gaven die daarvoor nu nog noodig zijn zullen wel alle uit Holland moeten komen.

Het is niet te verwachten dat de broeders in Indië — die verhoudingsgewijs bijna honderdmaal zooveel voor kerkgebouw bijeenbrachten als de broeders in Holland — nog meer zullen doen!

Uit Holland echter hopen wij nog een en ander te ontvangen. Verschillende kerken zonden nog niets. Andere zonden nog slechts een eerste storting en beoefenden meer. Nog andere zonden tot op heden slechts een bedrag voor ontvangen Gedenksboek!

De bouwplannen voor Blondo's kerkje zijn reeds gereed. Het wordt een aardig solide gebouwtje, dat zoo noodig aan 500 menschen plaats zal kunnen bieden. Nog dit jaar hopen we met die bouw te kunnen beginnen! De bouwkosten zullen niet veel meer dan f 3000.— belooopen!

C. VAN NES.

Ontvangen voor de evangelisatie-arbeid onder de Indische blinden: van J. d. K. te G. f10; Mej. Ph. B. te A. f10; Mej. L. V. te U. f2.50; N. A. P. te 's-Gr. f1; W. A. B. te R. f2.50; A. L. E. te E. f2; Fam. N. te T. f1; J. v. K. te Sch. f1; W. B. te Sch. f2.50; H. H. J. v. J. te N. f5; Mej. M. Th. v. G. te A. f5; Mej. M. G. E. te Z. f2; Mej. B. te Br. f0.50; Afd. A'dam v.d. Ned. Bl. Bond deel collecte 13e Jaarverg. f15.

Met vriendelijke dank

A. C. KUIPERS—JONKHOFF,
Djakakarta.

Comité tot steun der Rijsche Zending in de Bataklanden.

48e Verantwoording van 22 Oct.—22 Nov. 1937.

Met hartelijken dank ontvingen wij: van Zend. Com. Ger. Kerk te Nes (W.D.) f10.—; Mej. A. T. te L. (N.H.) f1.—; Leen Dr. De Moorsch te 's Gr. f1.90; Ds. E. H. B. te R. (j.l.) f1.—; Ds. J. de V. te T. (j.l.) f2.50; F. J. v. d. E. te K. f1.—; Mej. A. H. H. te B. (j.l.) f2.50; Mej. T. S. te D. (j.l.) f1.—; A. v. E. te D. (j.l.) f1.—; Mej. D. G. Z. te D. (j.l.) f1.—; D. S. W. Boste L. (j.l.) f1.—; Mej. E. V. te L. (j.l.) f2.—; Ds. S. H. te N. (j.l.) f1.—; H. G. W. v. N. te H. (j.l.) f2.50; Mevr. H. M. te V. (½ j.) f1.—; Ds. W. H. v. d. V. te G. (j.l.) f1.—; Mej. G. J. v. D. te K. (j.l.) f5.—; Dr. R. S. te H. (j.l.) f2.50; Ds. B. R. te D. (j.l.) f1.—; Dr. A. L. C. K. te W. (j.l.) f1.—; W. H. v. K. te W. (j.l.) f2.50; H. v. W. Jr. te L. (mnd) f0.15; Mevr. de J. S. te 's Gr. (j.l.) f5.—; half st. ver. te A. f6.—; Schoolbusje te V. f4.74½; J. J. C. L. te R. f2.50; T. C. de R. te J. f5.—; Ds. J. K. te L. f1.—; J. E. te G. (j.l.) f2.50; H. P. te G. (j.l.) f1.—; A. M. te G. (j.l.) f1.—; Ger. K. te W. f1.—; J. W. W. te D. (mnd) f0.25; Ds. H. B. te W. f0.50; A. B. te 's Gr. f2.—; R. V. te L. f2.50; P. V. te O. f2.—; L. G. te O. f0.50; Kind. Joh. St. te U. f5.—. Tezamen f 88.94. Totaal met vorige verantwoording f 11384.76. Onder deze giften zijn weer jaarl. bijdragen. Wij houden ons aanbevolen voor meerderen zulken; ook kleine maandelijkschen van f 0.25 of minder zijn hartelijk welkom. Ook danken wij in 't bijzonder de leerlingen van scholen die ons met een gift verblijden.

Namens het steuncomité

J. N. MUNNIK, penningm.

Galileistr. 139, den Haag.

Postgiro 6104.

Idenburgfonds.

Verantwoording van gelden ontvangen ten bate van het Zendingswerk in Suriname over het tijdvak 23 October 1937 tot en 20 November 1937.

Giften. G. J. te D. f3.—; Zendingscomm. Geref. Kerk te Wassenaar f26.92; J. G. A. W. te D. f2.50;

N. N. te Ten B. f100.—; Catechisatiebus Geref. Kerk te Diever f21.—; Geref. Kerk te Mijdrecht f1.50; leerlingen Chr. School te Oosterwolde f1.40; Zendingscomm. Geref. Kerk te Nes (W.D.) f10.—; Geref. Kerk te Uithuizermeeden f5.—; idem te Doornspijk f2.50; giften uit Gorinchem f18.—; giften uit Giessen Nieuwkerk f3.—; Geref. Kerk te Hazerswoude f15.—; idem te Geesteren-Gelselaar f1.—; idem te Niezijl f1.—; idem te Gaastmeer f1.—; busjes naaiveren. „Ken Hem in al Uw wegen” te Vlaardingen f4.—; leerlingen klasse 7 „Oranjeschool” te Alphen aan den Rijn f5.80; Geref. Vrouwenvereniging „Tryfosa” te Surhuisterveen f40.—; Geref. Kerk te Wijhe f1.—; idem te Zwammerdam f1.—; idem te Noordwijk aan Zee f2.—; idem te Gerkesklooster-Stroobos f5.—; idem te Zuidwolde f2.—; idem te Krommenie f2.—; idem te Harkema-Opeinde f1.—; idem te Schiedam f2.50; idem te Baarland f1.—; idem te Boxum f2.50; idem te Ter Aar f1.—; door Ds. Van der Z. te W. van N.N. f10.—; Geref. Kerk te Sappemeer f2.50; idem te Strijen f2.—; idem te Molenaarsgraaf-Brandwijk f1.—; idem te Achlum f1.—; idem te Nieuwer-Amstel f2.50; Mevr. J. G.—E. te IJ. f10.—; N.N. te M. f1.80; Geref. Kerk te Ter Neuzen f2.50; idem te Renswoude f2.50; idem te Meliskerke f5.—; idem te Lochem f1.—; idem te Hijken (Zendingscomm. f1.—; idem te Schermerhorn f1.—; idem te Oldebroek f1.—; idem te Lollum f1.—; idem te Velsen f1.—; idem te Oude Pekela f1.—; idem te Heinkenszand f2.50; idem te Kollum f1.—; idem te Diever f2.50; idem te Britsum f1.—; idem te Marienberg f1.—; idem te Rhooen f1.—; idem te Koudekerke (Zld.) f2.50; leerlingen klasse 3, 4 en 5 Chr. School te Jansklooster f2.50; Geref. Kerk te St. Jansklooster f2.—; idem te Herwijnen f2.—; Zendingssomm. Geref. Kerk te Veenendaal f10.—; A. B. te 's-Gr. f2.—; J. V. te E. f1.—; Geref. Kerk te Zaamslag f5.—; P. V. te O. f2.—; J. H. K. te E. f1.— en giften uit Borne-Delden in totaal f25.50.

Contributies uit: Loenen aan de Vecht f0.50; Scharnegoutum f5.75; Amsterdam f5.—; Hilversum f1.25; Kielwindweer f2.50; Beverwijk f0.50; Bussum f1.—; Velsen f4.50; Haarlemmermeer-Oostzijde (waaronder giften f22.50; Hoofddorp f7.—; Vijfhuizen f0.50; IJmuiden f9.—; Borne-Delden f7.50 en Rotterdam f1.—.

Collecten uit: de Geref. Kerk te Oosterwolde f9.—; idem te Een f6.50 en idem te Dwingelo f16.53.

Rechtstreeks ontvangen door Zeist. J. C. v. S. te 's-Gr. f1.—; F. te N. f0.50 en A. I. te Z. f2.50.

K. R. HUMMELEN,

Secr. Penningm. van het Idenburgfonds.

Postrekening No. 196921.

Kampen, 23 November 1937.

1e Ebbingstraat 39I.

Zending van de Gereformeerde Kerken op Soemba.

10e Verantwoording van 25 Oct.—25 Nov. 1937.

Prov. Groningen:

Mej. S. Westerhof, Lutjegast, klas I en II Chr. Sch. f 4.50; Per K. ter laan, Schildwolde, van Gebr. Boddeus f 2.50; idem van de Zend.comm. f 200.—; Mej. W. G. Dop, Westerlee, Schoolkind. f 5.81; E. Mulder, Gerkesk. Stroobos, Nikk. Chr. School f 12.—; J. Jonkman, Bafo f 150.—; G. Rozendal, Haren, kind. Chr. School f 1.37; A. Kaspers, Winsum, Zend.comm. f 80.—; Geref. Kerk, Oldehove, bijdr. 1e halfjr. f 21.60; P. Winter, Ten Post, zend.comm. f 35.—; D. Eeuwema, Westerlee, busjes f 27.75; G. Rozendal, Haren, Schoolkind. f 4.—; H. Kuiper, Nieuwe Pekela, busjes f 100.—; O. v. d. Wal, Groningh, Zend.comm. f 380.—; idem, idem f 358.58; K. Gunnink, Zevenhuizen, halve ct Henny Br. f 0.25; id. kinderzend.ver. f 3.52½; id. kinderz.ver. Evertswijk f 5.96½; id. Nikk. School Evertswijk f 10.—; Per J. Wildvank, Delfzijl, giften f 20.—; K. ter Laan, Schildwolde, Nikk. School Meester Raap f 10.—; P. Hielema, Grijpskerk, Zend.comm. f 34.92;

E. Wiersema, Loppersum, coll. gift f 5.—; Geref. Kerk, 2e Exloërmond, busje f 9.45; id., id. busje St. baas f 7.80; E. Stamhuis, Loppersum, busjes: Gr. Berghuis f 8.48; id. N. v. Eerden f 6.23; id. Joh. Huizinga f 12.37; id. E. Stamhuis f 6.53; Per Ds. J. H. Lammertsma, Appingedam, coll. giften f 12.50; P. Teune, Onderdendam, coll. gift f 10.—; idem, busje leerkamer f 9.29; idem, busje Gez. Groenewold langs de huizen f 17.12; K. E. Helder, Siddeburen, Nikk. Geref. School f 27.85; Mej. G. Haan, Groningen, kinderzending busjes Sept.—Oct. f 350.—; E. J. v. d. Molen, Oldekerk, Geref. School f 20.—; Ds. D. v. Dijk, Groningen, bruiloftsfeest v. d. H. f 5.16½; J. v. Harmelen, Harkstede, halve centen f 2.80; Geref. School Mauritsstraat, Groningen f 4.08½; W. Brons, Ten Boer, Nikk. Chr. School f 19.—; N. N. te Groningen, halve ct. f 0.22; Antje Bakker, Oldehove, halve ct. f 0.50; B. W. v. d. Schans, Groningen, halve ct. f 0.77½; Martha Wigboldus, Groningen, halve ct. f 1.25; Per Ds. H. de Zwart, Warffum, halve ct. f 0.94; G. Bos, Houwerzijl, zend.ver. f 50.—.

Prov. Drenthe:

Ds. A. J. Noordewier, Westerbork, coll. gift f 2.—; K. Scholing, Hollandscheveld, busjes 2e halfjr f 71.12; L. Matter, Nijeveen, Knap.vereen. f 9.—; Geref. M.V. Ruinerwold f 5.60; A. Offereins, Smilde, busjes f 113.40; Per Ds. Drenth: busjes Zuidlaren f 120.42; Mej. H. J. Krans, Coevorden, zend.geld 3e kwart. f 76.27; Geref. Kerk, Dwingelo, coll. gift f 1.—; W. v. Veen, Beilen, kerkje Drijber f 3.07; Ds. J. A. v. Arkel, Diever, coll. gift f 25.—! Per Ds. D. Drenth: huwel. H. v. R. en G. D. Borger f 1.51; id. schoolbusjes Oosterwolde f 2.75; id. Zend. comm. Haulerwijk f 90.—; id. busjes Veenhuizen f 31.80.

Prov. Overijsel:

W. F. Eugster, Hengelo, 4 busjes f 11.20; idem, J. v. Keulen Dzn. f 1.—; idem, School C.N.O. f 4.50; idem, bijdr. 3e kwart. f 50.—; Geref. Kerk, Enschede f 500.—; J. v. Mulligen, Hasselt f 80.—; Zending-comm. Mariëenberg f 80.—; T. Oegema, Dedemsvaart, zend.comm. f 75.—; J. Kassies Azn., Daarlerveen f 25.—; J. Olthoff, Harderberg, Catech.bus f 4.83; S. Malda, Lutten, bijdr. f 50.—; W. van Zanten, Kampen, bussen t/m. Oct. f 495.97; idem, giften f 59.24; H. A. Beukenkamp, Den Ham, Nikk. Chr. Sch. f 10.—; H. Hofsink, Bergentheim, studie-vereen. f 7.21½; idem, M.V. f 5.—; idem, Zend. bijdr. f 25.01; G. Bolhuis, Vroomshoop, coll. gift f 5.—; P. Yspeert, Vollenhove kerkbusjes f 16.—; B. A. v. Marle, Nieuwleusen, busjes van de ijverige collectanten f 92.—.

Pinkstercollecten Overijsel:

Nagift Kampen f 4.50.

Soembaweken Prov. Groningen:

Midwolda f 133.10; Pieterburen f 110.—; Winsum nagift f 1.—; Ter Apel f 54.97; Munnekezijl f 105.45; De Wilp f 43.50; Onderdendam f 229.35; Leens f 381.85; Warffum f 232.25; Ezinge f 72.—.

Soembaweken Prov. Drenthe:

Meppel f 393.42; Alteveer f 75.—; Coevorden f 90.65; idem, extra gift f 10.—; Roden f 77.85.

Soembaweken Prov. Overijsel:

Hengelo f 124.85; Dedemsvaart f 287.05; Hardenberg f 163.20; Oldenzaal f 40.50; Wierden f 51.80; Genemuiden f 25.—; Den Ham f 238.03; Kampen f 727.29; St. Jansklooster f 55.36; Vollenhove f 30.25; Nieuwleusen f 2.—.

2e Algemeene Collecte Prov. Groningen:

Zoutkamp f 23.35; Helpman f 37.28; Kommerzijl f 27.46; Garrelswier f 60.80; Westeremden f 24.39; Overschild f 16.30; Sauwerd f 33.05; Lutjegast f 18.—; Harkstede f 32.94; Ezinge f 36.29; Kantens f 44.33; Gerkeskl.—Stroobos f 50.—; Leens f 40.—; Vlagtwedde f 13.36; Grootegast f 44.41; Roodeschool f 66.58; 2e Exloërmond f 44.21; Nieuwolda f 16.01; Nieuw-Weerdinge f 10.87; Nieuwe Pekela f 25.28; Sappemeer, nagift f 1.—; Pekelderweg f 21.63; Mussel f 19.05; Veendam f 204.23; Haren f 66.94½; Zuidhorn f 59.21½; idem, extra gift f 2.50; Warffum f 49.17; Spijk f 75.14; Houwerzijl f 28.97.

2e Algemeene Collecte Prov. Drenthe:

Beilen f 26.87; Nieuweroord f 13.30; Hoogersmilde f 7.85; Smilde f 17.45; Gees f 17.04; Diever f 48.31; Alteveer f 16.29; Haulerwijk f 28.12; Oosterwolde f 17.43; Borger f 19.25; Veenhuizen f 6.01.

2e Algemeene Collecte Prov. Overijsel:

Nieuwleusen f 87.32; Kampen f 113.—; St. Jansklooster f 21.16; Bergentheim f 95.77½.

Diverse ontvangsten:

N. N. te Amsterdam f 10.—; 3e uitkeering legaat wijlen Mevr. de Groot, Gass.nijv. f 49.—; A. B. C. te D. f 300.—.

Totaal 10e verantwoording ..... f 10.052.18½
1e t/m. de 9e verantwoording ..... „ 60.430.84

Totaal tot op heden ..... f 70.483.02½

Met hartelijken dank met name aan hen die door een extra bijdrage hebben willen meehelpen, om de ontvangsten op peil te houden, om daardoor zoo mogelijk de arbeid op het zendingsterrein onbelemmerd voortgang te doen hebben. Enkele kerken zonden nog niet de 2e Algemeene Collecte. Mag ik bij dezen die kerken vriendelijk verzoeken bedoelde collecte nu zoo spoedig mogelijk te zenden?

JURRIEN VELDKAMP, Quaestor.
Postrekening 138000.

Groningen, 25 Nov. 1937.

HET ZENDINGSBLAD IN 1937.

Register.

Meditaties.

Januari. *Donkerheid en licht*, Jesaja 60 : 2—3, door Ds. W. Breukelaar.
Februari. *Tien mannen uit de Heidenen*, Zacharia 8 vs. 23, door Ds. P. C. de Bruijn te Apeldoorn.
Maart. *Jezus stierf ook voor de Heidenen*, Joh. 11 : 52, door Ds. N. Duursema.
April. *Zoo iemand dorst*, Joh. 7 : 38b, door Ds. R. Hamming.
Mei. *Het licht der wereld*, Joh. 8 : 12, door Ds. A. C. Hey.
Juni. *Zij zullen hooren*, Hand. 28 : 28b, door Ds. H. Hangelbroek.
Juli. *Christus de gekruisigde*, 1 Cor. 1 : 23—24, door Ds. D. Pol.
Augustus. *Geordineerd tot het eeuwige leven*, Hand. 13 : 48b, door Ds. G. M. van Rennes.
September. *Toebrenging*, Handelingen 2 : 47b, door Ds. H. A. van Minnen.
October. *Dankbaarheid en vertrouwen*, Filippenzen 1 vs. 3—6, door Ds. J. de Vries.
November. *Ruischen als de Libanon*, Ps. 72 : 16a, door Ds. G. v. d. Zanden, blz. 234.
December. *In Sion geboren*, Ps. 87 : 5, door Ds. M. Meyering, blz. 250.

Foto's.

D. Koelwijn †, blz. 3.
 Afscheid van Cand. en Mevr. Streefkerk, blz. 6.
 Zendingscommissie met collectanten te Onstwedde, blz. 8.
 Zendingscommissie met collectanten te Oldenzaal, blz. 8.
 Dr. D. Verveen en gezin, blz. 9.
 Zendingscollectantjes te Appelscha, blz. 10.
 Mej. I. v. d. Werff, blz. 11.
 Mej. G. Vriend, blz. 12.
 Dr. S. U. Zuidema en gezin, blz. 14.
 Dr. Kal en echtgenoot, blz. 16.
 Een kreek met huizen in Palembang, blz. 19.
 Ds. A. Merkelijn, blz. 27.
 Gereformeerde Kerk op Curaçao, blz. 30.
 Het zevental collectantjes te Exloërmond, blz. 33.
 Zendingscommissie te Middelburg, blz. 34.
 Sanatorium Pakem, blz. 35.
 Kinderzendingsvereniging Amsterdam-Noord, blz. 36.
 Ds. J. Verkuyel en gezin, blz. 45.
 De groep collectantjes te Ambt-Vollenhove, blz. 46.
 Zendingscommissie met haar collectanten te Ee, blz. 48.
 Zendingscommissie te Ermelo, blz. 50.
 Enkele patiënten in de lighal te Pakem, blz. 50.
 Voorbereiding van het Prinsessefeest te Solo, blz. 51.
 Ds. C. de Jong en gezin, blz. 52.
 Ds. en Mevrouw Meynen, blz. 53.
 Groep van Zendingarbeiders in den hoofddienst te Magelang, blz. 54.
 Javaansche Kerk te Magelang, blz. 55.
 G. Vermeulen, blz. 56.
 H. W. Polet en gezin, blz. 57.
 Kerk en Pastorie te Magelang, blz. 70.
 Zendingscommissie te Vrijhoeve-Capelle, blz. 71.
 De door een windhoos verwaaiide Goeroe-woning te Tawangmangoe, blz. 73.
 Beschadigd schoolgebouw te Tawangmangoe, blz. 73.
 Het mannen-paviljoen van het Sanatorium te Pakem, blz. 75.
 De collectantjes te Schettens-Longerhouw, blz. 78.
 Ds. en Mevrouw Korvinus-de Wit, blz. 94.
 Ds. en Mevrouw van Nes-de Putter, blz. 95.
 Zendingscommissie te Eindhoven, blz. 96.
 Bij een steenoven te Temanggoeng, blz. 97.
 Door de Sawahs, blz. 98.
 De drielingen met hun verpleegsters, blz. 102.
 De zendingscollectantjes te Krommenie, blz. 104.
 De zendingsmeisjes te Een, blz. 107.
 Mej. Tj. Sybinga, blz. 117.
 De zendings-jongedames te Valthermond, blz. 120.
 In de badkuip, blz. 123.
 De zendingscollectantjes te Bussum, blz. 123.
 Is de brug sterk genoeg?, blz. 125.
 Personeel Zendingsziekenhuis te Magelang, blz. 128.
 Dr. R. Veen, blz. 140.
 Mej. D. van Veelen, blz. 141.
 De collectantjes te Nieuwleuzen, blz. 145.
 Zendingscollectantjes te Nes, blz. 146.
 De kandidaten, die te Klaten voor vroedvrouw zijn geslaagd, blz. 148.
 G. J. Kuemigh en gezin, blz. 149.
 Mej. Baarbé en haar helpsters, blz. 151.
 Mej. J. A. Ykel, blz. 165.
 Zendingscommissie met collectantjes te Werkendam,, blz. 167.
 De geslaagde laboranten te Klaten, blz. 169.
 Dr. Slettenaar en gezin, blz. 171.
 De zendingsmeisjes te Haulerwijk, blz. 177.
 De zendingscommissie te Zuilen, blz. 178.
 De heer Wolterbeek met de Christenen van zijn internaat, blz. 193.
 De heer Wolterbeek met heel de bevolking van zijn internaat, blz. 194.

Het uitpakken der kisten, blz. 194.
 Pas opgenomen patiënten te Wonosobo, blz. 195.
 Zendingscollectantjes te Assen, blz. 196.
 Leerlingen van Djokja op de nieuwe Opleidingsschool blz. 197.
 Mevr. van Eijk pakt het avondmaalstel in, blz. 198.
 Avondmaal in dessa Karang Pelem, blz. 199.
 Zendingscollectantjes te Giessen Oudkerk en Giessen Nieuwkerk, blz. 200.
 Een aantal gedoopte Christenen te Magelang, blz. 202.
 Zendingscommissie en collectantjes te St. Laurens (Z.) blz. 203.
 Zendingscommissie met collectantjes te Wilnis, blz. 204.
 Ds. D. Pol, blz. 211.
 Ds. en Mevrouw Pos-Breukelaar, blz. 214.
 Ds. en Mevr. Merkelijn op den jubileumdag, blz. 115.
 Op Koninginnedag te Solo, blz. 217.
 Mej. L. Goemaat, blz. 217.
 Zendingscommissie te Slikkerveer, blz. 218.
 Mej. A. Westendorp, blz. 219.
 Mej. E. Klein, blz. 222.
 Groepje conferentie-gangers, blz. 224.
 Zendingscollectantjes te Gorredijk, blz. 225.
 Dr. A. Kuyper, blz. 235.
 Mej. A. M. Koene, blz. 238.
 Zendingscollectantjes te Zwijndrecht-Groote Lindt, blz. 240.
 Vroedvrouw en leerling te Klaten, gereed om uit te gaan, blz. 241.
 De Wageningsche Zendingscommissie met collectantjes, blz. 243.
 Zendingscollectantjes te Nieuwlande, blz. 245.
 Ds. Keuchenius en gezin, blz. 253.
 Zendingscollectantjes te Geesteren, blz. 255.
 De handwerkles te Klaten, blz. 257.
 De zendingscollectantjes te Almkerk, blz. 257.
 Colportagekamer te Djokja, blz. 258.
 School te Kebon-Agoeng, blz. 259.
 De collectantjes voor de zending te Roden, blz. 261.
 De zendingsmeisjes te Driewegen, blz. 263.
 Zendingscommissie en collectantjes te De Glind, blz. 264.

A.

Andel, Dr. H. van, blz. 15, 20.
 Assyrische Christenen, blz. 20.
 Abessynië, blz. 57.
 Annakalang, blz. 142.
 Afscheid Mej. J. L. Stoett, blz. 149.
 Allaart, D. J. B., blz. 197.
 Avondmaalsviering te Karang Pelem, blz. 199.
 Algemeene Ned. Zendingsconferentie, blz. 207, 237.
 Aardbeving te Djokja, blz. 241.
 Aardbeving te Tlepek, blz. 242.
 Afscheid Ds. H. Bergema, blz. 242.

B.

Begroting der Zending Noord-Holland, blz. 12.
 Bevestiging en intrede Ds. C. van Nes, blz. 17.
 Britsch-Indië, blz. 21.
 Brief Mej. Baarbé, blz. 33, 55.
 Bezorging Zendingsblad, blz. 44.
 Bijbelgenootschappen in Ned. Indië, blz. 58.
 Brief van Ds. Merkelijn, blz. 69, 200.
 Brink, Ds. H., blz. 81, 207.
 Bevolking van Palestina, blz. 83, 156.
 Beets, Dr. H., blz. 84.
 Brief van Dr. S. U. Zuidema, blz. 124.
 Blindenzorg in Ned. Indië, blz. 129, 154, 203.
 Brink, Mej. H. G., blz. 132.
 Belangrijke vergadering te Makassar, blz. 133.
 Bolobokat, blz. 143.

Baarbé, Mej. C., blz. 150.
 Bakker, Dr. F. L., blz. 156.
 Bouwman, Dr. M., blz. 164.
 Brief van Ds. C. v. Nes, blz. 165.
 Brief van Ds. P. H., blz. 167.
 Berg, Ds. J., blz. 180, 227.
 Brief van J. D. Wolterbeek, blz. 193.
 Blijde Zondag te Magelang, blz. 201.
 Bergema, Ds. H., blz. 207, 227.
 Bakker, Dr. D., blz. 227.
 Bevestiging Ds. H. Bergema, blz. 245.
 Bos, Mej. S., blz. 265.
 Bavinck, Dr. J. H., blz. 265.

C.

Christelijk perswerk in Indië, blz. 19, 37, 82, 163, 203.
 Curaçao, blz. 30.
 Canada, blz. 58.
 Congres te Djokja, blz. 108.
 Christ. Nat. Zendingsfeest, blz. 133.
 Chineesch getuigenis, blz. 119.
 Colportage te Djokja, blz. 258.

D.

Djenar, blz. 172.
 Dijk Ds. K. v., blz. 173.
 Dijk, Ds. W. van, blz. 175.
 Duitse Zending, blz. 178, 248.
 Duursema, Ds. N. blz. 187.

E.

Evangelisatie in Indië, blz. 19, 37, 82, 155.
 Erkelens, J. L., blz. 38, 132.
 Ernstig Zendingsgevaar, blz. 66.
 Een onzer missionaire arbeiders, blz. 68.
 Exploitatie Zendingskalender en Zendingsblad, blz. 92.
 Ezhara's, blz. 107.
 Engelsche Zendingsleerstoel, blz. 109.

G.

Gedenkboek Zending te Magelang, blz. 52, 97.
 Goemaat, Mej. L., blz. 58, 207, 217.
 Groot, Dr. K. P., blz. 187.

H.

Hangchow, blz. 42.
 Hospitaal te Magelang, blz. 127.
 Herrnhutter Zending, blz. 207.
 Handwerklessen te Klaten, blz. 257.

I.

Islam in Japan, blz. 20.
 Islam-actie, blz. 58, 150.
 Indische Kerk (Britsch), blz. 246.
 In Jezus' dienst, blz. 259.

J.

Jonkman, H., blz. 38, 180.
 Jong, Ds. E. de, blz. 42.
 Joodsche immigratie, blz. 60.
 Javaansch Handboek voor de Bijbelsche geschiedenis, blz. 91.
 Jaarvergadering der Ver. v. d. Med. dienst van Utrecht, blz. 122.
 Jaarverslag Zending Solo, blz. 125.
 Jaarverslag West-Soemba, blz. 175.
 Jubileum der Zending te Solo, blz. 211.
 Jubileum der Zending te Magelang, blz. 214.
 Joodsche wereld, blz. 246.

K.

Koelewijn, D., blz. 3.
 Korvinus, L. W., blz. 20, 69, 93.
 Kerk en religie in Rusland, blz. 20.
 Kosten zendingsleiding hier te lande, blz. 29.
 Krüger, Ds. J., blz. 38, 179.
 Kate, Mej. H. F. ten, blz. 38, 246.
 Korea, blz. 57, 83, 246.
 Keuchenius, Ds. A. F., blz. 59, 108, 132, 227, 253.
 Kraamvrouwenkliniek te Djokja, blz. 122.
 Kuiper, Ds. G. D., blz. 126.
 Kroeze, Ds. H. W. blz. 129, 179.
 Kraemer, Dr. H., blz. 133.
 Kate, Dr. J. ten, blz. 133.
 Keucheniuschool, blz. 138.
 Kinderhuwelijken, blz. 156.
 Kerkenorde Jav. Kerken op Midden Java, blz. 164.
 Koetoordjo, blz. 173, 220.
 Klein, Mej. E., blz. 179, 222.
 Koninklijke onderscheidingen, blz. 187.
 Karang Pelem, blz. 199.
 Kroeskamp, Dr. H., blz. 207, 227.
 Kruit, Mej. P. v. d., blz. 227.
 Koeverden Brouwer, Dr. G. H., blz. 227.
 Kuyper, Dr. A. — de Zending, blz. 235.
 Kebon Agoeng, blz. 259.

L.

Lectuurverspreiding aan Zendelingen, blz. 19.
 Lambooy, Ds. P. J., blz. 76.
 Luijendijk, Ds. P. J., blz. 118.
 Limburg Stirum, Exc. Graaf v., blz. 132.
 Lunteren, blz. 139.
 Langgaliroo, blz. 142.
 Lector voor Javaansche voorgangers, blz. 151, 164, 214.
 Laboratoriumwerk, blz. 169.
 Linden, Dr. J. v. d., blz. 246.
 Leidsters-vergadering, blz. 258.

M.

Merkelijn, Ds. A., blz. 27, 108, 180, 215.
 Medische dienst te Pajeti, blz. 32.
 Meynen, Ds. H. G., blz. 38, 52, 108.
 Makassar, blz. 81, 107.
 Medische dienst te Waikaboebak, blz. 106.
 Merkwaardige uitspraak van Ds. Joh. R. Holt, blz. 108.
 Mooie gift, blz. 133.
 Memboro, blz. 143.
 Mooie zendingspropaganda, blz. 246.
 Madras, blz. 253.

N.

Nes, Ds. C. van, blz. 17, 38, 95.
 Nortier, Dr. A., blz. 60, 207.
 Nias, blz. 83, 155.
 Ned. Bijbel Genootschap, blz. 155.
 Ned. Ind. Zendingsbond, blz. 180.
 Nederlandsche deelneming aan de wereldzendingsconferentie, blz. 188, 253.
 Noodkreet uit de Javaansche vrouwenwereld, blz. 225.

O.

Opleidingsschool Inheemsche Onderwijzers, blz. 4, 163.
 Opleiding verplegend personeel, blz. 28.
 Ong Yan Hong, Dr., blz. 38.
 Onvlee, Dr. L., blz. 59.
 Opleidingsschool Djokja, blz. 91, 187.
 Op den terugweg naar Indië, blz. 251.

DATE DUE

P.

Palembang, blz. 18.
 Palestina, blz. 83.
 Pruys, Dr. W., blz. 84, 246.
 Petronella-hospitaal, blz. 10.
 Peddemors, Dr. W., blz. 10.
 Pos, Ds. A., blz. 108, 155, 2.
 Parawa-Tana, blz. 142.
 Posttarief voor Ned. Indië,
 Pol, Ds. D., blz. 211.
 Poerworedjo, blz. 221.
 Postema, Ds. N., blz. 227.

R

Rinck, Mej. W. C., blz. 84.
 Rutgers, Exc. Dr. A. A. I.
 Rijnsche Zending, blz. 156.

S

Steun aan andere Zending
 Streefkerk, Ds. J. C., blz.
 Schetsen uit Soemba, blz.
 174, 195, 224, 244, 260.
 Solo, blz. 15.
 Silleviss Smitt, Ds., blz. 20.
 Scandinavische Zendelingen
 Sanatorium Pakem, blz. 38.
 Statistiek Wonosobo, blz.
 Siam, blz. 57.
 Slettenaar, Dr. H., blz. 58.
 Statenvertaling van den E
 Silleviss Smitt, Dr. J. H., blz.
 Stoett, Mej. J. L., blz. 84.
 Scholen te Poerworedjo, blz.
 Slotemaker de Bruïne, Dr.
 Statistiek der Zending op
 152, 203.

Sybenga, Mej. T. J., blz. 117.
 Soedoraga, blz. 120.
 Setjadarsana, blz. 121.
 Schee, Mej. v. d., blz. 132.
 Steunactie in Indië voor Oegstgeest, blz. 156.
 Soemilah, blz. 226.
 Scholen in Djokjakarta, blz. 259.
 Sander, Mej. A. C., blz. 265.
 Scholten, H. H., blz. 265.

T.

Tsijang Kai-Sjek, blz. 58.
 Tempel te Benares, blz. 58.
 Temanggoeng, blz. 97.
 Teluga, blz. 178.
 Tlepok, blz. 220, 254.
 Tambaran, blz. 253.

U.

Uit Dokter Scheurers hospitaal te Klaten, blz. 147.
 Uitbreiding Sanatorium Pakem, blz. 164.

V.

Verveen, Dr. D., blz. 8, 60.
 Vriend, Mej. G., blz. 12.
 Veen, Dr. R., blz. 20, 38, 108, 140.
 Verwiebe, Dr. E., blz. 29.
 Verkuil, Ds. J., blz. 36, 44.
 Verslag vervolgschool te Luve (Soemba), blz. 46.
 Veelen, Mej. D., blz. 84, 133, 141.
 Veldstra, Dr. F., blz. 156.
 Veenhuizen, Ds. P., blz. 171.
 Verslag van de Miss. Pred. Vergadering te Djokja,
 blz. 189.

Temporarily circulated from
 Pacific School of Religion

GAYLORD

PRINTED IN U. S. A.

den hoofddienst der Zending,
 Zendingjubileum te Solo, blz. 252.
 de van Utrecht en Gelderland,
 blz. 261.

W.

149.
 z. 20, 173.
 rentie te Hangchow, blz. 42,

blz. 179, 207, 219.
 nië, blz. 180.

Y.

108, 165.

Z.

en, Drenthe en Overijssel, blz. 7,
 141, 174, 195, 223, 244, 260.
 z. 8, 48, 93, 117, 118, 145, 173,
 derland, blz. 10, 49, 76, 98, 120,
 nd, blz. 11, 35, 50, 74, 101, 122,
 157.
 d Noord, blz. 14, 51,, 73, 124,
 241, 256.
 d Zuid, blz. 16, 71, 104, 127, 149,
 Brabant—Limburg, blz. 17, 33,
 200, 240.
 blz. 14.

Zending van de Kerk te Palembang, blz. 18.
 Zendingsskansen in Britsch-Indië, blz. 21.
 Zending van de Geref. Kerk te Rotterdam-Zuid onder
 de Chineezzen in Nederland, blz. 36, 80, 218.
 Zendingssconferentie Hangchow, blz. 42.
 Zending van de Geref. Kerk te Leiden onder de stu-
 deerende Inheemschen in Nederland, blz. 44.
 Zending van de Geref. Kerk te Soerabaja te Ma-
 kassar, blz. 81, 107.
 Zuidema, Dr. P. J., blz. 84.
 Zendingsskalender, blz. 92, 177.
 Zendingssblad, blz. 93.
 Zwaan-van Dalen, Mevr., blz. 108.
 Zendingssconferentie Lunteren, blz. 109, 157, 223.
 Zendingss-statistiek van de Geref. op Java, blz. 114.
 Zendingssconsulaat, blz. 116.
 Zendingssatlas, blz. 139.
 Zending onder vrouwen en meisjes, blz. 140.
 Zendingssfilm, blz. 189.
 Zendingss-tentoonstelling, blz. 227.
 Zendingssbibliotheek, blz. 227.
 Zendingsssynode Utrecht en Gelderland, blz. 254.

343228

Gereformeerde Kerken in
Nederland.

Het zendingsblad

1937

CBPac

1937

343228

GRADUATE THEOLOGICAL UNION LIBRARY

BERKELEY, CA 94709

GTU Library

3 2400 00291 0127

